

Uare Bible

Portions of the New Testament in the Uare language of Papua
New Guinea

**Uare Bible
Portions of the New Testament in the Uare language
of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Uare long Niugini**

Copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Uare

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-05-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 13 Dec 2023

c398f744-e34b-525a-a9fe-d04e84ab7b13

Contents

Mataio	1
Mareko	80
Luka	129
Apostolo	213
Filipi	293
Kolose	302
Tesalonika Ibi'a	310
Tesalonika Vesu	318

Iesu Keriso Hari Manoġa Mataio'a Mirihiro

*Iesu Keriso Vouġa Nize
(Luka 3:23-38)*

¹ Iesu Keriso vouġa nize'e 'ahi e'e. Ani'e kini Davida mariga ebu zuni Aberahamo mariga.

² Aberahamo'e Isako mogha,
Isako'e Iakobo mogha, Iakobo'e Iuda zu ane negoġa duġuru moze.

³ Iuda'e Feresi zu Zera moze ebu Tamara'e zeġe vize.
Feresi'e Esiromo mogha, Esiromo'e Ramo mogha.

⁴ Ramo'e Aminadabo mogha, Aminadabo'e Nasona mogha,
Nasona'e Salemona mogha.

⁵ Salemona'e Boaza mogha ebu Rahabo'e Boaza vi'a. Boaza'e Obedi mogha ebu Ruta'e Obedi vi'a. Obedi'e Iese mogha.

⁶ Iese'e kini Davida mogha.

Davida'e Solomona mogha ebu Baseba'e Solomona vi'a.
Baseba'e ibite Urea inuga.

⁷ Solomona'e Rehoboamo mogha, Rehoboamo'e Abia mogha,
Abia'e Asa mogha.

⁸ Asa'e Iehosafate mogha, Iehosafate'e Ioramo mogha, Ioram'o'e Uzia mogha.

⁹ Uzia'e Iotamo mogha, Iotamo'e Ahaza mogha, Ahaza'e Hezekia mogha.

¹⁰ Hezekia'e Manase mogha, Manase'e Amono mogha,
Amono'e Iosia mogha.

¹¹ Iosia'e Iekonia* zu ani negoġa duġuru moze.
E'e madaġano Babilonia azaġani'a Isaraela azaġa teite utitaduni, Isaraela azaġa Babilonia haba'a tutuze onamiro.

¹² Babilonia haba'a tutuze onamirote'e ġarugano,
Iekonia'e Sealatiela mogha, Salatiela'e Zerubabela mogha.

¹³ Zerubabela'e Abiuda mogha, Abiuda'e Eliakima mogha,
Eliakima'e Azora mogha.

¹⁴ Azora'e Zadoka mogha, Zadoka'e Akima mogha, Akima'e Eluida mogha.

¹⁵ Eliuda'e Eleazara mogha, Eleazara'e Matana mogha,
Matana'e Iakobo mogha.

¹⁶ Iakobo'e Iosefa mogha ebu Iosefa inuga'e Maria.
Maria'a Keriso rae hunirote'e vazegħa, Iesu fureniro.

---

* **1:11** Ni 'ahoga'e Iehoiakina

¹⁷ E'ano'o Aberahamo'ono'o onao Davida madağano, zeğe ega nidu'a'e 14, Davida'ono'o onao Isaraela azağa Babilonia haba'a tutuze onamirote'e madağano zeğe ega nidu'a'e 14 ebu Babilonia haba'a tutuze onamirote'e madağanono'o onao Keriso madağano zeğe ega nidu'a'e 14.

*Iesu Keriso'a Fureraro
(Luka 2:1-7)*

¹⁸ Iesu Keriso'e 'ahige fureraro. Ani vi'a Maria'e Iosefa ira'augā. Anianine izema hahurogano, Vine Zağogaono'o Maria'e ahi'eta reiro.

¹⁹ Maria i'a, Iosefa'e hağai duduğā vazēğā, e'ano'o hunihunio Maria mene mazagaronihi radu ani sifu tuğune modi'uma rae zamariro.

²⁰ Ani 'ouge rae zamariotene, Zuhı'a Boro tuğure viga 'ahogani'a iğunao fureraro. Ebu raena'a, "Iosefa, Davida mariga! Maria teite hahuroga ago rihano'i. Mazağā Maria'e Vine Zağogaono'o ene teha.

²¹ Ani'e ubuga 'ahoga furenō'idene, ani niğā'e Iesu rae turaho'i. Mazağā ani'e ane vaze sau'azenono'o ġabozı'uma.

²² A'e ibite peroveta vazegani'a Zuhı'a Boro ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

²³ 'Giano'i! Ohoze teite ize mene hidirote'e nogobağā 'ahogani'a ahi'eta re'uma,
ebu ubuga 'ahoga furenı'uma.

Vaze'a ubuga'e Emanuela rae hunı'uma.

E'e hugani'e, "Badi'a'e emeğe teite" ra'ohe."

²⁴ Iosefa'a bazunano'o evatirotene, Zuhı'a Boro tuğure viga'a ġoere nirote'e idunağano hağaadu inuga Maria zamaharo.

²⁵ Rehano Iosefa'a Maria teite tibano mene bazido, onamo ubuga fureniro. Ebu ubuga niğā'e Iesu rae turahiro.

2

Edeğə Azağani'a Iesu Väge Onairo

¹ Heroda'e Iudea haba'a kiniğā madağano Iesu'e Iudea haba'anı ne 'ahoga Betelehemao fureraro. E'e madağano, edeğə azağā nu'a mada'a ite'ete'e moneono'o Ierusalem feuri onairo. Ze'e buzuva moneo edeğə boro azağā. Ebu ze vaze ġadiziro, raena'a,

² "Iuda azağā kini ra'ete'e vazēğā'e mouma fureraneha? Mazağā eme mada'a ite'ete'e moneğā haba'anı buzuva

'ahoga horoniro.* A'e kiniğani'a fureranate'e tahiğā radu ani mazao kuranoga veize areha."

³ kini Heroda'a ġoere e'e igirotene, zamağani'a adudaro. Ebu Ierusalem azağā nidu'a zuni zamaze'a adudaro.

⁴ E'ano'o Heroda'a dibu'o azağā ġihi'ağā nidu'a zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağā nidu'a nu'ozadu ġadiziro, raena'a, "Keriso ani'e noumao furera'uma?"

⁵ Zeğe'a naenaenina'a, "Ani'e Iudea haba'ano Betelehema neğano furera'uma. Mazağā peroveta vazęga'e 'ahige mirihiro, raena'a,

⁶ 'O Iudea haba'ano Betelehema neğā,
ğā'e Iudea neğā boroboro zamağano mene zuhu'a.
Mazağā ġae'ono'o ibitozini'ete'e vazęga 'ahogani'a
onai'uma.
Ani'e, mamoe taufe'ete'e teige, Isaraela azağā, Badi'a vaze
ibitozini'uma zu taufi'uma."

⁷ Ebu Heroda'a edeğā azağā sifu huzadu no'e madağā huneo buzuva'a furerarote'e ederiro.

⁸ Ebu edeğā azağā Betelehema neğano tuğuze'ena'a, ziro, raena'a, "Onamadu tahi'a kome'a e'e faine vağ'o'i. Horono'idene, eğe zuni onamadu ani mazao kurafine, ihoho'i."

⁹⁻¹⁰ Ze Heroda ġoere igi hauğirotene, ibio onamiro. Ze ibio oname'enogano, ibite mada'a ite'ete'e moneğā haba'ano horoniota'a'e[†], e'e buzuvağani'a bare fureraro. Zeğe'a horonadu matu'e rudaro. Ebu buzuva e'e'a ze ibitozenadu tahi'a kome'a'a radiu'ete'e haba'a ragano tue radiro.

¹¹ Zeğe'a ne zamağā diuğiro ebu tahi'a kome'a'e vi'a Maria teite radiu'ete'e horoniro. Edeğā azağani'a ġuğuradu Iesu matu'o haro. Ebu 'umaze ġau manomanoğeta fuhi'adu ġahuno nu ani haro. A'e golo, 'uvahu hohogā manoğā ebu murava hohogā manoğā.

¹² Ebu Badi'a'a iğunao edeğā azağā ihoziro, raena'a, "Heroda vağe ago bare onamo'i." E'ano'o ze'e ibi 'ahoganono'o zeğe haba bare onamiro.

Izipi Haba'a ferau onamiro

¹³ Edeğā azağani'a iğunirote'e enogano Zuhı'a Boro tuğure vigani'a iğunao Iosefa zamao fureraro, raena'a, "Iğuno'i. Ene kome'a vi'eta zamazadu Izipi haba'a ferau onamo'i. Ebu e'ea rado'i, onamo eğe'a iğuno'i rae zi'uma.

* 2:2 'Ahoga'e, 'eme buzuva 'ahogani'a itirote'e horoniro.' 2:6 2:5 Mika 5:2

† 2:9-10 'Ahoga'e, 'buzuva 'ahogani'a itirote'e horoniota'a'e.'

Mazaǵa kini Heroda'a ane uti azaǵa tuǵuzadu ene kome'a manoga veize vaǵi'uma."

¹⁴ E'ano'o Iosefa ani ene kome'a vi'eta zamazadu ohere zamaǵano Izipi haba'a onamiro.

¹⁵ Ebu e'ea radiro, onamo Heroda'a rudaro. A'e Zuh'i'a Boro'a ibite peroveta vazeǵa mazao reirote'e ǵoe'ani'a hudaro, raena'a,

"Izipi haba'anono'o eǵe ubude hune ariro."

Heroda'a Tahi'a Kome'a Zimi Hauǵiro

¹⁶ Kini Heroda'e edeǵa azaǵani'a so'onirote'e vesu'u ederirotene, ani maǵune rudaro. Ani'e edeǵa azaǵani'a ihonirote'e madaǵa idunaǵano me'odadu ene'e muri 'aheu heuǵa rae zamariro. E'ano'o ane uti azaǵa tuǵuzadu Betelehema neǵa zu uhiǵa haba'a nidu'a zamaǵano ohoze kome'a muri 'aheuono'o oname guraǵa ǵonaga nidu'a zimi hauǵiro.

¹⁷ A'e peroveta vazeǵa Eremia'a Badi'a ǵoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

¹⁸ "Rama neǵano roǵae 'ahogani'a zamaǵa are rudanadu kuau niarote'e igiro.

Rahela'a ubugaubuga rudarote'e u'ano niaro,
ebu ani vaze'a naminoga hezahoziniro."

Izipi'ono'o Nazareta Bare Onairo

¹⁹ Kini Heroda'a rudarote'e enogano, Zuh'i'a Boro tuǵure viga 'ahogani'a Izipi haba'ano Iosefa mazao iǵunao fureraro, nina'a,

²⁰ "Iǵuno'i. Tahi'a kome'a vi'eta Isaraela haba'a tutuze onamo'i. Mazaǵa tahi'a kome'a matihi reirote'e azaǵa 'ai rudaу hauǵeha."

²¹ E'ano'o Iosefa'a iǵunadu tahi'a kome'a vi'eta Isaraela haba'a tutuze onamiro.

²² Rehano Akelao'e moga Heroda iǵuri madu Judea haba'a kiniǵa reirote'e igitotene ani Judea haba'a onamoga'e riharo. E'ano'o iǵunao nirote'e idunaǵano, ze Galilea haba'a onamiro.

²³ Ze onamadu ne 'ahoga Nazaretao radiro. A'e peroveta vazeǵani'a Badi'a ǵoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

"Iesu'e Nazareta vazegá rae re'uma."

3

*Ioane Babatiso'a Iesu ibi Ruhiniro
(Mareko 1:1-8, Luka 3:1-18, Ioane 1:19-28)*

¹ E'e madağano Ioane Babatiso'a Iudea haba'ano haba boha'a onaadu haramiro, raena'a,

² "Sau'anono'o ġihuro'i, mazaġa Badi'a'a ibitozini'ete'e madaġa 'ai haniteha."

³ Ibite peroveta vazeġa Isaia'a Ioane Babatiso moneo 'ahige reiro, raena'a,

"Vaze 'ahogani'a haba boha'ano huau'ohe, raena'a,
'Zuhi'a Boro'a ona'iuma! Ani ibi ruhibo'i, zu ani veize ibi mae duduno'i."

⁴ Ioane dabua'e kamelo ogaġa hina haġairo zu boromakau ogaġa miniġa hina gabaiġano utiro. Ebu fiore zu Avore godaga aro.

⁵ Ierusalemaono'o, Iudea haba'a nidu'anono'o zu Ioridana vuġa ġenaġa neġa nidu'anono'o vazevaze'a Ioane vāġe onamiro.

⁶ Ebu ze'a sau'aze rae furenirotene Ioridana vuġano bapatizoziro.

⁷ Farisea azaġa zu Sadukea azaġa ġehaġani'a bapatizo mouga radu Ioane vāġe onairo. Ebu ani'a ze horozirotene ziro, raena'a, "Za'e Zarama ubugaubuga heuġa! Vaze'a zae mazao, 'Badi'a'ono'o maġunu'a onaine ferau muhino'i,' rae reiro. Reħano feranoga'e mene idara'uma.

⁸ U ibite haġai sau'aono'o ġihuriote'e haġaiġa fureno'i.

⁹ Ebu ago 'ahige zamaro'i, 'Eme'e Aberahamo mariga, e'ano'o Badi'a'a mene maġunofi'uma.' Mazaġa, e zi'ohe, Badi'a hadi 'adi hina Aberahamo mariga haġaine zuni idaġa.

¹⁰ Izidi Badi'a'a ġiro 'ai ire taigano teha. E'ano'o huga manoġa mene ini'ete'e ireġa nidu'a'e udi higonadu ire rogao feuni'uma.

¹¹ Zae'a sau'anono'o ġihurine, e'e tahiġa veize, eġe'a vu hina bapatizo'i'ohe. Reħano eġe ġaruna onaite'e vazeġa ani gigi'ani'e ufeta ġihi'a. Ani'e eġe vitihoga. Eġe'a ani tamaka odohe'ete'e tuġureġa vazeġa rae rouga zuni mene idaġa. Ani'e Vine Zaġoġa ebu ire roga hina bapatizo'i'uma.

¹² Maho hirive'ete'e madağano, vaze'a kari hina rouġa tenadu mahō hu'i'ohe, ebu iguġa manone'ohe zu meba hare dehene'ohe.* Ebu huga'e nu'onadu suaba zamaġano

ti'ohe, rehano iguğā'e mene vidau'ete'e ire rogağano hufi haone'ohe. E'e teige, Badi'a'a vazevaze rovozi'uma."

¹³ E'e madağano Iesu'e Ioane'a bapatizonoga radu Galilea haba'anono'o Ioane vağe Ioridana vuğā onairo.

¹⁴ Rehano Ioane'a Iesu garariro, raena'a, "Ğae'a eğe bapatizohifo. Nouga'ahi ığa'e eğe vağe onaeha?"

¹⁵ Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Izidi'e 'ouge hağao'i. Eme Badi'a'a urate'ete'e hağaiğā nidu'a hağafine, 'ougi'uma." Ebu Ioane'a Iesu ġoere mae ġihinadu bapatizoniro.

¹⁶ Iesu bapatizonirote'e enogano ani vuono'o gaba tire onamiro. Tire onamirotene, adure'a bohatanadu Iesu'a Badi'a Vigani'a Tubugo niniğā teige ane vağe ovairote'e horoniro.

¹⁷ Ebu ago 'ahogani'a adure'ono'o ġoeriro, raena'a, "Adi'e eğe ubude. Eğe'a zamare borofe'ohe. E ani mazao matu'e ruda'u'ohe."

4

Diavolo'a Iesu Tuhune Nuriro (Mareko 1:12-13, Luka 4:1-13)

¹ E'e ġarugano, Diabolo'a Iesu tuhune nuroga veize, Vine Zaġoġani'a Iesu haba boha'a tutune onamiro.

² Iesu'e e'ea mada 40 zamağano ohere zu madai nidu'a ogomu mene aro. E'ano'o ani'e vinine runiro.

³ Ebu Diavolo'a tuhunoga radu ani vağe onairo, nina'a, "Ğa'e Badi'a Ubuga ro'idene, hadi 'adi nina'a, 'Beredio ġihuno'i, rae no'i."

⁴ Rehano Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Mene! Buka Zaġoġano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Vaze'e beredio da'o mene ġabode radi'uma,
rehano Badi'a hebe'ono'o buau'ete'e ġoe'a nidu'ao
ġabode radi'uma."

⁵ Ebu Diabolo'a Iesu Ierusalema neğā boro zaġoġa tutune onamadu kuru neğā hitaga huneno ohoniro.

⁶ Ebu ani'a niro, raena'a, "Ğa'e Badi'a Ubuga ro'idene, rafato'i! Mazağā Buka Zaġoġano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Badi'a'a dana'oga veize ane tuğure viga ġae vağe tuğuzi'uma.

Ze'a 'evoreze hina mae ġihi'i'uma 'ahine, ġae oda'e hadio mene tutuha'uma."

⁷ Iesu'a naenaenina'a, "Mene! Buka Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Zuhi'a Boro ḡae Badi'a ago tuhuno'i."

⁸ Ebu Diabolo'a Iesu maḡa hitaga hune tutune itadu kini'a ibitohau'ete'e haba'a boroboro nidu'a zu zeġe ḡau manomano nidu'a ihoniro.

⁹ Ebu nina'a, "Ğae'a eġe zamao ḡuguradu kuraune, de'e nidu'a ḡae ġani'uma."

¹⁰ Iesu'a nina'a, "Mene! Eġe mazaono'o vaġino'i! Buka Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Zuhi'a Boro ḡae Badi'a mazao da'o kuranohano'i, zu ane veize da'o gauo'i."

¹¹ 'Ougadu Diabolo'a Iesu mazaono'o vaġine onamiro. Ebu tuġure vigani'a onaadu dananiro.

Galilea Haba'ano Gadahe Haramiro
(Mareko 1:14-15, Luka 4:14-15)

¹² Iesu'a Ioane Babatiso ḡu'a neġano ohonirote'e egadu Iudea haba'aono'o Galilea haba'a bare onamiro.

¹³ Galilea haba'anu ani Nazareta neġano radiro. Ebu neġa e'e modadu Kaperanauma neġa boro onamirotene e'ea radiunu. Kaperanauma neġa boro'e Zebuloni zu Nafatali haba'anu ebu Galilea du'ura genaġano.

¹⁴ Ibite peroveta vazeġa Isaia'a Badi'a ḡoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

¹⁵ "Zebuloni zu Nafatali haba'a'e

Galilea du'ura genaġano zu Ioridana vuġa moneafao.

A'e Galilea haba'a ra'ohe,

ebu e'e haba'anu Iuda mene azaġani'a zuni radiu'ohe.

¹⁶ Uzabo zamaġano radiu'ete'e azaġani'a agaġa boro horoneha.

Rune zauhaġa haba'anu radiu'ete'e azaġa rana agaġani'a agazeha."

¹⁷ E'e madaġanono'o Iesu'a haramoġa ḡadaheniro, raena'a, "Sau'anono'o ġihuro'i, mazaġa Badi'a'a ibitohau'ete'e madaġa 'ai haniteha."

Ane Tahī'atāḥī'a Zamaziro
(Mareko 1:16-20, Luka 5:1-11)

¹⁸ Mada 'ahogano Iesu'a Galilea du'uraġa genaġano oname'enogano, vaze 'aheu horoziro. Ze'e ḡozone mau'ete'e

azaāga. Vaze tiba'e Simona, niāga 'ahoga'e Petero, ebu negoāga Anderea. Ze du'urao re'eva feune radiunu.

¹⁹ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Ege īgaruna hegoto'i. Vaze re'evazi'ete'e vazeāga rouga veize ihozi'uma."

²⁰ 'Ougirotene ze'e zogone re'eva modadu ane hegote onamiro.

²¹ Iesu'a Galilea du'ura genaāgano bare onamiro ebu vaze 'aheu negoāgeta horoziro. Anianine'e Zebedeo ubuga, Iakobo zu Ioane. Ze'e moze teite īgasí zamaāgano re'eva zigoga faine radiunu. Ebu Iesu'a zege 'aheu huziro. "Ege hegoto'i."

²² 'Ougirotene ze'e zogone īgasize zu moze modadu ane hegote onamiro.

Ugi Azaāga Faiziro

(Luka 6:17-19)

²³ Iesu'a Galilea haba'a nidu'a zamaāgano ragave'ena'a, Iuda azāga zege nu'onu'o negano ihoziro zu Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo hari manoāga haramiro. Ebu ugi nunu nidu'a faiziro.

²⁴ Ebu Iesu harīgani'a bororanadu Siria haba'a nidu'a igiro. Ze'a ugi azāga nidu'a tutuze ani vaē ariro. Ugi nunu u'ano ahirize'a gigize ruze'ete'e azāga, vine sau'ani'a ragano reirote'e azāga, ketokete'ete'e azāga zu ahirize haganoga mene idāga azāga tutuze onairotene, Iesu'a ze faiziro.

²⁵ Galilea haba'a, Dekapolisi* neāga boro, Iudea haba'a, Ierusalem zu Ioridana vuāga moneafa haba'anono'o vaze īguāvaāgani'a onaadu Iesu hegotiyo.

5

Maāgano Haramiro

(Luka 6:20-23)

¹ Iesu'a vaze īguāvaāga horozirotene, ani maāga 'ahoga itadu e'ea ehoriro. Ebu ane tahi'atahi'ani'a ane vaē onairo.

² Onairotene Iesu'a ihoziro, raena'a,

³ "Zamaze zaharaāga azāga'e Badi'a manohugazeta,
mazaāga Badi'a'a ibitozini'ohe.

⁴ Zamaze are'ena'a, niau'ete'e azāga'e Badi'a
manohugazeta,
mazaāga ze'e Badi'a'a namizi'uma.

⁵ Zamaze roğeāga azāga'e Badi'a manohugazeta,
mazaāga zege 'evorao haba ri'ini'uma.

---

* 4:25 Huga'e 'Neāga boro gaubanana'

- ⁶ Badi'a'a urate'eta'a'e hağaihi rae inare'ete'e azağ'a'e Badi'a manohugazeta,
mazağ'a Badi'a'a danazadu ze'a 'ouge hağai'uma.
- ⁷ Vaze vetuğazi'ete'e azağ'a'e Badi'a manohugazeta,
mazağ'a Badi'a'a ze vetuğazi'uma.
- ⁸ Zamaze deheğ'a azağ'a'e Badi'a manohugazeta,
mazağ'a ze'e Badi'a horoni'uma.
- ⁹ Vazevaze uniho mae manofe'ete'e azağ'a'e Badi'a manohugazeta,
mazağ'a Badi'a'a ze'e ane ubuga rae huzi'uma.
- ¹⁰ Badi'a ura hağae'ete'e u'ano, vaze'a sausauzi'ete'e azağ'a'e Badi'a manohugazeta,
mazağ'a ze'e Badi'a'a ibitozini'ohe.

¹¹ Za'e eğe hegote'ete'e u'ano, vaze'a rae sausauzine, agirezinine ga ġurire'ena'a ġoere sau'a nunu nidu'a zae rana tine, Badi'a manohuga hide'ohe.

¹² Za, matu'e rudano'i, mazağ'a Badi'a'a adureo naeğ'a'e boro bagağ'a zini'uma. Vouğaze'a peroveta ibi'a azağ'a zuni de'uge sausauzido.

Dama zu Ihure Agağ'a

(Mareko 9:50, Luka 14:34-35)

¹³ Dama'e ġau manoğ'a ra'ete'e teige, za'e, eğe hegote'ete'e azağ'a, raha 'adao dama heuğ'a. Rehano dama inigani'a daugine, iniga bare furenoga mene idağ'a. Ġau 'ahoga veize mene manoğ'a. A'e mae modadu vaze'a edene oname onae'ohe.

¹⁴ Za'e, eğe hegote'ete'e azağ'a, raha 'ada agane'ete'e ihure agağ'a heuğ'a. Mağ'a hitagano radiu'ete'e neğ'a boro'e 'u'uranoga mene idağ'a.

¹⁵ Vaze'a ihure hofadu siuva 'u'uğano mene te'ohe, rehano ihure ti'ete'e haba'ano teadu ne zamağano radiu'ete'e azağ'a nidu'a agaze'ohe.

¹⁶ Ihure agağani'a vaze nidu'a agaze'ete'e teige, zae hağai manoğ'a vaze mazao ago u'ure to'i, rehano furen'o'i. 'Ougine, vaze'a zae hağai manoğ'a horonadu Moze adureo niguni'uma.

Mose Goro Ġoe'a

¹⁷ Za'e, eğe'a Mose goro ġoe'a zu peroveta azağ'a ġoere fahoga radu onairo rae ago zamaro'i. E'e zeğe ġoere'a hudanoga veize onairo.

¹⁸ E hube hune zi'ohe, adure zu raha izema daugogano Mose goro ġoe'a mirihog'a kome'a fase zuni mene daug'i'uma, rehano goro ġoe'a nidu'a'e huda'uma.

¹⁹ E'ano'o iniu'a Mose goro ġoe'a kome'a 'ahoga zuni vari'ine ebu vaze 'ouge ihozine, ani'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azaġa bo'aġano niġa mae ovoi'uma. U iniu'a goro ġoe'a tihi-tihinine ebu vaze 'ouge ihozine, ani'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azaġa bo'aġano niġa mae iti'uma.

²⁰ E zi'ohe, za'a Badi'a ġoere hegote'eta'a'e, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa haġaiġa mene vitizine, Badi'a'a za mene ibitozini'uma.

Maġunu zu Gorugorū

²¹ Ibi'a azaġa mazao reirote'e goro ġoe'a 'adi zae'a igiro, raena'a, 'Vaze ago mau runo'i. Iniu'a vaze 'ahoga maune, kotani'uma.'

²² Reħano e zi'ohe, iniu'a negoġa mazao maġunine, kotani'uma. Iniu'a negoġa ġoere sau'a nine, Iuda azaġa nu'onu'o zamaġano kotani'uma. Ebu iniu'a 'Ga hahizaġa,' rae reine, ire roga zamaġano mae feuni'uma.

²³ E'ano'o ġae'a dibu'o fataġano ġahunoġo hau'ete'e madaġano negoġo 'ahogani'a ġae mazao maġunirote'e zamaro'idene,

²⁴ ġahunoġo'e fata ġenaġano modo'i, ebu negoġo vaġe onamadu ane teite unihlo manofo'i. E'e ġaruganobu'u bare onaadu ġahunoġo hano'i.

²⁵ Ga'e vaze 'ahoga moni madu mene bare haune, ani'a ġae kota oho'ih radu ani teite kota onami'uma. E'e madaġano ġanine ge ibio unihlo manofo'i. Mene 'ougue, ani'a ġa kota vazeġa 'evorao oho'i'uma, ebu ġu'a neġa taufe'ete'e vazeġa 'evorao oho'adu ġu'a neġano oho'i'uma.

²⁶ E hube hune ġa'ohe, ġa mene bua'uma onamo ġae'a ani moni nidu'a bare ha'uma.

Ubuma Ago Ĝezano'i

(Mataio 19:9, Mareko 10:11-12, Luka 16:18)

²⁷ Za'e edeġa, Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Ubuma ago ġezano'i.'

²⁸ Reħano e zi'ohe, iniu'a roġae ġiaġiane'ena'a, ane zamao roġae omo teite bazihi rae zamarine, ani 'ai zamao ubuma ġezaneha.

²⁹ Gae eda'e ubumāġani'a haġai sau'a haġao'idene, e'e ubumāġa ġude modo'i. Mazaġa ahiriġo tahiġa mode'eta'a'e aduga kome'a, u ahiriġo nidu'a ire roga zamaġano mae feu'e'eta'a'e ufeta aduga boro.

³⁰ Ebu ġae eda'e 'evo'ani'a haġai sau'a haġao'idene, e'e 'evo'a'e vari'e modo'i. Mazaġa ahiriġo tahiġa mode'eta'a'e aduga kome'a, u ahiriġo nidu'a ire roga zamaġano mae feu'e'eta'a'e ufeta aduga boro.

Inuga Mode'ete'e Moneo

³¹ Za edēga, Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Iniu'a inuga modo'idene, ani'a ihore so'aġa mirihadu inuga hano'i.'

³² Rehano e zi'ohe, iniu'a inuga'e mene ubuma ġezaro rehano, inuga modine, i'ani'a ubuma ġezo ibiġano inuga tuġune'ete'e heuġa. Ebu iniu'e i'ani'a modirote'e roġaeġa teite hahurine, ani zuni ubuma ġezau'ete'e heuġa.

Ago ġoitoro'i

³³ Ibi'a azaġa mazao reirote'e goro ġoe'a 'adi zae'a igiro, raena'a, 'Nagni ġoitoro'idene, ago vari'o'i. Badi'a mazao ġoitoro'idene huga haġao'i!'

³⁴ Rehano e zi'ohe, ġoere nagiga 'ahoga ago ġoitoro'i. Adure niġano ago ġoitoro'i, mazaġa adure'e Badi'a'a ehore'ete'e haba'a.

³⁵ Raha niġano ago ġoitoro'i, mazaġa raha'e Badi'a'a odaġa ti'ete'e haba'a. Ierusalema niġano ago ġoitoro'i, mazaġa Ierusalema'e Kini Boro, Badi'a neġa boro.

³⁶ Ġoitorirote'e mene haġaine ruda'uma rae ago ġoitoro'i, mazaġa ġaboneze zu zae'a mene haġairo. Za'e iguze tiba zuni mae 'urunoga zu mae ġunoga mene idaġa.

³⁷ Zae'a nagini 'ahoga haġai'uma ro'idene, 'O'e, e haġai'uma', ga 'Mene, e mene haġai'uma' da'o rae ro'i. Ġoere 'ahoga'ahoga ragatine, a'e Satani'ono'o fureru'ohe.

Haġai Sau'ano Ago Naenaetito'i

(Luka 6:29-30)

³⁸ Za'e edēga Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Vaze 'ahogani'a ġae ubuma sausauno'idene ga ġae ġonone vahego'idene, vazeġa e'e ubuma zu sausauno'i ebu ane ġonone zu vahego'i.'

³⁹ Rehano e zi'ohe, vaze sau'a mazao ago naenaetito'i. Vaze 'ahogani'a zae eda'e ġaniga fa'o'no'idene, ani'a bare fa'o'noga veize zae kauri ġaniga zuni notonohano'i.

⁴⁰ Vaze'a dabu'aze mouga rae kotazihi ro'idene, raga dabu'aġa zuni hano'i.

⁴¹ Vaze 'ahogani'a riġa tuġuzena'a, zae'a ane ġau odohadu kilometra tiba onamoga urato'idene, kilometra 'aheu zuni onamo'i.

⁴² Iniu'a umizo'idene hau tauġo'i, zu ġauze 'ahoga umizadu vesu baroni'uma rae ro'idene, ago hezahohano'i.

Agire Azaġa Zamaro'i

(Luka 6:27-28, 32-36)

⁴³ Za'e edeġa Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Gae nabudi zamaro'i, ebu ġae agire vazeġa he'ehe'eno'i'

⁴⁴ Rehano e zi'ohe, zae agire azaġa zamaro'i, ebu zae sausauzi'ete'e azaġa veize kurano'i.

⁴⁵ 'Ougine, za'e Moze adureo ani ubuga rae re'uma. Mazaġa Moze'e vaze manoġa zu sau'a veize idane mada aganozini'ohe, ebu vaze haġai duduġa zu ve'oġa veize idane irugu tuġunadu ru'au'ohe.

⁴⁶ Za'e zae zamare'ete'e azaġa da'o zamarine, Badi'a'a e'e naeġa mene zini'uma. Takesi azaġa'e haġai sau'a azaġa reħano, zeġe zuni ze zamare'ete'e azaġa zamare'ohe.

⁴⁷ Za'e zae nabudi mazao da'o manoġa haġaine, vaze mene vitizi'uma. Badi'a aġu'a azaġa zuni 'ouge haġae'ohe.

⁴⁸ E'ano'o agire azaġa zu zamare huno'i. Badi'a mazao'e ve'oġa o'o'a teige, za zu ve'oġa 'ahoga ago haġao'i."

6

Ġahugo'i

¹ Ĝiano'i, za'e vaze'a ġianoga veize vaze zamao haġai manoġa ago haġao'i, mazaġa zae Moze adureo naeġa mene zini'uma.

² E'ano'o ġau 'ahoga zahara vazeġa haune, zama guhi azaġa teige ago hirihiro'i. Zama guhi azaġa'e vaze'a niguzoga veize nu'onu'o neġano zu ibio haġae furene'ohe. E hube hune zi'ohe, ze'e naeze nidu'a mae hauġeha.

³ Ĝau 'ahoga zahara vazeġa haune, zae nabudi uhiġa vazeġa zu ago ihono'i.*

⁴ Vaze 'ahogani'a mene ederoga veize sifu kaġuso hano'i. 'Ougine, Moze'a za'a sifu haġate'e haġaiġa horonadu naeġa zini'uma.

Zuhija Boro Kuru (Luke 11:2-4)

⁵ Za'e kurano'idene, zama guhi azaġa teige ago kurano'i. Mazaġa ze'e vaze'a horozoga veize nu'onu'o neġano zu ibi boro ġenaġano edau'ena'a, kuranoga urate'ohe. E hube hune zi'ohe, ze naeġa nidu'a mae hauġiro.

⁶ Za'e kurano'idene, bazuni haba'a diuġadu ibiheta haranadu Moze, za'a horonoga mene idaġa ra'eta'a'e, mazao kurano'i. 'Ougine, za'a sifu haġate'e haġaiġa Moze'a horonadu naeġa zini'uma.

⁷ Ebu za kurano'idene, Badi'a aġu'a azaġa teige, huga o'o'a ġoe'a hina ago barebare kurano'i. Mazaġa ze'e ġoere ġehaġa hina kuraune, Badi'a'a igi'uma rae zamare'ohe.

---

^{5:43} 5.43 Lev 19.18   * ^{6:3} Girikio, edae evoreġo'a haġae'eta'a'e kauri evoreġo'e aġu'a teige, hano'i.

⁸ Ze ago hegoto'i, mazağā Moze'e zae'a izima umidogano nagini urate'eta'a'e edeğā.

⁹ E'ano'o 'ahige kurano'i:

Emeğē Mama adureo,
eme umi'e'ohe, vaze'a ġae guba'e'ena'a ġa niğō'e zağōga
re'uma,

¹⁰ ebu ġa'a vaze nidu'a ibitozi'uma,
ebu adureo ġae ura'a hudau'ete'e teige, raha adao zuni
huda'uma.

¹¹ Izidi ogomuğā rife'eno'i,

¹² ebu emeğē'a eme sausaufe'ete'e azağā zeğē sau'a rae
mode'ete'e teige, emeğē sau'a zu rae modofo'i.

¹³ Emeğē'a hağai sau'a hağaihi rae reine, sau'ano ago
tutufo'i,

ebu Satani'ono'o mae vağifo'i.[†]

¹⁴ Zae'a vaze sau'a rae modine, zae Moze, adureo ra-
diu'ete'e'a, zae sau'a zuni rae modi'uma.

¹⁵ Rehano zae'a vaze sau'a mene rae modine, zae Moze'a
zuni zae sau'a mene rae modi'uma.

Zağozagē'ete'e Moneo

¹⁶ Zae'a zağozagō'idene, zama guhi azağā teige, ago ve-
tuğarau rado'i. Ze'e, vaze'a horozadu zeğē'a zağozagē'ete'e
ederoga veize, mene vire'ohe zu iguze mene si'e'ohe. E
hube hune zi'ohe, ze'e naeğā nidu'a mae hauğiro.

¹⁷ Rehano zae'a zağozagō'idene, viradu iguze si'o'i.

¹⁸ 'Ougine, vaze'a za'e zağozagē'ete'e mene ederi'uma. U
za'a horonoga mene idağā ra'eta'a'e, Moze da'o ederi'uma.
Ebu Moze'a za'a sifu hağaaate'e hağaiğā horonadu naeğā
zini'uma.

Ğauze Adureo Mae Nu'one To'i (Luke 11:34-36, 12:22-34, 16:13)

¹⁹ Zae veize raha 'adao ġau manomano ago nu'one to'i.
De'ea'e zuhi'a sausaune'ohe zu atenarau'ohe ebu ġonore'a
varade diuğadu ġonotu'ohe.

²⁰ Rehano zae veize ġauze manomano'e adureo nu'one
to'i. De'ea' zuhi'a mene sausaune'ohe zu mene atena-
rau'ohe ebu ġonore'a varade diuğadu mene ġonotu'ohe.

²¹ Mazağā za'a ġauze manomano nouma tine, za-
maroneze zu de'ea ti'uma.

²² Zae ubuma'e ahirize ihureğā heuğā. Ubumaze manoğā
reine, zae ahiri nidu'a'e agağani'a iriva'i'uma.

[†] **6:13** Fare mirihirote'e nu'e raena'a, 'Ğa'a ibitozini'ete'e ebu ġae gigi'a zu
agağ'a'e mada tuğtuğu oname'ohe. Amen.'

²³ Rehano zae ubuma'e sautaune, zae ahiri nidu'a'e uzabo'a iriva'i'uma. E'ano'o zae ahiri zamāgano agaō'a'e uzaboraune, ahirize nidu'a'e uzabo gigi'a re'uma!

²⁴ Vaze'e zuhi'a 'aheu veize gauoga mene idaōa. 'Ougine ani 'ahoga'e zamari'uma, u 'ahoga'e he'ehe'eni'uma. Ebu 'ahoga veize faine gaui'uma, u 'ahoga'e turuni'uma. E'e teige, za'e Badi'a ebu moni, 'aheu veize gauoga mene idaōa.

Ago Zamare Adudano'i

(Luka 12:22-31)

²⁵ E'ano'o e zi'ohe. Zae ġabone veize nagi ogomu a'uma ga nagini gagī'uma ebu ahirize veize nagi dabua vidi'uma rae ago zamare adudano'i. Mazaōa ġabone zu ahiri'e ogomu zu dabua vitinoga.

²⁶ Hitanao rafiu'ete'e niniġa ġiano'i. Ze ezone mene ġorau'ohe, mene hirive'ohe, zu ogomuze godogo neġano mene nu'one ti'ohe. Rehano zae Moze, adureo radiu'ete'e'a, ġubuze'ohe. Za'e nini vitize hune'ohe.

²⁷ Zae bo'āgano iniu'e zamare adudaune, ġabone'a tahiġa nu fara'umahe? Mene.

²⁸ Za nouga'ahi dabua u'ano zamare adudu'ohe? Butu kakaġa'e nougenouge ġuhure'ete'e ġiano'i. Ze mene gaue'ohe zu dabuaze mene turine'ohe.

²⁹ Rehano e zi'ohe, butu kakaġa 'ahoga'e ma'ora vazeġa kini Solomona'a haġairote'e dabuaġa manomano vitinoga.

³⁰ Butu veġa'e izidi ġaboga, hena oħoġore'e vaze'a masinadu ireo hufi hauni'uma, rehano Badi'a'a faifaine manohuni'ohe. Za'e ve vitinoga 'ahine, Badi'a'a hube hune dabua vidauzini'uma. Rehano za'e Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a.

³¹ E'ano'o ago zamare adudano'i, raena'a, 'Nagini a'uma?', 'Nagini gagī'uma?' ga 'Nagi dabua vida'uma?'

³² Badi'a aġu'a azaġani'a 'ahiguġa nidu'a vaġe'ohe. Zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, za'a e'e ġauġa urate'eta'a'e edeġa.

³³ Badi'a'a ibitozini'ete'e zu urate'ete'e da'o gezo vaġo'i. 'Ougine e'e ġauġa nidu'a zuni zini'uma.

³⁴ E'ano'o za oħoġore veize ago zamare adudano'i. Mazaōa oħoġore gauġa'e oħoġoru'u zamari'uma. Izidi'e izidi aduga da'o zamari'uma.

7

Vaze Mazao Sau'a rae Ago No'i

(Luka 6:37-38, 41-42)

¹ Badi'a'a za'e sau'a azaġa rae mene zi'ete'e uratine, vaze mazao sau'a azaġa rae ago zo'i.

² Mazaǵa zae'a ǵau 'ahoga moneo vaze mazao sau'a rae reine, e'e moneo Badi'a'a zuni za'e sau'a re'uma. Za'a vaze mazao nagini haǵaine, Badi'a'a zae mazao 'ouge haǵai'uma.

³ Ga'e nabugo ubumao be'a dinunuǵa ǵiane'ohe. Rehano nougadu ǵae ubumao be'a gado ireǵa mene ǵiane'ohe?

⁴ Ğae ubumaǵo be'a gado ireǵa 'e'e rehano, ǵa'e negoǵo mazao 'ahige ra'ohe, raena'a, 'Negohe, ubumaǵo be'a dinunu e'e mae vaǵinihi.'

⁵ Ğa, zama guhi vaseǵa, ibite geno ǵae ubumao gado ireǵa e'e mae vaǵino'i. Ebu ǵa'a faine ehamanadu negoǵo ubuma mazaono'o dinunuǵa mae vaǵini'uma.

⁶ Ğau zaǵoǵa ǵuni ago hano'i. 'Ougine ze vaetadu zae vihozi'uma. Zae hadi manomano aba zamao ago feuno'i. 'Ougine, ze'e oda hina edene ǵuzuhi'uma.*

Badi'a Mazao Umido'i

(Luka 11:9-13)

⁷ Za nagini urato'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ougine zini'uma. Za nagini vaǵo'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ougine hidı'uma. Badi'a'a danazoga uratine, ibihetao toketokero'i, 'ougine ibiheta vavaozini'uma.

⁸ Iniu'a umidine ha'uma, iniu'a vaǵine hidı'uma ebu iniu'a toketokerine ibiheta vavaoha'uma.

⁹ Zae bo'ágano iniu'a ubuga'a beredi umidine hadi ha'umahe?

¹⁰ Ebu ane'a ǵozone umidine, mohe ha'umahe?

¹¹ Za'e sau'a azaǵa rehano, ǵau manomano ubudeze zenoga urate'ohe. E'e teige, zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, ane mazao umide'ete'e azaǵa hube hune ǵau manoǵa zini'uma.

¹² E'ano'o vaze'a zae mazao haǵai manoǵa haǵae'ete'e urato'idene, zae zuni zeǵe mazao haǵai manoǵa haǵao'i. 'Adi'e Mose goro ǵoe'a zu peroveta azaǵani'a ihozirote'e ǵoe'a ra'ohe.

Ibiheta Kokosiǵa

(Luka 13:24)

¹³ Ibiheta kokosiǵano diuǵo'i. Mazaǵa runeo diuǵite'e ibiǵa ibihetaǵa'e rafaǵa zu boro, e'ano'o e'e ibiǵano diuǵe'ete'e azaǵa'e ǵehaǵa.

¹⁴ U ǵabone tuǵutuǵu diuǵe'ete'e ibiǵa ibihetaǵa'e kokosiǵa zu e'e ibiǵano onamoga'e riǵa, e'ano'o e'e ibiǵano diuǵe'ete'e azaǵa'e tahiǵa.

Ire ebu Ire Maǵa

(Luka 6:43-44, 13:25-27)

* **7:6** Huga'e, 'Badi'a ǵoere mene igi'ete'e azaǵa mazao ago barebare ihozo'i.'

¹⁵ Ĝuriro peroveta azaĝa ĝiano'i. Ze mamoe naminamiĝa teige onai'uma, rehano zeĝe zama'e butu ĝuniĝa vihovihoga heuĝa.

¹⁶ Ire'e maĝa horonadu nagi ireĝa ederi'uma. Vaini maĝa'e ire renoga'ono'o mene ini'ohe zu figi maĝa'e ĝunu renoga'ono'o mene ini'ohe.

¹⁷ E'e teige, ire manoĝa nidu'a'e maĝa manoĝa ini'ohe, u ire sau'a'e maĝa sau'a ini'ohe.

¹⁸ Ire manoĝa'e maĝa sau'a mene ini'ohe, u ire sau'a'e maĝa manoĝa mene ini'ohe.

¹⁹ Maĝa manoĝa mene ini'ete'e ireĝa nidu'a'e udi mode'ohe ebu ire rogao hufi haone'ohe.

²⁰ E'ano'o zeĝe haĝai horonadu ze'e vaze nagiĝa ederi'uma.

²¹ Eĝe mazao, 'Zuhia Boro, Zuhia Boro,' rae huhe'ete'e azaĝa mene nidu'a'e Badi'a'a ibitozini'uma. Rehano eĝe Mama, adureo radiu'ete'e'a urate'ete'e haĝaiĝa haĝae'ete'e vazeĝani'a da'o ibitoha'uma.

²² Badi'a kota madaĝano, vaze ĝehaĝani'a eĝe ihi'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, Zuhi'a Boro, eme'e ĝae nio Badi'a ĝoere ihozido, zu ĝae nio vine sau'a hegoze buzido zu ĝae nio gigi'a haĝaiĝa ĝehaĝa haĝaido'.

²³ 'Ougine, eĝe'a dehene zi'uma, raena'a, 'E za'e mene ederiro. Za, haĝai sau'a azaĝa, eĝe mazaono'o vaĝino'i.'

Egadu Haĝae'ete'e Azaĝa

(Luka 6:47-49)

²⁴ Eĝe ĝoere egadu haĝae'ete'e vazeĝa'e huhuzaĝa. Ani'e vatava rana neĝa ogorarote'e vazeĝa heuĝa.

²⁵ Irugu'a ru'anadu zobozobo'a bororarotene ebu zavara boro'a feuradu neĝa beirotene, e'e neĝa'e mene higaro, mazaĝa vatava rana ogoraro.

²⁶ U eĝe ĝoere egadu mene haĝae'ete'e vazeĝa'e hahizaĝa. Ani'e ni'uri rana neĝa ogorarote'e vazeĝa heuĝa.

²⁷ Irugu'a ruanadu zobozobo'a bororarotene ebu zavara boro'a feuradu neĝa beirotene, e'e neĝa higau bauradu fatariro."

²⁸ Iesu'a e'e ĝoe'a nidu'a hauĝirotene, vaze ĝuĝuvaĝani'a ane ihore u'ano zaguzagaro.

²⁹ Mazaĝa Mose goro ĝoe'a ihoze'ete'e azaĝa teige mene ihoziro, rehano Badi'a gigi'a hina ihoziro.

¹ Iesu'a mağanono'o ovairotene, vaze ġuġuvaġani'a ane hegote onamiro.

² Lefera vazęga 'ahogani'a ani vaġe onairo, ebu ane zamao obena hina tuġadu niro, raena'a, "Zuh'i'a Boro, ġa urato'idene faiho'i!"

³ Iesu'a 'evo'a einadu vaze e'e oboniro, ebu raena'a, "E urate'ohe. Ĝae manoro'i!" 'Ougadu lefara e'e'a zogone daugiro.

⁴ Ebu Iesu'a nina'a, "Vaze 'ahoga ago no'i. Rehano dibu'o vazęga vaġe onamadu ahi'o ihono'i!"* Ebu ġae'a manorate'e vaze'a ederifine, Mose'a reirote'e gahunoġa mae onamadu Badi'a dibu'o hano'i."

Uti Azaġa Ĝihi'ani'a Iesu mazao Firo

(*Luka 7:1-10, Ioane 4:43-54*)

⁵ Iesu'a Kaperanauma neġa boro diuġirotene, Roma uti azaġa Ĝihi'ani'a onaadu dananoga uminiro,

⁶ raena'a, "Zuh'i'a Boro, eġe tuġure vazęga 'ahoga'e ahi'a haganoga mene idaġa radu neo baze'ohe. Ahi'ani'a giginadu ġaniġanau radiu'ohe."

⁷ Iesu'a nina'a, "Eġe'a onamadu faini'uma."

⁸ Rehano uti azaġa Ĝihi'ani'a naenaenina'a, "Zuh'i'a Boro, e'e mene vaze manoġa, e'ano'o ġae'a eġe ne diuġoga'e mene manoġa. Rehano ġoere da'o ro'i, 'ougine eġe tuġure vazęga'e manori'uma.

⁹ Mazaga e'e zuni vaze 'ahoga 'u'uġano gaue'ohe, zu eġe uti azaġa'e eġe 'u'uġano gaue'ohe. Eġe'a vaze 'ahi nina'a, 'Onamo'i' reine, ani'e oname'ohe, ebu 'ahoga omo nina'a, 'Aro'i' reine, ani'e are'ohe. Eġe'a eġe tuġure vazęga 'ahoga nina'a, "Adi haġao'i' reine, ani'e haġae'ohe."

¹⁰ Iesu'a e'e ġoe'a igirotene zaguzagħar, ebu ani hegotirot'e azaġa ziro, raena'a, "Eġe'a hube hune zi'ohe, Badi'a mazao 'ahige fie gigaru'ete'e vazęga'e Isaraela azaġa zamaġano ize mene horoneha!

¹¹ E zi'ohe, Iuda mene azaġa ġehaġani'a mada'a ite'ete'e moneono'o zu mada'a zubure'ete'e moneono'o onai'uma, ebu Badi'a a ibitohau'ete'e zamaġano Aberahamo, Isako zu Iakobo teite ehoradu ogau tibura'uma.

¹² Rehano Iuda azaġa, Badi'a a ibitozini'ohe rae zamarirota'a'e, enona mae feuzadu uzabo zamaġano radi'uma. Ze e'ea nia'uma zu ġononeze atiti'uma."

¹³ Ebu Iesu'a uti azaġa Ĝihi'āġa niro, raena'a, "Onamo'i. Ĝa'e eġe mazao fie'ete'e teige, ġae tuġure vazęga'e manori'uma." Ani'a 'ouge reirotene madaġano tuġure vazęga e'e manoriro.

* **8:4** A'e, dibu'o vazęgani'a ahiri udahadu manoreha reifine

*Vaze Ģehaġa Faiziro**(Mareko 1:29-34, Luka 4:38-41)*

¹⁴ Ebu Iesu'a Petero ne diuġirotene Petero emoga roġaega'e uginadu baze radoga horoniro. 'Ahi'a'e gigi'a bagaġa.

¹⁵ Iesu'a roġae 'evo'a obonadu ahi'a gigi'a 'ai daugiro. Ebu ani iġunadu Iesu veize ogomu ġorohe haro.

¹⁶ Ĝoravare'ete'e zamaġano, vine sau'ani'a ragano reirote'e azaġa ġehaġa Iesu vaġe tutuze onairo. Ani'e ġoere hina vine sau'a hegoze buziro ebu ugi azaġa nidu'a faiziro.

¹⁷ A'e peroveta vazeġa Isaia'a Badi'a ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

"Ani emeġe gigi'a meiro ebu emeġe ugi mae vaġiniro."

*Iesu Hegote'ete'e Vazeġa**(Luka 9:57-62)*

¹⁸ Iesu vaze ġuġuvaġani'a ane mazao nu'oru radoga horoziro, ane tahi'atħi'a ziro, raena'a, "Du'ura mon-eafa fare onamihi."

¹⁹ E'e madaġano Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e vazeġa 'ahogani'a Iesu vaġe onaadu niro, raena'a, "Ihore vazeġa, ġae'a no'e onamine, e ġae hegħotu'uma."

²⁰ Iesu'a naenaenina'a, "Butu ġuniġa'e bazuni haba'azeta, ebu hitana niniġa'e nezeta. Reħano eġe, Vaze Ubuġa'e bazunihe haba'a'e o'o'a."

²¹ Iesu tahi'a 'ahogani'a niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, e geno mamahe guri onamihi."

²² Reħano Iesu'a nina'a, "ġa'e eġe hegħotu'i. Vine ruga azaġani'a rune azaġa ġuri'uma."

*Zavara 'Uiro**(Mareko 4:35-41, Luka 8:22-25)*

²³ Ebu Iesu'a ġasjio tiriro, ane tahi'atħi'a'a ani hegħote tiriro.

²⁴ E'e enogano, zavara boro'a du'urao feuriro ebu sa'u'a ġasjio kafere diuġiro. Reħano Iesu baze radiro.

²⁵ E'ano'o ze'a ane vaġe onamadu evaniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, emeġe ġabofo'i! Eme nariga zubure'oħe!"

²⁶ Ebu ani'a naenaezina'a, "Za nougadu rihau'oħe? Za'e Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a!" Ebu ani iġunadu zavara zu sa'u roziro. 'Ougiro, zavara zu sa'u'e roġeru haugħi.

²⁷ Iesu tahi'atħi'a'a zaguzagħaro, raena'a, "Vaze 'ahi'e nagi vaze? Zavara zu sa'u'a ane ġoere egħoħu'oħe."

*Vine Sau'a ġeta Vazeġa Fainiro
(Mareko 5:1-20, Luka 8:26-39)*

²⁸ Iesu'a du'ura moneafa, Gadara haba'ano feuriotene, vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeġa 'aheu'a idu haba'anono'o onaadu Iesu hidiro. Zamaze ufeta ġugi'eta 'ahine, e'e ibiġano vaze'a onamoga mene idaġa reiro.

²⁹ Ebu ze ġihau bagaġa ani ġoreniro, raena'a, "Badi'a ubuga! Ĝa'e emeġe mazao nagini urate'ohe? Ĝa'e, kota madaġa ġonaga 'izema mougħan, aduga rifoga veize emeġe vaġe onahehe?"

³⁰ U tahiġa faġano aba ġehaġani'a ogau radiunu.

³¹ Ebu vine sau'ani'a Iesu uminiro, raena'a, "Ĝae'a eme hegofe bufo'idene, aba ġuġuvaġa 'omo mazao tuġufo'i."

³² Ani vine sau'a zina'a, "Onamo'i!" 'Ouge reirotene, ze vaze 'aheu mazaono'o buanadu aba zamaġano diuġiro. Ebu aba e'e nidu'a maġa gagaga'ono'o dure ovoadu du'urao diuġiro ebu hunuhune rudaro.

³³ 'Ougadu aba taufe'ete'e azaġa'e dure neze onamiro, ebu vine sau'ani'a ragano reirote'e azaġa mazao nagini'a furerarote'e hariġa nidu'a me'odoziniro.

³⁴ Ebu e'e neġa azaġa nidu'ani'a buanadu Iesu hidoga veize onairo. Ze Iesu hidirotene, ani'e zeġe haba'anono'o vaġinoga uminiro.

9

*Ahi'a Mene Hagane'ete'e Vazeġa Fainiro
(Mareko 2:1-12, Luka 5:17-26)*

¹ Iesu'a ġasio tiradu du'ura moneafa fariro ebu ane'a radiunute'e neġa boro Kaperanauma bare onamiro.

² Ebu vaze nu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeġa faratao bazune teadu ani vaġe herate onairo. Zeġe'a Iesu mazao fie'ete'e Iesu'a horonirotene, ahi'a mene hagane'ete'e vazeġa niro, raena'a, "Ubude, zamaġo rinedo'i. Ĝae sau'a 'ai aġġutu modeha."

³ 'Ougirotene, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nu'e zeġe'a bare zamariro, raena'a, "Vaze 'adi'e ane bare Badi'a rae rahehe? Badi'a ni rae sausaune'ohe!"

⁴ Iesu ani zeġe'a nagini zamare'ete'e ederadu ziro, raena'a, "Nougađu za zamarone sau'a zamare'ohe?"

⁵ Ani mazao nougenouge nine, ufiġa? 'Ĝae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga 'Iġunadu onamo'i' rae ni'ete'e?

⁶ Reħano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazaġa eġe, Vaze Ubuġa'e raha 'adao vaze sau'a rae mode'ete'e gigi'aġa meirote'e zuni za ihozi'uma." Ebu

Iesu'a ahia mene hagane'ete'e vazeġa e'e niro, raena'a, "Eġe'a ġa'ohe, iġuno'i ebu farataġo odohadu neġo onamo'i"

⁷ Ebu vaze 'ai iġunadu neġa onamiro.

⁸ Vaze ġuġuvaġa'e e'e horonirotene riharo ebu Badi'a'a 'uguġa gigi'aġa vaze zinirote'e* u'ano Badi'a nighuniro.

Mataio Zamaharo

(*Mareko 2:13-17, Luka 5:27-32*)

⁹ Iesu'a e'eano'o ibio onamiro. Ebu vaze 'ahoga niġa Mataio'a takesi haba'ano ehore'enogano horoniro. Ebu Iesu'a niro, raena'a, "Eġe hegoto'i." 'Ougirotene ani iġunadu Iesu hegötiro.

¹⁰ Iesu'a Mataio neo ogarote'e madaġano, takesi azaġa zu haġai sau'a azaġa ġehaġani'a Iesu zu ane tahi'atahi'a teite ogau tiburaro.

¹¹ Farisea azaġani'a e'e horonirotene, Iesu tahi'atahi'a ḡadiziro, raena'a, "Nougađu zae iħore vazeġa'e takesi azaġa zu haġai sau'a azaġa teite ogau tiburu'ohe?"

¹² Iesu'a e'e egadu ziro, raena'a, "Ugi o'o'a azaġa'e gohe vazeġa mene vaġe'ohe, reħano ugi azaġani'a ani vaġe'ohe.

¹³ E'e teige, zeġe bare haġai duduġa rae zamare'ete'e azaġa huzoga radu eġe'a mene onairo. Reħano zeġe bare haġai sau'a rae zamare'ete'e azaġa huzoga radu onairo. Badi'a'a 'ahige reiro, raena'a, 'E'e zae'a dibu'o inoga da'o mene urate'ohe, reħano vaze vetuġazoga ufeta urate'ohe.' Za onamadu ġoere huga e'e edero'i."

Iħore Iziga

(*Mareko 2:18-22, Luka 5:33-39*)

¹⁴ Ebu Ioane tahi'atahi'a'a Iesu vaġe onaadu ġadiniro, raena'a, "Emeġe zu Farisea azaġa'e ogomu moneo mada ġehaġa zaġozaġe'ohe. Reħano ġae tahi'atahi'a'e nougađu mene zaġozaġe'ohe?"

¹⁵ Iesu'a ziro, raena'a, "Hahure'ete'e madaġano, oħoze hahu izigani'a huze'ete'e azaġa'e ane teite ogau tiburaune, ze mene zaġozaġe'ohe. Reħano zeġe mazaono'o oħoze hahu iziga'e mae vaġini'uma madaġani'a onaine, ze'e vetuġa ranadu zaġozaġi'uma.

¹⁶ Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiġa mene banini'ohe, mazaġa dabu'aġa vuzuine, dabua si'iga iziga'e ġuanadu amahiġa hutubadu borofe ziga'uma.

¹⁷ Ebu vaze 'ahogani'a vaini vuġa fuse† amahiġa za-maġano vaini vuġa iziga mene be'une ufi'ohe. Be'une ufine, vaini vuġa iziga ane'a bare busure bororadu fuse

* **9:8** Ga, vaze harote'e   **9:13** 9:13 Hosea 6:6   † **9:17** Gouti ogaġa hina haġairote'e fuseġa

amahiġa'e ziga'uma. Ebu sore rururanadu fuse amahiġa sausauni'uma. E'ano'o vaini vuġa iziga'e fuse izigano be'une ufi'ohe ebu anianine'e manoġa radiu'ohe."

*Roġae Tahi'aġa ebu Ugi Roġaeġa
(Mareko 5:21-43, Luka 8:40-56)*

¹⁸ Iesu'a e'e ġoe'a zinirote'e zamaġano, nu'onu'o neġa ġihi'aġa 'ahogani'a Iesu vaġe onairo. Ebu ani zamao ġuġuradu niro, raena'a, "Eġe aboe'e izidu'u rudaneha. Reħano ġae'a onaadu ane rana 'evo'o tine, ani ġabodi'uma."

¹⁹ Ebu Iesu zu ane tahi'atahi'a'e iġunadu ane teite onamiro.

²⁰ Onamirote'e zamaġano roġae 'ahoga, roġae ugi madu muri 12 radiunute'e'a, Iesu ġarunio onairo ebu ani dabua 'ariġa oboniro.

²¹ Mazaġa ani'e zamare'ena'a, 'E'a dabuaġa tahiġa obo-nine manori'uma.'

²² Ebu Iesu'a tehadu roġae e'e ġianiro, raena'a, "Aboe, zamaġo rinedo'i! Ġae'a eġe mazao fiate'e u'ano ugiġo'a manoreha." 'Ouge reirote'e madaġano roġae 'ai manoriro.

²³ Iesu'a nu'onu'o neġa ġihi'aġa neo feurirotene, rune badaġa haġae'ete'e azaġa zu vaze ġuġuvaġani'a harae'ete'e horoziro.

²⁴ Ebu ani'a ziro, raena'a, "Zae nidu'a buano'i! Roġae tahi'aġa'e mene rudaneha. Ani'e baze'ohe." Reħano ze'e Iesu eġofoharo.

²⁵ Vaze ġuġuvaġa enoneo tuġuze buzirote'e ġarugano, Iesu'a ne zamaġa diuġadu roġae tahi'aġa 'evore oboniro. 'Ougadu ane'a iġuniro!

²⁶ Ebu e'e hariġa'e e'e haba'a nidu'a zamaġano ġehararo.

Ubuma Kuru zu Mumutafa Vazeġa Faiziro

²⁷ Iesu'e de'ea mode onamirote'e madaġano, ubuma kuru vazeġa 'aheu'a ani hegħotiro. Ze'a ġihau huar, raena'a, "Davida mariga, eme vetuġafo'i!"

²⁸ Iesu'a ne diuġirotene, ubuma kuru azaġani'a ane vaġe onairo. Iesu'a ġadiziro, raena'a, "Za eġe'a faizi'uma rae fie'ehe?" Ze'a naenaenina'a, "O'e, Zuhi'a Boro."

²⁹ Ebu ani'a ubumaze obonadu ziro, raena'a, "Zae'a eġe mazao fie'ete'e idunaġano ubumaze'a manori'uma."

³⁰ Ebu ubumaze'a ra'aro. 'Ougadu Iesu'a riġa hune ziro, raena'a, "Zae mazao fureranate'e ġauġa vaze 'ahoga ago no'i."

³¹ Reħano ze onamadu e'e haba'a nidu'a zamaġano ani hari rae ġehaniro.

³² Ebu ze neono'o buau onamirotene, vaze nu'a vaze 'ahoga Iesu važe tutune onairo. Vine sau'ani'a vaze e'e ragano radu ani'e ġoeroga mene idararo.

³³ Ebu Iesu'a vine sau'a ane mazaono'o hegone bunadu mumutafa vazeġani'a ġoeriro. Vaze ġuġuvaġani'a e'e horonadu zuguzagaro, ebu raena'a, "Ibite Isaraela haba'ano 'ahiguġa mene fureraro."

³⁴ Rehano Farisea azaġani'a raena'a, "Ani'e vine sau'a zuhi'aġa gigi'aġano vine sau'a hegone buneha."

Gau Azaġa'e Tahīga

³⁵ Iesu'a haba'ahaba'a zu ne nidu'a rave'ena'a, zeġe nu'onu'o neġano ihozinu zu Badi'a'a ibitozini'ete'e hariġa manoġa haraminu ebu ugi nunu nidu'a faizinu.

³⁶ Iesu'a vaze ġuġuvaġa horoziro, mazaġa zamaze'e adudaro zu ze'e dana mene hidiro. Ze'e vaze'a mene taufe'ete'e mamoeġa heuġa.

³⁷ Ebu ani ane tahi'atħi'a ziro, raena'a, "Hirive'ete'e ġaġaġa'e ġehaġa, rehano gau azaġa'e tahīga.

³⁸ E'ano'o hirive'ete'e Zuhija, Badi'a mazao gau azaġa ane mebao tuġuzoga veize umino'i."

10

Iesu'a Ane Tahī'aġa 12 Tuġuze Onamiro (Mareko 6:7-13, Luka 9:1-6)

¹ Iesu'a ane tahi'atħi'a 12 huze nu'oziro ebu vine sau'a hegoze buze'ete'e zu ugi nunu nidu'a faize'ete'e gigi'aġa zinjro.

² Iesu tahi'a 12 nize'e ahi e'e: Ibi'a'e Simona, niġa 'ahoga'e Petero zu ane negoġa Anidere, Zebedeo ubuga 'aheu Iakobo zu ane negoġa Ioane,

³ Filipo, Batolomeo, Tomasi, takesi vazeġa Mataio, Alefeo ubuga Iakobo, Tadeo,

⁴ Roma gavamani utitozini'ete'e duġuruġa vazēga* niġa Simona ebu Iesu revoharota'a'e, Isakariota vazēga niġa Iuda.

⁵ Iesu'a ane tahi'a 12 tuġuze'ena'a, 'ahige ihoziro, raena'a, "Iuda mene azaġa haba'a ago onamo'i ebu Samaria haba'ano neġa 'ahogani ago diuġo'i.

⁶ Rehano Isaraela haba'ano daugirote'e mamoeġa 'u'a onamo'i.

⁷ Ebu neġaneġa diuġe onamo'idene 'Badi'a'a ibitozini'ete'e madaġa 'ai haniteha,' rae haramozeno'i.

⁸ Ugi azaġa faizo'i, rune azaġa ġabozo'i, lefera azaġa faizo'i ebu vine sau'a hegoze buzo'i. Zae'a hidirota'a'e

---

* **10:4** Duġuruġa niġa'e Zealota

naēga mene hāgairo, e'ano'o naēga ago mae'ena'a āgahugo'i.

⁹ Moni niharazeo ago odoho'i.

¹⁰ Ragavo zamāgano nihara ga dabua 'ahoga ga tamaka ga tūgu ago odoho'i, mazāga gau vasēga'e nagini urate'ete'e āgaūga'e hidi'uma.

¹¹ Haba'ahaba'a zu nēganēga diūgine, de'ea mae āghizi'uma vasēga vāgo'i ebu ane neo rado'i onamo e'e nēga mode īguno'i.

¹² Ani ne diūgo'idene, 'Badi'a'a manohuga zini'uma,' rae zeno'i.

¹³ Ebu e'ea radiu'ete'e azāga'e manōga ro'idene, zae'a rate'e Badi'a manohuga zēge rana radi'uma. U mene manōga ro'idene, zae'a rate'e Badi'a manohuga'e zae bare vāgi'uma.

¹⁴ Haba'a ga nēga 'ahoga azāgani'a zae mene mae āghizo'idene ga āgoereze mene egozeno'idene, odaze hu'urūga zauhe mode manahadu e'e haba'a ga nēga mode īguno'i.[†]

¹⁵ E hube hune zi'ohe. Ibite Sodoma zu Gomora haba'a azāga'e sau'aze boro u'ano, Badi'a'a ruiziro. Rehano Badi'a kota madāgano zae mene mae āghizirote'e nēga azāga'e ufeta aduga boro hidi'uma.

*Iesu Tahī'atāhi'a'a Aduga Hidi'uma
(Mareko 13:9-13, Luka 21:2-17, 12:2-9)*

¹⁶ Butu āunīga bōāgano mamoe tūguze'ete'e teige, e za agire azāga bōāgano tūguze'ohe. E'ano'o mohe teige eda'e eda'o'i[‡] zu Tubugo ninīga teige sau'a ago hāgao'i.

¹⁷ Rehano vasē āgazio'i, mazāga ze'a oboze teadu kota ohozi'uma ebu zēge nu'onu'o nēgano masizi'uma.

¹⁸ Ēge u'ano gavana azāga zu kini mazao ri'izi'uma, ebu zae'a ēge hari zēge zu Iuda mene azāga rae furen'i'uma.

¹⁹ Rehano no'e madāgano ze'a kota obozeto'idene, zae'a nagini re'uma ga nougenouge re'uma moneo ago zamare borofo'i. Mazaga e'e madāgano za'a re'uma āgoe'a'e ihozi'uma.

²⁰ Āgoe'aze'e mene zae mazaono'o, rehano Moze vigani'a zae mazaono'o āgoeri'uma.

²¹ Negōgani'a negōga revohanadu runeo tūguni'uma. Ebu mogani'a ubuga revohanadu runeo tūguni'uma. Ebu ubudeze'a vize moze agirezadu runeo tūguzi'uma.

[†] **10:14** A'e vase'a ze mene mae āghizadu aduga hidi'uma rae ihoze'ohe.

[‡] **10:16** Zarama'a manīga veize eda'erau avotite'ohe.

²² Ege u'ano vaze nidu'a'a zae he'ehe'ezi'uma. Rehano edau gigaru onamo ġonaga meite'e vazeġa'e ġabone hidi'uma.

²³ Haba 'ahogano za sausauzo'idene, feranadu haba 'ahoga onamo'i. E hube hune zi'ohe, za Israela haba'a nidu'a izema harame oname hauġogano, ege, Vaze Ubugani'a onai'uma.

²⁴ Tahi'a'e ane ihore vazeġa mene vitini'uma ebu tuġure vazeġa'e ane zuhi'a mene vitini'uma.

²⁵ Tahi'a'e ane ihore vazeġa teigi'uma reine idaġa ebu tuġure vazeġa'e ane zuhi'a teigi'uma reine idaġa. Vaze'a ege, zae Zuhi'a, Belezebulos rae huhine, zae, ege tahi'atahi'a, ufeta sau'ano huzi'uma.

²⁶ E'ano'o vaze'a sausauzo'idene, ago ze riħozo'i, mazaġa u'urugā ġau'a nidu'a Badi'a'a furene hauġi'uma.

²⁷ E'a zae da'o zi'eta'a'e zae'a vaze nidu'a zo'i. Ebu ege mazaono'o zae'a da'o igi'eta'a'e ne azaġa nidu'a ġihau rae fureno'i.*

²⁸ 'Ahiri da'o ma'ete'e u vine manoga mene idaġa ra'ete'e azaġa'e ago riħozo'i. Reħano Badi'a da'o riħono'i, mazaġa ani'e vine zu ahiri'e ire rogao hufi haonoga idaġa.

²⁹ Tiburi niniġa 'aheu'e moni kome'a hina hoite'ohe. Ze'e mene ġau boro reħano, Badi'a'a mene uratine, ze 'ahogani rahao mene uiti'uma.

³⁰ Badi'a'a zae vadini iguġa nidu'a nugu zuni edeġa.

³¹ E'ano'o ago riħano'i, mazaġa za'e Badi'a ubumao Tiburi niniġa vitine ġihi'aġa.

³² Iniu'a vaze ubumao ege moneo edaune, ege'a zuni adureo Mamahe ubumao ane moneo eda'uma.

³³ Reħano iniu'a vaze ubumao e o'ohine, ege'a zuni adureo Mamahe ubumao ani o'oni'uma.

*Mene Uniho Manoġa, Reħano Benisi
(Luka 12:51-53, 14:26-27)*

³⁴ E'e uniho manoġa rahao 'ada mae ariro rae ago zamaro'i. E'e uniho manoġa mene mae ariro, reħano benisi mae ariro.

³⁵ E'a onairiota'a'e,

ubuga'e moga teite agiretitoga, avo'a'e vi'a teite agiretitoga,
roġae'e ani hadoga roġaeġa teite agiretitoga veize
ra'ohe.

³⁶ Agire azaġa'e zae ne tiba azaġa re'uma.

---

§ **10:25** Niġa 'ahoga'e Satani * **10:27** Girikio, E'a uzabo zamaġano zi'eta'a'e agaġa zamaġano rae fureno'i, ebu tegazeo sifū zi'eta'a'e vinu'ono'o rae fureno'i
10:36 10:36 Mika 7:6

³⁷ Iniu'a mogga ga vi'a ufeta zamarine, ani'e mene ege tahi'a re'uma, ebu iniu'a ubuga ga aboغا ufeta zamarine, ani'e mene ege tahi'a re'uma.

³⁸ Iniu'a ane satauro odohadu ege garuna mene hegotine, ani'e mene ege tahi'a rae re'uma.

³⁹ Iniu'a ane gabone obone giganine, ani gabone tugutugu mene hidiuma. Rehano iniu'a ane gabone ege 'uano modine, gabone tugutugu hidiuma.

Naēga Hidi'ete'e Vazēga

(Mareko 9:41)

⁴⁰ Iniu'a zae mae gihizine ani'e ege mae gihihine ohe, zu iniu'a ege mae gihihine ani'e ege tughirote'e vazega mae gihine ohe.

⁴¹ Iniu'a peroveta vazega'e Badi'a goere ra'ete'e vazega rae mae gihinane, ani'e peroveta vazega hidiume naēga hidiuma. Iniu'a duduña vaze'e vaze duduña rae mae gihinane, ani'a vaze duduña naēga hidiuma.

⁴² Ebu iniu'a ege tahi'atahi'a, huga o'o'a azaña ra'eta'a'e bo'agano 'ahoga vu nahuga bioña haune, e hube hune zina'a, ani'e Badi'a'a e'e naēga ha'uma.

11

¹ Iesu'a ane tahi'a 12 ihoze hauğırotene, de'eano'o iğunadu ne uhıgauhiğano ihozifine zu haramifine omamiro.

Iesu zu Ioane Babatiso

(Luka 7:18-35)

² Ioane Babatiso'a gü'a neğano radirote'e zamağano, Keriso'a nagini hağairote'e hariğan igiro. Ebu ani Iesu gadinoga veize tahi'aga tuğuziro.

³ Ebu ze Iesu mazao feurirotene gadiniro, raena'a "Ioane Babatiso'a 'ahige gadi'e'ohe, 'Onai'uma reirote'e vazega'e gahe ga eme vaze 'ahoga guhini'uma?"

⁴ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Bare onamadu zae'a egate'e zu horonate'e Ioane ihono'i:

⁵ Ubuma kuru azaña'e ehamu'ohe, oda sau'a azaña'e raga've'ohe, lefera azaña'e manore'ohe, teğaze uhuña azaña'e igi'ohe zu rune azaña'e bare gaboz'e'ohe. Ebu zahara azaña hari manoña haramozini'ohe.

⁶ Ege mazao fie'eta'a'e mene mode'ete'e vazega'e manohugağeta.

⁷ Ioane tahi'a'a iğunirotene, Iesu'a Ioane moneo vaze güğuvaga ziro, raena'a, "Za vaze nagiga horonoga veize haba boha'a onamiro? Zavara'a Imi vega hudi naeni-naeni'ete'e horonoga radu onamirohe? Mene.

⁸ 'Ougadu za vaze nagiā horonoga veize onamiro? Dabua manomano vidau'ete'e vazeğähe? Mene. Dabua manomano vidau'ete'e azağä'e kini neo radiu'ohe.

⁹ 'Ougadu vaze nagiā horonoga veize onamiro? Peroveta vazeğähe? O'e. E zi'ohe, peroveta azağä nidu'a vitize'ete'e vazeğä'e Ioane.

¹⁰ Ioane moneo Buka Zağogano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Giano'i. Badi'a'a ġae zamao vaze 'ahoga ibite tuğuni'uma.

Ani'e ġae zamao ġae ibi ruhibi'uma.'

¹¹ E hube hune zi'ohe, Ioane'a Keriso ibi ruhibirote'e u'ano, ani'e rahao 'ada radiu'ete'e vazeğä bo'ağano vaze nidu'a vitinoga. Rehano, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamağano ġonaga vazeğä zuni Ioane vitinoga ra'ohe.

¹² Ioane Babatiso'a haramirote'e madağano'o onao izidi, Badi'a'a ibitozini'ete'a'e riğä harame onae'ohe. Ebu Badi'a'a ibitozini'ete'e uratihi radu vaze'a gigau edau'ena'a, inare'ohe.

¹³ Ioane Babatiso'a izema onairote'e madağano, peroveta azağä zu Mose goro ġoe'a'e Badi'a'a ibitozini'eta'a'e ihoziro.

¹⁴ Ebu zae eğe'a ra'ete'e ġoe'a mae ġihinine, ego'i. Ioane'e, vaze anogani'a ari'uma rae reirota'a'e, Elia heuğä.

¹⁵ Teğägeta vazeğä'e faifaine egadu huga edero'i.

¹⁶ Izidi ega'e naginio idazi'uma? Ze'e tahi'a kome'akome'ani'a ne hunio ehoradu araha'ete'e heuğä. Ze rovonadu none tahi'ağani'a mone tahi'ağä mazao harae huhu'uhı'ohe, raena'a,

¹⁷ 'Eme muio zavonoga radu sura'i hodeha, rehano za mene zavoneha.

Ebu eme rune haba'ano niau ġoinaheha, rehano za mene nianeha.'

¹⁸ Ioane Babatiso'a onaadu ogomu mene audo zu vaini vuğä mene gagido. 'Ougadu za raena'a, 'Ioane'e vine sau'ağeta.'

¹⁹ U eğe, Vaze Ubuga'e onaadu ogomu au'ohe ebu vaini vuğä gage'ohe. Rehano za raena'a, 'Ani'e ogomu fu'a zu vaini vuğä fu'a. Ebu ani takesi azağä zu hağai sau'a azağä teite tiburu'ohe.' Rehano Badi'a hegote'ete'e azağä huhuzığä'e eğe zu Ioane'e duduğä rae re'uma.

*Sau'anono'o Mene Ğihure'ete'e Haba'a
(Luka 10:13-15)*

²⁰ Ebu Iesu'e ane'a hağai gigi'ağā ġehağā hağairote'e haba'ahaba'ano roziro, mazağā ze'e sau'anono'o mene ġihuriro.

²¹ Ani'a zina'a, "Korasini azağā zu Betesaida azağā, za fase vetuğāğā, aduga boro hidi'uma. Zae mazao hağai gigi'ağā hağainuta'a'e Turo zu Sidona* azağā mazao hağaro reifone, ze'e sau'aono'o garihe zamare ġihurifo. Ze dabua ġu'a vidau ehoradu vega vadınizeo rurube'ena'a, zeğe'a zamare ġihurifo.

²² E zi'ohe, Badi'a kota madağano, za'e Turo zu Sodoma azağā aduga vitine hidi'uma.

²³ Kaperanauma azağā, za Badi'a haba'ao gubazi'uma rae zamare'ehe? Mene! Za'e rune haba'ano mae feuzi'uma. Zae mazao hağairote'e hağai gigi'ağā Sodoma azağā mazao hağaiifo reifone, ze'e sau'a'ono'o ġihuradu izidi ize radiu'efo.

²⁴ Rehano e zi'ohe, Badi'a kota madağano, za'e Sodoma azağā aduga vitine hidi'uma.

Eğe Väge Aradu Ahio Ohono'i

(Luka 10:21-22)

²⁵ E'e madağano Iesu'a kuraro, raena'a, "Mama, ġa'e adure zu raha Zuhı'ağā. E nigu'e'ohe, mazağā ġae'a huhuzağā zu edeğā boro azağā mazao huga 'ahi u'u'rutiyo. Rehano tahi'a teige, edeğā o'o'a rae zamarete'e azağā mazao'e fureniro.

²⁶ Mama, a hube, 'ouge hağairota'e ġae'a urate'ete'e ġauğā."

²⁷ Ebu ani'a vaze ziro, raena'a, "Eğe Mama'a ġau nidu'a eğe iniro. Vaze 'ahoga'e e'e ağu'a, rehano eğe Mama da'o edeğā. Ebu vaze 'ahoga'e eğe Mama ağu'a, rehano eğe, Ane Ubuga da'o edeğā. Ebu e eğe Mama moneo ihozoga veize ohote'ete'e azağā da'o eğe Mama edeğā.

²⁸ Taoğā zu aduga odohe'et'e azağā, eğe väge aro'i, 'ougine eğe'a ahirize ohoni'uma.

²⁹⁻³⁰ Eğe ihoroga'e mene riğā zu e'e hegötoga'e mene aduga. E'ano'o eğe ihore mae ġihinadu eğe'ono'o edero'i. 'Ougine vineze ohoni'uma, mazağā e'e namiğā zu roğeğā.

12

Bana Madağā Zuhı'ağā

(Mareko 2:23-28, Luka 6:1-5)

¹ E'e madağano, Iesu'e Bana Madağano vuidi mebağā zamağano onamiro. Ani tahi'atahi'a'e vinizirote'e u'ano, vuidi mağā riri'e madu aro.

* **11:21** Turo zu Sidona'e mene Iuda haba'a

² Farisea azağani'a e'e horonirotene a'e gaue'ohe radu Iesu niro, raena'a, "Giano'i, ġa tahi'atahi'a'e Bana Madağā goroğā varade'ena'a, vuidi hiriveha."

³ Ani'a naenaeziro, raena'a, "Za'e Buka Zaġoġa zamaġano Davida'a nagini haġairota'a'e me'odiro ga? Davida'a ane ġatinirote'e azaġa teite ogomuze hauġadu vinize ruziro.

⁴ E'ano'o ani'e Badi'a ne diuġadu dibu'o azağani'a da'o au'ete'e dibu'o beredīga ane ġatinirote'e azaġa teite aro. Zeġe'a Mose goro ġoe'a varadiro.

⁵ Zu za'e Mose goro ġoe'a me'odirohe? Ani raena'a, 'Bana Madağano dibu'o azağani'a kuru neġao gaue'eta'a'e mene ve'oġa.'

⁶ E zi'ohe, kuru neġa vitine hune'ete'e vazęġa ġihi'aġa'e 'ahi e'e.

⁷ Buka Zaġoġao Badi'a'a raena'a, 'E dibu'one da'o mene urate'ohe, reħano za'e vaze vetuġazoga urate'ohe.' Za ġoe'a e'e huga ederifone, duduġa azaġa mazao ve'oġa rae mene zifo.

⁸ Eġe, Vaze Ubuga'e, Bana Madağā Zuhı'aġa."

'Evo'a Rуданога Vазęġa Fainiro

(Mareko 3:1-6, Luka 6:6-11)

⁹ Ebu Iesu'a e'e haba modadu zeġe nu'onu'o neġa diuġiro.

¹⁰ E'ea 'evo'a rуданога veze 'ahogani'a radiunu. Farisea azaġa'e, Iesu'a vaze e'e fainine zeġe kota oħonihi radu, ani ġadiniro, raena'a, "Bana Madağano ugi azaġa faizine idaġahe?"

¹¹ Ani'a ziro, raena'a, "Zae bo'aġāno iniu'a mamoe tibuhugaġeta radu Bana Madağano mamoeġani'a iduo uite ovoine, iduono'o mae vaġini'uma.

¹² Vaze'e mamoe ufeta vitizoga zu ġihi'aġa. E'ano'o Bana Madağano manoġa haġae'ete'e idaġa."

¹³ Ebu ani'a vaze e'e niro, raena'a, "'Evo'o eino'i.' Ani'a 'evo'a einirotene naeġa 'evo'a teige 'evo'aġāni'a manoriro.

¹⁴ Reħano Farisea azağani'a buanadu Iesu manoga ibiġa ġoane vaġiro.

Iesu'e Badi'a Tuġure Vазęġa

¹⁵ Iesu'e Farisea azağani'a manoga rae ġo'aninuta'a'e ederirotene, e'e haba'a mode vaġiniro. Vaze ġuġuvaġani'a ani hegötiro ebu ani'a ugi azaġa nidu'a faiziro.

¹⁶ Reħano ani riġa ġoeziro, raena'a, "E'e iniu rae vaze ago iħożo'i."

¹⁷ A'e peroveta vazęġa Isaia'a Badi'a ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

18 "Ahi'e e'a ohotirota'a'e, ege tuğure vasega.

Ani'e ege zamarone, ege matu'oni'ete'e vasega.

Ege'a Vinehe ane rana ohoni'uma,

ebu ani'a haba'ahaba'ano Badi'a kota moneo harame fureni'uma.

19 Ani'e mene roteti'uma ga mene hounai'uma,

ebu ani'a ne hunio mene hounae goeri'uma.

20 Roratihi ra'ete'e veđa mene mae vađine'ete'e

ga vidatihi ra'ete'e ihure mene hudi vini'ete'e teige,

ani'a Badi'a mazao fie'et'a'a'e kome'a ra'ete'e azađa mene mae vađizi'uma, onamo gau ve'ođa nidu'a mae vađinadu ibitozini'uma.

21 Ebu Badi'a ađu'a azađa'e ani niđano gabone hidu'uma rae re'uma."

Iesu ebu Belezebulo

(Mareko 3:20-30, Luka 6:43-45, 11:14-23, 12:10)

22 Ebu vase'a vine sau'ani'a agatoharote'e vase 'ahoga Iesu vađe tutune ariro. Ani'e ubumađa kuruđa zu mutafa. Iesu'a ani fainadu ani'e goeriro zu ehamaro.

23 Vaze guđuvaga nidu'a zaguzaganadu raena'a, "Ahi'e kini Davida mariga, Keriso gaogil!"

24 Rehano Farisea azađani'a goereze igirotene, raena'a, "Ani'e vine sau'a zuhi'ađa Belezebulo* inarađa hina vine sau'asau'a hegoze buze'ohe."

25 Iesu'a ze nouge rae zamare'ete'e ederadu ziro, raena'a, "Haba tiba zamađano zeđe'a rovotadu utitifone, e'e haba'a'e ane'a bare ruini'uma. Ebu neđa ga ne tiba zamađano zeđe'a rovotadu utitifone, neđa ga ne a'e mene edau gigara'uma.

26 E'ano'o Satani'a Satani nabuga hegozine, zeđe'a bare rovozadu utiti'uma. 'Ougadu zeđe habao'e nougenouge edau gigara'uma?

27 Ege'a Belezebulo inarađa hina vine sau'a hegoze buzifone, zae tahi'atahi'a'e iniu inara hina vine sau'a hegoze buze'ohe? Zae tahi'atahi'a'e zae mazao ve'ođa rae re'uma.

28 Rehano ege'a vine sau'a'e Badi'a Vine hina hegoze buzine, za edero'i, Badi'a'a amahi zae ibitozi radiu'ohe.

29 Vaze'a ibite gezo inara vaseđa ogoru teadu ani ne diuđi'uma, ebu ani tohe gonađa'uma.†

30 Iniu'e ege mene teite reine, ani'e ege agirehi'ete'e vaseđa. Ebu iniu'e Badi'a mazao vase nu'ože'ohe radu ege mene danahine, ani'e Badi'a mazao'ono'o vase rovoze'ete'e vaseđa.

* 12:21 12:21 Isaia 42:1-4   * 12:24 Ni 'ahoga'e Satani   † 12:29 Huga'e, Iesu'e Satani ogoru teadu vine sau'a hegoze'ohe.

³¹ E zi'ohe, vaze sau'a nidu'a ebu Badi'a rae sausaune'ete'e ġoe'a'e Badi'a'a rae modi'uma. Rehano Vine Zaġoġa rae sausaunine, e'e sau'aġa'e mene aġħutu modi'uma.

³² Iniu'a eġe, Vaze Ubuga agire ġereħine sau'aġa rae modi'uma. Rehano iniu'a Vine Zaġoġa agire ġorenine, raha adao zu zazore moneo sau'aġa'e mene rae modi'uma.

³³ Ire manoġa'e maġa manoġa ini'uma zu ire sau'a'e maġa sau'a ini'uma. Nagi ireġa'e maġa horonadu edere'ohe.

³⁴ Za'e Zarama mariga heuġa! Za'e sau'a azaġa u'ano, ġoere manoġa 'ahoga mene ra'ohe. Nagini'a zamao iri'ave radiu'eta'a'e hebeono'o buau'ohe.

³⁵ Vaze manoġa'e zamaġano manoġa nu'onadu manoġa furene'ohe, ebu sau'a vazeġa'e zamaġano sau'a nu'onadu sau'a furene'ohe.

³⁶ E zi'ohe, Badi'a kota madaġano vaze nidu'a aneane'a huga o'o'a ġoe'agħoe'a reirote'e bare rae fureni'uma.

³⁷ Mazaga za'e reirote'e ġoe'a idunaġano, Badi'a'a za'e duduga ga ve'oġa rae zi'uma."

Iona Haġai Nu Badeġa

(*Mareko 8:11-12, Luka 11:24-26, 11:29-32*)

³⁸ Ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġani'a Iesu vaġe aradu niro, raena'a, "Ihore vazeġa, eme ġa'a haġai nu badeġa haġae'ete'e ġianoga urate'ohe."

³⁹ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Sau'a zu Badi'a mazao mene hune fie'ete'e azaġa'e haġai nu badeġa da'o urate'ohe, rehano eġe'a mene haġai'uma. E'a ihozi'uma'e peroveta vazeġa Iona haġai nu badeġa da'o.

⁴⁰ Iona'e mada uġidu zu ohere uġidu ġozone boro isio radiro. E'e teige, eġe, Vaze Ubugani'a mada uġidu zu ohere uġidu raha zamaġano radi'uma.

⁴¹ Ibite madaġano Nineva azaġa'e Iona haramo abitadu sau'aono'o ġihure ġouriro. Izidi Iona vitinoga vazeġa'e eġe, rehano za'e eġe ġoere abitoga mene urate'ohe ebu mene ġihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaġano Nineva azaġani'a izidi ega zamao edanadu 'Za'e ve'oġa' rae zi'uma.

⁴² Ibite madaġano Siba haba'a kini roġaeġani'a haba faġanono'o kini Solomona ġoere abitoga veize onairo. Izidi Solomona vitinoga vazēga'e eġe, rehano za eġe ġoere abitoga mene urate'ohe ebu mene ġihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaġano Siba kini roġaeġani'a izidi ega zamao edanadu 'Za'e ve'oġa' rae zi'uma.

⁴³ Vine sau'a 'ahogani'a vaze 'ahoga maza'ono'o buau'etene, ani haba boha'ano ragave'ohe ebu ahi'a ohonoga radu haba 'ahoga vaġe'ohe. Rehano mene horone'ohe.

⁴⁴ Ebu ani 'ahige ra'ohe, raena'a, 'E ege'a vağinate'e vazeğä vağe bare onami'uma.' Ani baradu vaze e'e horone'etene, vazeğä'e, neğä huga o'o'a, deheğä hune zu idaidane touga heuğä.

⁴⁵ Ebu vine sau'a e'e'a onamadu vine sau'a nidu'a fu'o 'aheu fare, a'e ufeta hune sau'a, zamaze'ohe, ebu vaze e'e mazao diuğe radiu'ohe. 'Ougadu vaze e'e ufeta hune sautu'ohe, ibite mene heuğä. De'eguğä'e izidi ega sau'a mazao furera'uma."

Iesu Vi'a zu Negoğä

(Mareko 3:31-35, Luka 8:19-21)

⁴⁶ Iesu'a 'ize vaze ġuğuvağä ġorezirote'e zamağano vi'a zu negoğä duğuru'a feuradu ani teite ġoeroga veize enona edaro.

⁴⁷ Vaze 'ahogani'a Iesu nina'a, "Ga vi'u zu negoğä duğuru'e ġa teite ġoerihi radu enona edau'ohe."‡

⁴⁸ Ani'a naenaenina'a, "Iniu'e ege nanu? Iniu'e ege nego duğuru?"

⁴⁹ Ebu ani'a ane tahi'atahi'a surizadu raena'a, "Eğe nanu zu ege negohe duğuru'e 'ahi e'e.

⁵⁰ Iniu'a Badi'a ege Mama adureo urate'eta'a'e hağaine, ege nego, eze, ebu nanu rae ra'ohe."

13

Ezone Feune Ġorau'ete'e Vazeğä Hari Idaidağä

(Mareko 4:1-9, Luka 8:4-8)

¹ E'e madağano Iesu'a neono'o iğunadu du'ura genağano ehoriro.

² Vaze ġuğuvağani'a ani babağano nu'orarotene, ani 'ai ġasio tiradu zamağano ehoriro. Vaze ġuğuvağä nidu'a'e du'ura genağano edaro.

³ Ebu ani'a hari idaidağä hina ġau ġehağä ihoziro, raena'a, "Ego'i! Hihi vazeğä 'ahogani'a mebağano ezone ġora onamiro.

⁴ Feune ġuzuhirotene, nu'e ibio rururaro, ebu nini'a onaadu au hauğiro.

⁵ Nu'e hadi haba'ano rururaro. Rahağä'e severağä. Ezogani'e ġarihe ġuhuriro, mazağä rahağä'e mene baruğä.

⁶ Ebu mada'a hiarotene, ane gigi'ağani'a ġuhuğä manadu roraro, mazağä taiga o'o'a.

⁷ Ezone nu'e ve renogano rururaro. Ve renogani'a ġuhure bororanadu ezone ġuhuğä simariniro.

‡ 12:47 Fare mirihirote'e nu'e v. 47 o'o'a.

⁸ U ezone nu'e raha manoğano rururanadu faine ġuhure bororaro. Ebu nu'e huga ġae 100, nu'e huga ġae 60 ebu nu'e huga ġae 30 hudaro.

⁹ Teğägeta vazeğ'a'e faifaine egadu huga edero'i!"

*Hari Idaidağā Huga Ihoziro
(Mareko 4:10-20, Luka 8:9-15)*

¹⁰ Ebu ane tahi'atahi'a'a ane vağe onaadu niro, raena'a, "Ga nouga'ahi hari idaidağā hina ġoereze'ohe?"

¹¹ Iesu'a naenaezina'a, "Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru tirota'a'e zae mazao fureneha, rehano vaze 'ahoga'ahoga mazao mene fureneha.

¹² Faifaine zamare igi'ete'e azağ'a'e, Badi'a'a edeğā boro zenadu zeğe edeğā'e ufeta borora'uma. U mene faine zamare igi'ete'e azağ'a'e, Badi'a'a zeğe edeğā zuni mae vağini'uma.

¹³ E'ano'o e'a hari idaidağā hina ihoze'ohe, mazağā,

'Ze'e horone'ohe rehano, mene hune horone'ohe.

Ze'e igi'ohe rehano, mene hune igi'ohe ga mene hune edere'ohe.'

¹⁴ A'e peroveta vazeğā Isaia'a reirota'a'e hudaro, raena'a,

'Ze'e Badi'a'a nagini rae'eta'a'e igi'uma rehano, mene hune ederi'uma.

Ze'e Badi'a'a nagini hağae'eta'a'e horoni'uma rehano, mene hune horoni'uma.

¹⁵ Zamaze'e riğā u'ano, teğaze u'adu mene igi'ohe, zu ubumaze kuranadu mene ehamu'ohe.

Ze mene 'ougue, ubumaze'e Badi'a'a hağae'ete'e horoni'uma, teğaze'e Badi'a ra'ete'e igi'uma zu zamazeo Badi'a ederi'uma,
ebu hena ze Badi'a vağe aradu ani'a ġabozı'uma.'

¹⁶ Rehano za Badi'a manohugazeta, mazağā nagini'a fureru'eta'a'e horone'ohe zu igi'ohe.

¹⁷ E'a hube hune zi'ohe. Peroveta azağā zu duduğā azağā ġehağani'a, zae'a horone'eta'a'e ġianihī reinu, rehano mene horoniro. Ebu zae'a igi'eta'a'e igihi reinu, rehano mene igiro.

¹⁸ Ezone feune ġorau'ete'e hariğā idaidağā huga 'ahi ego'i.

¹⁹ Ezone ibio rururarota'a'e 'ahiguğā: Badi'a'a ibitozini'ete'e hariğā vaze'a egadu huga'e mene edere'ete'e u'ano, Satani'a aradu ani zamao ġorarota'a'e mae vağine'ohe.

²⁰ Ezone hadi haba'ano rururarota'a'e 'ahiguğā: Vaze'a Badi'a ġoere igi'etene matu'uzeta zogone mae ġihine'ohe.

²¹ Rehano ze Badi'a mazao fie'ete'e ire taiga o'o'a heuğā. Ze mene fağga edau gigaru'ohe. Ebu Badi'a ġoere mae ġihine'ete'e u'ano, aduga ġehağga hidi'etene, zogone uite'ohe.

²² Ezone ve renoga zamağano rururarota'a'e 'ahiguğā: Vaze'a Badi'a ġoere igi'ohe. Rehano raha ġauğā zamare adudu'ohe zu obone'ete'e toheğā ufeta zamare'ohe. A'e Badi'a ġoere uadu ze mene ini'ohe.

²³ Ezone raha manoğano rururarota'a'e 'ahiguğā: Badi'a ġoere igi'ohe zu e'e huga'e edere'ohe. Ebu hudau'ena'a, ġorarota'a'e vitine'ohe, ġae 100, ġae 60 ga ġae 30 ini'ohe.

Ve Hari Idaidağā

²⁴ Iesu'a hari idaidağā 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a Ibitozini'eta'a'e vaze 'ahogani'a ani mebao ezone manoğā ġorarote'e heuğā.

²⁵ Rehano vaze nidu'a baze'ete'e zamağano, ane agire vazeğani'a aradu vuidi bo'ağano ve ġoraro ebu vağiniro.

²⁶ Vuidi'a ġuhuradu mağga haġairotene ve zuni ġuhuriro.

²⁷ E'ano'o meba vazęga tuğure azağani'a aradu niro, raena'a, 'Vaze boro, ġa'a ġae mebao vuidi ezone manoğā ġoraro. Rehano ve e'e noumano'o?'

²⁸ Ani'a naenaeniro, raena'a, 'Agire vazeğā 'ahogani'a 'ougiro.' Tuğure azağani'a ġadinina'a, 'Ğa'e eme onamadu ve e'e ġoroga uratehehe?'

²⁹ Ani'a naenaezina'a, 'Mene, za'a ve ġurine vuidi zuni ġuri'uma gaogi.

³⁰ Modo'i ebu zeğe tibano ġuhuri'uma oname hirive'ete'e madağā. Hirive'ete'e madağano eğe'a hirive'ete'e azağā zi'uma, raena'a, 'Ve geno ibite ġoro'i, ebu tibano utadu hofo'i. Hena vuidi'e tibano nu'onadu eğe suabao zouno'i.'"

Kuava Mağā zu Isiti Hari Idaidağā*

(Mareko 4:30-32, Luka 13:18-21)

³¹ Ani'a hari idaidağā 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e Kuava* mağga tiba vaze 'ahogani'a madu nebağano ġorarote'e heuğā.

³² Ani'e mağga nidu'a bo'ağano kome'a fase, rehano ġuhurine meba ġauğā nidu'a bo'ağano ufeta bororanadu ire boro ra'ohe. Ebu butu nini'a rafiu are ezagano kamadu neze ogora'uma."

³³ Ani'a hari idaidağā 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e isiti heuğā. Roğae 'ahogani'a isiti tahiğā

---

* 13:30 Girikio, fufu mağā

madu uvahuġa ġehaġa teite mirune tibune'ohe ebu hena uvahu nidu'a'e ubaru'ohe."

Hari Idaidaġa Hina Ĝoeriro

(*Mareko 4:33-34*)

³⁴ Iesu'a hari idaidaġa hina ġoere 'ahi nidu'a vaze ġuġuvaġa ziro. Ani'e hari idaidaġa hina da'o vaze mazao ġoeriro.

³⁵ A'e, peroveta vazeġani'a Badi'a ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

"E'e hari idaidaġa hina zi'uma.

Raha 'adi haġairote'e madaġanono'o 'u'uru tirota'a'e eġe'a furera'uma."

Ve Hari Idaidaġa Huga Ihoziro

³⁶ Ebu ani'a vaze ġuġuvaġa muhizadu ne zamaġa diuġiro. Ane tahi'atħi'a a hegote diuġadu niro, raena'a, "Mebao ġorarote'e ve hari idaidaġa huga ihofo'i."

³⁷ Ani'a naenaezina'a, "Ezone manoġa ġorarote'e vazeġa'e eġe, Vaze Ubuga.

³⁸ Meba'e raha 'adi. Ezone manoġa'e Badi'a'a ibitözini'ete'e azaġa, u ve'e Satani hegote'ete'e azaġa.

³⁹ Agire vazeġani'a ve ġorarota'a'e Diabolo. Hirive'ete'e madaġa'e mada ġonaġa, ebu hirive'ete'e azaġa'e tuġure viga.

⁴⁰ Mada ġonaġa'e ve ġoradu ire rogao hufi haoze'ete'e teiġi'uma.

⁴¹ Eġe, Vaze Ubuġani'a, eġe tuġure viga tuġuzi'uma ebu ze'a, Badi'a'a ibitözini'ete'e azaġa'ono'o, vaze ibi sau'ao tutuze'ete'e azaġa nidu'a zu haġai sau'a azaġa nidu'a rovoze nu'ozzi'uma.

⁴² Zeġe nidu'a'e ire roga gigi'aġano mae feuzadu e'ea nia'uma zu ġononeze atiti'uma.

⁴³ Ebu duduġa azaġa'e Moze'a ibitözini'ete'e zamaġano mada teige hia'uma. Teġaġeta vazeġa'e egadu faine edero'i!

Ĝau Manomano U'uruga Hari Idaidaġa

⁴⁴ Badi'a'a ibitözini'eta'a'e mebao ġau manomano u'uruga heuġa. Vaze 'ahogani'a horonirotene bare u'uranadu matu'uġeta ne onamiro. Ebu ane ġau nidu'a seronadu meba e'e hoitiro.

⁴⁵ Bare hena, Badi'a'a ibitözini'eta'a'e hadi manomano vaġe'ete'e vazeġa heuġa. Hadi e'e moni boro zu iraġa manoġa u'ano, hoitihi radu ragave vaġiro.

⁴⁶ Ani'a hadi manomano e'e horonirotene, ne onamadu ane ġau nidu'a seroniro ebu hadi e'e hoitiro.

Re'eva Hari Idaidaḡa

⁴⁷ Bare hena, Badi'a'a ibitozini'eta'a'e re'eva heuḡa. Davarao einadu ġozone nunu nidu'a oḡaro.

⁴⁸ Re'eva'e iriva'irotene, vaze'a mae hesao rehaniro. Ebu ze'a ehoradu ġozone manoḡa'e inahe tunahuo mae ufiro ebu sau'asau'a'e mae modiro.

⁴⁹ Mada ġonaga'e 'ahiguḡa re'uma. Tuġure vigani'a onaadu duduḡa azaḡa maza'ono'o sau'a azaḡa mae rovozi'uma.

⁵⁰ Ebu ze'a ire roga gigi'aḡano mae feuzadu e'ea nia'uma zu ġononeze atiti'uma."

⁵¹ Ebu Iesu'a ġadiziro, raena'a, "Za'e eġe ġoere nidu'a huga'e ederahe?" Ze'a naenaenina'a, "O'e."

⁵² Ani'a ziro, raena'a, "Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaḡa nidu'a'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo ederifone, ze'e godogo neġa ġiane'ete'e azaḡa ġihi'aġaġihi'aġa heuḡa reifo. Ze'e godogo zamaġano ġau manomano amahiġa zu ġau manomano iziga ederadu vaze ihoze'ohe.[†]"

Nazareta Azaġani'a Iesu Hezahoharo

(Mareko 6:1-6, Luka 4:16-30)

⁵³ Iesu'a hari idaidaḡa e'e haugirotene e'eano'o vaġiniro.

⁵⁴ Ebu ane haba, Nazareta neġa onamadu zeġe nu'onu'o neġano ihoze ġadahiro. Ze ani ġoere egadu zaguzagaro, raena'a, "Vaze adi'e nouma'ono'o zamarone manoġa zu haġaiġa gigi'a inaraġa 'ahi meiro?

⁵⁵ Ahi'e ne ogoru'ete'e vazegħa ubuga. Ani vi'a'e Maria, ani negoġanegoġa'e Iakobo, Iosefa, Simona zu Iuda.

⁵⁶ Ani ezeġa nidu'a'e ahao eme teite. Ani'a ġau nidu'a 'ahi nouma'ono'o meiro?"

⁵⁷ Ebu ze'a ani hezahoharo.

'Ougadu Iesu'a ziro, raena'a, "Haba nunu nidu'a zamaġano vaze'a peroveta azaḡa gubaze'ohe, rehano peroveta azaḡa zeġe habao zu nezeno da'o vaze'a mene gubaze'ohe."

⁵⁸ Ebu ani'a e'e neġano haġai gigi'a ġehaġa mene haġairo, mazaġa ze'e ani mazao mene firo.

14

Ioane Babatiso Rune

(Mareko 6:14-29, Luka 9:7-9)

¹ E'e madaġano Galilea haba'a kiniġa Heroda'a Iesu hariġa igiro.

[†] **13:52** A'e, ġau amahiġa'e ihore amahiġao idaniro zu ġau iziga'e ihore izigao idaniro.

² Ebu ane gau azaāga ziro, raena'a, "Iesu'e Ioane Babatiso gaogi. Ane'a runeono'o bare ġabodeha! E'ano'o ane'a haġai gigi'a inaraāga hina gau'e'ohe."

³⁻⁴ Ibite Heroda'a negoġa, niġa Filipo, inuga meiro. Inuga niġa'e Herodia. Ebu Ioane'a Heroda mazao barebare niro, raena'a, "Ġae'a negoġo inuga meirota'a'e Badi'a goro vari'ha." E'ano'o, Heroda'a Ioane obone tiro, ebu ġu'a neġano ohoniro.

⁵ Heroda'a Ioane matihi reiro, rehano ani'e vaze ġuġuvaġa rihoziro, mazaāga ze'e Ioane'e peroveta vazega rae mae ġihiniro.

⁶ Heroda'a furerarote'e madaāga meirotene, Herodia aboġani'a vazevaze zamao zavonadu Heroda zama ufeta matu'oharo.

⁷ E'ano'o Heroda'a ani mazao ġoitoriro, raena'a, "Ġa nagini urate'eta'a'e eġe'a ġani'uma."

⁸ Ebu ani vi'a ġoere egadu Heroda niro, raena'a, "Ioane Babatiso vadini siuvao ofadu izidi 'ada eno'i."

⁹ E'e igirotene, Heroda'e zamaāga adudaro. Rehano ani'a e'ea vaze zamao ġoitorirote'e 'ahine, roġae tahi'aġani'a urate'ete'e ġauġa hano'i rae reiro.

¹⁰ E'ano'o ani'a uti vazega tuġunadu ġu'a neġano Ioane Babatiso 'unu vari'e ri'iro.

¹¹ Vadiga'e siuvao teadu odohe ariro, ebu roġae tahi'aġa hanadu ane'a vi'a haro.

¹² Ebu Ioane tahi'atahi'a'a onaadu ane ahiri mae guriro. E'e enogano ze'e Iesu vaġe onamadu me'odoharo.

Vaze 5,000 Ġubuziro

(Mareko 6:30-44, Luka 9:10-17, Ioane 6:1-14)

¹³ Iesu'a Ioane hariġa igirotene, ani e'e haba'a modadu ġasi hina vaze o'o'a haba'a sifu ruhau onamiro. Rehano vaze ġuġuvaġani'a e'e egadu nezeono'o odao Iesu hegote onamiro.

¹⁴ Iesu'a ġasi'ono'o buanadu vaze ġuġuvaġa horoziro. Ebu vetuġazeadu ugi azaāga faiziro.

¹⁵ Ĝoravararotene, ane tahi'atahi'a'e ane vaġe onaadu niro, raena'a, "Ahi'e haba boha'a ebu mada 'ai zubureha. E'ano'o vaze ġuġuvaġa 'adi tuġuzo'i, ebu ze uhiġauhiġa neġa onamadu ogomuze hoiti'uma."

¹⁶ Rehano ani'a naenaezina'a, "Mene 'ougi'uma. Zae'a ogomu nu zeno'i."

¹⁷ Ze'a nina'a, "Eme mazao'e beredi fu'o zu ġozone 'aheu da'o."

¹⁸ Ani'a zina'a, "Eġe vaġe mae aro'i."

¹⁹ Ebu ani'a vaze ġuġuvaġa ve rana ehoroga radu ziro. Ani'a beredi fu'o zu ġozone 'aheu madu adure ite

giane'ena'a, Badi'a mazao kuraro. Ebu vahege tahitahadu tahi'aaga ziniro ebu zege'a vaze gahuge ziniro.

²⁰ 'Ougadu zege nidu'a ogau idararo. Ebu Iesu tahi'atahi'a'a ogomu gaha'aaga'a'e nu'onadu tunahu 12 iri'avoniro.

²¹ E'ea ogarote'e azaaga bo'agano ohoze isoiso nidu'a'e 5000, u rogaerogae zu tahi'a kome'akome'a'e mene me'odiro.

Vu Rana Edau Onamiro
(*Mareko 6:45-52, Ioane 6:15-21*)

²² E'e enogano Iesu'a tahi'aaga zogone ibite tuuguzena'a, ziro, raena'a, "Gasio tiradu du'ura moneafa fare onamo'i." U Iesu 'ize vaze guguvaaga tuuguapiro.

²³ Tuuguze hauagadu ane da'o maaga itadu kuraro. Mada'a goravararotene e'ea ane da'o radiunu.

²⁴ E'e madaagano gasi'e hesa'ono'o fararo. Ebu zavara boroboro onainu 'ahine, sa'u boro ragatadu gasi gihuighuniro.

²⁵ Iraranae reirotene, Iesu'e vu rana edau'ena'a, ane tahi'atahi'a vaage ariro.

²⁶ Ane tahi'atahi'a'a Iesu vu rana edau onairote'e horonirotene, rihau rudau'ena'a, huau ganiiganaro, raena'a, "A'e vine!"

²⁷ Rehano Iesu'a zogone ziro, raena'a, "Ago rihano'i! 'Adi ege. Zamaze rinedo'i."

²⁸ Petero'a nina'a, "Zuhi'a Boro, a hube hune ga ro'idene, e zuni vu rana gae vaage amoga veize huho'i."

²⁹ Iesu'a nina'a, "Aro'i." Ebu Petero'a gasiono'o buanadu vu rana Iesu vaage edau onamiro.

³⁰ Rehano ani'a zavara boro horonirotene, rihanadu vu zamaaga zubure ovoiro, ebu ganiiganiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, e gaboho'i!"

³¹ Iesu'a zogone evo'a 'einadu ani hutube gihiniro, ebu nina'a, "Ga, mene gigaru fie'ete'e vazeaga, nougadu 'ada'adeha?"

³² Anianine gasio tiriotene, zavara 'ai daugiro.

³³ Ebu gasi rana azaaga'e Iesu niguapiro, raena'a, "Hube hune ga'e Badi'a ubuga."

Ugi Azaaga Faiziro
(*Mareko 6:53-56*)

³⁴ Zege'a du'ura faradu Genesareta haba'ano hebetiro.

³⁵ Haba e'e azaagani'a Iesu'a onairote'e ederadu ne uhigauhiiga azaaga nidu'a veize goere tuuguriro. Ebu zege'a ugi azaaga nidu'a Iesu vaage tutuze ariro.

³⁶ Ebu ugi azağani'a ani dabuağā 'ariğā tahiğano da'o tu'inoga veize ze uminiro. 'Ougadu tu'inirote'e azağā nidu'a'e ugize'a maniro.

15

*Zama Deheno'i
(Mareko 7:1-23)*

¹ Ebu Farisea azağā zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağā nu'a Ierusalema'ono'o Iesu vağe onaadu ġadiniro, raena'a,

² "Ga tahi'atahi'a'e izema oganogano 'evoreze mene vuzu'e'ohe. Nougadu ze'a eme vouğā goro ġoe'a vari'e'ohe?"

³ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Za'e nougadu Badi'a goro ġoe'a'e vari'adu vouğaze goro ġoe'a tihitihine'ohe?

⁴ Badi'a'a raena'a, 'Vi'u mogo gubazo'i', ebu 'Iniu'a ane vi'a moga rae sausauzo'idene, mau runo'i.'

⁵ Rehano iniu'a vi'a moga mazao raena'a, 'Fase, e zae danazoga mene idağā, mazağā danazi'uma ra'ete'e ġauğā 'ahi'e eğe'a Badi'a ha'uma,' rae reine, zae'a ani idağā rae ra'ohe.

⁶ Vaze'a vize moze* mene gubane'ohe rehano, za'a ze duduğā rae ihone'ohe. E'e teige, zae'a vouğaze goro ġoe'a u'anō, Badi'a goro ġoe'a rae mode'ohe.

⁷ Za, zama guhi azağā! Peroveta vazēga Isaia'a zae moneo reirota'a'e duduğā ra'ohe, raena'a,

⁸ 'Vazevaze 'ahi'e hebe hina da'o Badi'a gubane'ohe, rehano zamaze'e Badi'a mazaono'o fağā hune.

⁹ Ze'a Badi'a mazao kurau'eta'a'e huga o'o'a, ebu ze'e vaze'a tirote'e goro ġoe'a ihoze'ohe.'"

¹⁰ Iesu'a vaze ġuğuvağā huze ane vağıro ebu ziro, raena'a, "Egadu edero'i."

¹¹ Hebeo diuğe'ete'e ġauğā'e vaze mene toratorane'ohe. Rehano hebe'ono'o buau'ete'e ġauğani'a vaze toratorane'ohe."

¹² Ebu Iesu tahi'atahi'a'a ane vağe onaadu niro, raena'a, "Ga'e Farisea azağani'a ġae ġoere egadu mağunata'a'e edeğah?"

¹³ Iesu'a naenaezina'a, "Adureo eğe Mama'a mene ġorarote'e ġauğā nidu'a taiga'ono'o ġuri modi'uma.

¹⁴ Ze mode tauğ'o'i! Ze'e vaze ibitozini'ohe, rehano ubuma kuruga azağā heuğā. Kuruga vazegani'a kuruğā vazēga ibitohaune, anianine ho'ona bohire ovoi'uma."

¹⁵ Petero'a nina'a, "Au'ete'e ġauġa'e vaze mene toratorane'ete'e hari idaidaġa huga ihofo'i."

¹⁶ Iesu'a zina'a, "E'a ihozata'a'e 'ize mene edeġahe?"

¹⁷ Za'e edeġa, ogomu'e vaze hebe'ono'o diuġe isi zamaġa ovoadu vesu ahiri'ono'o buau'oħe.

¹⁸ Rehano hebe'ono'o buuae'ta'a'e zamaono'o buanadu vaze toratoraze'oħe.

¹⁹ Vaze zamaono'o buau'eta'a'e zamarone sau'a, gorugorū, hahu'a daro'ete'e, ubuma ġeżo, ġonore, kotaġo ġurire ġoere'ete'e zu vaze rae sausaue'ete'e ra'oħe.

²⁰ De'eguġani'a vaze toratorane'oħe. Rehano 'evore mene vužuadu ogomu au'ete'e'a vaze mene torane'oħe."

Kanana Roġaeġani'a Iesu Mazao Firo

(Mareko 7:24-30)

²¹ Iesu'a Galilea haba'a modadu Turo zu Sidono haba'a onamiro.

²² E'e haba'ano Kanana[†] roġaeġa 'ahogani'a ani vaġe aradu ġihau huniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Davida mariga, eġe vetuġaho'i! Vine sau'ani'a eġe aboħe rana radu ani ufeta sausaune'oħe."

²³ Rehano Iesu'a ġoere 'ahoga mene naenaeniro. Ebu ani tahi'atahi'a'a aradu uminiro, raena'a, "Ani tuġune vaġino'i, mazaġa eme hegote'ena'a, barebare huau ġunuġunufe'oħe."

²⁴ 'Ougadu Iesu'a roġae e'e niro, raena'a, "E ġa mene dana'i'uma. E'e Isaraela azaġa, dauġirote'e mamoeġa veize da'o tuġuhiro."

²⁵ Rehano roġaeġani'a aradu ani zamao ġuġuriro ebu raena'a, "Zuhi'a Boro, danaho'i!"

²⁶ Iesu'a naenaenina'a, "Tahi'a ogomu madu ġuni hanoga'e mene idaġa."[‡]

²⁷ Roġaeġa'e nina'a, "A hube, Zuhi'a Boro, rehano ġuni zuni ane zuhi'a ogomu mumuġa fata'ono'o buau'eta'a'e au'oħe."

²⁸ Iesu'a naenaenina'a, "Roġae, ġa'e eġe mazao fie'eta'a'e boro! Ĵa'a urate'eta'a'e hidi'uma." E'e madaġano ani aboġa 'ai manoriro.

Vaze Ĝehaġa Faiziro

²⁹ Iesu'a haba e'e modadu Galilea du'uraġa uni onamiro. Ebu maġa itadu e'ea ehoriro.

³⁰ 'Ougadu vaze ġuġuvaġani'a mene edau'ete'e azaġa, ubuma kuru azaġa, oda sau'a azaġa, mumutafa azaġa zu ugi azaġa nunu ġehaġa tutuze ane vaġe ariro. Ebu ze'e ane oda babaġano bazuze teadu ani'a faiziro.

[†] 15:22 A'e mene Iuda haba'a   [‡] 15:26 Iuda azaġa'e Iuda mene azaġa mazao ġuni rae huziro.

³¹ Vaze ġuġuvaġani'a mumutafa azaġa'e ġoere'ete'e, oda sau'a azaġa'a manorate'e, mene edau'ete'e azaġa'e ragave'ete'e zu ubuma kuru azaġa'e ehamane'ete'e horozirotene, zaguzagaro. Ebu ze'e Isaraela azaġa Badi'aga matu'oharo.

*Vaze 4000 Ĝubuziro
(Mareko 8:1-10)*

³² Ebu Iesu'a ane tahi'atashi'a huzadu ziro, raena'a, "E'e 'ahi duġuru vetuġazi'ohe, mazaġa ze 'ahao mada uġidu eġe teite radiu'ohe zu ogomuze o'o'a. E'e ze vinini tare nezeo tuġuzoga mene urate'ohe, mazaġa ibio higau bauri'uma."

³³ Tahi'agħani'a nina'a, "Haba boha'ano 'ada, noumao ogomu ġehaġa horonadu vaze ġuġuvaġa 'ahi ġubuzi'uma?"

³⁴ Iesu'a ġadizena'a, "Za mazao beredi'e nugu?" Ze'a naenaenina'a, "Beredi'e fu'o 'aheu fare zu ġozone kome'a tahīga."

³⁵ Ebu ani'a vaze ġuġuvaġa rahao ehoroga radu ziro.

³⁶ 'Ougadu beredi fu'o 'aheu fare zu ġozone madu Badi'a mazao kuraro. Ebu vahegadu vaze ġuġuvaġa zenoga veize tahi'aga ziniro. Ebu tahi'agħani'a ġahugiro.

³⁷ Zeġe nidu'a au idararo. Ebu ogomu ġaha'agħaha'a mae ofadu tunahu fu'o 'aheu fare iriva'oniro.

³⁸ Ogarote'e azaġa bo'agħano oħoze da'o nidu'a'e 4000, u roġae zu tahi'a kome'akome'a'e mene me'odiro.

³⁹ Ani vaze ġuġuvaġa tuġuzirote'e ġarugano, ġasi'o ehoradu Magadana haba'a onamiro.

16

*Haġai Nu Badeġa Uratiro
(Mareko 8:11-13, Luka 12:54-56)*

¹ Farisea zu Sadukea azaġani'a Iesu tuhune nuroga radu ane vaġe onairo ebu uminiro, raena'a, "Badi'a mazaonono'o haġai nu badeġa ihofo'i."

² Ani'a naenaeziro, raena'a, "Za'e, 'Għorava mada'a kanaru zuburine, oħoġore mada'a manori'uma,' rae ra'ohe.

³ Ebu 'Oherebau adure'a ġutanoga horonine irugu'a ru'a'uma,' rae ra'ohe. Za'e adure iraġa horonine nagini'a furera'uma rae edere'ohe. U izidi madaġano nagini'a fureru'eta'a'e huga'e mene edere'ohe.

⁴ Sau'a azaġa zu Badi'a mazao mene hune fie'ete'e azaġa'e haġai nu badeġa da'o urate'ohe, reħano mene zini'uma. E'a zini'uma'e peroveta vazeġa Iona haġai nu badeġa da'o." Ebu ani'a zeġe mazaono'o vaġinadu onamiro.

*Farisea zu Sadukea Azaġa Isiti
(Mareko 8:14-21)*

⁵ Iesu tahi'atahi'a'e du'ura moneafa farirotene beredi odohoga ağutaro.

⁶ Iesu'a ziro, raena'a, "Tohutoho'i, Farisea zu Sadukea azağa isiti faine ġiano'i."

⁷ 'Ougadu ze zeġe'a bare ġo'aniro, raena'a, "Eme'a beredi mene odoheha 'ahine, ani 'ouge ra'ohe."

⁸ Iesu'a ze nagini ġo'anirote'e ederirotene, ziro, raena'a, "Zae Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a! Nougadu beredi nu mene odohate'e ġo'ane'ohe?

⁹ Za ize mene edeġahe? Eġe'a beredi fu'o hina vaze 5000 ġubuzadu ġaha'ağaha'a'e tunahu nugu nu'onirota'a'e mene zamare'ehehe?

¹⁰ Zuni beredi fu'o 'aheu fare hina vaze 4000 ġubuzadu ġaha'ağaha'a'e tunahu nugu nu'onirota'a'e mene zamare'ehehe?

¹¹ E'a beredi moneo mene ra'eta'a'e nougadu za'e mene edere'ohe? E bare zi'ohe, Farisea zu Sadukea azağa isiti faine ġiano'i!"

¹² 'Ougadu ze'e ederiro, ani'e beredi isitiġa moneo mene reiro, rehano Farisea zu Sadukea azaġani'a ġuriro iħoreġa ġianoga veize reiro.

*Petero'a Iesu'e Keriso Reiro
(Mareko 8:27-30, Luka 9:18-21)*

¹³ Iesu'a Kaisaria Filipi haba'a onairotene, ane tahi'atahi'a ġadiziro, raena'a, "Vaze'a eġe, Vaze Ubuga, iniu rae ra'ohe?"

¹⁴ Ze'a naenaenina'a, "Nu'e Ioane bapatizo, nu'e Elia ra'ohe. Nu'e Ieremia ga amahi peroveta vazeġa 'ahoga ra'ohe."

¹⁵ Ebu ani'a ġadizena'a, "Za'a ra'etene e'e iniu?"

¹⁶ Simona Petero'a naenaenina'a, "Ga'e Keriso, ġabone Badi'aġa Ubuga."

¹⁷ Iesu'a naenaenina'a, "Iona ubuga Simona, matu'o'i, mazaġa vaze'a ġa mazao e'e meme iho'eha, rehano adureo eġe Mama'a ġa iho'eha.

¹⁸ Ebu e ġa'ohe. Ga'e Petero, huga'e vatava. Eġe'a vatava e'e rana ekalesia, eġe mazao fie'ete'e azaġa, oħozi'uma, ebu rune gigi'a'e mene ġuizi'uma.

¹⁹ Badi'a'a ibitozini'ete'e ibihetaġa vava'oga veize kiġa eġe'a ġani'uma. E'ano'o ġa'e nagini rahao gararine, Badi'a adureo zuni garari'uma, ebu ġa'a nagini rahao ahetine, Badi'a adureo zuni aheti'uma."

²⁰ Ebu Iesu'a ġoere riġa ziro, raena'a, "E'e Keriso rae vaze ago zo'i!"

*Iesu Runegħa Moneo Iħoziro
(Mareko 8:31-9:1, Luka 9:22-27)*

²¹ E'e madağanono'o, Iesu'a ane rune moneo ane tahi'atahi'a ġadahe ihoziro, raena'a, "Eğe'a Ierusalema onamehuni'uma, ebu vaze boroboro, dibu'o vazeġa ġihi'ağagħihi'aġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa mazaono'o aduga ġehaġa hidi'uma. Ze'a uġuhi'uma, rehano e'a mada uġiduġa zamaġano bare ġabode iġuni'uma."

²² Ebu Petero'a Iesu ane genaġano zamahu onamadu roniro, raena'a, "Mene, Zuhi'a Boro, Badi'a'a ġae mazao 'ouge mene fureni'uma!"

²³ Rehano ani'a tehadu Petero niro, raena'a, "Satani, eġe mazaono'o vaġino'i! Ġa'a eġe'a uitoga veize ġoere'ohe, mazaġa ġa'e Badi'a ibio mene zamare'ohe, rehano vaze ibio zamare'ohe."

²⁴ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Iniu'a eġe ġaruna hegħotih are ro'idene, ane ura haġaiġa nidu'a modadu ane satauro odohe'ena'a, eġe hegħoto'i!"

²⁵ Iniu'a ane ġabone obone giganine, ani ġabone tuġutuġu mene hidi'uma. Rehano iniu'a ane ġabone eġe 'uano modine, ġabone tuġutuġu hidi'uma.

²⁶ Vaze 'ahogani'a haba nidu'a madu ġaboneġa mae vaġinnej, nagi manoġa hidi'uma? Ġau 'ahoga hina zu ġabone tuġutuġu mouga mene idaġa.

²⁷ Eġe, Vaze Ubuga'e eġe Mama agaġa zamaġano tuġure viga teite onai'uma, ebu vaze'a nagini haġairote'e idunaġano aneane naeġa zini'uma.

²⁸ E hube hune zi'ohe, izidi zae bo'aġano vaze nunu'a izema rudanogano, eġe, Vaze Ubugani'a aradu vaze ibitozini'ete'e horoni'uma.

17

Iesu Iraġani'a Nufiro

(Mareko 9:2-13, Luka 9:28-36)

¹ Mada fu'o tiba fare ġaruġano Iesu'a Petero, Iakobo zu Iakobo negoġa Ioane zamazadu zeġe da'o maġa boro itiro.

² E'ea ani iraġani'a ze ubumao nufiro. Iraġani'a mada teige agararo ebu dabuaġani'a agaġa teige uraro.

³ E'e madağano ze ubumao Mose zu Elia'a fureranadu Iesu teite ġoeriro.

⁴ Petero'a Iesu niro, raena'a, "Zuhia Boro, eme 'ahao radiu'eta'a'e monoġa! Ġa'a uratine e taruha uġidu ogora'uma, tiba'e ġae veize, tiba'e Mose veize ebu tiba'e Elia veize."

⁵ Ani ġoere radiu'enogano ġoze vazavazahogani'a ovadu ze ogoziro, ebu ġoze zamaġanono'o ago 'ahoga igiro, raena'a, "Ahi'e eġe zamarone, ubudehe. E ani mazao matue rudau'ohe. Ani ġoere egohano'i."

⁶ Iesu tahi'atahi'a'a ago e'e igirotene, rihau rudanadu rahao higau ġugūriro.

⁷ Rehano Iesu'a aradu oboziro, ebu raena'a, "Iġuno'i. Ago riħano'i."

⁸ Ze'a dudu eħamarotene, vaze nu mene horoziro, rehano Iesu da'o horoniro.

⁹ Ze maġanono'o ovairote'e madaġano Iesu'a ziro, raena'a, "Za'a horonata'a'e vaze mazao ago rae fureno'i, onamo eġe, Vaze Ubugani'a runeono'o bare ġabode iġuni'uma."

¹⁰ 'Ougadu ane tahi'atahi'a'a ġadiniro, raena'a, "Nougađu Mose goro ġoe'a iħoże'ete'e azaġani'a, 'Elia'e ibite onai'uma,' rae ra'ohe?"

¹¹ Iesu'a naenaezina'a, "A'e hube. Elia'e ġau nidu'a ruhiboga veize ibite onai'uma.

¹² Ebu e zi'ohe, Elia 'ai amahi onairo. Rehano vaze'a mene ederadu ani mazao zeġe'a uratirote'e haġaiġa haġairo. E'e teige, eġe, Vaze Ubuga zuni zeġe mazaono'o aduga hidi'uma."

¹³ 'Ougadu ane tahi'atahi'a'a Iesu'a Ioane Babatiso'e Elia idane'ena'a, ġoerate'e ederiro.

*Tahi'a Kome'a Vine Sau'aġeta Manoniro
(Mareko 9:14-29, Luka 9:37-43a)*

¹⁴ Ze'a maġa'ono'o vaze ġuġuvaġa vaġe ovairotene vaze 'ahogani'a Iesu vaġe aradu ane zamao tue ġuġūriro, ebu raena'a,

¹⁵ "Zuhia Boro, eġe ubude vetuġano'i! Ani'e ketokete'ohe ebu ahiri'e gigi'a boro ma'ohe. Ani'a mada ġehaġa ire roga rana ga vu rana higau'ohe.

¹⁶ E'a ani tutune ġae tahi'atahi'a vaġe areha, rehano ze'a ani manonoga mene idaraneha."

¹⁷ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Za'e Badi'a mazao mene fi'e'ete'e zu ve'oġa haġae'ete'e azaġa! E za teite no'e faġa radi'uma? E no'e faġa zae mazao zamahe gigau oboni'umahe?" Ebu tahi'a e'e moga nina'a, "Ubugo odohe eġe vaġe aro'i."

¹⁸ Ebu Iesu'a vine sau'a ronadu ane mazaono'o buaro. E'e madaġano tahi'a e'e zogone manoriro.

¹⁹ Ebu ani tahi'atahi'a'a zeġe da'o Iesu vaġe aradu ġadiniro, raena'a, "Eme'a nougađu vine sau'a hegħone bunoga mene idaraneha?"

²⁰ Ani'a ziro, raena'a, "Mazaġa zae fie'eta'a'e tahiġa fase. E hube hune zi'ohe, za'a eġe mazao fie'eta'a'e fufu maġa kome'a tiba heuġa radu za maġa 'ahi mazao nina'a, "Ahaono'o vaġinadu omo onamo'i,' rae reine, ani'a 'ouge

haḡai'uma. Za'e eḡe mazao fine, ġau nidu'a haḡaoga'e idaḡa."*

*Runēga zu Bare Iḡuni'uma Hariġa Reiro
(Mareko 9:31-32, Luka 9:44-45)*

²² Ze'a Galilea haba'ano nu'orarotene, Iesu'a ziro, raena'a, "Eḡe, Vaze Ubug'a'e agirehe 'evoreo ri'ihi'uma.

²³ Ze'a uḡuhi'uma, ebu mada uḡiduḡano e'a bare iḡuni'uma." 'Ougadu Iesu tahi'atahi'a'e zamaze are rudaro.

Kuru Neġa Takesiġa

²⁴ Ze'a Kaperanauma neġa boro feurirote'e enogano, kuru neġa takesi azaġani'a Petero vaġe aradu niro, raena'a, "Ga miriho vazeġa'e kuru neġa takesi† mene haḡae'ehehe?"

²⁵ Ani'a raena'a, "O'e, eḡe ihore vazęga'e takesi haḡae'ohe."

Petero'a ne diuḡirotene, Iesu'a ibite ġadiniro, raena'a, "Petero‡, ġa nouge rae zamare'ohe? Haba kinīga'e iniu mazao takesi ufe'ohe, ani haba azaġa mazao ga avo'a azaġa mazao?"

²⁶ Ani'a naenaenina'a, "Avo'a azaġa mazao ufe'ohe." Ebu Iesu'a nina'a, "O'e, ane haba azaġa'e takesi mene haḡae'ohe.

²⁷ Reħano eme mene maġunozifine takesi haḡai'uma. Ga'e du'ura ovoadu kimai feuno'i. Ebu ġozone tiba kimaino'idene, hebe'a mae nahano'i, ebu siliva moniġa tiba§ horoni'uma. E'e madu emetane veize zeno'i."

18

Iniu'e Ġihi'a Hune

(Mareko 9:33-37, 42-48, Luka 9:46-48; 15:3-7; 17:1-2)

¹ E'e madaġano Iesu tahi'atahi'a'a Iesu vaġe onaadu ġadiniro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaġano iniu'e ġihi'a hune?"

² Iesu'a tahi'a kome'a 'ahoga hune onaadu zeġe bo'aġano mae ohoniro,

³ ebu raena'a, "E hube hune zi'ohe, za'a ġihuradu tahi'a kome'a 'ahi mene teigine, Badi'a'a za mene ibitozini'uma.

⁴ Iniu'a, tahi'a kome'a teige, ane'a bare mae ovoine, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaġano ani'e ġihi'a hune rae ra'ohe.

* **17:20** Fare mirihirote'e nu'e v. 21 madu raena'a, "Kuraune zu zaġozaġine da'o vine sau'a 'ahiguġa'e hegħone bune'ohe. † **17:24** Girikio, takesi moniġa'e Derakima 'aheu. Derakima tiba'e mada tiba gau naeġa heuġa. ‡ **17:25** Girikio, Simona § **17:27** Girikio, siliva moniġa tiba'e Derakima ġażaqha heuġa.

⁵ Ebu ege mazao fie'ete'e u'ano tahi'a kome'a 'ahiguغا mae ġihinine, ani'e ege mae ġihihe'ohe.

⁶ Iniu'a, tahi'a kome'a 'ahiguغا ege mazao fie'eta'a'e bo'ağano, tahi'a 'ahoga'e hağai sau'ano tutune ve'onine, ani'e hadi boro bagağa 'unuğano autadu davara guniğano mae feunine'e ufeta manoğā.

⁷ Raha 'adi azağā, fase vetuğaga, aduga hidiuma, mazağā vaze ibi ve'oğano tutuze'ete'e'e ġauğā u'ano, sau'a hağae'ohe. De'eguğā'e fureru'ohe rehano, vaze hağai sau'ano tutuze'ete'e azağā'e, fase vetuğaga, aduga hidi'uma.

⁸ 'Evoreğō ga odağō'a tutu'e ve'o'o'idene, vari'e modo'i. 'Evore tibağota ga odağō tibağota da'o ġabone tuğutuğū hidoga'e ufeta manoğā. U 'evoreğō 'aheu ga odağō 'aheuğota ire roga mene hauğe'ete'e zamağano mae feu'ine ufeta aduga.

⁹ Ubumağō'a tutu'e ve'o'o'idene, gude modo'i. Ubumağō naeğagota da'o ġabone tuğutuğū hidoga'e ufeta manoğā. U ubumağō 'aheuğota ire roga mene hauğe'ete'e zamağano mae feu'ine ufeta aduga.

Mamoe Daugirote'e Hari Idaidağā

(Luka 15:3-7)

¹⁰ Tahi'a kome'a 'ahiguغا tiba zuni gubano'i. Mazağā, e zi'ohe, zeğe taufe'ete'e tuğure viga'e ege Mama adureo teite iğaiğā radiu'ohe.*

¹² Za'e nouge zamare'ohe? Vaze 'ahoga mazao mamoeğā 100, rehano tibani'a dauğine, ani nougi'uma? Ani'e mamoeğā 99 mağā haba'ano modadu dauğoga mamoeğā vağe ragavi'uma.

¹³ E hube hune zi'ohe, ani'a mamoe tiba e'e vağe meine, mamoe 99 mene dauğogā ġauğā'e vitize matu'e ruda'uma.

¹⁴ E'e teige, zae Moze adureo tahi'a kome'a 'ahiguغا tiba zu dauğoga'e mene urate'ohe.

Nabuğō Sau'a Mae Dudune'ete'e Ibiğā

(Luka 17:3)

¹⁵ Ekalesia nabuğō'a ġae mazao sau'a hağao'idene ane vağe onamadu ġanine da'o bo'ağano sau'ağā ihono'i. Ani'a egoğanadu sau'aono'o ġihurine, ġa 'ai nabudığota bare tiburaneha.

¹⁶ U ani'a mene egoğano'idene, vaze tiba ga 'aheu zamazadu bare onamo'i, mazağā ġanine nagini ra'ete'e vaze 'aheu ga uğidu zu ederi'uma.

---

* **18:10** Fare mirihirote'e nu'e v. 11 raena'a, "Eğe, Vaze Ubuga'e dauğirote'e azağā ġabozoga veize onairo."

¹⁷ Ani'a ze zu mene egozinine, ekalesia zamağano rae fureno'i. Ani'a ekalesia zuni mene egozeno'idene, ani'e Badi'a ağu'a vazēga ga takesi vazēga sau'a teige'ohe rae zamaro'i.

¹⁸ E hube hune zi'ohe, za'a nagini rahao gararine, Badi'a adureo zuni garari'uma, ebu za'a nagini rahao ahetine, Badi'a adureo zuni aheti'uma.

¹⁹ E bare hube hune zi'ohe, rahao 'ada ġanine zamaze tiba hina nagini umidine, egee Mama adureo zae veize haġaozini'uma.

²⁰ Mazāga egee niġano 'aheu ga uġidu'a nu'oraune, e'e zeġe bo'aġano radiu'ohe.

Mene Rae Mode'ete'e Tuġure Vazēga Hari Idaidaġa

²¹ Ebu Petero'a Iesu vaġe aradu ġadiniro, raena'a, "Zuhia Boro, egee nabudi'a egee mazao sau'a haġaine, ġae nuġu e ani sau'a rae modi'uma? Ĝae fu'o 'aheu fare ga?"

²² Iesu'a naenaeniro, raena'a, "E ġa'ohe, mene ġae fu'o 'aheu fare, reħano barebare rae modo'i!"[†]

²³ E'ano'o Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hari idaidaġa 'ahi heuġa. Kini 'ahogani'a ane mazaono'o moni meirote'e tuġure azaġa huzadu ani moni bare meihi rae reiro.

²⁴ Ani'a 'ouge haġairotene, moni borofe[‡] meirote'e vazēga 'ahoga ani vaġe tutune ariro.

²⁵ Ani'e moni baronoga mene idaġa 'ahine, kini'a riġa ġoreniro, raena'a, 'Ĝae inuġo, ubuġo zu ġae mazao ġau nidu'a seronadu egee moni barono'i!'

²⁶ 'Ougadu tuġure vazēgani'a ani zamao obena hina tuġiro, ebu raena'a, 'Geno mada eno'i, ebu e moni nidu'a baroni'uma.'

²⁷ 'Ouge reirotene, zuhi'aġani'a vetuġaniro ebu moniġa ahiġa radu ani tuġuniro.

²⁸ E'e ġarugano tuġure vazēgani'a ani mazaono'o moni nu[§] meirote'e tuġure vazēga 'ahoga, ani teite tiburu gau'ete'e, vaġe onamiro. Ani'a ani matanadu oġorabiġa harinoharo. Ebu raena'a, 'Eġe moni barono'i!'

²⁹ 'Ougadu ane vaze tuġure vazēga'e obena hina tuġaro, ebu uminina'a, 'Geno mada eno'i, ebu ġae moni baroni'uma!'

³⁰ Reħano ani hezahiro ebu onamadu ane vazēga 'ai ġu'a neġano mae ohoniro, onamo ani moni e'e baroni'uma.

³¹ Tuġure azaġa nunu'a nagini'a furerarote'e horonirotene, ze maġune rudanadu zeġe zuhi'a vaġe onamiro. Ebu hariġa nidu'a ani mazao iħoniro.

[†] **18:22** Girikio, Ĝae 490   [‡] **18:24** Girikio, 10,000 Taleniti, a'e muri 16 gau naeġa heuġa   [§] **18:28** Girikio, 100 Denari, a'e mada 100 gau naeġa heuġa

32 'Ougadu zuhi'ağani'a tuğure vaseğä ibi'a ibite hunadu niro, raena'a, 'Ğa'e tuğure vaseğä sau'a! Ğa'a umihadu ğa eğe mazaono'o meirote'e monığa nidu'a ahığa reiro.

33 Eğe'a ğae vetuğagadate'e teige, ğae'a zuni ğae vase tuğure vaseğä vetu'ağanifo!"

34 Zama ğugi'ano zuhi'ağani'a ani aduga hanoga veize ğu'ano ohoniro, onamo ane moni nidu'a barone hauğ'i'uma.

35 E'e teige, za'a zae nego nabudi zamaze nidu'a hina zeğe sau'a mene rae modine, eğe Mama adureo zuni zae mazao 'ouge hağai'uma."

19

Roğae Mode'ete'e Moneo

(Mareko 10:1-12)

1 Iesu'a e'e ğoe'a hauğirotene Galilea haba'a modadu Ioridana vuğ'a moneafa Iudea haba'a onamiro.

2 Vaze ğuguvağani'a ani hegötiro ebu ani'a ugi azağ'a faziro.

3 Ebu Farisea azağ'a nu'a Iesu tuhune nurifine ani vağ'e aradu ğadiniro, raena'a, "Goro zamağano, ohoze 'ahogani'a hağai nunu u'ano inuga mode'ete'e idağuhehe?"

4 Ani'a naenaeziro, raena'a, "Za Buka Zağoga mene me'odirohehe? Gadaheğano Badi'a'a ğau nidu'a hağairotene ohoze zu roğae hağairo.

5 Ebu ani raena'a, 'E'ano'o ohoze'e vi'a mogə modadu roğae teite tibura'uma ebu anianine ahiri tiba re'uma.'

6 E'ano'o ze'e mene 'aheu rehano tiba, ebu Badi'a'a tibuzirota'a'e vase'a mene rovoni'uma."

7 Ze'a ğadinena'a, "'Ougine nougadu Mose goro ğoe'a'e raena'a, 'Ohoze'e inuga modine fefa mirihadu roğaeğä hano'i ebu modo'i, rae ra'ohe?"

8 Iesu'a naenaezina'a, "Za teğaze riğ'a 'ahine, Mose'a roğae modine'e idağ'a reiro. Rehano ğadaheğanono'o a'e mene Badi'a urate'ete'e hağaeğä ra'ohe.

9 E zi'ohe, inuga'e ubuma ğezo hağaiğ'a mene hağae'ete'e rehano, i'ani'a ani modadu roğae 'ahoga teite hahurine, ani'e ubuma ğezo hağaiğ'a hağae'ohe."

10 Iesu tahı'atahi'a'a Iesu niro, raena'a, "'Ahiguğani'a i'a inuga mazao fureraune, guruvorau radiu'eta'a'e ufeta manoğ'a gaogi!"

11 Iesu'a naenaezina'a, "Vaze nidu'a ğoere 'ahi mae ğihinoga'e mene idağ'a. Rehano Badi'a'a danaze'ete'e azağ'a da'o idağ'a.

¹² Vaze nu'e furerarote'e madağanono'o ahiri ugigēta radu mene hahure'ohe. Nu'e vaze'a ahiri ariro. Nu'e Badi'a'a ibitozini'ete'e veize gauhihi radu ze'e mene hahuriro. Iniu'a 'ahi ġoe'a mae ġihinoga idāga reine, ani'a mae ġihini'uma."

*Tahi'a Kome'akome'a ebu Iesu
(Mareko 10:13-16, Luka 18:15-17)*

¹³ Vazevaze'a tahi'a kome'akome'a tutuze Iesu vaġe on-airo, mazaġa ani'a ze rana 'evore teadu kuranoga uratiro. Rehano ane tahi'atahi'a'a tutuze arirote'e azaġa roziro.

¹⁴ Iesu'a ziro, raena'a, "Tahi'a kome'akome'a eġe vaġe on-aeta'a'e ago gararo'i. Mazaġa Badi'a'a tahi'a kome'akome'a teige'ete'e azaġa ibitozini'ohe."

¹⁵ Ebu ani'a ze rana 'evore teadu kurarote'e ġaruġano, e'ea iġune onamiro.

*Ma'ora Vazeġa
(Mareko 10:17-31, Luka 18:18-30)*

¹⁶ Vaze 'ahogani'a Iesu vaġe aradu ġadiniro, raena'a, "Ihore vazeġa, e nagini manoġa haġaine ġabone tuġtuġu hidu'uma?"

¹⁷ Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Ga'e nougadu eġe mazao nagini'e manoġa rae ġadimu'ohe? Manoġa'e Badi'a, tibuhuga da'o. Ga'a ġabone tuġtuġu hidhi ro'idene, Badi'a goro ġoe'a hegoto'i."

¹⁸ Vaze e'e'a ġadinena'a, "No'e goro ġoe'a hegoti'uma?" Iesu'a naenaenina'a, "'Vaze ago mano'i, ubuma ago ġezano'i, ago ġonotano'i, kota zamaġano ġoere ve'oġa ago ġoero'i,

¹⁹ vi'u mogo gubazo'i ebu ġa'a ġae bare zamare'ete'e teige nabuġo zamaro'i."

²⁰ Ene izigani'a niro, raena'a, "E goro ġoe'a 'ahi nidu'a haġae onae'ohe. Hena nagini haġai'uma?"

²¹ Iesu'a nina'a, "Ga'e Badi'a ubumao manoġa hune re'uma rae uratine, onamadu ġauġo nidu'a serono'i ebu e'e moniġa zahara azaġa zeno'i. Ougine ġa adureo ġau manomano me'uma. Ebu aradu eġe hegoto'i."

²² Rehano ene izigani'e ma'ora ufeta boro vazeġa 'ahine, Iesu ġoe'a igirotene, zamaġani'a adudu borore'ena'a, iġuniro.

²³ Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, ma'ora vazeġa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeġa rouga'e riġa bagaġa.

²⁴ Bare zi'ohe, kamero'e niduru ho'oga diuḡoga'e riḡa. Rehano ma'ora vazeḡa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeḡa rouga'e ufeta riḡa."

²⁵ Ane tahi'ağani'a e'e igirotene, zuguzagau rudaro ebu ḡadinina'a, "Ougine iniu'a ḡabone hidi'uma?"

²⁶ Iesu'a ḡiazadu zina'a, "Vazevaze zeḡe'a bare ḡabone hidoga'e mene idaḡa, rehano Badi'a'a vaze ḡabozi'uma. Mazaḡa ani'e ḡau nidu'a haḡaoga idaḡa."

²⁷ Ebu Petero'a niro, raena'a, "Eme ḡa hegötoga veize ḡau nidu'a modiro. 'Ougadu eme'e naeḡa nagini hidi'uma?"

²⁸ Iesu'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe. Raha 'ahi nidu'a'e bare izida'uma madaḡano, eġe, Vaze Ubugani'a kini ehore haba'ano ehoradu raha nidu'a ibitoha'uma. Ebu zae, eġe hogote'ete'e azaḡa zuni kini ehoro haba'a 12 rana ehoradu Isaraela azaḡa, 12 urabo, kotazi'uma.

²⁹ Ebu iniu'a eġe 'uano neḡa, negoḡa, ezeḡa, vi'a, mogha, eneḡa ga haba'a modirota'a'e naeḡa ḡae 100 me'uma zu ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma.

³⁰ Rehano ibite'ete'e azaḡa ḡehaḡa'e ḡonagano re'uma, u ḡonaga azaḡa ḡehaḡa'e ibiti'uma."

20

Vaini Meba Gau Azaḡa Hari Idaidaḡa

¹ Iesu'a hari idaidaḡa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hari 'ahi heuḡa. Haba vazeḡa 'ahogani'a ane vaini meba veize gau'ete'e azaḡa vaḡihi radu oherebau uzeuze onamiro.

² Ebu vaze nu horozirotene ziro, raena'a, 'Eġe meba onamadu gau'o'i. Mada tiba gauḡa moniḡa* zini'uma.' Ougadu ani ze mebaḡano tuḡuziro.

³ Oherebau mada fu'o ḡazaḡa fare meirotene ani bare onamiro. Ebu maketi haba'ano mene gau'ete'e vaze nu'a edau radoga horoziro.

⁴ Ani'a zina'a, 'Za zu eġe vaini mebaḡa onamo'i, ebu gauḡa moniḡa idane zini'uma.'

⁵ Ebu ze ane meba onamiro. Ani'a madai zu mada uḡidu ḡoravaḡano bare onamadu 'ouge haḡairo.

⁶ Mada fu'o ḡoravaḡano ani onamirotene vaze nu'e edau ragave'ete'e horozadu ḡadiziro, raena'a, 'Za nougadu mada niduga mene gaue'ena'a edau tauḡe'ohe?'

⁷ Ze'a naenaenina'a, 'Mazaḡa vaze 'ahogani'a eme gau 'ahoga mene refeha.' Ani'a zina'a, 'Za zuni eġe vaini mebaḡa onamadu gau'o'i.'

---

* **20:2** Mada tiba gau moni'e Denari tiba.

⁸ Mada'a ovorirotene vaini mebağā vaseğani'a meba taufe'ete'e vaseğā niro, raena'a, 'Gau azağā huzadu ġonaga vaseğanono'o ibite vaseğā gau moniğā zeno'i.'

⁹ Mada fu'o ġoravağano huzate'e azağā'e onairotene aneane mada tiba gau moniğā meiro.

¹⁰ Ebu ibite gauirote'e azağani'a onairotene, ze moni ufeta boro me'uma rae zamariro. Rehano aneane mada tiba gau moniğā idane meiro.

¹¹ Ze'a e'e moniğā madu haba vaseğā mazao mağuniro, ebu tururu'ena'a, niro, raena'a,

¹² 'Vesu onaate'e azağā'e mada tahiğā da'o gau'eha. U eme'a mada gigi'a zamağano mada niduga gau boro hağaeħa. Rehano ġa'e zeğe moni'e emeġe teite idane zeneħa!'

¹³ Haba vaseğani'a zeğe bo'ağano 'ahoga naenaeniro, raena'a, 'Eğe vaze, e'e mene nae da'o badareha. Ġa'e gauadu mada tiba gau moniğā me'uma rae ġaha.

¹⁴ E'ano'o moniğō madu onamo'i. E'e vesu onate'e vaseğā gau moni'e ġae moni teite idane ġanihi ra'ohe.

¹⁵ Eġe'a eġe moni hina nagini urate'ete'e haġaine, ve'oġahe? Eġe'a vaze mazao ufeta manoġa radu ġa'e ahiaħihe'ehehe?"

¹⁶ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "E'ano'o ġonağā azağā'e ibiti'uma zu ibite'ete'e azağā'e ġonagano re'uma."

*Iesu'a Ane Rune Bare Reiro
(Mareko 10:32-34, Luka 18:31-34)*

¹⁷ Iesu'a Ierusalem itirote'e zamağano, ane tahi'a 12 da'o huzadu ibio ziro, raena'a,

¹⁸ "Ġiano'i, eme'e Ierusalem ite'ohe. Ebu eġe, Vaze Ubugani'e, dibu'o vaseğā ġihi'aġaġihi'aġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağani'a obohe teadu uğuhiji re'uma.

¹⁹ Ebu Badi'a aġu'a azağā 'evoreo ri'ihadu zeğe'a ġirihohi'uma, masihi'uma zu sataurohi'uma. Rehano mada uğiduğano eġe'a bare iġuni'uma."

*Iakobo zu Ioane Vize'a Iesu Uminiro
(Mareko 10:35-45)*

²⁰ Zebede ubuga, Iakobo zu Ioane, vize'a zeğe zamazadu Iesu vaġe ariro, ebu obena hina tuġadu uminiro.

²¹ Iesu'e ġadiniro, raena'a, "Ġa'e nigini urate'ohe?" Ani'a naenaenina'a, "Ġa'a ibitozini'ete'e madağā mo'idene, eġe ubude 'aheu ohozadu ġihi'aġa iġu'a zeno'i."

²² Iesu'a niro, raena'a, "Za'e nagini umihe'eta'a'e aġu'a. Eġe'a gagi'uma biogħa'e aduga hidj'ete'e biogħa. Zae zuni e'e gagi'umahehe?" Zeğe'a naenaenina'a, "O'e."

²³ Iesu'a ziro, raena'a, "Eğe'a gagi'uma bioğ'a'e, zae zuni gagi'uma. Rehano ġihi'a ġa iğu'a me'uma azaġa'e eğe'a meme ohozi'uma. U eğe Mama'a ohozi'uma reirote'e azaġani'a da'o ani'a ruhibirote'e iğu'a me'uma."

²⁴ Iesu tahi'a gaubanana'a e'e igirotene, Iakobo zuni Ioane mazao maġuniro.

²⁵ Rehano Iesu'a huze nu'ozadu ziro, raena'a, "Za edeġa, Badi'a aġu'a azaġa haba'ano, zuhi'ağazuhi'ağani'a e'e haba'a azaġa ibitozini'ohe, ebu zeġe ġihi'a ġa iğuri azaġani'a inaraze hina haba'a azaġa rana edau'ohe.

²⁶ Rehano za'e ago 'ouge haġao'i. Zae bo'aġano iniu'e ġihi'a reihi reine, ani'e zae u'uġano gau'ete'e vazeġa rae re'uma.

²⁷ Ebu iniu'e zae bo'aġano ibitone vazeġa reihi reine, ani'e zae tuġure vazeġa rae re'uma.

²⁸ Za'e eğe teige haġao'i, mazaġa eğe, Vaze Ubugani'a vaze'e eğe tuġure azaġa re'uma radu mene ariro, rehano e'e vaze tuġure vazeġa re'uma radu ariro. Ebu vaze ġehaġa sau'a u'ano, eğe ġabone hina Badi'a dibu'o hanoga veize ariro."

Ubuma Kuru Azaġa Faiziro

(Mareko 10:46-52, Luka 18:35-43)

²⁹ Iesu ani tahi'atahi'a teite Ieriko neġa borono'o īgunirotene, vaze ġuġuvaġani'a ani hegotiro.

³⁰ Ebu ubuma kuru azaġa 'aheu'e ibi ġenaġano ehore radiunu. Ze Iesu'a vitau oname'ete'e egadu huar, raena'a, "Zuhi'a Boro, Davida mariġa, eme vetuġaf'o!"

³¹ Vaze ġuġuvaġani'a horozadu roziro, raena'a, "Hezoa!" Rehano ze'e ufeta ġihau huar. "Zuhi'a Boro, Davida mariġa, eme vetuġaf'o!"

³² Ebu Iesu'a edanadu huziro, raena'a, "Eğe'a zae veize nagini haġai'uma?"

³³ Ze'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, eme ehamatihi!"

³⁴ Ebu Iesu'a vetuġazeadu ubumaze oboniro. Obozirotene zogone ubumaze'a ra'aro ebu ani heġotiro.

21

Ierusalema Diuġiro

(Mareko 11:1-11, Luka 19:28-38, Ioane 12:12-19)

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a teite Ierusalema hanitadu Oliva maġano Benefage neġano feuriro. Ebu tahi'aġa 'aheu tuġuze'ena'a, ziro,

² raena'a, "Zama mone neġa onamo'i. E'e neġa diuġine, doniki 'ahoga 'ute touga ubuġeta horozi'uma. Horozo'idene, fuhi'adu eğe vaġe odohe aro'i."

³ Iniu vaze'a ġoere nu zoi'dene, 'Zuhi'a Boro'a urate'ohe,' rae no'i. 'Ougine ani zogone tuġuzi'uma."

⁴ A'e peroveta vazeġani'a Badi'a ġoere reirota'a'e hudaro, raena'a,

⁵ "Ierusalem azaġa* mazao 'ahige zoi, 'Giano'il! Zae Kini'e zae vaġe are'ohe.

Ani'e vaġu'a ebu doniki rana ehoreha. Doniki ubuga rana ehoradu are'ohe."

⁶ Ebu tahi'aġa 'aheu'a onamadu Iesu'a nagini zirote'e haġairo.

⁷ Ze doniki ubuġeta odohe ane vaġe onamadu dabuaze doniki ubuga ġarunio zahariro, ebu Iesu ani rana tiriro.

⁸ Vaze ġehaġani'a zeġe dabua ibio hirau tiro, u vaze nu'e ire ezaga vari'e madu ibi rana hiraro.

⁹ Iesu zamao onamirote'e azaġa zu ġaruna hegotirote'e azaġani'a huaro, raena'a,

"Davida mariġa niguno'i![†]

Zuhi'a Boro niġano onae'ete'e vazeġa matu'ohatihi!"

Badi'a hitanao niguno'i!"

¹⁰ Ebu Iesu'a Ierusalem diuġirotene, ne azaġa nidu'a harae'ena'a ġadimutitiro, raena'a, "Adi iniu?"

¹¹ Ebu vaze ġuġuvaġani'a naenaezina'a, "'Adi'e Iesu, peroveta vazeġa. Galilea haba'a Nazareta neġa vazeġa."

Kuru Neġa Deheniro

(*Mareko 11:15-19, Luka 19:45-48, Ioane 2:13-22*)

¹² Ebu Iesu'a kuru neġa haba'ano diuġiro. Diuġadu dibu'o veize ġahunone hoite'ete'e zu serone'ete'e azaġa uhize ġururuziro. Moni senise zini'ete'e‡ azaġa fata zu Tubugo niniġa serone'ete'e azaġa ehoru haba'a mae ġihuniro.

¹³ Ebu ani zina'a, "Buka Zaġoġa zamaġano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Badi'a ne'e vaze'a kurau'ete'e neġa re'uma.' Reħano za'a kuru neġa'e ġonore azaġa haba'a teige haġae'ohe!"

¹⁴ Ubuma kuru azaġa ebu oda sau'a azaġani'a ani vaġe kuru neġa aradu ani'a faiziro.

¹⁵ Ebu dibu'o vazeġa ġihi'agħiħi'a zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a ani haġai gigi'a haġairotē'e horoniro. Ebu tahi'a kome'akome'a kuru neġa haba'ano huau'ena'a,

---

* **21:5** Girikio, Zioni aboġa   **21:5** 21:5 Zec 9:9   † **21:9** Girikio, Hosana   **21:9** 21:9 Salamo 118:26   ‡ **21:12** Kuru neġa takesi veize

"Davida mariġa niguno'i," rae reirote'e igiro. 'Ougadu ze maġune rudaro.

¹⁶ Ebu Iesu ġadiniro, raena'a, "Ğa tahi'a kome'akome'ani'a nagini ra'eta'a'e igi'ohe? Ze gararo'i!" Ani'a naenaezina'a, "E igi'ohe. Rehano za'e Buka Zaġoġa mene hune me'odirohe? A'e raena'a, 'Badi'a'a tahi'a kome'akome'a zu ġuraġaġuraġani'a ani niginoga ihoziro."

¹⁷ E'e enogano ani ze muhizadu Betani neġa onamiro ebu ohere e'ea baziro.

Figi Ireġa Roraro

(*Mareko 11:12-14, 11:20-24*)

¹⁸ Iraririrotene oherebau uzeuze Iesu'a Ierusalem bare onamirote'e zamaġano ani vininiro.

¹⁹ Ebu figi ireġa ibi ġenaġano horonadu huga vaġe onamiro. Rehano ire huga o'o'a zu rouġa da'o horoniro. Ani'a ire e'e niro, raena'a, "Ğa mene bare huda'uma!" Ebu ire e'e'a zogone roraro.

²⁰ Ane tahi'āġani'a e'e horonirotene, ze zaguzaganadu ġadiniro, raena'a, "Nougenouge figi ireġani'a ġarihe rraneħa?"

²¹ Iesu'a naenaezina'a, "E hube hune zi'ohe, za Badi'a mazao fine zu mene 'ada'adine, e'a figi ire mazao haġa'ate'e zae'a zuni haġai'uma. Ebu maġa nina'a, 'Għiħitadu davara zamaġano buano'i,' rae reine, ani'e zae ġoere igi'uma.

²² Za'a fie'ena'a, nagini kuruo umine'ete'e ġauġa'e hidi'uma."

Iesu Gigi'āġa Moneo Ġadiniro

(*Mareko 11:27-33, Luka 20:1-8*)

²³ E'e ġarugano, Iesu'a kuru neġa diuġadu vaze ihozirotene, dibu'o vazeġa ġihi'āġaġihi'āġa zu vaze boroboro'a ani vaġe onairo. Ebu ze Iesu ġadiniro, raena, "Ğa no'e gigi'āġa hina 'ahiguġa haġae'ohe? Iniu'a 'ahi gigi'āġa ġaniro?"

²⁴ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Eġe zuni ġadimu 'ahoga zinihi. Za'a naenaeħħine, e zuni no'e gigi'āġa hina 'ahi ġauġa haġae'ete'e ihozi'uma.

²⁵ Ioane'a bapatizo haġainuta'a'e Badi'a mazaono'o ga vaze mazaono'o?" Ze zeġe'a bare ġoaniro, raena'a, "Badi'a mazaono'o reine, 'Za nougadu Ioane ġoere mene mae ġiħinido?' rae ifi'uma.

²⁶ Rehano vaze'ono'o reine, vaze ġuġuvaġani'a eme mazao maġuni'uma rihone'ohe, mazaġa zeġe nidu'a Ioane'e hube hune peroveta vazęga rae mae ġiħine'ohe."

²⁷ E'ano'o ze naenaenina'a, "Eme aḡu'a." Ebu Iesu'a zina'a, "Eḡe zuni no'e gigi'a hina 'ahiguḡa haḡaete'e mene ihozi'uma."

Ubuga 'Aheu Hari Idaidaḡa

²⁸ Ebu Iesu'a dibu'o azaḡa ġihi'aḡaġihi'aḡa zu vaze boroboro mazao hari idaidaḡa 'ahoga ziro, raena'a, "Za hari idaidaḡa 'ahi abitadu huga zamaro'i. Vaze 'ahogani'a ubuga 'aheu teite radiunu. Ani ene ibi'a vaḡe onamadu niro, raena'a, 'Ubude, ḡa izidi vaini mebaḡano gaui onamo'i.'

²⁹ Ebu ubugani'a naenaenina'a, 'E mene onami'uma.' Rehano ani vesu'u zamaḡa ġihunadu onamiro.

³⁰ Ebu mogani'a ubuga veḡa vaḡe onamadu ene ibi'a nirote'e ḡoe'a niro. Ene veġani'a naenaenina'a, 'O'e, onami'uma.' Rehano ani mene onamiro.

³¹ Za'a zamare'etene, ubuga 'aheu bo'aḡano iniu'a moga ura haḡairo?" Ze'a naenaenina'a, "Ene ibi'a."

Ebu Iesu'a hari huga'e ihoziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, takesi azaḡa zu moni veize ahirize serone'ete'e azaḡa'e Badi'a'a ibite ibitozini'uma. Zeġe'a zae vitizi'uma.

³² Ioane Babatiso'e ibi duduḡa ihozoga radu zae vaḡe onairo, rehano za mene mae ġihiniro. U takesi azaḡa zu moni veize ahirize serone'ete'e azaḡa'e ani ḡoere mae ġihiniro. Za ze'a haḡairota'a'e horoniro rehano, zae sau'anono'o mene ġihuradu ani mene mae ġihiniro."

Hihi Azaḡa Sau'a Hari Idaidaḡa

(Mareko 12:1-12, Luka 20:9-19)

³³ Iesu'a bare ziro, raena'a, "Hari idaidaḡa 'ahoga ego'i. Vaze 'ahogani'a vaini mebaḡa ḡoraro, ebu hadi ġabiriġa meraro. Ani'a vaini vuġa gige'ete'e ġauġa haḡairo zu ehamu'ete'e taruhaġa hitanao hadi hina haḡairo. Ebu hihi azaḡa nu 'evoreo teadu hirive'ete'e madaḡano huga nu'e ani'a me'uma rae reiro. Ebu ani'e haba 'ahoga onamadu mada faġa ragaviro.

³⁴ Hirive'ete'e madaḡa hanitirotene, vaini maġa nu mouga radu ani tuġureġa azaḡa'e hihi azaḡa e'e vaḡe tuġuze onamiro.

³⁵ Rehano ze'a tuġureġa azaḡa obone teadu tiba'e bouniro, 'ahoga'e maro ebu 'ahoga'e hadi hina mau bohiniro.

³⁶ Hena ani'a tuġureġa azaḡa ibi'a vitine ufeta ġehaġa ze vaḡe bare tuġuziro. Ebu ze'a tuġureġa azaḡa e'e mazao haġai tiba e'e bare haḡairo.

³⁷ Ġonaġano, ani'a ubuga ze vaḡe tuġuniro ebu raena'a, 'Ze'e eġe ubude u'u ġubani'uma gaogi.'

³⁸ Rehano hihi azaġani'a ubuga horonirotene, zeġe'a neneġaniro, raena'a, 'Ani'e vaini mebaġa 'adi me'uma

vazeğä. Aro matihi, ebu vaini mebağä 'adi emeğe'a me'uma!"

³⁹ E'ano'o ze'a ani obone teadu vaini mebağanono'o ani uhine bunadu mau runiro."

⁴⁰ Ebu Iesu'a dibu'o azağä ġihi'aġaġihi'ağä zu vaze boroboro ġadize'ena'a, "Ougadu vaini mebağä vazeğä'e hihi azağä e'e vağe onaine, ze mazao nagini haġai'uma?"

⁴¹ Ze naenaenina'a, "Ani'a hihi azağä e'e mau ruzi'uma. Ebu vaini mebağä'e hihi azağä 'ahoga nu zini'uma, ebu hirive'ete'e madağano zeğe'a ani huga nu ha'uma."

⁴² Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e Buka Zaġoġa mene me'odirohe? A'e raena'a,

'Vaze'a hadi hina ne ogorarotene, ze'a mene uratadu mae modirote'e hadiġa'e, gauġa boro hadiġa raha.

'Adi'e Zuh'i'a Boro'a haġairote'e haġaiġa. Emeğe'a ġiane'etene, manoġa tauġi.'

⁴³ E'ano'o eġe'a zi'ohe, Badi'a'a zae Isaraela azağä mene ibitozini'uma ebu Badi'a'a ane ura haġae'ete'e haba'a 'ahoga azağä ibitozini'uma.

⁴⁴ Iniu'a hadi e'e rana higaune, ani vahegu tahitahi'uma, zu hadi e'e'a iniu rana higaune, ani'e se'eti'uma."

⁴⁵ Dibu'o azağä ġihi'aġihi'ağä zu Farisea azaġani'a Iesu hari idaidağä igirotene, Iesu'a zeğe moneo reirota'a'e ederiro.

⁴⁶ E'ano'o ze'e ani obone tihi reiro. Rehano vaze ġuġuvaġani'a ze mazao maġuni'uma radu rihoziro, mazaġa ze ani'e peroveta vazeğä rae mae ġihiniro.

22

Mui Boro Hari idaidağä (Luka 14:15-24)

¹ Iesu'a hari idaidağä 'ahoga hina bare ġoreziro, raena'a,

² "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e kini 'ahoga heuġa. Ani'a ubuga veize hahu muiġa haġairo.

³ Ebu huzirote'e azağä mui augoga veize tuġure azağä zeğe vağe tuġuziro. Rehano ze'e onaoga hezahiro.

⁴ Ebu ani'a tuġure azağä nu 'ahoga bare tuġuziro, raena'a, 'Eġe'a huzate'e azağä 'ahige zo'i. "Zae veize eġe'a mui ruhibeha. Boromakau zu mani igaġa maneha ebu ġau nidu'a 'ai ruhibeha. Hahu muiġa u'a aro'i!"

⁵ Rehano ze teğä riraro. 'Ahoga'e mebağä onamiro, ebu 'ahoga'e moni vaġi onamiro.

⁶ Nu'e tuğure azağā oboze teadu rae sausauziro ebu zimi ruziro.

⁷ Kini'a e'e igirotene, ani mağune rudaro. Ebu uti azağā tuğuzadu gorugoru azağā e'e zimi hauğıro zu neze zuni hufi haoniro.

⁸ Ebu ane tuğure azağā huzadu ziro, raena'a, 'E hahu muiga 'ai ruhibe idaneha, rehano e'a huzirote'e azağā'e onaoga mene idağa.

⁹ E'ano'o ibi boro onamadu horozite'e azağā nidu'a mui aroga veize huzo'i!"

¹⁰ Ebu ane tuğure azağani'a ibi boro onamadu hidirote'e azağā nidu'a, manoğa zu sau'a azağā nu'oziro. Ebu tutuze onamadu mui nega nu'oru iriva'oniro.

¹¹ Ebu kini'a i'udi azağā diuhe giaziotene, vaze 'ahogani'a hahu mui dabuağā mene vidanoga horoniro.

¹² Ani ǵadiniro, raena'a, 'Ege vaze, ǵa'e hahu dabuağā mene vidaneha. Nougenouge 'adi diuğī areha?' Rehano ani ǵoere 'ahoga mene reiro.

¹³ Ebu kiniğani'a ane gau azağā zina'a, "Evo'a zu odağā batuno'i, ebu enone uzabogano duine feuno'i! Ane e'ea nia'uma zu ǵononeğā atiti'uma."

¹⁴ ǵonagano Iesu'a ziro, raena'a, "Badi'a'a vaze ǵehağā huze'ohe, rehano ani'a ibitozini'ete'e azağā veize ohotirota'a'e tahıga da'o."

*Takesi Moniğā Roma Kiniğā Hau'ete'e
(Mareko 12:13-17, Luka 20:20-26)*

¹⁵ Ebu Farisea azağani'a onamadu Iesu'a ǵoere ve'oğā 'ahoga rouga veize nougenouge so'onihi radu tiburu neneğaniro.

¹⁶ Ebu ze'a zeğe tahi'atahi'a zu kini Heroda mone azağā'e Iesu mazao tuğuziro. Ze ani vağe onamadu niro, raena'a, "Ihore vazeğā, eme edeğā ǵa'e huga da'o ǵoere'ohe zu Badi'a'a urate'ete'e ibiğā hugano da'o ihoze'ohe. Ebu vaze boro zu kome'a idaidazadu vaze u'ano zamago mene hagane'ohe.

¹⁷ E'ano'o eme efo'i. ǵa'e nouge rae zamare'ohe? Roma kiniğā takesi moniğā haune, idaşa ga mene?"

¹⁸ Rehano Iesu'e zeğe zama sau'a'e ederadu ziro, raena'a, "Za'e, zama guhi azağā! Nougadu e so'ohihi rae tuhuhe'ohe?

¹⁹ Takesi moniğā nugo ihoho'i." Ze Roma moniğā* tiba mae harotene,

²⁰ ani'a ǵadiziro, raena'a, "Iniu viga zu iniu niğā'e e'e rana mirihoga?"

---

* 22:19 Giriki, Denari

²¹ Ze raena'a, "A'e Roma kiniġa viga zu niġa." Ebu ani'a zina'a, "Tena Roma kiniġa ġau'e Roma kiniġa hano'i, u Badi'a ġau'e Badi'a hano'i."

²² Ze'a ani ġoere e'e igirotene ze zaguzagaro ebu muhi-nadu oname ġouriro.

*Runeono'o Iġune'ete'e Ĝadimuġa
(Mareko 12:18-27, Luka 20:27-40)*

²³ E'e madaġano Sadukea azaġa nu'a Iesu vaġe onairo. Sadukea duġuru'e vaze'a runeono'o mene bare iġuni'uma rae reiro. Ebu ze Iesu ġadiniro, raena'a,

²⁴ "Ihore vazęga, Mose'a goro ġoe'a 'ahige mirihiro. 'Ohoze 'ahogani'a rudanadu ani inuga'e ubuga o'o'a reine, ohoze negoġani'a ġozobaġa teite hahuradu negoġa rudarote'e niġa mouga veize ene furenoha'uma†.

²⁵ Hari 'ahi zamaro'i. Negoġa nidu'a fu'o 'aheu fare'a radiunu. Ibi'ani'a hahuriro ebu ubuga o'o'ano rudaro. E'ano'o negoġa 'aheuġani'a ġozobaġa teite hahuriro.

²⁶ Reħano ani zuni ubuga o'o'ano rudaro. Ebu negoġa uġiduġa zu onamo fu'o 'aheu fareġa mazao haġai idaġani'a fureraro.

²⁷ Gonaġano ġozoba zuni rudaro.

²⁸ 'Ougadu runeono'o bare iġuni'uma madaġano roġae a'e iniu inuga re'uma? Mazaġa ohoze nidu'a fu'o 'aheu fare ani teite hahuriro."

²⁹ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Za'a zamare'eta'a'e ve'oġa, mazaġa Buka Zaġoġa ga Badi'a gigi'a'e aġu'a.

³⁰ Runeono'o bare iġuni'uma madaġano, vaze'e mene hahuri'uma, reħano ze'e tuġure viga adureo heuġa re'uma.

³¹ Runeono'o bare iġune'ete'e moneo, Badi'a'a reirota'a'e za mene me'odirohehe? Ani'a 'ahige reiro, raena'a,

³² 'E'e Aberahamo Badi'a, Isako Badi'a zu Iakobo Badi'a.‡ Ze amahi rudaro, reħano ze vine'e ġabode'ete'e u'ano, Badi'a'e zeġe Badi'a rae reiro. Badi'a'e mene rune azaġa Badi'a, reħano ġabone azaġa Badi'a."

³³ Vaze ġuġuvaġa ani'a ihozirote'e ġoe'a igirotene, zaguzagaro.

*Goro ġoe'a ġihi'aġa Hune
(Mareko 12:28-34, Luka 10:25-28)*

³⁴ Ebu Farisea azaġani'a Iesu'a Sadukea azaġa ġadimu naenaenadu hebeze hunirote'e hariġa igirotene, ze nu'oraro.

³⁵ Zeġe bo'aġano Mose goro ihoze'ete'e vazęga 'ahogani'a Iesu tuhune nurihi radu ġadiniro, raena'a,

† 22:24 Duet 25:5-6 ‡ 22:32 Exod 3:6

³⁶ "Ihore vaseğā, Mose goro ġoe'a nidu'a zamağano no'e goro ġoe'a'e ġihi'ağā hune?"

³⁷ Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Goro ġoe'a ġihi'ağā hune'e 'ahi'e'e. 'Ğae Badi'a Zuhi'a Boro, zamağō nidu'a hina, vineğō nidu'a hina zu zamaroneğō nidu'a hina zamaro'i."

³⁸ A'e goro ibi'a zu ġihi'ağā hune ra'ohe.

³⁹ Ebu goro ġihi'ağān hune 'ahoga'e 'ahiguğā. 'Ğae'a ġae bare zamare'ete'e teige, ġae nabugo zamaro'i.'

⁴⁰ Mose goro ġoe'a nidu'a ebu peroveta azağani'a ihozirote'e ġoe'a nidu'a'e goro 'aheu e'e rana edau hağairo."

Keriso'e Iniu Mariga?

(Mareko 12:35-37, Luka 20:41-44)

⁴¹ Farisea azağani'a nu'orarote'e zamağano, Iesu'a ġadiziro, raena'a,

⁴² "Za'a Keriso'e nouge rae zamare'ohe? Ani'e iniu mariga?" Ze naenaenina'a, "Davida mariga."

⁴³ Iesu'a ġadizena'a, "'Ougadu Davida'e nougadu Vine Zağogani'a ibitohanadu Keriso mazao 'Zuhi'a Boro,' rae hunehehe? Davida 'ahige reiro, raena'a,

⁴⁴ 'Badi'a'a eğe Zuhi'a Keriso niro, raena'a,

"Eğe eda'e moneo ehor'o'i, onamo eğe'a agireğō nidu'a madu odağō 'u'uğano ti'uma."

⁴⁵ Davida'a Keriso mazao 'Zuhi'a Boro,' rae huniro. E'ano'o Keriso'e mene Davida mariga ra'ohe."

⁴⁶ Ebu vaze tibani'a zuni Iesu mene naenaeni ġoreniro. E'e enoganono'o vaze 'ahogani'a Iesu inare ġadimu'ete'e mene bare hağairo.

23

Vaze Ibitozi'ete'e Azağā Roziro

(Mareko 12:38-40, Luka 11:37-52, 20:45-47)

¹ Ebu Iesu'a vaze ġuğuvağā zu ane tahı'atahi'a ziro, raena'a,

² "Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağā zu Farisea azağā'e Mose goro ġoe'a vaze ihoze'ete'e iğu'ano ehore'ohe.

³ E'ano'o ze'a nagini rae'ete'e egozenadu hağao'i. Rehano zeğe hağai'e ago hegoto'i, mazağā ze'e zae ihoze'ete'e idunağano mene hağae'ohe.

⁴ Ze ihore'e riga hune, e'ano'o vaze'a hegotoga mene idaṅa. Ze'e vaze da'o aduga boro zini'ohe, rehano ze 'evore hudu'a tiba hina zu mene hune danaze'ohe.

⁵ Ze'a, vaze'a horozoga veize, āgau nidu'a haḡae'ohe. Badi'a ḡoere fefāga ufe'ete'e umaḡa ufeta rafane haḡaadu amusize rana tatuhe ute'ohe zu dabuaze faḡafe'ohe.

⁶ Mui zamaḡano ehoror haba'a manoḡano zu nu'onu'o neṅa zamaḡano vaze boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorihī ra'ohe.

⁷ Vazevaze'a ne hunio hidine, 'Ihore Vazeḡa,'* rae gubaze zouga urate'ohe.

⁸ Rehano vaze 'ahogani'a zae mazao 'Ihore Vazeḡa' rae huzo'idene gararozo'i, mazaḡa eጀe da'o zae ihore vazeḡa zu zae nidu'a'e idaṅa da'o nego zu eze tiba heuṅa.

⁹ Ebu rahao 'ada vaze 'ahoga 'Mama,' rae ago huno'i, mazaḡa adureo Badi'a da'o'e zae Moze.

¹⁰ Ebu vaze 'ahogani'a zae mazao 'Ibitohau'ete'e Vazeḡa' rae huzo'idene garazo'i, mazaḡa eጀe, Keriso da'o ibitoze vazeḡa.

¹¹ Zae bo'ağano vaze ġihi'a reine, zae tuğure azaḡa rae re'uma.

¹² Iniu'a bare niṅa mae itine, Badi'a'a niṅa mae ovoi'uma, u iniu'a bare niṅa mae ovoine, Badi'a'a niṅa mae ġihini'uma.

¹³⁻¹⁴ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa! Fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma, mazaḡa za'e Badi'a'a ibitozenoga urate'ete'e azaḡa ibize 'ue'ohe. Zae'a bare mene urate'ohe ebu urate'ete'e azaḡa zuni garare'ohe.†

¹⁵ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa, fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma. Vaze tiba zamaḡa ġihunadu zae ihore hegotoga veize za davara zu haba rana ragave oname'ohe. Ebu vaze tiba ma'etene, ani ihonadu zae teige haḡai sau'ano hegote'ohe. Ebu zae teige, ani'a ire roga tuḡutuḡu diuḡadu aduga'e zae vitize ġae 'aheu hide ibitoħau'ohe.

¹⁶ Za'e ubuma kuru azaḡa heuṅa, rehano ubuma kuru azaḡa ibitozini'ohe. Fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma. Za'a raena'a, 'Iniu'a kuru neṅa niṅano ḡoitore'eta'a'e huga o'o'a. ḡoitore a'e mene haḡaine zuni idaṅa. Rehano iniu'a kuru

---

* **23:7** Girikio, Rabi   † **23:13-14** Fare mirihirote'e nu'e v. 14 e'e, raena'a, "Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa! Fase vetuḡaḡa, Badi'a aduga hidi'uma, mazaḡa za'e ḡozoba āgau ḡonotanadu mene mazagaroze'ohe. Ebu vaze ġehaḡa zamao faḡa kurau'ena'a, za'e dubu vazeḡa manoḡa rae ġurire'ohe. E'e u'ano, aduga boro hidi'uma." (Mareko 12:40 zu Luka 20:47)

nēga zamāgano golo hina āgoitorine'e rīga, e'ano'o ani'a ane āgoitore tihitihini'uma.'

¹⁷ Za'e ubuma kuruga kaurīga azāga! Za golo'e kuru nēga vitine ufeta īhi'a rae ra'ohe. Rehano kuru nēga'e ufeta īhi'a, mazāga golo'e kuru nēga zamāgano ti'ete'e u'ano golo e'e zāgōga rae ra'ohe.

¹⁸ Ebu za'e raena'a, 'Iniu'a dibu'o fatāga nīgano āgoitore'eta'a'e huga o'o'a. Āgoitore e'e mene hāgaine zuni idāga. Rehano iniu'a dibu'o fatāgano āgahunonēga hina āgoitorine rīga, e'ano'o ani'a ane āgoitore tihitihini'uma.'

¹⁹ Za'e hube hune ubuma kuru azāga! Za āgahunone'e dibu'o fatāga vitine ufeta īhi'a rae ra'ohe. Rehano dibu'o fatāga'e ufeta īhi'a, mazāga āgahunone'e dibu'o fatāga rana ti'ete'e u'ano āgahunonēga e'e zāgōga rae ra'ohe.

²⁰ E'ano'o iniu'a dibu'o fatāga nīgano āgoitore'eta'a'e dibu'o fatāga ebu e'e ranao āgau nidu'a hina āgoitore'ohe ra'ohe.

²¹ Ebu iniu'a kuru nēgano āgoitore'eta'a'e kuru nēga nīgano ebu de'ea radiu'eta'a'e, Badi'āga nīgano āgoitore'ohe ra'ohe.

²² Zu iniu'a adure nīgano āgoitore'eta'a'e, Badi'a ehoro haba'a hina zu e'e rana ehore'eta'a'e, Badi'āga nīgano āgoitore'ohe ra'ohe.

²³ Mose goro āgoe'a ihoze'ete'e azāga zu Farisea azāga, za'e zama guhi azāga, fase vetūgāga, aduga hidu'uma. Mazāga za'e tirara mebāgano ēga ga murari teige kome'a fase veize gaubanana tiba Badi'a hau'ohe. Rehano Mose goro āgoe'ano āgau ufeta boro'e igi mode'ohe. A'e hāgai dudūga hāgæ'ete'e, vaze vetūgazi'ete'e zu mene āgurine'ena'a, zama nidu'a hina hāgæ'ete'e ra'ohe. Za āgau boro 'adi'e hāgao'i, ebu kome'akome'a zuni hāgao'i.

²⁴ Za'e ubuma kurūga azāga heūga ebu ubuma kurūga azāga ibitozini'ohe! Za'e vu zamāgano ofene horone'etene beu'e modadu gage'ohe, rehano kamelo'e une taūge'ohe.‡

²⁵ Mose goro āgoe'a ihoze'ete'e azāga zu Farisea azāga, za'e zama guhi azāga, fase vetūgāga, aduga hidu'uma! Za'e bioze zu siuvaze enoga da'o vuzu'e dehene'ete'e azāga, mazāga zamaze'e torāga zu ununu'a iri'ave'ohe.

²⁶ Ubuma kurūga Farisea azāga! Bio zu siuva zamāga geno vuzu'e deheno'i, 'ougue enoga zu dehera'uma.

²⁷ Mose goro āgoe'a ihoze'ete'e azāga zu Farisea azāga, za'e zama guhi azāga, fase vetūgāga, aduga hidu'uma! Za'e rune idūga urūga hina feninoga heūga. Rune idūga enoga

‡ **23:24** Ofene zu Kamelo'e Badi'a'a ago ano'i rae reirote'e āgaūga. Zēge'a manōga hidoga veize Badi'a goro āgoe'a mene hegote'ohe.

ġianine manoġa tauġi, rehano zamaġa'e rune azaġa isine zu torare nidu'a iri'ave'ohe.

²⁸ E'e teige, vaze'a zae ġiaze'etene, duduġa azaġa rae zamare'ohe, rehano zamaze'e zama guhi zu haġai sau'ani'a iri'ave'ohe.

²⁹ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma! Za'e vouġaze'a ibite zimirote'e peroveta azaġa ebu haġai duduġa azaġa, zeġe rune iduġa neġa ogoru'ohe ebu roħorohone'ohe.

³⁰ Ebu za raena'a, 'Eme vouġafe madaġano radifone, peroveta azaġa goruzihi radu zeġe teite mene tiburafo.'

³¹ Za'a 'ouge ra'eta'a'e, za'e zae bare peroveta azaġa goruzirote'e azaġa mariġa rae ra'ohe.

³² Vouġaze'a peroveta azaġa goruzirote'e teige, zae zuni 'ouge haġao'i!

³³ Za'e mohe! Zarama ubugaubuga! Ire rogao mae feuzine feranoga'e mene idaġa.

³⁴ E'ano'o eġe'a peroveta azaġa, huhuzaġa azaġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zae vaġe tuġuzi'uma. Rehano nu'e za'a goruzi'uma zu nu'e sataurozi'uma, ebu nu'e zae nu'onu'o neġano masizi'uma zu haba 'ahoganono'o haba 'ahoga ze hegotadu sausauzi'uma.

³⁵ Vouġaze'a duduġa azaġa nidu'a goruziro. A'e ibite Adamu ubuga, duduġa vazeġa Abela mau runirote'e e'eano'o onao ġonaġano Berekia ubuga Zakaria maro. Zakaria'e dibu'o fataġa zu Badi'a ne zaġoġa hune bo'agħano mau runiro. 'Ougadu e'e naeġa nidu'a'e za'a me'uma.

³⁶ E hube hune zi'ohe, e'e aduga nidu'a'e izidi egani'a me'uma.

Ierusalema Aduga Hidi'uma

(Luka 13:34-35)

³⁷ O, Ierusalema azaġa, Ierusalema azaġa! Zae'a peroveta azaġa zimiro zu Badi'a'a tuġuzirote'e azaġa hadi hina zimi ruziro. Kokoroku roġaeġani'a isaġa zamaġano ubuga gugube'ete'e teige, e mada ġehaġa zae nu'ozih reiro, rehano za'e mene uratiro.

³⁸ E'ano'o ġiano'i, neze fahau radi'uma!

³⁹ Ebu za'e eġe mene bare horohi'uma onamo zae'a raena'a, 'Zuhi'a Boro niġano onae'ete'e vazeġa mae ġihino'i!"

24

*Kuru Neġa Fahe Haugħi'uma rae Reiro
(Mareko 13:1-2, Luka 21:5-6)*

¹ Iesu'a kuru neğanono'o iğune buau onamirotene, ane tahi'atahi'a ani vağe onaadu kuru neğā irağā nunu manomano ihoniro.

² Rehano ani'a ziro, raena'a, "Za ġau 'adi nidu'a horone'ehehe? E'e hube hune zi'ohe, hadi 'ahogani'a hadi 'ahoga ranao mene radi'uma madağā onai'uma. Agire azağani'a e'e nidu'a fahe ruruni'uma!"

Mada Ğonağano Hağai Nu Badęga

(Mareko 13:3-13, Luka 21:7-19)

³ Iesu'a Olive mağano ehoriotene, ane tahi'atahi'a zeğe da'o ani vağe sifu onamadu ġadiniro, raena'a, "Ğa efo'i, kuru neğā mazao 'ahi ġaūğā'e nani'a furera'uma? Mada ġonağano zu ġa'a bare onai'uma madağano, nagi hağai nu badęgani'a furera'uma?"

⁴ Ani'a naenaeziro, raena'a, "Vaze'a zae mene tutuze ve'ozoga veize ġiano'i.

⁵ Vaze ġehağani'a eğe nio aradu, 'E'e Keriso' rae re'uma. Ebu ze'a vazevaze tutuze ve'ozı'uma.

⁶ Za'e uti hariğā zu uti ġoe'a nunu ra'ete'e igi'uma, rehano ago rihano'i. 'Ahiguğā'e ibite furera'uma, rehano mada ġonaga'e zogone mene ari'uma.

⁷ Haba'a 'ahogani'a haba'a 'ahoga teite utiti'uma, zu gavamani 'ahogani'a gavamani 'ahoga teite utiti'uma. Haba nunu zamağano zaga'a hia'uma zu haba'a hagarete'e'a furera'uma.

⁸ E'e nidu'a'e aduga ġadaheğā rae re'uma, rehano aduga nu ize furera'uma.

⁹ Ebu vaze'a za oboze teadu sausauzi'uma, zu zimi ruzi'uma. Eğe u'ano haba azağā nidu'ani'a he'ehe'ezi'uma.

¹⁰ E'e madağano vaze ġehağani'a eğe mazao fie'ete'e'a dağī'uma, revotiti'uma zu he'ehe'etiti'uma.

¹¹ Ğuriro peroveta azağā ġehağā zuni iğunadu vaze ġehağā so'ozı'uma.

¹² Vaze sau'ani'a ufeta bororu'ete'e u'ano, vaze ġehağani'a zeğe nabudize mene zamari'uma.

¹³ Rehano iniu'a zamağā obone gigane onamo ġonaga meine, ani'e ġabone tuğutuğū hidi'uma.

¹⁴ Ebu Badi'a'a ibitozini'ete'e hari manoğā'e raha 'adi nidu'a zamağano bororanadu haba'ahaba'a azağā nidu'a igi'uma. E'e enogano mada ġonagani'a onai'uma.

Ierusalem Ruini'uma

(Mareko 13:14-23, Luka 21:20-24)

¹⁵ Ibite peroveta vazeğā, Daniela'a ġau nidu'a ruine'ete'e vazeğā sau'a 'ahoga moneo ġoeriro. Vaze e'e'a haba zağoga

sausaune'ete'e za'a horoni'uma madağani'a ari'uma. (Buka Za góga me'ode'ete'e vazeğä, góere huga 'adi faine edero'i.)

¹⁶ E'e madağano Iudea haba'ano radiu'ete'e azağ'a'e mağ'a ferau ito'i.

¹⁷ Iniu'a ne enona radiu'ete'e vazeğä'e gauğä mouga veize neğä zamağ'a ago diuğ'o'i.

¹⁸ Meba zamağano hihe'ete'e vazeğä zuni dabua mouga veize ago bare onamo'i.

¹⁹ E'e madağano ahi'eta roğaeğä zu nune hina ene gurağ'a gübuze'ete'e roğaeğä, ze'e fase vetuğäga, feranoga mene idağ'a u'ano, aduga hidi'uma.

²⁰ Irugu madağano* ga Bana Madağano mene feranoga veize kurano'i,

²¹ mazağ'a e'e madağano vaze nidu'a aduga boro hidi'uma. Badi'a'a ǵadaheğano ǵau nidu'a hağairote'e'ono'o onao izidi, aduga 'ahiguğ'a mene fureraro. Vehu'u zuni mene bare furera'uma.

²² Zuhı'a Boro'a e'e madağ'a mene futufine, vaze tiba zuni mene ǵabode radi'uma. Rehano ane'a mae ohotirote'e azağ'a u'ano, e'e madağ'a futufi'uma.

²³ Ebu vaze 'ahogani'a zina'a, 'Giano'i, Keriso'e 'ahi e'e!' ga 'Omo 'e'e!' rae zo'idene, e'e ǵoe'a ago mae ǵihino'i.

²⁴ Mazığ'a ǵuriro kerisoğ'a zu ǵuriro peroveta azağani'a fureranadu hağai nu badeğä boro bagağ'a zu zaguzaga'uma hağaiğa hağae'na'a, vaze so'ozı'uma. Ze'a, Badi'a'a ohotirote'e azağ'a zuni tutuze so'ozoga idağ'a reine, 'ougi'uma.

²⁵ Zamare rado'i! E'e madağani'a izema furarogano, eğe'a zae ibite ihozeha.

²⁶ E'ano'o vaze 'ahogani'a zina'a, 'Giano'i, Keriso'e haba boha'ano,' ro'idene, ǵianihı radu ago onamo'i, ga 'Giano'i, ani'e ne zamağano,' ro'idene, e'e ǵoe'a ago mae ǵihino'i.

²⁷ E, Vaze Ubugani'a bare onaine, vaze nidu'a hune'a horohi'uma. A'e, viri'a vazahadu mada'a ite'ete'e mone'ono'o ovoe'ete'e moneo aganadu vaze nidu'a horone'ete'e heuğ'a.

²⁸ Nagini'a rudanate'e haba'ano gaoza'a nu'ora'uma.

Vaze Ubugani'a Ovai'uma

(Mareko 13:24-27, Luka 21:25-28)

²⁹ Ebu aduga madağani'a hauğine, zogone 'aha'a furera'uma:

'Mada'a uzabora'uma ebu bato'e mene agara'uma.

* **24:20** Girikio, *Nahune madağ'a*, Isaraela haba'ano nahune madağ'a'e nahune boro zu irugu boro radu vaze'a ragavoga'e rişa

Buzuva'e adureono'o rururu bua'uma, ebu inarağā adureo hagahagani'uma.'

³⁰ Ebu hağai nu badegani'a adureo fureranadu eğe, Vaze Ubugani'a ovae'ete'e ihozi'uma. E'e horozine, raha 'ahao haba'haba'a azağā nidu'a niau ġouri'uma. Ebu eğe, Vaze Ubugani'a adureo ġoze zamağano gigi'a zu agağā manoğā madu ovai'uma ebu vazevaze'a e'e horoni'uma.

³¹ Ebu hena, sura'i boro ġihau hudadu eğe'a eğe tuğure viga tuğuzi'uma. Ebu zeğe'a haba nidu'a, haba ġonaganono'o haba ġonagano, Badi'a'a ohotirote'e azağā nu'ozı'uma.

Figi Ireğā Hari Idaidağā

(Mareko 13:28-31, Luka 21:29-33)

³² Figi ireğā mazao nagini'a fureru'ete'e ġianadu edero'i. Ezagani'a butiru itadu rouğani'a udufa'oga horonetene irugu madağā haniteha rae edere'ohe.

³³ E'e teige, e'a rate'e 'ahiguğani'a fureranoga horono'idene, eğe, Vaze Ubugani'a bare ovaite'e haniteha rae edero'i.

³⁴ E hubē hune zi'ohe, izidi ega'e mene hauğī'uma onamo 'ahiguğā nidu'ani'a furera'uma.

³⁵ Adure zu raha'e hauğī'uma, rehano eğe ġoere'e mene hauğī'uma.

Ruhibe Rado'i

(Mareko 13:32-37, Luka 12:39-44, 1:26-30)

³⁶ Rehano nani'a 'ahiguğani'a furera'uma'e emeğe nidu'a ağu'a. Adureo tuğure viga ebu eğe, Badi'a Ubuga zuni† ağu'a. U eğe Mama da'o edeğā.

³⁷ Eğe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madağano'e Noa madağā teig'i'uma.

³⁸ Zobo boro'a izema Zubuzoga madağano vazevaze'a radiunute'e radoneğano ogau, gagini zu hahurinu onamo Noa'a ġasi boro diuğiro.

³⁹ Rehano ze'a nagini'a furera'uma mene ederiro, onamo zobo boro'a Zubuzadu hunuhune ġouriro. Eğe, Vaze Ubugani'a bare onaine, e'e madağā teig'i'uma.

⁴⁰ E'e madağano vaze 'aheu'e mebao gaue radius'ete'e zamāğano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iğuni'uma.

⁴¹ Roğae 'aheu'e uvahu mirune radi'u'ete'e zamāğano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iğuni'uma

⁴² E'ano'o fairu ġiano'i, mazağā za ağu'a no'e madağano zae Zuhi'a Boro'a onai'uma.

24:29 24:29 Isaia 13:10, 34:4; Joel 2:10   **† 24:36** Fare mirihoga nu'e, "Badi'a Ubuga zuni" mene ra'ohe.

⁴³ Za'e 'adi zamaro'i. Ne vaseğani'a ġonore vaseğä'e no'e madağano ani ne onai'uma rae ederine, ani'e neğä faine taufi'uma ebu ġonore vaseğä'e diuğoga mene idara'uma.

⁴⁴ E'ano'o zae zuni ruhibe rado'i, mazağä eğe, Vaze Ubuga'e za'a mene edere'ete'e madağano bare onai'uma.

⁴⁵ Tuğure vaseğä 'ahoga'e huhuzağä zu zama tibano gauine, zuhi'ağä'e ani teite matu'i'uma. Ebu vaze a'e tuğure azağä ġihi'ağä mae ohonadu 'ahige re'uma, raena'a, 'Tuğure azağä nidu'a taufo'i. Ogomuze zuni mada idunane zen'i.' 'Ougadu ani'e haba 'ahoga onami'uma.

⁴⁶ Tuğure vaseğä'e 'ouge gauine, zuhi'ağani'a bare feuradu horoni'uma ebu ani matuadu manohuga ha'uma.

⁴⁷ E hube hune zi'ohe, ani'e zuhi'ağani'a ane tohe nidu'a taufe'ete'e vaseğano ohoni'uma.

⁴⁸ Rehano tuğure vaseğä'e sau'a reine, ane'a bare raena'a, 'Eğe zuhi'a'e vehu'u fağanobu'u onai'uma,' rae zamari'uma.

⁴⁹ Ebu tuğureğä azağä nidu'a bouzi'uma zu gagone azağä teite ufeta ogau gage sauta'uma.

⁵⁰ Ebu zuhi'ağä'e, ane'a mene edere'ete'e zu mene zamar'e'ete'e madağano bare onaadu,

⁵¹ ahiriğä udi tahitahi'uma ebu zama guhi azağani'a radiu'ete'e haba'ano ohoni'uma. E'ea, ani nia'uma zu ġonone atiti'uma."

25

Nogoba Ğaubanana Hari Idaidağä

¹ Iesu'a bare ziro, raena'a, "E'e madağano Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nogoba ġaubanana teigi'uma. Ze ihureze meiro ebu hahu ohoze iziga hidihi radu mui haba'a onamiro.

² Zeğe bo'ağano fu'o'e hahizağä ebu fu'o'e huhuzağä.

³ Hahizağä azağä'e ihureze odohiro, rehano ihure vuğä'e mene meiro.

⁴ U huhuzağä azağä'e ihurezeta ihure vuğä biozeo abe odohiro.

⁵ Ebu hahu ohoze izigani'a mene ġarihe arirotene, ze ubumaze anozadu bazubazu uhiro.

⁶ Ohere nemanema ze ago 'ahoğä igiro, raena'a, 'Hahu ohoze izigani'a feureha! Buanadu mae zouno'i!'

⁷ 'Ougirotene nogoba nidu'a evatadu ihureze ruhibiro.

⁸ Ebu hahizağä azağani'a huhuzağä azağä umiziro, raena'a, 'Za ihure vuğä nuğō eme rifo'i, mazağä eme ihure'e vidau'ohe.'

⁹ Ze naenaezina'a, 'Mene, 'ahi'e za zu emeğe nidu'a veize mene idağä. Ihure vuğä serone'ete'e vaseğä vağe onamadu zae veize hoito'i.'

¹⁰ Rehano ze ihureze vuġa hoitoġa u'a onamirote'e enogano, hahu ohoze izgani'a feuriro. Ebu ihureze zu ihureze vuġa ruhibirote'e azaġani'a ani teite mui haba'a diuġiro ebu ibihetaġa'e hararo.

¹¹ Vesu'u hahizaġa nogobaġani'a feuradu raena'a, 'Zuhi'a Boro! Zuhi'a Boro! Ibiheta vavaofo'i!'

¹² Rehano ani zina'a, 'E hube hune zi'ohe, e za aġu'a.'

¹³ E'ano'o tohutohe rado'i, mazaġa eġe'a bare onai'uma madaġa'e za'e aġu'a.

Tuġure Azaġa Uġidu Hari Idaidaġa

(Luka 19:11-27)

¹⁴ Badi'a'a ibitozini'eta'a'e haba faġa ragave'ete'e vazeġa 'ahoga hariġa heuġa. Ani'a iġunirotene, tuġureġa azaġa huzadu ani ġau taufoga veize ġauġa ziniro.

¹⁵ Zeġe tibatiba inaraze idunaġano, 'ahoga'e moni silivaġa fuse* fu'o, 'ahoga'e fuse 'aheu ebu 'ahoga'e fuse tiba ziniro. Ebu ani'a haba faġa ragaviro.

¹⁶ Moni silivaġa fuseġa fu'o meirote'e vazeġa'e zogone onamadu e'e moniġa hina gauadu moni silivaġa fuseġa fu'o ragate hidiro.

¹⁷ Moni silivaġa fuseġa 'aheu meirote'e vazeġa zuni 'ouge haġaċċadu moni silivaġa fuseġa 'aheu ragate hidiro.

¹⁸ Rehano moni silivaġa fuseġa tiba meirote'e vazeġa'e onamadu rahao idu hu'iro ebu zuhi'aġa moni e'ea ġure tiro.

¹⁹ Mada faġa ġarugano tuġure azaġa zuhi'a'a bariro. Ebu ze ani moni hina nougenouge gauirote'e ederifine huziro.

²⁰ Moni silivaġa fuseġa fu'o meirote'e vazeġani'a moni fuseġa fu'o bare ragate hidirota'a'e odohe aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'a moni silivaġa fuseġa fu'o iniro. Ebu eġe'a moni e'e hina gauadu bare fuse fu'o raġate hideha.'

²¹ Zuhi'aġani'a nina'a, 'Manoġa tauġi, ġa'e tuġure vazeġa manoġa ebu zamaġo nidu'a hina faine gaueha. Ĝa'a ġau tahiġa veize zamaġo nidu'a faine gauate'e u'ano, eġe'a ġau ġehaġa taufe'ete'e vazeġano oħo'i'uma. Aro'i, eġe teite matu'ih!

²² Ebu moni silivaġa fuseġa 'aheu meirote'e vazeġani'a aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'a moni silivaġa fuseġa 'aheu iniro. Ebu eġe'a moni e'e hina gauadu bare fuse 'aheu raġate hideha.'

²³ Zuhi'aġani'a nina'a, 'Manoġa tauġi, ġa'e tuġure vazeġa manoġa ebu zamaġo nidu'a hina faine gaueha. Ĝa'a moni tahiġa hina zamaġo nidu'a faine gauate'e u'ano, eġe'a

---

* ^{25:15} Girikio, talanta. Talanta tiba'e silivaġa 34kg heuġa.

moni boro taufe'ete'e vazağano oho'i'uma. Aro'i, eğe teite matu'ihī!

²⁴ Ebu moni siliva fuseğā tiba meirote'e vazeğani'a aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'e vaze riğā. E ederiro vaze'a ġorarote'e ġauğā ġa'a hirive'ohe ebu vaze'a taufirote'e ġauğā ġa'a ma'ohe.

²⁵ E'ano'o ġa moni'a daugī'uma rae rihonadu rahao ġure tiro. Ġae moni 'ahi bare mo'i.'

²⁶ Zuhi'ağani'a naenaeniro, raena'a, 'Ğa'e tuğure vazeğā sau'a ebu tubuğā! Vaze'a ġorarote'e ġauğā zu vaze'a taufirote'e ġauğā eğe'a ma'ohe rae zamarirohe?

²⁷ 'Ougiritene ġa nougadu moni ti'ete'e neğano eğe moni mene tiro? 'Ougifone e bare aradu moni e'e ragate meifo.'

²⁸ Hena zuhi'ağani'a niro, raena'a, 'Moni silivağā fuseğā tiba ani mazaono'o bare madu ġau banana meirote'e vazeğā hano'i.

²⁹ Iniu'a nagini hidirote'e faine odohe gauine, ani borofe hid'i'uma. Rehano iniu'a nagini hidirote'e mene faine odohe gauine, ani mazao nagini kome'a zuni mein'i'uma.

³⁰ Ebu tuğure vazeğā sau'a 'ahi enona uzabo zamağano mae feuno'i. De'ea ani nia'uma ebu ġonoğā atiti'uma."

Mamoe zu Gouti

³¹ Ebu Iesu'a raena'a, "Eğe, Vaze Ubugani'a agağā inaraağeta tuğure viga nidu'a teite onai'uma madağano, e'a kini ehor haba'ano ehoradu vaze ibitozini'uma.

³² Haba azağā nidu'a eğe zamao nu'ozadu vaze rovozi'uma. A'e mamoe taufe'ete'e vazeğani'a mamoe gouti'ono'o rovoze'ete'e teigi'uma.

³³ Ebu iniu vaze mamoe heuğā'e eğe eda'e moneo zu iniu vaze gouti heuğā'e eğe kauri moneo ohozi'uma.

³⁴ Ebu eğe, kinize'a eda'e mone azağā zi'uma raena'a, 'Zae, eğe Mama'a manohuga zini'ete'e azağā, aro'i, ebu eğe'a ibitohau'ete'e zamağano rado'i. A'e Badi'a'a raha 'ahi hağairote'e madağanono'o ruhiniro.

³⁵ Mazağā e vinihinutene, za'a ogomu inido, e irinehe mo'ohinutene, vu inido ebu e i'udo vazeğā reinutene, zae neo huhe zouhido.

³⁶ Dabuahe o'o'a reinutene, dabua inido, ugihinutene eğe taufido ebu ġu'a neğano radiunutene, ġiahiro.'

³⁷ Ebu duduğā azağani'a naenaen'i'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, eme nani'a ġa'e vini'oga horoadu ogomu ġanido? Nani'a eme ġa'e irigo mo'o'oga horonadu vu ġanido?

³⁸ Nani'a eme ġa'e i'udo vazēga reirote'e horonadu neo huğade zou'ido? Nani'a eme dabuağō 'o'o'a reirote'e horonadu dabua ġanido?

³⁹ Nani'a eme ġa ubi'irote'e ga ġu'a neğano radirote'e horonadu ġa ġia'i amido?'

⁴⁰ Ebu eğe, kinize'a naenaezi'uma, raena'a, 'E hube hune zi'ohe, eğe negohe ga ezehe 'ahi bo'ağano ġonağga vazeğga 'ahoga veize 'ouge hağaidota'a'e, eğe veize hağaido ra'ohe.'

⁴¹ Ebu eğe, kinize'a vaetadu kauri mone azağga zi'uma, raena'a, 'Zae, Badi'a'a mağunozini'ete'e azağga, eğe mazanono'o vağino'i, ebu Satani zu ane tuğure viga veize ruhinirote'e radiu tuğutuğu ire rogağga zamağga diuğ'o'i.

⁴² Mazağga e vinihinutene, za'a ogomu men inido, e irinehe mo'ohinutene, vu mene inido.

⁴³ E i'udo vazeğga reinutene, neo mene huhe zouhidu, dabuhe o'o'a reinutene, dabua mene inido, ebu ugihinutene zu ġu'a neğano radiunutene, mene taufido.'

⁴⁴ 'Ougadu ze'a naenaezi'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, nani'a eme ġa'e vini'irote'e ga irigo mo'o'irote'e ga i'udo vazeğga reirote'e ga dabuağ'o'o'a reirote'e ga ubi'irote'e ga ġu'anu radirote'e horo'adu mene dana'ido?'

⁴⁵ Eğe'a naenaezi'uma, raena'a, 'E hube hune zi'ohe, 'ahi azağga bo'ağano ġonağga vazeğga 'ahoga veize mene hağairota'a'e, eğe veize mene hağairote'e ra'ohe.'

⁴⁶ Ebu kauri mone azağga'e vağine ġouradu aduga tuğutuğu hidi'uma, u duduğga azağga'e ġabone tuğutuğu hidi'uma."

26

Iesu Ma'uma Ibiğga Vagıro

(Mareko 14:1-2, Luka 22:1-2, Ioane 11:45-53)

¹ Iesu'a ġoere e'e nidu'a rae hauğirotene, ane tahi'atahi'a ziro, raena'a,

² "Zae edeğga, mada 'aheu enogano İgine Mode'ete'e Muiğ'a'e me'uma ebu eğe, Vaze Ubuga'e sataurohihi radu vaze'a obohe ti'uma."

³ E'e madağano dibu'o azağga ġihi'ağagihi'ağga zu vaze boroboro'a dibu'o azağga ġihi'ağga, niğga Kaiafa, ane neo nu'oraro.

⁴ Ebu Iesu sifu obone teadu manoga veize ibiğga ġo'anu vagıro.

⁵ Rehano ze raena'a, "İgine Mode'ete'e Muiğ'a madağano'e mene idağga. 'Ougine vaze ġuguvağani'a utitofi'uma."

Roğae 'Ahogani'a dehoro Iesu rana Beu'iro

(Mareko 14:3-9, Ioane 12:1-8)

⁶ Iesu'e Betania neğano, ibite lefera'a meirote'e vazeğga, Simona neo radiro.

⁷ Ani ogomu fatağga zamao tave ehore'ena'a, ogauge'ete'e zamağano, roğae 'ahogani'a dehoro hohoga manoğga naeğga

boro'e bioṅa kome'a manohuga iriva'onadu mae onairo. Ebu Iesu vadinio beu'iro.

⁸ Iesu tahi'atahi'a'a 'e'e horonirotene, ze maṅuniro, raena'a, "Nougamadu dehorō 'ahi'e hauṅe tauṅe'ohe?

⁹ A'e moni boro hina seronadu zahara azaṅa zinifo!"

¹⁰ Iesu'a tahi'aṅa nagini reirote'e ederadu ziro, raena'a, "Za nougamadu roṅae 'adi aduga hau'ohe? Ani'e ege veize manoṅa hune haṅaeha.

¹¹ Zahara azaṅa'e mada nidu'a zae bo'aṅano radi'uma, u e'e mada nidu'a zae teite mene radi'uma.

¹² Ani'a dehorō hohoṅa manoṅa ege ahiri rana beu'ata'a'e, ege rune veize ruhineha.

¹³ E hube hune zi'ohe. Raha nidu'a zamaṅano no'e haba'ano Badi'a hari manoṅa haramine, ani'a haṅata'a'e me'odadu ani zamari'uma."

*Iuda'a Iesu Revoha'uma Reiro
(Mareko 14:10-11, Luka 22:3-6)*

¹⁴ E'e enogano Iesu tahi'aṅa 12 zamaṅano tahi'a 'ahoga, niṅa Iuda Isakariota'e dibu'o azaṅa ġihi'aṅaġihi'aṅa vaġe onamiro,

¹⁵ ebu ḡadiziro, raena'a, "Iesu zae 'evoreo ri'inine, moni nugu ini'uma?" 'Ougirotene ze moni silivaṅa 30 me'odadu haro.

¹⁶ E'e madaṅanono'o ani Iesu zeġe evorao ri'inoga veize ibiṅa vaġiro.

Iġine Mode'ete'e Muiġa

(Mareko 14:12-26, Luka 22:7-23, Ioane 13:21-30, 1Co 11:23-25)

¹⁷ Isiti O'o'a Beredīga Muiġa* madaṅa ibi'a'e Iġine Mode'ete'e Muiġa rae reiro. Iesu tahi'atahi'a ane vaġe onaadu ḡadiniro, raena'a, "Ga ura'e eme Iġine Mode'ete'e Muiġa ogomuṅa'e nouma ruhibe ti'uma?"

¹⁸ Ani'a naenaeziro, raena'a, "Ierusalema diuṅe onamadu vaze 'ahoga vaġo'i ebu no'i, 'Ihore vazegani'a 'ahige ra'ohe: Ege mada 'ai haniteha. E tahi'aheta ġa neo Iġine Mode'ete'e Muiġa ogomuṅa au tibura'uma."

¹⁹ Ebu Iesu tahi'atahi'a'e Iesu'a zirote'e haṅaīga haṅaadu Iġine Mode'ete'e Muiġa ruhibiro.

²⁰ Ġorava uṅano reirotene, Iesu ani tahi'aṅa 12 teite ogau tiburaro.

²¹ Ebu ze ogau'ete'e zamaṅano, Iesu'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, zae bo'aṅano vaze 'ahogani'a ege revoni'uma."

---

* **26:17** Isiti O'o'a Beredīga Muiġa'e mada fu'o 'aheu fare zamaṅano haṅae'ohe.

²² Ebu ze zamaze adudanadu ġaruga ġarugano Iesu ġadiniro, raena'a, "Zuh'i'a Boro, eğehehe?"

²³ Ane'a naenaezina'a, "Izidi eğe teite idaǵa siuvao tare au'ete'e vazeğani'a revoni'uma.

²⁴ Ibite Buka Zaǵoǵano mirihirote'e ǵoe'a idunaǵano, eğe, Vaze Ubugani'a hube ruda'uma. Rehano revoni'uma vazeğani'e, fase vetu'aǵa, aduga hid'i'uma. Ani'e mene furerafone manoǵa reifo."

²⁵ Ebu ani revoha'uma vazeğä, Iuda'a nina'a, "Ihore vazeğä, eğehehe?" Iesu'a naenaenina'a, "O'e, vazeğä'e ǵäe."

²⁶ Ze ogau'ete'e zamaǵano, Iesu'a beredi madu kuraro, ebu vahegadu ane tahi'atahi'a ziniro. Ebu raena'a, "Adi'e eğe ahiri. Madu ano'i."

²⁷ Ebu ani'a vaini vuǵa bioǵa madu kuraro, ebu zini'ena'a ziro, raena'a, "Zae nidu'a, 'ahi gago'i."

²⁸ Mazaǵa bio 'adi zamaǵano'e eğe ru. Eğe'a vaze ġehaǵa sau'aze rae modoga veize rudanadu ruhe'a be'uti'uma. A'e, Badi'a'a vaze teite ǵoitorirote'e ǵoe'a'e eğe ru hina bare idane'ohe.

²⁹ E zi'ohe, vaini vuǵa 'ahi mene bare gagi'uma, izidi'ono'o onamo eğe Mama'a ibitohau'ete'e madaǵano zae teite vaini vuǵa iziga gagi'uma."

³⁰ Ebu ze bada 'ahoga mae hauǵadu Olive maǵa onamiro.

Petero'a Iesu O'oni'uma Reiro

(Mareko 14:27-31, Luka 22:31-34, Ioane 13:36-38)

³¹ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Izidi ohere zae nidu'a eğe u'ano muhihe fera'uma. Mazaǵa Buka Zaǵoǵa zamaǵano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Badi'a'a mamoe taufe'ete'e vazeğä mau runi'uma. Ebu mamoe'e ferau ǵouri'uma.'

³² Rehano e'a runeono'o bare iǵunine, Galilea haba'a ibite onamadu e'ea zae hid'i'uma."

³³ Petero'a Iesu niro, raena'a, "Zeǵe nidu'a ferau muhi'i'uma rehano, e'e mene ferau muhi'i'uma!"

³⁴ Iesu'a naenaenina'a, "E hube hune ǵa'ohe, izidi ohere izema kokoroku'a uganogano, ǵa'e ǵae uǵidu eğe o'ohi'uma."

³⁵ Rehano Petero'a ǵoere ǵiharo, raena'a, "E mene o'o'i'uma. Ǵae teite rudaune zuni idaǵa!" Ebu ane tahi'atahi'a nidu'a zu 'ouge reiro.

*Getesemane Haba'ano Kuraro
(Mareko 14:32-42, Luka 22:39-46)*

³⁶ Ebu Iesu ane tahi'atahi'a teite Getesemane haba'a onamiro. Onamirotene, Iesu'a ziro, raena'a, "Adao ehore rado'i, u e'e kuranoga veize omo onami'uma."

³⁷ Ebu ani'e Petero zu Zebedeo ubuga 'aheu, Iakobo zu Ioane, tutuze onamiro. Ani zamağa ariro zu adudaro.

³⁸ Hena ani zina'a, "E'e zamahe are rudau'ohe. 'Adao radadu ege teite evate rado'i."

³⁹ Ebu ani tahiġa faġa onamadu rahao ġuġure'ena'a kuraro, raena'a, "Eġe Mama, idaġa ro'idene ege mazaono'o bio 'adi mae vaġino'i. Rehano mene ege ura, ġae ura da'o haġao'i."

⁴⁰ Ebu Iesu ane tahi'a uġidu vaġe bare onairotene, ze bazuna haniziro. Ani Petero niro, raena'a, "Za mada tahiġa zuni ege teite mene evate radiuhehe?"

⁴¹ Za'a haġai ve'oġa 'ahoga mene haġaifine, evate radiu'ena'a, kurano'i. Zamaze'e hube hune kuranoga urate'ohe, rehano ahirize'e inaraġa o'o'a."

⁴² Ebu Iesu'a bare onamadu ġae 'aheuġa kuraro, raena'a, "Eġe Mama, e bio 'ahi hube hune gagi'uma reine, ġae ura haġao'i."

⁴³ Ani bare onairotene, ze bazuna haniziro, mazaġa ubumaze'a anoziro.

⁴⁴ Ani ze muhizadu bare onamiro. Ebu ġae uġiduġa kurau'ena'a, ibite kurarote'e ġoe'a bare reiro.

⁴⁵ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a vaġe bare onaadu ziro, raena'a, "Za ize baze'ehehe zu ahirize ohone'ehehe? Madaġa 'ai maha. Eġe, Vaze Ubuga'e, haġai sau'a azaġa 'evorao ri'ihi'uma."

⁴⁶ Iġunadu onamihi. Ĝiano'i! E revoni'ete'e vazęġa 'ai feureha."

*Iesu Obone Tiro
(Mareko 14:43-50, Luka 22:47-53, Ioane 18:3-12)*

⁴⁷ Iesu ani ize ġoere'ete'e zamaġano, ane tahi'a 12 bo'āgano 'ahoga, Iuda'a vaze ġuġuvaġa teite feuriro. Vaze ġuġuvaġa e'e dibu'o azaġa ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze boroboro'a tuġuzadu benisi zu somori boro mae ariro.

⁴⁸ Ebu Iesu revohae'ete'e vazęġani'a, ane'a haġai'uma gauġa ibite ihoziro, raena'a, "Eġe'a hidadu fura'ini'uma vazęġani'e Iesu. Ani obone to'i."

⁴⁹ Ebu ani'a zogone Iesu vaġe onamadu niro, raena'a, "Ihore vazęġa! Manoġahehe?" Ebu fura'iniro.

⁵⁰ Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Vazehe, ġa'a ahao nagini haġai'uma ġauġa haġao'i."

Ebu Iuda teite onairote'e azağani'a onamadu Iesu obone tiro.

⁵¹ Rehano Iesu ġati vazeġa 'ahogani'a benisiġa ahase bunadu dibu'o azaġa ġihi'aga tuġure vazeġa udiro, ebu teġaġa vari'e butiro.

⁵² 'Ougadu Iesu'a niro, raena'a, "Benisiġo bare iġu'ano to'i! Benisi hina vaze matihi raete'e azaġa'e zeġe zuni benisi u'ano ruda'uma.

⁵³ Eġe'a Mamahe uminine, ane'a tuġure viga ġehaġa bagaġa ġarihe tuġuzadu emeġe biri'uma. A'e ġa aġu'ahehe?

⁵⁴ Rehano Buka Zaġoġano eġe mazao 'ahiguġani'a furera'uma reirote'e ġoe'a'e izidi hudanoga veize, eġe'a mene 'ouge umini'uma."

⁵⁵ Ebu Iesu'a vaze ġuġuvaġa ziro, raena'a, "Za'e ġonore vazeġa obone ti'ete'e teige, benisi ebu somori boro madu eġe obohe touga veize arahehe? Mada nidu'a e'e kuru neġa haba'ano ihore radiunu. E'e madaġano za'e mene obohe tiro.

⁵⁶ Rehano peroveta azağani'a mirihirote'e ġoe'ani'a hudafine, 'ahiguġani'a fureraneha." Ebu ane tahi'atħi'a nidu'a e'muhine feraro.

Kotao Edaro

(*Mareko 14:53-65, Luka 22:54-55, 22:63-71, Ioane 18:13-14, 18:19-24*)

⁵⁷ Ebu Iesu obonetirote'e azağani'a dibu'o azaġa ġihi'aga, niġa Kaiafasi ne tutune onamiro. Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu vaze boroboro'e irina de'ea nu'oraro.

⁵⁸ E'e madaġano, Petero'e faġanono'o Iesu hegħotadu dibu'o azaġa ġihi'aga ne haba'ano feuriro. Ne diuġadu kuru neġa taufe'ete'e azaġa teite ehore'ena'a, nagini'a furera'uma veize ġiane radiro.

⁵⁹ Dibu'o azaġa ġihi'aga ġihi'aga zu nuo'nu'o boro augħe'ete'e azaġa'e Iesu manoga veize ġuriro ġoe'agħo'e a vaze mazao vaġiro.

⁶⁰ Vaze ġehaġani'a ġuriro ġoe'a ani mazao reiro, rehano ġau ve'oġa 'ahoga mene horoniro. Ĝonagano vaze 'aheu'a iġune edaro.

⁶¹ Ebu raena'a "Vaze 'ada'a 'ahige reiro. 'E'a Badi'a kuru neġa ruinadu mada uġidu zamaġano bare ogoraune idaġa."

⁶² 'Ouge reirotene dibu'o azaġa ġihi'agħani'a iġune edanadu Iesu niro, raena'a, "Ga ze ġoere mene naen-naeni'umahe? Ze'a ġa'e ve'oġa rae ġoere'oħe. Ga ze mazao ġoere nu re'umahe?"

⁶³ Rehano Iesu'e sifu radiro. Ebu dibu'o azaġa ġihi'agħani'a niro, raena'a, "Radiu'ete'e Badi'a aġa niġano ġadimu'oħe.

Badi'a zamao huga ro'i. Ğa'e Keriso, Badi'a Ubuga ga mene? Efo'i."

⁶⁴ Iesu'a naenaeniro, raena'a, "O'e, ġa'a e'e Keriso rae eheha. Rehano e zi'ohe, zama moneo eğe, Vaze Ubuga'e Gigi'a Boro Badi'ağā eda'e moneo ehoradu ibitozenoga zu adure ġozeğā zamağano ovaoga horoni'uma."

⁶⁵ 'Ouge reirotene, dibu'o azağā ġihi'ağani'a dabuağā zegadu ziro, raena'a, "Vaze 'adi'e Badi'a rae sausaune'ohe! Eme ani'e ve'oğā rae ra'ete'e vazeğā mene bare vağı'uma. Izidi ani'a Badi'a rae sausaunata'e zae nidi'a egeha!"

⁶⁶ Za ani mazao nagini hağai'uma rae zamare'ohe?" Ze'a naenaeniro, raena'a, "Ani'e ve'oğā. Runeo tuğuni'uma."

⁶⁷ Ebu ze'a irağā 'ue so'abide vaniro zu evoreze hina bouniro. Vaze nu'a ubumağā dabua hina u'adu fa'one arahiro,

⁶⁸ ebu raena'a, "Hei, Keriso! Iniu'a fa'o'eha efo'i."

Petero'a Iesu O'oniro

(Mareko 14:66-72, Luka 22:56-62, Ioane 18:15-18, 18:25-27)

⁶⁹ Petero'a dibu'o azağā ġihi'ağā ne haba'ano ehore radirotene, tuğure roğaeğā 'ahogani'a ane u'a onaadu niro, raena'a, "Ğae zu Galilea vazeğā Iesu teite radiudo."

⁷⁰ Rehano Petero'a zeğe nidi'a zamao 'o'oniro, raena'a, "E ġa nagini ra'eta'a'e e ağu'a!"

⁷¹ Ebu ani'a haba ġabiriğā ibihetağā u'a onamirotene, tuğure roğaeğā 'ahogani'a horonadu vaze ziro, raena'a, "'Adi'e Nazareta vazēga Iesu teite radiudo."

⁷² Ebu ani bare riğā 'o'oniro, raena'a, "E'e hube hune vaze a'e ağu'a!"

⁷³ Mene mada fağā enogano, e'ea edarote'e azağani'a Petero väğē onaadu niro, raena'a, "Hube ġa zuni ane tahi'a 'ahoga, mazağā ğae ago irağ'a'e Galiliea haba'a ago irağā."

⁷⁴ Ebu ani'a ġihau te'ote'au ġoeriro, raena'a, "E ġuririne aduga hid'i'uma! E vaze a'e ağu'a!" Ani 'ouge reirotene, kokoroku'a ugardo.

⁷⁵ Ebu Petero'a Iesu ibite nirote'e ġoe'a zamariro. Iesu'a raena'a, "Kokoroku'a 'izema uganogano, ġa'a eğe ğae ugido 'o'ohi'uma." Ebu ani haba ġabiriğā mode buanadu niau rudaro.

27

Iesu'e Pilato Väge Tutune Onamiro

(Mareko 15:1, Luka 23:1-2, Ioane 18:28-32)

¹ Oherebau uzeuze dibu'o azağā ġihi'ağagħi'ağā zu vaze boroboro'a nu'oranadu Iesu manoga veize ġoaniro.

² Ebu ze ani autadu Roma vazeġa gavana, Pilato vaġe tutune onamiro.

*Iuda'a Ane Bare Bodaniro
(Apostolo 1:18-19)*

³ Iesu revoharote'e vazeġa, Iuda'a Iesu ruda'uma reirote'e ġoe'a igirotene, ani haġairote'e u'ano zamaġani'a adudaro. E'ano'o siliva moniġa 30 madu dibu'o azaġa ġihi'aġaġhi'aġa zu vaze boroboro bare ziniro.

⁴ Ebu raena'a, "E sau'a o'o'a vazeġa revohaneha 'ahine, sau'a haġaeha." Rehano zeġe'a raena'a, "A'e ġa'a bare haġaeha, mene emeġe. Ĝae edeġano haġao'i."

⁵ 'Ougirotene, Iuda'a kuru neġa zamaġano moniġa feu-niro ebu onamadu ane bare bodane runiro.

⁶ Dibu'o azaġa ġihi'aġaġhi'aġani'a moniġa madu raena'a, "Adi'e vaze manoga moniġa 'ahine, kuru neġa moniġa teite tibune touga'e mene idaġa."

⁷ Ze ġo'anirote'e enogano, e'e moniġa hina ġoġore haġae'ete'e vazeġa haba 'ahoga hoitiro, ebu raena'a, "Ahao avo'a azaġa guri'uma."

⁸ E'ano'o haba e'e, 'Ru Haba'a' rae hunadu izidi zuni de'uge rae hune'ohe.

⁹ A'e peroveta vazeġa, Ieremia'a ibite reirote'e ġoe'ani'a hudaro, raena'a,

"Zeġe'a siliva moniġa 30 meiro.

A'e Isaraela azaġani'a vaze e'e naeġa reiro.

¹⁰ Ebu Zuhu'a Boro'a ihirote'e teige, ze'a moniġa e'e hina ġoġore haġae'ete'e vazeġa haba hoitiro."

Iesu Pilato Zamao Kotaniro

(Mareko 15:2-15, Luka 23:3-5, 23:13-25, Ioane 18:33—19:16)

¹¹ Ebu Iesu'e Roma vazeġa gavana, Pilato zamao edau radiro. Pilato'a Iesu ġadiniro, raena'a, "ġa'e Iuda azaġa kinihehe?" Iesu'a naenaenina'a, "O'e, ġa hube ra'ohe."

¹² Rehano dibu'o azaġa ġihi'aġaġhi'aġa zu vaze boroboro'a ani mazao ve'oġa rae riġa ġoerirotene ani mene naenaeziro.

¹³ Pilato'a hena ġadiniro, raena'a, "Ze'a ġa'e ve'oġa ra'ete'e ġoe'a ġehaġa hina ġa agiroġane'ete'e mene igi'ehehe?"

¹⁴ Rehano Iesu'a zeġe ġoere riġa 'ahoga zu mene naenaeziro. E'ano'o Pilato'a zaguzagaro.

¹⁵ Iġine Mode'ete'e Muiġa madaġano'e Roma azaġa gavana'a Iuda azaġani'a umide'ete'e idunaġano ġu'a neġa vazeġa 'ahoga tuġune bunido.

¹⁶ E'e madağano ġu'a neğano vaze 'ahoga, niğā Barabasi'a radiunu. Ani'e niğā boro.

¹⁷ Vaze ġuġuvağani'a nu'orarotene, Pilato'a ġadiziro, raena'a, "Za ura'e iniu tuğune buni'uma, Baraba ga Keriso rae'ete'e vazeğā, Iesu?"

¹⁸ Mazaġa Pilato'e, ze'a Iesu ahi'ahinirote'e u'ano, ane evorao Iesu ri'inirote'e edeġa.

¹⁹ Ebu Pilato'a kota haba'ano ehorinute'e zamağano, inugani'a ani veize ġoere tuğuriro, raena'a, "Vaze e'e mazao ġau 'ahoga ago haġao'i. Ani'e sau'aġa o'o'a. E'e oħoġore ohere ani iġunananadu zamahe'a adudaneha."

²⁰ Rehano Barabasi'e tuğune bunadu Iesu'e manoga veize, dibu'o azaġa ġihi aġaġihi aġa zu vaze boroboro'a vaze ġuġuvaġa tuğutuġuziro.

²¹ Pilato'a bare ġadiziro, raena'a, "Vaze 'aheu zamağano, za ura'e e'a iniu tuğune buni'uma?" Ze nina'a, "Barabasi!"

²² Ebu Pilato'a ġadizena'a, "Hena Keriso rae'ete'e vazeğā, Iesu'e nougi'uma?" Zeġe nidu'a raena'a, "Sataurono'i!"

²³ Pilato'a ġadizena'a, "Nouga'ahi? Ani nagini sau'a haġaeha?" Rehano zeġe'a bare bare houna'e huau'ena'a, "Sataurono'i!"

²⁴ Pilato'e zeġe'a ani ġoere mene igi'uma rae ederiro. Ebu vaze ġuġuvağani'a ufeta maġune haraete'e horonirotene, vaze ġuġuvaġa ubumao vu tahiġa madu 'evo'a vuzu'iro. Ebu zina'a, "E 'evorehe vuzu'eha, e'ano'o vaze aha'a rudaune eġe sau'a'e o'o'a re'uma. Zae da'o e'e naeġa mo'i."

²⁵ 'Ougadu vaze nidu'a naenaenina'a, "Ani rudaune, e'e naeġa'e emeġe zu mariġafe'a me'uma!"

²⁶ Ebu ani zeġe veize Barabasi ġu'anono'o mae buniro. Rehano Iesu'e uti azaġa tuğuzadu masine sausauniro ebu ani satauronoga veize zeġe 'evora ri'iniro.

Uti Azaġani'a Iesu Ĝirihoharo (Mareko 15:16-20, Ioane 19:2-3)

²⁷ Gavana uti azaġa nu'a Iesu'e gavana ne zamaġa tutune onamiro ebu uti azaġa nidu'a huze nu'oziro.

²⁸ Ebu ze dabuaġa fuhi'ohanadu dabua kanaġa duhuġa hune vidanoharo.

²⁹ Ebu hena ire ezaga meigameiga ġurunadu vadinigano redoharo zu Gubu somoriġa eda'e evo'ano obonoharo. Ebu obena hina ani mazao ġuġure'ena'a ġirihoraro, raena'a, "Nigunihi, Iuda azaġa kini!"

³⁰ Ebu so'abidevaniro zu somori e'e bare madu vadigano mau radiro.

³¹ Ģirihohau hauġirotene, vidanoharote'e dabuaġa fui'adu ane dabua bare vidoharo. Ebu satauronoga radu tutune onamiro.

Iesu Satauroniro

(Mareko 15:21-32, Luka 23:26-43, Ioane 19:17-27)

³² Uti azaġani'a Iesu tutune onamirote'e zamaġano, Kurene vazęga 'ahoga, niġa Simona, ani'e ane habaono'o onae'enogano hidiro. Ze'a ani obone teadu Iesu satauro mae heratoharo.

³³ Ebu ze Gorogota rae hune'ete'e haba'a onamiro. Gorogota huga'e 'Vadini Isiga'.

³⁴ E'e haba'ano feurirotene, ze vaini vuġa ġau 'ahoga ġigī'a bagaġa teite mirunadu gagoharo. Rehano tuhune nuradu ani gagoga mene uratiro.

³⁵ Ze Iesu satauronirote'e ġarugano, kaġusi arahoġa arahadu zeġe bo'aġano dabuaġa ġahugotitiro.

³⁶ Ebu e'ea ze ehoradu Iesu taufe radiro

³⁷ Iesu satauro hitagano, ani'a nagi haġai sau'a haġairote'e ihozifine, 'Adi'e Iesu, Iuda Azaġa Kini' rae mirihiro.

³⁸ Ebu ġonore azaġa 'aheu zuni ani teite idaġa satauroziro. 'Ahoga'e ane eda'e moneo zu 'ahoga'e ane kauri moneo ikokoziro.

³⁹ Ebu uhiġano vitau onamirote'e azaġani'a, vadinize mirune'ena'a, Iesu rae sausauniro, raena'a,

⁴⁰ "Ga'e kuru neġa fahadu mada uġidu zamaġano bare ohoni'uma reiro. Ga Badi'a Ubuga ro'idene satauro'ono'o buanadu ġae bare ġabo'o'i!"

⁴¹ Ebu dibu'o azaġa ġihi'aġaġihi'aġa, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu vaze boroboro'a zuni ġirihoharo.

⁴² Ze raena'a, "Ani'a vaze ġabozinu, rehano ane'a ane bare mene ġabone'ohe! Ani'e Iuda azaġa kini ra'ohe. E'ano'o izidi hune sataurono'o bua ovaine eme ani mazao fi'uma!

⁴³ Ani'e Badi'a mazao fie'ohe. E'ano'o Badi'a'e uratine, izidi ani ġabonifo, mazaġa ani raena'a, 'E Badi'a Ubuga,' rae reiro."

⁴⁴ Ebu ġonore azaġa 'aheu ani teite idaġa sataurozirote'e'a zuni ani ġirihoharo.

Iesu Rune

(Mareko 15:33-41, Luka 23:44-49, Ioane 19:28-30)

⁴⁵ Madai kirikiri meirotene, haba nidu'a uzabo'a 'uiro onamo ġorava mone mada uġidu.

⁴⁶ Ġorava madaġa uğidu meirotene, Iesu'a ġihau huaro, raena, "Eli, Eli^{*}, lama sabatani?" Ġoere e'e hugani'e, 'Eġe Badi'a, eġe Badi'a, ġa nougadu ġiahe modeha?"

⁴⁷ De'ea edau radirote'e azaġa nu'a ġoere e'e egadu ze raena'a, "Ani peroveta vazeġa Elia hune'ohe."

⁴⁸ Ebu ze bo'aġano 'ahogani'a duradu vu romane zounetet'e ġauġa meiro. Ebu vaini vuġa ġigī'a iri'avonadu Iesu'a gagoga veize Gubu somoriġa rana teadu ite haro.

⁴⁹ Reħano vaze nu'a raena'a, "Ago, ġezo! Elia'a ovaadu ġaboni'uma ga mene ġianhi."

⁵⁰ Ebu Iesu'a bare ġihau huanadu iriga ri'iro.

⁵¹ E'e madaġano kuru neġano zaġoġa hune haba'a ue'ete'e dabuaġani'a hitaganono'o 'u'uġa zigau 'a'adaro. Ebu raha'a hagariro zu vatava'a 'a'adu bohatu ġouriro.

⁵² Ebu rune iduġa 'a'adaro zu Badi'a moneo azaġa ġehaġa ahirize'a ġabode iġune ġouriro.

⁵³ Ebu ze rune iduġa haba'anono'o iġuniro. Iesu'a ġabode iġunirote'e enogano, ze Ierusalema onamadu de'ea vaze ġehaġa mazao fureraro.

⁵⁴ Roma uti azaġa ġihi'aġa zu ane uti azaġa Iesu taufe radirota'a'e raha'a hagarirote'e zu nagini'a de'ea furerarote'e horonirotene, ze rihau rudaro, ebu raena'a, "Hube hune vaze adi'e Badi'a Ubuga!"

⁵⁵ De'ea roġae ġehaġa zuni faġanono'o ehamu radiro. Ze'e Iesu dananoga veize Galilea haba'anono'o ani hegħotiro.

⁵⁶ Zeġe bo'aġano Magadala roġaeġa Maria ebu Iakobo zu Iosefa vize Maria ebu Zebedeo ubuga, Iakobo zu Ioane, zeġe vize'a radiro.

Iesu Guriro

(Mareko 15:42-47, Luka 23:50-56, Ioane 19:38-42)

⁵⁷ Ġorava mone mada'a zuburirotene, ma'ora vazeġa niġa Iosefa ariro. Ani'e Arimatea haba'a vazeġa zu Iesu tahi'a 'ahoga.

⁵⁸ Ani Iesu ahiri guroga veize Filato umini onamiro. Uminirotene, Filato'a uti azaġa zeadu Iesu ahiri ani evora ri'iniro.

⁵⁹ Ebu Iosefa a Iesu ahiri maadu dabua iziga uruġa hina umiro,

⁶⁰ ebu Iosefa ane rune iduġa iziga, vatava hu'irote'e zamaġano Iesu ahiri tiro. Ebu hadi boro hina ibihetaġa kiune 'uadu mode onamiro.

⁶¹ U Magadala roġaeġa Maria zu Maria 'ahoga'e idu moneġano ehoradu murire radiro.

Uti Azaġa Idu Haba'a Taufiro

* **27:46** 'Ahoga'e, Eloī   **27:46** 27:46 Salamo 22:1

⁶² Irarirotene, a'e Bana Madağā. Dibu'o azağā ġihi'aġaġihi'aġa zu Farisea azaġani'a Filato vaġe onamiro.

⁶³ Ebu Filato niro, raena'a, "Vaze boro, ġuriro vazeġā a'a'e ani ize ġaboga zamaġano reirote'e ġoe'a eme'a zamare radiu'ohe. Ani raena'a, 'E mada uġiduġano runeono'o bare ġabode iġuni'uma.'

⁶⁴ E'ano'o mada uġidu zamaġano uti azaġani'a ani idu faine taufoga veize eme umi'e'ohe. Mene 'ougine, ane tahi'atahi'a'a aradu ani ahiri ġonota'uma, ebu vazevaze zina'a, 'Ani runeono'o bare iġuneha,' rae re'uma. 'Ougine ze'a vaze ufeta so'ozzi'uma. A'e ibite so'ozirota'a'e vitini'uma."

⁶⁵ Ebu Filato'a naenaeziro, raena'a, "Uti azaġā nu madu idu faine taufe rado'i."

⁶⁶ 'Ougirotene ze uti azaġā teite onamadu idu ibiheta hadiġa faifaine hararo ebu vaze'a mene vava'ifine gudune 'ahoga tiro. Ebu uti azaġani'a idu taufe radiro.

28

Runeono'o Bare Iġuniro

(*Mareko 16:1-8, Luka 24:1-12, Ioane 20:1-10*)

¹ Bana Madağā ġarugano, fura oherebau uzeuze, Magadala roġaeġa Maria zu Maria 'ahogani'a idu ġianoga radu onamiro.

² E'e madağano tabara haba'a borofe hagariro. Ebu Zuhija Boro tuġure vigani'a adure'ono'o ovaadu idu hadiġa kiune vaġiniro ebu e'e rana ehoriro.

³ Ani iraġa'e vazavazahe'ete'e teige ebu dabuaġa'e ġoze teige uraro.

⁴ Idu taufe'ete'e azaġa'e ani rihanadu rereraro ebu rune azaġa teigiro.

⁵ Ebu tuġure vigani'a roġae 'aheu ziro, raena'a, "Ago rihano'i. Eġe edeġa za'e satauronirote'e vazeġā, Iesu vaġe'ohe."

⁶ Ani'e ahao o'o'a, mazaġa ani reirote'e teige, runeono'o iġuneha. Aro'i ebu ani'a bazate'e haba'a ġiano'i.

⁷ Ebu za ġarihe onamadu ane tahi'atahi'a zo'i, raena'a, 'Ani'e runeono'o iġuneha. Ebu ibite Galilea haba'a onamadu e'ea za'a ani horoni'uma.' Eġe'a zeate'e faine ego'i."

⁸ E'ano'o roġaeroġae'a rihozeta zu matu'uzeta idu haba'anono'o ġarihe iġunadu Iesu tahi'atahi'a zouga veize zeġe vaġe dure onamiro.

⁹ E'e madağano Iesu'a tabara ze hidiro, ebu raena'a, "Za manoġahehe?" 'Ouge reirotene ze ani uhiġa ariro ebu odaġa obonadu matu'oharo.

¹⁰ Ebu Iesu'a zina'a, "Ago rihano'i. Onamadu ege nego duğuru zina'a, 'Galilea haba'a onamo'i,' rae zo'i. E'ea zege'a ege hidi'uma."

Idu Taufirote'e Azağā Hariğā

¹¹ Roğaeaeroğae'a onamirote'e zamağano, idu taufirote'e azağani'a ne onamiro ebu nagini'a furerarote'e hariğā dibuo azağā ğihi'ağagihi'ağā ihoziro.

¹² Dibu'o azağā ğihi'ağagihi'ağani'a vaze boroboro teite nu'oranadu ġoaniro ebu idu taufirote'e uti azağā moni boro ziniro.

¹³ Ebu zina'a, "Za'e 'ahiğe rae roi, 'Ane tahi'atahi'a ohere aradu eme bazu'enona ani ahiri ġonotu feraneha.'

¹⁴ 'Ahi hariğani'a Roma gavana vazeğā mazao feurine, eme zae u'ano ani mazao ġoeri'uma ebu za'a bazirote'e moneo aduga mene hidi'uma."

¹⁵ E'ano'o idu taufirote'e uti azağani'a moni madu zege'a zirote'e idunağano ġoeriro. Ebu e'e hariğā'e Iuda azağā zamağano bororaro zu izidi madağano zuni vaze'a 'ouge ra'ohe.

Iesu'a Tahi'ağā Ġoereziro

(Mareko 16:14-18, Luka 24:36-49, Ioane 20:19-23, Apostolo 1:6-8)

¹⁶ Ebu Iesu tahi'a 11 Galilea haba'a onamadu ani'a reirote'e mağano feuriro.

¹⁷ Feurirotene, ze ani horonadu ani mazao kuraro. Rehanu nu zamaze'a tugahiro.

¹⁸ Ebu Iesu'a ze väge aradu ziro, raena'a, "Gigi'ağā adureo ebu rahao nidua'e ege eneha.

¹⁹ E'ano'o za'e onamadu haba'ahaba'a azağā nidu'a ege tahi'atahi'a rouga veize zamazo'i. Moga, Ubuga zu Vine Zağoga niğano bapatizozo'i,

²⁰ ebu ege'a ġoerezirote'e ġoe'a nidu'a zege'a hegötoga veize ihozo'i. Ebu 'ahi zamaro'i: E iğaiğā zae teite radiu'ohe onamo mada ġonaga re'uma."

Iesu Keriso Hari Manoġa Mareko'a Mirihiro

Ioane bapatizo'a haramiro

(*Mataio 3:1-12, Luka 3:1-18, Ioane 1:19-28*)

¹ Badi'a Ubuga, Iesu Keriso hari manoġa*ni'e 'ahige fureraro.

² Peroveta vazęga* niġa Isaia*'a, buka zaġoġa* zamaġano tina'a, 'ahige reiro.

'Għano'i! Badi'a'a ġae zamao hari odohe dure'ete'e vazęga 'ahoga ibite tuġuni'uma, ġae veize ibi faininfine.

³ Haba boha'anono'o, rae huau'ohe. "Zuhija Boro* ibi faine haġġae to'i! Ane ibi mae duduno'i!"'

⁴ Ebu hari odohe dure'ete'e vazęga, niġa Ioane Babatiso'a haba boha'a onairo. Ani harame'ena'a, 'ahige reiro. 'Sau'anono'o ġihuradu bapatizo mo'i! Zae sau'a Badi'a'a mae vaġinifine.'

⁵ Iudea* haba'a azaġa nidu'a zuni Ierusalema ne azaġa nidu'a, Ioane vaġe onamiro, hariġa egoga veize. Ebu ane ane sau'a rae furenadu, Ioridana vuġano bapatizo meiro.

⁶ Ioane, ani dabua'e kamelo iguġa, kibaiġa'e boromakau ogaġa, ogomuġa'e fiore ebu 'avore godaġa.

⁷ Ani harame'ena'a, 'ahige reiro. 'Vaze 'ahoga, eġe ġarunio onai'uma vazęga, ani gigi'a'e ġihi'a, u e gigi'a'e zuhu'a. Ane teite mene idaġa. E ani oda babaġano ġuġuraduni, ani oda ġauġa minīga fuhi'ohanoga zuni mene idaġa.

⁸ E'e vu hina bapatizozeha. U ani'e Vine Zaġoġa* hina bapatizozi'uma.'

Ioane'a Iesu bapatizoniro

(*Mataio 3:13-17, Luka 3:21-22*)

⁹ E'e madaġano, Galilea haba'ano ne niġa Nazareta, e'ano'o Iesu'a onairo. Ebuni Ioridana vuġano, Ioane'a Iesu bapatizoniro.

¹⁰ Iesu'a vuono'o gaba tire'enogano, adure'a 'a'adu'ete'e zogone horoniro. Ebu Vine Zaġoġa tubugo niniġa teige horoniro. Ani Iesu vaġe ovairo.

¹¹ Ebu adureono'o ago 'ahoga igiro. 'Ahige reiro, 'Ga'e eġe ubude, eġe zamarone. E ġa mazao matu'u boro.'

Satani'a Iesu so'oniro

(*Mataio 4:1-11, Luka 4:1-13*)

¹² Ebuni Vine Zaḡoḡani'a Iesu, haba boha'a tuḡune onamiro.

¹³ Mada ġae ġazaḡa gaubanana (40) de'ea radiro. Satani*'a so'onido. Agire ġauḡa zuni de'ea radiro. Rehano tuḡure viga* nu'a ovaadu dananiro.

Iesu'a Galilea haba'ano ane gau mazaḡa fureniro.

(*Mataio 4:12-17, Luka 4:14-15, Ioane 4:43-45*)

¹⁴ Ioane ġu'ano ohonirote'e ġarugano,* Iesu ani Galilea onamiro. Ebu Badi'a hari manoḡa harame ragaviro.

¹⁵ 'Badi'a'a reirote'e madaḡa 'ai feureha. Badi'a'a gigi'a iziga hina ibito zini'ete'e* madaḡa 'ai haniteha. Haḡai sau'a sau'a modo'i ebu Badi'a hari manoḡa mae ġihino'i!

Iesu'a vaze ġazaḡa huziro, ane ġaruna hegötoga veize

(*Mataio 4:18-22*)

¹⁶ Galilea du'uraḡa boro* genaḡano, Iesu'a oname'enogano, vaze aheu'a re'eva feunirote'e horoziro, Simona ebu negoḡa Aniderea teite. Zeġe gau'e ġozone mau'ete'e.

¹⁷ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Eġe ġaruna hegoto'i! Vaze re'evazi'ete'e vazeġa rouga veize ihozi'uma."

¹⁸ Ze ai zogone re'eva modadu ane hegote onamiro.

¹⁹ Tahīga faġa onamiro. E'e zamaḡano, vaze aheu negoġeita horoziro, Iakobo ebu Ioane, Zebedeo ubuga. Ze'e zeġe ġasi ranao re'eva faine radiro.

²⁰ Horoziotene, huziro. Ebu zeġe moze Zebedeo'e ġasi rana mode onairo. Ane'a meirote'e azaḡa teite muhize onairo. Ebu Iesu ġarunio hegote onamiro.

Iesu'a, vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeġa fainiro

(*Luka 4:31-37*)

²¹ Iesu ebu ane ġarunio hegotirote'e azaḡa, ne niġa Kaperanaumao feuriro. Bana Madaḡa* madaḡano ani Iuda kuru neġa diuġiro, ebu ihoziro.

²² Vaze vaze'a ani ihozoga igirotene, zamaze zaguzagaro. Mazaḡa Mose goro ġoe'a* ihoze'ete'e azaḡa* teige mene haramiro, rehano Badi'a ġoere gigi'a hina ihoziro.

²³ E'e zamaḡano, vine sau'a*'a ragano reirote'e vazeġa 'ahogani'a, Iuda kuru neġa diuġiro, ebu 'ahige houna'e ġoeriro.

²⁴ 'Iesu, Nazareta ne vazeġa! Eme vaġe nagini u'ano onaeha? Ĝa emeġe uġufoga radu, onaa ga? E edeġa ġa iniu. Ĝa'e Badi'a gigi'a vazeġa!'

---

* **1:14** A'e zuhi'a Heroda'a moġaġa bare meirote'e u'ano, Ioane'a 'Ga haġai sau'a haġaeha' reiro. E'e u'ano zuhi'a Heroda'a maġunadu, ġu'ano ohoniro.

²⁵ Iesu'a vine sau'a ta'iroharo. 'Ago āgoero'il! Vaze 'adi mazaono'o buano'i!'

²⁶ Ebu vine sau'ani'a, buanoga rae, ketokete'ena'a, āihau āganiānaro. Ebu vine sau'a ai buaro.

²⁷ Vaze nidu'a horonadu, zamaze nidu'a zaguzagaro. Ze'e zege'a bare āgadititiro. "Adi nagini? Nagini iziga ihofe'ohe? Vaze 'adi'e gigi'eta. Vine sau'a zuni zi'etene, egadu, egohu'ohe.'

²⁸ E'ebano'o, Iesu hariāga, Galilea haba'ano āgarihe boro-raro. Ebu haba nidu'a igi hauāgiro.

*Iesu'a Petero emoga rogaaegā fainiro
(Mataio 8:14-17, Luka 4:38-41)*

²⁹ E'ebu'u, Iesu ani Iuda kuru neānanono'o buau onamiro. Simona ebu Aniderea duāguru ne diuāgiro. Iakobo ebu Ioane zu zege teite diuāgiro.

³⁰ Simona emoga rogaaegā'e uginiro 'ahine, baze radiro. Ahi'a'e gigi'a bagaāga. Iesu'a feurirotene, ihoniro.

³¹ Iesu'a ane vaē onamadu evo'ano meiro, ebu mae ohonirotene, ahi'a gigi'ani ai daugiro. Ebu ani'a iāgunadu Iesu veize ogomu āgorohe haro.

Iesu'a vaze āgehāga faiziro

³² Āgorava moneo, mada'a ovoe'ete'e zamaāgano, ugi azaāga ebu vine sau'ani'a ranao reirote'e azaāga, ane vaē tutuze onairo.

³³ Ebu ne azaāga nidu'a'e'e ane ibihetao muririro.

³⁴ Ugi nunu azaāga āgehāga ani'a faiziro. Ebu vine sau'a sau'a āgehāga hegoze buziro. Ani'a, vine sau'a sau'a'a āgoeroga 'uiro, mazaāga zege edeāga ani iniu.

*Galilea haba'ano Iesu'a haramiro
(Mataio 4:23-25, Luka 4:42-44)*

³⁵ Irara moneo, mada ize mene agarano-gano, Iesu'a iāgunadu, haba boha'a 'ahoga onamiro, ebu e'a kuraro.

³⁶ Ebu Simona nabugeta Iesu vaē vaē onamiro.

³⁷ Horonirotene, 'ahige rae niro. 'Vaze nidu'a āga vaē'ohe.'

³⁸ Ebu ani'a zina'a, 'Eme ne uhiāga uhiāga onamihi, e'ea zuni haramoga. Mazaāga e'e de'e u'ano onairo.'

³⁹ Ebu ani, Galilea haba'ano neāga neāga nidu'a onamadu, Iuda kuru neāga zamaāgano haramiro, ebu vine sau'a sau'a hegoze buziro.

*Lefera Vazeāga Fainiro
(Mataio 8:1-4, Luka 5:12-16)*

⁴⁰ Lefera vaseğä 'ahogani'a ani vağe onairo, ebu ane zamao obena hina tuğadu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġa urato'idene faiho'i!"

⁴¹ Iesu'a vetuğaniro, e'ano'o 'evo'a einadu vaze e'e oboniro, ebu raena'a, "E urate'ohe. Ġae manoro'i!" 'Ougadu lefara e'e'a zogone dauğiro.† ebu niro. 'E urate'ohe. Ġa ai manoro'i!"

⁴² Ebu ani lefera'a tabara dauğiro, ebu ani 'ai manoriyo.

⁴³ Ebu zogone tuğune'enaqa, ġoere riğä hina niro,

⁴⁴ naena'a, "Nagini'a ġae mazao fureranata'a'e vaze 'ahoga ago no'i! Rehano dibu'o vaseğä vağe onamadu ahiriğō ihono'i!* Ebu leferaono'o manoreha rouga veize, Mose'a reirote'e dibu'oğa Badi'a hano'i! 'Ougine vaze'a ġa 'ai manore huneha rae ederi'uma."

⁴⁵ Rehano vaze e'e'a onamadu, hari e'e, vaze vaze mazao rae ġehaniro. E'e u'ano, Iesu'e ne hunio diuğoga mene idararo. E'ano'o haba boha'ano radiro. Ebu vaze vaze'a, haba 'ahoga 'ahoganono'o, ane vağe onaido.

2

Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vaseğä fainiro

(Mataio 9:1-8, Luka 5:17-26)

¹ Mada nu ġarugano, Iesu ani Kaperanauma neğä bare onamiro. Ebu ani'a ane bazuni neğano diuğirote'e hariğä, ne azağani'a igiro.

² E'ano'o vaze ġehağani'a Iesu'a radirote'e neğä onairo. E'ano'o ehoro haba'a nidu'a vaze'a iri'aviro. Ibiheta haba'ano zuni iri'aviro. Iesu'a Badi'a hari manoğä haramo ziniro.

³ Vaze ġazağani'a, Iesu vağe, ahi'a mene hagane'ete'e vaseğä odohe onairo.

⁴ Rehano vaze ġehağä 'ahine, Iesu uhığa onamoga mene idararo. Mene idararotene, Iesu'a ehorirote'e hitagano binu fahiro. Ebu ahi'a mene hagane'ete'e vaseğani'a baze'ete'e faratağä, mini hina ovoe dabaniro.

⁵ Zeğe'a Iesu mazao fie'ete'e, Iesu'a horonirotene, ahi'a mene hagane'ete'e vaseğä niro. 'Ahige reiro. 'Ubude! Ġa sau'a 'ai rae 'ueha.'

⁶ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e vaseğä nu'e, e'e zamağano ehoriro, ebu zamazeo zamariro.

⁷ 'Ahige reiro. 'Nouga'ahi vaze 'ahi 'ouge ġoere'ohe? 'Adi'e Badi'a ni sausaune'ete'e ġoe'a. Iniu'a da'o sau'a mae vağini'uma? Badi'a'a da'o hağai'uma.'

---

† **1:41** Zeğe goro'e, lefera vaseğä'e toraga radu, mene oboneete. ‡ **1:44** A'e, ani'a ahiri udahadu manoreha reifine

⁸ Zeġe'a 'ouge zamarirotene, Iesu ani zeġe'a zeġe zeġe zamao 'ouge zamarirote'e, ane zamao ederiro. Ebu ziro. 'Za nouga'ahi zae zamao 'ouge rae zamare'ohe?

⁹ Ahi'a mene hagane'ete'e vazęga nouge nouge rae nine, ġoe'a'e ufiġa? 'Gae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga īgunadu onamo'i' rae ni'ete'e?

¹⁰ Reħano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazaġa eġe, Vaze Ubuġa'e raha 'adao vaze sau'a rae mode'ete'e gigi'āġa meirote'e zuni za ihozi'uma." Ebu Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazęga e'e nina'a,

¹¹ "Eġe'a ġa'ohe. īgħuno'i ebu farataġo odohadu neġo onamo'i!"

¹² Ani īgħuniro. Ebu Farataġa mae ġihinadu, vaze nidu'a ubumao e'e neġanono'o buaro. Ebu zeġe nidu'a zaguza-ganadu, Badi'a niġa mae ġihiniro, ebu 'ahige reiro. 'Ibite 'ahiguġa mene horoniro.'

Iesu'a Levi huniro

(Mataio 9:14-17, Luka 5:33-39)

¹³ Iesu ani Galilea du'uraġa boro genaġa bare onamiro. Vaze ġugħuvaġa nidu'a, ani vaġe onairo, ebu ani'a ihoziro.

¹⁴ Iesu'a bare ibio onamirote'e zamaġano, Alefeo ubuga Levi horoniro. Ani | itakesi moni| rġa* ufe'ete'e neġano ehoriro, ebu Iesu'a niro. 'Eġe ġaruna aro'i!' Ebu ani'a īgħunadu, Iesu ġaruna hegħotiro.

¹⁵ Iesu'a Levi neo ogarote'e zamaġano, takesi azaġa zu haġai sau'a azaġa ġehaġani'a Iesu zu ane tahi'atħi'a teite ogau tiburaro. Mazāġa vaze ġehaġa bagaġani'a, Iesu ġaruna īgħaġa hegħotido 'ahine.

¹⁶ Ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e Farisea azaġani'a, Iesu horoniro, | itakesi moni| rġa guge'ete'e azaġa zu, sau'a azaġa rae zi'ete'e teite ogau'enogano. Ebu Iesu tahi'a tahi'a ġadiziro. 'Nouġadu Iesu'e | itakesi moni| rġa guge'ete'e azaġa zu, sau'a azaġa rae zi'ete'e teite ogau tiburu'ohe?*

¹⁷ Ebu Iesu'a e'e egadu ziro, raena'a, "Ugi o'o'a azaġa'e gohe vazęga mene vaġe'ohe, reħano ugi azaġani'a ani vaġe'ohe. E'e teige, e'e haġai duduġa rae zamare'ete'e azaġa huzoga radu mene onairo. Reħano haġai sau'a rae zamare'ete'e azaġa huzoga radu onairo."

Ogomu zaġozaga'ete'e ġadimaro

(Mataio 9:14-17, Luka 5:33-39)

¹⁸ Mada 'ahogano, Ioane tahi'a tahi'a zuni Farisea azaġa*ni'a, Mose goro ġoe'a idunaġano zaġozagi. Mene ogaro. Vaze nu'a onaadu, Iesu ġadiniro. 'Ahige reiro. 'Ioane

---

* **2:16** Ze'e vaze 'uguġa teite tiburu ranoga'e sau'a rae zamariro.

tahi'a tahi'a, zuni Farisea tahi'ağ'a'e za gózağ'e'ohe. Rehano nougadu ġae tahi'a'e mene za gózağ'e'ohe?'

¹⁹ Iesu'a ziro. 'Ahige reiro. 'Zamaro'i! Hahure'ete'e madağano, ohoze hahu iziga'a, ane'a huze'ete'e vazeğä teite ogau'ete'e zamağano, ze za gózağı'uma ga mene? Zeğe'a ohoze hahu iziga teite radiu'ete'e madağano mene za gózağı'uma.

²⁰ Rehamo e'e madağä onai'uma. Agire azağani'a ohoze hahu iziga, ane vaze nidu'a mazaono'o mae vağini'uma. E'e madağano zeğe'a za gózağ'e'na'a, mene oga'uma.'

²¹ Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiğä mene banini'uma, mazağä dabua si'iga iziga'a amahiğä hutubadu borofe ziga'uma.

²² Vaze tibuhuga zuni mani ogağä mahiğä zamağano | ivaini|r vuğä* iziga mene iğ'i'uma. (A'e |ifaina|fū|r vuğä heuğä) İgine, vehu'u mani ogağä fu'uradu, ziga'uma. Ebu | ivaini|r vuğani'a sori'uma. | iVaini|r vuğä zu mani ogağani'a sauta'uma. E'ano'o | ivaini|r vuğä iziga'e mani ogağä iziga zamağano da'o iğ'i'uma.'

Bana Madağä za góoe'ete'e ǵadimaro

(Mataio 12:1-8, Luka 6:1-5)

²³ Bana Madağä 'ahogano, Iesu ani, tahi'ağ'a teite | iuiti|r* (wheat) mebağä genağano onamiro. Ebu tahi'ağ'a'e | iuiti|r mağä riri'e madu, au onamiro.

²⁴ Farisea azağani'a Iesu ǵadiniro. 'Giano'i! Ze'e nougadu Bana Madağä goroğä varade'na'a, | iuiti|r hirive'ohe?'

²⁵ Ebu Iesu'a naenaeziro. 'Za buka za góğä zamağano, Davida'a nagini hağairota'a'e, me'odiro ga? Davida ani, ane uti azağä teite ogomuze'a hauğadu, vinize ruziro.

²⁶ Abiata ani'e, Badi'a ǵahunohau'ete'e neğä zuhi'ağä ǵihi'a reirote'e madağano, Davida'a Badi'a ne diuğiro. Badi'a ubumao tirote'e |iberedi|rğä* Abiata'a mae hanadu, aro. A'e Badi'a ǵahunohau'ete'e neğä zuhi'ağani'a da'o au'ete'e |iberedi|rğä, rehano aro. Ebu ane teite onairote'e azağä zuni mae ziniro.'

²⁷ Ebu Iesu'a ziro. 'Badi'a'a, Bana Madağä'e, vaze'a manoğä hidifine hağairo. Badi'a'a vaze mene hağairo, Bana Madağä veize.

²⁸ E'ano'o, eğe, Vaze Ubuga'e, Bana Madağä ibitohau'ete'e zuhi'ağä.'

3

Iesu'a evo'a beoğä vazeğä fainiro

(Mataio 12:9-14, Luka 6:6-11)

¹ Iesu ani Iuda kuru neğano bare diuğiro. Evo'a beoğa vazęga 'ahoga zuni e'ema.

² Farisea azağā zuni e'ea Iesu murirohaudo. Iesu'a Bana Madağā madağano, vaze e'e faini'uma ga mene rae zamare radiro, kotao mae ohonoga veize.

³ Ebu Iesu'a evo'a beoğa vazęga nina'a, 'ahige reiro. 'Iğunadu aro'i!'

⁴ Ebuni Iesu'a murire'ete'e azağā ġadize'ena'a, 'ahige reiro. 'Mose goro ġoe'a'e, Bana Madağā madağano nagini hağaine idağā ra'ohe? Vaze danazi'uma ga sausauzi'uma? Ġabozi'uma ga zimi'uma?' Rehano ze mene naenaeniro.

⁵ E'ano'o Iesu ani mağune'ena'a, ehamu ragaviro, zuni zeğe zama tuhiğā u'ano, vetuğazi ruziro. Ebuni evo'a beoğa vazęga niro. 'Evo'o eino'i!' reiro. Ani einiro, ebu evo'a ai manoriro.

⁶ E'ebone, Farisea azağā ai Iuda kuru neğanono'o buau ġouriro. Ebu Heroda teite rau'ete'e azağā teite nu'oranadu, Iesu manoga ibiğā vağido.

Ğuğuva du'ura boro genağano

⁷ Iesu'e, ane tahi'a tahi'a teite Galilea du'urağā boro onamiro. Ebuni Galilea haba'anono'o vaze ġuğuvağā ani teite ġiriu onamiro. Ebu ġuğuva boro'a, Iudea haba'anono'o,

⁸ Ierusalem neğanono'o, Idumea haba'anono'o, Ioridana vuğā mone afaono'o, ebu Turo ebu Sidona haba'anono'o onairo, mazağā ze'e Iesu'a nagini hağairote'e hariğā nidu'a igiro 'ahine.

⁹ Ebuni ane tahi'a ziro. 'Eğe veize ġası 'ahoga mae to'i, vaze ġuğuvağani'a tu'ihe ruhi'uma bobo.'

¹⁰ Mazağani'e, ibite ani'a ugi azağā ġuğuva ai faizirote'e u'ano, ugi azağā nidu'a bibititiro, 'evoreze ani mazao 'u'utoga rae.

¹¹ Ebuni vine sau'ani'a ragano reirote'e azağā'a Iesu horonidotene, ane zamao ġuguradu, houna'e ġoerido. 'Ga'e Badi'a Ubugal!

¹² Rehano ani'a ġoere riğā hina zina'a, 'Ago rae fureno'i!' rae reido.

Iesu tuğure azağā gaubanana aheu fare (12) meiro (Mataio 10:1-4, Luka 6:12-16)

¹³ E'e ġarugano, Iesu ani mağā 'ahoga itiro. Ane'a uratirote'e azağā huziro, ebuni ze ani vağē onamiro.

¹⁴ Ebuni ani'a gaubanana aheu fare (12) zamaziro, zeğe'a ane ġatinoga, zuni haramo tuğuzoga veize,

¹⁵ zuni Badi'a gigi'a zenadu, vine sau'a hegoze buzoga veize.

¹⁶ Simona'e niğā 'ahoga Petero rae turahiro.

¹⁷ Iakobo ani negōeta Ioane, ze'e Zebedeo ubuga. Nize 'ahoga'e Boanere. E'e hugani'e 'adure'a ġudau'ete'e, e'e ubuga.'

¹⁸ ebu Aniderea, Filifo, Batolomeo, Mataio, Tomasi, Iakobo, ani Alefeo ubuga, Tadeo, Simona, ani Zelote vazeġa,*

¹⁹ ebu Iuda Isakariota, ani vesu'u Iesu revoharote'e* vazeġa.

Iesu zu Belezebulo

(Mataio 12:22-32, Luka 11:14-23, 12:10)

²⁰ Ebu Iesu ani bazuni neġa onamiro. Rehano vaze ġuġuvaġa hena bare nu'orarote'e u'ano, ani, tahi'aġa teite oħanoga zuni mene idararo.

²¹ Nabugani'a hariġa igiro, ebu ani bare tutune onamoga veize onairo. Mazaġa vaze ai raena'a, 'Ani ai baboraneha.' reiro.

²² Ierusalema neġanono'o, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa ovairo. Ebu 'ahige reiro. 'Ani'e Satani, niġa Belezebulo, e'e'a ragano reiro. Ebu ani'e, Belezebulo inaraġa hina vine sau'a sau'a hegoze buze'ohe.'

²³ Ebuni Iesu'a huzadu, hari idaidaġa* 'ahoga ziro. 'Ahige reiro. 'Satani'a satani 'ahoga nouge nouge hegoze buzi'uma?'

²⁴ '| iGavamani|r neġa tiba zamaġano, zeġe'a rovotadu, utitifone, e'e |igavamani|r neġani'e mene edau gigarafo.

²⁵ Ebu iduhu tiba zamaġano, zeġe'a rovotadu, utitifone, e'e iduhuġani'e mene edau gigarafo.

²⁶ Ebu satani zamaġano, zeġe'a bare utitadu, rovotifone, ze mene edau gigarafo, rehamo hauġifo.

²⁷ Vaze 'ahogani'a ize gezo inara vazeġa ogoru tadu ane neo diuġi'uma zu ani tohe ġonota'uma.

²⁸ Hubehune eġe'a zi'ohe. vaze sau' a nidu' a ebu Badi' a rae sausaune' ete' e ġoe' a zu Badi' a' a rae modi' uma.

²⁹ U Vine Zaġoġa rae sausaunine, ani sau'a'e mene aġutu modi' uma, rehano iġaiġa ane mazao radiu tuġutuġu.'

³⁰ Iesu'a hari idaidaġa 'ouge reirota'a'e, ze raena'a, 'Ani'e vine sau'aġeita.' reiro 'ahine.

Iesu vi'a ebu negoġa

(Mataio 12:46-50, Luka 8:19-21)

³¹ E'e ġarugano, Iesu vi'a ebu negoġani'a Iesu vaġe onairo. Ne enogano edanadu, ġoere tuġuriro, Iesu hunoga veize.

---

* **3:18** Zelote vazeġa'e Isaraela neġa veize Roma gavamani teite uttidote'e vazeġa

³² Vaze ġehaġani'a ġurune ehoriro, ebu zeġe'a nina'a, 'Giano'i! Vi'u ebu negoġo'e enoneo edau'ohe. Ga vaġe'ohe.'

³³ Ani'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Nanuhe ebu negohe'e iniu?'

³⁴ Ebuni ani'a, ġurune ehordote'e azaġa ehamu ragaġe'ena'a, ziro. 'Ahige reiro. 'Nanuhe ebu negohe'e 'adi'e'e.

³⁵ Badi'a ura haġae'ete'e azaġa, ze'e negohe, ezehe ebu nanuhe.'

4

Hari idaidaġa, ezone feune ġorau'ete'e

(*Mataio 13:1-9, Luka 8:4-8*)

¹ Iesu'a du'ura boro genaġano bare ihoziro. Ebu vaze ġuġuvaġani'a ani babaġano nu'orarotene, ani ai ġasio tiradu, zamaġano ehoriro du'ura ragano. Vaze ġuġuvaġa nidu'a'e rahao du'ura boro genaġano nu'oraro.

² Ebu ani'a hari idaidaġa hina ġau ġehaġa ihoziro. Ihoze'ena'a, ziro, raena'a,

³ 'Ego'i! Hihi vazeġa 'ahogani'a mebaġano ezone ġora onamiro.

⁴ Ebu feune ġuzuhirotene, nuġone ibio buaro, ebu nini'a onaadu, au hauġiro.

⁵ Nu'e hadi haba'ano buaro. Rahaġa'e severaġa. Ezogani'e ġarihe ġuhuriro, mazaġa rahaġa'e mene baruġa.

⁶ Ebu mada'a hijarotene, ane gigi'ani'a ġuhuġa manadu imiraro, mazaġa taiga o'o'a.

⁷ Ezone nu'e ve renogano rururaro. Ve renoga ġuhure bororadu ezone ġuhuġa simariniro, ebu mene iniro.

⁸ Rehamo ezone nu'e haba manoġano buarota'a'e, faine ġuhuriro. Faine bororaro, ebu faine hudaro. Hudarotene, nu'e huga ġae uġidu gaubanana (30) haġairo. Nu'e huga ġae fu'o tu tiba fare gaubanana (60) haġairo. Nu'e huga ġae gaubanana gaubanana (100) haġairo.'

⁹ Ebu Iesu'a reiro. "Teġaġeta vazeġa'e faifaine egadu huga edero'i!"

Nougađu Iesu'a hari idaidaġa reiro

(*Mataio 13:10-17, Luka 8:9-10*)

¹⁰ Neganu'u, Iesu ane da'o rougano, iniu iniu ane teite rau'ete'e azaġani'a ane tahija' tahija' teite Iesu vaġe onamaduni, hari idaidaġa reirote'e ġadimaro.

¹¹ Ebu ani'a ziro, "Za'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru ti'ete'e ihoze'ohe. Vaze 'ahoga 'ahoga'e hari huga nidu'a hari idaidaġa hina da'o ihoze'ohe.

¹² A'a'e 'ahiguġani'a furerafine.

Zeđe ehamatite'eba, mene horonoga, zeđe abiti'udem, mene ederoga, Zeđe zama Badi'a mazao mene ġihuroga veize, ebu Badi'a'a zeđe sau'a mene rae modoga veize.'

Iesu'a ezone hariġa huga faine rae fureniro

(*Mataio 13:18-23, Luka 8:11-15*)

¹³ Ebu Iesu'a ġadiziro. 'Za hari idaidaġa 'ahi mene edere'ehehe? 'Ougine, hari idaidaġa 'ahoga 'ahoga huga'e nouge nouge ederi'uma?

¹⁴ Ezone ġorau'ete'e vaseġani'a Badi'a hari ġorau'ohe.

¹⁵ Ibio buau'ete'e ezoga'e 'ahiguġa. Ze ġoere igi'ete'e zamaġano, satani'a ġarihe onaadu, zeđe zamao ġorarote'e hariġa mae vaġine'ohe.

¹⁶ Ezone hadi haba'ano rururu'eta' e, Badi' a ġoere igi'etene matu'uzeta mae ġihine'ohe.

¹⁷ Rehano ze taiga o'o'a 'ahine, mene faġa radi'uma. Badi'a ġoere u'ano, aduga ġehaġa hidietene, zogone uite'ohe.

¹⁸ Ezone ve renoga zamaġano rururu' eta'e, ze Badi'a ġoere igi'oh.

¹⁹ Rehano raha ġauġa ufeta zamare'ohe, obone'ete'e toheġa ufeta zamare'ohe, ebu ġau nu ġehaġa urate'ohe. E'ano'o Badi'a ġoere 'uadu mene ini'oh.

²⁰ Rehano ezone raha manoġano rururarota'a'e, Badi'a ġoere igi'oh zu mae ġihine'ohe. Ebu hudau'ena'a, nu'e huga ġae 30, nu'e huga ġae 60, nu'e huga ġae 100 ini'oh.

Ihure hari idaidaġa

(*Luka 8:16-18*)

²¹ Iesu'a hena ziro. 'Ahige reiro. 'Ihure meine'e, siuva 'u'uġano ga bazuni na'aġa 'u'uġano mene ti'uma. Ihure ti'ete'e haba'ano ti'uma.

²² 'U'uru radiu'ete'e toheġa nidu'a furera'uma. Ebu ogone ti'ete'e toheġa zuni ġiani'uma.

²³ Teġaġeta vaseġa'e igi'uma.'

²⁴ Ebu ziro. 'Igi'ete'e ġoe'a zamare rado'i! Badi'a ġoere'e 'ahiguġa. Ĝa nouge nouge igi'ete'e, e'e idane, Badi'a'a ġani'uma, ebu ġoere 'ahoga 'ahoga zuni ġani'uma.

²⁵ Igi'ete'e vaseġani'e, zamaġa 'a'ada'uma. Mene igi'ete'e vaseġani'e, zamaġa tahiġa 'a'adu'ete'e zuni, Badi'a'a mae vaġini'uma.'

Hari idaidaġa, ezone, ane'a bare ġuhure'ete'e

²⁶ Iesu'a bare ziro. 'Badi'a'a ibito zini'uma ibiġani'e 'ahiguġa. Vaze 'ahogani'a mebao ezone feune ġorau'ohe.

²⁷ Ohere baze'ohe. Madai ragave'ohe. Ebu ezone'a ġuhure'ohe, ebu farau'ohe. Rehamo ġoranoga vazeġani'e aġu'a nouge nouge ġuhuradu, farau'ohe.

²⁸ Raha ane'a bare ġuhunadu, huga haġae'ohe: Ibite ġuhure'ohe, ebu di'iru'ohe. Ebu ġonagano di'iru'ete'e zizugano huga haġae'ohe.

²⁹ Hugani'a hudau'etene, kari hina vari'e'ohe, mazaġa hirive'ete'e madaġani'a feura'ahi.'

*Badi'a'a Ibitozini'ete'e Moneo Ġoeriro
(Mataio 13:31-32,34, Luka 13:18-19)*

³⁰ Ebu Iesu'a bare reiro. 'Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nagini hina idani'uma, ga nagi hari idaġa hina idani'uma?

³¹ A'e ire niġa fufu,* e'e ezoga heuġa. Rahao ġorau'ete'e zamaġano, maġa'e komeġa fase, haba nidu'a zamaġano.

³² Rehano ġoraune, ġuhuradu fara'uma, ebu borora'uma. Ire fouġa 'ahoga 'ahoga vitine fara'uma. Ebu ezaga boro boro'a fara'uma. Ebu e'e zauhaġano nini'a onaadu, neze haġai'uma.'

³³ Iesu ani hari idaidaġa, 'ahiguġa ġehaġa hina vaze mazao haramiro. Zeġe edeġa idane haramiro.

³⁴ Ani'e hari idaidaġa hina da'o ziro. Rehamo ane tahi'a tahi'a teite da'o radirote'e madaġano bone, ani'a huga nidu'a ihoziro.

*Iesu'a zavara boro 'uiro
(Mataio 8:23-27, Luka 8:22-25)*

³⁵ E'e madaġano ġorava moneo Iesu'a ane tahi'a tahi'a zina'a, "Eme du'ura mone afa farihi."

³⁶ Iesu tahi'a tahi'a a vaze ġuġuvaġa muhizadu, ġasio ehoriro, Iesu'a ehorirote'e ġasiġano. Ebu onamiro. Ġasi nu zuni tibano onamiro.

³⁷ Ebu zavara boro'a onairo. Sa'u'a ġasio kafere diuġiro, ġasi ho'ogano. Ebu vu'a ġasio 'ariga iriva'iro.

³⁸ Rehamo Iesu ani ġasi arīga ġuzuo evane kobęga hina ġatite baziro. Ebu ze onamadu Iesu evaniro, ebu niro. 'Ihore vazęga, ġa mene zamare'ehehe, eme 'ariga rудаu'eta'a'e?'

³⁹ Ebu Iesu'a evatadu zavara riġa ġoeriro, ebu sa'u niro. 'Ago haġao'i! Ago hagaroi!' Zavara'a daugiro. Hagani o'o'a ebu ġokeni o'o'a.

⁴⁰ Ebu ziro. 'Za nougadu rihau'ohe? Za Badi'a mazao ize mene fie'ehehe?

⁴¹ Rehamo ze'e riho boro ebu ġoretitiro. 'Vaze 'ahi'e nagi vaze? Zavara zu sa'u'a zuni ani ġoere egohu'ohe.'

---

* **4:31** Fufu'e Papua New Guinea haba'ano'e mini, rehamo Iudea haba'ano'e, ze fufu'e ire.

5

*Iesu'a vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeğä fainiro
(Mataio 8:28-34, Luka 8:26-39)*

¹ Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, Galilea du'urağä mone afao feuriro. Haba niğä Gerasa, e'a feuriro.

² Iesu ani'a ane tahi'a tahi'a teite ġasiono'o buarotene, rune haba'anono'o onairote'e vazeğä teite hidiro. Ani'e vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeğä.

³ Ani'e idu haba'ano radiudo. Vaze 'ahogani'a batunoga zuni mene idağa.

⁴ Čae ġehağä ani odağä zu evo'a batunido, rehamo mene idaraudo. İgaiğa batu ri'ido, ebu odağä batunirote'e auriğä mau ri'i ġuzuhido. Vaze'a obone toga zuni mene idaraudo.

⁵ Madai ebu ohere nidu'a idu haba'ano zuni haba mağano ġaniğanau ragavido, ebu ahi'a hadi hina ru'ido.

⁶ Ani'a fağanono'o Iesu horonirotene, ane u'a dure onairo, ebu ane zamao obena hina tuğadu ġuġuriro.

⁷ Ebu vine sau'ani'a, ane mazaono'o ġihau houna'e goeriro. 'Ahige reiro. 'Iesu, Badi'a, Niğä Boro Ubuga, Ča'e eğe mazao nagini urate'ohe? Badi'a niğano e ġa umi'e'ohe. Aduga ago eno'i!'

⁸ Mazağä Iesu'a ibite niro. 'Ahige reiro. 'Vine sau'a, vaze 'ahi mazaono'o buano'i!'

⁹ Ebu Iesu'a vaze 'ahi ġadiniro. 'Ča niğö iniu?' Ebu raena'a, 'E ni'e "Legioni*", mazağä eme'e ġehağä 'ahine.'

¹⁰ Ebu Iesu bare bare uminiro, e'e haba'anono'o mene tuğuze buzoga.

¹¹ U mağä kobeğä 'ahogano, aba ġehağani'a ogau radiro.

¹² E'ano'o vine sau'a sau'ani'a Iesu uminiro. 'Eme tuğufo'i aba mazao, emeğe zeğe ragano rouga.'

¹³ Iesu'a tuğuziro. Ebu vine sau'a sau'ani'a vaze e'e mazaono'o buanadu, aba ragano re' onamiro. E'ebone aba nidu'a, daha aheu (2000)'a mağä duduğä tauğiono'o dure dure ovoadu, du'ura boroo rafatadu, hunuhuniro.

¹⁴ Aba taufe'ete'e azağani'a feraro, ebu ne boro zu ne kobeğä kobeğä azağä mazao hariğä haire ġehaniro. Ebu vaze vaze'a nagini'a furerarote'e ġianoga radu, onamiro.

¹⁵ Ebu ze'a Iesu vağe onairotene, vine sau'a ġehağani'a ragano reirote'e vazeğani'a, ehore radiu'enogano horoniro. Ani'e dabua hağairo. Zamağani'e idağä horonirotene, ze riharo.

¹⁶ E'e horonirote'e azağani'a me'odo ziniro. Vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeğä, zu aba'a nougirote'e me'odo ziniro.

* ^{5:9} E'e hugani'e uti azağä daha fu'o tu tiba fare (6000) heuğä

¹⁷ Ebu Iesu mazao umidiro, Iesu'a zege habaono'o vaiginoga.

¹⁸ Iesu'a gasio diu'ge'enogano, vine sau'a'a ragano reirote'e vazega ani uminiro, raena'a, 'Ege zuni gae teite amihi.'

¹⁹ Rehano Iesu'a ani gararena'a, 'ahige rae niro. 'Nabugo vase onamo'i! Ebu Zuh'i'a'a gae veize ha'gao ganate'e ha'gai'a boro nidu'a me'odo zeno'i! Ebu zuhi'a'a ga nouge nouge vetu'ga'gadate'e me'odo zeno'i!'

²⁰ Ebu ani baradu, e'e haba'a, nega gaubanana onamiro, ebu Iesu'a ani ranao nagini ha'gairote'e hari'a rae fureniro. E'e igirote'e aza'a nidu'a zuguzagaro.

*Iairo aboga ebu Iesu dabua'ga obonirote'e ro'ga'ega
(Mataio 9:18-26, Luka 8:40-56)*

²¹ Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, du'ura boro mone afa fare onamirotene, e'ea bone du'ura gena'gano, vaze geha'gani'a ane mazao nu'oraro.

²² Iuda kuru nega giane'ete'e vazega* 'ahoga, ni'ga'e Iairo'a onairo. Iesu horonirotene, oda'ga baba'gano gu'guradu,

²³ zama'ga nidu'a hina Iesu uminiro, raena'a, 'Aboehe kome'a'e ugi boro'a madu, 'ariga ruda'u'ohe. E'ano'o e umi'e'ohe. Aro'i ebu evo'o ani ranao to'i, ane manoradu gabodoga.'

²⁴ Ebu Iesu'a ane teite onamiro. Vaze geha'ga baga'ga zuni giriu onamiro 'ahine, naenaeono'o bibine onamiro.

²⁵ Bato ugigani'a madu, muri gaubanana aheu fare (12) zama'gano, i'gai'a ruau radirote'e ro'ga'ega e'ea.

²⁶ Gohe vazega geha'gani'a gianiro, rehano adudu radiro. Tohega nidu'a mode hau'giro, rehano ufeta hune sautaro.

²⁷ Ani Iesu hari'a igirotene, vaze geha'ga gunu'gano diu'giro Iesu garunio, ebu dabua'ga oboniro.

²⁸ Maza'ga ani'e 'ahige zamariro. 'E'a dabua'ga tahi'ga obonine zuni, manori'uma.'

²⁹ Ebu garihe hune ruarote'e ai hau'giro. Ro'gae ane'a, ane ahiri zama'gano, ane ugi ai hau'girote'e ederiro.

³⁰ Ebu Iesu ani, ane mazaono'o gigi'a inara'gani'a buarote'e ederiro. E'ano'o vaze geha'ga gunu'gano garihe tehiro. Ebu vaze vaze gadiziro. 'E dabua iniu'a oboneha?'

³¹ Ebu Iesu tahi'a tahi'ani'a naenaeiro. 'Gae e'e horone'ohe, vaze geha'gani'a bibi'e'ete'e. Ga nougadu 'ahige ra'ohe, "Iniu'a ege dabua oboneha?"'

³² Rehano tehe va'go va'giro. Iniu'a oboneha radu, va'giro.

³³ Roğae e'e'a, nagini'a ane mazao furerarote'e ederiro 'ahine, ġigārone'ena'a, rereranadu onairo. Ebu ane zamao ġuguriro. Ebu ane hari huga nidu'a Iesu niro.

³⁴ Iesu'a roğae niro. 'Aboe, Ģae' a eġe mazao fiate' e u' ano ugīgo' a manoreha. Matu'uġota onamo'i, ebu ahi'o ugīga o'o'a rado'i!'

³⁵ Iesu ani ize, 'adige rae ġoere'ete'e zamaġano, tuġure azaġa, Iuda kuru neġa ġiane'ete'e vazeġa neono'o onairo, ebu Iairo nina'a, 'Ğa aboġo ai rudaneha. Ğa nougaduni ihore vazeġa mazao ize umide'ohe?'

³⁶ Iesu'a ze hari 'omo igirotene, ani re'ore'iro, ebu kuru neġa ġiane'ete'e vazeġa nina'a, 'Zamaġo ago adufo'i! Eġe mazao zamaġo tiba hanadu, inaro'i!'

³⁷ Ebu ani vaze ġuġuvaġa ane teite onamoga garariro, reħano Petero, Iakobo, ebu Iakobo negoġa, Ioane, zeġe da'o tutuze onamiro.

³⁸ Ze, kuru neġa ġiane'ete'e vazeġa neo feuriotene, vaze ġehaġani'a harae ġunuġunirote'e horoniro. Ze niau ġaniġanau radiro.

³⁹ Ani diuġadu, 'ahige rae ziro. 'Za nougadu ufeta niau ġunuġune'ohe? Roğae kobe'a ani mene rudaneha. Ani baze'ohe.'

⁴⁰ Ze eġofoharo. Reħano zeġe nidu'a enona tuġuze buziro. Roğae kobe'a vi'a mogħiġ ebu ane teite onairotē'e azaġa uġidu da'o tutuze diuġiro, roğae kobe'a'a baze'ete'e haba'ano.

⁴¹ Ebu Iesu'a evo'a maduni, 'ahige rae niro. 'Tarita kumi' Ġoere e'e hugani'e 'Roğae kobe'a, eġe'a ġa'ohe. Iġuno'i!'

⁴² Ebu roğae kobe'a'a ġarihe hune iġunadu, edau ragaviro. Ani muri'e gaubanana aheu fare (12). Ze e'e horonirotene, zaguzagaro.

⁴³ Iesu'e ġoere riġa hina iraduguziro. 'Roğae kobe'a 'adi ġabonate'e hariġa ago rae ġehano'i!' Ebu zina'a, 'Roğae kobe'a 'adi ogomu nu hano'i!'

6

Iesu Nazareta neġa onamiro (Mataio 13:53-58, Luka 4:16-30)

¹ Iesu'a haba e'e modadu, ane'a bororarote'e haba'a onamiro. Ane tahi'a tahi'a zuni ane teite onamiro.

² Bana Madaġa madaġano, Iuda kuru neġa zamaġano iħoziro. Ebu vaze ġehaġani'a ani haramo igirotene, zeġe nidu'a zaguzagaro. 'Ahige reiro. 'Vaze 'adi gigi'a nidu'a noumaono'o meiro? Nagi edeġa haro? Gigi'a inaraġa haġae'ete'e haġaiġa nouge nouge haġae'ohe?

³ Ani ne ogoru'ete'e vazēga. Ani Maria ubuga, Iakobo, Iosefa, Iuda ebu Simona negoğa. Ani ezeğā nu zu emeğe habao 'ada radiu'ohe.' 'Ouge rae radu, ze Iesu ġoere mene mae ġihiniro.

⁴ Ebu Iesu'a ziro. 'Peroveta vazēgani'e gubane'ohe, rehano ane'a bororarote'e haba'ano, zu nabuga ubumao, ebu ane neo'e, mene gubane'ohe.'

⁵ E'ea gigi'a inarağā hağae'ete'e hağaiğā hağāoga mene idararo. Rehano ugi azağā tiba tiba da'o 'evoreğā ranao teadu, faiziro.

⁶ Ani 'ahige rae zamariro. "Ahi duğuru hağai'e 'ahiguğahéhe?' Mazağā ze'e Iesu ġoere mene mae ġihiniro.

Iesu'a ane tahi'a gaubanana aheu fare tuğuziro

(Mataio 10:5-15, Luka 9:1-6)

E'ebu'u Iesu ani'e e'e haba'ano, neğā neğano Badi'a ġoere ihoze ragavido.

⁷ Ebu ani'a vaze gaubanana aheu fare huziro, ebu aheu aheu tuğuziro. Vine sau'a hegoze buze'ete'e gigi'ağā ziniro.

⁸ Ebu 'ahige rae ziro. 'Zae ragavo madağano o'o'a huga ago mo'i. |iBeredi|r, tunahu ago mo'i. |iMoni|r vainao ago odoho'i. Rehano tuğuze da'o mo'i.

⁹ Tamakaze'e hağao'i. Dabua tiba da'o hağao'i. 'Ahogani zu ago mo'i.'

¹⁰ Ebu 'adige rae ziro. 'No'e haba'ano ne 'ahoga diuğ'idene, e'ea da'o rado'i, ogano'i, ebu bazo'i. Onamo'i. Ebuni e'e haba'anono'o iğuno'i.

¹¹ Haba 'ahogano ne azağā mene mae zouzadu, mene ego zeno'idene, haba modo'i, odaze hu'uruğā fode buno zeno'i, ze'a nagini hağaaate'e ederoga veize.'

¹² Vaze gaubanana aheu fare (12) onamiro, ebu haramiro vaze vaze zeğe sau'anono'o ġihuropa.

¹³ Zeğe'a vine sau'a ġehağā hegoze buziro. Ebu ugi azağā ġehağā mazao dehoru aso ziniro, ebu faiziro.

Ioane Babatiso'a rudaro

(Mataio 14:1-12, Luka 9:7-9)

¹⁴ Zuhi'a Heroda*'a Iesu hariğā igiro, mazağā Iesu niğā vaze ġehağani'a ederiro. Vaze nu'e 'ahige reiro. 'Ioane Babatiso'a runeono'o bare ġabodiro. E'ebano'o ani'a gigi'a inarağā hina 'ahige hağae'ohe.'

¹⁵ Rehano vaze nu'e 'ahige reiro. 'Ani'e Elia.' Ebu vaze 'ahoga 'ahoga'e 'ahige reiro. 'Ani'e peroveta vazēga 'ahoga. Peroveta ibi'a heuğā.'

¹⁶ Rehano Heroda ani'a e'e igiotene, 'ahige reiro. 'Eğe'a radu, 'unuğā vari'e ri'irote'e vazēga, niğā Ioane, ane'a bare ġabodiro.'

¹⁷⁻¹⁸ Ibite Heroda'a negoġa, niġa Filipo, inuga meiro. Inuga niġa'e Herodia. Ebu Ioane'a ani mazao bare bare niro, raena'a, "Gae'a negoġo inuga meirota'a'e Badi'a goro vari'eha." E'ano'o, Heroda'a vaze tuġunadu Ioane obone tiro, ebu ġu'ano ohoniro.

¹⁹ E'ano'o Firifo inuga Herodia'a Ioane maġunoharo, ebu matihi reiro. Rehano mene idararo.

²⁰ Mazāga Heroda'e Ioane rihonadu, tuġaniro. Heroda ani edeġa, Ioane ani haġai manoġa haġae'ete'e vazęga, zu gigi'a vazęga. E'ano'o manoga mene uratiro. Heroda ani Ioane haramo igirotene, ada'adaniro, rehano matu'iro.

²¹ Rehano madaġa ai onairo. Heroda'a furerarote'e madaġa zamarirote'ea, ogomu boro haġairo. Ebu ne zuhi'aġa zuhi'aġa, zuni uti ġihi'aġa ġihi'aġa, ebu Galilea haba vaze boro boro* huziro, onaoga veize.

²² E'e zamaġano Herodia aboġani'a diuġi' onaadu, zavonirotene, Heroda zuni e'ea ehorirote'e azaġa matu'iro. Ebu Heroda'a roġae tahi'aġa niro. 'Ahige reiro. 'Ga nagini urate'ete'e toheġa umido'i! Eġe'a ġani'uma.'

²³ Ani'a hubehune raena'a, 'ahige rae niro. 'Ga nagini urate'ete'e toheġa umidine, eġe'a ġani'uma. Eġe'a ġiane radiu'ete'e haba'a ruga zuni ġani'uma.'

²⁴ Ebu roġae tahi'aġa buanadu, vi'a ġadiniro. 'Ahige reiro. 'E nagini umidi'uma?' Vi'ani'a raena'a, 'Ioane Babatiso vadiga' reiro.

²⁵ Ebu roġae tahi'aġani'a Heroda vaġe ġarihe bare onamiro. Ebu 'ahige reiro. 'Ioane Babatiso vadiga siuvao teadu, izidi 'ada inine manoġa.'

²⁶ E'e igirotene, Heroda ani'e zamaġa adudaro, zuni zamaġa ariro. Rehano ani'a hubehune rae nirote'e u'ano, zuni e'e igirotene azaġa u'ano, ane ġoere vari'oga mene uratiro.

²⁷ Ebu ane uti vazęga 'ahoga tuġuniro, Ioane Babatiso vadini vari'e re'adu, odohe aroga veize. Ani onamadu, ġu'ano Ioane 'unu vari'e ri'iro.

²⁸ Vadiga' e siuvao teadu odohe ariro, ebu roġae tahi' aġa hanadu ane' a vi' a odohe haro.

²⁹ Ioane tahi'a tahi'ani'a e'e igirotene, onamadu, Ioane ahi'a meiro. Ebu rune haba'a iduġano teadu hararo.

*Iesu'a vaze ġuġuvaġa daha fu'o (5000) ġubuziro
(Mataio 14:13-21, Luka 9:10-17, Ioane 6:1-14)*

³⁰ Apostolo azaġa* Iesu vaġe bare onairo. Ebu zeġe'a nagini haġairote'e zu vaze vaze iħozirote'e hariġa nidu'a me'odoharo.

³¹ Ebu Iesu'a rae ziro. 'Eğe teite aro'i! Vaze o'o'a haba'a onamih! Ebu e'ea ahirize ohono'i!' rae reiro. Mazağa vaze ġehağani'a zeġe vaġe oname onairo. E'ano'o ogau'ete'e madaġa zu o'o'a.

³² Hena zeġe da'o ġiasi hina vaze o'o'a haba'a onamiro.

³³ Vaze ġehağani'a zeġe'a onamirote'e horozadu, ze zeġe zeġe'a zamariro. Ebu zeġe nidu'a zeġe zeġe ne'ono'o buaro. Ebu dure dure onamiro. Ebu ibite feuriro, Iesu'a tahi'aġa teite onamirote'e haba'ano.

³⁴ Zeġe'a hebetadu, Iesu'a ġasjono'o buarotene, vaze ġuġuvaġa boro horoziro, ebu vetuġaziro. Mazaġa ze'e mamoe heuġa. Ĝiaze'ete'e azaġa o'o'a. E'ano'o hari ġehaği ihoziro.

³⁵ Ĝoravararotene, Iesu tahi'a tahi'ani'a onaadu, Iesu niro, raena'a, "Ahi'e haba boha'a ebu mada 'ai zubureha.

³⁶ Vaze ġuġuvaġa tuġuzo'i, ne uhiġa 'ahoga 'ahoga onamadu ogomuze hoiti'uma."

³⁷ Ane'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Zae'a ogomu zeno'i!' Ebu hena ze'a niro, raena'a, "Ahi eme nougi'uma? Emeġe'a onamadu, sinahu aheu (200) kina hina | iberedi|r hoitadu, zini'umahehe?"

³⁸ Iesu'a ġadiziro. 'Ahige reiro. 'Zae mazao | iberedi|r nugu? Onamadu ġiano'i!' Ze'a horonirotene, niro. '| iBeredi|r fu'o zu ġozone aheu.'

³⁹ Hena Iesu'a ane tahi'a tahi'a ziro, vaze nidu'a ve ragano 'a'ane 'a'ane ehoroga rae.

⁴⁰ Amäge vaze vaze'a sinahu tiba tiba (100), ebu ġae fu'o gaubanana, ġae fu'o gaubanana (50) ehoriro.

⁴¹ Ebu Iesu'a | iberedi|r fu'o zu ġozone aheu madu, adure ite ġianiro, ebu Badi'a uminiro, ebu | iberedi|r vahegadu, ane tahi'a tahi'a ziniro, vaze vaze zenoga veize. Ebu ġozone aheu zuni vahegadu ġahugiro.

⁴² Zeġe nidu'a au ubararo.

⁴³ Ane tahi'a'a tunahuo | iberedi|r ġaha'a ġaha'a zu ġozone ġaha'a ġaha'a ufirotene, tunahu gaubanana aheu fare (12) iriva'oniro.

⁴⁴ Ogarote'e zamägano, ohoze da'o me'odirotene, daha fu'o (5000) hidiro.

Vu rana onamiro

(Mataio 14:22-33, Ioane 6:15-21)

⁴⁵ E'e enogano Iesu'a tahi'aġa ziro, raena'a, "Ĝasio tiradu ibite mone afa fare onamo'i" U Iesu'a 'ize e'ea vaze ġuġuvaġa tuġuziro.

⁴⁶ Tuġuze modirote'e enogano, ani haba maġa itaduni, Badi'a mazao kuraro.

⁴⁷ Ohererarote'e zamağano, ġasi'e du'ura boro ne-mağano, ebu Iesu'e ane da'o gabao radiro.

⁴⁸ Zavara boro'a zeġe zamao hudi onairo 'ahine, ze'e revo revo ġiziro. Iesu'a e'e horoniro. E'ebuni ohereda'o, Iesu ani zeġe vaġe du'ura ragano edau onamiro. Ebu ani'a vitize onamihi reiro.

⁴⁹ Iesu'a du'ura ragano edau onamirote'e horonirotene, ze 'ane, ani'e vine raduni, huaro.

⁵⁰ Zeġe nidu'a horonadu, riharo. Rehano Iesu'a ġarihe ġoreziro, ebu 'ahige reiro. 'Zamaze rinedo'i! 'Ahi eġe. Ago riħano'i!

⁵¹ Ani'a zeġe teite ġasio ehoriro, ebu zavara'a daugħiro. Zavara'a daugħirotene, ze'e zaguzagħau ġouriro.

⁵² Mazaga ze'e gigi'a inaraġa hina vaze ġuġuvaġa ġubuzirote'e haġaiġa huga, mene fairu zamariro. Zeġe zama'e mene 'a'adaro 'ahine.

Ugi azaġa faiziro

(Mataio 14:34-36)

⁵³ Zeġe'a du'ura boro farirotene, Genesareta haba'ano hebeti' onamiro, ebu ġasi e'a ute tiro.

⁵⁴ Ġasjono'o buarotene, vaze'a Iesu iraġa horoniro.

⁵⁵ Ebu ze e'e haba zamağano dure onamiro. Ebu ne azaġa Iesu hariġa igirotene, ugi azaġa farata hina odohe onaido.

⁵⁶ Ne boro, ne komeġa nidu'a, ane'a no'e no'e on-amidotene, ugi azaġa ne hunio tiro. Ebu Iesu uminiro, ani dabua ariġa tahiġa zuni obonoga radu. Ebu iniu'a obonirote'e azaġa'e manoriro.

7

Ibi'a azaġa ihozidote'e ġoe'a

(Mataio 15:1-9)

¹ Farisea azaġa Iesu teite nu'oraro. Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nu zuni, Ierusalemaono'o onaadu, zeġe teite nu'oraro.

² Ebuni Iesu tahi'a nu'a 'evoreze torahoo ogaudote'e horoziro. A'e zeġe goro ibiġano mene vužu'ido.

³ Farisea azaġa zuni Iuda azaġa* nidu'a zeġe haġai'e, ibi'a azaġa'a ihozirote'e idunaġano, 'evoreze mene faine vužu'ine, mene oga'uma.

⁴ Ebu hoħoi haba'anono'o barine zuni, mene oga'uma. Rehano zeġe'a gezo vire dehera'udu'u, oga'uma. Ebu ibi'a azaġa goro ġehaġa zuni haġaido, bio zuni ġogħore vužu'ete'e goroga.

⁵ E'ano'o Farisea azaġa zuni Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a ġadiniro, raena'a, 'Noukaduni ġae tahi'a tahi'a'e

ibi'a azaāga goro'e mene zamare borofe'ohe? Rehano 'evoreze torahoo ogau'ohe?'

⁶ Iesu ani naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Peroveta vazeāga Isaia'e za, zamaze aheu azaāga rae zamare'ena'a, buka zaāgoāga zamaāgano 'ahige tirota'a'e, hubehune tiro.

'Adi azaāgani'e hebe hina da'o rae īhihe'ohe. U zamaze'e nuo.

⁷ Eēge mazao kurau tauēge'ohe. Zeēge 'iradugu īoe'ani'e vaze goro īoe'a da'o.

⁸ Za'e Badi'a goro īoe'a enonani'ohe. U vaze goro īoe'a uratohau rinede'ohe.'

⁹ Hena bare zina'a, 'Za'e Badi'a goro īoe'a zamare doō'arau'ena'a, enonani'ohe, zae ibi'a azaāga'a ihozidote'e īoe'a da'o obone radoga veize.

¹⁰ Mazāga Mose ani raena'a, "Vi'u mogo gubazo'i." ebu 'Iniu'a ane vi'a moga rae sausauzo'idene, mau runo'i.'

¹¹ Rehano za'e 'ahige ra'ohe. Vaze 'ahogani'a moga ga vi'a nifo, raena'a, "E īga dana'oga mene idāga, mazaāga eēge tohe'e īga īganifo, rehano Badi'a ha'uma."

¹² 'Ouge reifone, za'e, e'e vazeāgani'a, vi'a ga moga mene danani'uma ra'ohe.

¹³ E'ano'o za'e, zae'a ihoze oname'ete'e ibi'a azaāga'a ihozidote'e īoe'a u'ano, Badi'a īoere rae mode'ohe. Za haāgai 'ugga īehaāga haāgai'ehe.'

Vaze sausaune'ete'e īauāga

(Mataio 15:10-20)

¹⁴ Ebuni Iesu'a vaze īuūvaāga bare huziro. Ebu raena'a, 'Zae nidu'a, ego'i, ebu edero'i!

¹⁵ Enoneono'o hebeo diuēge'ete'e ogomuāgani'e vaze mene sausaune'ohe. Rehano zamaono'o bua' onae'ete'e īauāgani'a vaze sausaune'ohe.

¹⁶ Teāgēta vazeāgani'e igi'uma.'

¹⁷ Iesu ani vaze īuūvaāga muhizadu, ne diuēge onamiro. Ebu ane tahi'a tahi'a'a, īoere e'e huga ihozoga veize ani īadiniro.

¹⁸ Ebuni ani'a naenaezina'a, ahige reiro. 'Zae zuni zamaze mene 'a'adu'ehehe? Enone'ono'o hebeo diuēge'ete'e ogomuāgani'e vaze mene sausaune'ohe.

¹⁹ Mazāgani'e zamaao mene diuēge'ohe. Rehamo isio da'o diuēge'ohe. Ebuni mode'ete'e haba'anono'o buau'ohe.' īoere 'adi ra'eta'a'e, Iesu ani, ogomu nidu'a a'a'e anoga idāga rae ra'ohe.

²⁰ Hena bare zi'ena'a, 'Zamaono'o bua' onae'ete'e īauāgani'a, vaze sausaune'ohe.

²¹ Mazāgani'e vaze zamaono'o zamarone sau'ani'a bua' onae'ohe: nogoba teite īiri baze'ete'e,

²² āgonore, gorugoru, vaze hahu teite baze'ete'e, te'one, haāgai sau'a, āguriro, ubuma āgezoāga, ahiahi, āguriro āgoe'a aduga, niāga bare āgihine, ebuni haāgai tauāgi tauāge.

²³ 'Adi sau'a nidu'ani'e vaze zamaono'o fureru'ohe. Ebu vaze sausaune'ohe.'

TuroFenise roāgaeāga Iesu mazao firo
(Mataio 15:21-28)*

²⁴ Iesu e'ano'o iāgunadu, Turo zuni Sidono haba'a onamiro. Ebuni ne 'ahogano diuāgiro. Ani ura'e ane'a onairote'e, vaze'a ederoga mene uratiro. Rehamo vaze'a mene ederadu, Iesu'a 'u'uru radoga ibiāga o'o'a.

²⁵ U roāgae 'ahoga aboāgani'e, vine sau'ani'a rana reirote'e. E'e roāgaeāgani'a Iesu hariāga igirotene, onairo. Ebu Iesu odaāga babaāgano āguāguriro.

²⁶ Ani'e |iGuriki|r* roāgaeāga, TuroFenise haba'ano bororaro. Ani Iesu uminiro, vine sau'a aboāga mazaono'o hegone bunoga veize.

²⁷ Rehano Iesu'a nina'a, 'ahige reiro. 'Ne tahi'aāga isize ge au usuranoga. Mazaāga tahi'a ogomu madu, āguni veize feuno zenoga'e mene manoāga.'

²⁸ Roāgae ani naenaeniro. 'Ahige reiro. 'Zuhi'a Boro, hube, rehano āguni'e fata 'u'uāgano tahi'a ogomu mumuāga au'ohe.'

²⁹ Ebuni ani'a roāgae bare nina'a, 'ahige reiro. 'Gā āgoere'e idāga bobo, ne onamo'i. Vine sau'a ai aboāgo mazaono'o buaneha.'

³⁰ Ebuni roāgae ai ane ne onamiro. Aboāgani'e ane bazuni fataāgano baze'enogano haniniro. U vine sau'ani'e ani zamaono'o buaro.

Iesu'a teāga 'uhu zu āgoe'a o'o'a vazeāga fainiro

³¹ Ebuni Iesu ani Turo haba'a modirotene, Sidono ebu ne gaubanana haba'anono'o vitau onamiro. Ebu Galilea du'uraāgano feuri' onamiro.

³² Ebuni vaze nu'a teāga 'uhu zu āgoe'a o'o'a vazeāga, Iesu vaāge zamahu onairo. Ebu uminiro, ane evo'a ane ranatoga veize.

³³ Iesu'a āguāguva zamaāganono'o zamahu vaāginiro. Ebu evo'a hudu'a hina teāgaga ho'oga ru'uniro. Ebu so'abidadu, mazaāga oboniro.

³⁴ Ebu adure ite āgiane'ena'a, heriro. Ebu 'ahige rae niro. 'Efata' (Āgoere e'e hugani'e 'Teāgāgo bohatano'i')

³⁵ Ebu teāgani'a bohataro, mazaāga zu manoradu, fairu āgoeriro.

³⁶ Iesu'a ziro, vaze 'ahoga 'ahoga mazao mene hairoga. Rehano ani'a bare bare zirotene, ze'e bare bare haireragaviro.

³⁷ Zege zama nidu'a zaguzagaro, raena'a, 'Ani, gau nidu'a faifaine hagae'ohe. Tegaze 'uhuga azaaga faizadu, goere igi'ohe. Ebu goe'a o'o'a azaaga faizadu, goere'ohe.'

8

*Iesu'a vaze daha gazaaga (4000) gubuziro
(Mataio 15:32-39)*

¹ E'e madaagano, vaze guguvaagani'a bare nu'oraro. Ze'e ogomuze o'o'a. Iesu'a tahi'aaga huziro, ebu ziro.

² E'e 'ahi duuguru vetuugazi'ohe, mazaaga ze mada ugidi ege teite radeha, zu ogomuze o'o'a.

³ Vinini tare nezeo tuuguzine, ibio higau bauri'uma. Nu'e haba faaganono'o onaeha.'

⁴ Ebu tahi'aagani'a ane gadiniro. 'Haba boha'ano 'ada, noumao ogomu gehaga horonadu, 'ahi duuguru gubuzi'uma?'

⁵ Iesu'a gadizena'a, 'ahige reiro. 'Zae mazao | iberedi | r nugu'e'e?' Ebu ze'a, 'Fu'o tu aheu fare (7)' rae reiro.

⁶ Ebu vaze guguvaaga zina'a, 'Rahao ehoroi!' 'Ougadu beredi fu'o aheu fare madu Badi'a uminiro. Ebu vahegadu vaze guguvaaga zenoga veize ane tahi'aaga ziniro. Ebu tahi'aaga'a gahugiro.

⁷ Ze'e gozone komega nu zuni'e'e. Iesu'a e'e veize kuraro, ebu tahi'aaga zina'a, 'Gahuge ragavo'i!' reiro.

⁸⁻⁹ Zege nidu'a au ubararo. Vaze nidu'a'e 4000. Ebu iberedi gaha'agaha'a tunahuo mae mae ufiro. Tunahu fu'o aheu fare iriva'oniro.

¹⁰ Ebu zege nidu'a tuuguziro. Iesu ani zogone igunadu, tahi'aaga teite gasio ehoradu, Dalumanuta haba'a mone onamiro.

*Farisea azaagani'a haagi nu badega uratiro
(Mataio 16:1-4)*

¹¹ Farisea azaagani'a onairo, ebu Iesu teite goere hina naenaetitiro. Iesu so'onoga rae, Iesu'a, Badi'a gigi'a hina haagi nu badega* haagaoga uratiro.

¹² Iesu ani here'ena'a, zamaagani'a adudaro, ebu 'ahige reiro. 'Nougadu 'ahi azaaga'e haagi nu badega urate'ohe? E hubehune zae zi'ohe. 'Ahi duuguru veize haagi nu badega'e mene haagi'uma.'

¹³ Ebu ani'a muhiziro. Bare gasio ehoradu, du'ura mone afa fare onamiro.

Farisea azaaga zu Heroda | iisiti | r (yeast)
(Mataio 16:5-12)*

¹⁴ Iesu tahi'a'e | iberedi | r mouga agutaro 'ahine, ze'e tiba da'o gasio ufi odohiro.

¹⁵ Iesu'a iraduguzena'a 'ahige reiro. 'Faine ġiano'i!
Heroda zu Farisea azaġa | iisiti|r ġiano'i!'

¹⁶ Ze'a ġo'ane'ena'a, "Eme'a iberedi mene odoheha 'ahine,
'ouge ra'ohe."

¹⁷ Iesu'a ze nagini ġo'anirota'a'e ederirotene, ziro,
raena'a, "Nouгаду beredi nu mene odohate'eano'o
ğo'ane'ohe? Za'e ize mene ederehehe ga mene
zamarehehe? Zamaze uzaboġahehe?"

¹⁸ Ubumazeta, rehano mene ehamu'ehehe? Teġazeta,
rehano mene igi'ehehe? Za mene zamare'ehehe,

¹⁹ eġe'a vaze daha fu'o (5000) veize, | iberedi|r fu'o (5)
vahegirota'a'e? | iBeredi|r ġaha'a ġaha'a'e tunahu nugu
iriva'oniro? Zeġe'a nina'a, 'Gaubañana aheu fare (12)'
reiro.

²⁰ Iesu'a zina'a, 'Ebu vaze daha ġazaġa (4000) veize, |
iberedi|r fu'o tu aheu fare (7) vahegirotene, | iberedi|r
ħaha'a ġaha'a'e tunahu nugu iriva'oniro? Zeġe'a nae-naeni'ena'a, 'Fu'o tu aheu fare (7)' reiro.

²¹ 'Za ize mene zamare'ehehe?' Iesu'a 'ouge rae ġadiziro.

Betesaida neġano Iesu'a vaze ubumaġa kuruġa fainiro

²² Iesu'a tahi'aġa teite Betesaida neġano feuriro.
Feurirotene, vaze nu'a vaze ubumaġa kuruġa, Iesu vaġe
abine onairo. Ebu ubumaġa obonoga rae, umidiro.

²³ Iesu'a vaze ubumaġa kuruġa evo'ano abinadu, ne huni
enoga tutune onamiro. Ebu vaze ubumaġano so'abidadu,
evo'a ubumaġa ranatiro. Iesu'a ġadiniro. 'Ga ġau nu
horone'ehehe?'

²⁴ Vaze ubumaġa kuruġani'a, dude ehamanadu, 'ahige
naenaeniro. 'Vaze horoze'e rehano, ire teige edau ra-
gave'ohe.'

²⁵ Ebuni Iesu'a evo'a bare ubumaġa ranatirotene, vaze
ubumaġa kuruġa riġa ehamaro, ebuni ubumaġa manoriro.
Ġau nidu'a faine horoniro.

²⁶ Iesu'a ane ne tuġune oname'ena'a, 'ahige reiro. 'Bete-
saida neġa ize ago diuġo'i!'

Petero'a Iesu'e Keriso rae reiro (Mataio 16:13-20, Luka 9:18-21)

²⁷ Ebu Iesu'a tahi'aġa teite Kaisaria Filipi haba'a neġa
neġa onamiro. Onamirote'e zamaġano, Iesu'a tahi'aġa
ġadiziro. 'Ahige reiro. 'Vaze vaze'a raena'a, e'e iniu rae
ra'ohe?'

²⁸ Ebu zeġe'a niro. 'Vaze nu 'ane, ġa'e Ioane Babatiso
rae ra'ohe. Nu'e raena'a, Elia* rae ra'ohe, ebu vaze nu'e
raena'a, peroveta vazęga 'ahoga rae ra'ohe.'

²⁹ Ane'a ġadiziro, raena'a, 'Za'a ra'etene, e'e iniu?' Petero'a raena'a, 'Ğa'e Keriso.' reiro.

³⁰ Iesu'a iraduguziro. 'Petero'a izidi ra'eta'a'e, vaze 'ahoga 'ahoga ago zo'i!'

*Iesu'a aduga hidi'uma hariğā ebu rune hariğā reiro
(Mataio 16:21-28, Luka 9:22-27)*

³¹ Ebu Iesu'a ġadahe ihoziro, raena'a, 'Eğe, Vaze Ubuga*ni'a aduga ġehaġa hidi'uma. Ebu vaze boro boro, zuni Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro, ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a he'ehe'ehi'uma, ebu uġuhi'uma. Ebuni mada uġidu zamāġano bare ġabode iġuni'uma.'

³² Ani'a ġoere 'adi doġo'ani rae fureniro. Ebu Petero'a Iesu ane genaġano mae niro, ebu 'Ğa'e ago 'ouge ro'i!' rae roniro.

³³ Ronirotene, Iesu'a tehadu, ane tahi'a tahi'a ġiaze'ena'a, Petero ta'iroharo. 'Ahige reiro. 'Eğe mazaono'o vaġino'i! Satani! Ğa'a zamare'eta'a'e, Badi'a ibio mene zamare'ohe, reħanu vaze ibio zamare'ohe.'

³⁴ Ebuni ani'a vaze ġuġuvaġa zuni ane tahi'a huziro. Ebu 'ahige rae ziro. 'Iniu'a eġe ġarunio hegħoti'uma ro'idene, ane edeġa haġaiġa modo'i, ebuni ane satauro* heratadu, eġe ġarunio hegħoto'i!

³⁵ Mazaġa ahiri moneo da'o zamare'ete'e vazegħani'e, ġaboneġa sausauni'uma. Eġe veize zuni Badi'a hari manoġa veize, ahiri moneo mene zamare'ete'e vazegħa'e, ġabone manoġa hidi'uma.

³⁶ Vaze 'ahogani'a haba nidu'a u'ano, ġaboneġa modine, nagini manoġa hidi'uma?

³⁷ Ane'a ane ġabone mouga veize, nagini hina e'e naeġa haġai'uma?

³⁸ Izidi'e vaze'a Badi'a mazao mene fie'ohe, ebu haġai sau'a haġae'ohe. Vaze'a eġe u'ano zuni eġe ġoere u'ano mazagaronine, eġe, Vaze Ubuga zuni ani u'ano mazagħarohi'uma. E'e madaġano, eġe Mama agaġa manoġa* zamāġano, tuġure viga zaġoġa zaġoġa teite eġe'a ovai'uma.

9

¹ Ebu hena 'ahige rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Za nu 'ada radiu'eta'a'e, mene ruda'uma, onamo Badi'a'a gigi'a inaraġa hina ibitohanoga veize onai'uma. E'e horoni'uma.'

*Iesu iraġani'a nufiro
(Mataio 17:1-13, Luka 9:28-36)*

² Mada fu'o tu tiba fare enogano Iesu'a Petero, Iakobo ebu Ioane zamazadu, zege da'o maña boro itiro. Ebuni zege ubumao Iesu iraġani'a nufiro.

³ Zuni dabuaġani'a 'uranadu, vazavazahiro. Haba nidu'a zamaġano vaze'a mene 'ouge vuzu'e dehene'ohe.

⁴ Ebuni Elia'a Mose* teite zege mazao fureranadu, Iesu ġoreniro.

⁵ Petero'a Iesu nina'a, 'Ihore vazeġa! Eme 'adama radiu'eta'a'e manoġa tauġi. Nugo taruha uġidu ogoratihi, tiba ġae veize, tiba Mose veize ebu tiba Elia veize.'

⁶ Ani aġu'a, nagini re'uma'e. E'ano'o 'ouge reiro, ze rihau rudaro 'ahine.

⁷ Ebu ġoze'a feuradu, zege 'uiro. Ebu ġoze zamaġanono'o ago 'ahoga igiro, raena'a, "Adi'e eġe Ubude, eġe zamarone. Ĝoe'a egohano'i!"

⁸ Zeġe'a eħamarotene, vaze 'ahoga mene horoniro, reħano Iesu da'o horoniro.

⁹ Ze'a maġanono'o ovairote'ea, Iesu'a ziro, raena'a, "Zae ubumao fureranate'e ġauġani'e, vaze mazao ago rae fureno'i, onamo Vaze Ubugani'a runeono'o bare ġabode iġunogano."

¹⁰ Zeġe'a ani ġoere egoharo. Reħano zeġe da'o bone ġo'ane vaġiro, raena'a, 'Iesu'a runeono'o bare ġabode iġuni'uma ra'eta'a'e nagini?'

¹¹ Ebuni zeġe'a Iesu ġadinen'a, 'Nougađu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a raena'a, "Ibite'e Elia'a onai'uma." ra'ohe?'

¹² Iesu'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Elia'e hubehune ibite onai'uma, ġau nidu'a mae izifoga. Nougađu ibite bone buka zaġoġa zamaġano'e raena'a, "Vaze Ubuga'e aduga ġehaġa hidu'uma, ebu rae o'o'ni'uma." reido?

¹³ Reħano eġe'a zi'ohe. Elia ai onaeha, ebu vaze nu'a ane mazao zeġe ura haġaiġa haġaeha, ibite buka zaġoġa zamaġano tirote'e teigena'a.'

Iesu'a, vine sau'ani'a oħoze kome'a ragano reirote'e fainiro

(Mataio 17:14-21, Luka 9:37-43a)

¹⁴ Iesu zuni Petero, Iakobo ebu Ioane, zeġe ġazaġa'a ane tahi'a fu'o tu ġazaġa fare mazao feuri 'ovoiro. Vaze ġuġuvaġani'a, zeġe fu'o tu ġazaġa fare edau ġeġezoga horoziro. Ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a, Iesu tahi'a tahi'a teite rotetiro.

¹⁵ Ebu vaze ġuġuvaġani'a Iesu horonirotene, zaguza-ganadu, ane vaġe dure onamiro, ebu hidadu matu'ohar.

¹⁶ Iesu'a ane tahi'a ġadizena'a, 'Zeġe teite nagini u'ano rotete'ohe?' rae ziro.

¹⁷ Ebu vaze 'ahogani'a ġūguva zamaġanono'o naenaieni'ena'a, 'Ihore vaseġa, e ubudehe ġae vaġe tutune onaeha, mazaġa ani'e vine sau'ani'a ragano radu, ġoeroga mene idaġa.

¹⁸ Vine sau'ani'a agatini'etene, rahao mae feune'ohe. Hebe'anono'o busure'ohe. Ĝonoga atite'ohe, ebu ahi'ani'a taidu'ohe. E ġae tahi'a tahi'a mazao, vine sau'a hegone bunoga veize ġadimana rehano, ze hegone bunihi ra, rehano mene idaraneha.'

¹⁹ Amaġe Iesu'a zina'a, 'O! Za Badi'a mazao mene fie'ete'e azaġa! E za teite nouge da'o radiu ona'uma? E nouge ihoze oname'e'uma? Tahi'a kobe'a tutune aro'i eġe vaġe.' reiro.

²⁰ Zeġe'a ane vaġe tutune ariro. Vine sau'ani'a Iesu horonirotene, tahi'a kome'a mae ketoketoniro. Rahao higau bauriro, ebu kiure ragaviro, ebu hebe'anono'o busuriro.

²¹ Iesu'a moga ġadiniro. 'Ahige reiro. 'No'e madaġano ani ugi 'ahi meiro?' Mogani'a nina'a, 'Ani kome'a madaġano meiro.'

²² Ebu raena'a, 'Iġaiġa ire roga zamaġano zu vu zamaġano, vine sau'ani'a mae feune'ohe, ani ura'e ġaboneġa sausaunihi raduni. Ĝa fainoga edeġa ro'idene, vetuġafo'i ebu danafo'i!'

²³ Iesu'a niro. ' "Ĝa edeġa ro'idene" rae ihi'ehehe? Badi'a mazao fie'ete'e vaseġani'e, nagi gauġa haġaoga'e edeġa.

²⁴ Tahi'a kome'a mogani'a ġarihe ġihau niro. 'Ahige reiro. 'E Badi'a mazao fie'ohe. Rehano eġe'a mene idaru'ete'e moneo, danaho'i!'

²⁵ Iesu'a vaze ġehaġani'a dure onairote'e horozirotene, vine sau'a ta'iroharo. 'Ĝa, vaze mae uhune'ete'e zu mae babone'ete'e vineġa sau'a! Eġe'a ġa'ohe. Ane mazaono'o buano'i! Ane ragano bare ago ro'i!'

²⁶ Vine sau'ani'a ġihau ġaniġanau'ena'a, tahi'a kome'a mae ketoketonadu, buaro. Ebu tahi'a kome'ani'a rune teige baziro. Vaze ġehaġani'a ani horonadu, ze 'ane ani rudaneha reiro.

²⁷ Rehano Iesu'a evo'ano mae ġihiniro, ebu tahi'a kome'ani'a iġune edaro.

²⁸ Iesu'a ne 'ahoga diuġirotene, tahi'aġani'a sifu sifu ġadiniro. 'Nouga'ahi emeġe'a vine sau'a hegone bunoga mene idaraneha?'

²⁹ Iesu'a zina'a, 'Vine sau'a 'ahiguġa'e kuru hina da'o hegoze buze'ohe. Mene kuraune'e, vine sau'a 'ugugani'e hegoze buzoga'e mene idaġa.'

*Iesu'a rune hariġa bare reiro
(Mataio 17:22-23, Luka 9:43b-45)*

³⁰ Iesu'a ane tahi'a tahi'a teite e'e haba'a mode iğunadu, Galilea haba'ano vitau onamiro. Ebu Iesu'e ane'a noumao radiu'ete'e, vaze'a ederoga mene uratiro.

³¹ Mazağ'a ani'e tahi'ağ'a ihoze'ena'a, onamiro 'ahine. 'Ahige reiro. 'Eğe, Vaze Ubugani'e, vaze'a me'uma, ebu uğuhı'uma. Ebu mada uğidu zamağano bare ġabode iğuni'uma.'

³² Rehano ze'e, ani'a ġoerirota'a'e mene zamariro, ebu ze'a ġadinoga riharo.

Iniu'e hitagano ra'ohe?

(*Mataio 18:1-5, Luka 9:46-48*)

³³ Ze'a Kaperanauma neğano feuriro. Zeğe'a ne diuğirotene, Iesu'a tahi'ağ'a ġadiziro. 'Za ibio onaate'e zamağano, nagini ġo'ane onaeha?' reiro.

³⁴ Rehano ze'e mene ġoreniro, ibio onaate'e zamağano iniu niğā boro raena'a, zeğe'a zeğe bare ġo'aziro 'ahine.

³⁵ Ebu Iesu'a ehoradu, ane tahi'a gaubanana aheu fare (12) huziro. Ebu 'ahige rae ziro. 'Iniu'a niğā boro reihi reine, ani'a ane bare 'u'uğano re'uma, ebu tuğure vaseğä re'uma.

³⁶ Ebu ani'a ohoze kome'a zamahanadu, zeğe zamao ohoniro, ebu evo'a hinaohanadu, 'ahige rae ziro.

³⁷ 'Iniu'a eğe u'ano tahi'a kome'a 'ahiguğ'a mae ġihinine, ani'e eğe mae ġihih'e'ohe. Ebu iniu'a eğe mae ġihihine, ani'e eğe da'o mene mae ġihih'e'ohe, rehano Badi'a, eğe Mama zuni mae ġihine'ohe.'

Iniu'a mene rofine, ani eme danafe'ohe

(*Luka 9:49-50*)

³⁸ Ioane'a Iesu niro. 'Ihore vaseğä, vaze 'ahogani'a ġae niğano vine sau'a sau'a hegoze buzirote'e emeğe'a horoniro, ebu emeğe'a ani garariro, ani'e emeğe teite mene rau'e 'ahine.'

³⁹ Rehano Iesu'a ziro. 'Ani ago gararo'i! Mazağ'a eğe nio gigi'a inarağ'a hağae'ete'e hağaiğ*a hağae'ete'e vaseğä, e'e hağaiğ'a enogano, eğe ni mene sausaune ġoeri'uma.

⁴⁰ Mazağ'a eme mene rofe'ete'e vaseğani'e, emeğe danafe'ete'e vaseğä.

⁴¹ E hubehune zi'ohe. Ġae'a Keriso niğā mae ġihine'ete'e u'ano, iniu'a gagone vuğ'a ġanine, ani'e hubehune e'e naeğä me'uma.'

Hağai sau'ano tutune ve'one'ete'e

(*Mataio 18:6-9, Luka 17:1-2*)

⁴² 'Tahi'a kome'a 'ahiguğ'a eğe mazao fie'ete'e zamağano, iniu'a hağai sau'ano tutune ve'onihi reine, ani'e hadi boro bagağ'a 'unuğano autadu, davarao mae feunine, manoğ'a.

⁴³ Ebu evo'o'a mae ve'o'o'idene, vari'e modo'i! Ebo'o naēga o'o'a re'udemo, 'ouge ġabone hidoga'e manōga. Hena evo'o aheu radu, radiu tuğutuğu irēga* diuğoga'e sau'a.

⁴⁵ Ebu odaño'a tutu'e ve'o'o'idene, vari'e modo'i! Odaño naēga o'o'a re'udemo, 'ouge ġabone hidoga'e manōga. Hena odaño aheu radu, radiu tuğutuğu irēga diuğoga'e sau'a.

⁴⁷ Ebu ubumaño'a tutu'e ve'o'o'idene, ġude modo'i! Ubumaño tiba re'udemo, 'ouge Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a diuğoga'e manōga. Hena ubumaño aheu radu, radiu tuğutuğu irēga diuğoga'e sau'a.

⁴⁸ E'e haba'ano radiu tuğutuğu idığa ġehağani'a, vaze ahi'a au radiu'e'uma, zuni ireğani'e mene vida'uma.

⁴⁹ Vaze nidu'a'e ire hina dehezi'uma.

⁵⁰ Dama'e manōga, rehamo dama'a aberaune, nouge nouge bare inini'uma? Zama'a manorfine, dama zamao to'i, zuni nabudizeta tone radiu tiburano'i!"

10

*Iesu'a roğae hegone'ete'e ġoe'a ihoziro
(Mataio 19:1-12, Luka 16:18)*

¹ Iesu'a e'e haba'a mode iğunadu, Iudea haba'a onamiro. Ebu Ioridana vuğano fariro. Ebu vaze ġuguvağani'a ane väge bare isau onairo. Iesu ani, ane'a iğaiğā hağaidote'e teige, ihoziro.

² Ebu Farisea azaña nu'a Iesu tuhune nurifine ani väge aradu ġadiniro, raena'a, "Vaze 'ahogani'a inuga hegonoga'e idağahhehe?"

³ Iesu'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Mose goro ġoe'a'e nouge ra'ohe?"

⁴ Zeğe'a niro. 'Mose'a raena'a, ohoze'a inuga hegonoga veize, fefa teadu, inuga ha'uma, ebu hegoni'uma.'

⁵ Rehano Iesu'a ziro. 'Za'e teğaze riğā 'ahine, Mose'a goro ġoe'a 'adi tiro.

⁶ Rehano ġadahęgano, Badi'a'a haba nidu'a hağairote'e zamağano, "Badi'a'a ohoze zu roğae hağairo."

⁷ E'ano'o ohoze'a vi'a moga muhizi'uma, ebu ani inugeta tibura'uma,

⁸ ebu ani anine aheu rehano tiba re'uma." E'ano'o ze'e mene aheu, rehano tiba.

⁹ E'ebano'o Badi'a'a tibuniota'a'e, vaze'a mene 'a'anı'uma.'

¹⁰ Vesu'u zeğe'a neo diuğ'i onamirotene, Iesu, tahi'ağani'a ġadiniro. Ani'a ihozirote'e moneo ġadimaro.

¹¹ Ebu Iesu'a ziro. 'Iniu'a inuga hegonađu, roğae 'ahoga meine, a'e ani'a inuga ġahine ahete'ete'e haġaiġa teite idaġa.

¹² Ebu roğae'a i'a modadu, ohoze 'ahoga meine, ani zuni i'a ġahine ahete'ete'e haġaiġa haġae'ohe.'

*Iesu'a tahi'a kome'a kome'a veize Badi'a uminiro
(Mataio 19:13-15, Luka 18:15-17)*

¹³ Vaze nu'a Iesu vaġe eneze zamaze onairo, Iesu'a evo'a ranao touga veize. Rehano Iesu tahi'a tahi'a roziro.

¹⁴ Iesu'a e'e horonirotene, zamaġa ġuginiro. Ebu tahi'aġa ziro. 'Tahi'a kome'a kome'a tuġuzo'i, eġe vaġe aroga! Ago gararo'i! Mazaġa Badi'a'a ibitohau'ete'e vazegħa'e, tahi'a kome'a kome'a teige Badi'a ġoere igi'ete'e vazegħa.

¹⁵ E hubehune zi'ohe. Iniu'a tahi'a kome'a teige, Badi'a'a ibitohau'ete'e mene mae ġihinnej, Badi'a'a mene ibitoha'uma.'

¹⁶ Ebu Iesu'a tahi'a kome'a tiba tiba ohane ġihinadu, manina tiro, ebu evo'a zeġe ranao teadu, Badi'a uminiro.

Ma'ora vazegħa

(Mataio 19:16-30, Luka 18:18-30)

¹⁷ Iesu ani'a iġunadu, ibio onamirotene, ohoze 'ahogani'a dure onairo, ebu Iesu babaġano obena hina tuġadu, ġadiniro. 'Ihore vazegħa manoġa, e nagini haġaine, ġabone tuġtuġu hidi'uma?'

¹⁸ Ebu Iesu'a nina'a, 'ahige reiro. 'Ga nougaduni "E manoġa" ra'ohe? Vaze manoġa'e o'o'a. Rehano Badi'a da'o'e manoġa.

¹⁹ Ga'e Mose goro ġoe'a edeġa. A'e "Vaze ago mano'i. Inugo ago ġahine aheto'i. Ago ġonotano'i. Ago ġurire ġoero'i. Ago 'u'uru mo'i. Vi'u mogo gubazo'i." '

²⁰ Ebu ani'a Iesu niro. 'Ihore vazegħa, e'e kobeġanono'o onao izidi, Mose goro ġoe'a e'e nidu'a haġaido.'

²¹ Iesu'a ubuma 'ue, ane ġianiro, matu'oharo, ebu 'ahige rae niro. 'Ga'e gau 'ahoga ize mene haġaħha. Onamo'i! Ĝae toħe zuni habaġo nidu'a hoite modo'i, ebu e'e |imoni| rġa'e toħeze o'o'a azaġa zeno'i! 'Ougine, ġabone manoġa me'uma Badi'a mazao. Ebuni eġe ġarunio aro'i!'

²² Ani'a e'e ġoe'a igirotene, vetuġararo. Ebu zamaġa are'ena'a, onamiro, mazaġa ani'e ma'ora* vazegħa 'ahine.

²³ Iesu'a tahi'aġa ġiaze ragavadu, 'ahige rae ziro. 'Ma'ora vazegħa'e, Badi'a'a ibitohau'ete'e vazegħa rouga'e riġa bagaġa.'

²⁴ Ebu zeġe'a e'e ġoe'a igirotene, zaguzagħaro. Rehano Iesu'a bare ziro. 'Eġe tahi'a tahi'a, Badi'a'a ibitohau'ete'e vazegħa rouga'e riġa bagaġa.

²⁵ Kamero'e niduru ho'oga diuğoga'e riğā. Rehano ma'ora vazega'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazega rouga'e ufeta riğā."

²⁶ Ze e'e igirotene, zamaze nidu'a zaguzagaro, ebu Iesu niro. 'Ahige reiro. "Ougine, iniu'a da'o ġabone hidi'uma?"

²⁷ Iesu'a ġiazadu, ziro. 'Vaze ane'a bare ġabone hidoga'e mene idaġa, rehano Badi'a'a vaze ġabozi'uma. Mazaga ani'e gau nidu'a haġaoga idaġa.'

²⁸ Petero'a Iesu ġoreniro. 'Giano'i! Eme tohe nidu'a modadu, ġae ġaruna hegote'ohe'

²⁹ Iesu'a rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Vaze 'ahogani'a neġa, negoġa, ezeġa, vi'a, mogħa, eneġa ga haba'a, eġe u'ano zu Badi'a hari manoġa u'ano modine,

³⁰ ani izidi madaġano ġae sinahu e'e bare me'uma. Neġa, negoġa, ezeġa, vi'a, eneġa ebu haba'a bare me'uma, rehano aduga zuni hidi'uma. Ebu mada ġonagani'a onaine, ġabone tuġutuġu* me'uma.

³¹ Rehano ibite'ete'e azaġa ġehaġa'e vesi'uma, u vese'ete'e azaġa ġehaġa'e ibiti'uma.'

Iesu'a ġae uğiduġano ane rune hariġa reiro

(Mataio 20:17-19, Luka 18:31-34)

³² Iesu ebu ane tahi'a tahi'a, Ierusalema ibiġano oname'egano, Iesu'a ibitiro. E'e ġianirotene, ze'e zaguzagaro. Hegotirote'e azaġa zuni riharo. Ebu Iesu'a ane tahi'a gaubanana aheu fare (12) bare huze onairo. Ebu nagini'a ane mazao furera'uma, e'e ihoziro.

³³ 'Ahige reiro. "Giano'i, eme'e Ierusalema ite'ohe, ebu eġe, Vaze Ubugani'e dibu'o vazega ġihi'aġihi'a zu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaġani'a obohe ti'uma. Ebu zeġe'a raena'a, 'Ga'e ruda'uma,' re'uma. Ebu Badu'a aġu'a azaġa* 'evoreo ri'ihi'uma.

³⁴ Zeġe'a ġirihoni'uma, so'abide vahi'uma, masihi'uma, ebu uguhi'uma. Ebuni mada uğidu zamaġano, bare ġabode īġuni'uma.'

Iakobo ebu Ioane'a Iesu uminiro

(Mataio 20:20-28)

³⁵ Zebedeo ubuga, Iakobo zuni Ioane'a Iesu vaġe onaadu, 'ahige rae niro. 'Ihore vazega, eme gau 'ahoga ġae'a haġao foga ra'ohe.'

³⁶ Iesu'a ġadize'ena'a, 'Za ura'e, e'a nagini haġao zinihi ra'ohe?'

³⁷ Ze'a raena'a, 'Gae'a zuhi'a me'uma madaġa mo'idene, eme aheu, 'ahoga eda'e moneo, 'ahoga kauri moneo oħofo'i, eme nife boro reifine.'

³⁸ Rehano Iesu'a zina'a, 'Za'e aḡu'a, nagini umide'eta'a'e. Eġe'a gage'ete'e bioġa'e aduga hidi'ete'e bioġa, zae zuni e'e hina gagi'umahehe? Zuni eġe bapatizohi'uma bapatizoġa hina zae zuni bapatizozi'umahehe?'

³⁹ Zeġe'a 'O'e' rae niro. Ebu Iesu'a zina'a, 'Eġe'a gagi'uma bioġa'e, zae zuni e'e hina gagi'uma, zuni eġe bapatizohi'uma bapatizoġa hina, zae zuni bapatizozi'uma.

⁴⁰ Rehano eda'ehe naeo zuni kaurihe naeo ehori'uma azaġa'e, eġe 'ane mene re'uma. Rehamo e'e haba'a'e, Badi'a'a ohozi'uma reirote'e azaġani'a da'o ehori'uma.'

⁴¹ Iesu tahi'a gaubanana (10)'a e'e igirotene, Iakobo zuni Ioane mazao maġuniro.

⁴² Ebu Iesu'a huze nu'ozadu ziro. 'Za edeġa, avo'a haba'a zamaġano, zuhi'a rae zi'ete'e azaġani'a, e'e ne azaġa ibitozini'ohe ebu zeġe ġihi'a azaġani'a ze urate'ete'e idunaġano ne azaġa raġano haġae'ohe.

⁴³ Rehano za'e ago 'ouge haġao'i! Zae bo'aġano iniu'e ġihi'a reihi reine, ani'e zae tuġure vazeġa heuġa rae re'uma.

⁴⁴ Ebu iniu'a niġa boro reihi reine, ani'e, zae nidu'a veize tuġure igi'ete'e vazeġa re'uma.

⁴⁵ Mazaga eġe, Vaze Ubugani'a onairota'a'e, mene vaze'a eġe tuġure egoga veize, rehamo eġe'a vaze tuġure haġaoga veize, ebuni vaze ġehaġa sau'a u'ano, eġe ġabone hina Badi'a dibu'ohanoga veize.'

Ieriko neġano ubumaġa kuruġa fainiro

(Mataio 20:29-34, Luka 18:35-43)

⁴⁶ Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a Ieriko neġano feuriro. Ebuni Iesu ani, ane tahi'a tahi'a ebu vaze ġuġuvaġa teite Ieriko neġa mode oname'enogano, ubumaġa kuruġa zuni umido vazeġa, niġa Batimeo'a ibi genaġano ehore radiro. Ani'e Timeo ubuga.

⁴⁷ Ani'a Iesu, Nazareta ne vazeġa hanite onairote'e igirotene, huau iġuniro. 'Iesu, Davida Ubuga, eġe ve-tuġaho'i!'

⁴⁸ Vaze ġehaġani'a rone'ena'a, 'Hezoa!' rae niro. Reħano ani bare ġihau bagaġa huaro. 'Davida Ubuga, eġe ve-tuġaho'i!'

⁴⁹ Ebu Iesu'a edanadu, 'ahige reiro. 'Hune aro'i.' Ebu ubumaġa kuruġa vazeġa huniro. 'Ahige rae niro. 'Zamaġo tiba hano'i! Iġuno'i! Ani'a huġade'ohe.'

⁵⁰ Ane'a ogote'ete'e dabuaġa modadu, ġarihe iġuniro, ebu Iesu vaġe onamiro.

⁵¹ Iesu'a ġadiniro. 'Ga ura ġa mazao nagini haġaihi?' Ubumaġa kuruġa vazegani'a niro. 'Ihore vazeġa, e ehamatihi ra'ohe.'

⁵² Ebu Iesu'a niro. 'Onamo'i! Ģae'a Badi'a mazao fie'ete'e'a ġae bare fai'eha.' Ebu ġarihe hune ubumāga ra'arotene, Iesu ġarunio hegutiro.

11

Iesu Keriso'a Ierusalema neġa diuġiro

(*Mataio 21:1-11, Luka 19:28-40, Ioane 12:12-19*)

¹ Iesu'a, ane tahi'a tahi'a teite Ierusalema neġa hanitiro, ebu ne aheu, niġa Betefage ebu Betania zuni hanitiro. Ebu Olive maġa uhiġano bone, Iesu'a tahi'aga aheu tuġuziro,

² ebu ziro. "Zazore mone neġa onamo'i. E'e neġano feurine, vaze'a ize mene ehorirote'e | idoniki| r ubuga batune touga horoni'uma. Fuhi'adu mae onao'i.

³ Vaze'a ġadizena'a, "Za nagini nouge'ohe?" ro'idene, 'ahige rae zo'i. "Zuhi'a Boro'a urate'ohe. Vesu'u bare mae onai'uma."

⁴ Ze onamiro, ebu | idoniki| r ubuga ibiheta genaġano batune touga horoniro. Ani'e ibio edau radiro, ebu zeġe'a fuhi'iro.

⁵ E'ea edau radirote'e azaġani'a ġadiziro. 'Ahige reiro. 'Za nougadu | idoniki| r ubuga e'e fuhi'e'ohe?'

⁶ Ebu ze'a naenaezina'a, Iesu'a zirote'e ġoe'a zirotene, tuġuze onamiro.

⁷ Ze'a | idoniki| r ubuga Iesu vaġe mae onairo. Ebu zeġe dabua | idoniki| r ġarugano hirau tirotene, Iesu'a e'e rana ehoriro.

⁸ Ebu vaze ġehaġani'a zeġe dabua ibio hirau tiro. Vaze nu'e, ire ezaga rouġeita butuono'o vari'e madu, ibi rana tiro.

⁹ Ebu Iesu zamao onamirote'e, zu ġaruna onamirote'e azaġani'a, rae huau'ena'a, 'ahige reiro.

'Hosana!* Badi'a niġa mae ġihino'i! Zuhi'a Boro niġano onae'ete'e vazeġa matu'ohatihi!'

¹⁰ Emeġe mama Davida'a ibitoharote'e e'e madaġani'a onai'uma. Matu'ohatihi! Hosana! Hitanao Badi'a niġa mae ġihino'i!'

¹¹ Ani'e Ierusalema neġano feuriro, ebu Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa* zamaġano diuġiro. Ģau nidu'a ġiane ragave hauġirotene, ġoravararo 'ahine, tahi'aga teite Betania neġa bare onamiro.

Iesu'a | ifigi| r ireġa* roniro

(*Mataio 21:18-19*)

¹² Irarirotene, oherebau Iesu ebu ane tahi'a tahi'a'a, Betania neġanono'o vinini tare onairo.

¹³ Ebu | ifigi| r ireġa rouġeta haba faġanono'o moneni horonirotene, Iesu'a | ifigi| r ireġa u'a onamiro, huga

ġianoga rae. Ani'a uhiġa onairotemo, huga o'o'a. Rouġa da'o horoniro. Mazaġa | ifigi|r'a mene hudau'ete'e madaġa.

¹⁴ Ebu Iesu'a | ifigi|r ireġa niro. 'Vaze'a ġa hugo mene bare a'uma onamo tuġtuġu, mazaġa ġa'e mene bare huda'uma.' Ebu ane tahi'a tahi'a Iesu'a reirote'e igiro.

Iesu'a hoihoi azaġa Badi'a ġahunohau'ete'e Neġaono'o uhiziro

(*Mataio 21:12-17, Luka 19:45-48, Ioane 2:13-22*)

¹⁵ Iesu ebu ane tahi'a tahi'a, Ierusalema neġa bare itirotene, Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa diugiro. Iesu ani, Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa zamaġano, ġahunohanoga veize hoite'ete'e hoihoi azaġa, uhize ġururuziro. Iudea | imoni|r hina senise'ete'e azaġa fataġa, zuni tubugo niniġa hoite'ete'e azaġa ehorō ġauġa mae ġihuniro.

¹⁶ Ebu vaze garariro. Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa zamaġano tohe odohe diuġe oname buanoga mene uratiro.

¹⁷ Ebu ani'a ihoze'ena'a, 'ahige rae ziro. 'Buka zaġoġa zamaġano 'ahige tiro ga? "Eġe ne'e vaze nidu'a kuru neġa re'uma" Reħano zae'a eġe kuru neġa zamaġano ġonore monede haġae'ohe.'

¹⁸ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa, zuni Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a, e'e hariġa igirotene, Iesu manoga ibiġa vaġiro. Mazaġa vaze nidu'a ani'a ihoze'ete'e egadu, zaguzagaro 'ahine, Iesu rihoniro.

¹⁹ Ĝorava uriotene, Iesu ebu ane tahi'a tahi'a, Ierusalema neġanono'o bare Betania neġa onamiro.

| ifigi|r ireġani'a rorarote'e moneo Iesu'a ihoziro

(*Mataio 21:20-22*)

²⁰ Oherebau ibio onamirote'eba, | ifigi|r ireġa horoniro. Ane huga mo'aġanono'o rorau ovoiro taiga.

²¹ Ebu Petero'a, Iesu'a | ifigi|r ireġa nirote'e ġoe'a zamariro. Ebu Iesu niro, raena'a, 'Iħore vazęġa, ġiano'i! Ĝae'a rone sausaunate'e | ifigi|r ireġa roraneha.'

²² Ebu Iesu'a naenaeziro. 'Badi'a mazao fio'i!

²³ E hubehune zi'ohe. Iniu'a maġa 'adi nina'a, "Ĝihitadu, davara zamaġano buano'i" rae re'uma. Ebu zamaġa mene 'ada'adi'uma. Zuni ane'a rate'e haġaiġa hubehune furera'uma rae zamari'uma. 'Ouge Badi'a mazao fine, hugani'a ane mazao furera'uma.

²⁴ E'ano'o zi'ohe. Nagini nagini kurau'ena'a, umidi'uma. Ebu hubehune e'e hidi'uma rae zamaradu, fi'uma. 'Ouge haġaine, huga hidi'uma.

²⁵ Za'a edanadu, kuraune, vaze'a zae mazao haġai sau'a haġaate'e rae modo'i. 'Ougine, moze adureo radiu'ete'e'a zae haġai sau'a zuni rae modi'uma.'

*Ierusalema zuhi'ağā azağani'a Iesu gigi'ağā ǵadiniro
(Mataio 21:23-27, Luka 20:1-8)*

²⁷ Ze Ierusalema neğano bare feuriro. Iesu'a, Badi'a ǵahunohau'ete'e Neğā zamağano oname'enogano, Badi'a ǵahunohau'ete'e neğā zuhi'ağā boro boro, zuni Mose goro ǵoe'a ihoze'ete'e azağā, ebu vaze boro boro'a, ani vağē onairo.

²⁸ Ebu zeğe'a ǵadiniro. 'No'e gigi'ağā hina hağai e'e hağae'ohe? Iniu'a e'e gigi'ağā ǵaniro?'

²⁹ Iesu'a naenaeziro. 'Eğe'a ǵadimu tiba ǵadizi'uma. Zae'a naenaehine, eğe'a zi'uma, no'e gigi'ağā hina hağai 'ahi hağae'ohe.

³⁰ Ioane'a zinirote'e bapatizoğā'e, Badi'aono'o ga vazeono'o? Naenaeho'i.'

³¹ Zeğe'a zeğe da'o neneğaniro. 'Ahige reiro. 'Badi'aono'o reine, ani 'ahige re'uma. "Tena nougadu ani ǵoere mene mae ǵihinido?"

³² U "Vazeono'o reine, ..." Vaze ǵehağani'a mağuni'uma rihoniro. Mazağā vaze nidu'a 'ahige rae zamariro, Ioane'e hubehune peroveta vazeğā.

³³ E'ano'o Iesu naenaeniro. 'Ahige reiro. 'Eme ağu'a.' Ebu Iesu'a ziro. 'Eğe zuni no'e gigi'ağā hina hağai 'ahi hağae'etadi mene ihozi'uma.'

12

| iVaini | r* mebağā ǵiane'ete'e azağā hariğā idaidağā
(Mataio 21:33-46, Luka 20:9-19)

¹ Iesu'a hari idaidağā hina ǵoreziro. 'Vaze 'ahogani'a | ivaini | r mebağā ǵoraro, ebu hadi ǵabiriğā meraro. | iVaini | r mağā edene gige'ete'e iduğā hadi rana hu'iro. Ehamu'ete'e taruhağā hitanao hadi hina hağairo. Ebu e'e mebağā, meba ǵiane'ete'e azağā ziniro, ane veize gauoga veize. Ebu avo'a haba'a onamiro.

² | iVaini | r mağā hirive'ete'e madağā feurirotene, tuğure vaseğā meba ǵiane'ete'e azağā vağē tuğune onamiro, | ivaini | r mağā nu mouga veize.

³ Rehano ze'a obone teadu bouniro, ebuni evo'a isoğā tuğune baroniro.

⁴ Tuğure vaseğā 'ahoga hena bare tuğuniro. Rehano ze'a vadigano maro, ebu mazagarone runiro.

⁵ Hena 'ahoga tuğuniro, rehano mau runiro. Vaze ǵehağā zuni tuğuziro, rehano nu bouziro, nu zimi ruziro.

⁶ Ane mazao ize tiba da'o'e'e, ane ubuga zamarone. Ǵonagano, ani tuğune'ena'a, 'ahige reiro. 'Ani eğe ubude 'ahine, ǵoe'a egoha'uma.'

⁷ Rehano ani'a feurirotene, meba ġiane'ete'e azaġani'a neneġane'ena'a, 'ahige reiro. 'Tahi'a 'adi'e meba vazeġa iġu'a me'uma vazēga. Aro matihi! Mebaġa'e emeġe'a me'uma.'

⁸ Ebu ze'a obone teadu, mau runiro, ebuni | ivaini| r mebaġa enogano modiro.

⁹ | iVaini| r mebaġa vazēga'e nagini nougi'uma? Ani'e onaadu, meba ġiane'ete'e azaġa zimi hauġi'uma. Ebuni | ivaini| r mebaġa vaze 'ahoga 'ahoga zini'uma.

¹⁰ Za buka zaġoġa zamaġano, 'ahige tirote'e ġoe'a'e me'odiro ga?

"Ne ogoru'ete'e azaġani'a mene uratadu, mae modirote'e hadiġani'e, gauġa boro hadiġa re'uma.

¹¹ 'Adi'e Zuhija Boro'a haġairote'e haġaiġa. Emeġe'a ġiane'etene, manoġa tauġi.'

¹² Iesu teite ġoerirote'e azaġani'a, hari idaidaga 'ahi'e zeġe veize reirote'e ederirotene, ze ura Iesu obone tihi reiro. Rehano vaze ġuġuvaġa rihoziro. E'ano'o Iesu modadu onamiro.

Roma zuhi'aġa ani | itakisi moni|rġa

(Mataio 22:15-22, Luka 20:20-26)

¹³ Iudea vaze boro boro'a, Farisea azaġa zu Heroda teite rau'ete'e azaġa Iesu mazao tuġuziro, ane ġoere ġonaga egoga raduni.

¹⁴ Ze ani vaġe onairo, ebu 'ahige reiro. 'Ihore vazēga, eme edeġa, ġa'e huga da'o ra'ete'e vazēga, zuni vaze mazao mene riħau'ete'e vazēga. Mazaġa ġa vaze tohe mene ġiane'ete'e vazēga. Rehano ġoere huga hina Badi'a ibi iħofe'oħe. E'ano'o ġadimu'oħe. Roma zuhi'aġa | itakesi moni|rġa haune, idaġa ga mene? Eme | itakesi| r naeġa ha'uma ga mene?'

¹⁵ Rehano Iesu ani edeġa, ze zamaze nufe zamariro. Zeġe ġoere teite mene idaġa. Ebu 'ahige reiro. 'Za nougadu so'ohihi ra'oħe? | iMoni|r hadiġa oħoħe aro'i, eġe ġianifine.'

¹⁶ Ze tiba oħoħe ariro. Iesu'a madu ġadiziro. 'Iniu vine ebu iniu ni 'ahi'e'e?' Zeġe'a naenaeniro. 'Roma zuhi'aġa ni ebu viga.'

¹⁷ Iesu'a ziro. 'Roma zuhi'aġa* | imoni|r'e Roma zuhi'aġa ane hano'i, ebu Badi'a | imoni|r'e Badi'a ane hano'i!' Ebu zeġe huga ani ġoereono'o zaguzagaro.

Runeono'o bare iġuni'uma ġoe'a

(Mataio 22:23-33, Luka 20:27-40)

¹⁸ Sadukea azaġa* Iesu vaġe onairo. Ze'e 'ahige zamariro. Rune azaġani'e mada ġonagano mene iġuni'uma. Zeġe'a Iesu ġadiniro. 'Ahige reiro.

¹⁹ 'Ihore vazeġa, Mose'a emeġe veize 'ahige tiro. "Vaze 'ahoga negoġa rudaune, rehano ane inuga ubuga o'o'a reine, ane negoġani'a bare me'uma, ebu negoġa veize ubuga fureni'uma"

²⁰ Negoġa nidu'a fu'o tu aheu fare (7) radiudo. Negoġa ibi'a'e hahuriro, ebu rudaro, rehano ubuga o'o'a.

²¹ Negoġa aheugani'a ġozobaġa teite hahuriro. Rehano rudaro, ebu ubuga o'o'a. Ebu negoġa uġiduġa zuni hahuriro, rehano haġai idaġani'a fureraro.

²² Ebu negoġa nidu'a fu'o tu aheu fare'a tiba tiba ġozoba teite hahuriro, rehano nidu'a rudaū hauġadu, ubudeze o'o'a. Hena vesu'u ġozoba zuni rudaro.

²³ Runeono'o bare iġuni'uma madaġano, ani'e iniu inuga re'uma? Mazaġa oħoze fu'o tu aheu fare teite hahuriro 'ahine.'

²⁴ Iesu'a 'ahige rae ziro. 'Za hube ve'ore'ohe. Buka zaġoġa huga mene ma'ohe, zuni Badi'a gigi'a aġu'a.

²⁵ Runeono'o bare iġuni'uma madaġano, ze'e mene hahuri'uma, rehamo ze'e adureo radiu'ete'e aneruġa heuġa.

²⁶ Za'e runeono'o iġuni'uma ga mene, ġadimu'ehehe? Mose buka zamaġano butu hariġa'e'e. Za e'e hariġa me'odiro ga, Badi'a'a Mose nouge nouge nirote'e? A'e 'ahige reiro. "E'e Aberahamo* Badi'a, zu Isako* Badi'a, ebu Iakobo* Badi'a."

²⁷ Ani'e mene rune azaġa Badi'a, rehamo ġabone azaġa Badi'a. Ze aħirize'e rudaro, rehano vineze ize ġaboga. Za'e ve'oġa boro bagaġa.'

Goro ġoe'a ġihi'a

(Mataio 22:34-40, Luka 10:25-28)

²⁸ Mose goro ġoe'a iħoże'ete'e vazeġa 'ahogani'a onairo, ebu zeġe'a ġo'anirote'e igiro. Iesu'a faifairu naenaezirote'e igirotene, Iesu ġadiniro. 'Goro ġoe'a nidu'a zamaġano no'e goro ġoe'a'e ġihi'a?'

²⁹ Iesu'a naenaeniro, raena'a, 'Goro ġoe'a ġihi'a hune'e 'ahi'e'e. "Isaraela* azaġa, ego'i! Zuhi'a Boro, emeġe Badi'a'e ane da'o Zuhi'a tibuhuga.

³⁰ Ebu zamaġo nidu'a hina, ġaboneġo nidu'a hina, zamaroġo nidu'a hina, inaraġo nidu'a hina Zuhi'a Boro, ġae Badi'a zamaro'i!"

³¹ Goro ġoe'a 'ahoga, e'e hegħotoga'e 'ahi'e'e. "ġae'a ġae bare zamare'ete'e teige, nabugo zuni zamaro'i!" Goro ġoe'a

aheu 'adi'e ġoere boro. Goro ġoe'a 'ahoga 'ahogani'a ġoere aheu 'adi mene vitinoga.'

³² Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e vazeġani'a naenaeniro, raena'a, 'Manoġa tauġi! Ihore vazęga, ġa'e hube hugano ġoere'ohe. Badi'a'e tiba. 'Ahoga'e o'o'a.

³³ Ebu zamaġa nidu'a hina, edeġa nidu'a hina, inaraġa nidu'a hina, Badi'a zamare'ete'e, zuni vaze'a ane bare zamare'ete'e teige, nabuga zuni zamare'ete'e, e'e haġaiġa'e boro bagaġa. Ĝau nunu Badi'a hau'ete'e haġaiġa zaġoġa'e, e'e haġaiġani'a vitinoga.'

³⁴ Ebu ani'a doġo'ani naenaenirote'e, Iesu'a igirotene, 'ahige rae niro. 'Ga nariga Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeġa ra'ohe.' E'e enogano vaze nidu'a ani ġadinoga riħaro.

Keriso'e Davida ubuga zu Davida Zuhī'a

(Mataio 22:41-46, Luka 20:41-44)

³⁵ Ebu Iesu Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa zamaġano ihozirote'ea, 'ahige reiro. 'Nouga'ahi Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'e 'ahige ra'ohe, Keriso'e Davida ubuga?

³⁶ Mazāġa Davida ani, Vine Zaġoġani'a edeġa hanadu, 'ahige reiro.

"Badi'a'a e ġe Zuhī'a, Keriso 'ahige rae niro.

Eġe eda'e moneo eħoroi, onamo ġae teite utite'ete'e azaġa odaġo 'u'uġano edeze ġahizi'uma."

³⁷ Davida 'ane'a, e'e vazeġa hune'ena'a, Zuhī'a reiro. 'Ougine, ani'e nouge nouge Davida ubuga?' Ebu vaze ġuġuvaġa matu'uzeta Iesu ġoere igiro.

Iesu'a Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa haġai u'ano haramo ziniro.

(Mataio 23:1-36, Luka 20:45-47)

³⁸ Iesu'a ihozirote'ea zamaġano, 'ahige reiro. 'Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa ġiazo'i! Ze niguzoga raduni, dabua faġa haġaadu, oname onae'ohe, ebu vaze vaze'a ne hunio hidine, zuhi'a raduni, gubaze ġorezzihi ra'ohe.

³⁹ Iuda kuru neġa zamaġano, vaze boro boro'a eħiore'ete'e haba'ano eħorihi ra'ohe, ebu tiburu ogau'ete'e haba'ano zuni, eħor haba'a manoġano da'o eħorihi ra'ohe.

⁴⁰ Ebu ġozoba so'onadu, toħeġa nidu'a meine'ohe, zuni kuru faġa ġurire kurau'ohe. E'ano'o zeġe haġai sau'a, e'e naeġa'e boro bagaġa me'uma.'

Ĝozoba'a Badi'a ġahunanirote'e | imoni | r ġa
(Luka 21:1-4)

⁴¹ Iesu ani, Badi'a ġahunani'ete'e | imoni | r mauġaġa uhiġano eħoriro. Vaze ġehaġani'a mauġa zamaġano |

imoni|r ufirote'e ġiane radiro. Ma'ora azaġa ġehaġani'a | imoni|r boro ufiro.

⁴² U toheġa o'o'a ġozobaġani'a onaadu, | imoni|r komeġa aheu ufiro. A'e toea aheu heuġa.

⁴³ Ebu Iesu'a tahi'aġa huze nu'oziro, ebu 'ahige rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Toheġa o'o'a ġozobaġani'a ofata'a'e, vaze 'ahoga 'ahogani'a ofate'e teite mene idaġa. Ġozoba'e boro bagaġa ofeha.

⁴⁴ Mazāġa ma'ora azaġani'a ofata'a'e, zeġe | imoni|r ġehaġaono'o tahiġa da'o ofeha. Reħano ġozoba 'adi'e ane mazao radiu'ete'e moniġa nidu'a ofeha. Ani'a ogomuġa hoite a'uma moniġa nidu'a ufi hauġeha.'

13

Kuru Neġa Fahe Hauġi'uma rae Reiro

(*Mataio 24:1-2, Luka 21:5-6*)

¹ Iesu ani Badi'a ġahunohau'ete'e Neġanono'o buarotene, ane mazaono'o edeġa ma'ete'e vazęga 'ahogani'a 'ahige rae niro. 'Ihore vazęga, ġiano'i! Hadi iraġa zuni ne iraġa 'adi nugo ġiano'i! Manohuga tauġi!

² Reħano Iesu'a nina'a, 'ahige reiro. 'Ne boro 'adi horone'ehehe? Hadi 'ahoga hadi 'ahoga ani ranao mene radi'uma madaġa onai'uma. Agire azaġa nidu'a fahe ruruni'uma.'

Mada ġonagano ibiti'uma haġaiġa

(*Mataio 24:3-14, Luka 21:7-19*)

³ Iesu ani Olive maġano, a'e Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa naenaeġano ehorirotene, Petero, Iakobo, Ioane ebu Aniderea zeġe'a sifu ġadiniro.

⁴ 'Efo'i! A'e no'e madaġano? E'e haġaiġa nidu'a furera'uma madaġano, nagi haġai nu badegani'a ibite furera'uma?

⁵ Iesu'a zina'a, 'ahige reiro. 'Za Ġiano'i! Hena vaze'a tutuze so'ozzi'uma.

⁶ Vaze ġehaġani'a eġe ni radu onai'uma, ebu 'ahige re'uma. "E'e Keriso" Ebu vaze ġehaġa tutuze so'ozzi'uma.

⁷ Utı hariġa, haba hani'a, ga haba faġanono'o ego'idene, ago rihano'i! 'Adi'e furera'uma ġauġa, reħano mada ġonaga'e ize, izema.

⁸ Mazāġa avo'a neġani'a, avo'a neġa teite utiti'uma. | iGavamani|r 'ahogani'a, | igavamani|r 'ahoga teite utiti'uma. Haba nunu zamaġano haba'a hagarl'uma. Zaga zuni hia'uma. Reħano a'e ġadaheġano aduga hidi'ete'e da'o. Aduga nu ize mene fureraneha.

⁹ Zae'a bare dugute to'i! Mazağani'e kanisoro azağa zamao ohoze ti'uma. Ebuni Iuda kuru neğə zamağano bouzi'uma. Eğe u'ano, |igavamani|r vazeğə zu zuhi'a, zeğe zamao eda'uma. Ebu zeğe ubumao eğe hari manoğa rae furen'i'uma.

¹⁰ Mada ġonaga ize, izema mougano, Badi'a hari manoğa'e, haba nidu'a zamağano haramo zini'uma.

¹¹ Ebu no'e madağano oboze teadu, kota ohozo'idene, nagini ġoe'a re'uma rae, ago zamare borofo'i! Madağani'a feuro'idene, zae'a ġoeri'uma ġoe'a zini'uma. Za'e e'e da'o rae fureno'i! Mazağaa zae'a ġoeri'uma ġoe'a'e, zae'a mene ġoere'ohe. Rehamo Vine Zaġogāni'a ġoere'ohe.

¹² Negoġani'a negoġa revohanadu, ma'uma. Ebu mogani'a ubuga revohanadu, ma'uma. Ebu ubudeze'a vi'a mogha maġuno zini'uma, ebu runeo tuġuzi'uma.

¹³ Vaze vaze nidu'a eğe ni u'ano, za he'ehe'ezi'uma. Reħano edau gigaru onamo meite'e vazeğə'e ġabone hidi'uma.

Sausauze'ete'e riho ġauġa eda'uma madağā

(Mataio 24:15-28, Luka 21:20-24)

¹⁴ Reħano sausauze'ete'e riho ġauġa ani, ane'a mene eda'uma haba'ano eda'uma. E'e horono'idene, Me'ode'ete'e vazeğə edero'i! Iudea haba'ano radiu'ete'e azağa haba maġa u'a ferau onamo'i!

¹⁵ Ne touġariġano ahi'a ohone'ete'e vazeğani'e bare ovoadu, ne mene diuġi'uma, ane tohe mouga veize. Reħano fera'uma.

¹⁶ Mebao gae'ete'e vazeğani'e, ane dabua mouga veize mene bari'uma. Reħano fera'uma.

¹⁷ E'e madağano, ahi'eta roġaeğä zuni, nune hina ene guraġa ġubuze'ete'e roġaeğä, ze'e vetuġaġa. Feranoga mene idaġa.

¹⁸ Irugu madağano, e'e madağani'a mene fureranoga veize kurano'i!

¹⁹ Mazağaa e'e madağano vaze nidu'a aduga hidi'uma. Badi'a ani'a ġadaheğano ġau nidu'a haġairote'eano'o onao izidi, 'ahiguġa haġaiġa mene fureraro. Vehu'u zuni 'ahiguġa mene bare furera'uma.

²⁰ Zuhi'a Boro ani'a, e'e madağaa mene futufine, vaze tiba zuni mene ġabode radi'uma. Rehamo ane'a mae tirote'e azaġa* u'ano, e'e madağaa futufi'uma reiro.

²¹ Ebu vaze 'ahogani'a zina'a, 'Giano'i, Keriso'e 'ahi e'e!' ga 'Omo e'e!' rae zo'idene, e'e ġoe'a ago mae ġihino'i.

²² Mazağaa ġuriro Kerisoġa zuni ġuriro peroveta azaġa furera'uma. Ebu Badi'a'a rae tirote'e azaġa tutuze so'ozihha radu haġai nu badeġa boro bagaġa zu zaguzaga'uma haġaiġa haġai'uma.

²³ E'ano'o zae'a bare dugute to'i! Haḡai nidu'a, ane'a ize, izema fureranogano, zae veize rae furene'ohe.'

Vaze Ubugani'a ovai'uma

(*Mataio 24:29-31, Luka 21:25-28*)

²⁴ Ebu aduga hidī'uma madaḡa hauḡine, e'e madaḡano mada'e uzabora'uma. Bato'e mene agara'uma.

²⁵ Buzuva'e adureono'o rururu bua'uma. Ebu adure ġiane'ete'e gigi'aġani'e hagahagari'uma.

²⁶ Ebu e'e madaḡano eġe, Vaze Ubugani'a ġoze zamaḡano ovai'uma. Gigi'a inaraġa boro zuni agaġa manoġa madu ovai'uma. Ebu vaze vaze'a e'e horoni'uma.

²⁷ Ebu hena eġe'a tuġure viga tuġuzi'uma. Ebu haba nidu'anono'o, Badi'a'a rae tirote'e azaġa nu'ozzi'uma. Haba ġonaganono'o haba ġonaga azaġa nu'ozzi'uma.

Madaġa hanite'ete'e edero'i!

(*Mataio 24:32-35, Luka 21:29-33*)

²⁸ Figi ireġa mazao nagini'a fureru'ete'e ġianadu, edero'i. Ezagani'a butiru itadu rouġani'a udufa'oga horonetene irugu madaġa haniteha rae edere'ohe.

²⁹ E'e teige 'ahiguġani'a fureru'ete'e horonine'e, eġe, Vaze Ubugani'a adureono'o bare ovaite'e edero'i.

³⁰ Hubehune zi'ohe. Izidi radiu'ete'e azaġa mene hauġi'uma, onamo 'ahiguġaguġa nidu'a furera'uma.

³¹ Adure zu raha'e hauġi'uma. U eġe ġoere'e radiu tuġutuġu.

Guhiu rado'i!

(*Mataio 24:36-44*)

³² Rehano nani'a 'ahiguġani'a furera'uma, emeġe nidu'a aġu'a. Adureo radiu'ete'e aneruġa zuni aġu'a. Badi'a Ubuga zuni aġu'a. U eġe Mama da'o edeġa.

³³ Zae'a dugute to'i! Ĝiane rado'i! Mazaġa za aġu'a, e'e madaġa nani'a onai'uma.

³⁴ A'e, vaze'a ane ne modadu, oname'ete'e heuġa. Ani'a iġune'ete'e madaḡano, ane tuġure azaġa mazao, gau tiba tiba zini'uma. Ebu ibiheta ġiane'ete'e vazęga nina'a, "Ehamu rado'i!" re'uma.

³⁵ E'ano'o fairu ġiano'i! Mazaġa za aġu'a ne zuhi'aġa nani'a bare onai'uma. Ġorava oħe'ano ga, oħere ne-manema ga, irara moneo ga, ohereda'o, za aġu'a.

³⁶ Ani'e, za aġu'a madaḡano, bare onai'uma. Ebu zae'a baze'enogano hanizine, nougi'uma?

³⁷ Eġe'a zae zi'ete'e ġoe'a'e, vaze nidu'a zuni zi'ohe: Ĝiane rado'i!"

14

Iesu ma'uma ibīga vaḡiro

(*Mataio 26:1-5, Luka 22:1-2, Ioane 11:45-53*)

¹ 'Ahi madaḡa'e, Pasika muiḡa* zuni | iisiti| r o'o'a | iberedi| rḡa au'ete'e muiḡa madaḡa*, mada aheu izema mougano. Badi'a ġahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro, zuni Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa, ze 'u'uru monede, Iesu obone teadu, manoga ibīga vaḡiro.

² Mazaḡa ze raena'a, 'Pasika muiḡa madaḡano mene haḡai'uma. Hena vaze ġuḡuvaḡani'a utitofi'uma.'

Roḡae 'ahogani'a dehoro Iesu rana beu'iro

(*Mataio 26:6-13, Ioane 12:1-8*)

³ Iesu ani'e Betania neḡano, Simona, ibite lefera'a meirote'e vaseḡa ne zamaḡano radiro. Ze ehore ogau'enogano, roḡae 'ahogani'a botoroḡeta diuḡiro. Botoro hadi niḡa Alabasita*, zamaḡano'e dehoro, niḡa Narudo, naeḡa'e'e boro, e'e varadadu, Iesu vadini rana ovoe beu'iro.

⁴ Rehano vaze nu de'ea bone maḡunadu, ġadititina'a, 'Nagini u'anono'o dehoro manoḡa mode tauġe'ohe?

⁵ A'e hoitifone, kina sinahu uḡidu (300) vitinifo. E'e | imoni|rḡa'e toheḡa o'o'a azaḡa zinifo.' 'Ouge rae roniro.

⁶ Rehano Iesu'a raena'a, 'Ago gararo'i! Nougaduni ani aduga hau'ohe? Ani'e haḡai manoḡa eġe mazao haḡaeha.

⁷ Mazaḡa tohe o'o'a azaḡani'e, zae teite iġaiġa radiu'ohe. Vesu'u za faizine, idaḡa. U e'e zae teite iġaiġa mene radi'uma.

⁸ Ani'e ane edeḡa haḡaiġa haḡaeha. E ize mene gurogano, ani'e, dehoro eġe ahirio ibite be'uneha, vesu'u eġe ahiri guroga veize.

⁹ E hubehune zi'ohe. Haba nidu'a zamaḡano no'e haba'ano Badi'a hari manoḡa haramine, ani'a haḡaate'e haḡaiġa hariġa re'uma, ane zamaroga veize.

Iuda Isakariota'a Iesu revoharo

(*Mataio 26:14-16, Luka 22:3-6*)

¹⁰ Iuda Isakariota, Iesu mazaono'o edeḡa ma'ete'e vaseḡa 'ahoga, Badi'a ġahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro vaseġe onamiro, Iesu revohanoga veize.

¹¹ Ze e'e ḡoe'a igirotene, matu'e rudaro. Ebu '| iMoni| r ġani'uma' rae niro. Iuda ani, Iesu revoha'uma madaḡa manoḡa vaḡiro.

Pasika muiḡa haḡae tiro

(*Mataio 26:17-19, Luka 22:7-13*)

¹² | iisiti| r o'o'a | iberedi| rḡa au'ete'e muiḡa madaḡa ibi'ano, a'e Pasika zamarifine, dibu'o mamoeġa ubuga

mau'ete'e madağā, Iesu tahi'a tahi'a, Iesu ġadiniro. 'No'e onamadu, ġae veize Pasika ogomuğā haġae ti'uma?'

¹³ Ane tahi'a aheu tuġuze'ena'a, 'ahige rae ziro. 'Ierusalem neġa ito'i! Ohoze 'ahogani'a vu ġoġoreġa ġudu'oga horoni'uma. Ebu ani ġaruna hegoto'i!

¹⁴ Ane'a diuġi'uma neġano, e'e neġa vazeġa ġoreno'i. "Ihore vazeġa 'ahige ra'ohe. Eġe'a, eġe tahi'a tahi'a teite, Pasika muiġa a'uma neġa zamaġa'e, nou'e'e?"

¹⁵ Ani'a hitanao ne boro zamaġa 'ahoga ihozi'uma. Ane'a eġe Pasika muiġa veize, ne zamaġa ruhine teate'e horoni'uma. De'ea haġae to'i.'

¹⁶ Ani anine iġunadu, ne boro itiro. Ebu Iesu'a zirote'e horoniro. Ze Pasika muiġa ruhine tiro.

Iuda'a Iesu revoha'uma hariġa ibite ziro

(*Mataio 26:20-25, Luka 22:22-23, Ioane 13:21-30*)

¹⁷ Ĝoravararotene, Iesu ani, ane tahi'a tahi'a gaubanana aheu fare teite onairo.

¹⁸ Ze ehore ogarote'e zamaġano, Iesu'a 'ahige rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Za 'ahogani'a revoni'uma. Ani, eġe teite idaġa ogau'ete'e vazeġa.'

¹⁹ Ze zamaze adudaro, ebu ane ane'a, 'E mene hehe?' rae niro.

²⁰ Iesu'a naenaezi'ena'a, 'A'e zae 'ahoga, gaubanana aheu fare zamaġano, | iberedi| r eġe teite idaġa siuvao 'u'une au'ete'e vazeġa.

²¹ Eġe, Vaze Ubugani'e, buka zaġoġa zamaġano tirote'e idaġano onami'uma. Reħano, eġe, Vaze Ubuga revoni'uma vazeġa'e, fase vetuġaġa! Ani'e mene furerafone, manoġa.'

Zuhija ane mui ġonaga au tiburaro

(*Mataio 26:26-30, Luka 22:14-20*)

²² Ze ogarote'e zamaġano, Iesu'a | iberedi| r madu, Badi'a uminiro. Ebu | iberedi| r vahegaduni, ġahugiro. Ebu raena'a, 'Madu, ano'i. 'Adi eġe ahiri.'

²³ Hena | ivaini| r vuġa bioġa 'ahoga meiro. Badi'a mazao matu'ohanadu, ziniro. Ebu ze bio tibanolon'o tahi tahe gagiro.

²⁴ Ebu Iesu'a ziro. "Adi eġe ru. Vaze ġehaġa u'ano be'ute'ohe. Eġe ru hina Goro Iziga ti'ohe.

²⁵ E hubehune zi'ohe. E | ivaini| r vuġa mene bare gagi'uma, onamo Badi'a a ibitohau'ete'e haba'anobu'u iziga gagi'uma.'

²⁶ Ebu ze badahadu, Olive maġa buau onamiro.

Iesu'a Petero niro. 'Ga'a eġe o'ohi'uma'

(*Mataio 26:31-35, Luka 22:31-34, Ioane 13:36-38*)

²⁷ Iesu'a ane tahi'a tahi'a zina'a, 'ahige reiro. 'Zae nidu'a muhihe fera'uma. Mazağa buka zağoga zamağano 'ahige tiro.

"Badi'a'a mamoe ġiane'ete'e vazega mau runi'uma.
Ebu mamoe'e ferau ġouri'uma."

²⁸ Rehano e rudanadu, runeono'o bare ġabode iğuni'uma. E'e enogano, e ibite Galilea ona'uma, ebu zae teite hidi'uma.'

²⁹ Petero'a raena'a, 'Vaze nidu'a muhi'e fera'uma, rehano e'e mene fera'uma.'

³⁰ Iesu'a Petero niro. 'E hubehune ġa'ohe. Izidi ohere kokoroku'a ġae aheu ize, izema uganogano, ġa'e ġae ugido ege o'ohi'uma.'

³¹ Rehano Petero ani ġoere ġiharo. 'Nagini'a ege mazao fureraune, e ġae teite ruda'uma madağano zuni, e'e ġa mene rae o'o'i'uma.' Ane tahi'a nidu'a 'ouge reiro.

Iesu Getesemane haba'ano kuraro

(Mataio 26:36-46, Luka 22:39-46)

³² Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, Getesemane haba'a onairo. Ebu Iesu'a tahi'a ġa zina'a, 'ahige reiro. 'E kurau'e bobo, 'aha geno ehore rado'i!'

³³ Ebu Petero, Iakobo ebu Ioane, zeġe ugido zamaze onamiro. Onamirotene, Iesu ani zamaġa ufeta riħaro, zuni zamaġa adudaro.

³⁴ Ebu 'ahige rae ziro. 'E'e zamahe are ruda'ohe. 'Adao radadu, zae'a zae bare duguzo'i!'

³⁵ Hena tahiġa mo bade onamiro. Ebu rahao ġuguradu, kuraro, raena'a, 'Idaġa ro'idene, mada aduga 'adi mae vaġino'i!'

³⁶ Ebu 'ahige reiro. 'Eġe Mama, ġa gau nidu'a haġaoga edeġa. Eġe mazaono'o bio 'adi, gau aduga 'adi mae vaġino'i! Rehano mene eġe ura. A'e ġae ura da'o haġao'i!'

³⁷ Hena baradu, ane tahi'a ugido baze'enogano, horoziro. Ebu Petero nina'a, 'ahige reiro. 'Simona, ġa baze'ehehe? Mada tiba (1 hour) zu dugu'ogani mene idaranahehe?

³⁸ Dugute to'i ebu kurano'i, so'oso'o ġoe'a mene egaduni, haġai sau'a mene haġafine! Zamaze'e hubehune urate'e rehano, aħirize'e zorere'ohe.'

³⁹ Ebu ani bare onamaduni, ibite kurarote'e teige kuraro.

⁴⁰ Hena ani'a bare onaadu, zeġe ugido baze'enogano horoziro. Mazaġa ubumaze'a ufeta anoziro. Ze'e aġu'a nouge nouge Iesu naenaeni'uma.

⁴¹ Iesu'a bare onamadu, kuranadu, ġae ugido ġano bare onairo. Ebu 'ahige rae ziro. 'Za ize baze'ehehe, ebu aħirize ohone'ehehe? E'e da'o. Madaġa 'ai onaeha. Ġiano'i! Eġe, Vaze Ubugani'e, vaze sau'a sau'ani'a me'uma.

⁴² Iğuno'i! Eme haoze onamihi! Ĝiano'i! Revoni'ete'e vazeğä 'ai onaeha.'

Iesu obone tiro

(*Mataio 26:47-56, Luka 22:47-53, Ioane 18:3-12*)

⁴³ Iesu ani ize ġoere'ete'e zamağano, Iuda, gaubanana aheu fare (12) vazeğä 'ahogani'a onairo. Vaze ġehaġa zuni kari ebu somori boro madu, ane teite onairo. Ze'e Badi'a ġahunohau'ete'e neğä zuhi'āga boro boro zuni, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağä ebu, vaze boro boro'a, tuğuziro.

⁴⁴ Reva vazeğani'a, ane'a haġai'uma gauġa ibite ihoziro, raena'a, 'Eġe'a hidadu, fura'inite'e vazeğani'e, ei'e'e. Obone to'i, ebu faine zamahu onamo'i.'

⁴⁵ Iuda'a feurirotene, Iesu vaġe onamiro. Ebu 'Thore vazeğä boro!' rae nina'a, fura'iniro.

⁴⁶ Ebu ze'a Iesu evo'ano obone tiro.

⁴⁷ Ane teite edau radirote'e vazeğä 'ahogani'a, kariġa ahase bunadu, Badi'a ġahunohau'ete'e neğä zuhi'āga ġihi'a tuğure vazeğä agatinirotene, teġaġa vari'e buniro.

⁴⁸ Iesu'a zina'a, 'ahige reiro. 'Za'e, ġonore vazeğä obone ti'ete'e teige, kari ebu somori boro madu, eġe obohe touga veize onahehe?

⁴⁹ Mada nidu'a e'e zae teite Badi'a ġahunohau'ete'e Neğä zamağano ihozido. E'e zamağano za'e mene obohe tido. Rehano 'adi'e buka zaġoġa zamağano tirote'e furera'uma haġaiġa.'

⁵⁰ Ebu tahi'āga nidu'a ani muhine feraro.

⁵¹ Ohoze tahi'āga 'ahogani'e, Iesu ġarunao hegötiro. Ani'e ahi'a isoġa, rehano dabua afa'a vidaro. Iesu obone tirote'e azaġani'a, ane zuni obone tihi reirotene,

⁵² dabuaġa da'o meiro. Ane huga'e firina feraro.

Iudea zuhi'āga nidu'a nu'orarote'e nemaġano Iesu'a edaro

(*Mataio 26:57-68, Luka 22:54-55, 22:63-71, Ioane 18:13-14, 18:19-24*)

⁵³ Badi'a ġahunohau'ete'e neğä zuhi'āga ġihi'a* u'a, Iesu zamahu onamiro. Ebu Badi'a ġahunohau'ete'e neğä zuhi'āga boro boro, zuni vaze boro boro, ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağä nidu'a nu'oraro.

⁵⁴ Petero ani'e, Iesu hegohegote onamiro. Ebu Badi'a ġahunohau'ete'e neğä zuhi'āga ġihi'a ġabiri zamağano diuġiro. Ani, ne e'ea gaue'ete'e azağä teite ehoradu, ireo idiro.

⁵⁵ Badi'a ġahunohau'ete'e neğä zuhi'āga boro boro, zuni Iudea kanisoro azağä* nidu'a, Iesu matite'e veize, nouge nouge kotai'uma ġoe'a vaġiro, rehano mene horoniro.

⁵⁶ Mazāga vaze ġehaġani'a Iesu ġuriro hariġa rae fureniro 'ahine, ġoereze mene tiba.

⁵⁷ Ebu vaze nu'e iġunadu, Iesu ġuriro hariġa 'ahige rae fureniro.

⁵⁸ 'Eme'e ani'a 'ahige reirote'e igiro. "E'e Kuru Neġa Zaġoġa* 'adi, vaze'a haġairote'e ġauġa fahadu, mada uġidu zamaġano, Badi'a ne 'ahoga, vaze'a mene haġai'uma ġauġa, ohoni'uma."

⁵⁹ Reħano e'e hariġa zuni mene idararo.

⁶⁰ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a'a, zeġe zamao iġunadu, Iesu ġadiniro. 'Ahige reiro. 'Ga mene naenaezi'ehehe? Vaze vaze 'aha'a ġoere aduga ġae rana ti'eta'a'e, ġa nouge re'uma?

⁶¹ Reħano Iesu ani'e sifu radiro, mene naenaeniro. Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a'a bare ġadiniro. 'Ahige reiro. 'Ga Keriso, emeġe'a mae ġihine'ete'e vazeġa ubuga hehe?

⁶² Iesu'a naenaeni'ena'a, 'ahige reiro. 'O'e, e'e Keriso. Za'e eġe, Vaze Ubugani'a, Badi'a gigi'eta eda'e moneo, ehorite'ea horohi'uma. Ebu adure ġoze zamaġano ovaite'ea horohi'uma.'

⁶³ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a'a dabuġa obonadu, zigiro.* Ebu 'ahige reiro. 'Ei'e'e. Ani matite'e veize mazāga mene vaġi'uma.

⁶⁴ Badi'a ni sausaune'ete'e ġoe'a za egeha. Za nouge zamare'ohe? Zeġe nidu'a ani maune, manoġa rae reiro.

⁶⁵ Ebu vaze nu'e so'abide vaniro. Ebu hena ubumaġa aute 'uadu, bouniro. Ebu 'ahige reiro. 'Ga'e peroveta vazeġa! Ro'i! Iniu'a bou'eha? Ebu tuġure vazeġa nu'a hena fa'oniro.

Petero'a Iesu o'oniro

(Mataio 26:69-75, Luka 22:56-62, Ioane 18:15-18, 18:25-27)

⁶⁶ Petero ani'a ne 'u'uġano radirotene, Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a veize gaue'ete'e roġae tahiaġa 'ahogani'a onairo.

⁶⁷ Ani Petero'a ireo idirote'e horonirotene, ane ġiane runiro. Ebu 'ahige rae niro. 'Gae zuni Iesu, Nazareta ne vazeġa teite radiudo.'

⁶⁸ Reħano Petero ani e'e ġoe'a o'oniro, raena'a, 'Gae'a nagini ra'eta'a'e, e'e aġu'a. E mene zamare'ohe.' Ebu buau'ete'e ġabirīga ibihetaġa u'a onamiro. Ebu kokoroku'a ugħar.

---

* ^{14:63} 'Adi'e Badi'a niġa sausaune'ete'e ġoe'a u'ano, Iuda azaġa haġae furenidote'e haġaiga.

⁶⁹ Roğae tahi'ağa ani horonadu, ani uhiğano edarote'e azağa bare zina'a, 'ahige reiro. 'Vaze 'adi'e Iesu mazaono'o edeğa ma'ete'e vazegä 'ahoga.'

⁷⁰ Rehano Petero'a bare rae o'oniro.

Vesu'u ani uhiğano edarote'e azağa, bare Petero nina'a, 'ahige reiro. 'Hubehune ġa'e ane vaze 'ahoga. Mazağā ġae zuni Galilea vazegä.'

⁷¹ Rehano Petero ani, ġoere huga ġoe'a hina rae fureniro. Ebu hubehune raena'a, 'ahige reiro. 'Ğa'a ra'ete'e ohozegä a'a'e, e ağu'a.'

⁷² Ebu hena kokoroku'a bare ugardo. Ebu Petero'e Iesu'a 'ahige nirote'e ġoe'a zamariro. 'Kokoroku'a ġae aheu izema uganogano, ġa'e ġae ugido ege o'ohi'uma.' E'e zamariotene, ani niau rudaro.

15

Pirato'a Iesu ġadiniro

(Mataio 27:1-2, 27:11-14, Luka 23:1-5)

¹ Oheredao uzeuze, Badi'a ġahunohau'ete'e neğä zuhi'aşa boro boro'a, vaze boro boro, ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağa, kanisoro azağa nidu'a teite ġo'aniro. Ebu Iesu utadu, tutune onamiro. Roma gavana*, Iudea haba'a ġiane'ete'e vazegä, niğä Pirato, ani evora ri'iniro.

² Pirato'a ġadiniro. 'Ğa'e Iuda azağa zuhi'aşahehe?' Iesu'a naenaenina'a, 'Ğae'a e'e ra'ete'e.'

³ Badi'a ġahunohau'ete'e neğä zuhi'aşa boro boro'a ġoere aduga aduga ġehaşa ani rana ġoeriro.

⁴ Pirato'a hena bare ġadiniro. 'Ğa mene naenaezi'ehehe? Ğiano'i, ġoere aduga aduga ġehaşa ġae rana ġoere'ete'e!'

⁵ Rehano Iesu ani mene bare ġoeriro. E'ebone Pirato ani doudiro.

Pirato'a Iesu satauronoga veize tuğuniro

(Mataio 27:15-26, Luka 23:13-25, Ioane 18:39—19:16)

⁶ Pasika muiğä madağano iğaiığa, Iudea azağani'a umidirote'e idunağano, ġutaudote'e vazegä 'ahoga tuğune bunido.

⁷ E'e madağano ġu'a neğano ġutarote'e azağa teite vaze 'ahoga niğä Barabasi'a radiudo. Ani'e uititirote'e zamağano vaze 'ahoga marote'e vazegä.

⁸ Vaze ġuguvağani'a Pirato väge onairote'ea, uminiro, ane'a iğaiığa hağaidote'e hağaiığa hağaoğa.

⁹ Pirato'a ġadiziro, raena'a, 'Za'e zae veize Iuda azağa zuhi'aşa 'omo tuğune bunoga urate'ehehe?'

¹⁰ Mazāga Pirato ani edeġa, Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro'a ane evora Iesu ri'inirota'a'e, zeġe'a ahiahiniro 'ahine.

¹¹ Reħano Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro'a Barabasi tuġune bunoga rae, vaze ġuguvaga ġunuġano inare ġoeriro.

¹² Ebu Pirato'a hena bare ġadiziro. 'Tena, zae'a Iuda azaġa zuhi'aġa rae hune'eta'a'e nougi'uma?'

¹³ Ze naenaeni houna'iro, raena'a, 'Sataurono'i!'

¹⁴ Pirato'a hena ġadiziro. 'Nouga 'ahi? Ani nagini haġai sau'a haġairo?' Reħano ze bare bare houna'ena'a, 'Sataurono'i!' reiro.

¹⁵ E'ano'o Pirato ani, vaze ġuguvaga zama'a ehoroga rae, Barabasi tuġune buniro. Ebu Iesu ani, Pirato ġoere idunaġano masinadu, satauronoga veize tuġuniro.

Uti azaġa Iesu ġirihoharo

(Mataio 27:27-31, Ioane 19:2-3)

¹⁶ Utı azaġani'a Iesu gavana ne zamaġa tutune onamiro. Ebu ze'a nabudize nidu'a huze nu'oziro.

¹⁷ Ebu dabua kanaġa vidoharo. Vadigano'e ire renoga mae ġuadu, ovoe redoharo, zuhi'a rouga raduni.

¹⁸ Ebu 'evore ġihine'ena'a, 'ahige reiro. 'Iuda azaġa zuhi'aġa o! Mada manoġa!'

¹⁹ Gubu hina vadigano bouniro, ebu so'abide vaniro, ebu obena hina tuġadu, so'one kuraro. Zeġe nidu'a tibutibe 'ouge haġairo.

²⁰ Ebu ġirihohau hauġirotene, dabua kanaġa fuhi'ohanadu, ane dabua hina bare vidoharo. Ebu satauronoga rae, tutune buniro.

Iesu satauroniro

(Mataio 27:32-44, Luka 23:26-43, Ioane 19:17-27)

²¹ Kurune ne vazeġa, niġa Simona'a guni'a neġanono'o onairo. Ani'e Alesana ebu Rufo moze. Ebu uti azaġani'a tuġutuġuniro, Iesu satauro odohoga veize.

²² Ebu Iesu tutune onamiro, habaniġa Gologota. E'e ġoe'a hugani'e 'Vadini isiga haba'a'.

²³ Murava niġa muro*, e'e teite tibune be'unirote'e | ivaini|r vuġa Iesu haro, ane ahiri'a mene ufeta giginoga veize. Reħano mene gagiro.

²⁴ Ebu Iesu satauroniro. Iesu dabua nidu'a'e hadi arahohanadu, iniu'a me'uma radu, ġahugotitiro.

²⁵ Ani satauronirota'a'e, oherebau mone mada fu'o ġazaġa (9am) zamaġano.

²⁶ Nagini u'ano satauronirote'e ġoe'a'e 'ahige tiro. 'IUDA AZAĞA ZUHI'AĞA'

²⁷ Ġonore azaġa aheu ane teite idaġa satauroziro, 'ahoga ane eda'e moneo, ebu 'ahoga ane kauri moneo.

²⁸ A'e buka zaġoġa zamaġano tirote'e ġoe'ani'a fureraro. 'Ahige reiro. 'Ani'e haġae tauġi tauġe'ete'e azaġa teite tibune me'odiro.'

²⁹ Uhiġano vitau onamirote'e azaġani'a, vadinize mirune'ena'a, roniro. 'Ahige reiro. 'Uuu! Ĝa Kuru Neġa Zaġoġa fahadu, mada uġidu zamaġano ohoni'uma reirote'e vazeġa!

³⁰ Satauroono'o buanadu, ġae'a ġae bare ġaboo'i!

³¹ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro'a, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa teite Iesu ġirihohau'ena'a, ġoretitiro. 'Ahige reiro. 'Ani vaze ġabozido. Reħano ani'a ane bare mene ġabone'oħe.

³² Keriso, Isaraela azaġa zuhi'aġa, satauroono'o buano'i, emeġe'a ġia'adu, ġae mazao fioga veize.' Ane teite idaġa sataurozirote'e azaġa zuni ġoere sau'a hina roniro.

Iesu'a rudaro

(*Mataio 27:45-56, Luka 23:44-49, Ioane 19:28-30*)

³³ Madai madaġa (12am) reirotene, haba nidu'a uzaboraro, onamo ġorava madaġa uġidu (3pm) meiro.

³⁴ Ġorava madaġa uġidu (3pm) meirotene, Iesu'a ġihau huar. 'Eloj, Eloj, lama sabatani?' Goere e'e hugani'e, 'Eġe Badi'a, eġe Badi'a, ġa nougadu ġiahe modeha?'

³⁵ Satauro uhiġano edarote'e azaġa nu, e'e igirotene, 'ahige reiro. 'Għiano'i! Ani Elia hune'oħe.'

³⁶ Vaze 'ahogani'a dure onaadu, vari maġa fu'ure'ete'e heuġa 'urugħa, |ivaini|r vuġa ġiġi'a zamaġano taradu, għibbu somoġano autiro. Ebu Iesu ġohani haro, gagħġaq veize. Ebu 'ahige reiro. 'Għuħiano'i, nugo ġianihi, Elia'a ovaadu, mae buni'uma ga mene.'

³⁷ Iesu ani ġihau huar. Ebu iriga re'adu, rudaro.

³⁸ Ebu e'e zamaġano, Kuru Neġa Zaġoġa 'ue'ete'e dabuaġa hitanaono'o zigau 'a'adu ovoiro, ebu aheu reiro.

³⁹ Ut iż-zaġġa boro 'ahogani'a, Iesu satauro zamao edanadu, ġiane radiro. Ani'a Iesu'a 'ouge rudarote'e horonirotene, 'ahige reiro. 'Hubebhune vaze 'adi'e Badi'a Ubuga.'

⁴⁰ Roġae nu zuni mono'o edanadu, ġianiro. Zeġe bo'agħano'e, Maria, ani Magadala neġa roġaeġa; zuni Maria, ani Iakobo zuhu'a zu Iosefa vi'ze; ebu roġae 'ahoga, niġa Salome.

⁴¹ Ze'e, Iesu'a Galilea haba'ano radirote'e madaġano, ane teite onamiro, ebu tuġureġa egħoharote'e roġaeġa. Ebu Iesu teite Ierusalema neġa eriote'e roġaeġa ġehaġa zuni e'ea.

Iesu hadi iduğā zamağano tiro

(*Mataio 27:57-61, Luka 23:50-56, Ioane 19:38-42*)

⁴² Čoravararo. A'e Bana Madağā izema mougano, ogomu hağae ti'ete'e madağano,

⁴³ Iosefa, Arimatea ne vaseğā, Iudea kanisoro vaze boro 'ahoga, ani zuni Badi'a'a ibitoha'uma madağā guhinirote'e vaseğā. Ani Pirato väge onamoga mene riharo. Ani onamadu, Iesu ahiri umidiro.

⁴⁴ Pirato ani, Iesu'a hube rudana ga mene rae zamariro. Uti vaseğā boro 'ahoga hunadu, Iesu'a hube rudana ga mene rae ġadiniro.

⁴⁵ Ani mazaono'o Iesu'a rудароте'e igirotene, Iosefa tuğuniro, Iesu ahiri mouga veize.

⁴⁶ Iosefa ani, dabua 'uruğā manoğā hoitiro. Iesu satauroono'o mae bunadu, dabua hina 'umiro. Ebu hadi iduğā zamağano tiro. E'e iduğā'e vatava hu'irote'e iduğā. Ebu hadi boro hina idu ibihetağā kiune 'uiro.

⁴⁷ Maria, Magadala ne roğaeğā, zuni Maria, Iosefa vi'a, anianine Iesu tirote'e haba'a ġiane radiro.

16

Iesu'a bare ġabode iğuniro

¹ Bana Madağā madağā hauğirotene, Maria, ani Magadala neğā roğaeğā, zu Maria, ani Iakobo vi'a, ebu roğae 'ahoga, niğā Salome, zeğe uğiduni murava hohoğā manoğā hoitiro, Iesu ahiri zauhohanoga veize.

² Fura madağano, irarirotene, ze'e idu haba'a onamiro.

³ Zeğe da'o neneğaniro, raena'a, 'Iniu'a idu 'uoga hadığa 'omo kiune vağinofi'uma?'

⁴ Ebuni ze'a dude iğunirotene, hadi'e avo'ao kiune touga horoniro. Hadiğa'e boro bagağā.

⁵ Zeğe huga idu haba'a zamağā diuğirotene, ene marağaga 'ahogani'a, eda'e moneo ehorirote'e horoniro. Dabuağani'e 'uruğā bagağā zuni fağā bagağā. Roğae uğidu ai vineze de'oriyo.

⁶ Rehano ani'a ziro, raena'a, 'Ago rihano'i! Za'e Iesu, Nazareta neğā vaseğā, satauronirote'e vaseğā väge'ohe. Ani ai ġabode iğuneha. Ani 'adao o'o'a. Ane ahi'a tirote'e iğu'a ġiano'i!

⁷ Ai onamo'i! Iesu tahi'a tahi'a ebu Petero zo'i! 'Ahige rae zo'i, "Iesu'a ibite Galilea onami'uma. E'eabu'u, ani'a zirote'e idunağano, ane teite hidi'uma."

⁸ Ebuni zeğe huga idu haba'anono'o ferau buaro, mazağā ahirize rereraro, ebu vineze zuni de'oriyo. Ebuni ġoere 'ahogani zuni vaze 'ahoga mene ziro, mazağā riharo 'ahi.

Iesu'a Maria, Magadala ne rōgaegā mazao fureraro

⁹ Fura madağano, oherebau uzeuze, Iesu ani ġabode īguniro, ebuni Maria, Magadala ne rōgaegā, ani mazao ibite fureraro. Ani'e vine sau'a fu'o tu aheu fare (7) ane mazaono'o hegoze buzirote'e rōgaegā.

¹⁰ Ani onamadu, Iesu teite radiudote'e azağā, zeğe zamaze are'ena'a, niarote'e zizugano ziro.

¹¹ Ze'e, Iesu ai runeono'o bare gabode īgunirote'e, zuni Maria'a ani horonirote'e hariğā igiro. Rehano ani ġoere mene mae ġihiniro.

Iesu'a ane mazaono'o edeğā ma'ete'e vazegā aheu mazao fureraro

¹² Vesu'u ani anine Ierusalema ne guni'ağā onamirotene, Iesu'a zeğe zamao fureraro, rehano irağā'e nufiro.

¹³ Ani anine baradu, nabudize ziro, rehano zeğe ġoere mene mae ġihiniro.

Iesu'a ane tahi'a tahi'a tuğuziro

¹⁴ Hena mada 'ahogano, Iesu tahi'a gaubanana tiba fare (11) ze'a ogaudote'e zamağano, Iesu'a zeğe mazao fureraro. Ebuni ta'iro zini ġoreziro, vaze ġoere rae mode'ete'e u'ano, zuni zeğe'a fefene'ete'e u'ano. Mazağā ani'a ġabode īgunirote'ea horonirote'e azağā ġoere'e mene mae ġihiniro.

¹⁵ Ani'a ziro, raena'a, 'Haba nidu'a onamo'i! Hari manoğā, vaze nidu'a mazao haramo'i!

¹⁶ Haramo mae ġihini'uma zuni bapatizoni'uma vazegani'e, Badi'a'a ġaboni'uma. U mene mae ġihini'uma vazegani'e, Badi'a kota boro madağano, ibiğani'a tura'uma.

¹⁷ Haramo mae ġihini'uma azağani'e hağai nu badeğā 'adi hağai'uma: vine sau'a ege niğano hegoze buzi'uma, ago izigano ġoeri'uma,

¹⁸ mohe sau'a mae ġihini'uma, rune muravağā gagi'uma, rehano mene sausauzi'uma, 'evoreze ugi azağā ragano ti'uma, ebu manori'uma.'

Iesu'a adure itiro

¹⁹ Zuhı'a Iesu'a ġoreze hauğırotene, Badi'a'a ani adure ġoha, mae ġihine itiro. Ebu Badi'a eda'e moneo ehoriro.

²⁰ Ze ai onamadu, haba nidu'a zamağano haramiro. Zuhı'a Boro zuni zeğe teite gaue tiburaudo, ebuni gigi'a inarağā hağae'ete'e hağaiğā hina zeğe ġoere idaneete.

Iesu Keriso Hari Manoġa Luka'a Mirihiro

Luka'a Vaze Boro Teofirasi veize Buka Mirihiro

¹⁻² Vaze boro Teofirasi, eġe Luka, ġae veize buka 'adi mirihe'ohe. Iesu'a gauġa ġadahenirote'ano'o onamo ane'a runeono'o bare iġunirote'e zamaġano, emeġe bo'aġano Iesu'a haġainute'e horonirote'e azaġa'e radiunu. Ze'e Iesu hari zu ani ihore moneo vaze me'odirote'e tuġure azaġa, ebu ze emeġe zuni ihofiro. Vesu vaze ġehaġani'a zu tuġure azaġa me'odirote'e idunaġano Iesu hari moneo mirihiro.

³ Eġe'a zuni e'e hariġa nidu'a'e ġadaheġanono'o onao izidi faifaine udahiro. Ebu eġe'a ġae veize hari 'adi faine doġo'ani ti miriho ġane'eta'a'e manoġa rae zamariro,

⁴ mazaġa ibite vaze'a ġae iho'irote'e hariġa'e hari huga rae ġae'a ederifine.

Ioane Babatiso'a Furera'uma Hariġa

⁵ Heroda ani Iudea haba'a kiniġa reirote'e madaġano, Badi'a dibu'o hau'ete'e vazeġa 'ahoga niġa Zakaria'a radiunu. Ani'e Abia urabo vazeġa 'ahoga ebu Abia rae ra'eta'a'e Badi'a dibu'o hau'ete'e azaġa urabo 'ahoġa. Ani ebu inuga niġa Elisabeta'e Arona* mariga azaġa.

⁶ Zakaria zu Elisabeta'e Badi'a goro ġoe'a haġaiġa nidu'a faifaine haġaido zu mene ve'onido. E'ano'o ze'e Badi'a zamao duduġa rae reiro.

⁷ Reħano ze ubudeze o'o'a, mazaġa Elisabeta ani'e gabani zuni anjanine'e ufeta youriro.

⁸ Mada 'ahogano Abia urabo azaġani'a gau'ete'e madaġa meiro. E'ano'o Zakaria ani zuni kuru neġano ane urabo azaġa teite Badi'a dibu'o hau'ete'e gauġa haġainu.

⁹ 'Ougirotene ze'e zeġe haġai idunaġano, kuru neġano diuġadu uvahu hohoġa hufite'e vazeġa vaġiro. Ebu e'e veize kaġusi arahoġa haġairotene, Zakaria meiro.

¹⁰ Ebu Zakaria'a uvahu hohoġa hufi'ete'e haba'a zamaġa diuġiro zu vaze ġuġuvaġa'e kuru neġa enoneo kurau radiunu.

¹¹ E'e zamaġano Zuhija Boro tuġure viga'a* Zakaria mazao fureraro. Ani'e uvahu hohoġa hufi'ete'e fataġa eda'e moneo edaro.

¹² Ebu Zakaria'a e'e horonirotene, viga de'oniro zu riħau rudaro.

---

* ^{1:5} Arona'e Mose negoġa ebu Badi'a dibuo hau'dote'e vazeġa

¹³ Rehano tuğure viga'a niro, raena'a, "Zakaria! Ago ri-hano'i! Badi'a'a ġae kuru igiro, e'ano'o ġa inugo Elisabeta'e ubugo 'ahoga furen'i'uma. Ebu niġa'e Ioane rae turaho'i!"

¹⁴ Ġa'e ani u'ano matu'e ruda'uma, ebu vaze ġehaġa zuni ane'a fureranate'e moneo matu'i'uma.

¹⁵ Mazaġa ani'e Zuh'i'a Boro zamao niġa boro re'uma. Ebu vaini vuġa zu vu sau'a mene gagi'uma. Zu vi'a isi zamaġanono'o Vine Zaġoġani'a ani ibito ha'uma.

¹⁶ Ani'e Isaraela azaġa ġehaġa sau'azeono'o mae ġihuzadu Zuh'i'a Boro zeġe Badi'a vaġe tutuze onai'uma.

¹⁷ Ani viga zu gigi'aġa'e peroveta vazeġa Elia teig'i'uma. Ani'e Zuh'i'a Boro izema onaogano onai'uma. Ebu Moga zu ubuġa zamaze mae tibuzifine danazi'uma. Zu Badi'a mene hegote'ete'e azaġa'e duduġa azaġa horozadu Badi'a hego-tifine tutuzi'uma, ebu vaze'a Zuh'i'a Boro veize ruhibifine ihozi'uma."

¹⁸ Zakaria'a tuğure viga niro, raena'a, "E voureha ebu eġe roġae zuni vroureha. Ġae ġoere'a furera'uma'e, e nougenouge ederi'uma?"

¹⁹ Ebu tuğure viga'a naenaenina'a, "E'e Gabiriera. E'e Badi'a zamao edau'ena'a, tuğure igi'ete'e aneruġa. Badi'a'a ġae hari manoġa 'adi ġouuga radu eġe tuġuheha.

²⁰ Ĝiano'i! Madaġani'a onaine, eġe'a rate'e ġoe'a hugani'a furera'uma. Mazaġa ġa'e eġe ġoere mene mae ġihinate'e u'ano, ġa'e ġoeroga mene idara'uma, onamo ġae ubugo'a furera'uma."

²¹ U vaze ġuġuvaġa'e enonao Zakaria guhini'ena'a, ani nougadu kuru neġa zamaġano faġahune radiu'ohe rae zamarinu.

²² Ebu Zakaria kuru neġanono'o buarotene, ani ze ġorezoga mene idararo. Ani 'evore hina da'o ġorezido, zu hebe'a'e adudaro. E'ano'o ze'e ani'a kuru neġa zamaġano iġunu teiġe horonirote'e ederiro.

²³ Ebu Zakaria kuru neġano Badi'a mazao gaue'ete'e madaġa hauġirotene, Ierusalema haba'a modadu neġa onamiro.

²⁴ E'e enogano ani inuga Elisabeta'e ene tiro, ebu bato fu'o ani neo radiunu.

²⁵ Ani raena'a, "Zuh'i'a Boro'a danahadu e ene teħa! Ene mene meirote'e mazagaroġa izidi Zuh'i'a Boro'a mae vaġineha!"

Iesu'a Furera'uma Hariġa

²⁶ Elisabeta'a ene tirote'e enogano bato 6 radirotene, Badi'a'a tuğure viga Gabiriera Galilea haba'a Nazareta neġano Maria vaġe ovve tuġuniro.

²⁷ Maria'e ohoze teite ize mene bazirote'e nogobaāga. Ani'e Davida mariga vazēga 'ahoga niāga Iosefa teite ira'auniro.

²⁸ Gabiriera'a Maria vāge onairotene, ani niro, raena'a, "Badi'a'a manoāga īganate'e rogāeāga! Matu'o'i! Zuhi'a Boro'e īgae teite radiu'ohe."

²⁹ Maria ani e'e igirotene, zuguzagaro zu ada'adaniro, ebu 'Goere 'adi huga'e nagini?' rae zamarinu.

³⁰ Ebu tuğure viga'a nina'a, "Maria! Ago rihano'i! Mazaāga Badi'a'e īgae mazao matu'e'ohe."

³¹ ĪGiano'i! ĪGa'e ene te'adu ubugo 'ahoga furenī'uma ebu niāga'e Iesu rae turahi'uma.

³² Ani'e niāga boro re'uma ebu vaze'a ani'e Badi'a īghi'a ubuga rae re'uma. Ebu ane vouāga kini Davida teige, Zuhi'a Boro Badi'a'a ani'e kini rae re'uma.

³³ Ani'a Isaraela azaāga[†] kiniāga tugutuguāga re onami'uma, zu ibito zini'ete'e mene hauāgi'uma."

³⁴ Ebu Maria'a tuğure viga nina'a, "E'e ohoze teite bazoga ize aāgu'a. Nougenouge uguāgani'a furera'uma?"

³⁵ Ebu tuğure viga'a naenaenina'a, "Vine Zaāgoāgani'a īgae vāge ovai'uma, zu Badi'a īghi'a gigi'a'e īgae zauha īgadi'uma. E'ano'o furera'uma tahi'aāga'e zaāgoāga re'uma zuni Badi'a ubuga rae huni'uma.

³⁶ ĪGiano'i! ĪGa nabugo Elisabeta zuni vouāga ebu ani'e gabani rae huniro. Rehano ene ohozēga teadu izidi bato 6 'ai maha.

³⁷ Badi'a'e gau nidu'a haāgaoga idaāga!"

³⁸ Ebu Maria'a tuğure viga nina'a, "E'e Zuhi'a Boro tuğure rogāeāga. ĪGae'a rata'a'e eēe mazao fureraune manoāga." Ebu tuğure viga'a ani mazaono'o vaāginiro.

Maria'a Elisabeta Vāge Onamiro

³⁹ E'e īgarugano Maria ani īgarihe īgunadu Iudea guni'a neāga 'ahoga onamiro.

⁴⁰ Ani feuradu Zakaria ne diuāgiro. Ebu Elisabeta niro, raena'a, "Manoāhehe?"

⁴¹ Elisabeta'a Maria ago igirotene, ubuga'e isi zamaāgano hagariro, ebu Vine Zaāgoāgani'a Elisabeta mazao iri'aviro.

⁴² Ebu ani'a Maria īhiāu nina'a, "Badi'a'a manohuga īganeha. ĪGae'a rogāe nidu'a vitizoga. ĪGa'a furenite'e tahi'aāga zuni Badi'a'a manohuga ha'uma.

⁴³ Eēe Zuhi'a Boro vi'a'e eēe vāge onaeha! Badi'a'a eēe veize manoāga boro haāgaeha!

⁴⁴ E'e īga ago egatene, eēe isi zamaāgano tahi'a kobe'a'e matu'e'ena'a hagareha.

[†] **1:33** Giriki, Iakobo neāga

⁴⁵ Ģa'e Badi'a manohuga hide'ete'e roğaeğā, mazağā Zuh'i'a Boro'a ġanirote'e ġoe'a mae ġihiniro."

Maria'a Zuh'i'a Boro Matu'o Haro
⁴⁶ Ebu Maria'a reiro, raena'a,

"Eġe Zuh'i'a Boro nigune'ohe!

⁴⁷ Ebu zamahe'e eġe sau'anono'o ġabohe'ete'e Badi'aġa mazao matu'e ruda'u'ohe,

⁴⁸ mazağā e'e tuġure roğaeğā zu nihe zuhu'a rehano, Badi'a'a e mene aġutaro.

Izidiono'o onamo mada nidu'a, vaze nidu'a'a re'uma, raena'a, 'Ga'e Badi'a'a manohuga ġane'ohe!'

⁴⁹ mazağā inaraġo gigi'a Badi'aġani'a gau boro eġe veize haġaħha. Ebuni ani'e zaġoġa!

⁵⁰ Badi'a'e ane gubaze'ete'e azaġa zu ze mariga nidu'a vetuġazi'ohe.

⁵¹ Ani'e evo'a inaraġa hina gau gigi'aġa haġairo, ebu zeġe bare mae ġihize'ete'e azaġa hegoze ġururuziro.

⁵² Ani'e kini zeġe eħoro haba'anono'o hegoze vaġiziro, ebu nize mae ovoo'ete'e azaġa mae ġihiziro.

⁵³ Ani'a vinize'ete'e azaġa ġau manoġa zenadu ze idararo. U ma'ora azaġa'e 'evore isoġa tuġuze onamiro.

⁵⁴⁻⁵⁵ Badi'a'a emeġe vouġa Aberahamo zu ane mariga veize ġoitoriro, raena'a, 'E zae izidi'ono'o mada tuġutuġu vetuġazi'e'uma.'

Ebu izidi ani'a ġoitorirote'e ġoe'a zamaradu eġe zu ane Isaraela tuġure azaġa danafiro."

⁵⁶ Ebu Maria ani Elisabeta teite bato uġidu radadu bare neġa onamiro.

Ioane Babatiso'a Fureraro

⁵⁷ Elisabeta'a ene ma'ete'e madağā meirotene, ani ubuga fureniro.

⁵⁸ Ebu neġa azaġa zu nabugani'a Elisabeta'e Badi'a'a manohuga boro harote'e egadu ze ane teite matu'iro.

⁵⁹ Ebu mada 8 meirotene, ze tahi'a 'adi ahi'a ogaġa rana iġuri haġae'ete'e haġaiġa‡ ġianifine onairo. Zeġe tahi'a 'adi niġa'e moga Zakaria ni turahihi reiro.

⁶⁰ Reħano vi'ani'a ziro, raena'a, "Mene, ani niġa'e Ioane rae turahi'uma."

⁶¹ Ebu ze'a naenaenina'a, "Ioanehe? Ģa nabugo bo'aġano ni 'adi'e o'o'a!"

⁶² Ebu ze 'evore hina moga ġoreniro. "Ā'a zamare'etene, niġa iniu rae re'uma?"

‡ **1:59** A'e Isaraela azaġa haġai, Badi'a ġoitorirote'e vazeġa rae iħozifine.

⁶³ Ebu Zakaria'a ire rafaġa umidadu e'e rana mirihiro. 'Niġa'e Ioane re'uma.' Ze'a e'e horonirotene, zeġe nidu'a zaguzagaro.

⁶⁴ E'e madaġano Zakaria hebe'a 'ai zogone nahanadu ġoerirotene agoġani'a buaro, ebu Badi'a nighuniro!

⁶⁵ Ne azaġa nidu'a nagini'a furerarote'e horonadu riharo. Ebu Iudea guni'a neġa azaġa nidu'a zuni e'e hari nidu'a igiro.

⁶⁶ E'e igirote'e azaġa nidu'a'e 'ahige zamariro. 'Tahi'a 'adi'e zama moneo vaze nagiġa re'uma?' Mazaġa Zuhi'a Boro 'evore gigi'aġani'a hubehune ane mazao radiunu.

Zakaria'a Badi'a Nighuniro

⁶⁷ E'e enoġano Vine Zaġoġani'a Ioane mogha Zakaria zamao iriva'iro, ebu ani'a Badi'a'ono'o ġoere reiro, raena'a,

⁶⁸ "Zuhi'a Boro Isaraela azaġa Badi'a mazao matu'o hano'i! Mazaġa ani'e Isaraela azaġa vaġe onadu danaziro, ebu agire azaġa evora'ono'o mae vaġiziro.

⁶⁹⁻⁷⁰ A'e ibite Badi'a'a ane peroveta zaġoġa azaġa hebeono'o reirote'e ġoe'ani'a hudaro. Badi'a'e emeġe sau'aono'o ġabofifine, ane tuġure vazeġa Davida mariga'ono'o Keriso tuġuniro.

⁷¹ Keriso'e emeġe agire azaġa mazaono'o ġabofi'uma, ebu emeġe he'ehe'efe'ete'e azaġa evora'ono'o mae vaġifi'uma.

⁷² Badi'a'e vouġafe vetuġaziro, ebu zeġe teite ġoitorirote'e ġoe'a zamariro,

⁷³ a'e vouġafe Aberahamo mazao ġoitorirote'e ġoe'a.

⁷⁴ Badi'a'e emeġe agire azaġa evora'ono'o mae vaġifi'uma, e'ano'o emeġe mene rihau'ena'a, ane gau haġai'uma.

⁷⁵ Ebu emeġe ġabone zamaġano, zamafe nidu'a Badi'a hanadu ane zamao haġai duduġa da'o haġae'ena'a, gaugħa haġai'uma."

⁷⁶ Ebu Zakaria'a ubuga nina'a,

"Ioane ubude, ġa'e Hitagħune Badi'aġa veize gau'ete'e peroveta vazeġa rae huġadi'uma, mazaġa ġa'e Zuhi'a Boro ibi ruhiboga veize ane zamao onami'uma.

⁷⁷ Ebu vaze haġai sau'a'ono'o ġabone zini'ete'e ibiġa Isaraela azaġa ihozi'uma.

⁷⁸ Badi'a'a emeġe vetuġafi rufe'ete'e u'ano, emeġe ġabofoga veize Keriso tuġuni'uma. Mada'a iġunadu hitana'ono'o emeġe rana agaġani'a hiau'ete'e teige, Keriso'a onai'uma.

⁷⁹ Ebu Keriso'a uzabo zu rune zamağano radiu'ete'e agağa zini'uma, ebu uniho manoğa ibiğano ibitofi'uma."

⁸⁰ E'e enoğano Ioane 'ai bororaro, ebu vine moneo inariro. Ani haba boha'ano radiudo, onamo Isaraela azağa mazao feure haraminu.

2

Iesu'a Fureraro (Mataio 1:18-25)

¹ E'e madağano Roma haba'a kiniğā niğā Augusto, ani'a ane gau hağae'ete'e azağa veize ġoere 'ahige tuğuriro. "Za Roma haba'a nidu'a zamağano radiu'ete'e azağa nidu'a nize mo'i*!"

² Kurenio'e Siria haba'a gavana vazeğā ra'ete'e zamağano ni ma'ete'e ibi'ağa meiro.

³ E'ano'o vaze nidu'a'e nize zouzifine, zeğe zeğe haba onamiro.

⁴ Iosefa'e Galilea haba'ano Nazareta neğano radiunu. Ani'e Davida mariga zu Beterehema neğā'e Davida haba, e'ano'o ani Iudea haba'ano Beterehema neğā onamiro.

⁵ Iosefa'e Maria ira'auniro, e'ano'o ani'e Maria teite nize zounoga veize onamiro. Maria'e ahi'eta.

⁶⁻⁷ Ze'a Beterehema neğano feurirotene, i'udo neğā zamağano'e bazuni haba'a o'o'a. E'ano'o ze'e boromakau neğano radiro. E'ea radinute'e zamağano, ene furenı'uma madağa meiro. Ebu Maria'e ubuga ibi'a fureniro, zu dabua hina 'umadu, boromakau ġubune'ete'e siuvağā zamağano ufi tiro.

Aneru'a Mamoe Taufe'ete'e Azağa mazao Fureraro

⁸ E'e ohe'ano, mamoe taufe'ete'e azağa'e Beterehema neğā uhiğano haba tauğığano mamoe taufe radiudo.

⁹ Ebu Zuh'i'a Boro tuğure viga'a tabara zeğe mazao fureraro. Ebu Zuh'i'a Boro agağani'a agazirotene, ze'e rihau rudaro.

¹⁰ Rehano tuğure viga'a ziro, raena'a, "Ago rihano'i, rehano abito'i! E hariğā manoğa zae ihozoga radu areha. Vaze nidu'ani'a e'e igine matu'i'uma.

¹¹ Izidi zae sau'a'ono'o ġabozı'uma vazeğā, Keriso Zuh'i'a Boro'e Davida habao fureraneha.

¹² Za'e tahi'a kome'a dabua hina 'umadu boromakau ġubune'ete'e siuvağā zamağano bazunoga horonine, za tahi'ağa'e Keriso rae ederi'uma."

---

* **2:1** sensisi

¹³ Aneru e'e'a 'ouge reirotene, tabara adure'ono'o tuğure viga ġuguvagani'a fureranadu ani teite Badi'a matu'o haro, raena'a,

¹⁴ "Hitanao'e Badi'a nigune'ohe! U rahao'e Badi'a'a matu'o zini'ete'e azaġa bo'aġano uniho manofe'ohe!"

¹⁵ Aneru nidu'a'a ġoere haugirotene muhizadu adure itiro. Ebu mamoe taufe'ete'e azaġa'e zeġe'a bare neneġaniro, raena'a, "Aro, Zuhija Boro'a edemafe'ate'e ġauġani'a hudanate'e ġianoga veize Beterehema neġa on-amih!"

¹⁶ 'Ougadu ze ġarihe Beterehema neġa onamiro. Ebu Maria zu Iosefa vaġadu tahi'a kome'a boromakau ġubune'ete'e siuvaġa zamaġano baze'enoga horoniro.

¹⁷ Ebu ze tahi'a kome'a moneo tuğure viga'a ġoerirote'e ġoe'a ihoziro.

¹⁸ Vaze nidu'a'e mamoe taufe'ete'e azaġani'a reirote'e ġoe'a igirotene zaguzagau ġouriro.

¹⁹ Rehano Maria ani 'ouge furerarote'e haġaiġa nidu'a mae zamao ofadu zamare radiu tauġinu.

²⁰ Mamoe taufe'ete'e azaġa'e tuğure viga'a zirote'e ġoe'a nidu'a furerarote'e horoniro zu igiro. E'ano'o ze Badi'a nigune'ena'a, bare mamoeze 'u'a onamiro.

²¹ Mada 8 meirote'e zamaġano, tahi'a 'adi'e ahi'a ogaġa rana iġuri haġairo, ebu vi'a mogani'a niġa Iesu rae turahiro. A'e vi'a ize ene mene tougħo tuğure viga'a reirote'e niġa.

Iesu Ierusalema Haba'a Zamahu Itiro

²² Maria'a Iesu furenirote'e enoġano, mada 40 'ai vitaro. E'ano'o Mose goro ġoe'a idunaġano, Iosefa zu Maria'e ah-irize dehene'ete'e madaġa meirotene, tahi'a kome'a Zuhija Boro zamao ohonifine, Ierusalema haba'a zamahu itiro.

²³ Mazaga Zuhija Boro goro ġoe'a'e raena'a, 'Ene oħożegħa ibi'a'e nidu'a Badi'a veize radu zaġozaġoni'uma ebu Zuhija Boro ha'uma,'

²⁴ ebu Zuhija Boro goro ġoe'a'e bare raena'a, 'Badi'a dibu'o hafine, vi'a zu mogħiex Tubugo niniġa 'aheu ga nini komeġa 'aheu Badi'a ha'uma.' E'ano'o ze tahi'a kome'a zamahanadu Ierusalema haba'a itiro.

Simeona'a Iesu moneo Ġoerirot

²⁵ E'e madaġano Ierusalema haba'ano oħoze 'ahoga niġa Simeona'a radiunu. Ani'e haġaiġa duduġa zu Badi'a ġoere hegħote'ete'e vazęga. Ani'e Isaraela azaġa ġabozu'uma vazęga Keriso guħine onainu, ebu Vine Zaġoġa'e ani mazao radiunu.

²⁶ Vine Zaḡogani'a Simeona ibite 'ahige ihoniro, raena'a, "Ga'e mene ruda'uma onamo Keriso horoni'uma."

²⁷ Ebu Simeona'e Vine Zaḡogani'a ibito hanadu kuru neḡa diuḡiro. E'e madağano Mose goro ġoe'a idunaḡano haġaoga veize Iesu'e vi'a mogani'a zamahu diuḡiro.

²⁸ Ebu Simeona'a Iesu maeohanadu Badi'a matu'o haro, raena'a,

²⁹⁻³⁰ "Zuh'i'a Boro, ġa'a ibite ihiro, raena'a, 'Simeona, ġa izema rudanoḡano vaze sau'a'ono'o ġabozite'e vazęga, Keriso horoni'uma.'

E izidi ubumahe hina ani horoneha! E'ano'o eġe, ġae tuġure vazęga'e zama roġegħaheta rune moneo tuġuhe onamo'i!

³¹ Zuh'i'a Boro, ġa'e vaze nidu'a zamao Keriso ruhibiro.

³² Agaġa teiġe, ani'e Iuda mene azaġa Badi'a ihozi'uma.

Zu ani u'ano, ġae tahi'a Isaraela azaġa nize rae ġihizi'uma."

³³ Iesu vi'a mogae Simeona'a Iesu moneo reirote'e ġoe'a igirotene zaguzagaro.

³⁴ Ebu Simeona'a ze veize kuraro, zu vi'a Maria niro, raena'a, "Tahi'a 'adi'e Badi'a'a ohotiro. Isaraela azaġa nu'e ani mene mae ġihinie, ze'e ġabone ibiġanono'o bua'uma. U vaze nu'e ani mae ġihinie, ze'e ġabone ibiġano eda'uma. Ebu vaze'a ani mazaono'o Badi'a'a gaue'ete'e horoni'uma, reħano vazevaze'a ani 'u'u'i'uma.

³⁵ Ebu hena, vaze zamaroneze sau'a nidu'a furera'uma. Ebu zama moneo'e tahi'a 'ahi u'ano, benisi'a ġoune'ete'e teige, zamaġo'e aduda'uma."

Ana'a Iesu moneo Ġoeriro

³⁶ Peroveta roġaeġa 'ahoga niġa Ana, ani zuni Ierusalema haba'ano radiunu. Ani'e Fanuela aboġa ebu Asera mariga roġaeġa. Ani'e roġae vouġaġa. Ani hahuradu muri 7 enoġano i'ani'a rudaro.

³⁷ Ebu ġozoba radiu onamo izidi muriġa 84 'ai meiro. Ani'e iġaġa kuru neġa onaminu ebu madai zu ohere zaġozaġe'ena'a, Badi'a mazao kuraunu.

³⁸ Simeona'e Maria zu Iosefa teite ġoeriote'e zamaġano, Ana'a zeġe vaġe onadu Badi'a matu'o haro. Ebu tahi'a e'e moneo vaze ziro, raena'a, "Vaze nidu'a'e Ierusalema agire azaġa 'evoreono'o mae buzite'e vazęga faġa hune guhine onae'ohe. Tahi'a 'ahi'e zeġe'a guhine'ete'e vazęga!"

³⁹ Iosefa zu Maria'e Badi'a goro goe'a idunaġano Ierusalema haba'ano gau nidu'a haugirotene, ze Galilea haba'ano onamadu Nazareta neġa bare feuriro.

⁴⁰ Tahi'a kome'a Iesu 'ai bororaro zu inariro. Ebu ani vaze huhuzağa reiro, zu Badi'a manoğa'e ane mazao radiunu.

Iesu'a Kuru Neğano Ġoeriro

⁴¹ Muri nidu'a İgine Mode'ete'e Muiğan madağano Iesu vi'a mogae Ierusalema haba'a itido.

⁴² Iesu ani muri 12 meirotene, iğaiğan hağaidote'e teiğe, e'e Muiğan augifine zeğe'a Ierusalema haba'a itiro.

⁴³ Ebu Mui hauğadu Iesu vi'a mogae neze onamiro. Rehano ze Iesu'e Ierusalema haba'ano muhinirota'e ağu'a.

⁴⁴ Iosefa zu Maria ze'e 'ahige zamariro, 'Iesu'e vaze ġunuğano oname'ohe.' Ze ibio oname'ena'a mada tiba vitinirotu'u, nabudize zu zeğe teite onamirote'e azağa bo'ağano Iesu vağıro.

⁴⁵ Ebu ani mene horonirotene, ze bare ani vağe'ena'a Ierusalema haba'a itiro.

⁴⁶ Ebu mada ugiduğa zamağano, kuru neğano Iesu horoniro. Ani'e Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağan teite ehore radiunu, ebu zeğe ġoere iginu, zu ġadimu nu hağainu.

⁴⁷ Vaze nidu'a'e Iesu edeğa zu ane'a naenaezirote'e ġoe'a igiotene zaguzagaro.

⁴⁸ Vi'a mogani'a horonandu ze zuni zaguzagaro. Vi'ani'a Iesu niro, raena'a, "Ubude! Nougadu 'ougeha? Eme zamafe adudu'ena'a ġae vağeha!"

⁴⁹ Ebu Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Za nougadu e vağeha? 'Ahi'e eğe mama ne, e'ano'o e radeha. Za a'e mene ederahehe?"

⁵⁰ Rehano vi'a mogae ani'a nagini reirota'a'e mene ederiyo.

⁵¹ E'e enoğano Iesu ani zeğe teite Nazareta neğan ovoiro, ebu zeğe tuğure igiro. Vi'a'e Iesu mazao furerarote'e ġauğan nidu'a ane zamao zamare radiunu.

⁵² Iesu ani zamaroneğani'a faine bororaunu zu ahi'ani'a farau bororu itinu. Ebu Badi'a zu vaze'a ane mazao matu'inu.

3

Ioane'a Iesu Ibi Ruhiniro

(Mataio 3:1-12, Mareko 1:1-8, Ioane 1:19-28)

¹ Tiberio Kaisara ani Roma haba'a nidu'a kiniğan radu muri 15 zamağano ibitohaunu. E'e madağano Ponitio Pilato'e Iudea haba'a gavanağan. Heroda'e Galilea haba'a kiniğan, negoğan Firifo'e Iturea zu Tarakonito haba'a kiniğan ebu Rusania'e Abirene haba'a kiniğan.

² U Anasi zu Kaiafa'e Badi'a dibu'o hau'ete'e azaġā ġihi'aġa reiro. E'e zamaġano Zakaria ubuga Ioane'e haba boha'ano radiunu ebu Badi'a ġoere'a ane mazao buaro.

³ Ani'e Ioridana vuġa uhiġano haba'a haba'a nidu'a onamadu haramiro, raena'a, "Saua'ono'o ġihuradu bapatizo mo'i! 'Ougine, Badia'a sau'aze rae modi'uma!"

⁴ Amahi Peroveta vazeġa Isaia'a bukao* Ioane moneo 'ahige mirihiro.

"Vaze 'ahogani'a haba boha'ano huau'ohe, raena'a, 'Zuhija'a Boro'a onai'uma ibiġa ruhibo'i! Ane ibi mae duduno'!

⁵ Ebu do'oġa nidu'a tuni'uma, maġa boro zu maġa zuhu'a nidu'a mae rahani'uma, ibi be'oġa be'oġa duduni'uma, haba bekuġa bekuġa nidu'a sebani'uma[†].

⁶ Ebu vaze nidu'a Badi'a'a vaze sau'aze'ono'o ġabozze'ete'e horoni'uma."

⁷ Ebu vaze ġuġuvaġa bapatizo mouga radu Ioane vaġe arirotene, Ioane'a ziro, raena'a, "Za'e, Zarama moheġa ubuga ubuga! Vaze'a zae mazao 'ahige reiro, raena'a, 'Badi'a'ono'o maġunu'a onaine ferau muhino'i! Reħano feranoga'e mene idara'uma!

⁸ U ibite haġai sau'aono'o ġihurirote'e haġaiġa fureno'i! Ebu ago 'ahige zamaro'i, 'Eme'e Aberahamo mariga, e'ano'o Badi'a'a mene maġunofi'uma.' Mazaġa, e zae zi'ohe, Badia'a hadi 'adi madu Aberahamo mariga nufine zuni idaġa.

⁹ Ĝiro 'ai ire taigano teha. E'ano'o huga manoġa mene ini'ete'e ireġa'e udi higonadu ire rogao feuni'uma."

¹⁰ Ioane'a 'ouge reiro, vaze ġuġuvaġani'a ġadiniro, raena'a, "Eme nouge haġaifone manoġa?"

¹¹ Ebu ani'a naenaeziro. "Iniu dabuaġa 'aheu ro'idene tiba'e dabuaġa o'o'a vazeġa hano'i, ebu iniu ogomuġeta ro'idene vininate'e vazeġa teite ġahugotito'i!"

¹² Takesi ufe'ete'e azaġa zuni bapatizo mouga radu ariro ebu Ioane ġadiniro, raena'a, "Ihore vazeġa, eme nouge haġaifone manoġa?"

¹³ Ani'a naenaeziro. "Takesi ufo'idene, gavamani'a ra'ete'e idunaġano da'o ufo'i, zu ago vitau ufo'i!"

¹⁴ Ebu uti azaġani'a zu ġadiniro, raena'a, "Eme nouge haġaifone manoġa?" Ani'a naenaeziro. "Vaze moni ago meize tauġo'i, ebu ġuriro moneo vaze ago debaze tauġo'i! Zae moni gaġgano da'o matu'o'i!"

* **3:4** Isaia 40:3-5   † **3:5** Hari idaidaġa. Huga'e sau'a nidu'a mae mode'ete'e

¹⁵ Mazāga vazevaze'e Keriso'a are'ete'e guhininu, ze 'ane, 'Ioane'e Keriso!', rae zamariro.

¹⁶ Ebu Ioane'a zege nidu'a naenaeziro, raena'a, "E'e vu hina bapatizozeha. Rehano onai'uma vasega'e gigi'aga ġihi'a. Ani'e ege vitihoga zu ege'a ani tamaka miniġa fuhie'ete'e tuġureġa vasega rae rouga zuni mene idaġa. Ani'e Vine Zaġoġa zu ire roga hina abatisozi'uma.

¹⁷ Maho hirive'ete'e madaġano, vase'a kari hina rouga tenadu mahon hu'i'ohe, ebu iguġa manone'ohe zu meba hare dehene'ohe. Ebu huga'e suaba zamaġano ti'ohe, rehano iguġa'e ire rogao hufi haone'ohe. E'e teige, ani'a vazevaze rovozi'uma.[‡]

¹⁸ Ebu Ioane'a ġoere ġehaġa nunu hina vazevaze iraduguze'ena'a, hari manoġa hina haramoziniro.

¹⁹ Ioane'a Galilea haba'a kiniġa Heroda Antifasi zuni ta'iroharo. Mazāga ani'e negoġa inuga niġa Herodia meinadu ane teite hahuriro, zu haġai sau'a sau'a ġehaġa haġaido.

²⁰ Ebu Heroda'e sau'a e'e nidu'a ranao 'ahoga ragatiro. A'e Ioane ġu'anoo zouniro.

Iesu Babatisoniro

(Mataio 3:13-17, Mareko 1:9-11)

²¹ Ioane'e izema ġutanogano, vase nidu'a bapatizo meirotene, Iesu zuni bapatizo meiro. 'Ougadu Iesu ani kurau'ete'e zamaġano adure'a bohataro,

²² ebu Vine Zaġoġani'a Tubugo niniġa teige ane rana ehori ovairo. Ebu ago 'ahogani'a adure'ono'o ġoeriro, raena'a, "Ġa'e ege ubude. Eġe'a ġae zamare borofe'ohe ebu ġa mazao matu'e rudau'ohe."

Iesu Mariga Dugħuru

(Mareko 1:1-17)

²³ Iesu'e muriġa 30 reirotene, ani gauġa ġadaheniro. Vaze'a ani'e Iosefa ubuga rae zamariro.

Iosefa'e Heli ubuga,

²⁴ Heli'e Matati ubuga, Matati'e Levi ubuga, Levi'e Melki ubuga, Melki'e Ianai ubuga, Ianai'e Iosefa ubuga,

²⁵ Iosefa'e Matatia ubuga, Matatia'e Amosi ubuga, Amosi'e Nahumu ubuga, Nahum'e Esli ubuga, Esli'e Nagai ubuga,

²⁶ Nagai'e Ma'ati ubuga, Ma'ati'e Matatia ubuga, Matatia'e Semein ubuga, Semein'e Ioseka ubuga, Ioseka'e Ioda ubuga,

[‡] 3:17 Giriki, vuidi hirive'ete'e hariġa idaidaga

- 27 Ioda'e Ioanan ubuga, Ioanan'e Resa ubuga, Resa'e Zerubabele ubuga, Serubabele'e Sealtiele ubuga, Sealtiele'e Neri ubuga,
- 28 Neri'e Melki ubuga, Melki'e Adi ubuga, Adi'e Kosam ubuga, Kosam'e Elmadam ubuga, Elmadam'e Ere ubuga,
- 29 Ere'e Iosua ubuga, Iosua'e Eliesere ubuga, Eliesere'e Iorim ubuga, Iorim'e Matat ubuga, Matat'e Levi ubuga,
- 30 Levi'e Simeon ubuga, Simeon'e Iuda ubuga, Iuda'e Iosefa ubuga, Iosefa'e Ionam ubuga, Ionam'e Eliakim ubuga,
- 31 Eliakim'e Melea ubuga, Melea'e Mena ubuga, Mena'e Matata ubuga, Matata'e Natana ubuga, Natana'e Davida ubuga,
- 32 Davida'e Iese ubuga, Iese'e Obed ubuga, Obede'e Boa ubuga, Boa'e Salmon ubuga, Salmon'e Nason ubuga,
- 33 Nason'e Aminadaba ubuga, Aminadaba'e Admina ubuga, Admina'e Areni ubuga, Areni'e Hesron ubuga, Hezron'e Perez ubuga, Perez'e Iuda ubuga,
- 34 Iuda'e Iakobo ubuga, Iakobo'e Isako ubuga, Isako'e Aberahamo ubuga, Aberahamo'e Tera ubuga, Tera'e Nahoro ubuga,
- 35 Nahoro'e Seruga ubuga, Seruga'e Reu ubuga, Reu'e Pelegi ubuga, Pelegi'e Ebere ubuga, Ebere'e Sela ubuga,
- 36 Sela'e Kenana ubuga, Kenana'e Afasada ubuga, Afasada'e Sema ubuga, Sema'e Noa ubuga, Noa'e Lameki ubuga,
- 37 Lameki'e Metusela ubuga, Metusela'e Enoka ubuga, Enoka'e Iaredi ubuga, Iaredi'e Mahalalela ubuga, Mahalalela'e Kenana ubuga,
- 38 Kenana'e Enosi ubuga, Enosi'e Seti ubuga, Seti'e Adamu ubuga, Adamu'e Badi'a ubuga.

4

*Satania'a Iesu Tuhune Nuriro
(Mataio 4:1-11, Mareko 1:12-13)*

¹ Iesu'e Ioridana vuġa mode iġunirotene, Vine Zaġogani'a ane rana inare hune radadu haba boha'a tutune onamiro.

² E'ea, mada 40 zamaġano Satani'a Iesu tuhune nuriro. E'e madaġano ani ogomu 'ahoga mene aro, e'ano'o mada ġonagano ani vinine runiro.

³ Ebu Satani'a Iesu niro, raena'a, "Ġa'e Badi'a ubuga ro'idene, hadi 'adi neadu ġihune beredio no'i!"

⁴ Iesu'a naenaenina'a, "Mene! Buka Zaġogano raena'a, 'Vaze'e beredio da'o mene ġabode radi'uma. Rehano vine ogomuġano zuni radi'uma."

⁵ Ebu Satani'a Iesu tutunadu hitaga haba'a itadu zogone vaze'a ibitohau'ete'e haba'a boroboro nidu'a ihoniro.

⁶ Ebu ani'a nina'a, "Eğe'a ġa'e haba boroboro de'e ibito ha'uma gigi'aga zu manohuga nidu'a ġani'uma. A'e eğe enoga ġauğa 'ahine, eğe'a urate'ete'e vaze hau tauġoga zuni idaġa da'o.

⁷ E'ano'o ġa e mazao kuraune, de'e nidu'a ġae ġani'uma!"

⁸ Ebu Iesu'a naenaenina'a, "Mene! Buka Zaġoġano raena'a,

'Zuhi'a Boro ġae Badi'a mazao da'o kurano hano'i, zu ane gau da'o haġao'i!"

⁹ Ebu Satani'a zamahanadu Ierusalema haba'a onamiro. Ebu kuru neġa hitaga huneo ohonadu niro, raena'a, "Ğa Badi'a ubuga ro'idene ada'ono'o rafato'i!"

¹⁰ Mazaga Buka Zaġoġano raena'a,

'Badi'a'a dugu'oga veize aneruġa tuġuzi'uma.

¹¹ Ze'a 'evoreze hina mae ġihi'i'uma 'ahine, ġae oda'e hadio mene tutuha'uma."

¹² Rehano Iesu'a naenaeniro. "Mene! Buka Zaġoġano raena'a, 'Zuhi'a Boro ġae Badi'a ago tuhuno'i!"

¹³ Ebu Satani'e Iesu tuhune hauġirotene, mada manoġa 'ahoganobu'u bare tuhuni'uma radu mode iġuniro.

*Iesu'a Galilea Haba'ano Ihoziro
(Mataio 4:12-17, Mareko 1:14-15)*

¹⁴ Iesu'e Vine Zaġoġa gigi'agani'a iri'avonadu bare Galilea haba'a onamiro. Ebu ane hari'e haba nidu'a zamaġano bororaro.

¹⁵ Ani'a nu'onu'o neġano ihozido ebu zeġe nidu'a'e ani nighuniro.

*Nazareta Azaġani'a Iesu Hezahoharo
(Mataio 13:53-58, Mareko 6:1-6)*

¹⁶ Ebu Iesu'e Nazareta neġa onamiro. E'e Neġa'e ane'a bororarote'e haba'a. Bana Madaġano ane'a iġaiġa haġainute teige, nu'onu'o neġano diuġi onamiro. Ebu Buka Zaġoġa me'odoga radu iġune edaro.

¹⁷ Iġune edarotene kuru neġa ġiane'ete'e vazęġani'a Isaia peroveta'a mirihirote'e bukaġa mae haro. Ebu ani'a vava'adu me'odi'uma haba'a horoniro. A'e 'ahige rae mirihiro.*

---

* **4:17** Isaia 61:1-2

18 "Zuhi'a Boro Viga'e ege rana reiro. Zahara azaaga mazao hari manoaga haramoga veize ani'a ege ohotiro.

Ebu Sau'ani'a batuzirote'e azaaga fuhie aheti'uma, ubuma kuru azaagani'a ehama'uma zu adugani'a gahizirote'e azaaga'e ahete modi'uma', rae furenoga veize, Badi'a'a ege tuguhiro.

19 Ebu zuni Zuhi'a Boro'a ane vaze gaboze'ete'e madaaga momeo furenoga radu tuguhiro."

20 Iesu'a buka me'ode haugirotene buka 'uadu mae harote'e vazeaga bare haro ebu ehoriro. Nu'onu'o nega zamaagano vaze nidu'a ani gaijaniro.

21 Ebu Iesu'a gadaheni ziro, raena'a, "Za'a egate'e Buka Zaogano goea'e e'e 'ai izidi 'ada hudaneha."

22 Zege nidu'a ani mae gihine goeroiro zu ani hebeono'o buaudote'e goea'manoaga egadu zuguzagaro. Rehano, ze raena'a, "Ani'e Iosefa ubuga! Eme'e ani goere mene igi'uma."

23 Ebu Iesu'a ziro. "E edega za'e ege mazao goere 'ahi ra'ohe, raena'a, 'Gohe vazeaga, ibite gae'a ugigo faino'i, ebu vaze 'ahoga ugi faino'i!' Ebu raena'a, 'Iesu, ga Kaperanauma negano haigai gigi'a haigairote'e teige, gae haba 'adao zuni haigao'i! 'Ougine, emege'a gae goere'e mae gihini'uma.'

24 E hube hune zi'ohe. Zae'a ege goere mene mae gihine'ete'e teige, peroveta azaaga zuni zege habao vaze'a mene mae gihize'ohe.

25 Rehano zamaroi! Peroveta vazeaga niiga Elia madaagano, muri ugido zu gaha'a zamaagano irugu'a mene ru'aro, e'ano'o Isaraela haba'a nidu'a zamaagano zahara boro'a buaro. E'e madaagano gozoba gehaga'e Isaraela haba'ano radiunu.

26 Rehano Elia'e Badi'a'a Isaraela gozoba azaaga mazao mene tuguniro. Ani'e Sidoni haba'a uhiigano ne 'ahoga niiga Zarepatio radiunute'e gozoba'ga 'ahoga mazao tuguniro. Zarepati nega'e mene Isaraela haba'a

27 Ebu peroveta vazeaga niiga Elisa madaagano Isaraela haba'ano lefera azaaga gehagani'a radiunu, rehano ze mene dehene faiziro. U Siria haba'a vazeaga niiga Na'amani da'o dehene fainiro. Siria haba'a zu mene Isaraela haba'a. Ege zuni adama haigai gigi'a mene haigai'uma, rehano ne 'ahoga vase onami'uma, mazaaga za'e mene mae gihike'ohe."

28 Iesu'a 'ouge reirotene, nu'onu'o nega zamaagano vaze nidu'a magune rudaro.

²⁹ Zege nidu'a iğunadu, e'e haba'anono'o ani tuğune vağiniro. Ebu dofarao duine feunoga radu, neze ogorarote'e haba'a hitaga tutune itiro.

³⁰ Rehano Iesu'a vaze ġunuġano onamadu ane edeġano daugiro.

Iesu'a Vine Sau'a Hegone Buniro
(Mareko 1:21-28)

³¹ Ebu Iesu'a Galilea haba'ano Kaperanauma neġa ovoadu Bana Madaġano nu'onu'o neġano vaze ihoziro.

³² Vaze nidu'a ani'a ihozoga igirotene zaguzagaro, mazaġa ani ġoere'e gigi'a, Badi'a ġoere heuġa.

³³ Bana Madaġa 'ahogano vine sau'aġeta vazeġa 'ahoga'e nu'onu'o neġano radiro. Ani'a houna'iro, raena'a,

³⁴ "Iesu Nazareta vazeġa! Eme ago ġunuġunu'o'i! Ĝa eme ruifoga radu arahehe? Ĝa iniu'e e edeġa. Ĝa'e Badi'a vaze zaġoġa!"

³⁵ Iesu'a vine sau'a ta'iroharo, raena'a, "Hezo'a! Vaze e'e mazaono'o buanoi!" Ebu vine sau'ani'a zeġe nidu'a bo'āgano vaze e'e mae rahao higonadu buau daugiro. Rehano vaze a'e mene omatiro.

³⁶ Vaze nidu'a zaguzagaro ebu zeġe zeġe'a bare raena'a, "Ani ġoere'e nagiġa? Ani'a inaraġa zu gigi'aġa hina vine sau'a zeatene ze egohanadu buaneha!"

³⁷ Ebu Iesu hariġa'e uhiġa uhiġa haba'a nidu'a bororaro.

Vaze Ĝehaġa Faiziro
(Mataio 8:14-17, Mareko 1:29-34)

³⁸ Iesu'e nu'onu'o neġa modadu Simona ne onamiro. De'ea Simona emoġa roġaeġa'e ahi'ani'a gigine runiro, e'ano'o ani fainoga veize vaze'a Iesu uminiro.

³⁹ Ebu Iesu'e ani uhiġano edanadu ahi'a gigi'a e'e ġoere riga hina hegħone buniro. 'Ougadu ugi e'e'a ani mazaono'o vağiniro. Ebu Simona emogani'a zogħone iğunadu zeġe veize ogomu ġorohe ziniro.

⁴⁰ Ebu mada'a ovoe'ete'e zamaġano, vazevaze'a ugi iraġa nunu Iesu vaġe tutuze onamiro, ebu Iesu'a evo'a zeġe tiba tiba rana teadu manore hauġiro.

⁴¹ Vine sau'a sau'a'e Iesu'e Keriso rae ederirote'e u'ano, ze vazevaze mazaono'o buarotene, huar, raena'a, "Iesu, ġa'e Badi'a ubuga!" Rehano Iesu'e, ze'a ani rae furenoga mene uratiro, e'ano'o ani'a tairo zenadu ġoereze gararoziro.

Iesu'a Harame Ragaviro
(Mareko 1:35-39)

⁴² Oherebau uzeuze Iesu'e ane da'o radoga radu vaze o'o'a haba'a onamiro. U vaze ġuġuvaġani'a Iesu vaġe onaadu mene muhize iġunoga veize uminiro.

⁴³ Rehano Iesu'a ziro, raena'a, "E'e haba 'ahoga 'ahogano zuni Badi'a ibitohau'ete'e haba'a hariġa manoġa harami'uma, mazaġa de'e u'ano, eġe tuġuhiro."

⁴⁴ Ebu ani Iudea haba'ano nu'onu'o neġano harame ragaviro.

5

*Iesu'a Ane Tahi'atħi'a Zamaziro
(Mataio 4:18-22, Mareko 1:16-20)*

¹ Mada 'ahogano Iesu'a Galilea du'ura ġenaġano edau'ena'a, Badi'a ġoere haraminu. Ebu vaze ġuġuvaġa'e ani haramo abitoga veize bibitite onamiro.

² Iesu'a du'ura ġenaġano ġasi 'aheu horoniro, u ġasi azaġa'e buanadu re'evaze vuzu'e radiunu.

³ Iesu'a Simona ġasio tiradu niro, raena'a, "Tahiġa duine buno'i!" Ebu Iesu'e ġasi zamaġano ehoradu vaze ġuġuvaġa haramo ziniro.

⁴ Ani harame hauġirotene, Simona niro. "Hoe'a mone onamo'i, ebu re'eva feunadu ġozone re'evano'i!"

⁵ Simona'a naenaeniro, raena'a, "Eme ohere faġa gau boro haġae'ena'a re'eva reħano, mene maneha. Reħano e ġa ġoere mae ġihinadu re'eva feuni'uma."

⁶ Ebu ze'a re'eva feunirotene, re'eva zamaġano'e ġozone ġehaġani'a oğanadu re'eva'e zigaro.

⁷ E'ano'o danazoga veize ġasi 'ahoġano nabudize huze za-veziro. Ebu ze aradu ġasi 'aheu'e ġozone hina iriva'onadu ariga zuburiro.

⁸⁻¹⁰ Simona zu ane teite radirote'e azaġa nidu'a ġozone ġehaġa e'e horonirotene, ze zaguzagau rudaro. Zebedi ubuga 'aheu nize Iakobo zu Ioane'e Petero teite gauinu, e'ano'o zeġe zuni zaguzagaro. Ebu Simona, niġa 'ahoga'e Petero, ani'a haġai 'uguġa horonadu Iesu oda babaġano higau bauriro. Ebu raena'a, "Zuhi'a Boro! E'e sau'a vazeġa, e'ano'o eġe mazaono'o vaġino'i!" Iesu'a naenaeniro. "Ago rihano'i! Izidiono'o onamo mada nidua ġa'e vaze re'evazi'uma."

¹¹ Ebu ze hebeti onaadu ġauze nidu'a modadu ane hegote onamiro.

*Lefera Vazeġa Fainiro
(Mataio 8:1-4, Mareko 1:40-45)*

¹² Iesu'e neġa 'ahogano radirote'e zamaġano, lefera vaze 'ahogani'a ane vaġe onairo. Ani'a Iesu horonadu ane zamao

rahao ġugūriro, ebu uminiro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġa urato'idene, faiho'i!"

¹³ Ebu Iesu'a 'evo'a einadu vaze e'e oboniro, ebu raena'a, "E urate'ohe. Ġae manoro'i!" 'Ougadu lefara e'e'a zogone daugiro.

¹⁴ Ebu Iesu'a ġoere riġa hina niro, raena'a, "Nagini'a ġae mazao fureranata'a'e vaze 'ahoga ago no'i! Rehano Badi'a dibu'o hau'ete'e vazeġa vaġe onamadu ahiriġo ihono'i*! Ebu leferaono'o manoreha rouga veize, Mose'a reirote'e dibu'ōga Badi'a hano'i! 'Ougine vaze'a ġa 'ai manore huneha rae ederi'uma."

¹⁵ Rehano Iesu hari'e ġarihe bororu onamiro. Ebu vaze ġugūvaġani'a Iesu ġoere abitoga zu ugize'a manoroga radu ane vaġe onairo.

¹⁶ Rehano mada rae rae Iesu ane da'o vazeġa o'o'a haba'a onamadu e'ea kuraudo.

*Iesu'a Ah'i'a Mene Hagane'ete'e Vazeġa Fainiro
(Mataio 9:1-8, Mareko 2:1-12)*

¹⁷ Mada 'ahogano Iesu'a harame'ete'e zamaġano, Farisea azaġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a Iesu uhiġano ehore radiunu. Ze'e Galilea haba'a zu Iudea haba'ano neġa 'ahoga 'ahoga'ono'o ebu Ierusalema haba'aono'o onairo. Ebu Zuhi'a Boro gigi'a inaraġa'e Iesu'a vaze faizoga veize ane rana reiro.

¹⁸ E'e madaġano vaze nu'e ahi'a mene hagane'ete'e vazeġa farata hina herate onamadu Iesu zamao bazune tihi reiro.

¹⁹ Rehano ze'a vaze ġugūvaġa 'ahine, ibihetaono'o odohe diuoga mene idararo. E'ano'o ze binu hitaga itadu binu mae bohaniro. Ebu vaze ġugūvaġa bo'aġano farata mini hina ovoe dabandu Iesu zamao bazune tiro.

²⁰ Ze'a Iesu mazao fie'ete'e Iesu'a horonirotene, ani raena'a, "Vazehe, ġa sau'a 'ai rae modeha!"

²¹ Farisea azaġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaga'e zeġe'a bare zamariro, raena'a, "Ani'e nagi vazeġa? Nougadu Badi'a sausaune ġoere'ohe? Badi'a'a da'o vaze sau'a rae mode'ohe!"

²² Iesu ani zeġe'a nouge rae zamarirota 'ai ederadu naenaeziro, raena'a, "Za nougadu eġe ġoere 'adi zamare'ohe?

²³ Ani mazao nougenouge nine, ġoe'a'e ufiġa? 'Ġae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga 'Iġunadu onamo'i' rae ni'ete'e?

²⁴ Rehano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazaġa eġe, Vaze Ubuġa'e raha 'adao vaze sau'a rae mode'ete'e gigi'aġa meirote'e zuni za ihozi'uma." Ebu

* **5:14** A'e, ani'a ahiri udahadu manoreha reifine

Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeğā e'e nina'a, "Eğe'a ğa'ohe. İguno'i ebu faratağō odohadu neğō onamo'i!"

²⁵ Ebu vaze e'e'a zogone zeğē zamabe'ano'o iğune edanadu faratağō meiro ebu Badi'a ni mae ġihine'ena'a neğā onamiro.

²⁶ Vaze nidu'a'e zuguzaganadu rihau radaro. Ebu Badi'a ġihiniro, raena'a, "Eme izidi hağai nu badeğā horoneha!"

Levi Zamaharo

(*Mataio 9:9-17, Mareko 2:13-22*)

²⁷ E'e enogano Iesu'e haba e'e mode iğunirotene takesi vazeğā 'ahoga, niğā'e Levi horoniro. Ani'e takesi haba'ano ehore radiunu. Ebu Iesu'a niro, raena'a, "Eğe hegoto'i!"

²⁸ Ebu Levi ani ġauğā nidu'a modadu ani hegotiyo.

²⁹ Levi'a ane neo Iesu veize ogomu boro hağairo. E'ea takesi azağā ġehağā zu vaze nunu zeğē teite ogau tiburaunu.

³⁰ Rehano Farisea azağā zu zeğē moneo Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağani'a Iesu tahi'atahi'a mazao mağune goeriro, raena'a, "Za'e nougadu takesi azağā zu sau'a azağā teite ogau tiburu'ohe?"

³¹ Ebu Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Ugi o'o'a azağā'e gohe vazeğā mene vağe'ohe, rehano ugi azağani'a ani vağe'ohe.

³² E'e teige, e'e duduğā rae zamare'ete'e azağā huzoga radu mene onairo. Rehano hağai sau'a rae zamare'ete'e azağā huzadu zeğē sau'anono'o ġihuroga veize onairo."

Ihore Iziga

(*Mataio 9:14-17, Mareko 2:19-22*)

³³ Ebu hena vaze nu'a Iesu niro, raena'a, "Ioane bapatizo tahi'atahi'a'e ogomu moneo mada ġehağā zağozäge'ohe zu kurau'ohe. Farisea azağā tahi'atahi'a zuni 'ouge hağae'ohe. Rehano nougadu ġa tahi'atahi'a'e iğaiğā ogau'ohe?"

³⁴ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Hahure'ete'e madağano, ohoze hahu izigani'a huze'ete'e azağā'e ane teite ogau tiburaune, ze mene zağozağı'uma.

³⁵ Rehano zeğē mazaono'o ohoze hahu iziga'e mae vağini'uma madağani'a onaine, ze'e vetuğā ranadu zeğē'a zağozağı'uma."

³⁶ Ebu Iesu'a bare hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiğā mene banini'uma. Baninine, dabua iziga'e mae zigi borofı'uma, ebu dabua iziga'e amahiğā teite horone tibunoga zuni mene manoğa re'uma.

³⁷ Ebu vaze 'ahogani'a vaini vuğā baige † amahiğā zamağano vaini vuğā iziga mene be'une ufi'uma. Be'une

† 5:37 Giriki, 'baige', Gouti ogağā hina hağairote'e baige

ufine, vaini vuġani'a baige e'e iri'avadu be'uti'uma. Ebu vaini vuġa'e sore rururanadu baige amahiġa sausauni'uma.

³⁸ E'ano'o vaini vuġa iziga'e, baige izigano beu'e ufi'uma.

³⁹ Rehano vaini vuġa amahiġa gagidote'e azaġa'e vaini vuġa iziga mene urate'ohe, mazaġa ze'e raena'a, "Amahiġa'e ufeta manoġa‡!"

6

Bana Madaġa Zuhī'aġa

(*Mataio 12:1-8, Mareko 2:23-28*)

¹ Bana Madaġa 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite vuidi mebaġa zamaġano onamiro. Ebu ane tahi'atahi'a'a vuidi maġa riri'e madu 'evoreze hina hasiga mute vaġinadu huga aro.

² Rehano Farisea azaġa nu'a horozadu ziro, raena'a, "Za'e nougadu Bana Madaġa goroġa varade'ena'a, vuidi hirive'ohe?"

³ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Za'e Buka Zaġoġa za-maġano, Davida'a nagini haġairota'a'e me'odiro ga? Davida ani ane ġatinirote'e azaġa teite ogomuze hauġadu vinize ruziro.

⁴ E'ano'o ani'e Badi'a ne diuġadu dibu'o azaġani'a da'o au'ete'e dibu'o beredīga aro. Ani'e goro ġoe'a varadiro ebu ane ġatinirote'e azaġa zuni ziniro."

⁵ Ebu Iesu'a zina'a, "Eġe, Vaze Ubuga'e, Bana Madaġa Zuhī'aġa."

'Evo'a Rudanoga Vazeġa Fainiro

(*Mataio 12:9-14, Mareko 3:1-6*)

⁶ Ebu Bana Madaġa 'ahogano, Iesu'a nu'onu'o neġa diuġadu vazevaze ihoziro. E'ea eda'e nae 'evo'a rudanoga vazeġa zuni radiunu.

⁷ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa'e Iesu'a Bana Madaġano vaze e'e faini'uma ga mene rae ehamu radiro. Mazaġa ani'a vaze e'e fainine, zeġe kotaġi ononoga uratiro.

⁸ Rehano Iesu ani'e ze'a nouge rae zamarinuta'a'e ederiro. Ebu 'evo'a rudanoga vazeġa niro, raena'a, "Iġunadu vaze ġuġuvaġa zama 'ada eda aro'i!" Ebu ani eda onamiro.

⁹ Ebu Iesu'a zina'a, "E za ġadize'ohe. Mose goro ġoe'a'e Bana Madaġa zamaġano nagini haġaine idaġa ra'ohe? Manoġa haġai'uma ga sau'a haġai'uma? Ĝabozu'uma ga zimi'uma?"

---

‡ **5:39** Hari idaidaġa e'e zamaġano, ġau iziga'e Iesu iħore idaniro zu ġau amahiġa'e Iuda azaġa goro ġoe'a idaniro

¹⁰ Iesu'a zeġe nidu'a ġiaze ġemadu vaze e'e niro, raena'a, "Evo'o eino'i!" Ani'a einirotene, 'evo'ani'a manoriro.

¹¹ Rehano ze maġune rudanadu zeġe zeġe'a Iesu mazao nagini haġai'uma rae ġoaniro.

Iesu'a Apostolo Azaġa 12 Zamaziro

(Mataio 10:1-4, 4:23-25, Mareko 3:13-19)

¹² E'e madaġano Iesu ani maġa onamadu ohere faġa Badi'a mazao kuraro.

¹³ Ebu oherebau moneo ani tahi'atħi'a huze tibuziro. Ebu tahi'a 12 da'o zamazadu Apostolo azaġa rae huziro.

¹⁴ Nize'e 'ahi'e'e: Simona niġa 'ahogħa'e Petero, Petero negoġa niġa Aniderea, Iakobo, Ioane, Filipo, Batolomeo,

¹⁵ Mataio, Tomasi, Alefeo ubuġa niġa Iakobo, Roma gavamani utito zini'ete'e duġuruġa* vazeġa niġa Simona,

¹⁶ Iakobo ubuġa niġa Iuda ebu Iesu revoharote'e vazeġa, Isakariota vazeġa niġa Iuda.

Iesu'a Haba Sebaġano Haramiro

¹⁷ E'e enogano, Iesu ani tahi'atħi'a teite maġanono'o ovaradu haba sebaġano edaro. E'e haba'ano'e ane hegote'ete'e azäga ġuġuväga ebu haba nunu azäga ġehaġani'a radiunu. Ze'e Iudea haba'a, Ierusalem neġa boro zu davara genaġa neġa boro Taea ebu Sidonaono'o Iesu hari abitoga zu ugize faizoġa radu ariro.

¹⁸ Ebu Iesu'a vine sau'ani'a diuġadu sausauzirote'e azäga zuni faiziro.

¹⁹ Zeġe nidu'a ani ahiri obonihi reiro, mazaġa ugi faine'ete'e inaraġa'e ani mazaono'o buanadu zeġe nidua manoriro.

Badi'a Manohuga ebu Aduga

(Mataio 5:1-12)

²⁰ Ebu Iesu'a ane tahi'atħi'a ġiaze'ena'a ziro, raena'a,

"Za, zahara azäga'e Badi'a manohugazeta, mazaġa Badi'a'a ibitozini'oħe.

²¹ Izidi za, vinize'ete'e azäga'e Badi'a manohugazeta, mazaġa isize mini'uma.

Izidi za, niau'ete'e azäga'e Badi'a manohugazeta, mazaġa vesu'u matu'e eġofi'uma.

²² Eġe, Vaze Ubuga, hegote'ete'e u'ano, vaze'a he'ehe'ezine, hezahine, ġoere sau'a zine ebu za sau'a rae reine, za'e Badi'a'a manohuga hidu'uma.

²³ Zae vouġa'a peroveta azäga mazao zuni 'ouge haġaido. 'Uguġani'a za mazao furerano'idene

* **6:15** Giriki, duġuruġa niġa'e Zealota

matue'ena'a zavono'i! Mazağā peroveta azağā teige,
Badi'a'a adureo zae naeğā boro ra'ohe.

- ²⁴ Rehano za, ma'ora azağā'e fase, Badi'a aduga hidi'uma.
Mazağā za'e ibite ġau manoğā nidu'a mae hauğiro
'ahine, vesu'u mene bare me'uma.
- ²⁵ Izidi za, ogau isi mini'ete'e azağā'e fase, Badi'a aduga
hidi'uma, mazağā vesu'u vinizi'uma.
- Izidi za, matu'e eğofe'ete'e azağā'e fase, Badi'a aduga
hidi'uma. mazağā vesu'u niau'ena'a vetuğara'uma.
- ²⁶ Vaze nidu'a'a za niguzine, fase, Badi'a aduga hidi'uma,
mazağā vrouğaze'a zuni ġuriro perovetağā azağā
'ouge niguzido.

Agire Azağā Zamaro'i

(Mataio 5:38-48, 7:1-5, 12, 7:17-20, 12:34-35)

²⁷ Eğe ġoere egoni'ete'e azağā'e zi'ohe. Agireze azağā
zamaro'i zu he'ehe'e'ete'e azağā mazao manoğā hağao'i!

²⁸ Za rae sausaže'ete'e azağā'e Badi'a manohuga hidoga
veize umino'i zu zae mazao hağai sau'a hağae'ete'e azağā
veize kurano'i!

²⁹ Vaze'a ġanigo fa'ono'idene, naeğā zu notonohano'i!
Vaze'a dabuağō mei'adu hena bare 'ahoga zuni meihi
ro'idene, a'a zu hano'i!

³⁰ Iniu'a nagini umi'o'idene hau tauğō'i, ebu iniu'a ġauğō
mae buro'idene, ago bare mo'i!

³¹ Vaze'a zae mazao hağai manoğā hağae'ete'e
urato'idene, zae zuni zeğe mazao hağai manoğā hağao'i!

³² Za'a zae vetuğazi'ete'e azağā da'o vetuğazine, Badi'a'a
mene niguzi'uma. Sau'a azağā zuni zeğe vetuğazi'ete'e
azağā vetuğazi'ohe.

³³ Ebu za'e zae mazao manoğā hağae'ete'e azağā mazao
da'o manoğā hağaine, Badi'a'a mene niguzi'uma. Sau'a
azağā zuni 'ouge hağae'ohe.

³⁴ Ebu za'e ġauze bare zini'uma ra'ete'e azağā da'o
zinihi reine, Badi'a'a mene niguzi'uma. Sau'a azağā zuni
ğauze bare mein'i'uma rae zamare'ena'a, sau'a azağā ġauze
zini'ohe.

³⁵ Rehano agireze azağā vetuğazo'i, zu zeğe mazao
manoğā hağao'i! Ebu bare naenaeni'uma rae mene za-
mare'ena'a zeno'i! 'Ougine, Badi'a'a naeğā boro zini'uma,
ebu za'e Ğihi'a Hune Badi'a ubuga re'uma. Mazağā Badi'a
mene matu'o hau'ete'e azağā ebu sau'a hağae'ete'e azağā
zuni Badi'a'a vetuğazi'ohe.

³⁶ Zae Mama Badi'a'a vaze vetuğazi'ete'e teige, zae zuni
vaze vetuğazo'i!

Vaze Sau'a rae Ago Ro'i

³⁷ Vaze mazao sau'a azağā rae ago zo'i! 'Ougine Badi'a'a zae zuni sau'a azağā rae mene zi'uma. Vaze'a sau'a hağao'idene, riğā ago ġorezo'i! 'Ougine Badi'a'a zuni zae sau'a riğā mene ġorezi'uma. Zeğe sau'a rae modo'i! 'Ougine Badi'a'a zuni zae sau'a rae modi'uma.

³⁸ Ĝauze zeno'i! 'Ougine Badi'a'a manohuga zini'uma. Badi'a'a za'e iri'avone fosafosanoga, taugoga, zu'izu'inoga ebu fora'ağā beu'e ruruno zini'uma. Za'a vaze mazao nagini hağaine, Badi'a'a zae mazao 'ouge hağai'uma."

³⁹ Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Kuruğā vazeğani'a kuruğā vazeğā ibitohaune, anianine ho'ona 'uite ovoi'uma.

⁴⁰ Tahı'a'e ani ihole vazeğā mene vitini'uma. Rehano iniu faifaine iholesine, ani zuni ihole vazeğā teigi'uma.

⁴¹ Ĝa'e nabugo ubumao be'a dinunuğā ġiane'ohe. Rehano nougadu ġae ubumao be'a gado ireğā mene ġiane'ohe?

⁴² Ĝae'a ubumağō be'a gado ireğā izema ġianogano, negoğō mazao 'ahige ra'ohe. 'Negohe, ubumağō be'a dinunu e'e mae vağinihi!' Ĝa, zama guhi vazeğā! Ibite geno ġae mazao gado ireğā e'e mae vağino'i! Ebu ġa'a faine ehamanadu negoğō mazao ubuma dinunuğā mae vağini'uma.

Ire ebu Ani Mağā

⁴³ E'e teige, ire manoğā'e mağā sau'a mene ini'ohe, u ire sau'a'e mağā manoğā mene ini'ohe.

⁴⁴ Ire'e mağā horonadu nagi ireğā edere'ohe. Figi mağā'e ire renoga zamağano mene ini'ohe zu vaini mağā'e ġunu renoga zamağano mene ini'ohe.

⁴⁵ E'e teige, vaze manoğā'e zamağano manoğā zamaradu manoğā furene'ohe, ebu sau'a vazeğā'e sau'a zamaradu sau'a furene'ohe. Mazağā nagini zamağano iri'ave radiu'eta'a'e hebe'a'ono'o buau'ohe.

Egadu Hağae'ete'e Azağā (Mataio 7:24-27)

⁴⁶ Za'e eğe mazao, 'Zuhia Boro, Zuhia Boro,' rae huhe'ohe, rehano nougadu e'a ġoere'ete'e hağaiğā'e mene hağae'ohe?

⁴⁷ Eğe vağe onaadu ġoerehe egadu hağae'ete'e vazēğā'e iniu heuğā rae eğe'a ihozi'uma.

⁴⁸ Ani'e raha hu'i vohutuna ovoadu vatava riğā rana neğā ohone'ete'e vazēğā heuğā. Zobozobo'a feuradu ne e'e haganine, ne a'e edau gigara'uma, mazağā haba riğano ogoraro.

⁴⁹ Rehano ege goere egadu haagai'a mene haagae'ete'e vazeaga'e, haba zoregano nega ogoru'ete'e heuga. Zobozobo'a feuradu ne e'e haganine, zogone higanadu fahau guzuh'i'uma.

7

Uti Azaaga Gihi'a'a Iesu mazao Firo

(Mataio 8:5-13, Ioane 4:43-54)

¹ Iesu ani vazevaze veize e'e goe'a nidu'a rae haugirote'e enogano, ani ane tahi'atahi'a teite Kaperanauma nega onamiro.

² E'ea Roma uti azaaga gihi'a 'ahogani'a radiunu. Ane'a borofe vetugani'ete'e tuigurega vazeaga'e ugine sausaunadu nariga rudaro.

³ Uti azaaga gihi'a'e Iesu hariaga igirotene, Iesu'a onaadu ane tuigure vazeaga faine gabonoga uratiro. E'ano'o ani Iuda vaze boroboro'a Iesu uminoga veize tuguziro.

⁴⁻⁵ Ebu ze'e Iesu mazao feuri aradu, zamaze nidu'a hina uminiro, raena'a, "Uti azaaga gihi'a ani manoga taugi! Mazaaga ani eme vetugafe'ohe ebu eme veize nu'onu'o nega ogoraro. Ga ani dananine manoga!"

⁶ E'ano'o Iesu'e zege teite uti azaaga gihi'a ne onamiro.

Ze ani ne uhigano feurirotene, uti azaaga gihi'a'a ane vaze nu Iesu vase tuguziro. Ebu ze'a Iesu mazao aradu niro, raena'a, "Uti azaaga gihi'a'e 'ahige raha. 'Zuhia Boro, ga e neo diuogoga rae ago zamaro'i, mazaaga e'e mene vaze manoga.

⁷ E'ano'o ga vase mene ameha. Goere da'o ro'i! 'Ougine ege tuigure vazegegani'a manori'uma.

⁸ Mazaaga e'e vaze 'ahoga 'u'uugano gau'e'ohe, zu uti azaaga ege 'u'uugano gau'e'ohe. Ege'a vaze 'ahi nina'a, 'Onamo'i!' reine, ani'e oname'ohe, ebu 'ahoga omo nina'a, 'Aro'i!' reine, ani'e are'ohe. Ege'a tuigure vazeaga 'ahoga nina'a, "Adi haagao'i!' reine, ani'e haagae'ohe."

⁹ Iesu'a e'e goe'a igirotene, ani zuguzagaro. Ebu ani vaetadu ane hegotirote'e azaaga ziro, raena, "Ege'a zi'ohe. Badi'a mazao 'ahige fie gigaru'ete'e vazega'e Isaraela azaaga zamaagano ize mene horoneha!"

¹⁰ Ebu ze bare uti azaaga gihi'a ne onamirotene tuigure vazeaga'e manoroga haniniro.

Iesu'a Gozoba Ubuuga Rune'ono'o Gaboniro

¹¹ E'e enogano, Iesu'a ne 'ahoga niiga Naina onamiro. Ane tahi'atahi'a zu vaze gehagani'a ani gatiniro.

¹² Ebu ze onamadu ne gutu'agano feurirotene, ne azaaga'e rune vazeaga herate buni ariro. A'e gozoba 'ahoga ubuuga.

Ani tibuhuga e'e da'o fureniro. Ne azaāga ġehaāga zuni ġozoba e'e teite ariro.

¹³ Iesu'a ġozoba e'e horonirotene, ani vetuġaniro, ebu nina'a, "Ago nianoi!"

¹⁴ Iesu'a 'ouge rae neadu mauāga heratirote'e azaāga vaġe onamadu mauāga obonirotene ze tue edaro. Ebu ani raena'a, "Ene iziga, eġe'a ġa'ohe. Iġuno'i!"

¹⁵ 'Ouge rae nirotene, rune vazeġani'a iġune ehoradu ġoe'a ġadaheniro! Ebu Iesu'a bare vi'a 'evoreo modiro.

¹⁶ Zeġe nidu'a rihau rudaro zu Badia matuo haro, raena'a, "Peroveta boro'a eme bo'āgano fureraneha! Badi'a'a ane vaze, emeġe danafeha!"

¹⁷ Ebu Iesu'a nagini haġairote'e hariġani'a Iuda haba'a ebu uhiġa haba'a nidu'ano bororaro.

Iesu zu Ioane Babatiso

(Mataio 11:2-19)

¹⁸ Ioane Babatiso'e ġu'a neġano radiute'e zamaġano tahi'āgani'a ane vaġe onamadu Iesu'a haġairote'e hariġa nidu'a me'odo haro. Ebu Ioane'a ane tahi'a 'aheu huze onaadu ziro.

¹⁹ "Zuhija Boro Iesu vaġe onamadu 'ahige ġadino'i, 'Onai'uma ra'ete'e vazeġa Keriso'e ġahe ga eme vaze 'ahoga guhini'uma?"

²⁰ Ebu ze'e Iesu mazao feurirotene, ani niro, raena'a, "Ioane Babatiso'a ġadinoga veize eme tuġufeha. Ani raena'a, 'Onai'uma ra'ete'e vazeġa Keriso'e ġahe ga eme vaze 'ahoga guhini'uma?"

²¹ E'e madaġano Iesu'a ugi nunu meirote'e vazeġa ġehaāga faiziro, vine sau'a sau'a hegoze buziro ebu ubuma kuru azaāga ġehaāga bare ehamanoga radu faiziro.

²² E'ano'o Iesu ani vaze 'aheu e'e naenaeziro, raea'a, "Bare onamadu za'e nagini horonate'e zu egate'e moneo Ioane ihono'i! Ubuma kuru azaāga'e ehamu'ohe, oda sau'a azaāga'e edau'ohe, lefera azaāga'e manore deheru'ohe, teġaze uhuġa azaāga'e igi'ohe zu rune azaāga'e bare ġabozze'ohe. Ebu zahara azaāga hari manoġa haramo zini'ohe.

²³ Eġe mazao fi mene mode'ete'e vazeġa'e manohuga hidi'uma!"

²⁴ Ioane'a tuġuzirote'e azaāgani'a iġunirotene, Iesu'a Ioane moneo vaze ġuġuvaġa ziro, raena'a, "Za vaze nagiġa horonoga veize haba boħa'a onamiro? Zavara'a imi veġa hudi naeninaeni'ete'e horonoga radu onamirohe? Mene!

²⁵ 'Ougadu za vaze nagiġa horonoga veize onamiro? Naeġa boro dabuāga vidau'ete'e vazegahe? Mene! Dabua manomano vidau'ete'e zu ġau manomanoġeta radiu'ete'e vazega'e kini neo radiu'ohe.

²⁶ 'Ougadu vaze nagiā horonoga veize onamiro? Peroveta vazeğah? O'e! Eğe'a zi'ohe. Peroveta azağā nidu'a vitize'ete'e vazeğā'e Ioane.

²⁷ Ioane moneo Buka Zağōgano 'ahige mirihiro, raena'a 'Giano'i! Badi'a'a ġae zamao vaze 'ahoga ibite tuğuni'uma. Ani'e ġae zamao ġae ibi ruhibi'uma.'

²⁸ Ioane'a Keriso ibi ruhibirote'e u'ano, ani'e rahao 'ada radiu'ete'e vazeğā bo'ağano vaze nidu'a vitine'ohe. Rehano, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamağano ġonaga vazēga zu Ioane vitine'ohe."

²⁹ Ebu Iesu ġoere igirote'e azağā nidu'a zu takesi azağā raena'a, "Hube, Badi'a hağae'ete'e ibi'a'e duduğ!", mazağā ze'e Ioane'a bapatizozadu ġihuriro.

³⁰ U Farisea azağā zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağā'e Ioane bapatizo hezaho hanadu mene ġihuriro. 'Ougadu zeğe veize Badi'a'a urate'ete'e hağaiğā zu hezaho haro.

³¹ Iesu'a bare raena'a, "Izidi azağā'e naginio idazi'uma? Ze iniu heuğā?

³² Ze'e tahi'a kome'a kome'ani'a ne hunio ehoradu arahē'ete'e heuğā. Ze rovonadu none tahi'ağani'a mone tahi'ağā mazao harae huhu'uhı'ena'a,

'Eme muio zavonoga radu sura'i hodeha, rehano za mene zavoneha.

Ebu eme rune haba'ano niau ġoinaheha, rehano za mene nianeħa.'

³³ Ioane bapatizo'a onaadu ogomu mene audo zu vaini vuğā mene gagido. 'Ougadu za rae modiro, raena'a, 'Ioane'e vine sau'ağeta.'

³⁴ U eğe, Vaze Ubuga'e onaadu ogomu au'ohe ebu vaini vuğā gage'ohe. Rehano za e rae mode'ohe, raena'a, 'Ani'e ogomu fu'a zu vaini vuğā fu'a. Ebu ani takesi azağā zu hağai sau'a azağā teite tiburu'ohe.'

³⁵ Rehano Badi'a hegote'ete'e azağā huhuzağā'e eğe zu Ioane'e duduğā rae re'uma."

Hağai Sau'a Roğaeğani'a Iesu Rana Dehoro Be'uniro

³⁶ Mada 'ahogano Farisea vazeğā 'ahoga niğā Simona'a Iesu ane teite organoga veize huniro. Ebu Iesu ani Farisea vazeğā ne onamadu oga'uma haba'ano taviro.

³⁷ E'e haba'ano'e hağai sau'a hağainute'e roğaeğā 'ahogani'a radiunu. Ani'e Iesu'a Farisea vazeğā neo ogauete'e ederirotene, dehoro hohoga manoğā naeğā boro bio kome'a manohuga iriva'onadu mae onamiro.

³⁸ Ebu roğae'a ne diuğadu Iesu ġaruğā onamadu niau'ena'a, odağā babağano ġuguriro. Ebu niğā vuğani'a Iesu oda rana sore buanadu abune vanirotene, iguğā hina odağā zauhe iminiro. Ebu gubane'ena'a, odağā fura'inadu dehoro beu'iro.

³⁹ Iesu organoga radu hunirote'e Farisea vazeğā Simona'a roğae e'e'a 'ouge hağairote'e horonirotene, ani ane zamao zamariro, raena'a, "Vaze 'adi'e peroveta vazeğā reine, ani roğae nagigani'a obone'eta'e ederi'uma. Ebu roğae 'ahi'e sau'a rae ederi'uma!"

⁴⁰ Ebu Iesu'a niro, raena'a, "Simona, e hari 'ahoga ġe'uma." Simona'a nina'a, "Ihore vazeğā, eho'i!"

⁴¹ Ebu Iesu'a hari me'odo haro, raena'a, "Vaze 'ahieu'a vaze 'ahogā mazao moni gezo madu bare ha'uma reiro. 'Ahogani'a moni 500 meiro, a'e 500 mada gauğā moniğā. U 'ahoğani'a'e moni 50 meiro, a'e 50 mada gauğā moniğā.

⁴² Ebu vaze 'ahieu'e moni vazeğā mazao moni baronoga mene idararo, e'ano'o moni vazeğani'a zina'a, 'Ahiga, ago barono'i!"

Iesu'a hari e'e hauğirotene, Simona ġadiniro, raena'a, "Ougine, anianine bo'ağano'e iniu'a moni vazeğā mazao ufeta zamare borofı'uma?"

⁴³ Simona'a naenaeniro. "E zamarone, vaze moni 500 madu moni vazeğani'a ġararo harote'e vazeğā." Ebu Iesu'a nina'a, "Ğa naenae'e duduga."

⁴⁴ Ebu Iesu'a roğae tehe ġianadu Simona niro, raena'a, "Ğa roğae 'ada'a eğe mazao hağate'e horonahe? E ğa ne diuğatene, ğa'e odahe vuzu'oga veize vu mene eneha. Rehano roğae 'ahi'e eğe oda ani ni vuğā hina abunadu iguğā hina zauhe imineha.

⁴⁵ Ğa'e mene gubahe fura'iheha, rehano roğae 'ahi'e eğe'a diuğī arate'e'ano'o odahe mene ri'iri'i fura'ineha.

⁴⁶ Ğa'e vadiniheo dehoro mene beu'eha, rehano ani'a e odao dehoro hohoga manoğā beu'eha.

⁴⁷ E'ano'o eğe'a ğa'ohe. Moni 500 madu moni vazeğā'a ġararo harote'e vazeğā teige, roğae 'ahi'e ane sau'a ġehağā 'ai rae modeha, e'ano'o ani eğe zamare borofadu 'ouge hağaeħa. Rehano moni 50 madu moni vazeğā'a ġararo harote'e vazeğā teige, sau'a ufiğā hağae'ete'e vazeğā'e ane sau'a tahife rae modi'uma ebu e tahife zamari'uma."

⁴⁸ Ebu Iesu'a roğae nina'a, "Ğa sau'a 'ai rae modeha."

⁴⁹ 'Ougirotene, Iesu teite ogarote'e azağā'e zamariro, raena'a, "Ahi'e iniu? Ani vaze sau'a zuni rae modehehe?"

⁵⁰ Ebu Iesu'a roğae niro. "Ğa'e eğe mae ġihiheha, e'ano'o ġae sau'anono'o ġabodeha. Zamağō roğenadu onamo'i!"

8*Rōgae Rōgae'a Iesu Dananiro*

¹ E'e enogano Iesu'e haba nunu zu ne 'ahoga 'ahoga onamadu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a, harīga manōga haraminu ebu tahi'āga 12 zuni ane āgatininu.

² Ebu vine sau'ani'a ragano reirote'e zu ugi nunu'a meirote'e rōgaēga rōgaēga'e ugize manoradu Iesu dūguru danaziro. Ze bo'āgano Magadala nēga rōgae nīga Maria ani'e vine sau'a 7 raganono'o hegone bunirote'e rōgaēga.

³ Ebu Kuza inūga nīga Ioana. Kuza ani'e kinīga Heroda gau zu nēga taufe'ete'e vazēga. Rōgae 'ahoga nīga Susana zu rōgae 'ahoga 'ahogani'a zēge zēge āgau hina Iesu ebu ane tahi'atahi'a danaziro.

Ezone Feune Gorarote'e Hari Idaidāga

(Mataio 13:1-23, Mareko 4:1-20)

⁴ Mada 'ahogano vaze āguvuāgani'a Iesu haba nunuono'o Iesu vāge ariro. 'Ougadu Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a,

⁵ "Hihi vazēga 'ahogani'a mebāgano ezone āgora onamiro. Ani mebāgano ezone feune ragavirotene, nu'e oda ibīgano rururaro. E'e ezonēga'e vaze'a rana edau oname onainu zu nini'a onadu au haūgiro.

⁶ Ezone nu'e hadi haba'ano rururaro. E'e ezonēga'e āguhuriro, rehano roraro, mazāga raha'e mene abu'a.

⁷ Ezone nu'e ve renogano rururaro. Ebu ezone zu ve renoga tibano āguhure bororaro. Rehano ve renogani'a ezone āguhuā simarinadu mene iniro.

⁸ U ezone nu'e raha manōgano rururadu faine āguhure bororaro, ebu vesu huga'e āgæ 100 hudaro." Iesu ani āgoere haugirotene, ani āghau āgoero, raena'a, "Tēgāgeta vazēga'e faifaine egadu huga edero'i!"

⁹ Ebu Iesu tahi'atahi'a hari e'e huga ani āgadino.

¹⁰ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Za'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru ti'ete'e ihoze'ohe. Rehano vaze nu'e hari huga nidu'a hari idaidāga hina ihoze'ohe, e'ano'o ze'e huga mene ederi'uma. Peroveta azāgani'a amahi 'ahige reiro, raena'a,

'Ze'e Badi'a'a nagini hāgæ'eta'e horone'ohe rehano, huga'e mene horoni'uma.

Ze'e Badi'a'a nagini ra'eta'e igi'ohe rehano, e'e huga'e mene ederi'uma.'

¹¹ Ēgæ'a ezone feune āgorau'ete'e harīga idaidāga huga'e rae deheni'uma. Ezone'e Badi'a āgoere.

¹² Ezone ibio rurune'eta'a'e, vaze'a Badi'a āgoere igi'ohe. Rehano ze'a Badi'a āgoere mene mae āghinadu āgabone

mene hidifine, Satani'a zege zamaono'o Badi'a goere mae vaagine'ohe.

¹³ Ezone hadi haba'ano rururu'eta'e, Badi'a goere igi'etene matu'uzeta mae gihine'ohe. Rehano ze fie'e ire taiga o'o'a heuga, e'ano'o mada tahiغا da'o fie'ohe. Ebu Satani'a tuhuze nuri'etene uite'ohe.

¹⁴ Ezone ve renoga zamaガano rururu'eta'e, ze Badi'a goere igi'ohe. Rehano radiu'ete'e madaガano, zamarone aduga borofe'ohe, haba toheغا ufeta zamare'ohe zu haba gauغا manomano hina ufeta matu'e'ohe. E'ano'o ze'e mene ini'ohe.

¹⁵ U ezone raha manoガano rururu'eta'e, mene gurire'ena'a zama manoガano Badi'a goere igi'ohe. Ebu ze'e aduga hide'e rehano, Badi'a'a matu'e'ete'e haگaiغا haگae'ena'a, huda'u'ohe.

Ihure Hari Idaidaغا

(Mareko 4:21-25)

¹⁶ Vaze 'ahogani'a ihure hufine siuva hina mene ogone ti'uma ga fata 'u'uگano mene ti'uma. Rehano ne diuğe'ete'e vaze'a agaga horonoga veize, midau ti'ete'e haba'ano midau'ohe.

¹⁷ Ihure'a gau nidu'a agane'ete'e teige, 'u'uru radiu'ete'e gauغا nidu'a furera'uma. Ebu ogone گahine'ete'e gauغا zuni horoni'uma.

¹⁸ E'ano'o ege'a zi'ete'e گoe'a faine zamare ego'i! Faifaine zamare igi'ete'e azaغا'e, Badi'a'a edeغا boro zini'uma. U mene faine zamare igi'ete'e azaغا'e, Badi'a'a ze'e tahiغا edeغا rae zamare'ete'e zuni mae vaگini'uma.

Iesu Vi'a ebu Negoغا

(Mataio 12:46-50, Mareko 3:31-35)

¹⁹ E'e enogano Iesu vi'a ebu negoغا duğuru'a ani vaげ onamiro, rehano vaze گuguvaغا 'ahine ani uhiغا onamoga mene idararo.

²⁰ Ebu vaze 'ahoگani'a Iesu niro, raena'a, "Ga vi'u zu negoغا duğuru'a گia'ihi radu ne enona edau radiu'ohe."

²¹ Ebu Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Badi'a goere egadu haگaiغا haگae'ete'e azaغا'e ege nanu zu ege nego."

Zavara 'Uiro

(Mataio 8:23-27, Mareko 4:35-41)

²² Mada 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite گasio tiradu ze ziro, raena'a, "Aro, du'ura moneafa fare onamihi." Ebu ze fare onamiro.

²³ Ze fare oname'ete'e zamaガano, Iesu ani baziro. Ebu zavara boro'a feuradu vu'a گasi kafere diuğadu fo'ariro. Ze'e ariga runeo diuğiro!

²⁴ 'Ougirotene, Iesu tahi'atahi'a'a ani evaniro, raena'a, "Zuh'i'a Boro, Zuh'i'a Boro, eme izidi hunuhune'ohe!"

Ebu Iesu'a evatadu zavara zu sa'u riā ġoreziro, raena'a, "Sifu radadu rogerano'il!" Ani 'ouge reirotene, zavara zu sa'u'a hauġiro zu du'ura'a rogeraro.

²⁵ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Za eġe mazao mene fie'ohe!" Rehano, zeġe nidu'a rihau'ena'a zu zaguza-gau'ena'a, ġadititiro. "Ahi'e iniu? Ani'a zavara zu sa'u riā ġorezitene, ġoe'a egohu'ohe!"

Vine Sau'aġeta Vazeġa Fainiro

(Mataio 8:28-34, Mareko 5:1-20)

²⁶ E'e enogano, Iesu zu ane tahi'atahi'a'a Galilea du'uraġa moneafa ruhau faradu Gerasa* azaġa habao hebetiro.

²⁷ Iesu ani ġasjono'o buarotene, e'e haba'ano vine sau'a sau'aġeta vazeġa 'ahogani'a Iesu hidiro. Ani'e mada faġa firina zu neġano mene radiunu, rehano 'idu haba'ano radiudo.

²⁸⁻²⁹ Vine sau'ani'a vaze 'adi'e mada ġehaġa ibitohaudote'e u'ano, haba e'e azaġani'a auri miniġa riā hina evo'a zu odaġa batune teadu taufe radiudo. Rehano ani'a mini e'e ri'i ġuzuhadu vine sau'ani'a tuġune haba boha'a onamido.

Ani'a Iesu horonirotene, Iesu'a riā ġoreniro, raena'a, "Vine sau'a toraga, ani mazaono'o buano'il!" Ani Iesu zamao hiġau bauradu ġaniġanaro, raena'a, "Iesu, Ĝihi'ahune Badi'aġa Ubuga! Ĝa'e eġe mazao nagini urate'ohe? E umi'e'ohe, aduga aġo eno'il!"

³⁰ Ebu Iesu'a ġadiniro, raena'a, "Ĝa niġo iniu?" Ebu ani'a naenaeniro. "E ni'e Legioni!†", mazaġa vine sau'a ġehaġa vaze e'e ranao radiunu.

³¹ Vine sau'a sau'ani'a Iesu uminiro, raena'a, "Eme ho'one ġonaga o'o'ano‡ ago tuġufo'il!"

³² E'e madaġano aba ġehaġa'e haba maġano ogau. E'anoo vine sau'a sau'a bare Iesu uminiro. "Eme aba e'e mazao diuġoga tuġufo'il!" Iesu'a naenaezina'a, "Idaġa, bu'anadu onamo'il!"

³³ Ebu vine sau'a sau'a 'ai vaze e'e mazaono'o buanadu aba ġehaġa mazao diuġe ġouriro. Aba ġehaġa 'ai maġa be'ano'o dure ovoadu du'urao hunuhune rudaro.

³⁴ Aba taufe'ete'e azaġani'a nagini'a furerarote'e horonadu, ferau uhiġa neġa zu haba'a haba'a onamiro. Ebu e'e hariġa vazevaze mazao me'odiro.

³⁵ Vaze ġehaġa'nagini'a furerarote'e ġianoga veize Iesu vaġe onamiro. Ze onamirotene, vine sau'aġeta vazeġa e'e

* **8:26** Gerasa'e Iuda haba'a enogano   † **8:30** E'e hugani'e uti azaġa 6000 heuġa   ‡ **8:31** vine sau'ani'a ġutau'ete'e haba'a

dabua vidanadu zamarone manoğano Iesu oda babağano ehorirote'e horoniro. E'ano'o ze'e rihau ġouriro.

³⁶ Ebu furerarote'e haġaiġa nidu'a horonirote'e azaġani'a haba 'ahoga 'ahoganono'o onairote'e azaġa mazao Iesu'a vine sau'aġeta vaze e'e nougenouge ġabonirote'e me'odoziniro.

³⁷ 'Ougadu Gerasa haba'a azaġa nidu'a'e riho'a mae ġouriro. Ebu ze'e Iesu'a e'e haba'anono'o vaġinoga veize uminiro. E'ano'o Iesu'e ġasio tiradu bare du'ura moneafa fare onamiro.

³⁸ Vine sau'aono'o manorirote'e vazeġa'e Iesu teite on-amoga veize uminiro. Rehano Iesu'a ani tuġune'ena'a, niro.

³⁹ "Mene. Ĝa bare neġo onamadu Badi'a'a ġae mazao haġai manoġa haġate'e nabuġo ihozo'i!" E'ano'o ani bare onamadu ne nidu'a ragave'ena'a, Iesu'a ani mazao nagini haġairote'e haġaiġa me'odo ziniro.

Iairo Abogħa ebu Ugi Roġaeġa

(*Mataio 9:18-26, Mareko 5:21-43*)

⁴⁰ Iesu'a faradu ruhau hebetirotene, vaze ġehaġani'a hidadu mae ġihiniro, mazaġa ze'e mada faġa guhiniro.

⁴¹ Ebu vaze 'ahoga niġa Iairo'a onamadu Iesu oda babağano ġuġuriro. Ani'e nu'onu'o neġa ġiane'ete'e vazeġa ġihi'aġa. Ani'a Iesu uminiro, raena'a, "E ne aradu aboeħe faino'i!"

⁴² Ani aboġa'e tibuhuga e'e da'o zu muriġa'e 12. Ani'e ugin sausaunadu ariga rudaro.

Ebu Iesu'a Iairo teite ane ne onamirote'e zamaġano vaze ġuġuvaġani'a naenaeno'o bibine runiro.

⁴³ Vaze ġehaġa bo'aġano, roġae 'ahoga'e roġae ugi'a madu muri 12 zamaġano adudu radiro. Rehano gohe vazeġa 'ahogani'a zu manonoga mene idararo.

⁴⁴ Ebu ani'e ugiġani'a manoroga veize Iesu ġaruna hegħote aradu dabuġa ariġa tu'iniro. 'Ougirotene, ugiġani'a ġarihe hune haġiro!

⁴⁵ Ebu Iesu'a ġadimaro, raena'a, "Iniu'a e tu'iheha?" Vaze nidu'a'a naenaenina'a, "Eme mene tu'i'eha." Ebu Petero'a raena'a, "Zuhia Boro, vaze ġuġuvaġani'a bibi'e ete'e u'ano, vaze ġehaġani'a ġa tu'i'eha."

⁴⁶ Rehano Iesu'a niro, raena'a, "E edereha, vaze 'ahogani'a tu'ihadu e mazaono'o gigi'a inarahe'a buaneha, ebu vaze e'e faineħa."

⁴⁷ Iesu'a 'ouge zirotene roġae e'e ani mazao nagini'a furerarote'e u'uranoga mene idaġa rae zamariro. Ebu ani rihau'ena'a rereru Iesu vaġe onadu ani oda babağano tuġe ġuġuriro. Ebu ani nougadu Iesu dabu'a tu'inate'e, zu ġarihe manorate'e hariġa vaze nidu'a ziro.

⁴⁸ Ebu Iesu'a roğae e'e nina'a, "Aboe, ġa'e eğe mazao fiate'e u'ano, ugigo'a manoreha. E'ano'o matu'uğota onamo'i!"

⁴⁹ Iesu ani roğae e'e ġorene'enoğano vaze 'ahogani'a Iairo neono'o onaadu Iairo niro, raena'a, "Ğa aboğō 'ai rudaneha. E'ano'o ihore vazeğā'a ġa ne onamoga veize ago umine bano'i!"

⁵⁰ Rehano Iesu'a hari e'e egadu, Iairo nina'a, "Zamağō ago adufo'i! Eğe mazao fio'i! 'Ougine, ġa aboğō'e bare ġabodi'uma."

⁵¹ Ebu ze oname Iairo neo feuriro. Iesu'a Petero, Iakobo, Ioane zu roğae kome'a vi'a moga da'o tutuze neo diuğiro, u vaze 'ahoga 'ahoga'e mene zamaze zouziro.

⁵² Ze diuğirotene, vaze nidu'a'a ne zamağano harae niau radiunu. Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Ago niano'i! Ani'e mene rudaneha, rehano baze'ohe."

⁵³ Ze'a ani ēgofoharo, mazağā ze'e roğae tahi'a'a rusanata'a'e edeğā.

⁵⁴ Ebu Iesu'a roğae kome'a abine ġihinadu hune niro, raena'a, "Eğe tahi'a, iğuno'i!"

⁵⁵ E'e zamağano ani vigani'a bare onaadu ġarihe hune ġabode iğuniro. Ebu Iesu'a e'ea radirote'e azağā ziro, raena'a, "Ogomu nu hano'i!"

⁵⁶ Ani vi'a moga'e zaguzagau rudaro. Rehano Iesu'a ġoere riğā zina'a, "Nagini'a fureranata'e vaze ago zo'i!"

9

Iesu'a Ane Tahi'a Tahi'a 12 Tuğuziro

(Mataio 10:5-15, Mareko 6:7-13)

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 huze nu'oziro. Ebu vine sau'a nidu'a uhize buze'ete'e zu ugi azağā faize'ete'e gigi'ağa ziniro.

² Ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a moneo vaze ihozoga zu ugi azağā faizoga veize tuğuziro.

³ Izema ani'a ze tuğuzogano, raena'a, "Zae ragavo zamağano o'o'a huga ago mo'i! Tuğu, tunahu, ogomu, moni zu dabu'a 'ahoga zuni ago odoho'i!"

⁴ No'e haba'ano ne 'ahoga diuğō'idene, e'ea da'o rado'i! Ebu zae'a haba e'e mode'ete'e madağā ro'idene, ne e'e mode iğuno'i!

⁵ Haba 'ahogano ne azağani'a zae mene mae zouzadu ne e'e modo'idene, odaze hu'uruğā zauhe mode manaho'i! A'e ze'a mene ġihurine, aduga hidı'uma rae ihozi'uma."

⁶ Ebu Iesu tahi'atahi'a 12 neğā neğano ragavadu hari manoğā haramiro zuni ugi azağā manoziro.

*Heroda Iesu mazao Zamare 'Ada'adiro
(Mataio 14:1-12, Mareko 6:14-29)*

⁷ Heroda Antipasi, Galilea haba'a kiniğ'a e Iesu hariğ'a igirotene, ani'e zamağ'a 'ada'adiro, mazağ'a vaze nu'a raena'a, "Iesu'e Ioane Babatiso. Ani'a ibite rudanadu bare ġabodeha."

⁸ U vaze nu'e raena'a, "Ani'e peroveta vazeğ'a, Elia. Ani'a bare fureraneha," ebu vaze nu'e raena'a, "Ani'e peroveta ibi'ağ'a vazeğ'a 'ahoga, ebu bare ġabodeha."

⁹ Rehano Herod'a 'ahiğe reiro, "Ahi'e mene Ioane, mazağ'a ani'e goruniro. Nougadu vaze'a 'Ani'e Ioane,' rae ġoane'ohe?" E'ano'o ani Iesu'e iniu vaze rae ġianihi reiro.

Iesu'a Vaze 5,000 Ġubuziro

(Mataio 14:13-21, Mareko 6:30-44, Ioane 6:1-14)

¹⁰ Apostolo azağani'a Iesu vağe bare onairo. Ebu zeğe'a nagini haġairote'e nidu'a Iesu me'odo haro. Ebu Iesu'a sifu zeğe teite vaġinadu Betesaida haba'a onamiro.

¹¹ Rehano vaze ġuguvuğ'a ze ani'e no'e oname'eta'e ederadu zeğe nidu'a ani hegħotiro. Ebu Iesu'a ze mae ġihizadu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a ziro zu ugi azağ'a faiziro.

¹² Ġorava rarotene, Iesu tahi'atahi'a 12 ani vağe aradu niro, "Ahi'e haba boha'a. Ogomu vaġoga ebu ohere bazoga veize, vaze nidu'a ne uhiğ'a uhiġano tuġuzoi!"

¹³ Rehano Iesu'a reiro, raena'a, "Zae'a ogomu zeno'i!" Ebu ze ani naenaeniro. "Mene idaġa! Eme mazao'e beredi fu'o ebu ġozone 'aheu da'o. Vaze ġehaġa 'ahi ġubuzoga veize, ogomu ġehaġa hoitine manoġa!"

¹⁴ E'ea vaze nidu'a bo'ağano ohoze da'o'e nidu'a 5,000 radiunu.

Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Ze 'ahige zo'i, '50 rovonerovone ehoro'i"

¹⁵ 'Ougadu Iesu reirote'e idunaġano vaze nidu'a ehoriro.

¹⁶ E'e ġarugano Iesu'a beredi fu'o zu ġozone 'aheu madu adure ġiane'ena'a, Badi'a mazao manoġa tauġi reiro. Ebu beredi zu ġozone tahi tahe vaheġe ane tahi'atahi'a zinadu ze ġahuġe ġemiro.

¹⁷ Zeğe nidu'a au ubararo ebu Iesu tahi'atahi'a ogomu ġaha'a ġaha'a'e tunahu nidu'a 12 iriva'oniro.

Petero'a Iesu'e Keriso rae Reiro

(Mataio 16:13-16, Mareko 8:27-30)

¹⁸ Mada 'ahogano Iesu'e ane da'o kurau radiro, ebu ane tahi'atahi'a da'o ane teite radiro. Ebu Iesu'a ze ġadiziro, "Vaze'a e'e iniu rae ra'ohe?"

¹⁹ Zeġe'a naenaenina'a, "Nu'e 'Ioane Babatiso', nu'e 'Elia,' ra'ohe. Nu'e raena'a, 'Amahi rудароте'e peroveta vazęga 'ahogani'a ġabode iğuniro."

²⁰ Ebu Iesu'a ġadiziro, raena'a, "U za'a ra'etene e'e iniu?" Petero'a nina'a, "Ğa'e Badi'a'a tuġu'irote'e vazęga, Keriso!"

²¹ Iesu'a ġoere riġa ziro, raena'a, "'Adi ġoe'a vaze 'ahoga ago zo'i!"

²² Ebu ani raena'a, "Eġe, Vaze Ubugani'a aduga ġehaġa hidi'uma. Vaze boroboro, Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a he'eħe'ehi'uma zu uġuhi'uma. Reħano mada uġidu za-maġano bare ġabode iğuni'uma."

Iesu Hegote'ete'e Ibiġa

(Mataio 16:24-28, Mareko 8:34—9:1)

²³ Ebu Iesu'a zeġe nidu'a zina'a, "Iniu'a eġe ġaruna hegħot'i'uma ro'idene, ane ura haġaġa nidu'a modadu, mada nidu'a ane satauro odohe'ena'a, eġe hegħoto'i!"

²⁴ Mazaġa iniu vaze ane ġabone obone giganine, ani ġabone tuġutuġu mene hidi'uma. Reħano iniu vaze ane ġabone eġe 'uano ahetine, ġabone tuġutuġu hidi'uma.

²⁵ Vaze 'ahogani'a haba nidu'a madu ġaboneġa mae vaġinnej, nagini manoġa hidi'uma?

²⁶ Vaze'a eġe zu eġe ġoere o'onine, eġe'a eġe aġaġano, mamahe aġaġano ebu tuġure vigra zaġoġa aġaġano bare ovaine, eġe, Vaze Ubuga zu ani o'oni'uma.

²⁷ E hube hune zi'ohe, faifaine ego'i! Izidi zae bo'aġano vaze nunu'a, izema rudanogano, Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a horoni'uma.

Iesu Iraġani'a Nufiro

(Mataio 17:1-8, Mareko 9:2-8)

²⁸ Mada fu'o uġidu fare ġarugano Iesu'a Petero, Iakobo ebu Ioane zamaze maġa rana kuranoġa radu itiro.

²⁹ Ani kurau'ete'e zamaġano, iraġani'a nufiro zu dabuaġani'a uranadu vazavazahiro.

³⁰⁻³¹ E'e madaqano vaze 'aheu, Mose zu Elia'a fureradu ze Iesu teite ġoaniro.

³² Petero zu Iesu tahi'a 'aheu'e baze rūdar. Ze'a evatirotene Iesu aġaġa zu ani uhiġano vaze 'aheu edanoga horoziro.

³³ Mose ebu Elia'a Iesu muhinoga madaq meirotene, Petero'a Iesu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, eme 'adama radiu'ete'e manoġa tauġi! Emeġe uġidu'a nugo taruha uġidu ogoratihi, tiba'e ġae veize, tiba'e Mose veize ebu tiba'e Elia veize." Petero ani'a nagini ra'eta'e aġu'a.

³⁴ Ani 'ouge reirotene āgoze'a ovadu ogoziro, e'ano'o ze rihau rudaro.

³⁵ Ebu āgoze zamaāganono'o Badi'a ago 'ahoga igiro, raena'a, "Ahi'e eēge Ubude, eēge'a ohotirote'e vazēga. Ani āgoere egohanoi!"

³⁶ Ago'a hauāgirotene Iesu ane da'o horoniro. Zeēga uāgidu'a nagini horonirote'e vaze 'ahogani'a mene rae fureniro.

Tahi'a Kome'a Vine Sau'āgeta Manoniro
(Mataio 17:14-18, Mareko 9:14-27)

³⁷ Mada e'e āgarugano Iesu zu ane tahi'atahi'a teite maāganono'o ovairo, ebu vaze āguāva hidiro.

³⁸ Vaze āguāva zamaāganono'o vaze 'ahogani'a Iesu hui-niro, raena'a, "Ihore vazēga, e āga umi'e'ohe. Eēge ubude tibuhuga 'adi āgabono'i!"

³⁹ Vine sau'ani'a ani agatohau'etene, tabara huau āganiāana'ena'a, bero'ude āgeme'ohe zu hena hebe'anono'o busure'ohe. Vine sau'a'a mada nidu'a ani zamao radiu'ena'a, ahi'a sausaune'ohe.

⁴⁰ Eēge'a āgae tahi'atahi'a mazao vine sau'a e'e hegone bunoga radu umizeha, rehano ze mene idaraneha."

⁴¹ Iesu'a vaze āguāva e'e naenaeziro, raena'a, "Za'e Badi'a mazao mene fi'e'ete'e zu ve'ore'ete'e azāga! E mada faāga zae teite zamahe gigane mene obone ti'uma!" Ebu tahi'a e'e moga nina'a, "Ubugo odohe 'adi aro'i!"

⁴² Mogani'a tahi'a e'e tutune ona'ete'e zamaāgano, vine sau'ani'a ahi'a rana radu higau bauriro zu bero'ude āgemiro. Ebu Iesu'a vine sau'a roniro, raena'a, "Tahi'a ahi'a'ono'o buano'i!" 'Ougadu vine sau'a'e zogone buanadu tahi'a e'e manoriyo. Iesu'a ani moga bare haro.

⁴³ Ebu vaze nidu'a Badi'a gigi'āga boro horonadu zuguzagaro.

Runeāga Hariāga Bare Reiro
(Mataio 17:22-23, Mareko 9:30-32)

Vaze nidu'a Iesu'a haāgairote'e haāgaiāga horonadu zuguzagarotene, Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a,

⁴⁴ "Āgoere 'adi faifaine zamaro'i! Eēge, Vaze Ubuāga, agirehe 'evorao ri'ihi'uma."

⁴⁵ Rehano ane tahi'atahi'a'e ani'a nagi ra'eta'a'e mene zamariro, mazaāga ze'a mene ederoga veize huga e'e u'uruāga. Ebu ze'e ani'a ra'eta'e moneo bare āgadimanoga'e riharo.

Iniu'e Niāga Āghi'āga Ra'ohe?
(Mataio 18:1-5, Mareko 9:33-37)

⁴⁶ Iesu tahi'atahi'a boāgano iniu'e niāga āghi'āga radu zeēga'a bare tairotitiro.

⁴⁷ Iesu'a ze nagini zamare'ete'e horonadu tahi'a komega zamahu ane baba'gano ohoniro.

⁴⁸ Ebu ziro, raena'a, "Iniu'a ege u'ano tahi'a komega 'ahiguغا mae گihinane, ani'e ege mae گihihine'ohe. Ebu iniu'a ege mae گihihine, ani'e ege da'o mene mae گihihine'ohe, rehano ege tuğuhirote'e Badi'a zuni mae گihine'ohe. Zae boagano iniu'a ane bare niğā mae ovoine, Badi'a ubumao ani'e niğā گih'iaga rae ra'ohe."

Eme Mone Vazeğä'e Iniu?

(Mareko 9:38-40)

⁴⁹ Ioane'a Iesu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, vaze 'ahogani'a گae niğano vine sau'a sau'a hegoze buzirote'e emege'a horoniro, ebu emege'a ani garariro, mazağa ani'e emege teite mene tiburu'ohe."

⁵⁰ Rehano Iesu'a ziro. "Ani ago gararo'i! Za mene agire'ete'e vazeğani'e, zae mone vazeğä."

Samaria Azağani'a Iesu Hezahoharo

⁵¹ Iesu'e adure iti'uma madağani'a hanitirotene ani Ierusalema haba'a onamoga radu inare zamariro.

⁵² Ebu ani vaze nu ibite tuğuziro. Ze'e Iesu veize ruhibifine Samaria neğä onamiro.

⁵³ Rehano ne azağani'a Iesu mene mae گihiniro, mazağa ani'e Ierusalema haba'a onaminu.

⁵⁴ Iesu tahi'a 'aheu, Iakobo zu Ioane'a horonadu Iesu گadiniro. "Zuhi'a Boro, گa uratine, eme'a Badi'a uminadu adureono'o ire roga tuğuni'uma ebu ze hufi haozi'uma!"

⁵⁵ Rehano Iesu'a tehadu roziro. "Ago 'ouge ro'i!"

⁵⁶ Ebu ze ne 'ahoga onamiro.

Iesu Hegote'ete'e Vazeğä

(Mataio 8:19-22)

⁵⁷ Ze ibio oname'enogano, vaze 'ahogani'a aradu Iesu niro, raena'a, "Ga'a no'e onamine, e گa hegoti'uma."

⁵⁸ Iesu'a naenaenina'a, "Butu گuniğä'e bazuni haba'azeta, ebu hitana niniğä'e nezeta. Rehano ege, Vaze Ubuğä'e bazunihe haba'a'e o'o'a."

⁵⁹ Ebu Iesu'a vaze 'ahoga huniro, raena'a, "Ege hegoto'i!" Rehano vaze e'e'a raena'a, "Zuhia Boro, e geno mamahe guri onamihi ra'ohe."

⁶⁰ Iesu'a nina'a, "Vine ruga azağä'a rune azağä guri'uma. U گa'e aradu Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo harame ragavo'i!"

⁶¹ Ebu vaze 'ahogani'a raena'a, "Zuhi'a Boro, e گa hegoti'uma. Rehano e ize ibite nabudihe uhizi onamihi."

⁶² Iesu'a naenaenenina'a, "Mene. Iniu'a tehe'ena'a mebağä afidaune, mene faine afida'uma. E'e teige, iniu'a

ege hegatadu tehe gau nunu zamarine, ani'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a veize gauoga mene idaga."

10

Iesu'a Ane Tahi'a 72 Tuğuziro

(Mataio 11:20-24)

¹ E'e garugano Iesu Zuh'i'a Boro'a vaze 72 zamaziro. Ebu ane'a onamihi reinitue'e nega nidu'a zu haba'a nidu'ano 'aheu 'aheu ibite tuğuziro.

² Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Hirivi'uma gauga'e gehaga bagaaga, rehano gauga azaaga'e mene gehaga. E'e teige, Badi'a ederihi ra'ete'e azaaga'e gehaga bagaaga, rehano ani goere haramoga veize gauga azaaga'e o'o'a. E'ano'o gauga azaaga nu tuğuzadu ani goere haramozoga veize hirive'ete'e Zuh'i'aga, Badi'a umino'i!

³ Onamo'i! Butu guniga bo'azano mamoe tuğuze'ete'e teige, e za agire azaaga bo'azano tuğuze'ohe.

⁴ Moni, nihara ga tamaka 'ahoga ago mae odoho'i! Ebu ibio vaze 'ahoga hidoidene mada haugena'a ago goreno'i!

⁵ Vaze 'ahoga neo diugo'idene ibite 'ahige ro'i, 'Badi'a'a zama rogega zini'uma!"

⁶ Ne e'e zamazano vaze 'ahoga'e zama rogega vazeaga reine, za'a rate'e zama rogega'e ani rana radi'uma. U mene reine, zama rogega e'e zae bare vaigi'uma.

⁷ Diuge'ete'e negano da'o rado'i! Ebu zege'a zini'ete'e ogomuga ano'i zu gago'i, mazaaga gauga azaagani'a naega ma'ete'e teige, zae zuni ogomu zini'uma. Ne 'ahoga 'ahogano'e ago edau ragavo'i!

⁸ Nege 'ahoga onamadu mae gihizo'idene, nagi ogomuga zini'ete'e ano'i!

⁹ Ebu e'ea ugi azaaga faizadu haramozeno'i, raena'a, 'Badi'a'a ibitozini'ete'e zae uhizano feureha.'

¹⁰ U nega 'ahoga onamadu mene mae gihizo'idene, ibi boro onamo'i!

¹¹ Ebu zo'i, raena'a, 'Badi'a'a zae sau'a ederifine, zae haba konoaga odafeo kadaranate'e 'ada zauhe mode manahe'ohe. Rehano edero'i, Badi'a ibitozini'ete'e zae uhizano feureha!"

¹² Ebu Iesu'a bare ziro, raena'a, "Giano'i, e hube hune zi'ohe! Ibite Sodoma haba'a azaaga'e sau'a boro u'ano, Badi'a'a ruiziro. Rehano Badi'a'a sau'a manoaga rovoni'uma madaaga meine, zae mene mae gihize'ete'e nega azaaga'e ufeta aduga boro vitine hidi'uma.

¹³ Korasini azaaga zu Betesaida azaaga, za fase vetugaaga, aduga boro hidi'uma! Zae mazao haagai gigi'aga hagainuta'a'e Turo zu Sidona azaaga mazao haagafone, ze'e

sau'aono'o garihe zamare īghurifo. Ze dabua īgu'a vidau ehoradu vega vadinateo ase īguzuhe'ena'a, zege'a zamare īghurifo.

¹⁴ Kota madağano, za'e Turo zu Sidono azağā aduga vitine hidi'uma.

¹⁵ Zae Kaperanauma azağā, zae'a zamare'etene za Badi'a haba'ao gubazi'uma ra'ehe? Mene! Za'e rune haba'ano mae feuzi'uma.

¹⁶ Iniu'a zae īgoere egozinine, a'e ege egoni'ohe, zu iniu'a za hezahozinine, a'e ege hezahoni'ohe. Ebu iniu'a ege hezahonine, ege tuğuhirote'e Badi'a hezahohau'ohe."

¹⁷ Ebu Iesu tahi'a 72 onamadu ane'a zirote'e gauğā hağairo. Ze barirotene, matu'uzeta feuriro. Ebu Iesu me'odoharo, raena'a, "Zuhia Boro, eme īga niğano vine sauha gozatene, ze eme īgoere egadu feraneha!"

¹⁸ Iesu'a ziro, raena'a, "O'e, vazabu adureono'o agaru ovaoga teige, Satani'a īgarihe fase vağinate'e horoneha.

¹⁹ īGiano'i! Mohe ga asiisi edeze ruzoga teige, emege agire Satani gigi'a vitinifine, ege'a inara gigi'ağā ziniro. īGau 'ahogani'a mene sausauzi'uma.

²⁰ Rehano vine sau'a sau'ani'a za īgoere egate'e veize ago matuo'i! U matuo'i, mazağā Badi'a'a za ni'e ane habao mirihiro."

Iesu'a Matu'e Kuraro (Mataio 11:25-27, 13:16-17)

²¹ E'e madağano Iesu'e Vine Zağogani'a ragano radu matu'e rudaro. Ebu Badi'a kurau niro, raena'a, "Mama, īga'e adure zu raha Zuhı'ağā! E nigu'e'ohe, mazağā īgae'a eda'eğā zu edeğā boro azağā mazao hube hune hağaiğā 'ahi u'u'rutiyo. Rehano tahi'a teige, edeğā o'o'a rae zamarete'e azağā mazao'e fureniro. Mama, a hube! 'Ouge hağırota'e īgae'a urate'ete'e īgauğā."

²² Ebu vaze zina'a, "Eğe Mama'a īgau nidu'a ege iniro. Vaze 'ahoga'e e'e ağu'a, rehano ege Mama da'o edeğā. Ebu vaze 'ahoga'e ege Mama ağu'a, rehano ege, Ane Ubuga da'o edeğā. Ebu e ege Mama moneo ihozoga veize ohote'ete'e azağā da'o ege Mama edeğā."

²³ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a tehe īgiazadu sifu ziro, raena'a, "Za, matu'o'i, mazağā nagini'a fureru'ete'e hağaiğā horone'ohe.

²⁴ Ege'a zi'ohe. Peroveta zu kini azağani'a, zae'a horone'ete'e hağaiğā 'adi īgianihī reinu, rehano mene horoniro. Ebu zae'a igi'ete'e hariğā 'adi igihi reinu, rehano mene igiro."

²⁵ Mada 'ahogano Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e vazēga 'ahogani'a iğunadu Iesu tuhune nurihi rae zamare'ena'a, ġadiniro, raena'a, "Ihore vazēga, e nougenougine, ġabone tuğutuğu hidi'uma?"

²⁶ Ebu Iesu'a naenaenina'a, "Goro ġoe'ano'e nouge rae mirihiro? Ġa'a nouge me'ode horone'ohe?"

²⁷ Ebu vaze e'e'a naenaenina'a, "Goro ġoe'a 'ahige ra'ohe, 'Ğae Badia Zuh'i'a Boro'e, zamaġo nidu'a hina, vineġo nidu'a hina, inaraġo nidu'a hina zu zamaroneġo nidu'a hina zamaro'i! Ebu ġae bare zamare'ete'e teige nabugo zu zamaro'i!"

²⁸ Ebu Iesu'a nina'a, "O'e, a hube. Ġa 'ouge haġaine, ġabone tuğutuğu hidi'uma."

²⁹ Ebu vaze e'e'a, Iesu'a ani mazao 'Ğa'e duduġa,' ra'ete'e uratiro, e'ano'o Iesu bare ġadiniro. "Iniu'e eġe nabudihe?"

³⁰ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idane naenaeniro.

"Mada 'ahogano Iuda vazēga 'ahoga'e Ierusalema habaono'o Ieriko neġa boro ovoiñu. Ebu ibi nemao ġonore azaġa hidiro. Ze dabuaġa ni fuhi'adu ġauġa nidu'a meiro. Ebu boune'ena'a ariga mau runiro, zu e'ea bazune mode feraro.

³¹ E'e madaġano, Badi'a dibu'o hau'ete'e vazēga 'ahogani'a e'e ibiġano ovoiro. Ebu omatirote'e vazēga e'e horonirotene, ġenaġano teiġe vitaro.

³² Vesu kuru neġano gaue'ete'e Levi idu'u vazēga 'ahoga zuni e'e ibiġano ovoadu vazēga e'e horoniro, reħano ani zu ġenaġano teiġe vitaro.

³³ E'e enoġano Samaria vazēga 'ahogani'a e'e ibiġano ovoiro ebu vaze e'e horonadu vetuġani runiro.

³⁴ Ebu ane vaġe onamadu ġabonihi radu dehoro zu vaini vuġa hina idiriġa rana beu'adu 'umiro. Ane doniki rana mae ohonadu i'udo neġa tutune onamadu e'ea taufe radiro.

³⁵ Ebu baze irarirotene, ani'a ne izema mode rafogano, moni nu* madu i'udo neġa vazēga haro. Ebu nina'a, 'Ani taufe rado'i! Moni 'ahi'e mene idaġa ro'idene, eġe'a barine, ragate bare ġani'uma."

³⁶ Iesu hari e'e haugħirotene, Mose goro ġoe'a ihozi'ete'e vaze e'e ġadiniro, raena'a, "Vaze uġidu 'adi bo'āġano, ġae zamarone'e iniu'e ġonore azaġa hidirote'e vazēga nabuga?"

³⁷ Ani'a Iesu naenaenina'a, "Ane vetuġanirotene'e ebu dananirote'e vazēga." Iesu'a nina'a, "O'e, izidi onamo'i, ebu ġae zu ani teige 'ouge haġao'i!"

Iesu'a Maretta zu Maria Ne Diugiro

---

* **10:35** Giriki, 'Denari 'aheu', Mada 'aheu naeġa

³⁸ E'e ġaruġano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite aune onamadu ne 'ahogano feuriro. Ebu roġae niġa Maret'a'a neġano mae zouziro.

³⁹ Ebu negoġa niġa Maria, ani'e Zuhi'a Boro oda babaġano ehoradu nagini reinute'e igit radiunu.

⁴⁰ U Maret'a'e i'udo vazeġa veize ruhibe'ena'a, zamaġa ġugine radiro. E'ano'o Iesu vaġe onaadu nina'a, "Zuhi'a Boro, negohe'e re'ore'adu mene danahe'ohe. Eġe da'o gaue'ohe! Ga e'e mene zamare'ehe? Ane danahoga veize no'i!"

⁴¹ Zuhi'a Boro'a naenaeniro, raena'a, "Maret'a, eġe vaze, ġa'e gau ġehaġa u'ano zamaġo'e adudu'ohe zu ġunuġunu'e'ohe.

⁴² Reħano gau boro'e tiba da'o, a'e eġe ġoere igit'ete'e! Maria'a e'e ederadu eġe babaġano ehore'ena'a abite'ohe, e'ano'o vaze 'ahogani'a ani mene gararoha'uma.

11

Iesu'a Tahi'aġa Kuru Ihōziro

(*Mataio 6:9-15, 7:7-11*)

¹ Mada 'ahogano Iesu'e haba 'ahogano kurau radiro. Kuru haugirotene, ane tahi'a tibani'a aradu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Ioane Babatizo'a ane tahi'atahi'a kuru ibiġa ihōzirote'e teige, emeġe zuni nougenouge kurau'ete'e ihofo'i!"

² Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Kurano'idene 'ahige kurano'i!"

'Mama!

Eme umi'e'ohe, vaze'a ġae guba'e'ena'a ġa niġo'e zaġoġa re'uma,

ebu ġa'a vaze nidu'a ibitozi'uma.

³ Mada tiba tiba eme'a au'ete'e ogomuġa rife'eno'i!

⁴ ebu emeġe'a eme sausaufe'ete'e azaġa nidu'a zeġe sau'a rae mode'ete'e teige,

emeġe sau'a zu rae modofo'i!

Ebu Emeġe' a haġai sau' a haġaihi ra' eta' a' e ago tutufo' i"

⁵ Ebu Iesu'a zina'a, "Hari 'ahoga idani'uma. Zae bo'aġano vaze tiba'e vazeġeta reifo. Ohere nema 'ahogano ani ane vaze vaġe onamadu uminifo, raena'a, 'Vazehe, fase, beredi uġidu nu eno'i,

⁶ mazaġa e vazehe 'ahogani'a izidu'u i'udoni feureha, reħano e neħeo nagini ha'uma ogomuġa o'o'a."

⁷ Iesu'e ane tahi'atahi'a ġadiziro, raena'a, "Ane vaze'a ne zamaġanono'o 'ahige naenaeni'uma ga? 'Nagini huġane

irare'ohe! Ibiheta 'ai bireha, ebu e tahi'aheta baze'e 'ahine, īgunadu īgau ni 'ahoga mene īgani'uma!" Mene, ani'e mene 'ouge re'uma!

⁸ E zi'ohe, ane vaze u'ano da'o, īgunadu berediġa mene ha'uma, rehano ani'a bare bare umine'ete'e u'ano, īgunadu umide'ete'e īgauġa ha'uma.

⁹ E'ano'o e'e zi'ohe. Za nagini urato'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ougine zini'uma. Za nagini vaġo'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ougine hidu'uma. Badi'a'a danazoga uratine, ibihetao toketokero'i, 'ougine ibiheta vavaozini'uma.

¹⁰ Umide'ete'e vazegħa'e ha'uma, vaġe'ete'e vazegħa'e hidu'uma ebu toketokere'ete'e vazegħa'e ibiheta vavaoha'uma.

¹¹ Zae bo'aġano moze nagiġa'e, ane ubugani'a īgozone umidine, mohe ha'umahe?

¹² Ebu ubugani'a bare kokoro maġa umidine, mogani'a asiasi ha'umahe? Mene 'ougi'uma!

¹³ Za'e haġai sau'a azaġa rehano, īgau manomano ubudeze zenoga urate'ohe. E'e teige, zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, ane mazao umide'ete'e azaġa, Vine Zaġoġa hube hune zini'uma!"

Iesu zu Belezebulo

(Mataio 12:22-30, 12:43-45, Mareko 3:20-27)

¹⁴ Mada 'ahogano Iesu'a mene īgoere'ete'e vaze 'ahoga mazao vine sau'a hegħone buniro. Ani bare īgoerirotene, vaze ġuġuvaġa'e zaguzagħaro.

¹⁵ Rehano vaze nu'e horonadu raena'a, "Iesu'a vine sau'a sau'a zuhi'aġa Satani, niġa 'ahoga Belezebulo, ane inaraġa hina vine sau'a hegoze buze'ohe."

¹⁶ U nu'e Iesu obone tihi radu tuhune nuri'ena'a reiro. 'Badi'a'ono'o haġai nu badeġa haġao'i!"

¹⁷ Rehano Iesu'a ze nouge rae zamarirota'e ederadu ziro, raena'a, "Haba tiba zamaġano zeġe'a rovotadu utitifone, e'e haba'e ane bare ruini'uma. Ebu ne tiba zamaġano zeġe'a rovotadu utitifone, ne e'e ane bare ruini'uma.

¹⁸ Za'e eġe'a Belezebulo inaraġa hina vine sau'a hegħone bune'ohe rae ra'ohe. Rehano 'ougine, Satani'e zeġe bare rovozadu utti'uma ebu zeġe haba'e mene edau gigara'uma. E'ano'o e inara'e mene Belezebulo'ono'o, rehano Badi'aono'o!

¹⁹ Eġe'a Belezebulo inaraġa hina vine sau'a hegoze buzifone, zae tahi'atahi'a'e iniu inara hina vine sau'a hegoze buze'ohe? Zae tahi'atahi'a'e zae mazao ve'oġa rae re'uma.

²⁰ Rehano eġe'a vine sau'a'e Badi'a inaraġa hina hegoze buzine, za edero'i, Badi'a'a zae ibitozini'ohe.

²¹ E hari 'ahoġa idaidani'uma. Inara vazeġa'e uti ġauġa ġauġa hina neġa taufine, ani ġauġa nidu'a manoġa radi'uma.

²² Rehano inaraġa ufeta boro vazeġa 'ahogani'a aradu vaze 'adi utite raharahanine, ane bire'ete'e uti ġauġa nidu'a meine haugħi'uma. Ebu ane ne ġauġa zu nidu'a meinadu ġahuge ġuzuhi'uma. Hari 'ahi teige, e'e Satani inaraġa vitinoga, e'ano'o hegoze buze'ohe.

²³ Iniu e mene teite reine, ani eġe agirehi'ete'e vazeġa. Ebu iniu Badi'a mazao vaze nu'oze'ohe radu eġe teite mene gaue tiburu'ete'e reine, ani Badi'a mazao'ono'o vaze rovoze'ete'e vazęga."

²⁴ Ebu Iesu'a zina'a, "Vine sau'a ani vaze 'ahoga maza'ono'o buau'etene, ani haba boha'ano ragave'ohe ebu ahi'a ohonoga radu haba 'ahoga vaġe'ohe. Rehano mene horone'etene, ani 'ahige ra'ohe, raena'a, 'E eġe'a vaġinate'e vazeġa vaġe bare onamih."

²⁵ Ani baradu vaze e'e horonetene, ani'e neġa deheġa hune zu idaidane touga heuġa.

²⁶ Ebu vine sau'a e'e'a onamadu hena vine sau'a nidu'a fu'o 'aheu fare, a'e ufeta hune sau'a, zamaze'ohe, ebu vaze e'e mazao diuġe radiu'ohe. Ebu vaze e'e ani ufeta hune sautu'ohe, ibite mene heuġa."

²⁷ Iesu'a goere'ete'e zamaġano roġae 'ahogani'a vaze ġuġuvaġa bo'aġanono'o ġoere iġuniro, raena'a, "Gae fure'irote'e zu ġubue borofirote'e vi'uġa'e Badi'a'a manohuga haro!"

²⁸ Rehano Iesu'a naenaenina'a, "Badi'a ġoere egadu haġaiġa haġae'ete'e azaġa'e Badi'a manohuga hide'ohe."

Iona Haġai nu Badeġa

(Mataio 12:38-42, Mareko 8:12)

²⁹ Iesu vaġe onairote'e azaġa'e ufeta ġehararotene, Iesu'a ziro, raena'a, "Izidi ega'e sau'a, 'Haġai nu badeġa ihofo'i!' rae ra'ohe. Rehano e haġai nu badeġa'e mene furenozini'uma, u peroveta vazeġa Iona mazao furerarote'e haġai nu badeġa re'uma.

³⁰ Iona mazao nagini'a furenirote'e haġaiġa'e Nineva azaġa mazao haġai nu badeġa reiro. E'e teige, eġe mazao nagini'a furera'uma haġaiġa'e izidi ega mazao haġai nu badeġa re'uma.

³¹ Ibite madaġano Siba haba'a kini roġaeġani'a haba faġanono'o kini Solomona ġoere abitoga veize onamiro. Izidi Solomona vitinoga vazeġa'e eġe, rehano za eġe ġoere abitoga mene urate'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaġano Siba

kini rogægani'a izidi ega zamao edanadu zi'uma, raena'a, 'Za'e ve'oga!'

³² Ibite madağano Nineva azağ'a e Iona haramo abitadu sau'aono'o ġihure ġouriro. Izidi Iona vitinoga vazega'e ege, rehano za'e ege ġoere abitoga mene urate'ohe ebu mene ġihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madağano Nineva azağani'a izidi ega zamao edanadu zi'uma, raena'a, 'Za'e ve'oga!"

Ahiri Agaġa

(Mataio 5:15, 6:22-23)

³³ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Vaze 'ahogani'a ihure hufine mene 'u'uru ti'uma ga tunahu hina mene ogone modi'uma. U vaze'a ne diuġine agaġa horoni'uma radu midau ti'ete'e haba'ano midau ti'uma.

³⁴ Ga ubuma'e ahi'o ihureġa heuġa. Ga ubumago manoġa reine, ġa ahiri'e agaġani'a iriva'i'uma. Rehano sautaune, ġa ahiri'e uzabo'a iriva'i'uma.

³⁵ E'ano'o ġae zamao agaġa'e uzabo ga mene ġiano'i!

³⁶ Ga ahiri'e agaġani'a iriva'adu uzaboġa 'ahoga o'o'a reine, a'e agaġa bagaġa ihureġa ġae rana agaru'ete'e heuġa."

Iesu'a Farisea zu Mose Goro Ĝoe'a Ihoze'ete'e Azaġa Ro'aze Ĝoeriro

(Mataio 23:1-36, Mareko 12:38-40, Luka 20:45-47)

³⁷ Iesu'a ġoere haġirotene, Farisea vazega 'ahogani'a ane teite oganoga veize uminiro. Ebu Iesu'a ani ne onamadu ogomu fataġa zamaine ehoriro.

³⁸ Farisea vazega'e Iesu'a izema oganogano 'evo'a mene vuzu'irote'e horonirotene ani zaguzagaro, mazaġa zeġe vouga haġaio, 'Evo'a ibite vuzu'adu ogafo,' rae reiro.

³⁹ Ebu Zuhi'a Boro'a Farisea azaġa ziro, raena'a, "Farisea azaġa, za'e bioze zu siuvaze enoga da'o vuzu'e dehene'ete'e azaġa heuġa, mazaġa 'evoreze vuzu'e'ohe rehano, zamaze'e ununu zu sau'a toraġa hina iri'ave'ohe.

⁴⁰ Za'e mene huhuzaġa! Badi'a'a enone da'o mene haġairo, rehano zama zuni haġairo. Evoreze da'o ago vuzu'o'i, rehano zamaze zuni deheno'i!

⁴¹ E'ano'o zae mereki zamaġano ġauze* zahara azaġa zeno'i! 'Ougine za'e Badi'a ubumao'e deheġa taugi re'uma.

⁴² Farisea azaġa, zae fase vetuġaġa, aduga boro hidu'uma! Mazaġa za'e tirara nebaġano eġa zu murari teige kome'a fase gaubanana tiba Badi'a hau'ohe. Rehano vaze mazao haġai duduġa haġae'ete'e zu Badi'a zamare'ete'e igi

---

* **11:41** Zae'a meirote'e ġauze

mode'ohe. Za ġau boro 'adi'e haġao'i, ebu kome'a kome'a zuni haġao'i!

⁴³ Farisea azaġa, zae fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Mazaġa za'e nu'onu'o neġano vaze boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorihi ra'ohe. Ebu vazevaze'a nu'onu'o haba'ano hidine, 'Zuhi'a' rae gubaze ġorezihi ra'ohe.

⁴⁴ Zae, fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Mazaġa za'e rune iduġa u'uruġa heuġa. Rune ahi'a'e idu zamaġano ruhuġa reħano, vaze'a e'e rana oname onae'ohe. E'e teige, vaze'a horoze'etene zamaze'e toraġa rae mene edere'ohe."

⁴⁵ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e vazeġa 'ahogani'a Iesu niro, raena'a, "Ihore vazeġa! Ĝa 'ouge ġoere'ete'e eme zu rae sausaufe'ete'e heuġa."

⁴⁶ Iesu'a naenaenina'a, "Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa, zae zuni fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Mazaġa za ihore'e riga hune, e'ano'o vaze'a hegħotoga reine mene idaġa. Za'e vaze da'o aduga boro zini'ohe, reħano zae 'evore hudu'a tiba hina zu mene hune danaze'ohe.

⁴⁷ Zae, fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Mazaġa peroveta azaġa'e vouġaze'a zimiro, ebu zae'a ze rune iduġa roħorohone'ohe.

⁴⁸ Vouġaze'a peroveta azaġa zemadu zae'a iduze roħorohone'eta'a'e, za'e vouġaze'a haġai duduga haġairo rae ra'ohe.

⁴⁹ E'ano'o Badi'a huhuzaġa, ani reiro, raena'a, 'Eġe'a peroveta azaġa zu apostolo azaġa nu zeġe mazao tuġuzi'uma, ebu nu'e zimi'uma, u nu'e sausauzi'uma,' reiro.

⁵⁰ Badi'a'a raha 'adi haġairote'e madaġanono'o peroveta azaġa zimiro. E'ano'o e'e adugaġa nidu'a'e, izidi egani'a oħodhi'uma.

⁵¹ A'e ibite Abela mau runirote'e e'eano'o onao ġoñagħabone Sakaria maro. Zakaria'e dibu'o fataġa zu Badi'a ne zaġoġa hune bo'agħano mau runiro. E hube hune zi'ohe, e'e aduga nidu'a'e izidi egani'a oħodhi'uma.

⁵² Za, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa, fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma! Mazaġa vaze'a Badi'a edeġa me'uma neġa ibihetaġa vava'e'ete'e kiġa'e, zae'a u'uru ti onae'ohe. E'ano'o za'e mene diuġi'uma, ebu Badi'a ederoga veize diuġihi ra'ete'e azaġa zuni zae'a 'ue'ohe."

⁵³ Iesu'e ġoere hauġadu ne be'ano'o buarotene, Farisea zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a ane mazao maġunu monede riġa ġadiġadiniro.

⁵⁴ Mazaġa ani'e nagini nu rae ve'onine adugano mae ohonihi rae inariro.

12

*Ĝoe'a Riĝa zu Inaraĝa
(Mataio 10:26-33, 12:32, 10:19-20)*

¹ E'e madaĝano, vaze ĝuguvagañi'a nu'oraro 'ahine, odaze rana edaro. Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ibite ziro, raena'a, "Farisea azaĝa haĝaize ĝiano'i! Mazaĝa ze'e zama guhi azaĝa ebu Isiti heuĝa.

² Rehano izidi 'u'uruĝa ĝau'a nidu'a Badi'a'a furene hauĝi'uma.

³ E'ano'o ohere nagini sifu ra'ete'e ĝoe'a nidu'a hunio agao igi'uma. Ebu bazuni neĝa zamaĝano nagini gummude ra'ete'e ĝoe'a nidu'a vaze'a egoga veize ne binuĝa hitaganono'o harami'uma.

⁴ Nego nabudi, ego'i, e hube hune zi'ohe! Ahiri mau'ete'e azaĝa ago rihozo'i, mazaĝa ze ahiri da'o mau'ohe rehano, vine sausaunoga'e mene idara'uma.

⁵ U rihoni'uma vaseĝa'e Badi'a da'o! Mazaĝa ani'e vaze manadu ire rogao mae feuze'ete'e gigi'aĝa'e obone ti'ohe. Hube hune ani da'o rihoni'uma!

⁶ Vaze'e tiburi niniĝa fu'o moni kome'a* hina hoite'ohe. Ze'e mene ĝau boro, rehano Badi'a'a e'e tibuhuga ramo mene agutu mode'ohe.

⁷ Badi'a'a zae zamaradu vadini iguĝa nidu'a nugu'e edeĝa. E'ano ago rihano'i, mazaĝa za'e Badi'a ubumao tiburi niniĝa vitinoga.

⁸ Ĝiano'i! E hube hune zi'ohe. Iniu'a vaze ubumao raena'a, 'E'e Iesu mone', rae reine, eĝe, Vaze Ubugani'a ani zu Badi'a tuĝure viga ubumao raena'a, 'Vaze adi'e eĝe none,' re'uma.

⁹ Ebu iniu'a vaze ubumao e rae o'ohine, eĝe zu Badi'a tuĝure viga ubumao ani rae o'oni'uma.

¹⁰ Iniu'a eĝe, Vaze Ubuga rae sausauhine, Badi'a'a ani sau'a rae modoha'uma. U iniu'a Vine Zaĝoĝa rae sausau-nine, ani sau'a'e mene rae modoha'uma.

¹¹ Za'e e hegote'ete'e u'ano, kota veize tutuze onamadu nu'onu'o neĝa, zuhi'aĝa zu ĝihi'aĝa azaĝa zamao ohozo'idene, nouge za biri'uma zu nouge rae ĝoeri'uma moneo ago zamare ada'ado'i,

¹² mazaĝa za edanadu nouge rae ĝoerite'e moneo Vine Zaĝoĝ'ani'a ihozi'uma."

Ma'ora Vazeĝa mazao Ĝoere rae Idaniro

¹³ Vaze 'ahogani'a vaze ĝuguvaga bo'aĝanono'o Iesu niro, raena'a, "Ihore vaseĝa, mamafe'a mode rudarote'e toheĝa nu rovonadu naeĝa eĝe enoga veize negohe no'i!"

* **12:6** Girikio, 'Assaria aheu', moni kome'a

¹⁴ Iesu'a naenaenina'a, "Nego, vaze 'ahogani'a toheze āgahuge'ete'e haāgaīga veize e mene ohohiro."

¹⁵ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Za ununu haāgaīga mene haāaifine, zamaze gigano'i! Mazaāga vaze'a tohe āgehaāono'o āgabone mene hide'ohe."

¹⁶ Ebu ze hari 'ahige idaniro, raena'a, "Ma'ora vazeāga 'ahoga'e mebaāgano ogomu manomano'a hudaro.

¹⁷ E'ano'o ani ane'a bare zamariro, raena'a, 'E ogomuhe godōgoga neāga'e o'o'a. E nagini haāgai'uma?'

¹⁸ Ebu ani raena'a, 'E 'adigine manoāga! Ogomu ti'ete'e neāga ibi'a'e fahadu boro iziga ogoratihi ebu ogomuhe zu tohehe nidu'a e'ea zouni'uma.'

¹⁹ Ebu ani ane bare raena'a, 'E muri faāga radiu onamite veize ogomu boro hune ruhibe teha. E'ano'o e'e ogau'ena'a zu gage'ena'a matu'e onami'uma!'

²⁰ Rehano Badi'a'a niro, raena'a, 'Āga'e mene huhuzaāga! Ēge'a izidi ohere āgabone mae vaginine, āga'a ruhibate'e tohe'e iniu'a me'uma?"

²¹ Iesu'a āgoere āgonagano reiro, raena'a, "De'eguāga vazeāga'e ane tohe da'o ruhibe'ohe, rehano Badi'a moneo ani'e mene ma'ora vazeāga ra'ohe."

Ago Zamare Adudano'i

(Mataio 6:25-34)

²² Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "E'ano'o e zi'ohe. Zae āgabone veize nagi ogomu a'uma ga ahirize veize nagi dabua vidi'uma rae ago zamare adudano'i!"

²³ Mazaāga āgabone zu ahiri' e ogomu zu dabua vitinoga.

²⁴ Nugo gaoza zamaroi! Ze ezone mene āgorau'ohe zu mene hirive'ohe. Ogomuze nu'one'ete'e haba'a zu o'o'a, rehano Badi'a'a āgubuze'ohe. Za'e nini vitize hune'ohe!

²⁵ Zae bo'āgano iniu'e zamare adudaune, āgabone'a tahiāga zuni fara'umahe? Mene!

²⁶ Āgau kome'a e'e haāgaoga zu mene idaāga reine, za nougadu āgau 'ahoga veize zamare adudu'ohe?

²⁷ Butu kakaāga'e nougenouge āguhure'ete'e āgiano'i! Ze mene gaue'ohe ga dabuaze mene turine'ohe. Rehano e zi'ohe, butu kakāga 'ahoga'e ma'ora vazeāga kini Solomona'a haāgairote'e dabuaāga manomano vitinoga.

²⁸ Ebu butu vēga'e izidi āgaboga, hena ohōgore'e vaze'a masinadu ireo hufi hauni'uma, rehano Badi'a'a faifaine manohuni'ohe. Za'e ve vitinoga, e'ano'o Badi'a'a hubehune dabua vidauzini'uma. Rehano za'e Badi'a mazao mene borofe fie'ohe!

²⁹ Nagini a'uma zu gagī'uma rae ago zamare adudano'i!

³⁰ Mazaāga Badi'a aāgu'a azaāga'a 'ahiguāga nidu'a vaāge'ohe, rehano Moze'e za'a e'e āgauāga urate'eta'e edeāga.

³¹ 'Ougine Badi'a'a ibitozini'ete'e vaō'i, ebu e'e īgauga nidu'a zuni zini'uma!

³² E'ano'o za'e, mamoe kome'a kome'a heuāga, ago ri-hano'i, mazaāga ane'a ibitohau'ete'e haba'a zinifine, Moze ani matu'e rudau'ohe.

³³ Ebu toheze seronadu monīga'e zahara azaāga zeno'i! 'Ougine mene ziga'uma tunahuāgano toheze nu'one'ete'e teige, toheze adureo nu'oni'uma. E'ea tine, mene hauāgi'uma ebu de'ea'e īgonore zu zuhi'a mene sausauni'uma.

³⁴ Mazaāga za'a toheze nouma tine, zamaroneze zu de'ea ti'uma."

*Zuhi'a Boro'a Onaite'e veize Ruhibo'i
(Mataio 24:45-51)*

³⁵ Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e, tuāgure azaāga teige, gau dabuaāga haāgae ruhibe rado'i, ebu ihureze zu agane modo'i!

³⁶ Ebu zuhi'aze hahu muiāanono'o ne u'a bare feuradu ibihetao toketokerine ibiheta īgarihe vava'e'ete'e teige, Zuhi'a Boro'a onaite'e veize ruhibo'i!

³⁷ Zuhi'aze'a bare onaadu tuāgure azaāga'e ani guhine radiu'ena'a ruhibe'ete'e horozine, ani matu'o zenadu manohuga zini'uma. E hube hune zi'ohe, zuhi'aze'a gau dabuaāga vidanadu ogau'ete'e fataāgano ohozadu ogomu zini'uma.

³⁸ Ebu zuhi'aze'a ohere ga uezuze feuradu tuāgure azaāgani'a ani guhine radiu'ete'e horozine, matu'o zenadu manohuga zini'uma.

³⁹ Za'e 'adi zamaro'i! Vaze 'ahogani'a īgonore vazēga'e no'e madaāgano ani ne onai'uma rae ederine, īgonore vazēga'e diuāgoga mene idarafine, ani'e neāga faine taufi'uma.

⁴⁰ E'ano'o zae zuni ruhibe rado'i, mazaāga eēge, Vaze Ubuga'e za'a mene edere'ete'e madaāgano bare onai'uma."

⁴¹ Ebu Petero'a niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, īgaa'e hari 'adi'e emeāge veize da'o ga vaze nidu'a veize zuni idane'ohe?"

⁴² Zuhi'a Boro'a naenaenina'a, "E'e iniu huhuzaāga zu zama tibano gau'ete'e azaāga zi'ohe. Tuāgure vazēga 'ahoga'e huhuzaāga zu zama tibano gauine, zuhi'a'e ani teite matu'i'uma. Ebu vaze e'e tuāgure azaāga īghi'aāga mae ohonadu 'ahige re'uma, raena'a, 'Tuāgure azaāga nidu'a taufo'i! Ogomuze zuni mada idunane zeno'i!' 'Ougadu ani'e onami'uma.

⁴³ Tuāgure vazēga'e 'ouge gauine zu zuhi'aāgani'a bare feuradu horonine, ani matuadu manohuga ha'uma.

⁴⁴ E hube hune zi'ohe, ani'e zuhi'aāgani'a ane tohe nidu'a taufe'ete'e vazēgano ohoni'uma.

⁴⁵ Rehano tuğure vaseğ'a'e ane'a bare raena'a, 'E zuhi'a'e vehu'u fağanobu'u onai'uma,' rae zamaradu tuğureğ'a azağ'a nidu'a bouzine zu ufeta ogau gage baboraune,

⁴⁶ zuhi'ağ'a'e, ane'a mene edere'ete'e madağano bare onaadu aduga boro ha'uma ebu zama tibano mene gauirote'e azağani'a radiu'ete'e haba'ano ohoni'uma.

⁴⁷ Tuğure vaseğ'a'e ane zuhi'a'a nagini urate'ete'e hağaiğ'a edeğ'a rehano, mene ruhibine zu hağaiğ'a mene hağaine, ani'e boune sausauni'uma.

⁴⁸ U tuğure vaseğ'a'e ane zuhi'a ura mene ederadu ve'oğa hağaine, ani'e fa'one tauğ'i'uma. Iniu'e Badi'a mazaono'o manohuga boro hidine, Badi'a'a ani gau boro hağaoğa urati'uma.

Mene Uniho Manoğ'a Rehano Rovoti'uma (Mataio 10:34-36)

⁴⁹ Iesu'a bare ziro, raena'a, "Eğ'e'a raha 'adi hufoga radu ire roga mae onairo. Ebu ire roga'e amahi raha 'adi iri radiune matu'i'uma.

⁵⁰ Rehano e aduga hidite'e batatizoğ'a 'ahoga me'uma zu zamahe'e aduga onamo ğonaga me'uma.

⁵¹ Za'a zamare'etene, eğ'e'a raha 'adi uniho manoğ'a mae ovairo ga? Mene! Eğ'e'a rovoze ğuzuhoga veize ovairo.

⁵² Izidiono'o onamo zama moneo ne azağ'a'e rovot'i'uma, mazağ'a nu'e eğ'e mazao fie'ohe, u nu'e mene fie'ohe. Ne e'e azağ'a'e fu'o reine, zeğe bo'ağano rovotadu ugidi'u'a 'aheu teiteagiretiti'uma, ga 'aheu'a ugidi teite agiretiti'uma.

⁵³ A'e mogani'a ubuga teite agiretiti'uma ga ubugani'a moga teite agiretiti'uma. Ebu vi'ani'a aboğ'a teite agiretiti'uma ga aboğani'a vi'a teite agiretiti'uma. Ebu vi'ani'a ubuga inuga teite agiretiti'uma ga ubuga inugani'a i'a vi'a teite agiretiti'uma."

Madağ'a'e Nougenouge Ederi'uma (Mataio 5:25-26, 16:2-3)

⁵⁴ Iesu'a vaze ğuguvağ'a ziro, raena'a, "Ğoze'a ğutanoga horone'etene†, za'a raena'a, 'Irugu'a ru'a'uma.' A hube, irugu'a ru'a'uma.

⁵⁵ Ebu ohere ğoze'a bororanadu nahudu'etene‡, za'a raena'a, 'Mada'a hia'uma.' A hube, mada'a hia'uma.

⁵⁶ Zae, zama guhi azağ'a! Adure zu raha irağ'a horone'etene nagini'a furera'uma zae edeğ'a. U izidi madağano nagini'a fureru radiu'ete'e mene faine zamare horone'ohe.

† **12:54** Girikio, 'Mada zubure'ete'e moneo ğoze'a ite'etene'   ‡ **12:55** Girikio, 'Za ğuzu'ono'o zavara horone'etene'

⁵⁷ Zae'a zae bare nagini'e hağai duduğā rae mene edere'ohe.

⁵⁸ E hari 'ahoga idani'uma. Ğa'e vaze 'ahoga moni madu mene bare haune, ani'a ġae kota oho'ihī radu ani teite onami'uma. E'e zamağano ġanine ge ibio uniho manofo'i! Mene 'ougine, ani'a ġa kota ibitohau'ete'e vazeğā 'evorao oho'i'uma, ebu ġu'a neğā taufe'ete'e vazeğā evorao oho'adu ġu'a neğano oho'i'uma.

⁵⁹ E hube hune ġa'ohe, ġa mene bua'uma onamo ġae'a ani moni nidu'a bare ha'uma."

13

Sau'a'ono'o Ĝihuradu Badi'a Väge Aro'i

¹ E'e madağano vaze nu'e Iesu vağe aradu niro, raena'a, "Galilea azağā nu'e Badi'a dibuo hau radiu'ete'e zamağano Pilato, Roma gavana vazeğā, ani'a uti azağā nu tuğuzadu ze zemeha."

² Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Za'a zamare'etene, ze sau'a'e Galilea azağā nu omo sau'a ro'anoga 'ahine, 'ouge rudaneha rae ra'ohe?"

³ Mene! Eğe'a zi'ohe, za'e zae sau'anono'o mene ġihurine, zae zuni zeğe teige 'ouge ruda'uma.

⁴ Ebu za edeğā, Siloami haba'ano ne hitagani'a fahanadu vaze 18 rudaro. Za'a zamaretene, ze sau'a'e Ierusalema azağā nidu'a sau'a ro'anoga rae ra'ohe?

⁵ Mene! Eğe'a zi'ohe, za'e zae sau'anono'o mene ġihurine, zae zuni 'ouge ruda'uma."

Figi Ireğā Huga O'o'a Hariğā Idaniro

⁶ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro. "Vaze 'ahogani'a vaini nebağano figi ireğā ġoraro. E'e enogano, ani'a huga nu re'oga veize onairo, rehano huga'e o'o'a.

⁷ E'ano'o neba ġiane'ete'e vazeğā niro, raena'a, 'E muri ugħidu zamağano huga re'oga veize ona rehano, huga ni 'ahoga mene horoneha. E'ano'o udi higono'i, mazağā haba iriva'one tauge'ohe!"

⁸ Ebu neba ġiane'ete'e vazeğani'a naenaenina'a, "Eğe zuhi'a, ge muri tiba modo'i! Eğe'a mazağano busi mumuġa teadu ġiani'uma.

⁹ 'Ougadu muri tiba zamağano hudaune manoġa, u mene hudano'idene, udi higono'i!"

Iesu'a Bana Madağano Oda Sau'a Roğaeğā Fainiro

¹⁰ Bana Madağā 'ahogano Iesu'e nu'onu'o neğano Badi'a ġoere ihoze radiunu.

¹¹ E'ea roğae 'ahogani'a radiunu. Vine sau'a'a ani ragano radu ġaruga mae beonadu muri 18 mene edau faraunu.

¹² Iesu'a ani horonirotene, hunadu Iesu važe onairo. Ebu Iesu niro, raena'a, "Roğae, ġa ugi 'ai manoreha."

¹³ Iesu'a 'evo'a ane rana trio, ebu ani'a zogone edau fararo zu Badi'a matu'oharo.

¹⁴ Rehano nu'onu'o neġa ġiane'ete'e ġihi'a'e maġuniro, mazaġa Iesu'a Bana Madaġano ugi roġaeġa fainiro. Ani'e vaze ziro, raena'a, "Eme mada 6 zamaġano gaui'uma. E'ano'o ugi azaġa'e e'e madaġano aradu faizi'uma, mene Bana Madaġano!"

¹⁵ Ebu Zuhi'a Boro'a naenaeziro, raena'a, "Zama guhi azaġa! Za'e Bana Madaġa madaġano boromakau zu donikize vu gagoga veize maġuono'o fui'e buze'ohe.

¹⁶ E'e teige, Satani'a roğae 'adi, Aberahamo mariga, muri 18 ogoru tiro, ebu eġe'a Bana Madaġano 'ouge fui'e modiro. E'e haġai duduġa haġaeha!"

¹⁷ Ani 'ouge reirotene, maġunoharote'e azaġa nidu'a'e mazagaroziro, u vaze ġuġuvaġa nidu'a'e, ane'a haġai manomano nidu'a haġairote'e u'ano, matu'iro.

Badi'a'a Ibitozini'ete'e Moneo Ĝoeriro

(Mataio 13:31-33, Mareko 4:30-32)

¹⁸ Ebu Iesu'a zina'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'e nagini heuġa? Nagini hina idani'uma?

¹⁹ A'e Guava* maġa kome'a tiba vaze'a madu nebaġano ġorau'ete'e heuġa. Ebu ġuhure ire boro radu nini'a rafiu are ezagano kamadu neġa ogora'uma.

²⁰ Iesu'a bare zina'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nagini hina rae idani'uma?

²¹ A'e isiti heuġa. Roğae'a isiti tahīga madu uvahuġa ġehaġa teite mirune tibune'ohe onamo 'uvahu nidu'a mini'ohe."

Ibiheta Kokosiġa

(Mataio 7:13-14, 7:21-23)

²² Iesu'e Ierusalema haba'a oname'ena'a, haba'a haba'ano zu neġa neġano ihoze onaminu.

²³ Ebu vaze 'ahogani'a ġadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Badi'a'a vaze nu'a da'o sau'aze'ono'o ġabozu'umahe?" Iesu'a naenaeziro, raena'a,

²⁴ "Ġabone tuġtuġu ibiġa diuġihi roidene, ibiheta kokosi'ano diuġo'i! Eġe'a zi'ohe, e'e diuġoga veize inare gauo'i, mazaġa vaze ġehaġa'e e'e diuġihi ra'ohe rehano, mene idara'uma!

²⁵ Ne vazeġani'a edanadu ibiheta haraune, za'e enonao edanadu toketokeri'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, ibiheta

---

* 13:19 Girikio, Fufu

vava'o'i!' Rehano ani naenaezi'uma, raena'a, 'E za noumaono'o onata'e ağu'a.'

²⁶ Ebu za 'ai re'uma, raena'a, 'Eme ġae teite ogau tiburaunu zu ġa'e emeġe ne ibiġano iħofinu, e'ano'o ġa'e eme edeġa!'

²⁷ Rehano ani naenaezi'uma, raena'a, 'Za'e noumano'o onata'e e ağu'a. Za haġai sau'a azaġa, eġe mazaono'o vaġino'i!'

²⁸ Ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e zamaġano Aberahamo, Isako, Iakobo zu peroveta azaġa nidu'ani'a radiu'ete'e horozi'uma, u za'e enona be'a ġiaze mode tauġi'uma. Ebu za'e nia'uma zu maġunadu ġononeze atiti'uma.

²⁹ Iuda mene azaġani'a naenaeono'o onadu Badi'a'a ibitohau'ete'e zamaġano ehoradu ogau tibura'uma.

³⁰ Ĝiano'i! Ibite'ete'e azaġa'e vesi'uma, ebu vesi'ete'e azaġa'e ibiti'uma.

*Iesu'a Ierusalema Haba'a U'ano Niaro
(Mataio 23:37-39)*

³¹ E'e madaġano Farisea azaġa nu'a Iesu vaġe onadu niro, raena'a, "'Adano'o vaġinadu haba 'ahoga onamo'i, mazaġa kini Heroda'e ġa ġamihhi ra'ohe!"

³² Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Ani'e butu ġuniġa so'oso'oġa heuġa. Ani onamadu 'ahige no'i, 'E mada mene faġano vine sau'a hegoze buzi'uma zu ugi azaġa faizi'uma, ebu hena eġe gau nidu'a haġae hauġi'uma.

³³ Nagini'a eġe mazao furera'uma rehano, e'e izidi oname madaġano Ierusalema haba'a onami'uma. Mazaġa peroveta azaġa'e Ierusalema haba'a enogano mene ruda'uma.

³⁴ O, Ierusalema azaġa, Ierusalema azaġa! Zae'a peroveta azaġa zimiro zu Badi'a'a tuġuzirote'e azaġa hadi hina zimi ruziro. Kokoroku'a isaġa zamaġano ubuga gugube'ete'e teige, e'e mada ġehaġa zae taufihi reiro, rehano za'e mene uratinu!

³⁵ E'ano'o ġiano'i, neze fahi'uma! Ebu za'e eġe mene bare horohi'uma onamo zae'a raena'a, 'Zuhi'a Boro niġano onae'ete'e vazęga mae ġiħino'i!"

14

Iesu'a Bana Madaġano Ugi Vazeġa Fainiro

¹ Bana Madaġa 'ahogano Iesu'a Farisea azaġa ibitozini'ete'e vazęga neo ogomu anoga veize onamiro. Ebu vazevaze'a ani uhiġano ġiaġianiro.

² E'ea Iesu zamao vaze 'ahoga'e ahi'a uginadu menoga radiunu.

³ Ebu Iesu'a Mose goro ihoze'ete'e azaāga zu Farisea azaāga ġadiziro, raena'a, "Za'a zamare'etene Bana Madağano ugi vazeğā fainoga idaāga ga mene?"

⁴ Ze'a mene naenaeniro. Iesu'a 'evo'a ugi vazeğā obone'ena'a, fainadu tuğune vağiniro.

⁵ Ebu Iesu'a zina'a, "Zae bo'ağano Bana Madağano iniu ubuga ga boromakau'a idu zamaāga ovoine, ġarihe mae ġihini'uma ga mene?"

⁶ Ze'e mene bare naenaeniro.

Hagai Ovoroga Hağao'i

⁷ Iesu'a huzirote'e azaāga hitana ehorogano ehoroga horozirotene, ani'a hari 'ahoga idaniro, raena'a,

⁸ "Vaze 'ahogani'a hahu muiğā auğoga veize ġa huğadine, hitana ehorogano ago ehor'o'i!"

⁹ Mazāga ufeta hitaga vazeğā zuni hunine, ġanine huzate'e vazeğani'a onadu ġani'uma, raena'a, 'Ğa ehor haba'a vaze 'adi hano'i!' 'Ougine ġa'e nouge rae zamarı'uma? E'e bone mazagaro'adu raha ehorogā vağe onami'uma.

¹⁰ E'ano'o muie'ete'e vazeğani'a huğado'idene, raha ehorogano ehor'o'i! 'Ougine, mui hağae'ete'e vazeğani'a horo'adu ġa vağe ari'uma. Ebu ġa'ena'a, 'Vazehe, iğunadu hitana ehorogano ehor'o'i!' 'Ougadu ġae teite huzate'e azağani'a ġa nigu'i'uma.

¹¹ Iniu vaze ane'a bare niğā mae itine, ani'e mae ovoi'uma, u iniu vaze ane'a bare niğā mae ovoine, ani'e mae ġihini'uma."

¹² Ebu Iesu'a vaetadu ani hunirote'e vazeğā e'e niro, raena'a, "Ogomu ga mui veize huzo'idene, vazeğō, negoğō, nabugo ga ġae uhiğano radiu'ete'e ma'ora azaāga ago huzo'i! 'Ougine ze'a ġa bare naenae'e huğadi'uma.

¹³ Rehano ġa muio'idene, zahara azaāga, oda sau'a azaāga, edanoga mene idaāga azaāga ebu ubumaze kuruğā azaāga huzo'i!

¹⁴ 'Ougine za'e Badi'a'a manohuga zini'uma. Mazāga ze'e baronoga'e mene idaāga 'ahine, duduğā azağani'a bare ġabode iğune'ete'e madağano, ġa'e Badi'a'a naeğā ġani'uma."

Mui Boro Hariğā Idaniro

(Mataio 22:1-10)

¹⁵ Iesu teite ogau radirote'e vazeğā 'ahogani'a Iesu ġoere igirotene, ani Iesu niro, raena'a, "Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'ano ogau tiburu'ete'e azaāga'e matui'uma!"

¹⁶ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro, nina'a, "Mada 'ahogano vaze 'ahogani'a mui boro ruhibadu vaze ġehağā huziro.

¹⁷ Mui madağā reirotene, ani tuğure vaseğā'e huzirote'e azağā mazao tuğunadu 'ahige ziro. 'Mui boro veize ġau nidu'a ruhina 'ahine, za'e nidu'a, izidi aro'i!'

¹⁸ Ebu tuğure vaseğā'e 'ouge ġoeriro, rehano ze tiba tiba'e ġoere nufenufiro. Ibite nirote'e vaseğani'a raena'a, 'E haba iziga hoiteha, e'ano'o e e'e ġiani onamihi. E mene amate'e moneo ago mağuno'i!'

¹⁹ Ebu vaze 'ahogani'a raena'a, 'E boromakau 10 hoiteha. E'ano'o e ze manoga ga mene rae tuhune nurihi. E mene amate'e moneo ago mağuno'i!'

²⁰ Ebu vaze 'ahogani'a raena'a, 'E izidu'u hahureha, e'ano'o e mene ami'uma.'

²¹ Tuğure vaseğā ani'e bare onamadu ze'a reirote'e ġoe'a zuhi'ağa ihoniro. Ani'a ihonirotene mui vaseğā'e mağune rudaro ebu tuğure vaseğā niro, raena'a, 'Ne ibiğano zu ibi kokosiğano ġarihe onamadu zahara azağā, oda sau'a azağā, ubumaze kuruğā azağā zu edanoga mene idağā azağā huzo'i!'

²² Tuğure vaseğā onamadu 'ouge hağairo. Ebu bare onaadu zuhi'ağa niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'a ehate'e ġauğā hağaeħa, rehano ne ize mene iriva'eha.'

²³ Zuhi'ağani'a tuğure vaseğā niro, raena'a, 'Ibi boro zu mağā neğā ibiğano buau onamadu vaze vağ'o'i ebu tutuze aro'i! Vaze hina eğe ne iriva'o'no'i!'

²⁴ Ġiano'i! Eğe'a ibite mui veize huzirote'e azağā nidu'a'e, eğe mui tahiğā zu mene augi'uma."

*Iesu Hegote'ete'e Ibiğā
(Mataio 5:13, Mareko 9:50)*

²⁵ Mada 'ahogano vaze ġuġuvağā hune'a Iesu ġaruna hegötinu. Ebu Iesu'a vaetadu ziro, raena'a,

²⁶ "Iniu'a eğe ġaruna hegötoga urato'idene, eğe zamare borofo'i! Moğā zu vi'a, inuğā zu ubuga, negoğā zu ezeğā, ebu ġaboneğā zuni ago zamare borofo'i! 'Ouge hağaine, ani'e eğe tahi'a rae re'uma.

²⁷ Iniu'a ane satauro odohadu eğe ġaruna mene hegotine, ani'e eğe mene tahi'a rae re'uma.

²⁸ E hari 'ahoga idani'uma. Zae bo'ağano, vaze 'ahogani'a ne hitağā ogoranoga uratine, ibite geno ehoradu moni nugu hina ogoru hauğ'i'uma rae ġiani'uma. Zu ani moniğā'e ne e'e ogoranoga veize idağā ga mene rae ġiani'uma.

²⁹ İğite ohonadu mene ogoru hauğine, vaze ġehağani'a e'e horonadu ġiriho ha'uma.

³⁰ Ze'e raena'a, 'Vaze 'adi'e ne ohoniro, rehano hauğoga'e mene idaraneħa!'

³¹ Ebu kini 'ahogani'a kini 'ahoga teite uti onamine, ani ibite geno ehoradu zamare'ena'a, 'Ege uti azağ'a'e 10,000 ebu 'ahoga uti azağ'a'e 20,000. E'e kiniga teite utitine, ani vitini'uma ga mene?' rae giani'uma.

³² Ani vitinoga mene idağa reine, kiniga e'e ize fağano, ani teite unihö manoğ'a mouga veize hari odohe dure'ete'e vazeğ'a tuğuni'uma.

³³ E'e teige, zae bo'ağano iniu vaze ane ğau nidu'a hune modoga moneo ibite mene zamarine, ani'e eğe tahi'a rae mene re'uma."

³⁴ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e dama heuğ'a. Dama'e manoğ'a, rehano inigani'a daugine, nougenouge damağ'a bare hağai'uma?

³⁵ Damağ'a mene bare hağaine, raha ga ogomu ğuhune'ete'e busığ'a'e mene manoğ'a, e'ano'o mae modi'uma. Za teğazeta ro'idene, eğe ğoere faifaine abito'i!"

15

Mamoe'a Daugirote'e Hariğ'a Idaidağ'a

(Mataio 18:12-14)

¹ Mada 'ahogano takesi azağ'a ebu hağai sau'a azağani'a nu'oranadu Iesu ğoere abitinu.

² Rehano Farisea azağ'a ebu Mose goro ğoe'a ihoze'ete'e azağ'a ze mene matuiro ebu ufeta ğoereriro, raena'a, "Iesu'e hağai sau'a hağae'ete'e azağ'a mae zouze'ohe ebu zeğe teite ogau tiburu'ohe."

³ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro.

⁴ "Zae bo'ağano vaze 'ahoga'e mamo'ega 100, rehano tibani'a daugine, ani'e mamo'e 99 haba boha'a nobe'a modadu daugoga mamo'ega vağe ragavi'uma.

⁵ Ani horone meine, ani matu'e rudanadu mae ane herao ti'uma.

⁶ Ebu ani bare ne onamadu ane vaze, negoğ'a zu nabuga huze nu'ozı'uma. Ebu ra'ena'a, 'E'e eğe mamo'e daugoga ğauğ'a horoneha, e'ano'o eğe teite matuihi!'

⁷ E zi'ohe. Hari e'e teige, hağai sau'a vazeğ'a tiba'e ane sau'a'ono'o ğihurine, adureo ani mazao ufeta matu'i'uma. Sau'a'ono'o ğihuri'uma hağaiğ'a o'o'a ra'ete'e duduğ'a azağ'a 99 vitizi'uma."

Moni'a Daugirote'e Hari Idaidağ'a

⁸ Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Roğae 'ahoga'e moniğ'a nidu'a'* 10, rehano tibani'a daugine, ani nagini hağai'uma? Ani ihureğ'a tinadu ne fode'ena'a, haba nidu'a faine ğiane vağ'i'uma.

---

* 15:8 Girikio, '10 Derakema', Derakema tiba'e mada tiba gau naeğ'a

⁹ Ebu horone meine, ane vaze, negōga zu nabuga huzadu zina'a, 'Ēge'a daunirote'e moni tiba vāge horoneha, e'ano'o ēge teite matu'ihi!"

¹⁰ E za zi'ohe. E'e teīge, Exhāgai sau'a vazēga tibani'a ane sau'a'ono'o ġihurine, Badi'a tūgure viga'e matu'i'uma."

Ubugani'a Daugirote'e Hari Idaidāga

¹¹ Ebu Iesu'a hari 'ahoga bare idaniro. "Vaze 'ahogani'a ubuga 'aheu teite radiunu.

¹² Mada 'ahogano ubuga vēgani'a mogā niro, raena'a, 'Mama, ġae tohēgo zamāgano eini'uma ġau nidu'a 'ai eno'i!' Ebu mogani'a ane ġau ubuga 'aheu veize a'anadu ziniro.

¹³ Mada nu ġarugano, ubuga vēgani'a ġaūga nidu'a nu'onadu haba fāga vāgine onamiro. Ebu e'ea ani mene faine zamaradu monīga au taūge'ena'a nidu'a modiro.

¹⁴ Ani monīga nidu'a mode haūgirotene, e'e haba'ano zahara boro'a buaro ebu ani vinine runiro.

¹⁵ E'ano'o ani gauoga veize e'e haba'a vazēga 'ahoga vāge onamiro, ebu vazēgani'a ani haba boha'ano aba taufe'ete'e gaūga haro.

¹⁶ Ani e'ea vinine runadu ani ura boro'e aba ogomu atihi reinu, rehano vaze 'ahogani'a ogomu 'ahoga mene haro.

¹⁷ Gonagano zamāgani'a bohatanadu ani ane bare reiro, raena'a, 'Ēge mama veize gaue'ete'e azāga'e ogomuze ġehāga bagāga, u e'e ahama vinihe ruhe'ohe.

¹⁸ E mama vāge bare onami'uma ebu 'ahige ni'uma. "Mama, e'e ġa zu Badi'a mazao hāgai sau'a hāgaeha.

¹⁹ E'ano'o e ġae ubugo rae ago huho'i, rehano ġae veize gaue'ete'e azāga teige huho'i!"

²⁰ 'Ouge rae zamaradu ani īgunadu mogā vāge bare onamiro.

Ani ize fāgano onairotene, mogani'a horoniro. Ani'e vetūganeadu ani ubuga 'u'a dure onamiro ebu ahainadu fura'iniro.

²¹ Ubugani'a mogā niro, raena'a, 'Mama, e'e Badi'a zu ġa mazao hāgai sau'a hāgaeha, e'ano'o e ġae ubugo rae ago huho'i!"

²² Rehano mogani'a tūgure azāga zina'a, 'Dabua manōga ġarihe odohe aradu vidanohano'i! 'Evore adirīga redohano'i, zu tamaka redohano'i!

²³ Ebu boromakau modohūga iga reite'e odohe aradu mano'i! Eme au matu'i'hi!

²⁴ Mazāga e ubude 'ahi'e rudaro ebu bare ġabodeha, ani daugiro ebu bare horone maha!" E'ano'o tūgure azāgani'a ani'a reirote'e ġaūga nidu'a hāgairo. Ebu mui boro hāgadu zēge nidu'a matue tiburaro.

²⁵ E'e zamağano ubuga ibi'ani'a mebao gae radiunu. Ani ne u'a bare onamadu uhiğano feuriotene, muie haraoğa igiro.

²⁶ Ebu ani tuğure vaseğä 'ahoga hunadu nagini'a fureranate'e ǵadiniro.

²⁷ Tuğure vaseğani'a naenaenina'a, 'Negoǵo ani manoǵa bare feureha, e'ano'o mogo'a boromakau modohuǵa iga manadu mui boro haǵaeħa.'

²⁸ 'Ouge reirotene ubuga ibi'a ani maǵune rudaro ebu ne zamaǵa diuǵoga mene uratiro.

Ebu mogani'a buanadu uminiro, raena'a, 'Ne diuǵadu eǵe teite muio matui'hi!'

²⁹ Rehano ani'a naenaenina'a, 'Mama, zamaro'i! E muri ġehaǵa tuğure vaseğä teige ǵae veize gau'e onae'ohe zu ǵae ǵoere mene hezahohaunu. Rehano e'e eǵe vasehe duǵuru teite matu'u veize ǵae'a gouti ubuga tiba zu mene maro.

³⁰ U ubugo aha'a ubuma ǵezo haǵaiǵano ǵae moni mode hauǵadu ne u'a bare onatene, ǵa boromakau modohuǵa iga mano haneħa!'

³¹ Ebu mogani'a niro, raena'a, 'Eǵe ubude! ǵa mada nidu'a eǵe teite radiu'ohe, e'ano'o e ǵau nidu'a'e ǵae veize.

³² U negoǵo ani'e rudaro ebu bare ǵabodeha, zu dauǵiro ebu bare horoneħa. E'ano'o emeǵe'a mui haǵadu matu'i'uma!"

16

Ma'ora Vazeğä Ğau Taufe'ete'e Vazeğä Hari Idaidaǵa

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a hari 'adi idaniro. "Ma'ora vaseğä Ğau nidu'a taufe'ete'e vaseğani'a radiunu. Mada 'ahogano ma'ora vaze e'e'a ane ǵau taufe'ete'e vaseğani'a ani moni au hauǵinute'e igiro.

² 'Ougadu ma'ora vaseğä'e ani hunadu niro, raena'a, 'Ǵae moneo hari egata'e hubehehe? ǵa'a eǵe moni hina nougenouge gauinute'e faine me'odono'i, mazaǵa ǵa'e eǵe ǵau mene bare taufi'uma!'

³ 'Ouge nirotene, ani'a ane bare reiro, raena'a, 'Eǵe zuhi'a'a gauono'o mae vaǵiheha. E izidi nougi'uma? E ahiri gauǵa moneo inarahe 'o'o'a zu moni umidoga mazagarohe'ohe.

⁴ O, e nougi'uma'e edereha! 'Ahige haǵaine, gau 'ahi modi'uma rehano, vazevaze'a zeǵe neo huhe zouhi'uma.'

⁵ 'Ougadu ani'a ane zuhi'a ǵau meirote'e azaǵa tiba tiba huziro. Ebu ani'a zeǵe bo'ağano vaze tiba ǵadiniro, raena'a, 'ǵa'a eǵe zuhi'a ǵau'e nugu meiro?'

⁶ Vaze e'e naenaenina'a, 'E olive dehoroğā 800 galeni meiro.' Ğau taufe'ete'e vaze'a niro. 'Ğae'a meirote'e umine meirote'e so'ağa mo'i, ebu ehoradu 400 galeniğā rae bare mirihe to'i!'

⁷ Ebu hena vaze 'ahoga ġadiniro. 'Ğa eğe zuhi'a ġau nugu meiro?' Vaze e'e'a naenaenina'a, '100 vuidi baige boro meiro.' Ani'a niro. 'Ğae so'a madu 80 baige rae bare mirihe to'i!'

⁸ Ma'ora vaseğani'a ani ġau taufe'ete'e vaseğani'a nagini haġairote'e igirotene, ani ġuriro vaseğā rehano, niguhiro, mazaġa haġaiġa'e huhuzaġa."

Iesu'a reiro, raena'a, "E'e teige, raha adao Badi'a ağu'a azaġa'e zeġe veize gauoga ufeta huhuzaġa. Agaġa azaġa vitize'ohe.

⁹ Eġe'a zi'ohe, za'e raha ada ġau madu vaze danazo'i zu ze teite vazetito'i! Ğauġo nidu'a hauġadu zae zu rudaune, za'e tuġtuġu haba'a mae zouzi'uma.

¹⁰ Iniu'a gau komeġa veize ane zama hina faine haġaine, gau boro zuni 'ouge haġai'uma. U iniu'a gau kome'ano ġuririne, gau boro zuni ġuriri'uma.

¹¹ Ebu za'a rahao ada ġau mene faine odohe gauine, Badi'a'ono'o vine ma'oräga huga mene me'uma.

¹² Za vaze nu ġau mene faine odohe gauine, zae ġauġa mene me'uma.

¹³ Tuġure vaseğä'e zuhi'a 'aheu veize gauoga mene idaġa. 'Ougine ani 'ahoga'e zamari'uma, u 'ahoga'e he'ehe'eni'uma. Ebu 'ahoga veize faine gaui'uma, u 'ahoga'e turuni'uma. E'e teige, za'e Badi'a ebu moni veize gauoga mene idaġa."

¹⁴ Farisea azaġa'e moni zamare borofe'ete'e u'ano, Iesu ġoere igirotene, ze Iesu eġofoharo.

¹⁵ 'Ougadu Iesu'a ziro, raena'a, "Vaze ubumao za'e zae'a bare duduġa ra'ohe, rehano Badi'a'e zae zama'e sau'a rae edeġa. Vaze'a ġau boro ra'ete'e ġauġa'e, Badi'a'a agiroħau'ena'a mene urate'ohe.

¹⁶ Ioane Babatiso'a izema onairote'e madaġano, Mose goro ġoe'a zu peroveta azaġani'a mirihirote'e ġoe'a vaze ibitoziniro. E'e ġarugano Badi'a hari manoġa'e eğe'a harame'ohe, ebu vaze ġehaġa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a diuġoga veize inare'ohe.

¹⁷ Adure zu raha'e dauġi'uma, rehano Mose goro ġoe'a kome'a hune zuni mene dauġi'uma.

¹⁸ Mose goro ġoe'a 'ahoga idani'uma. Hahu ohoze'a inuga modadu roġae 'ahoga teite hahurine, ani'e daro'e'ohe. Ebu ohoze 'ahoga'e i'ani'a modirote'e roġaeġa teite hahurine, ani zuni daro'e'ohe."

Ma'ora Vazeġa ebu Lazaro

¹⁹ Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Ma'ora vazeġa 'ahogani'a radiunu. Ani dabua miriġa manoġa vidaunu zu mada nidu'a ani ogomu manoġa aunu ebu ne manoġa huneo radiunu.

²⁰ U ani ne ġabiriġa ibihetaġano zahara vazeġa niġa Lazaro'a radiunu. Ani ahiri'e idiri ġunuġa.

²¹ Ani ma'ora vazeġani'a fatao organadu mumuġani'a rururaudote'e ufe atihi reinu. Rehano ġuni'a aradu ane idiri ubidinu.

²² Gonagano Lazaro'a rudarotene tuġure viga'a ovadu Aberahamo vaġe zamahu itiro. Ebu ma'ora vazeġa zuni rуданаду guriro.

²³ Ma'ora vazeġa viga'e rune haba'a onamadu ani e'ea huau ġaniġanau'ena'a ite ehamaro, ebu faġano Aberahamo babaġano Lazaro horoniro.

²⁴ 'Ougadu ani'a huaro, raena'a, 'Aberahamo, mama! Eġe vetuġaho'i! Lazaro tuġunadu ane 'evo'a hudu'a vuo taradu mazanehe amunano'i! E ire roga duhuġa zamaġano gigi'a boro hide'ohe!'

²⁵ Rehano Aberahamo'a naenaeniro, raena'a, 'Ubude, ġa 'ahi zamaro'i! Ĝa'a rahao ġabode radiudote'e madaġano ġau manomano hidinu, u Lazaro ani aduga hidinu. 'Ahine Lazaro ani izidi aħao matu'e ruda'u'ohe, u ġa'e gigi'a hide'ohe.

²⁶ Gau 'ahoga zuni 'ahi e'e, emeġe bo'āġano'e dofara boro. Vaze 'ahoga ahano'o ġa mone fare amoga mene idaġa, ebu eme none fare aroga mene idaġa.'

²⁷ 'Ouge reirotene, ma'ora vazeġani'a naenaeniro. 'Mama Aberahamo, e ġa umi'e'ohe. Lazaro eġe ne tuġune onamo'i!

²⁸ E negohe nidu'a fu'o. Ze rudaune aduga hide'ete'e haba'a 'ahi mene aroga veize, Lazaro ane onamadu eġe'a aħao gigi'a hide'ete'e iħozi'uma.'

²⁹ Rehano Aberahamo'a nina'a, 'E 'ouge mene haġai'uma, mazaġa Mose zu peroveta azaġa miriħo'e e'e radiu'ohe. Ze uratine miriħoġa e'e me'odi'uma ebu e'e moneo ederi'uma.'

³⁰ Ebu ani nina'a, 'O mene, mama Aberahamo! Vaze 'ahoga runeono'o zeġe vaġe tuġunine, ze'e haġai sau'anono'o ġihuri'uma.'

³¹ Rehano Aberahamo'a niro. 'Ze Mose zu peroveta azaġa mene egozinine, runeono'o ġabode iġu-ne'ete'e vazeġa zuni mene hune egoha'uma.'"

17

*Iesu'a Sau'a Rae Mode'ete'e zu Fiie'ete'e Ihoziro
(Mataio 18:6-7, 21:22, Mareko 9:42)*

¹ Mada 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Vaze sau'a moneo tutuze'ete'e'e ġauġa'e mada nidu'a fura'uma, rehano vaze haġai sau'ano tutuze'ete'e vazęga'e, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma.

² Ani'a kome'a kome'a bo'aġano tibani zu sau'ano tutune ihonine, e'e vazęga'e hadi horeġaunuġano aute varahadu davarao feunine'e manoġa.

³ E'ano'o tohutoho'il! Ekalesia nabugo'a sau'a haġao'idene, riġa ġoreno'i, raena'a, 'Ga ve'oreha haġai sau'a ago haġao'il! Ebu ani haġai sau'anono'o ġihuro'idene, sau'aġa rae modo'i!

⁴ Ani'a mada tiba zamaġano ġae 7 sau'a ġae mazao haġaine zu ġae 7 bare onaadu 'E ga mazao haġai sau'a haġaħha,' rae ro'idene, ane sau'a aġġutu modo'il!"

⁵ Mada 'ahogano apostolo azaġani'a Zuh'i'a Boro niro, raena'a, "Eme ga mazao fie'ete'e ufeta borofo'il!"

⁶ Zuh'i'a Boro'a naenaezina'a, "Za'a eġe mazao fie'eta'a'e fufu maġa kome'a tiba heuġa rehano, za'a Irimo ireġa nina'a, 'Irimo ire, ġae'a bare taigota iġunadu davarao ġuhuro'i,' rae reine, ani za ġoere egozini'uma."

⁷ Iesu'a bare zina'a, "Zae bo'aġano vaze 'ahogani'a tuġure vazęga 'ahogaġeta reine, tuġure vazęga e'e'a mebaō raha houni'uma ga mamoe taufi'uma. Ebu gauono'o bare onaine, ane zuhi'a'a 'ahige re'umahe, 'Aro'i, ehoradu ogano'i? Mene!"

⁸ Ani zuhi'a'a 'ahige re'uma, raena'a, 'Eġe veize ġorava ogomuġa ġoroho'i, dabarano'i, ebu e ibite oga'uma zamaġano danaho'il! E'e ġaruganobu'u ġa'a ogano'i!"

⁹ Ebu tuġure vazęga'e gau haġate'e veize ani zuhi'a'a manoġa tauġi rae mene ni'uma.

¹⁰ E'ano'o za zuni Badi'a'a zeate'e gauġa haġae hauġo'idene, za 'ahige ro'i, 'Eme tuġure azaġa roġeġa. Eme'e gau'e tauġeha."

Lefera Azaġa 10 Manoziro

¹¹ Iesu ani Ierusalema haba'a u'a onamīnu. Ebu ani Samaria zu Galilea haba'a nemaġano onamiro.

¹² Ani de'e haba'ano ne 'ahoga diuġirotene, lefera azaġa 10 faġano edanadu Iesu horoniro.

¹³ Ebu ġihau huaro, raena'a, "Zuh'i'a Boro Iesu, eme vetuġafadu dehefe faifo'i!"

¹⁴ Iesu'a horozadu ziro, raena'a, "Badi'a dibu'o hau'ete'e azaġa väge onamo'i, ebu ahirize iħozo'il! Ze'a za manora ga mene rae ġiazi'uma." Ebu ze ibio oname'ete'e zamaġano, leferaze'a deheru manoriro.

¹⁵ Vaze tiba'e leferaġani'a manoroga horonirotene, Iesu vaġe bare onadu ġihau huau'ena'a, Badi'a niġa niginiro.

¹⁶ Vaze 'adi'e Samaria vazęga. Ani Iesu oda babaġano rahao ovoo ġuġuradu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġa'a deheheha! Manoġa tauġi!"

¹⁷ Ebu Iesu'a ġadiniro, raena'a, "E vaze 10 dehe faizeha, reħano vaze 9 nou'e'e?"

¹⁸ Iuda mene vazęga ġa'a da'o baradu Badi'a niguna-hehe?"

¹⁹ Ebu Iesu'a vaze e'e niro, raena'a, "Iġune edanadu onamo'i! Ĝae'a eġe mazao fie'ete'e'a ġabō'ha."

*Badi'a'a Ibitohau'ete'e Haba'a Ihoziro
(Mataio 24:23-28, 24:37-41)*

²⁰ Mada 'ahogano Farisea azaġani'a Iesu ġadiniro, raena'a, "Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e nani'a ari'uma?" Iesu'a naenaeziro. "Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e onae'ete'e vaze'a ubumaze hina ġianoga mene idaġa.

²¹ 'Ani ahama ra'ohe,' ga 'Ani omoa ra'ohe,' de'uge mene rae re'uma, mazaġa Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e zae bo'ağano* radiu'ohe."

²² Ebu Iesu'a ane tahi'atħi'a ziro, raena'a, "Za'a zazore mone mada 'ahogano, eġe, Vaze Ubuga ġiahihi re'uma, reħano za'e e mene horohi'uma.

²³ Vaze'a raena'a, 'Giano'i, Iesu omo'e'e ga Iesu 'ahi'e'e, rae zo'idene, ago buau onamo'i zu ago hegoto'il!

²⁴ E, Vaze Ubugani'a bare onaine, vaze nidu'a hune'a horohi'uma. A'e, viri'a vazahadu adure nae ruganono'o nae ruga aganadu vaze nidu'a horone'ete'e heuġa.

²⁵ Reħano e'e ġauġa izema fureranogano, e'e aduga ġehaġa hidi'uma zu izidi azaġani'a eġe hezahohi'uma.

²⁶ Eġe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madağano'e vazevaze'a Noa madağano haġainute'e teigi'uma.

²⁷ E'e madağano vazevaze'a radiunute'e radoneġano ogaunu, gaginu zu hahurinu onamo Noa'a ġasi boro diuġiro. 'Ougadu zobo'a onaadu zeġe nidu'a ruize hauġiro.

²⁸ Ebu eġe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madağano'e vazevaze'a Lota madağano haġainute'e teigi'uma. Zeġe'a radiunute'e radoneġano ogaunu, gaginu, maketinu, hihinu ebu neze ogoraunu.

²⁹ Reħano Lota'a Sodoma haba'a mode iġunirotene, ire roga zu ire roga hadiġani'a adureono'o iruġu teige rururu ovoiro ebu nidu'a hune ruize hauġiro.

³⁰ Eġe, Vaze Ubugani'a adureono'o bare onaine, a'e e'e madaġa teigi'uma.

---

* 17:21 zae zamāġano

³¹ E'e madağano iniu'a ne enona radiu'ete'e vazega'e ġauġa mouga veize neġa mene diuġi'uma! Meba zamaġano hihe'ete'e vazega zuni neġa mene bare onami'uma!

³² Nugo zamaro'i, Lota inuga'e nougadu rudaro!

³³ Iniu vaze ane ġabone obone giganine, ani ġabone tuġtuġu mene hidi'uma. Rehano iniu vaze ane ġabone eġe 'uano ahetine, ġabone tuġtuġu hidi'uma.

³⁴ E zi'ohe, e'e bare onaite'e ohe'ano vaze 'aheu'e evane tibano bazi'uma. E'e zamaġano 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iġuni'uma.

³⁵ Roġae 'aheu'e uvahu mirune radi'u'ete'e zamaġano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iġuni'uma†.

³⁷ Ebu ane tahi'atahi'a'a ġadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, 'ahi'e nouma furera'uma?" Iesu'a naenaeziro. "Nagini'a rуданате'e haba'ano gaoza'a nu'ora'uma."

18

Ĝozoba'a Bare Bare Uminirote'e Hari Idaidaġa

¹ Mada 'ahogano Iesu ane tahi'atahi'a'a kuruo iġaiġa kuranoga zu mene ahetoga veize hari 'ahoga idaniro.

² Ani raena'a, "Haba 'ahogano kota ibitohau'ete'e vazega 'ahogani'a radiunu. Ani'e Badi'a mene rihoninu zu vaze mene gubazinu.

³ E'e haba'ano ġozoba 'ahogani'a zuni radiunu. Ani mada nidu'a bare bare kota ibitohau'ete'e vazega vaġe onamadu niro, raena'a, 'Eġe agire vazega'a eġe mazao haġairote'e haġaiġa'e mene duduġa. E'ano'o ġa ani mazao nagini'e haġai duduġa ihono'i!'

⁴ Kota ibitohau'ete'e vazega ani faġa hune ġozoba e'e dananoga mene uratiro. Rehano vesu'u ani ane'a bare raena'a, 'E Badi'a mene rihone'ohe zu vaze mene gubaze'ohe.

⁵ Rehano ġozoba ada'a, e ufeta ġunuġuhe'ohe! E'ano'o e ani kota abiti'uma ebu ani'e duduġa rae ni'uma. 'Ouge mene haġaine, ani bare bare onaadu ihi'uma ebu e fuġofuġohe ruhi'uma!"

⁶ Ebu Zuhi'a Boro'a raena'a, "Kota ibitohau'ete'e vazega ani zuni mene duduġa vazega. Rehano ani'a nagini ra'ete'e faine abito'i!"

⁷ Badi'a'e, ane'a ohotirote'e azaġani'a ohere zu madai ani uminine, ani zogone nagini duduġa ra'ete'e ġauġa zini'uma ebu danazoga'e mene sasi'uma.

† 17:35 Mirihe farirote'e 'ahoga'e v. 36 'ahige ra'ohe, 'Ohoze 'aheu'a mebao gau'ete'e zamaġano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iġui'uma.'

⁸ E zi'ohe, Badi'a'a nagini duduğā ra'ete'e ġauğā ġarihe zini'uma. Rehano eğe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madağano, Badi'a mazao fie'ete'e vaze nu horozi'uma ga mene?"

Farisea Vazeğä zu Takesi Ufe'ete'e Vazeğä

⁹ Iesu'a zeğe'a zeğe bare duduğā rae ra'ete'e zu vaze edeze ġahize'ete'e azağa mazao hari 'ahoga idaniro.

¹⁰ Ani raena'a, "Mada 'ahogano vaze 'aheu, Farisea vazeğä zu takesi vazeğani'a kuranoğā radu kuru neğā itiro.

¹¹ Ebu Farisea vazeğani'a edanadu 'ahige kuraro, raena'a, 'Badi'a, manoğā tauğ! Mazağā e'e vaze sau'azeta nu, a'e ġonore azağa, hağai sau'a azağa ebu ubuma ġezo azağa mene heuğä. Takesi ufe'ete'e vazeğä omo zu mene heuğä!

¹² Fura tiba zamağano, e ġae 'aheu zağozäge'ohe zu e'e hide'ete'e ġauğā nidu'a zamağano gaubanana tiba ġa ġane'ohe."

¹³ U takesi vazeğä ani fağano edaro. Ani adure ġoha zu mene ite ehamanadu 'u'uga fa'ofa'one'ena'a kuraro, raena'a, 'Badi'a, e'e sau'a vazeğä, vetuğaho'i!"

¹⁴ Ebu Iesu'a raena'a, "E zi'ohe, Badi'a'a Farisea vazeğä'e mene duduğā reiro. Rehano takesi vazeğä ani duduğā radu ani neğā onamiro. Iniu vaze ane'a bare niğā mae itine, Badi'a'a niğā mae ovoi'uma, rehano iniu vaze ane'a bare niğā mae ovoine, Badi'a'a niğā mae iti'uma."

Iesu zu Tahi'a Kome'a Kome'a

(Mataio 19:13-15, Mareko 10:13-16)

¹⁵ Mada 'ahogano vaze nu'a zeğe tahi'a kome'a kome'a tutuze Iesu vağe ariro, mazağā Iesu'a 'evo'a zeğe rana touga uratiro. Rehano ani tahi'atahi'a'a tutuze arirote'e azağa roziro.

¹⁶ Rehano Iesu'a tahi'a kome'a kome'a huziro ebu vaze e'ea zina'a, "Tahi'a kome'a kome'a eğe vağe tuğuzo'i, zu ago gararo'i! Mazağā Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeğä'e, tahi'a kome'akome'a teige Badi'a ġoere igi'ete'e vazeğä.

¹⁷ E hube hune zi'ohe. Tahi'a kome'a teige, iniu'a Badi'a'a ibitohau'ete'e mene mae ġihinine, ani Badi'a'a ani mene ibitoha'uma."

Ma'ora Vazeğä

(Mataio 19:16-30, Mareko 10:17-31)

¹⁸ Iuda azağa ibitozini'ete'e vazeğä 'ahogani'a Iesu ġadiniro, raena'a, "Ihore vazeğä manoğā, e nagini hağaine ġabone tuğutuğū hidi'uma?"

¹⁹ Iesu'a niro, raena'a, "Ğa nougadu e manoğā rae huhe'ohe? Badi'a ane da'o huga hune manoğā, u vaze 'ahogani zu mene hune manoğā.

²⁰ Rehano ġa ġadimu moneo naenae'ihi. Mose goro ġoe'a ġa edeġa. A'e 'ahi'e'e: Ubuma ago ġezano'i, vaze ago mano'i, ago ġonotano'i, kota zamaġano ġoere ve'oġa ago ġoero'i ebu vi'u mogo gubazo'i! Ĵa goro ġoe'a haġaiġa 'ahi hegote'e ga?"

²¹ Ani'a naenaeniro, raena'a, "E kome'anono'o 'ahi ġauġa nidu'a haġae hune'ohe."

²² Iesu'a e'e igirotene, ani niro, raena'a, "Ğa ġau tiba iġine'ohe. Ĵauġo nidu'a seronadu zahara azaġa zeno'i! 'Ougine ġa radone tuġtuġu haba'ano naeġa me'uma. Ebu aradu eġe hegoto'i!"

²³ Ani'a Iesu ġoere igirotene, zamaġani'a adudu bororaro, mazaġa ani'e ufeta ma'ora vazeġa 'ahine.

²⁴ Ebu Iesu'a vaze 'e'e horonadu niro, raena'a, "Ma'ora azaġa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeġa rouga'e riġa bagaġa.

²⁵ Kamero'e niduru ho'oga diuġoga'e riġa. Rehano ma'ora vazeġa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeġa rouga'e ufeta riġa."

²⁶ E'e igirote'e azaġani'a raena'a, "'Ougine iniu'a da'o ġabone hidi'uma?"

²⁷ Iesu'a naenaezina'a, "Vaze'a haġaoga mene idaġa ġauġa'e, Badi'a'a haġaoga idaġa."

²⁸ Ebu Petero'a niro, raena'a, "Eme ġau nidu'a modadu ġa ġaruna hegote'ohe."

²⁹ Iesu'a zina'a, "E hube hune zi'ohe. Vaze 'ahogani'a Badi'a'a ibitohau'ete'e veize, neġa, inuga, negoġa, vi'a moga ga tahi'aġa mode iġunine,

³⁰ izidi madaġano ani naeġa ġae ġehaġa hidi'uma, zu zama moneo ġabone tuġtuġu me'uma."

*Iesu'a Ane Rune Bare Ġo'aniro
(Mataio 20:17-19, Mareko 10:32-34)*

³¹ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 nu'ozadu ziro, raena'a, "Zae edeġa eme Ierusalema haba'a ite'ohe. E'ea feurine, peroveta azaġani'a eġe, Vaze Ubuga, moneo mirihirote'e ġauġani'a huda'uma.

³² E'e Roma azaġa evora ri'ihī'uma. Ebu ze'a ġirihohi'uma, mazagarohi'uma zu eġe rana so'abidi'uma.

³³ Ebu masihi'uma zu uġuhi'uma, rehano mada uġiduġano bare ġabode iġuni'uma."

³⁴ Rehano ani ġoere huga'e 'u'uruġa 'ahine, Iesu tahi'atahi'a'e ani'a zirote'e goe'a huga mene ederiro.

*Iesu'a Ubumaġa Kuruġa Vazeġa Fainiro
(Mataio 20:29-34, Mareko 10:46-52)*

³⁵ Iesu'e Ieriko haba'a hanitiro. E'ea ubuma kuruğā vazēga 'ahoga'e ibi genağano ehoradu vaze mazao moni umidinu.

³⁶ Ani vaze ġuġuvağani'a harae vitau'ete'e egadu nagini'a fureru'ete'e ġadimaro.

³⁷ Ze'a nina'a, "Iesu Nazareta vazeğani'a vitau'ohe."

³⁸ Ze'a 'ouge nirotene, ani huau iğuniro, raena'a, "Iesu, Davida mariga vazēga, eġe vetuġaho'i!"

³⁹ Ebu ibite'ete'e azağani'a riġa ġoreniro. "Ga sifu rado'i!" Rehano ani ġihau baġaga huauna'a, "Davida mariga vazēga, eġe vetuġaho'!"

⁴⁰ Iesu ani e'e igirotene, tue edanadu ebu zina'a, "Ohoze e'e tutune aro'i!"

⁴¹ Ubuma kuru vazēgani'a aradu Iesu'a ġadiniro, raena'a, "Ga eġe'a ġa veize nagini haġaoga urate'ohe?" Ani'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e ehamatihi!"

⁴² Iesu'a niro, raena'a, "Nugo ehamano'i! Mazaġa ġae'a eġe mazao fie'ete'e'a mano'eha."

⁴³ Ebu vaze e'e ubumäga'e zogone manoradu ehamu idararo zu Badi'a nigune'ena'a, Iesu ġaruna hegötiro. Vaze nidu'a e'e horonirotene, zeġe zuni Badi'a niguniro.

19

Zagaio zu Iesu

¹ Iesu ani Ieriko haba'ano feuradu vitau onamiro.

² E'ea vaze 'ahoga niġa Zagaio'a radiunu. Ani'e takesi azaġa ġihi'aġa zu ma'ora vazēga.

³ Ani Iesu ġianihhi reiro, rehano ani'e vaze futu'a 'ahine vaze ġuġuvaġa bo'ağanono'o Iesu horonoga'e mene idararo.

⁴ E'ano'o ani Iesu horonoga radu dure ibitadu ibi genağano Nuguri ireġa 'ahoga sibiriro, mazaġa Iesu ani e'e ibiġano vita'uma.

⁵ Ebu Iesu'a e'e haba'ano feuriotene, ani ite ehamanadu Zagaio huniro, raena'a, "Zagaio! Ġarihe bua ovao'i! E izidi ġae neo radi'uma."

⁶ Zagaio ani ġarihe sibire buanadu matu'u boroġeta ane neo Iesu mae ġihiniro.

⁷ Vaze vaze'a e'e horonadu zeġe nidu'a gumude ġoeriro, raena'a, "Iesu ani'e haġai sau'a vazēga neo diuġe radiu'ohe!"

⁸ Ebu ane ne zamaġano, Zagaio'a iğune edanadu Zuhi'a Boro niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġiano'i! E izidi eġe ġau ġaha'a zahara azaġa zini'uma. Zu eġe'a vaze mazao ġuriradu ġau 'ahoga meiniro reine, eġe'a ġae ġazaġa bare barono zini'uma."

⁹ 'Ougadu Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Izidi ġae zu ġae teite ne tibano radiu'ete'e azaġa'e Badi'a'a zeġe sau'anono'o ġabozeha, mazaġa ġae zuni ġae vouġa Aberahamo teige Badi'a mazao fie'ohe.

¹⁰ Eġe, Vaze Ubuga'e, dauġirote'e azaġa vaġoga zu ġabozoga veize onairo."

Tuġure Azaġa 10 Hari Idaidaġa

(Mataio 25:14-30)

¹¹ Iesu'a Ierusalema haba'a hanitirotene vazevaze'a 'ahige zamariro, raena'a, 'Iesu ani Ierusalema haba'a diuġine, ani kini re'uma ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e zogone furera'uma.' E'ano'o ze Iesu ġoere ize abite'ete'e zamaġano, Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a,

¹² "Vaze 'ahoga'e niġa boro. Ani'a kini rouga radu haba faġa onamihi ebu bari'uma rae reiro.

¹³ 'Ahine ani izema onamogano, tuġureġa azaġa 10 huzadu zeġe nidu'a moni tiba tiba* ziniro. Ebu zina'a, 'Moni 'ahi hina moni borofo'i onamo eġe'a bare onai'uma.'

¹⁴ U ane haba azaġani'a ani kini rouga mene uratiro. Ebu ane ġaruna hari odohe dure'ete'e azaġa tuġuzadu haba zuhi'aġa mazao uminiro, raena'a, 'Ani emeġe kini rouga mene urate'ohe!'

¹⁵ Reħano haba zuhi'aġani'a ani kinio ohonadu bare onairo. Ane'a moni zinirote'e tuġure azaġa huzadu ze'a nougenouge moni borofirrote'e ederihi rae reiro.

¹⁶ Ebu tuġure vazeġa ibi'ani'a ane vaġe onaadu raena'a, 'Zuhi'a, ġa'a inirote'e moni tiba hina moni 10 haġaeha.'

¹⁷ Ane zuhi'a'a nina'a, 'Manoġa tauġi! Ĝa'e tuġure vazeġa manoġa! Ĝa gau kome'a faine odohe gaueha u'anu, neġa neġa nidu'a 10 ġiane'ete'e vazeġano oho'i'uma.'

¹⁸ Tuġure vazeġa 'aheuġani'a onaadu zuhi'aġa nina'a, 'Zuhi'a, ġa inirote'e moni tiba hina bare moni fu'o haġaeha.'

¹⁹ Ane zuhi'a'a naenaeniro, raena'a, 'Manoġa tauġi! Ĝa zuni neġaneġa nidu'a fu'o ġiane'ete'e vazeġano oho'i'uma.'

²⁰ Reħano tuġure vazeġa 'ahogani'a onaadu raena'a, 'Zuhi'a, ġa moni ahi'e'e. Eġe'a mene daunoga veize dabua hina umadu u'uru tiro.

²¹ Ĝa'e vaze riġa. Vaze'a tirote'e ġauġa ġa'a ma'ohe, zu vaze'a ġorarote'e ġauġa ġa'a hirive'ohe. E'ano'o e ġa mazao rihanadu 'ouge haġairo.'

²² Ane zuhi'a'a naenaeniro, raena'a, 'Ĝa'e tuġure vazeġa sau'a! Ĝa'a ra'ete'e ġoe'a u'anu, e ġa aduga ġani'uma! E'e vaze riġa radu vaze'a ti'ete'e zu ġorau'ete'e ġauġa ma'ohe rae ederifone,

* **19:13** Girikio, 'Mina', Mina tiba'e mada 100 naeġa

²³ ġa nougadu e moni moni neġano mene tiro? 'Ougifone e bare aradu moni e'e bare ragate meifo.

²⁴ Ebu ani vaetadu uhira edarote'e azaġa ziro. 'Ani mazao moni tiba e'e mo'i, ebu moni 10 mate'e tuġure vazeġa hano'i!'

²⁵ Reħano ze'a nina'a, 'Zuhi'a, ani moni 10 amahi maha.'

²⁶ Ani naenaezina'a, 'O'e, reħano e 'ahige rae zihi. Iniu vaze nagini hide'ete'e faine odohe gauine, ani hena borofe hidi'uma. Reħano iniu vaze nagini hide'ete'e mene faine odohe gauine, ani mazao nagini kome'a zuni meini'uma.

²⁷ Ebu eġe'a kini rouga mene uratirote'e agire azaġa tutuze aradu eġe zamao mau ruzo'i!"

Iesu'a Ierusalema Haba'a Diuġiro

(Mataio 21:1-11, Mareko 11:1-11, Ioane 12:12-19)

²⁸ 'Ouge radu Iesu ani ane tahi'atħi'a zamao Ierusalema haba'a u'a itiro.

²⁹ Olive maġano Betefage zu Betania neġano feuriotene, ane tahi'a 'aheu tuġuziro.

³⁰ Ebu zina'a, "Zama mone neġa onamo'i. Diuġine, doniki modohuġa, vaze 'ahogani'a mene ehoroga ġauġa e'ea 'ute touga horoni'uma. Ebu fuhi'adu 'ahi mae aro'i!"

³¹ Vaze 'ahogani'a ġadizena'a, 'Nougađu fui'e'ohe?' ro'idene, 'Zuhi'a Boro'a urate'ohe,' rae no'i!"

³² Iesu'a zirote'e idunaġano ze onamiro ebu doniki modohuġa horoniro.

³³ Ze e'e fuhi'e'enogano, doniki modohuġa e'e azaġani'a ġadiziro, raena'a, "Za nogadu e'e fuhi'e'ohe?"

³⁴ Ze'a naenaezina'a, "Zuhi'a Boro'a urate'ohe." Ze 'ouge reirotene doniki modohuġa azaġani'a ziniro.

³⁵ Ebu ze doniki modohuġa mae Iesu vaġe onamadu dabuaze doniki modohuġa ġarunio zahariro, ebu Iesu ani rana tiriro.

³⁶ Iesu'a oname'ete'e zamaġano, vaze ġuġuvaġani'a dabuaze ane ibio hirau onamiro.

³⁷ Ebu ani Olive maġanono'o ovoe'ete'e ibiġa hanitiro. E'ea Iesu ġaruna hegote'ete'e vaze ġuġuvaġa nidu'a oname'enogano matu'uzeta huau'ena'a, Badi'a niguñi, mazaġa ze Iesu'a haġainute'e haġai gigi'aġa nidu'a horoniro.

³⁸ Ze'a raena'a,

"Zuhi'a Boro ane niġano onae'ete'e kiniġa niguno'i!

Adureo uniho manoġa,
ebu hitana huneo Badi'a niguñi!"

³⁹ Rehano vaze ġuġuvaġa bo'aġano Farisea azaġa nu'a raena'a, "Ihore vazeġa, ġa ġaruna hegote'ete'e azaġani'a 'ouge ra'ete'e gararo'i!"

⁴⁰ Iesu'a naenaeziro. "E mene 'ougi'uma. E zi'ohe, ze mene niguhine, hadi zeġe'a huanadu eġe niguhu'uma."

⁴¹ Iesu'a Ierusalema haba'a hanitadu haba'a e'e horonirotene niaro.

⁴² Ebu raena'a, "Ierusalema azaġa, izidi za'e Badi'a teite uniho manoġa ma'ete'e ibiġa edeġa reifone, ġabone hidifo. Rehano zae fase, izidi'e za e'e edenoga mene idaġa.

⁴³ Mada 'ahogani'a furera'uma. E'e madaġano zae agire azaġani'a raha gabija merau ganaġeġezi'uma, ebu zamao haġozi'uma.

⁴⁴ Zeġe'a zae haba zu haba azaġa nidu'a rahao zimi feuzi'uma. Ebu zae ne ogorarote'e hadiġa'e nidu'a fahe ġuzuhi'uma, mazaġa Badi'a'a zae vaġe onairote'e madaġa mene ederiro 'ahine."

Iesu'a Kuru Neġa Deheniro

(Mataio 21:12-17, Mareko 11:15-19, Ioane 2:13-22)

⁴⁵ Iesu'a Ierusalema haba'a diuġadu kuru neġa onamiro. Ani de'e haba'ano ġau nunu serone'ete'e azaġa horozadu hegoze buziro.

⁴⁶ Ebu zina'a, "Buka Zaġoġa zamaġano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Badi'a ne'e vaze'a kurau'ete'e neġa re'uma.' Rehano zae'a kuru neġa'e ġonore haba'a teige haġae'ohe!"

⁴⁷ E'e ġarugano Iesu'a mada nidu'a kuru neġano vaze ihozinu. Rehano Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu vaze boroboro'a ani matihi reiro.

⁴⁸ Rehano ze ani ma'uma ibiġa mene hidiro, mazaġa vaze nidu'a Iesu'a reinute'e ġoe'a faifaine abitinu.

20

Iesu Gigi'aġa Moneo Ġadiniro

(Mataio 21:23-27, Mareko 11:27-33)

¹ Mada 'ahogano Iesu'a kuru neġano Badi'a hari manoġa haraminu zu vaze ihozinu. E'e madaġano Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu vaze boroboro'a ani vaġe onamiro.

² Ebu ze Iesu ġadiniro, raena, "Eme efo'i, ġa no'e gigi'aġa hina haġai e'e haġae'ohe? Iniu'a 'ahi gigi'aġa ġaniro?"

³ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Eġe zuni ġadimu 'ahoga zinihi.

⁴ Ioane'a bapatizo haġainuta'a'e Badi'a mazaono'o ga vaze mazaono'o? Eho'i!"

5 Zeġe'a zeġe da'o neneġaniro. "Badi'a mazaono'o reine, 'Za nougadu Ioane ġoere mene mae ġihinido?' rae ifi'uma.

6 U vaze mazaono'o reine, vaze nidu'a hadi hina uġue rui'uma, mazaġa zeġe nidu'a Ioane ani'e hube hune peroveta vaseġa rae mae ġihiniro."

7 E'ano'o ze naenaenina'a, "Eme aġu'a Ioane gigi'a'e noumano'o meiro."

8 Ebu Iesu'a zina'a, "Eġe zuni no'e gigi'a hina haġai 'ahi haġaete'e mene ihozi'uma."

*Hihi Azaġa Sau'a Hari Idaidaġa
(Mataio 21:33-46, Mareko 12:1-12)*

9 Iesu'a vaze mazao hari 'ahi idaniro. "Vaze 'ahogani'a vaini mebaġa ġoranadu hihi azaġa nu'evora ti'ena'a, 'ahige reiro. 'Hirivi'ete'e ġaġuġa nu e'a me'uma.' Ebu ani'a haba 'ahoga onamadu mada faġa ragavinu.

10 Vaini maġa ri'l'ete'e madaġa reirotene, vaini maġa nu mouga radu ani tuġureġa vaseġa 'ahoga hihi azaġa e'e vaġe tuġune onamiro. Reħano ze'a bounadu 'evo'a isoġa tuġune baroniro.

11 Ani hena tuġure vaseġa 'ahoga bare tuġuniro, reħano ani zuni bouniro, mazagarone runiro zu 'evo'a isoġa tuġuniro.

12 Ebu ani tuġure vaseġa uġiduġa bare tuġuniro, reħano e'e vaseġa'e ruħaro zu uhine baroniro.

13 Ĝonagano vaini mebaġa vaseġani'a 'ahige reiro. 'E nagini haġai'uma? Eġe ubude zamarone tahi'aġa tuġuni'uma, giseha ze ani u'u gubani'uma.' 'Ougadu ani tuġuniro.

14 Reħano hihi azaġani'a horonirotene, zeġe'a neneġaniro. 'Ani'e vaini mebaġa 'adi me'uma vaseġa! 'Aro matihi, ebu vaini mebaġa 'adi emeġe'a me'uma!'

15 E'ano'o ze'a vaini mebaġanono'o ani uhine bunadu mau runiro. 'Ougadu vaini mebaġa vaseġ'e ze mazao nagini haġai'uma?

16 Ani onaadu hihi azaġa e'e mau ruzi'uma ebu vaini mebaġa'e vase nu zini'uma."

Vaze'a hari e'e igirotene, ze niro, raena'a, "'Ahiguġa mene fureraune manoġa!"

17 Reħano Iesu'a ġiazadu zina'a, "'Ouge rouga idaġa, reħano Buka Zaġoġa zamaġano 'ahige mirihirote'e ġoe'a huga'e zamaro'i!

Vaze'a hadi hina ne ogorarotene, ze'a mene uratadu mae modirote'e hadiġani'e, gauġa boro hadiġa raha.

¹⁸ Vaze 'ahoga hadiġa e'e rana higaune, ani vahegu tahitahi'uma, zu hadiġa e'e'a vaze 'ahoga rana higaune, ani'e se'eti'uma."

¹⁹ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa'e Iesu hari idaidaġa zeġe veize reirote'e ederirotene, ze'e Iesu zogone obone tihi reiro. Reħano ze mene 'ougiro, mazaġa vaze ġuguvāġani'a ze mazao maġuni'uma radu rihoziro.

Roma Kiniġa Takesi Moniġa

(Mataio 22:15-22, Mareko 12:13-17)

²⁰ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġani'a Iesu faine ġianiro. Ze'e u'uru gaue'ena'a duduġa rae ġurire'ete'e azaġa madu Iesu mazao tuġuziro, mazaġa Iesu ani ġau nu rae ve'onine Roma gavana vazeġa mazao utoga reiro.

²¹ Ebu ze Iesu vaġe onamadu ġadiniro, raena'a, "Ihore vazeġa, eme edeġa ġa'e huga da'o ġoere'ohe zu ihoze'ohe. Ebu vaze boro zu kome'a idaze'ohe, zu Badi'a'a urate'ete'e ibiġa hugano da'o ihoze'ohe.

²² E'ano'o 'ahi ġadimiatihi. Roma kiniġa takesi moniġa haune, idaġa ga mene?"

²³ Iesu ani ze'a ani so'one'eta'a'e ederiyo, ebu zina'a,

²⁴ "Roma moniġa* ihoho'i! Iniu viga zu iniu niġa e'e rana touga?" Ze'a naenaeniro. "A'e Roma kiniġa† viga zu niġa."

²⁵ Ebu ani'a ziro. "Tena Roma kiniġa ġau'e Roma kiniġa ane hanu'i, u Badi'a ġau'e Badi'a ane hanu'i!"

²⁶ E'ano'o ze vazevaze ubumao Iesu'a reirote'e ġoe'a'e ve'oga ra'ete'e mene idararo. Ebu Iesu'a ġadimuze nae-naenirote'ano ze zaguzagadu sifu radiro.

Runeono'o Igħune'ete'e moneo Ġoe'a

(Mataio 22:23-33, Mareko 12:18-27)

²⁷ E'e ġarugano Sadukea azaġa nu'a Iesu vaġe ariro. Sadukea azaġa'e vaze'a runeono'o mene bare ġabode īġuni'uma rae reiro.

²⁸ Ze Iesu ġadiniro, raena'a, "Ihore vazeġa, Mose'a goro ġoe'a 'ahige mirihiro. 'Ohoze 'ahogani'a rudanadu ane inuga'e eneġa 'o'o'a reine, ohoze negoġani'a ġozobaġa teite hahuradu ani rune negoġa niġa mouga veize ene fureno ha'uma.

²⁹ Negoġa nidu'a 7 radiudo. Ibi'ani'a hahuriro ebu ubuga o'o'ano rudaro.

³⁰ Negoġa 'aheuġani'a ġozobaġa teite hahuriro, reħano ani zuni ubuga o'o'ano rudaro. Ebu negoġa uġiduġa zuni ani teite hahuriro, reħano haġai idaġani'a fureraro.

* **20:24** Girikio, 'Denari' † **20:24** Girikio, 'Kaisara'

³¹ Ebu negoġa nidu'a 7 ġozoba teite hahuriro, rehano nidu'a ruda u haġadu, ubudeze 'o'o'a reiro.

³² Hena vesu'u ġozoba zuni rudaro.

³³ 'Ougadu runeono'o bare iguni'uma madaġano roġae a'e iniu inuga re'uma? Mazaġa ohoze 7 ani teite hahuriro."

³⁴ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Hahu'e raha azaġa 'adi veize ra'ohe.

³⁵ Rehano runeono'o bare iġunadu Badi'a habao radoga idaġa ra'ete'e azaġa'e mene hahuri'uma.

³⁶ Ebu ze mene bare ruda'uma, mazaġa ze'e tuġure viga heuġa. Ze'e runeono'o iġunirote'e azaġa u'anu, Badi'a ubuga ra'ohe.

³⁷ Runéono'o bare iġuni'uma moneo, Mose'a zuni Buka Zaġoġa zamaġano mirihiro. Ani butu zamaġano Badi'a hidirotene, 'ahige huniro, raena'a, 'Aberahamo Badi'a, Isako Badi'a zu Iakobo Badi'a! Mazaġa ze amahi rudaro rehano, ze vine'e ġabode'ena'a Badi'a'e zeġe Badi'a rae reiro.

³⁸ Badi'a'e mene rune azaġa Badi'a, rehano ġabone azaġa Badi'a. Zeġe nidu'a ani ubumao'e ġaboġa."

³⁹ Ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nu'a naenaeiro. "Ihore vazeġa, ġa faifaine raha!"

⁴⁰ E'e enogano ze Iesu inare ġadine'ete'e mene bare haġgħiro.

Keriso'e Iniu Mariga?

(Mataio 22:41-46, Mareko 12:35-37)

⁴¹ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Nougađu vaze'a Keriso'e Davida mariga ra'ohe?

⁴² Davida ane'a Keriso moneo Salamo bukaġano 'ahige mirihiro.

'Badi'a'a e ġe Zuhija Keriso niro, raena'a,

"Eġe eda'e moneo eħoroi'i,

⁴³ onamo e ġe a agireġo nidu'a madu odaġo 'u'uġano ti'uma."

⁴⁴ Davida'a Keriso mazao 'Zuhija' rae huniro. E'ano'o Keriso'e Davida mene mariga ra'ohe."

Mose Goro ġoe'a Ihoze'ete'e Azaġa Ĝiano'i

(Mataio 23:1-36, Mareko 12:38-40, Luka 11:37-54)

⁴⁵ Vaze nidu'a abitirote'e zamaġano, Iesu'a ane tahi'atħi'a ziro, raena'a,

⁴⁶ "Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa faine ġiazo'i! Ze niguzoga raduni, dabua faġa haġadu oname onaihi, ebu vazevaze'a ne hunio hidine, 'Vaze boro,' rae gubaze ġorezihi ra'ohe. Nu'onu'o neġa zamaġano vaze boroboro'a

ehore'ete'e haba'ano ehorihī ra'ohe, zu muio zuni ehorī
haba'a manoğano da'o ehorihī ra'ohe.

⁴⁷ Ebu ze'e ġozoba so'ozadu toheze nidu'a meize'ohe, zu
kuru fağafe ġurire kurau'ohe. E'ano'o zeġe haġai sau'a
u'ano, aduga boro bagaġa hidi'uma.

21

Ğozoba'a Ğahunanirote'e Moniġa
(Mareko 12:41-44)

¹ Iesu ani kuru neğano ma'ora azaġani'a Badi'a
ğahunani'ete'e moni mauġaġano zeġe ġahunone ufi'ete'e
horoziro.

² U ani zahara ġozobaġa 'ahoga zuni moni kome'a 'aheu
ofoga horoniro.

³ Ebu ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe,
Zahara ġozobaġa 'ada'a ofata'e vaze 'ahoga 'ahogani'a
ofate'e teite mene idaġa. Ġozoba'e boro hune ofeha.

⁴ Ma'ora azaġani'a zeġe moni ġehaġaono'o tahiġa da'o
ofeha. U ġozoba 'adi'e zahara roġaeġa, reħano ane mazao
radi'u'ete'e moniġa nidu'a ofeha."

Mada Ĝonagano'e Haġai nu Badeġa
(Mataio 24:3-14, Mareko 13:3-13)

⁵ Iesu tahi'atahi'a nu'a kuru neġa hadi manoġa hina
ogorarote'e zu Badi'a harote'e rohorohoġa biri ragano
tirote'e ġo'aniro. Reħano Iesu'a ziro, raena'a,

⁶ "Izidi zae'a horone'ete'e ġaġaġa e'e nidu'a'e agire
azaġani'a ruine hune haġi'uma. Madaġani'a onaine hadi
'ahoga ani ranano mene radi'uma."

⁷ 'Ougadu ze Iesu ġadiniro, raena'a, "Ihore vazeġa, 'ahi
ġaġaġa'e nani'a furera'uma? E'e haġaiġa nidu'a furera'uma
madaġano, nagi haġai nu badeġani'a ibite furera'uma?"

⁸ Ani'a naenaeziro. "Ĝiano'i, vaze'a tutuze ve'ozu'uma!
Ze'e eġe ni radu onai'uma, zu 'ahige re'uma, raena'a, 'E'e
Keriso,' ebu 'Madaġa 'ai haniteha!' Reħano ġoereze ago
ego'i!"

⁹ Utu zu agato hariġa ego'idene, ago rihano'i! 'Ahi ġaġaġa'e
ibite furera'uma, reħano mada ġonaga'e zogone mene
ari'uma."

¹⁰ Ebu hena ani ziro, raena'a, "Haba'a 'ahogani'a haba'a
'ahoga teite utiti'uma, zu gavamani 'ahogani'a gavamani
'ahoga teite utiti'uma.

¹¹ Haba nunu zamaġano haba'a hagare'ete'e boro'a fur-
era'uma, zaga'a hia'uma zu ugi boro'a furera'uma. Ebu
adureono'o riho ġaġaġa zu haġai nu badeġa boroboro'a
furera'uma.

¹² Rehano 'ahi ġauġa ize mene fureranogano, vaze'a za oboze teadu sausauzi'uma, zu nu'onu'o neġano zu ġu'a neġano ohoze ti'uma. Eġe u'ano, kini zu gavana azaġa mazao ri'izi'uma.

¹³ E'e'a fureraune, zae'a zeġe mazao eġe hari rouga madaġa re'uma.

¹⁴ Zae moneo nagini ġoe'a re'uma rae ago ibite zamare borofo'i!

¹⁵ Mazāġa za'a nagini re'uma ġoe'a'e eġe'a huhuzazi'uma, e'ano'o agireze 'ahogani'a zuni mene agatozi'uma.

¹⁶ Zae vize moze, negoze, nabudize zu vazeze'a revozini'uma ebu za nu'e runeo tuġuzi'uma.

¹⁷ Za'e eġe hegote'ete'e 'u'ano vaze nidu'ani'a he'ehe'ezi'uma.

¹⁸ Rehano iguze zuni hube hune mene ruizi'uma.

¹⁹ Zae'a edau gigaraune za'e ġabone tuġutuġu hid'i'uma.

Ierusalema Haba'a Ruini'uma

(Mataio 24:15-21, Mareko 13:14-19)

²⁰ Ierusalema haba'a'e uti azaġani'a ganaġeġanoga horono'idene, a'e Ierusalema haba'a ruini'uma madaġa 'ai haniteha rae ederi'uma.

²¹ E'e madaġano Iudea haba'ano radiu'ete'e azaġa'e haba maġa ferau ito'i! Ierusalema haba'a zamaġano radiu'ete'e azaġa'e ferau vaġino'i! Ierusalema haba'a enogano radiu'ete'e azaġa'e Ierusalema haba'a ago diuġo'i!

²² Mazāġa e'e madaġano Badi'a'a Ierusalema azaġa aduga hune zini'uma. Ebu Buka Zaġoġano peroveta azaġani'a mirihirote'e ġauġa nidu'a huda'uma.

²³ E'e madaġano ahi'eta roġaeġa zu nune hina ene guraġa ġubuze'ete'e roġaeġa, ze'e fase vetuġaġa, feranoga mene idaġa u'ano, aduga hid'i'uma. Raha 'ahi'e aduga boro bagaġa hid'i'uma ebu Badi'a'a vaze mazao maġuno zini'uma.

²⁴ Ze nu'e venisi hina ġouze ruzi'uma, ebu nu'e oboze teadu, ġu'a azaġa teige, 'avo'a haba'a nunuo tutuze on-ami'uma. Iuda mene azaġani'a Ierusalema haba'a sausaune radi'uma onamo zeġe mada'a hauġi'uma.

Iesu'a Onaite'e Madaġa

(Mataio 24:29-31, Mareko 13:24-27)

²⁵ Mada, bato zu buzuva ragano haġai nu badeġa horoni'uma. Ebu raha 'ada haba nunu zamaġano, davara zu sa'u boroboro guguġa u'ano vaze nidu'a rihau ruda'uma ebu zamaze'a ada'adi'uma.

²⁶ Vaze'a nagini rahao ada furera'uma rae zamare'ena'a rihau rudanadu higau bauri'uma, mazaġa adure ġianete'e gigi'aġani'a'e hagahagari'uma.

²⁷ Ebu e'e madağano eğe, Vaze Ubugani'a ġoze zamağano gigi'a inaraġa boro zuni agaġa manoġa madu ovai'uma. Ebu vazevaze'a e'e horoni'uma.

²⁸ 'Ahi ġauġani'a ġadahe furerano'idene, iġunadu dude ehamano'i, mazaġa Badi'a'a zae ġabozu'uma madağā 'ai haniteha."

Figi Ireġa Hari Idaidaga

(Mataio 24:32-35, Mareko 13:28-31)

²⁹ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Figi ireġa zu ire nidu'a ġiano'i!"

³⁰ Rouġani'a udufa'oga horono'idene, a'e irugu madağā haniteha rae edere'ohe.

³¹ E'e teige, 'ahiguġani'a fureranoga horono'idene, a'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a haniteha rae edero'i!

³² E hube hune zi'ohe, izidi radiu'ete'e azaġa'e mene hauġi'uma onamo 'ahiguġagħuġani'a furera'uma.

³³ Adure zu raha'e hauġi'uma, reħano eğe ġoere'e mene hauġi'uma.

Ruhibe Rado'i

³⁴ Tohutohe rado'i! Za mene 'ougue, re'ore'ete'e, gage'ete'e zu ġaboneze zamare borofe'ete'e u'ano, zamaze'e aduda'uma. Ebu eğe'a bare onae'ete'e madağano'e zaguzaga'uma, mazaġa e'e 'ahiri minigani'a mani zu aba tabara 'ahirini'ete'e teigi'uma.

³⁵ Raha 'adi azaġa nidu'a e'e madağā hidi'uma.

³⁶ E'ano'o adugani'a fureraune, ferau'ete'e zu eğe, Vaze Ubuga zamao edau'ete'e veize, mada nidu'a kurau'ena'a tohutohe rado'i!"

³⁷ Mada nidu'a Iesu ani kuru neġano ihozinu, u ohere nidu'a'e vaġinadu Olive maġa onamadu e'ea radiunu.

³⁸ Ebu oherebau uzeuze vaze nidu'a Iesu ġoere abitoga veize kuru neġa onaminu.

22

Iuda'a Iesu Revoharo

(Mataio 26:1-5, Mareko 14:1-2, 14:10-11, Ioane 11:45-53)

¹ Isitiġa O'o'a Beredi Muiġa, niġa 'ahoga'e Igħine Mode'ete'e Muiġa madağā hanitiro.

² Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a Iesu manoga ibiġa vaġiro, mazaġa vaze ġuġuvaġani'a ederine, utti'uma radu rihoziro.

³ Isakariota vazęga niġa Iuda'e Iesu tahi'a 12 zamağano tahi'a 'ahoga. Satani'a ane zama diuġiro.

⁴ Ani Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa zu kuru neġa taufe'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa vaġe onamiro. Ebu zeġe 'evoreo Iesu ri'inite'e ibiġa vaġe ġoeriro.

⁵ Ze matu'e rudanadu Iuda mazao ġoere tiro, nina'a, "Moni ġani'uma."

⁶ Iuda ani naenaezina'a, "Manoġa!" Ebu ani vaze ġuġuvaġa o'o'a zamaġano Iesu ri'inoga veize mada manoġa vaġiro.

Iġine Mode'ete'e Muiġa Ruhibe Tiro

(*Mataio 26:17-25, Mareko 14:12-21, Ioane 13:21-30*)

⁷ Isiti O'o'a Berediġa Muiġa madaġa ibi'a'e Iġine Mode'ete'e Muiġa ebu dibu'o mamoeġa ubuga mau'ete'e madaġa, e'e reiro.

⁸ Iesu ani Petero zu Ioane tuġuze'ena'a, ziro. "Onamadu emeġe oganoga veize Iġine Mode'ete'e Muiġa ruhibe to'i!"

⁹ Ebu zeġe'a ġadiniro. "Ga ura'e nouma ruhibe ti'uma?"

¹⁰ Ane'a naenaezina'a, "Ego'i! Ierusalema haba'ano diuġine, ohoze 'ahogani'a vu ġoġoreġa odohe'ete'e horoni'uma. Ebu ani ġaruna hegħotadu ane'a diuġi'uma neġa diuġo'i!

¹¹ Diuġadu e'e ne vazeġa 'ahige ġoreno'i, 'Ihore vazeġani'a ane tahī'atahi'a teite Iġine Mode'ete'e Muiġa* a'uma neġa zamaġa'e nou'e'e rae ġadim'u'ohe.'

¹² Ebu ani'a ne hitagħo bazuni neġa boro 'ahoga iħozi'uma zu ruhibe teate'e ġauġa horoni'uma. De'ea ogomufe ruhibe to'i!"

¹³ Ze iġunadu onamiro, ebu Iesu'a zirote'e ġauġa nidu'a horoniro. 'Ougħadu Iġine Mode'ete'e Muiġa ruhibe tiro.

Iġine Mode'ete'e Muiġa Aro

(*Mataio 26:26-30, Mareko 14:22-26, 1Ko 11:23-25*)

¹⁴ Madaġani'a feurirotene, Iġine Mode'ete'e Muiġa afine, Iesu ani apostolo azaġa teite e'e neġa zamaġano ehoriro.

¹⁵ Ebu ani'a ziro, raena'a, "E izema aduga hidogħo, zae teite Iġine Mode'ete'e Muiġa 'ahi anoga hubehune uratiro.

¹⁶ Mazaga eġe'a zi'ohe, e'e Muiġa 'ahi'e mene bare a'uma onamo Badi'a'a ibitohau'ete'e madaġano Iġine Mode'ete'e Muiġa hugani'a hubehune huda'uma."

¹⁷ Ebu ani vaini vuġa bioġa madu Badi'a mazao kuranadu ziro, raena'a, "'Ahi madu zae zuni tahitahe gago'i!"

¹⁸ Mazaga eġe'a zi'ohe, e'e vaini vuġa mene bare gagi'uma, onamo Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a madaġani'a onai'uma."

---

* **22:11** Iġine Mode'ete'e Muiġa mamoeġa

¹⁹ 'Ougadu ani beredi meiro, zu Badi'a mazao kuranadu vahege tahitahadu ziniro. Ebu zina'a, "Beredi 'adi'e eže ahiri. Zae zini'ohe. Eže zamaroga radu hağaiğa 'adi hağao'i!"

²⁰ Čorava ogomuğā enogano ani vaini vuğā bioğā madu ziro, raena'a, "Bioğā 'adi zamağano'e eže ru. Eže'a zae u'ano rudanadu ruhe'a be'uti'uma, a'e goitore iziga ra'ohe.

²¹ Rehano ġiano'i! Eže revoni'uma vazeğā'e emeże teite ogau tiburu'ohe.

²² Eže, Vaze Ubuga'e Badi'a urao ruda'uma. Rehano eže revoni'uma vazeğā'e aduga hune hidı'uma."

²³ 'Ougadu ze bare ġadimutitiro, raena'a, "Emeże bo'ağano iniu'a 'ouge hağai'uma?"

Iniu'e Niğā Boro?

²⁴ Ebu Iesu tahi'atahi'a bo'ağano iniu'e niğā boro raena'a zeże'a bare ta'irotitiro.

²⁵ Iesu'a zina'a, "Avo'a kiniğakiniğani'a zeże haba azağā zuhi'azi'ohe, ebu gigi'azeta azağani'e haba azağani'a 'Du'u vazeğā' rae huze'ohe.

²⁶ Rehano za'e ze teige ago 'ougo'i! Zae bo'ağano iniu'a niğā boro reihi reine, ani'e vaze niğā kome'a heuğā rae re'uma. Ebu iniu'e zuhi'a reihi reine, tuğure vazeğā heuğā rae re'uma.

²⁷ Iniu'e niğā boro? Ehore ogau'ete'e vazeğā ga tuğure vazeğā? A'e ehore ogau'ete'e vazeğā. Rehano e'e zae bo'ağano tuğure vazeğā heuğā.

²⁸ Eže'a aduga hide onainute'e zamağano za'e eže teite radiu onaeha.

²⁹ E'ano'o eže Mama'a vaze nidu'a ibitozini'ete'e gigi'ağā inirote'e teige, e zae zuni e'e gigi'ağā zini'ohe.

³⁰ Ebu eže'a ibitohau'ete'e haba'ano za'e eže teite oga'uma, zu kini'a ehore'ete'e haba'ano ehoradu Isaraela azağā, 12 urabo, ibitozini'uma."

Petero'a Iesu O'oni'uma

(Mataio 26:31-35, Mareko 14:27-31, Ioane 13:36-38)

³¹ Ebu Iesu'a Simona niro, raena'a, "Simona, Simona! 'Adi ego'i! Satani'a, vuiti zuizuin'e ete'e[†] teige, zae zama tuhunoga veize Badi'a umineha.

³² Rehano Simona, e ġae'a eže mazao fie'ete'e'a mene dağifine ġae rana kuraneha. E'ano'o ġae'a ġihuradu eže vağe bari'uma madağano negoğō duğuru inarazono'i!"

³³ Petero'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e'e ġae teite ġuta'uma, ebu ġae teite ruda'uma zuni idağa!"

[†] **22:31** Vuiiti hirive'ete'e zamağano, vuiiti zuizuinine, huga'e zamağano radi'ohe ebu ogağā'e buau rururu'ohe

³⁴ Iesu'a niro, raena'a, "Petero, eäge'a ġa'ohe, ohoğore uzeuze ġae'a ġae ugidi 'o'ohena'a, e ağu'a rae re'uma. E'e ġaruganobu'u kokoroku'a uga'uma."

³⁵ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Eäge gau haġaoga veize tuġuzirote'e madaġano za'e moni, nihara ebu tamaka mene odohe onamiro. E'e zamaġano za idararo ga mene?" Ze naenaenina'a, "Idararo."

³⁶ Ebu Iesu'a raena'a, "Izidi'e vaze'a mene danazi'uma, e'ano'o monize zu niharaze odoho'i! Iniu iniu'e vesinize o'o'a ro'idene, dabuaze seronadu venisi hoito'i‡!"

³⁷ Ibite eäge moneo peroveta vazeġa Isaia'a Buka Zaġoġano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Vaze'a ani'e ġonore azaġa za-maġano 'ahoga rae reiro.' Eäge'a zi'ohe, e'e ġoe'a'e hube hune furera'uma. Eäge hari ibite mirihirota'a'e nidu'a hudau onae'ohe."

³⁸ Zeġe'a naenaeniro, raena'a, "Zuhija Boro, emeġe mazao'e venisi 'aheu." Iesu'a ziro. "Ai ahiġa!"

Iesu'a Olive Maġano Kuraro

(Mataio 26:36-46, Mareko 14:32-42)

³⁹ Ebu Iesu ani iġaiġa haġainute'e teige Olive maġa 'u'a buau onamiro. Zu ane tahi'atahi'a ane hegħiġi.

⁴⁰ Iesu'e e'e haba'ano feuriotene, ani zina'a, "'Aha radu'ena'a, Satani'a so'oso'ozine eäge mazao fie'ete'e'a mene daugifine, kurano'i!"

⁴¹ Ebu Iesu ani mobade onamadu obena hina tuġadu kuraro,

⁴² raena'a, "Mama, ġa urato'idene, eäge mazaono'o bioġa aduga 'adi mae vaġino'i! Reħano mene eäge ura, ġae ura da'o haġao'i!"

⁴³ Ebu tuġure viga'a adureono'o ane vaġe ovadu inarħaro.

⁴⁴ Ani zamaġa ufeta adudu'ena'a, zamaġa tiba hanadu bare kuraro. E'ano'o irairaniro ebu irairaġani'a ru teige rahao sore buaro.

⁴⁵ Iesu ani kuru hauġadu ane tahi'atahi'a vaġe bare onamirotene ze bazuna haniziro. Mazaġa ze'e vetuġa rarote'ano'o ahirize'a taoraro.

⁴⁶ E'ano'o ani'a ziro, raena'a, "Za nougadu baze radu'ohe? Iġuno'i! Satani'a so'oso'ozadu eäge mazao fie'ete'e mene daugifine, kurano'i!"

Iesu Obone Tiro

(Mataio 26:47-56, Mareko 14:43-50, Ioane 18:3-11)

‡ 22:36 E'e ġoere idaidaġa. Huga'e 'Aduga hidoga u'ano ruhibo'i'

⁴⁷ Iesu'a ġoere'enogano, vaze ġuġuvaġgani'a ani vaġe onairo. Ebu Iesu tahi'a 12 bo'agħano Iuda'a ibitadu fura'inoga veize Iesu uhiġa onairo.

⁴⁸ Reħano Iesu'a raena'a, "Iuda, ġa'e eġe Vaze Ubuga revonoga veize fura'ihi'ohe?"

⁴⁹ Iesu tahi'atħi'a'e nagini'a furera'uma ederirotene, ze Iesu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, eme vesini hina utitozinnej idaġa-hehe?"

⁵⁰ Ebu ane tahi'a 'ahogani'a venisi ahase bunadu Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa tuġure vazēga vari'iro. 'Ougadu eda'e teġaġa buniro.

⁵¹ Reħano Iesu'a raena'a, "Ago 'ougo'i!" Ebu Iesu'a vaze e'e teġa obonadu faine manoniro.

⁵² Iesu obonetouga veize onairote'e azäġa, Badi'a dibuo hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa, kuru neġa ġiane'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze boroboro'e Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e ġonore vazēga obone ti'ete'e teige, vesini ebu somori boro madu eġe obohe touga veize onaahehe?"

⁵³ Mada nidu'a e'e zae teite kuru neġano radiunu. E'e zamaġano za'e mene obohe tiro. Reħano izidi'e za'a eġe obohe'ete'e madaġa zu uzabo gigi'a madaġa feureha."

Petero'a Iesu O'oniro

(Mataio 26:57-58, Mareko 14:53-54, 14:66-72, Ioane 18:12-18, 18:25-27)

⁵⁴ Ze Iesu obone teadu Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa ne tutune onamiro. Petero zu faġanono'o zeġe ġaruna hegħetiro.

⁵⁵ Vaze nu e'e ne ġabi'a zamaġano ire roga hofadu ehore ġeġemaġiro. Petero zuni zeġe teite ehoriro.

⁵⁶ Tuġure roġaeġa 'ahogani'a Petero'e ire roga duhuġano ehore'enogano horoniro. Ani ġiane rune'ena'a, ziro. "Vaze 'adi zuni Iesu teite radiudo!"

⁵⁷ Reħano Petero ani o'oniro, raena'a, "Roġae, e vaze a'e aġua!"

⁵⁸ Mene faġa enogano vaze 'ahogani'a horonadu niro, raena'a, "Ga zuni Iesu gatine'ete'e vazēga 'ahoga!" Reħano Petero'a nina'a, "Ohoze, e'e mene!"

⁵⁹ Mada tahiġa ġarugano, vaze 'ahogani'a te'ote'au goeriro, raena'a, "Vaze 'adi hube hune Iesu teite radiudo, mazaġa ani zuni Galilea vazēga!"

⁶⁰ Reħano Petero'a naenaeniro. "Ohoze! E ġa'a nagini ra'eta'a'e aġu'a!"

Petero ani ize ġoere'ete'e zamaġano, kokoroku'a ugaro.

⁶¹ Zuhi'a Boro'a vaetadu Petero ġianiro. 'Ougadu Petero ani Zuhi'a Boro'a 'ahige nirote'e zamariro, 'Ohoġore

uzeuze kokoroku'a izema uganogano, ġa'a ġae uğidu eğe o'ohi'uma.'

⁶² Ebu ani Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa neon'o buanadu niau rudaro.

Uti Azaġani'a Iesu Ġareġareniro

⁶³ Iesu ġiane'ete'e azaġani'a ani ġareġareniro zu bouniro.

⁶⁴ Ze ani ubumaġa 'uadu bare ġadiġadiniro, raena'a, "Ga peroveta vazeġa 'ahine, iniu'a bou'ate'e vazeġa ihofo'i!"

⁶⁵ Ebu ġoere sau'a sau'a hina ġareġareniro.

Vaze Ġihi'aġa Ġihi'aġani'a Iesu Ġadiniro

(*Mataio 26:59-66, Mareko 14:55-64, Ioane 18:19-24*)

⁶⁶ Irarirotene, vaze boroboro'a tibano nu'oraro. Ze'e Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa. Zeġe kota zamaġano Iesu mae ohoniro.

⁶⁷ Ebu zeġe'a niro, raena'a, "Efo'i! Ga'e Kerisohe?" Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Eġe'a 'O'e' rae zine, za'e eğe ġoere mene mae ġihini'uma.

⁶⁸ Ebu eğe'a 'E Keriso ga?' rae ġadizine, za'e mene naenaeħi'uma.

⁶⁹ Rehano izidiono'o zama mone eğe, Vaze Ubugani'a Badi'a gigi'aġa eda'e naeo ehori'uma."

⁷⁰ Zeġe nidu'a ġadiniro, raena'a, "Tena ġa'e Badi'a Ubugahehe?" Ane'a zina'a, "O'e, zae'a e'e iniu rae ihi'ohe."

⁷¹ Ebu zeġe'a zeġe bare neneġaniro, raena'a, "Eme Iesu'e ve'oġa rae ra'ete'e vazeġa mene vaġi'uma, mazaġa emeġe'a ane hebeono'o ġoere ve'oġa rate'e hube hune egeha!"

23

Pilato Zamao Iesu Mae Ohoniro

(*Mataio 27:1-2, 27:11-14, Mareko 15:1-5, Ioane 18:28-38*)

¹ Kota e'e azaġa nidu'a iġuniro, ebu Iesu tutune onamadu Pilato zamao ohone tiro.

² Ebu zeġe'a Pilato zamao Iesu sau'a rae fureniro, raena'a, "Vaze 'adi'e emeġe ne azaġa so'ozadu ibi ve'oġano tutuze'ohe. 'Roma kiniġa mazao takesi ago hano'i,' rae ra'ohe zu ane'a bare raena'a, 'E'e kini zu Keriso,' rae ra'ohe!"

³ E'ano'o Pilato'a Iesu ġadiniro, raena'a, "Ga'e hube Iuda azaġa kinihe?" Iesu'a naenaeñiro. "O'e, ġa'a ra'eta'e hube."

⁴ 'Ougadu Pilato'a tehadu Badi'a dibuo hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze ġuġuvaġa ziro, raena'a, "E ani mazaono'o ve'oġa 'ahoga mene horoneha."

⁵ Rehano ze te'ote'au ġoeriro, raena'a, "Iesu ani, Galilea haba'anono'o Iudea haba'a nidu'a onamo Ierusalema 'ahi haba'ano zuni, vazevaze ihoze'ena'a haġai ve'oġa ibiġano tutuze'ohe!"

⁶ Pilato ani ġoere 'adi igirotene, ġadiziro. "Iesu ani'e Galilea vaseğaha?"

⁷ Ebu Iesu'e kini Heroda'a ġiane'ete'e Galilea haba'a vaseğä rae ederiradu ani Heroda vağe tuğuniro. E'e madağano Heroda ani Ierusalema haba'ano radiudo.

⁸ Heroda'a Iesu horonirotene, ani matu'e rudaro, mazağä ani amahiono'o Iesu ġianihhi rae zamarinu. Ani ibite Iesu hariğä igiro 'ahine, Iesu'a hağai gigi'a hağaoğa horonihi reiro.

⁹ E'ano'o Heroda ani ġadimu ġehağä Iesu mazao hağairo, rehano Iesu'a mene naenaeniro.

¹⁰ Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'ağagħihi'ağā zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağani'a iğunadu ġoere riġa ġehağä Iesu rana ġoeriro.

¹¹ Heroda ani ane uti azağä teite Iesu ġirihoharo. Ebu dabua manoğä hağaohanadu Pilato vağe bare tuğune onamiro.

¹² Ibite Heroda ebu Pilato'e agiretitido, rehano e'e madağano'e vazetitiro.

¹³ Ebu Pilato ani Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'ağagħihi'ağā, vaze boroboro ebu haba azağä huze nu'oziro,

¹⁴ zina'a, "Za'e vaze 'adi'e vaze ibi ve'oğano ibitoziniro radu tutune areha. Eġe'a zae zamao ġianatene, zae'a ane moneo rate'e ve'oġa 'ahogani mene horoneha.

¹⁵ Heroda'a zuni Iesu mazao ve'oġa 'ahogani mene horonadu ani emeğe vağe bare tuğune onaeha. Ġiano'i! Iesu mazao'e runeo tuğuni'uma ve'oġani'e o'o'a!

¹⁶ E'ano'o eġe'a uti azağä tuğuzadu Iesu masini'uma ebu tuğune buni'uma*."

¹⁸ Rehano vaze ġuġuvağä nidu'a huau iğuniro, raena'a, "Vaze adi'e mano'i, u Barabasi'e tuğune buno'i!"

¹⁹ Barabasi ani Ierusalema haba'ano gavamani utitoziniro zu vaze zimiro. E'ano'o ani ġu'ano ohoniro.

²⁰ U Pilato ani vaze ġuġuvağä teite ta'iro titiro, mazağä ani Iesu tuğune bunihi reiro.

²¹ Rehano ze'a huaro, raena'a, "Satauron'o'i! Satauron'o'i!"

²² Pilato'a ġae uğiduğano ziro, raena'a, "Ani nagi ve'oġa hağaeħha? E ani rune moneo tuğuni'uma ve'oġa 'ahogani'a mene horoneha. E'ano'o e ani masine tauġi'uma ebu tuğune buni'uma!"

²³ Rehano vaze ġuġuvağani'a Iesu satauronoga veize ġihau teote'au huaro. Zeġe ago'e ufeta boro hune u'ano,

²⁴ Pilato'a ze'a urate'ete'e ibiğano hağaoziniro.

* ^{23:16} Mirihe farirote 'ahoga'e v. 17 'ahige ra'ohe, 'Izidi Igine Mode'ete'e Muiğano ani'a vaze 'ahoga ġu'a'ono mae bunifo'

²⁵ 'Ougadu ani gavamani utitozinirote'e zu vaze goruzirote'e vasega, Barabasi gu'anono'o mae buniro. U vaze guguvaagani'a uratirote'e idunaagano, Iesu'e satauronoga veize uti azaaga evora ri'niro.

Iesu Satauroniro

(*Mataio 27:32-44, Mareko 15:21-32, Ioane 19:17-27*)

²⁶ Ut iazaagani'a Iesu tutune onamirote'e zamaagano, Kurene vasega 'ahoga niiga Simona, ani'e ane habaono'o onae'enogano ibio hidiro. Ut iazaagani'a obone teadu Iesu satauro mae heratoharo ebu Iesu garuna onamiro.

²⁷ Vaze guguvaagani'a zuni Iesu hegote onamiro. Zege bo'agano rogaerogae'a Iesu vetuiganadu niau kuar.

²⁸ Iesu'a tehadu zina'a, "Ierusalema rogaerogae, ege u'ano ago niano'i, rehano zae zu ubudeze veize niano'i!

²⁹ Mazaaga aduga boro hidiuma madaaga 'ai onai'uma. E'e madaagano vazevaze'a 'ahige re'uma, raena'a, 'Gabani rogaegaa zu ene ize 'izema mouga rogaegani'e manoaga tauagi!"

³⁰ E'e madaagano ze magamaaga kome'a boro zina'a, 'Fahanadu emege gahifo'i!"

³¹ E'e ire gaboga heuga, rehano za'a sataurohi'ohe. 'Ougine za'e, ire roga azaaga heuga, aduga ufeta boro hidiuma."

³² Gonore boro vasega 'aheu zuni Iesu teite zemoga radu tutuze onamiro.

³³ Ebu ze'e haba 'ahoga niiga Vadini Isiga feuriro. E'ea Iesu ebu gonore vasega 'aheu satauroziro, vaze 'ahoga'e eda'e moneo zu 'ahoga'e kauri moneo.

³⁴ Ebu Iesu'a sataurono'o reiro, raena'a, "Mama, zege haagai sau'a agutu modo'i, mazaaga ze'e nagini haagae'eta'a'e aagu'a." Ze'a iniu'e Iesu dabua me'uma radu kaagusi arahoaga arahiro.

³⁵ Vazevaze'e edanadu muririnu. U vaze ibitozini'ete'e azaaga'e Iesu giriuhoharo, raena'a, "Ani vaze 'ahoga'ahoga'e gaboziro. Ani'e Keriso, Badi'a'a ohotirote'e vasega reine, ane'a bare gaboni'uma!"

³⁶ Ut iazaagani'a zuni arahoharo ebu vaini vuuga gigi'a gagoharo.

³⁷ Ebu ze nina'a, "Ga'e Iuda azaaga kini ro'idene, gae'a gae bare gaboo'i!"

³⁸ Iesu satauro hitagano'e 'ahige mirihiro, 'Iuda Azaaga Kini'.

³⁹ Satauro rana'ono'o gonore boro vasega 'ahogani'a Iesu roniro, raena'a, "Ga'e Keriso ro'idene, gae'a gae bare gaboo'i ebu emege zuni gabofoi!"

⁴⁰ Rehano ġonore boro vaseğä 'ahogani'a ġonore boro vaseğä omo ġoere riğä hina naenaenina'a, "Ğa Badi'a mene rihone'ehehe? Ğae zuni ane teite idağä ruda'uma ebu Badi'a hidi'uma.

⁴¹ Emetane'e emeğe sau'a u'ano rudau'ohe, rehano vaze 'adi'e hağai sau'a 'ahogani mene hağairo."

⁴² Ebu ane'a Iesu niro, raena'a, "Iesu, ġae'a ibitohau'ete'e haba'a ona'idene eğe zuni zamaro'i!"

⁴³ Iesu'a naenaenina'a, "Hube hune ġa'ohe, izidi ġa'e eğe teite Badi'a habao radi'uma."

Iesu'a Rudaro

(*Mataio 27:45-56, Mareko 15:33-41, Ioane 19:28-30*)

⁴⁴ Madai kirikiri meirotene, haba nidu'a uzabo'a 'uiro onamo ġorava mone mada ugħidu.

⁴⁵ Mada mene hiaro ebu kuru neğā dabuaġani'a nemao zigau 'a'adaro.

⁴⁶ Ebu Iesu'a ġihau huaro, raena'a, "Mama, eğe vine'e ġae 'evoreo ti'ohe!" Ani 'ouge reirote'e enogano 'ai, iriga ri'iro.

⁴⁷ Roma uti azağä ibitozini'ete'e ġihi'aġa'e nagini'a furerarote'e horonirotene, ani Badi'a niginiro ebu raena'a, "Hube hune vaze 'adi'e duduğä!"

⁴⁸ Iesu satauro rutarote'e muririrote'e azağä ġuġuvaġani'e nagini'a furerarote'e horonirotene, ze zuni vetuğä ranadu neze 'u'a barobaro 'uhiro.

⁴⁹ Rehano Iesu vaze nidu'a zu Galilea haba'anono'o hegötirote'e roġaeroġaeğä nidu'a faġanono'o nagini'a furerarote'e muririro.

Iesu Guriro

(*Mataio 27:57-61, Mareko 15:42-47, Ioane 19:38-42*)

⁵⁰⁻⁵¹ Iudea haba'ano Arimatea vaze 'ahoga niğä Iosefa radiunu. Ani'e vaze manoğä zu duduğä, zuni Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a guhininu. Ani'e vaze ibitozini'ete'e azağä boro zamağano boro 'ahoga, rehano vaze boroboro'a Iesu matihi reirotene ani ze ġoere mene mae ġihiniro.

⁵² Ane'a Pilato vağe onamadu eda'e'eda'e uminiro, raena'a, "Iesu rune ahi'a eno'i!" Ebu hena Pilato'e reiro. "O'e".

⁵³ 'Ougadu Iosefa'a sataurono'o Iesu ahiri mae bunadu dabua hina 'umiro. Ebu Iesu ahiri vatava varadirote'e 'iduğa izigano tiro.

⁵⁴ A'e Bana Madağä veize ruhibe'ete'e madağä ġoravağä, ebu Bana Madağä hanitiro.

⁵⁵ Galilea haba'anono'o Iesu teite onairote'e roġaeroġae'e Iesu ahiri mae onamirote'e hegötiro ebu ahi'a tirote'e haba'a horoniro.

⁵⁶ 'Ougadu ze neze bare onamadu Iesu ahiri aso hanoga veize murava hohoġa zu dehoro hohoġa manoġa ruhibiro. Rehano Mose goro ġoe'a idunaġano Bana Madaġa 'ahine, ze ahirize ohone baniro.

24

Iesu'a Runeono'o Bare Ĝabodiro

(*Mataio 28:1-10, Mareko 16:1-8, Ioane 20:1-10*)

¹ Fura oherebau uzeuze roġaeroġae ze'a ruhibirote'e ahiri ase'ete'e muravaġa hohoġa madu idu onamiro.

² Ze feurirotene, idu 'ue'ete'e hadiġa boro kiune vaġinoga horoniro.

³ Ebu ze diuġiro, rehano Zuh'i'a Boro Iesu ahiri mene horoniro.

⁴ Ze nagini'a ani mazao fureranate'e zamare 'ada'adiro. E'e madaġano vaze 'aheu'a tabara zeġe babaġano edaro. Ze'e dabua vazavazahoġa vidaro.

⁵ Ebu roġaeroġae'a rihau rudanadu zeġe mazao ovoe ġuġuriro. Rehano vaze 'aheu'a ziro, raena'a, "Za nougadu ġabone vazeġa rune haba'ano vaġe'oħe?"

⁶ Ani aħao'e 'o'o'a, rehano ani bare ġabode iġuneha! Ani'a Galilea haba'ano nagini zirote'e zamaro'i!

⁷ Ani'a raena'a, 'Eġe, Vaze Ubuga'e revonadu sau'a azaġa evora ri'ini'uma ebu sataurohi'uma, rehano mada uğiduġano bare ġabode iġuni'uma."

⁸ 'Ouge reirotene, roġaeroġae'a Iesu'a reirote'e ġoe'a zamariro.

⁹ Roġaeroġae'a idu haba'anono'o bare onaadu zeġe mazao nagini'a furerarote'e nidu'a Iesu tahi'a 11 zu ane vaze nunu nidu'a ziro.

¹⁰ Idu haba'a onamirote'e roġaeroġae'e Magadala roġaeġa niġa Maria, 'ahoga'e niġa Ioana, Iakobo vi'a niġa Maria ebu roġae nunu. Ze'e nagini'a fureranate'e apostolo azaġa mazao rae fureniro.

¹¹ Rehano Iesu tahi'atħi'a a ze ġoere'e ġiriho hariġa radu mene mae ġihiniro.

¹² U Petero ani iġunadu idu haba'a dure onamiro. Ani'a ġuġuradu idu zamaġa ġianirotene, Iesu ahiri umirot'e dabuaġa da'o horoniro. Ebu ani nagini'a fureranate'e zamare 'ada'ade'ena'a, ne bare onamiro.

Iesu'a Emausa Neġa Ibiġano Fureraro

(*Mareko 16:12-13*)

¹³ E'e madaġano roġaeroġae ġoere igirote'e azaġa bo'agħano tahi'a 'aheu'a Emausa neġa ibiġa onaminu. E'e neġa'e Ierusalema haba'anono'o ani faġa'e 11 kilomita.

¹⁴ Anianine ibio oname'ena'a nagini'a fureranate'e ġauġa nidu'a ġo'ane onaminu.

¹⁵ Zeġe'a ġo'ane oname'enogano, Iesu ane'a zeġe uhiġa aradu idaġa onamiro.

¹⁶ Zeġe horoniro rehano, mene ederiro a'e Iesu, mazaġa ze ani mene ederoga veize biriro.

¹⁷ Iesu'a ziro, raena'a, "Ġanine oname'ena'a, nagini ġo'ane'ohe?" Ebu ze vetuġarau'ena'a tue edaro.

¹⁸ Ze bo'āgħano vaze 'ahoga niġa Kuleopa'a naenaeniro, raena'a, "Izidi Ierusalema haba'ano nagini'a fureranata'a'e vaze nidu'a edeġa. Ġa'e e'ea radiunu rehano, ġa'a da'o aġu'ahehe?"

¹⁹ Iesu'a zina'a, "Nagini'a fureraneha?" Zeġe'a nina'a, "A'e Iesu, Nazareta vaseġa hariġa. Badi'a zu vaze nidu'a zamao ani peroveta vaseġa raha. Ani'e haġaiġa gigi'a haġainu zu ġoere gigi'a haraminu.

²⁰ Rehano Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze ibitozini'ete'e azaġani'a Iesu manoga radu Roma gavana 'evorao ri'iniro ebu satauroniro.

²¹ Eme'e ani Isaraela azaġa agireono'o mae vaġizi'uma vaseġa rae zamariro. Ebu Izidi Iesu rudarote'e madaġanono'o onao mada uğidu maha.

²² U eme bo'āgħano roġaeroġae nu'a zaguzagufeha. Ze ohereda'o idu haba'a onameha,

²³ rehano Iesu ahi'a mene horoneha. Ebu ze bare onaradu, raena'a, 'Aneru'a emeġe mazao fureranadu Iesu'e bare ġabodeha rae raha.'

²⁴ Emeġe bo'āgħano vaze nu'a idu haba'a onamatene, roġaeroġae'a rate'e teige, ze zuni Iesu ahi'a'e mene horoneha."

²⁵ Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e mene huhuzaġa! Peroveta azaġani'a reirote'e ġoe'a mene ġarihe mae ġihine'ohe.

²⁶ Peroveta azaġani'a raena'a, 'Keriso'e 'ouge aduga me'uma, ebu hena ġabodadu ane haba agaġano diuġiuma."

²⁷ Iesu'a Buka Zaġoġa zamaġano Mose'ono'o onamo peroveta azaġani'a ani moneo mirihirote'e ġoe'a nidu'a faine ihoze onamiro.

²⁸ Ebu ze Emausa neġa hanitiro, rehano Iesu'e ize ibio onamihi reiro.

²⁹ Ze Iesu radoga radu uminiro, raena'a, "Ġorava raneha zu mada'e hauġeha. E'ano'o emeġe teite bazihi!" 'Ougadu ani zeġe ne diuġi' onamiro.

³⁰ Ani ogomu veize zeġe teite ehoriro. Ebu beredi madu Badi'a mazao kuranadu vaheġe ziniro.

³¹ E'e zamağano ubumaze'a bohatanadu 'Ahi'e Iesu!' rae ederiro. Rehano zeğe ubumao ani daugiro.

³² Ebu anianine ġoretitiro, raena'a, "Ibio ane'a eme teite ġoeratene zu Buka Zaġoġa huga me'odofeatene, zamafe'a matu'e rudaneħa!"

³³ Ebu tahi'a 'aheu'a Emausa neġa'ono'o zogone iġunadu Ierusalema haba'a bare itiro. E'ea Iesu tahi'a 11 zu zeğe teite radiunute'e vaze nu haniziro.

³⁴ Ze raena'a, "Hube hune Iesu ani bare ġabodeha ebu Simona* mazao fureraneħa!"

³⁵ 'Ougadu tahi'a 'aheu e'e'a zuni zeğe mazao Emausa ibiġano nagini'a fureranate'e zu Iesu'a beredi vahege'enogano Iesu ederate'e hariġa me'odoziniro.

Iesu'a Tahi'a ġaġa mazao Fureraro

(*Mareko 16:14, Ioane 20:19-23, Apostolo 1:4-5*)

³⁶ Ze harize me'ode'ete'e zamağano Iesu'a tabara zeğe bo'agano edaro, ebu raena'a, "Zama roġeġa zae teite rado'i!"

³⁷ Rehano ze'e ane vine horone'ohe rae zamare'ena'a, zaguzagaro zu rihau rudaro.

³⁸ Iesu'a ġadiziro, raena'a, "Za'e nougadu rihau'ohe? Nougadu 'Ahi'e iniu?" rae zamare doude'ohe?

³⁹ 'Ahi eġe! Eġe 'evore zu oda ġiano'i! Ebu obohe nuro'i! E vine reifone, modarehe zu isinehe o'o'a reifo. Rehano za horohe'ete'e teige, e'e modare zu isineheta."

⁴⁰ Ani 'ouge radu 'evoreġa zu odaġa iħoziro.

⁴¹ Rehano ze matu'e rudanadu zaguzagarote'e u'ano, ze ize Iesu ġoere mene mae ġihiniro. Ebu Iesu'a ġadiziro, raena'a, "Zae mazao ogomu nu e'ehehe?"

⁴² Zeğe'a ġozone kiroġa harotene,

⁴³ ani'a madu zeğe ubumao aro.

Iesu'a Ane Tahi'atahi'a Goere Ĝonaga Ziro

(*Mataio 28:16-20, Mareko 16:15-18, Apostolo 1:6-8*)

⁴⁴ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Eġe'a zae teite radiunute'e madağano 'ahige ġoreziro. 'Mose goro, peroveta azaġa buka zu Salamo zamağano eġe moneo mirihirote'e ġoe'a nidu'a hube hune hudafo."

⁴⁵ 'Ougadu Iesu'a, zeğe Buka Zaġoġa ġoe'a huga ederifine, zamaze bohaniro.

⁴⁶ Ani ziro, reana'a, "Buka Zaġoġa zamağano 'ahige mirihiro. 'Keriso'e aduga hidi'uma, ebu mada uğidu zamağano runeono'o bare ġabodi'uma.

⁴⁷ Ebu ani tahi'atahi'a'a, Ierusalema haba'aono'o onamo haba nidu'ao, ane niġano hari manoġa harami'uma,

---

* **24:34** Niġa 'ahoga'e Petero

raena'a, 'Gihuro'i! 'Ougine, Badi'a'a haḡaize sau'a aḡutu modi'uma!"

⁴⁸ Za'e e'e ḡoe'ani'a hudanata'a'e horoneha, e'ano'o vaze 'ahoga 'ahoga zuni eጀe hari haramozini'uma.

⁴⁹ Ġi'ano'i! Mama'a ḡoere tirote'e Vine Zaḡoḡa eጀe'a zae mazao tuḡuni'uma. E'ano'o Ierusalema haba'ano guhiu rado'i, onamo Vine Zaḡoḡani'a ovadu gigi'aḡa hina iriva'ozı'uma."

Iesu'a Adure Itiro

(Mareko 16:19-20, Apostolo 1:9-11)

⁵⁰ Ebu Iesu'a Ierusalema haba'aono'o ze tutuzadu Betania neḡa uhiġa onamiro. Ebu evo'a ġihinadu zeጀe veize kuraro.

⁵¹ Ani kurau'ena'a, ze muhizadu adure ḡoha mae ġihine itiro.

⁵² Ebu ze Iesu nighunadu matu'uzeta Ierusalema haba'ano bare onamiro.

⁵³ Ze iġaiġa kuru neġano radiu'ena'a, Badi'a niġa mae ġihininu.

Apostolo Azaḡa Haḡai

Goere Gadaheḡa

Buka 'adi'e "Apostolo azaḡa haḡai" Uare (Kware) ḡoereo tiro. Uare ḡoere'e Garihe (Garia) ḡoere teite ago tiba. Uare zu Gariheo ḡoere'ete'e azaḡa'e nidu'a 1300. Ze'e Central Province, Rigo District haba'ano radiu'ohe. A'e Port Moresby-ono'o 70 kilomita south-east oname'ohe.

"Goere huga"'e buka 'adi ḡonagano tiro, ḡoere aduga ga iḡaiġa mene igi'ete'e ḡoe'a buka zaḡoġano tirote'e huga ihozoga veize.

Buka mazaḡa

¹ Hari 'adi'e Teofilo veize ti'ohe. Eġe'a ibite tirota'a'e, Iesu'a gauidote'e zuni ihozidote'e nidu'a, ebu

² onamo Vine Zaḡoġani'a ibitohau'ena'a apostolo azaḡa ḡoere ziniro, ebu adure ḡoha mae itiro. Apostolo azaḡa'e Iesu'a inahe meirote'e azaḡa.

³ Iesu ani zaharaneadu rудароте'e enogano, mada ḡae ḡazaġa gaubanana (40) apostolo azaḡa mazao fureraro. E'e zamaġano ani 'ize ḡaboga ra'ete'e ihozoga veize haġai ḡehaġa fureno zinido, ebu Badi'a'a zuhi'azi'uma ḡoe'a rae furenido.

⁴ Zeġe'a nu'orarote'e madaġa 'ahogano Iesu'a ḡoere ziniro, raena'a, "Ierusalema neġano geno rado'i, onamo Mama'a rae tirote'e ḡoe'ani'a hudanoga veize guhiano'i! E'e ḡoe'a'e za eġe mazaono'o igiro, raena'a,

⁵ Ioane Babatiso'e vu hina bapatizozido rehano, za'e, mada ḡehaġa 'izema mougano, Vine Zaḡoġa hina bapati-zozi'uma."

Iesu adure ḡoha mae ġihine itiro

⁶ Mada 'ahogano ze bare nu'orarote'e zamaġano, Iesu ḡadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, e'e madaġano'e emeġe'a Isaraela haba'a bare madu emeġe'a emeġe bare ġiafoga veize ibitofi'uma hehe?"

⁷ Iesu'a naenae zina'a, "E'e madaġa'e Mama'a ane niġano rae tiro. Za'e mene ederi'uma ġauġa.

⁸ Rehano Vine Zaḡoġani'a zae vaġe ovami'uma madaġano za'e gigi'aġa me'uma. Ebu za'e eġe hari rae furen'i'uma, Ierusalema neġano, Iudea haba'ano, Samaria haba'ano onamoo haba ḡonaga."

⁹ Iesu ani, 'ouge reirote'e enogano, zeġe ubumao adure ḡoha mae ġihine itiro, ebu ḡoze'a 'uiro.

¹⁰ Iesu'a adure āgoha ite'enogano, ze adure āgohani gagau āgiane rune radiunu. Ebu āgiano'i! Aneru aheu'a ze ēgē genaāgano edaro. Ze dabua 'uruāga hāgairo,

¹¹ ebu raena'a, "Galilea azaāga, za nougadu de'ea edau'ena'a adure āgohani āgiane'ohe? Iesu ani zae mazaono'o adure āgoha mae āghine iteha. Ani'e 'ouge itate'e horonate'e teige vesu'u bare ovami'uma."

Hitaga neāgano kurau nu'oraro

¹² Ebu ze Olive maāganono'o bare Ierusalemā neāga itiro. E'e ibiāga'e kilomita tiba heuāga.

¹³ Ze Ierusalemā neāga feurirotene, hitaga neāga itadu ze ēgē'a radiu'ete'e haba'a diuāgiro. E'e zamaāgano'e, Petero, Ioane, Iakobo, Aniderea, Firifo, Tomasi, Batolomeo, Mataio, Alofeo ubuga, niāga Iakobo, Zelote vazēga, niāga Simona, ebu Iakobo ubuga, niāga Iuda.

¹⁴ Ze ēgē nidu'a nu'oru'ena'a, zamaze tibunadu iāgaiāga kuraunu. Roāgae nu, zu Iesu vi'a Maria, zu Iesu negoāga duāguru zuni ze ēgē teite nu'oraunu.

Matia'a Iuda iāguri meiro

¹⁵ E'e madaāga 'ahogano Zuhi'a Boro mone azaāga nu'onu'o bo'āgano Petero'a iāgune edaro. Ze ēgē nidu'a'e maāga tiba zu gae aheu gaubanana (120) heuāga.

¹⁶ Ebu zina'a, "Nego nabudi, ibite Vine Zaāgōgani'a Davida neadu, buka zaāgōgano tirota'a'e hudaro. A'e Iuda'a Iesu obone tirote'e azaāga ibito zinirote'e hariāga.

¹⁷ Iuda'e Iesu'a inahe meirote'e tahī'aāga 'ahoga. Ane zuni emeēgē teite gau tiba hāgaido.

¹⁸ Rehano ani'e reva moniāga hina haba 'ahoga hoitiro. E'ea vadini ibine uite ovoiro, ebu ahi'ani'a fu'uradu isiāgani'a āgudau rururaro.

¹⁹ Hari 'adi'e Ierusalemā azaāga nidu'a igiro. E'ano'o ze ēgē'a haba a'a'e ze ēgē āgoereo Akeledama rae huniro. Goere e'e huga'e ru haba'a.

²⁰ Mazāgā Salamo zamaāgano 'ahige tiro, raena'a, 'Ane haba'e āgahuturano'i!

Vaze tiba zu e'ea mene radi'uma.' (Salamo 69:25)
Ebu

'Vaze 'ahogani'a ane gau iāgu'a me'uma.' (Salamo 109:8)

²¹ E'ano'o eme'e vaze 'ahoga me'uma, Iuda iāguri mouga. Zuhi'a Boro Iesu'a emeēgē teite radiudote'e madaāga nidu'a, emeēgē teite raudote'e vazeāga 'ahoga me'uma.

²² E'e madaāga'e, Ioane'a Iesu bapatizonirote'eano'o onamo Iesu emeēgē mazaono'o adure āgoha mae āghine itirote'e. Ebu ane zuni Iesu'a bare āgabode iāgunirote'e rae furenifine."

²³ E'ano'o zege'a vaze aheu meiro. Vaze 'ahoga'e Barasaba rae hune'ete'e Iosefa, niiga 'ahoga'e Iusito, ebu vaze 'ahoga'e Matia.

²⁴ Ebu ze Badi'a uminiro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ga'e vaze zama nidu'a edeiga. E'ano'o ihofo'i, vaze aheu 'adi bo'agano gae'a mate'e vazega'e iniu?

²⁵ Iuda'a modirote'e apostolo gauga igu'a mouga veize. Iuda'e ane haigai sau'a u'ano ane'a radi'uma haba'a diuigiro.

²⁶ Ebu ze'e e'e veize kaigusi arahoiga haigairotene, Matia meiro. E'ano'o Matia ani apostolo azaaga gaubanana tiba fare teite me'ode tibuniro.

2

Pentekosi madaaga Vine Zaogani'a ovairo

¹ Iesu'a bare gabode igunirote'e garugano fura fu'o zu aheu fare (7) radiotene, Pentekosi* madaaga meiro. E'e madaaga Zuhi'a Boro mone azaaga nidu'a haba tibano nu'oru radiro.

² E'e zamaaga zavara boro'a onae'ete'e teige guguiga boro'a adureono'o tabara gudau ovairo. E'e guguigan'i'a zege'a nu'orarote'e neiga iriva'oniro.

³ Ebu ire'a duhuru'ete'e heugani'a mazane teige rovotadu, vaze tiba tiba ranao duhuranoga horoniro.

⁴ Ebu Vine Zaogani'a e'ea radiunute'e azaaga nidu'a iriva'oziro, ebu Vine Zaogani'a ibito zenadu, goere 'ahoga 'ahogano goeriro.

⁵ E'e madaaga'e, Iuda azaaga haba 'ahoga 'ahogano radiu'ete'e'a, Pentekosi muiiga 'auogoga rae Ierusalema neiga onaadu e'ea radiunu. Ze'e Badi'a gubane'ete'e azaaga.

⁶ E'e haraaga igiotene, vaze guguvaigan'i'a isau onairo. Ebu ze zamaze 'ada'adaziro, mazaaga Zuhi'a Boro mone azaigan'i'a ane ane goereo goeroga igiro 'ahine. A'e Iuda azaigan'i'a haba 'ahoga 'ahogano radiu'ete'e goe'a.

⁷ Ebu ze zaguzaganadu, 'ahige reiro. "Adi duguru'e nidu'a Galilea azaaga rehano,

⁸ nouga'ahi emege tiba tiba goereo goeroga igi'ohe?

⁹ Eme'e Patia azaaga, Media azaaga, Elama azaaga, ebu Mesopotamia haba'ano, Iudea zu Kapadokia haba'ano, Ponto zu Asia haba'ano radiu'ete'e azaaga,

¹⁰ Ferigia zu Pamufulia haba'ano, Izipi haba'ano radiu'ete'e azaaga, zu Libia haba'a zamaaga Kurene neiga

---

* **2:1** Pentekosi goere e'e huga'e gae fu'o gaubanana (50). Igine Mode'ete'e Muiiga madaaganono'o me'ode onamo mada gae fu'o gaubanana meine, Pentekosi Muiiga madaaga me'uma.

uhīgano radiu'ete'e azaāga. Ebu Roma neāgano radiu'ete'e azaāga.

¹¹ E'e zamaāgano'e Iuda azaāga zu, Iuda mene azaāga rehano zamaze īihuradu Iuda azaāga teite kurau tiburu'ete'e azaāga. Ebu Kerete 'umuāga azaāga zu Arabia haba'a azaāga. Eme zeē'a Badi'a gigi'a haāgaiā emeēge tiba tiba īoere ra'ete'e igi'ohe."

¹² Ze zaguzagaro ebu zamaze 'ada'adaziro, ebu "Adi nagini?" rae īadititiro.

¹³ Rehano vaze nu'e īiriho zini'ena'a, 'ahige reiro. "Ze vaini vuāga borofe gageha."

Petero'a vaze īguāvaāga mazao haramiro

¹⁴ Ebu Petero'a apostolo azaāga gaubanana tiba fare (11) teite iāgune edanadu, vaze īguāvaāga mazao agoāga borofe'ena'a haramiro. "Iuda azaāga, zu Ierusalema neāgano radiu'ete'e azaāga nidu'a, e'e, haāgai 'ada'a nouge nouge fureranate'e rae bohanihi. Eē īoere fairu abito'i!"

¹⁵ Za'e 'adi duāguru'e vaini vuāga gageha rae zamare'e gaogi. Ze mene gageha. 'Adi 'ize oherebau, mada fu'o zu gazaāga fare (9 koroko). Vaze'e oherebau mene gagi'uma.

¹⁶ Rehano 'adi'e peroveta vazeāga Ioela'a amahi rae furenirote'e haāgaiān'i'a fureraneha.

¹⁷ 'Badi'a'a zi'ohe.

Mada īonaga madaāga madaāgano,
vaze nidu'a mazao eē Vine Zaāgoā
ovoe be'unadu, iriva'oz'i'uma,
Ebu ubudeze zu aboeze'a
eē hari rae fureni'uma.

Zae ohoze iziga iziga'e
Badi'a'a ihoze'ete'e haāgaiā
zamaze hina horoni'uma,
zu vaze boroboro'e Badi'a'a
ihoze'ete'e haāgaiā iāgune'uma.

¹⁸ E'e madaāga madaāgano tuāgure azaāga
āgu'a teige gau'e'ete'e (slaves),
ohoze zu roāgae mazao zuni
eē Vine Zaāgoā ovoe be'unadu,
iriva'oz'i'uma,
ebu zeē'e zuni eē īoere
rae fureni'uma.

¹⁹ Ebu eē'a zaguzaga'uma haāgaiā
adureo fureni'uma,
zu eē tahí gigi'a haāgaiā
rahao fureni'uma.

A'e ru, ire roga ebu īisi boro.

²⁰ Mada'e uzabora'uma, ebu

bato'e ru teige kanara'uma.
 E'e ġaruganobu'u Zuh'i'a mada boro
 zu manoġa hune'a onai'uma.
 21 Ebu Zuh'i'a Boro mazao
 umide'ete'e azaġa nidu'a'e
 ġabone hidi'uma.' (Ioela 2:28-32)

22 Isareała azaġa, ġoere 'adi ego'i! Za edeġa. Iesu, Nazareta neġa vazęga ani, Badi'a'a tuġunadu, gigi'a haġaiġa, zaguzaga'uma haġaiġa zu Badi'a tahi haġaiġa ġehaġa zae bo'aġano haġaido. Badi'a ani e'e haġaiġa Iesu mazaono'o haġaadu, Iesu'e ane'a tuġunirote'e rae deheniro.

23 Ebu Iesu ani zae 'evoreo ri'inirota'a'e, Badi'a'a amahi toġanirote'e zu furera'uma rae ederirote'e haġaiġa. Ebu za'e Badi'a goro ġoe'a aġu'a azaġa zeadu, satauroo ikokoneadu runediro.

24 Reħano e'e vazęga'e Badi'a'a rune zamaġano ġaniġanau'ete'eano'o mae vaġinadu, bare ġaboniro, mazaġa rune gigi'aġa'e Iesu obone touga mene idaġa 'ahine.

25 Davida ani Iesu hari 'ahige rae reiro.

'E'e mada nidu'a eġe uhiġano
 Zuh'i'a Boro horoninu.
 Mazaġa ani eġe eda'e moneo radiu'ohe.
 E'ano'o ġau 'ahogani'a zuni
 mene hagħi'uma.

26 E'ano'o zamahe'a matu'e'ohe,
 zu hebehe hina
 Badi'a nigune'ena'a, matu'e'ohe.
 E'a zamare'etene, ahirihe zuni
 runeono'o bare ġaboni'uma
 rae re'uma.

27 Mazaġa ġa'e eġe'a rudaune,
 vinehe rune haba'ano
 mene modi'uma,
 ebu ġae tuġure haġae hune'ete'e vazęga'e
 ahi'ani'a ruhuranoga veize
 mene modi'uma.

28 Ĝa'e ġabone ibiġa ihoheha.
 E'e ġae zamao matu'u hina
 iriva'ohi'uma.' (Salamo 16:8-11)

29 Nego nabudi, e hubehune zi'ohe. Vouġafe Davida'e rуданаду ġuriro, ebu ani idu'e izidi 'ize radiu'ohe.

30 Ani'e peroveta vazęga 'ahine, ani edeġa Badi'a'a ane mazao ġoe'a rinede tiro, raena'a, Davida mariga 'ahogani'a ane iġuri madu Kini re'uma.

³¹ Davida ani vesu'u furera'uma haḡaiḡa horone'ena'a, Keriso'a bare ġabode iğuni'uma hariḡa rae fureniro, raena'a, rune haba'ano ani mene modi'uma, zu ahi'a'e mene ruhura'uma.

³² Ebu Iesu 'adi'e Badi'a'a bare ġaboniro. Emeġe nidu'a e'e horonadu, rae furene'ohe.

³³ Ebu ani'e Badi'a eda'e moneo ohoniro, ebu Moga mazaono'o Vine Zaḡoḡa madu emeġe mazao ovoe be'unadu iriva'ofiro. Vine Zaḡoḡa'e Badi'a'a tuġuni'uma rae tirote'e. Ebu za'e e'e haḡaiḡa izidi 'ada horone'ete'e zu igi'ete'e.

³⁴ U Davida ani Keriso teige adure ġohha mene mae ġihine itiro. Rehano ani 'ahige reiro.

'Badi'a'a eġe Zuhi'a Boro niro.

Eġe eda'e moneo eħoroi!

³⁵ Onamoo eġe'a agireġo mae raharahazi'uma.' (Salamo 110:1)

³⁶ E'ano'o Isaraela azaġa nidu'a fairu edero'i! Zae'a satau-ronirote'e vazeġa, Iesu'e, Badi'a'a Zuhi'a Boro zu Keriso rae ohoniro."

³⁷ Ze e'e igirotene, zamaze tuġano babaharo, ebu Petero zu apostolo azaġa ġadiziro. "Negofe duġuru, eme nagini haġaine manoġa?"

³⁸ Petero'a naenaezina'a, "Zae nidu'a, zamaze ġihuno'i, ebu Iesu Keriso niġano bapatizo mo'i! 'Ougine Badi'a'a zae sau'a rae modi'uma, ebu Badi'a'a Vine Zaḡoḡa zini'uma.

³⁹ Badi'a'a ġoere 'adi rae tirota'a'e, Zuhi'a Boro emeġe Badi'a'a zamazi'uma azaġa nidu'a veize. A'e zae, ubudeze zu haba faġa faġa azaġa nidu'a."

⁴⁰ Ebu ani bare ġoere ġehaġa hina haramiro, zu bare bare iraduguziro, raena'a, "Haġai ve'oġa azaġa 'adi mazaono'o vaġinadu, ġabone mo'i!"

⁴¹ E'ano'o iniu iniu'a ane haramo mae ġihinirota'a'e bapatizoziro. Ebu e'e madaġano vaze maġa boro uġidu (3000) heuġa bapatizo madu zeġe moneo ragate mae zouziro.

Badi'a mone azaġa tibano nu'oraro

⁴² Ze'e zamaze tiba hanadu, apostolo azaġani'a ihozi-dote'e abito zinido ebu danatitido, tiburu ogaudio, zu tibano kuraudo.

⁴³ Ebu apostolo azaġani'a zaguzaga'uma haġaiġa zu Badi'a tahi gigi'a haġaiġa ġehaġa haġaido, ebu vaze nidu'a zamazeo Badi'a rihone runiro.

⁴⁴ Badi'a mazao firote'e azaġa nidu'a tibano nu'oru radiudo, ebu ġauze nidu'a ġahugotitido.

⁴⁵ Ebu habaze, neze zu toheze seronadu, iniu monize'a ferezinute'e nidu'a, zininu.

⁴⁶ Ze mada nidu'a Dibu'o Neğano tibano nu'oranadu kuraudo. Ebu ane ane neo matu'uzeta zu zama tiba teite ogau tiburaudo,

⁴⁷ zu Badi'a nigunido, ebu Ierusalem azağā nidu'a zeğe mazao matu'inu. Mada nidu'a Zuh'i'a Boro'a ġabone hide'ete'e azağā ragate ragate mae zouzido.

3

Odağā sau'a vazeğā fainiro

¹ Mada 'ahogano Petero zu Ioane'a kuru madağano Dibu'o Neğā itiro. A'e ġorava mone mada uğidu (3 koroko) zamağano.

² U ibiheta 'ahoga, niğā Irağā Manoğā ra'ete'e genağano, odağā sau'a vazeğani'a ehore radiro. Ani'e 'ouge fureniro, ebu mada nidu'a e'e haba'a tutune onamido, ebu Dibu'o Neğā diuğe'ete'e azağā mazao moni umidinu.

³ Ani Petero zu Ioane'a Dibu'o Neğā diuğihī ra'enogano horozadu, moni umiziro.

⁴ Rehano Petero zu Ioane'e ġiane runadu, Petero'a niro, raena'a, "Eme ġiafo'i!"

⁵ Odağā sau'a vazeğani'e ġau 'ahoga ini'uma rae zamare ġiaziro.

⁶ Rehano Petero'a niro. "E monihe o'o'a rehano, eğe mazao radiu'ete'e ġauğā ġani'uma. Eğe'a ġa'ohe. Iesu Keriso, Nazareta neğā vazeğā niğano iğunadu onamo'i!"

⁷ Ebu Petero'a ane eda'e 'evoreğā madu mae ġihinirotene, odağā zu kekeğani'a tabara inariro.

⁸ E'an'o'ani rafate iğunadu edaro, ebu oname onainu. Ebu rafate oname'ena'a zu Badi'a nigune'ena'a zeğe teite Dibu'o Neğā diuğiro.

⁹ Vaze nidu'a ane'a Badi'a nigune'ena'a oname'ete'e horonirotene,

¹⁰ ani'e Dibu'o Neğā ibihetağā, niğā Irağā Manoğano iğaiğā ehoradu, vaze mazao moni umidinute'e vazeğā rae reiro. Ebu ane mazao nagini'a furerarote'e u'ano, zaguzagau rudaro.

Petero'a Dibu'o Neğano haramiro

¹¹ Odağā manorirote'e vazeğani'a Petero zu Ioane hegote ragavinute'e zamağano, vaze nidu'a zaguzaganadu, zeğe vağe isau dure onairo. A'e Solomona tourağı ra'ete'e haba'ano.

¹² Petero'a vaze ġehağani'a onaoga horonirotene, ziro, raena'a, "Isaraela azağā, za nouga'ahi zaguzagau'ohe? Zu nouga'ahi ġiağiafe'ohe? Za'a zamare'etene, emeğe'a

gigi'afe hina vaze 'adi faina ga? Ga emege'a hube hune Badi'a gubane'ete'e u'ano faina ga?

¹³ Aberahamo, Isako, Iakobo, zu vougafe'a kurano hau-dote'e Badi'ağani'a ane tuğure vazega Iesu mae ite nigune ğihiniro. Rehano zae'a Pirato 'evoreo ri'iniro. Ebu Pirato'e tuğune bunihi rae zamariro rehano, zae'a Pirato zamao he'ehe'eniro.

¹⁴ Za'e Vaze Zağoga zu Duduğa he'ehe'eniro, ebu vaze runedirote'e vazega 'ahoga mae bunoga veize umidiro.

¹⁵ Za'e ğabone zini'ete'e Zuhı'aşa maro, rehano ani'e Badi'a'a runeono'o bare ğaboniro. Ebu eme e'e horonadu 'ada rae furene'ete'e.

¹⁶ Ebu Iesu mazao fie'ete'e u'ano vaze 'adi faineha. Za edege'a vaze 'adi'e mene edau ragavido. Iesu ni gigi'aşa u'ano zu Badi'a mazao fie'ete'e Iesu'a rifate'e u'ano vaze 'ada'a manore huneha. Zae nidu'a 'ada horone'ete'e.

¹⁷ Nego nabudi, ege edege'a, Iesu marote'e madağano bone za'e ağu'a, ani mazao nagini hağairota'a'e, zu zae vaze boroboro zuni ağu'a.

¹⁸ Rehano Badi'a'a peroveta azaşa nidu'a hebeono'o amahi rae furenirota'a'e Badi'a'a 'ahige hağae huniro, raena'a, 'Badi'a'a tuğunite'e Kerisoşa'e zaharani'uma.'

¹⁹ E'ano'o zamaze ğihunadu Badi'a mone ro'i, zae sau'a vuzu'e modoga!

²⁰ 'Ougine, Zuhı'a Boro'a vineze izifi'uma madağani'a onai'uma, ebu zae ğabozoga veize Badi'a'a amahi, Keriso rae ohonirote'e vazega tuğuni'uma. Niğ'a'e Iesu.

²¹ Rehano ani'e adureo 'ize radi'uma, onamo ğau nidu'a izifi'uma madağani'a onai'uma. A'e Badi'a'a amahi peroveta zağoga azaşa tuğuzadu rae furenirote'e hağaiğ'a.

²² Mose'a raena'a, 'Zuhı'a Boro zae Badi'a'a, zae bo'ağanono'o peroveta vazega 'ahoga ege heuğ'a zae veize tuğuni'uma. Ani'a nagini zite'e nidu'a ego hano'i!

²³ Iniu'a ani ğoere mene ego haune, zeğe nidu'a Badi'a'a meirote'e azaşa mazaono'o mae vağızadu ruizi'uma.'

²⁴ Samuela zu ane ğarunio peroveta azaşa onairote'e nidu'a zuni izidi fureru'ete'e ğauğ'a irina rae furenido.

²⁵ Za'e peroveta azaşa mariga, zu Badi'a'a zae vouga mazao rinede tirote'e ğoe'a meirote'e azaşa. Mazaşa Badi'a'a Aberahamo nina'a, 'Habao radiu'ete'e iduhuğ'a nidu'a'e marigoono'o manoğahе me'uma.'

²⁶ Badi'a'a ane Tuğure Vazega tuğunirotene, Isaraela azaşa zae mazao ibite tuğuniro, zae tiba tiba hağaise sau'anono'o mae vağızadu manoğa zinifine."

4

Petero zu Ioane oboze tiro

¹ Petero zu Ioane 'ize vaze ġehaġa ġoreze'ete'e zamaġano, dibu'o hau'ete'e azaġa, Dibu'o Neġa ġiane'ete'e boro, zu Sadukea azaġani'a zeġe u'a onairo.

² Ze'e apostolo azaġa aheu mazao maġune rudaro, mazaġa ze vaze ihoze'ena'a, Iesu'a runeono'o bare ġabodirote'e teige, vaze'e runeono'o bare ġabodi'uma rae, haraminu 'ahine.

³ E'ano'o Petero zu Ioane oboze tiro, ebu mada 'ai zuburiro 'ahine, ġu'a haba'ano ohozadu, e'ea baze irariro.

⁴ Reħano zeġe haramo igirote'e azaġa'e ġehaġani'a zeġe goere mae ġihiniro, ebu mae ġihinirote'e azaġa'e maġa boro fu'o (5000) heuġa re' itiro.

⁵ Irariotene, kanisoro azaġa, vaze boroboro zu goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a Ierusalema neġano nu'oraro.

⁶ Nu'onu'o zamaġano'e, dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa, niġa Anasi, ebu Kaiafa, Ioane zu Alesana, ebu dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa nabuga duġuru.

⁷ Petero zu Ioane'e zeġe zamao mae ohozadu ġadiziro, raena'a, "No'e gigi'aġa hina, ga iniu niġano odaġa sau'a vazeġa 'adi faineha?"

⁸ Ebu Petero ani Vine Zaġogani'a iriva'onadu ziro, raena'a, "Isaraela Kanisoro azaġa zu Iuda azaġa boroboro,

⁹ odaġa sau'a vazeġa mazao haġai manoġa haġaate'e zu nouge nouge ani fainate'e ġadimu'e hehe?

¹⁰ 'Ougine, zae zu Isaraela azaġa nidu'a 'adi edero'i! Iesu Keriso, Nazareta neġa vazeġa niġano vaze 'adi'e manore hunadu, zae zamao edau'ohe. Iesu'e zae'a satauroniro reħano, Badi'a'a runeono'o bare ġabonirote'e vazēga.

¹¹ Ani'e

'Zae, ne ogoru'ete'e azaġani'a,
he'ehe'enirote'e hadiġa reħano,
izidi du'e'ete'e hadiġa boro
re' onaeha.' (Salamo 118:22)

¹² E'ano'o Iesu ane'a da'o emeġe ġabofu'uma. Mazaġa haba nidu'a zamaġano Badi'a'a emeġe ġabofoga veize'e ane da'o tuġuniro."

¹³ Vaze boroboro'e, Petero zu Ioane'a inare ġoeroga horoziotene, zaguzagaro, mazaġa zeġe'a ġiazirotene, Petero zu Ioane'e mene mirihirote'e azaġa, edeġa o'o'a. Zu ze edeġa, anianine'e Iesu teite raudote'e azaġa.

¹⁴ Zuni odaġa sau'ani'a manorirote'e vazēgani'a Petero zu Ioane teite edanoga horoniro 'ahine, goere 'ahoga rouga mene idararo.

¹⁵ E'ano'o "Petero zu Ioane'e kanisoro nu'onu'o haba'anono'o mae buzo'i" radu, ze'e zege da'o go'aniro,

¹⁶ raena'a, "Eme zege mazao nagini haagaine manoga?" rae gadititiro. "Ierusalema azaaga nidu'a'e edeega, zege'a gigi'a haagaiiga boro haagaata'a'e. Eme zege haagai o'onoga mene idaga.

¹⁷ Rehano hari 'ada'a ne azaaga bo'agano bororatite'e 'uoga veize, riho goe'a zini'uma, raena'a, 'Iesu nizano vaze mazao ago bare goero'i!"

¹⁸ Ebu ze'e bare huze zouzadu, "Iesu nizano ago hune zu bare goero'i, zu ago hune zu bare ihozo'i!" rae ziro.

¹⁹ Rehano Petero zu Ioane'a naenaezina'a, "Zae'a zae bare gadizo'i! Badi'a ubumao, Badi'a goere mene egadu, zae goere egoga'e manoga ga?

²⁰ Mazaaga eme'e nagini horonirote'e zu igirote'e goe'a mene rae furenine'e mene idaga."

²¹ Ebu kanisoro azaagani'a bare riho goe'a zeadu, tuguze buziro. Ze'e adugano tuuzite'e ibiga mene horoniro, mazaaga nagini'a fureranate'e u'ano vaze nidu'a Badi'a niaga nigune radiro 'ahine.

²² Gigi'a haagaiaga manoriote'e vazeaga muriaga'e gae gazaaga gaubanana (40) vitinoga.

Iesu mazao fie'ete'e azaagani'a Badi'a mazao kuraro

²³ Petero zu Ioane'e tuguze buzirotene, Iesu mone azaaga vaage onamiro, ebu dibu'o hau'ete'e boroboro zu vaze boroboro'a zirote'e goe'a me'odo ziniro.

²⁴ Zege'a goere e'e igirotene, zamaze tibano teadu agoze borofe'ena'a Badi'a mazao kuraro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ga'e adure, raha, davara zu e'e zamaagano radiu'ete'e gauaga nidu'a haagairo.

²⁵ Gae'a Vine Zaagoaga tugunadu, gae tuigure vazeaga vougafe Davida hebeono'o goeriro, raena'a, 'Nougaduni Iuda mene azaagani'e maagine rudaro,

zu haba 'ahoga 'ahoga azaagani'e huga mene hidu'uma haagaiiga haagaihi rae neneganiro?

²⁶ Kini azaaga haba giane'ete'e'a utitoga radu onairo, ebu vaze gihia' gihiani'a

zege teite tibano nu'oraro,

Zuhi'a Boro Badi'a zu Keriso teite utitoga veize.' (Salamo 2:1-2)

²⁷ E'e haagaiiga'e hubehune fureraro. Heroda zu Pontio Pirato'a Iuda mene azaaga zu Isaraela azaaga teite Ierusalema

neğano nu'oranadu, Iesu matihi rae neneğaniro. Iesu'e ġae Tuğure Vazeğga zaġoġa, ġae'a Keriso rae ohonirote'e vazeğga.
 28 Rehano ze'e, ġae'a irina ġae gigi'ao zu urao furera'uma rae reirote'e haġaiġa Iesu mazao haġairo.

29 Zuhi'a Boro, izidi zeġe'a riho ġoe'a efate'e zamaro'i! Eme, ġae tuğure azaġa inara rifo'i, emeġe'a inare hunadu ġae ġoere rae furenoga veize!

30 Ebu evo'o 'eino'i, ugi azaġani'a manoroga, zu ġae tahi gigi'a fureno'i ebu zaguzaga'uma haġaiġa haġao'i, Iesu, ġae Tuğure Vazeğga zaġoġa niġano!"

31 Ze kurau hauġirotene, zeġe'a nu'orarote'e haba'ani'a hagahagariro. Ebu zeġe nidu'a Vine Zaġoġani'a iriva'oziro, ebu Badi'a ġoere inare rae fureniro.

Iesu mazao fie'ete'e azaġani'a ġauze ġahugo titiro

32 Iesu mazao fie'ete'e azaġa'e zama zu zamaroneze tibano tinu. Vaze 'ahogani'a "adi'e eġe da'o tohe" rae mene reiro, rehano "vaze nidu'a tohe" rae ġahugo titiro.

33 Ebu apostolo azaġani'a inare hune'ena'a Zuhi'a Iesu'a bare ġabodirote'e hariġa rae furene onaminu, ebu Badi'a ġahunone manoġa boro'a zeġe nidu'a mazao radiunu.

34 Ze tohe 'ahogani'a zu mene fereziro, mazaġa habazeta azaġa zu nezeta azaġani'a e'e seronadu, moniġa'e apostolo azaġa vaġe odohe onaadu,

35 zamazeo tiro, ebu moni'a fereze'ete'e azaġa ġahugo zinido.

36 Vaze 'ahoga, niġa Iosefa, Levi iduhu zu Kupro 'umuġa vazeğga. Ani'e apostolo azaġani'a Banabasi rae hunido. Ni e'e huga'e inara zini'ete'e vazeğga.

37 Banabasi ani'e ane haba seronadu, moniġa'e apostolo azaġa zamao tiro.

5

Anania zu Safira

1 Vaze 'ahoga niġa Anania. Inuga'e Safira. Ze habaze bo'aga tahiġa seroniro.

2 Ebu Anania ani inugeta ġoere idanadu, e'e moniġa nu'e obone tiro. Ebu ġaha'a da'o apostolo azaġa vaġe odohe onamadu, zamazeo tiro.

3 'Ougadu Petero'a nina'a, "Anania, nougadu zamaġo'e Satani'a iriva'onadu, Vine Zaġoġa mazao ġurireha? Ĝa'e seronirote'e moniġa ruga ġae veize obone teha.

4 Haba a'a'e, mene seronirote'e madaġano'e ġae haba. Seronirote'e enogano zuni e'e moniġa'e ġae moni. E'e hina ġae ura ġauġa haġaoga idaġa. Rehano ġa nougadu 'uguġa haġaiġa haġai'uma rae zamareha? De'uge mene

zamarifo. Ģa'e vaze mazao mene ġurira rehano, Badi'a mazao ġurireha."

⁵ Anania'e ġoere e'e igirotene, higau bauradu rudaro. Ebu e'e hariġa igirote'e azaġa'e nidu'a rihau rudaro.

⁶ Ebu Tahi'a iziga nu'a onaadu, dabua hina ahi'a 'umiro, ebu herate bunadu, ġuriro.

⁷ Mada uġidu (3 hours) enogano, inugani'a diuġi' onairo. Ani aġu'a nagini'a fureranata'a'e.

⁸ Ebu Petero'a ġadiniro, raena'a, "Eho'i! I'u'a odohe onaate'e moniġa'e zae haba seronirote'e moniġa hehe?" Ani'a naenaenina'a, "O'e, naeġa'e dei'e'e."

⁹ Petero'a niro, raena'a, "Noukaduni ġanine ġoere idanadu Zuhi'a Boro Vineġa so'oneha! Ĝiano'i! I'u gurate'e azaġani'e ibihetao e'e diuġi' onae'ete'e. Ĝae zuni zeġe'a herate buġadi'uma."

¹⁰ 'Ouge ra'ete'e zamaġano ani'e Petero oda babaġano higau bauradu rudaro. Ebu i'a gurirote'e tahi'aġa iziga izigani'a diuġi' onaadu Safira'a rуданога horoniro. E'ano'o herate bunadu i'a uhiġano ġuriro.

¹¹ Ekalesia azaġa nidu'a zu e'e hariġa igirote'e azaġa nidu'a'e rihau rudaro.

Apostolo azaġani'a vaze ġehaġa faiziro

¹² Apostolo azaġani'a Badi'a tahi gigi'a haġaiġa zu zaġuzaga'uma haġaiġa ġehaġa vazevaze bo'aġano haġaido, ebu Iesu mazao fie'ete'e azaġa nidu'a Solomona touraġio nu'oraudo.

¹³ Iesu mazao mene fie'ete'e azaġa'e zeġe teite 'auġoga mene idaġa 'ahine, tibani zuni mene 'auġiro, rehano vazevaze'a Iesu mazao fie'ete'e azaġa horozadu, "Ze'e vaze manoġa." reiro.

¹⁴ Rehano oħoze zu roġae ġehaġani'a Iesu mazao fiadu, ragate ragate me'ode tibuzido.

¹⁵ 'Ougadu ibi genaġano zuni, ugi azaġa tutuze onaadu, geda rana bazuze tido, Petero'a ibio onaadu zeġe uhiġano vitatite'ea, ane ahiri zauhaġani'a zauhazite'eba, ugize'a manoroga.

¹⁶ Ebu Ierusalema uhiġa neġa neġanono'o zuni vaze ġuġuvaġani'a ugi azaġa zu vine sau'ani'a rana reirote'e azaġa tutuze onaido, ebu zeġe nidu'a'e manorido.

Apostolo azaġa sausauziro

¹⁷ Ebu dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa zu ane teite rau'ete'e azaġa nidu'a ahiahize ruziro. Ane teite rau'ete'e azaġa'e Sadukea azaġa.

¹⁸ E'ano'o ze'e apostolo azaġa oboze teadu, ġu'an oħoziro.

¹⁹ Rehano Zuhi'a Boro tuğure viga'a e'e ohe'ano ġu'a neğā ibihetağā vava'adu mae buziro.

²⁰ Ebu tuğure viga'a zina'a, "Onamo'i, ebu Dibu'o Neğā zamağano edanadu, ġabone iziga 'adi hariğā nidu'a vazevaze me'odo zeno'i!"

²¹ E'e egadu irarirotene, Dibu'o Neğā diuğadu, vazevaze ihoziro.

U dibu'o hau'ete'e ġihi'ağā zu ane teite rau'ete'e azağani'a nu'oranadu, kanisoro azağā zu Isaraela vaze boroboro nidu'a huze nu'oziro, ebu apostolo azağā ġu'a neğanono'o tutuze onaoga veize vaze tuğuziro.

²² Rehano zeğe'a ġu'a neğano feurirotene, apostolo azağā mene horoziro. E'ano'o bare onamadu, zina'a,

²³ "Ğu'a neğā ibihetağā'e fairu biroga, zu ġu'a neğā gadine'ete'e azağā'e ibihetao edau'enoga horoneha. Rehano ibiheta vava'atene, zamağano'e vaze 'ahoga mene horoneha."

²⁴ E'e hariğā igirotene, Dibu'o Neğā ġiane'ete'e boro zu dibu'o hau'ete'e boroboro'e e'e hağaiğanono'o nagini'a furera' onami'uma, rae zamare 'ada'adaziro.

²⁵ Ebu vaze 'ahogani'a onaadu, ziro, raena'a, "Ğiano'i! Zae'a ġu'a neğano ohozate'e azağani'e Dibu'o Neğā zamağano edanadu, vaze ihoze'ohe."

²⁶ E'ano'o Dibu'o Neğā ġiane'ete'e boro'a ane tahi'a teite onamadu, apostolo azağā tutuze bare onairo. Ze mene agato ziniro, mazağā vaze rihoziro, iğite vazevaze'a mağunadu hadi hina zimi ruzi'uma rihoğā.

²⁷ Ebu apostolo azağā tutuze onairotene, kanisoro azağā zamao ohoziro, ebu dibu'o hau'ete'e ġihi'ağani'a ġadiziro, raena'a,

²⁸ "Eme goro ġoe'a riğā zae ziniro, vaze 'adi niğano vazevaze mene ihozoga. Rehano Ierusalema azağā nidu'a zae'a ihoze hauğadu, vaze e'e'a rudarote'e aduga'e emeğe rana ti'ohe"

²⁹ Petero zu apostolo azağani'a naenaezina'a, "Eme Badi'a ġoere igi'uma, u vaze ġoere'e mene igi'uma.

³⁰ Iesu'e zae'a satauroo midau teadu rudaro rehano, vrouğafe'a kurano haudote'e Badi'ağani'a runeono'o bare ġaboniro.

³¹ Izidi e'e vazeğā'e vaze ibito zini'uma Zuhi'ağā, zu vaze ġabozı'uma vazeğā radu, Badi'a'a ane eda'e moneo ohoniro. A'e Isaraela azağani'a zamaze ġihunadu, sau'aze Badi'a'a rae modoga veize.

³² Eme'e e'e hağaiğā horonadu rae furene'ohe, zu Vine Zağoga zuni e'e rae furene'ohe. Vine Zağoga'e Badi'a'a ane ġoere igi'ete'e azağā mazao tuğuniro."

Gamaliela'a iradugu ġoe'a ziniro

³³ Kanisoro azaġani'a Petero ġoere igirotene, maġune rudaro, ebu zimi ruzihi reiro.

³⁴ Rehano Farisea vazeġa 'ahoga, niġa Gamaliela'a kanisoro azaġa bo'aġano iġūne edaro. Ani'e goro ġoe'a ihoze'ete'e vazeġa, ebu vaze nidu'a ani gubaniro. Ani zina'a, "Ahi duġuru gezo enona tuġuze buzo'i!"

³⁵ Ebu ane'a kanisoro azaġa ziro, raena'a, "Isaraela azaġa, fairu zamaro'i, 'adi duġuru mazao nagini haġaihi ra'eta'a'e!

³⁶ Muri nu onamirote'e'a, Teuda'a iġunadu, 'E'e nihe boro' radu, vaze maġa ġazaġani'a (400) ani hegħotiro. Rehano ani'e mau runiro, ebu ani hegħotirote'e azaġa nidu'a'e ferefere'uhiro. Ebu ani'a haġaidote'e haġaiġa'e nidu'a haugħiro.

³⁷ Ani ġarugano, vaze nidu'a ni meirote'e (census) madaġano, Galilea vazeġa niġa Iuda'a iġunadu, vaze nu zamazadu Roma gavamani teite utihi reiro. Rehano ane zuni mau runiro, ebu ani hegħotirote'e azaġa'e ferefere'uhiro.

³⁸ Eġe iradugu ġoe'a 'ahi'e'e. 'Adi duġuru mazao ġau 'ahoga ago haġao'i! Tuġuze buzo'i! Mazāga haġai 'adi'e vaze mazaono'o reine'e, ane'a hauġi'uma.

³⁹ Rehano haġai 'adi'e Badi'a mazaono'o reine'e, za 'uoga mene idara'uma, zu za'e Badi'a utito ha'uma."

⁴⁰ Ebu zeġe'a Gamaliela ġoere mae ġihiniro, ebu apostolo azaġa huze zouzadu, uti azaġani'a masiziro. Ebu "Iesu niġano ago ġoero'i!" rae zeadu, tuġuze buziro.

⁴¹ Apostolo azaġa'e kanisoro neġanono'o matu'e'ena'a buaro, mazaġa ze'e Badi'a'a ane ubumao ra'ete'e azaġa radu, Iesu niġa u'ano nize sausaune'ete'e zamaġano tuġuziro 'ahine.

⁴² Ebu ze'e mada nidu'a Dibu'o Neġa zamaġano zu ne tibatibano ihozido, ebu "Iesu'e Keriso" raena'a, hari manoġa ihozido zu haramido.

6

Zuhi'a Boro tahi'a danazoga gaugħano vaze fu'o zu aheu fare oħoziro

¹ Zuhi'a Boro tahi'a a ġeharu onaminute'ea, Iuda azaġa bo'aġano, Giriki ġoe'ano ġoere'ete'e'a, Heberu ġoe'ano ġoere'ete'e mazao ufeta ġoeriro. Ze'e raena'a, "Mada nidu'a ogomu ġahuge'etene, eme ġozoba'e ogomu moneo iġize mode'ohe."

² E'ano'o apostolo azaġa gaubanana aheu fare'a (12) Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a nidu'a nu'ozadu ziro, raena'a, "Eme, apostolo azaġa'e Badi'a ġoere haramoġa mene

haǵaadu, ogomu ǵahuge'ete'ea mada hauǵoga'e mene idaǵa.

³ Nego nabudi, zae bo'aǵanono'o vaze fu'o zu aheu fare (7) ohozo'i! Zae'a ǵiazadu, zamazeo Vine Zaǵogani'a iriva'oze'ete'e zu faifaine zamare'ete'e azaǵa mo'i! Eme e'e gauǵa zeǵe 'evorao ri'ini'uma."

⁴ U eme mada'e kuru zu haramo moneo da'o ti'uma."

⁵ Goere e'e igirotene, zeǵe nidu'a e'e ǵoe'a mae ǵihiniro. Ebu vaze 'ahoga niǵa Stefano meiro. Ani'e Badi'a mazao fie gigaru'ete'e zu Vine Zaǵogani'a iriva'one'ete'e vazeǵa. Zuni Firifo, Porokoro, Nikanoro, Timona, Pamena zu Antioka vazeǵa, niǵa Nikolao meiro. Nikolao'e Iuda mene vazeǵa rehano, zamaǵa ǵihunadu Iuda azaǵa teite kurau tiburu'ete'e vazeǵa.

⁶ Ze apostolo azaǵa zamao ohoziro, ebu apostolo azaǵani'a kuranadu, 'evoreze zeǵe rana tiro.

⁷ Ebu ze Badi'a ǵoere harame ǵehane onamiro. Ebu Zuh'i'a Boro tahi'a'a Ierusalema neǵano ǵeharu onamiro, zu dibu'o hau'ete'e azaǵa ǵehaǵa zuni Iesu mazao fiiro.

Stefano obone tiro

⁸ Stefano'e Badi'a'a ǵahunone manoǵa zu gigi'a boro hina iriva'oniro 'ahine, vaze bo'aǵano zuguzaga'uma haǵaiǵa zu Badi'a tahi gigi'a haǵaiǵa boroboro haǵaido.

⁹ E'e madaǵano'e, ǵuitarote'e teige tuǵure vazeǵa haǵairote'eano'o vaǵinirote'e azaǵani'a Iuda azaǵa kuru neǵa 'ahogano nu'oraudo. E'e kuru neǵa'e tuǵure vazeǵanono'o vaǵinirote'e azaǵa kuru neǵa rae huniro. U mada 'ahogano, e'e azaǵa nu'a Stefano teite ta'iro titiro. Ze'e Iuda azaǵani'a Kurene haba'anono'o, Alesandria neǵanono'o, Kilikia haba'a zu Asia haba'anono'o onairo.

¹⁰ Stefano ani Vine Zaǵogani'a iriva'onadu faifaine zamare'ena'a ǵoeriro 'ahine, ze naenaenouga mene idararo.

¹¹ E'ano'o ze sifu vaze nu so'oze tuǵuzadu 'ahige rae fureniro, raena'a, "Stefano ani Mose zu Badi'a rae sausaunoga emeǵe'a egeha."

¹² E'ano'o zeǵe'a vaze ǵuguvaǵa, vaze boroboro zu goro ǵoe'a ihoze'ete'e azaǵa tutuze so'ozadu, harae iǵuniro. Ebu ze Stefano obone teadu, kanisoro azaǵa zamao tutune onamiro.

¹³ Ebu zeǵe'a vaze nu tuǵuzadu ǵuriro ǵoe'a rae fureniro, raena'a, "Vaze 'adi'e Dibu'o Neǵa zu Mose goro ǵoe'a rae sausaune'ena'a mene ǵonabe'ohe."

¹⁴ Ani 'ahige rae rouga egeha. 'Iesu, Nazareta neǵa vazeǵani'a Dibu'o Neǵa fahi'uma, ebu Mose'a emeǵe mazao ri'inirote'e haǵaiǵa'e ǵihuni'uma.' "

¹⁵ Kanisoro azağā nu'onu'o zamağano ehorinute'e azağā nidu'a Stefano ġiane runirotene, ani irağ'a'e tuğure viga heuğā horoniro.

7

Stefano'a kanisoro azağā zamao ġoeriro

¹ E'ano'o dibu'o hau'ete'e ġihi'ağani'a ġadiniro, raena'a, "Zeğe'a ġae rana ti'ete'e ġoe'a'e huga hehe?"

² Stefano'a naenaeniro, raena'a, "Nego nabudi, eğe'a ġoerite'e egono'il! Agağā Boro Badi'ağani'a vouğafe Aberahamo mazao fureraro, ani 'ize Mesopotamia haba'an radiunute'ea. A'a'e ane'a Harani neğā 'izema onamogano.

³ Ebu Badi'a'a Aberahamo niro, raena'a, 'Ğae haba zu nabugo mode iğuno'i! Ebu eğe'a iho'ite'e haba'a onamo'i!"

⁴ E'ano'o ane'a Kaledea azağā haba modadu, Harani neğā onamadu e'ea radiunu. Ebu mogani'a e'ea ruderote'e enogano, Badi'a'a bare tuğunadu, zae'a izidi radiu'ete'e haba'a 'adi onairo.

⁵ Rehano e'e madağano'e Badi'a ani haba tahiğani zuni Aberahamo mene haro. Rehano Aberahamo ubuga'e 'izema furenogano, Badi'a'a ane mazao ġoere rae tina'a, 'ahige reiro. 'Ga zu ġae marigo, ġarugoo onaite'e azağani'a haba 'adi me'uma.'

⁶ Ebu Badi'a'a 'ahige rae niro, 'Ga marigo'e haba fağano radi'uma, ebu muri mağā ġazağā (400) ġuitarote'e teige tuğure hağae'na'a, gaui'uma, ebu tuğuze sausauze ruzi'uma.

⁷ Ebu marigo tuğutuğuzirote'e azağā, zeğe hağai sau'a naeğā, eğe'a hağai'uma. E'e ġaruganobu'u marigo'e e'e haba'a mode onaadu, haba 'adao eğe mazao kura'uma.

⁸ Ebu Badi'a'a Aberahamo'e ane mone reifine ane teite ġoere rinede tiro. Ebu Badi'a'a ġoere rinede tirote'e rae furenoga radu, 'Ohoze ahiri rana iğuri hağao'i' rae reiro. E'ano'o ubuga Isako'a furerarotene, mada fu'o zu uğidu fare (8) meirotene, ahi'a rana iğuri hağairo. Ebu Isako ubuga'e Iakobo, ebu Iakobo ubuga'e vouğafe gaubanana aheu fare (12). Ebu zeğe mazaono'o Iuda azağani'a ġehararo.

⁹ Iakobo ubuga duğuru'e negoze Iosefa mazao ahiahi meiro 'ahine, Iosefa'e vaze mazao seroniro, ebu hoitirote'e vazeğani'a Izipi haba'a tutune onamiro, ġuitarote'e teige tuğure vazeğā hağafine. Rehano Badi'a'e Iosefa teite radiudo,

¹⁰ ebu ani aduga hididote'e zamağanono'o mae vağinido. Badi'a'a edeğā boro Iosefa haro 'ahine, Izipi kiniğā Farao'a Iosefa'e manoğā rae horoniro. Ebu Farao ani Izipi haba'a

nidu'a zu ane ġau nidu'a ġianoga veize Iosefa'e Izipi ġihi'ağano mae ohoniro.

¹¹ Ebu zahara boro'a Izipi zu Kanana haba'a nidu'ao furerarotene, e'e azaġa ġaboneze'a rirau ġouriro. Aġife Iakobo duğuru zuni ogomuze'a hauġiro.

¹² Ebu Iakobo ani, Izipi zamaġano ogomu'e'e ra'ete'e igirotene, ubuga duğuru tuğuziro, ogomu nu hoitoga veize. A'e Izipi haba'a onamirote'e ġadaheġa.

¹³ Ĝae aheuġano tuğuzirotene, Iosefa'a negoġa duğuru ihoziro, ani'e iniu. Ebu Farao zuni Iosefa negoġa duğuru'a onairote'e hariġa igiro.

¹⁴ Ebu Iosefa ani mogha Iakobo zu nabuga nidu'a onaoga veize ġoere tuğuriro. Negoġa, nabuga nidu'a'e ġae fu'o zu aheu fare gaubanana zu fu'o fare (75).

¹⁵ E'ano'o Iakobo ani Izipi haba'a onamiro, ebu ane zu ubuga nidu'a'e e'ea rudaro.

¹⁶ Ahirize'e Sekemu haba'a odohe onairo, ebu Aberahamo'a hoitirote'e iduġano ġuriro. A'e Aberahamo'a Hamoro ubuga duğuru mazaono'o Sekemu haba'ano moni hina hoitirote'e haba'a.

¹⁷ Ebu Badi'a'a irina Aberahamo nirote'e ġoe'ani'a* huda'uma madaġani'a hanitirotene, Isaraela azaġa'e Izipi haba'ano ġehararo.

¹⁸ U kini 'ahoga, Iosefa hariġa aġu'a vazeġani'a Izipi kinīġa reiro.

¹⁹ Ani'e goro ġoe'a sau'a ohonadu, aġife duğuru sausauze ruziro, ebu 'Eneze guraġa mae modo'i, zeġe rusanoga veize!' rae tuğutuğuziro.

²⁰ E'e zamaġano Mose'a fureraro. Ani'e Badi'a ubumao ene manoġa tauġi. Ebu bato uġidu ani'e Mose ane mogha neo ġubuniro.

²¹ Mose ani enoneo ti modirotene, Farao aboġani'a horone madu, ane ubuga raena'a ġubune borofiro.

²² Ebu Mose'e Izipi azaġa edeġa nidu'a ma'ena'a bororaro, ebu inaraġeta ġoerido zu haġaiġa haġaido.

²³ Mose ani muriġa ġae ġazaġa gaubanana (40) reirotene, ane nabuga Isaraela azaġa ġiazi' onamihhi reiro.

²⁴ Ane'a ġiazi' onamirote'e zamaġano, Izipi vazeġa 'ahogani'a Isaraela vazeġa 'ahoga sausaune'enogano horoniro. E'ano'o ani'a danane'ena'a, e'e naeġa haġaihi radu Izipi vazeġa mau runiro.

---

* **7:17** A'e Isaraela azaġa Izipi haba'ano ġutarote'e teige tuğure azaġa haġairote'eano'o Badi'a'a mae vagizi'uma reiro.

²⁵ Mose ani 'ahige rae zamariro, nabuga duğuru'e ederi'uma, ani'e zeğe danazoga veize Badi'a'a tuğuneha. Rehano ze 'ouge mene zamariro.

²⁶ Irarirotene, bare onamiro, ebu Isaraela vazeğä aheu'a utite'enogano horoziro. Ani utize'a hauğoga veize 'ahige rae ziro, raena'a, 'Nouga'ahi ǵa negoğota sausautite'ohe?'

²⁷ Rehano nabuga sausaune'ete'e vazeğani'a Mose duine vağinadu 'ahige reiro, raena'a, 'Ga'e iniu'a emeğe zuhi'afi'uma zu kotafi'uma vazeğano oho'iro? Ga'a mene zuhi'afi'uma.

²⁸ Ga'e ohoğore Izipi vazeğä mau runate'e teige eğe zuni uğuhiji ra'e hehe?'

²⁹ Mose'a ǵoere e'e igirotene, ani Midiana haba'a ferau onamiro, ebu ani gariğä rehano e'ea radiudo, ebu hahuradu ubuga aheu reiro.

³⁰ Muri ǵae ǵazağä gaubanana (40) enogano Sinai maǵa uhiğano haba boha'ano butu'a duhuru radiu'ete'e zamaganono'o, tuğure viga'a Mose mazao fureraro.

³¹ Mose ani butu'a kode duhuru'enogano horonirotene, "Omo'e nagini?" rae zamariro. Ani fairu ǵianoga radu uhiğan onamirotene, Zuhi'a Boro ago igiro.

³² E'e vouğago Badi'a. Aberahamo, Isako, Iakobo duğuru Badi'a.' Mose ani e'e igirotene, rihanadu rereraro, ebu ehamanoga zu mene idararo.

³³ Ebu Zuhi'a Boro'a nina'a, 'Tamaka mae vağino'i, mazağä ǵae'a edau'ete'e haba'a'e zağoğa.'

³⁴ E hubehune Izipi haba'ano Isaraela azağä sausaufe'ete'e horozeha, zu ǵanığanau'ete'e egeha. E'ano'o aduganono'o mae vağızoga veize ovaeha. Izidi ǵa'e Izipi haba'a bare tuğu'e onami'uma.'

³⁵ Mose 'adi'e Isaraela azağani'a he'ehe'ene'ena'a, 'ahige nirote'e vazeğä. 'Ga'e emeğe zuhi'afi'uma zu kotafi'uma vazeğano iniu'a oho'iro? Ga'a mene zuhi'afi'uma.' Rehano Mose ani'e Isaraela azağä zuhi'azite'e zu aduganono'o mae vağızite'e veize Badi'a ane'a tuğuniro. A'e butu'a kode duhuru'ete'e zamağano tuğure viga'a Mose mazao fureranadu, ǵoere e'e haro.

³⁶ Ebu Mose ani Isaraela azağä Izipi haba'anono'o tutuze vağıziro. E'e zamağano zaguzaga'uma haǵaiğä zu Badi'a tahi gigi'a haǵaiğä haǵaido. Ebu Izipi haba'ano zu Davara Kanağä ra'ete'ea, ebu haba boha'ano muri ǵae ǵazağä gaubanana (40) 'ouge haǵaido.

³⁷ Mose 'ada'a Isaraela azağä 'ahige rae ziro, raena'a, 'Badi'a'a zae bo'ağanono'o peroveta vazeğä 'ahoga eğe heuğä tuğuni'uma.'

³⁸ Mose ani haba boha'ano vouğafe nu'onu'o zamağano radiro. Ebu vouğafe zu tuğure viga nemağano edaunu. Ebu Sinai mağano tuğure viga'a Mose teite ġoeradu, ġabone goe'a haro, ebu emeğe mazao zuni ri'iniro.

³⁹ Rehano vouğafe'e Mose ġoere egoga mene urato haro. Ebu Mose he'ehe'enadu, zamaze hena, Izipi haba'a bare onamihi reiro,

⁴⁰ ebu Aroni nina'a, 'Emeğe ibitofoga veize badi'a nuğو hağaofo'il! Mose ani Izipi haba'anono'o tutufe vağifiro rehano, izidi ani mazao nagini'a fureranata'a'eeme ağu'a.'

⁴¹ E'ano'o ze ġuriro badi'ağa boromakau ubuga irağano hağairo. Ebu ze ani dibu'o hanadu, 'evoreze hina hağairote'e badi'ağa nigune'ena'a e'e matu'uğha hağairo.

⁴² E'ano'o Badi'a'a ġaruni ziniro, ebu zeğe'a mada, bato zu buzuva mazao kuranoga rae re'ore'oze modiro. Hağai a'a'e peroveta azağani'a buka zağoga zamağano tiro, raena'a, 'Isaraela azağ'a, za'e haba boha'ano muri ġae ġazağ'a gaubanana (40) eğe, mene dibu'oniro zu ġahunoniro.

⁴³ Za'e badi'a 'ahoga, niğā Moroko, ane kuru neğā taruhağ'a, zu badi'a rae hune'ete'e buzuvağ'a 'ahoga, niğā Refani, zae'a kurano hanoga radu hağairote'e badi'ağa herate ragavinu. E'ano'o za'e, eğe'a Babulonia haba'a ro'ane, haba fağano tuğuze modi'uma.' (Amos 5:25-27)"

⁴⁴ Stefano'a bare 'aune ġoere'ena'a, "Vouğafe'a haba boha'ano radiudote'e madağano, zeğe mazao'e Mose goro goe'a ti'ete'e taruhağ'a 'e'e. A'e Badi'a'a Mose neadu, nouge nouge horonirote'e ġauğ'a idane hağairo.

⁴⁵ Muri nu enogano vouğafe'a moze mazao taruha e'e mae 'auniro. Ebu Badi'a'a Iuda mene azağ'a haba 'adaono'o hegoze vağizadu, Iosua'a vouğafe ibito zini'ena'a haba 'adi meiro. Ebu taruha e'e odohe diuğadu, e'ea ohoniro, onamo Davida'a fureraro.

⁴⁶ Davida'e Badi'a'a urato haro. Ebu ani'a Badi'a umine'ena'a, vouğafe Iakobo'a kurano haudote'e Badi'ağani'a radi'uma neğā ogoratihi reiro.

⁴⁷ Rehano e'e neğā'e Davida ubuga, Solomona'a Badi'a veize ogoraro.

⁴⁸ Rehano Niğā Hitaga Hune Badi'ağani'e vaze'a hağae'ete'e neğano mene radi'uma. E'e raena'a, peroveta vazeğ'a 'ahogani'a 'ahige reiro.

⁴⁹ 'Zuh'i'a Boro'a 'ahige ra'ohe. Adure'e eğe ehoro haba'a,

zu raha'e ege oda ohone ti'ete'e haba'a.
 E'ano'o za'e ege ne ogoronouga
 mene idāga,
 zu ege'a radi'uma haba'a
 ogoronouga mene idāga.

⁵⁰ Adure zu raha ġauġa nidu'a
 ege 'evore hina haġairo.' (Isaia 66:1-2)

⁵¹ Za'e teġa riġa azaġa! Zamaze'e tuġa zu Badi'a ġoere
 mene egohu'ohe. Ebu Vine Zaġoġa iġaiġa hezaho hau'ohe.
 Zae vouġa'a haġaidote'e haġaiġa, zae zuni haġae'ohe.

⁵² Peroveta azaġa bo'aġano zae vouġa'a mene
 sausanidote'e vaseġa 'ahoga 'e'e ga? Vaze Duduġani'a
 onaite'e hariġa irina rae furenirote'e azaġa zuni zeġe'a
 zimi ruzido. Ebu izidi za'e e'e vaseġa onairotene, revo
 hanadu mau runiro.

⁵³ Za'e Badi'a'a tuġure viga tuġuzadu goro ġoe'a meiro,
 reħanġo goro ġoe'a a'a'e hezaho haro."

Stefano hadi hina mau runiro

⁵⁴ Stefano ġoere igirote'e azaġa'e zamaze ġugize ruziro,
 ebu ani mazao ġononeze atitiro.

⁵⁵ Reħano Stefano'e Vine Zaġoġani'a iriva'onadu, adure
 ġohani ġiane'egano, Badi'a agaġani'a borofe agaru'ete'e
 horoniro, zuni Iesu'a Badi'a eda'e moneo edanoga horoniro.

⁵⁶ Ebu Stefano'a raena'a, "ġiano'i! E adure'a bohatanoga
 horone'ohe, ebu Vaze Ubugani'a Badi'a eda'e moneo
 edau'ete'e horone'ohe."

⁵⁷ E'e igirotene, ze 'evoreze hina teġaze 'uiro, ebu huau
 borofe'ena'a, zeġe nidu'a ani u'a dure onamiro.

⁵⁸ Ebu Ierusalema neġanono'o ahase onamadu, hadi hina
 mau sausauniro. Kota zamaġano ġuriro ġoe'a Stefano
 rana ri'inirote'e azaġani'e dabuaze mae vaġinadu, ene iziga
 'ahoga, niġa Saulo oda babaġano tiro.

⁵⁹ Zeġe'a hadi hina mau'ete'e zamaġano, Stefano ani
 Badi'a mazao kurau radiro, raena'a, "Zuhi'a Iesu, ege vine
 mae ġihino'i!"

⁶⁰ Ebu obenaġa hina tuġadu huar, raena'a, "Zuhi'a Boro!
 Zeġe haġai sau'a 'adi naeġa zeġe rana ago to'i!" Ani 'ouge
 reirotene, 'ai iriga ri'iro.

8

¹ Stefano mau runirota'a'e, Saulo ani mae ġihiniro.

Ekalesia azaġa sausauziro

Stefano'a rudarote'e madaġano Ierusalema ekalesia
 azaġa sausauze ruze'ete'e haġaiġani'a fureraro. E'ano'o

zeġe nidu'a zeġe zeġe edeġano Iudea zu Samaria haba'a ferau onamiro, u apostolo azaġa'e mene.

² Rehano Badi'a hubehune gubane'ete'e azaġa nu'e Stefano ahiri mae ġuriro, ebu niaro zu zamaze are rudaro.

³ E'e zamaġano Saulo ani neġaneġa diuġadu, oħoze roġae ahase buzadu ġu'ano oħozido, ebu ekalesia mae ġuzuhe onamiro.

Firifo'a Samaria haba'a onamiro

⁴ Ekalesia azaġa, Ierusalema neġanono'o ferarota'a'e, haba'a haba'a onaminutene, Badi'a ġoere haramido.

⁵ Firifo ani Samaria haba'ano ne 'ahoga ovoadu, Keriso hari haramiro.

⁶ Vaze ġuġuvaġani'a Firifo haramo igiro, zu Badi'a tahi gigi'a haġaiġa haġaoga horonirotene, zeġe nidu'a Firifo haramo faifaine abito haro.

⁷ Mazaga vine sau'a sau'ani'a, zeġe'a ragano reinute'e azaġa ġehaġa mazaono'o ġihau bagaġa huau ġaniġanau'ena'a buaudo. Ebu ahi'a mene haganinute'e azaġa zu oda sau'a azaġa ġehaġani'a manorido.

⁸ E'ano'o e'e neġano'e matu'u boro'a iri'aviro.

Nabone vazegħa, niġa Simona

⁹ Vaze 'ahoga, niġa Simona ani, Firifo'a 'izema onaogano e'e neġano radiunu. Ani'e muri nu zamaġano baidi zu naħo gauġa haġaido, ebu Samaria azaġa e'e horonirotene, zaguzagħaudio. Ani ane'a bare "nihe boro" raena'a, niġa mae ġihinido.

¹⁰ Ebu Samaria azaġa, zuhu'anono'o onamo boro ġonaga nidu'a, ani ġoere faifaine abito haunu, raena'a, "Vaze 'adi'e Badi'a gigi'ani'a rana radu gigi'aga furene'oħe. E'e badi'aga'e 'gihi'a rae hune'ete'e." reinu.

¹¹ Ani amahi baidi zu naħo gauġa haġaadu, vaze zaguza-guzinute'ea, ani ġoere ego haunu.

¹² Rehano Firifo'a Badi'a a zuhi'azi'uma hariġa manoġa zu Iesu Keriso ni rae haramirotene, ze ani ġoere'e hube rae ġihiniro, ebu oħoze zu roġae, bapatizo meiro.

¹³ Ebu Simona ane zuni, e'e ġoe'a mae ġihinadu, bapatizo meiro, ebu Firifo hegote ragavinu. Zuni Firifo'a Badi'a tahi haġaiġa zu gigi'a haġaiġa boroboro haġaoga horonidotene, zaguzagħaudio.

¹⁴ Samaria azaġani'a Badi'a ġoere mae ġihinirotte'e hariġa, apostolo azaġani'a Ierusalema neġano igirotene, Petero zu Ioane'e Samaria azaġa u'a tuġuziro.

¹⁵ Ebu ze e'ea feurirotene, Samaria azaġa veize kuraro, zeġe'a Vine Zaġoġa mouga veize,

¹⁶ mazaǵa Vine Zaǵoǵani'e zeǵe zeǵe mazao 'ize mene ovainu. Rehano ze'e Zuhi'a Boro Iesu niǵano bapatizo da'o meiro.

¹⁷ Ebu Petero zu Ioane'a 'evoreze zeǵe rana tirotene, ze'e Vine Zaǵoǵa meiro.

¹⁸ Simona ani, apostolo azaǵani'a 'evoreze vaze rana teadu, Vine Zaǵoǵa meirote'e horonirotene, moni zini'ena'a, 'ahige reiro,

¹⁹ raena'a, "Eǵe zuni gigi'a e'e eno'i! Eǵe 'evorehe vaze rana tite'eba, zeǵe Vine Zaǵoǵa mouga."

²⁰ Rehano Petero'a naenaenina'a, "Moniǵo'e ǵae teite rudau onamo'i! Ča Badi'a gigi'a'e moni hina hoitoga idaǵa rae zamare'e hehe?

²¹ Badi'a gau 'adi zamaǵano niǵo o'o'a, mazaǵa ǵa zamarone'e Badi'a ubumao mene duduǵa.

²² Zamaǵo ǵihunadu haǵai sau'a a'e modo'i, ebu Zuhi'a Boro mazao umido'i! Nougine Zuhi'a Boro'a 'uguǵa zamaroneǵa zamaǵoo meirote'e, aǵutu modi'uma.

²³ Mazaǵa eǵe'a horo'e'etene, ǵa zama'e ahiahi sau'ani'a iriva'e'ohe, zu haǵai sau'ani'a zamaǵo obone ti'ohe."

²⁴ Ebu Simona'a Petero zu Ioane umize'ena'a, "Eǵe veize Zuhi'a Boro mazao kurano'i, ǵae'a rate'e ǵauǵani'a eǵe mazao mene fureranoga veize!"

²⁵ Ebu Petero zu Ioane'e, Zuhi'a Boro'a zeǵe ubumao haǵaidote'e haǵaiǵa rae fureniro, zu Zuhi'a Boro ǵoere haramiro. E'e enogano ze iǵunadu Samaria ne ǵehagano Badi'a hari manoǵa harame ragave'ena'a, Ierusalema neǵa bare itiro.

Firifo'a Etiopia haba'a vazęǵa hidiro

²⁶ Zuhi'a Boro tuǵure viga'a Firifo niro, raena'a, "Iǵunadu Ierusalema neǵanono'o Gaza neǵa ovoe'ete'e ibiǵa ǵuzu ovoro'i! A'e haba boha'a ibiǵa."

²⁷ E'ano'o ani iǵunadu e'e ibiǵano ovoirotene, Etiopia vazęǵa boro 'ahogani'a e'e ibiǵano ovoe radiu'enogano hidiro. Ani'e Etiopia kuiniǵa, Kanedake rae hune'ete'e veize gaue'ete'e vazęǵa zu oma arinute'e vazęǵa. Ani kuini moni nidu'a ǵianinu. Ani Badi'a mazao kuranoga rae Ierusalema neǵa itadu,

²⁸ bare ovoirote'e zamaǵano. Ani'e hosi'a hutube'ete'e kiuǵa zamaǵano ehoradu, peroveta vazęǵa, Isaia bukaǵa me'ode radiunu.

²⁹ E'e zamaǵano Vine Zaǵoǵani'a Firifo niro, raena'a, "Kiu 'omo u'a onamadu, e'e teite ǵiriу onamo'i!"

³⁰ E'ano'o Firifo'a kiu u'a dure onamirotene, e'e vasegani'a Isaia buka ga me'ode'enoga igiro. E'ano'o Firifo'a gadinena'a, "Gaa me'ode'ete'e goe'a huga'e, edega hehe?"

³¹ Ane'a naenaenina'a, "E hubehune mene idaga. Vaze 'ahogani'a iohohine ederi'uma." 'Ouge radu Firifo uminiro, ane teite kiu ranao ehoroga.

³² Ane'a buka zaogo'a me'odirota'a'e 'ahi'e'e:
"Ani'e matihi radu tutune oname'ete'e
mamoega teige,
zu mamoe iguga vari'e'ete'e
vazeaga 'evorao

sifu radiu'ete'e mamoega
ubuga teige, mene goeriro.

³³ Ani'e niiga mae ovoe'ena'a,
guriro goe'a hina kotaniro.

Iniu'a ane mariga hariaga
rae furen'i'uma?

Rae furenoga'e mene idaga,
mazaaga gabonega raha 'adaono'o
mae vaгинiro 'ahine." (Isaia 53:7-8)

³⁴ Etiopia vazegani'a Firifo gadinena'a, "E gadimu'ohe. Peroveta vazeaga'e ane'a bare, ane hari ra'e ga, vaze 'ahoga hariaga?"

³⁵ E'ano'o Firifo ani, buka zaogo'a goe'a, e'eano'o gadaheni'ena'a, Iesu hari manoغا ane veize rae fureniro.

³⁶ Ze ibio oname'egano, vu horoniro. Ebu Etiopia vazegani'a raena'a, "Giano'i! Vu 'ahi'e'e. E bapatizohine idaga hehe?" [

³⁷ Ane'a naenaenina'a, "Gae'a zamaago nidu'a hina Badi'a mazao fiine idaga." Ebu Etiopia vazegani'a raena'a, "E, Iesu Keriso'e Badi'a Ubuga rae, mae gihine'ohe."]

³⁸ Ebu ane'a raena'a, "Tena kiu tuo'i!" reiro. Ebu anianine kiuono'o buanadu, vu zamaагano ovoe edaro, ebu Firifo'a bapatizoniro.

³⁹ Zege'a vuono'o gaba tiriotene, Zuh'i'a Boro Vine Zaゴgani'a Firifo zogone mae vaгинiro. E'ano'o Etiopia vazeaga'e Firifo mene bare horoniro, rehano ani matu'ugeta bare onamiro.

⁴⁰ U Firifo ani Azoto negano feuriro, ebu ani e'e haba'ano oname'ena'a, neganeга nidu'ao hari manoغا haramido, onamo Kaisarea negano feuriro.

¹ Saulo ani 'ize Zuh'i'a Boro tahi'a tahi'a zimi hunihi rae radiunu. Ebu dibu'o hau'ete'e ġihi'aga vaġe onamadu,

² uminiro, raena'a, "Damaseko neġano Iuda azaġa kuru neġa nidu'a veize so'a miriho'i! A'e Damaseko neġano iniu iniu Keriso Ibio oname'ete'e azaġa horozine, ohoze zu roġae, oboze teadu Ierusalema neġa tutuze onaoga veize."

³ Ani Damaseko ibiġano ne hanitirotene, adureono'o agaġani'a ani rana tabara agara' ovairo.

⁴ Ebu Saulo ani rahao higau bauradu, ago 'ahoga igiro, raena'a, "Saulo, Saulo! Ĝa nougadu eġe sausauhe ruhe'ohe?"

⁵ Saulo'a ġadine'ena'a, "Zuh'i'a Boro, ġa iniu?" Ane'a naenaenina'a, "E'e Iesu, ġae'a sausauhe ruhe'ete'e vazeġa.

⁶ Ĝa iġuno'i, ebu Damaseko neġa onamo'i! Ĝae'a haġai'uma gauġa e'eabu'u ġe'uma."

⁷ Saulo teite onamirote'e azaġa'e edau radiu'ena'a mene ġoeriro, mazaġa ze ago igiro reħano, vazeġa mene horoniro.

⁸ Saulo'e rahaono'o iġunadu ubumaġa ra'anirotemo, ġau 'ahoga mene horoniro. E'ano'o ze Saulo 'evo'ano abinadu, Damaseko neġa diuġi' onamiro.

⁹ Saulo'e mada uġidu eħamanoga mene idararo, ebu vu gagoga zu oganoga mene idararo.

¹⁰ Damaseko neġano'e Zuh'i'a Boro tahi'a 'ahogani'a radiunu. Niġa'e Anania. Zuh'i'a Boro'a iġuna teige ane mazao fureranadu ġoreniro. "Anania!" Ane'a naenaenina'a, "Zuh'i'a Boro, e 'ada." reiro.

¹¹ Zuh'i'a Boro'a nina'a, "Iġunadu, ibi duduġa ra'ete'e ibiġano onamo'i, ebu vaze niġa Iuda, ane ne onamo'i! Ebu Taso vazega 'ahoga, niġa Saulo, ani veize e'ea ġadimano'i, mazaġa ani Badi'a mazao kurau'ohe.

¹² U Saulo ani iġunu'ete'e teige'ete'ea, eġe'a vaze 'ahoga mae fureno hanadu horoniro. Niġa Anania. Ani diuġadu, Saulo rana 'evo'a tiro, ane bare eħamanoga veize."

¹³ Anania'a naenaenina'a, "Zuh'i'a Boro! Vaze ġehaġani'a ani hari me'odoga igiro. Zu ane'a Ierusalema neġano Badi'a mone azaġa sausažidote'e haġaiga nidu'a igiro.

¹⁴ Ebu Damaseko neġano zuni dibu'o hau'ete'e boroboro'a tuġunadu onaeha, ġae ni rae kurau'ete'e azaġa nidu'a oboze touga veize."

¹⁵ Reħano Zuh'i'a Boro'a nina'a, "Onamo'i! Vaze 'adi'e gauhe haġaoga veize eġe'a mae tiro, Iuda mene azaġa zu zeġe kini azaġa, zu Isaraela azaġa mazao eġe ni rae furenoga veize.

¹⁶ Ebu eġe ni u'ano aduga boro hidite'e ihoni'uma."

¹⁷ E'ano'o Anania ani onamadu Iuda ne diūgiro, ebu 'evo'a Saulo rana teadu, 'ahige reiro, raena'a, "Saulo nego! Zuh'i'a Boro Iesu, ġae'a 'adi onae'egano ibio hidirote'e Zuh'i'aġa, ane'a tuġuhadu onaeha, ġae bare ehamanoga veize, zu Vine Zaġogani'a ġae zamao iriva'oga veize.

¹⁸ Ebu ġozone eġoġa heuġani'a ubumaġa 'uirote'e'a tabara fitire buaro, ebu ani bare ehamaro. 'Ougadu ani iġunadu batapato meiro,

¹⁹ ebu ogomu nu anadu, ahi'ani'a bare inariro.

Saulo'a Damaseko neġano Keriso harame ġadaheniro

Saulo ani Damaseko neġano mada nu Zuh'i'a Boro tahi'a tahi'a teite radiro.

²⁰ Ebu zogone Iuda azaġa kuru neġa neġa onamadu, "Iesu'e Badi'a Ubuga" rae haramiro.

²¹ Iuda azaġani'a e'e igirotene, zeġe nidu'a zaguzagaro, ebu raena'a, "Vaze 'adi'e Ierusalema neġano Iesu ni rae kurau'ete'e azaġa sausażirotē'e vazeġa. 'Adao zuni e'e azaġa oboze teadu, dibu'o hau'ete'e boroboro vaġe tutuze onamoga radu onaeha."

²² Reħano Saulo ani inare hune'ena'a harame onaminu, ebu Iesu'e hubehune Keriso rae doġo'anirotene, Iuda azaġa, Damaseko neġano radiu'ete'e'a naenaenouga mene idararo.

²³ Mada ġehaġa haugħirotē'e enogano, Iuda azaġa'e Saulo matihi radu neneġaniro,

²⁴ reħano Saulo ani ederiro. Iuda azaġa'e ohere zu madai Damaseko ġabi'a ibihetaġano Saulo matihi radu ganato haunu.

²⁵ Reħano ane tahi'a tahi'a a Saulo ohere zamahanadu, fora'a boro zamaġano ohonadu, ne ġabi'a boha'anono'o mini hina dabane buniro.

Saulo'a Ierusalema neġano haramiro

²⁶ Ebu Saulo ani Ierusalema neġa onamadu, Zuh'i'a Boro tahi'a tahi'a teite 'augħihi reiro, reħano zeġe nidu'a Saulo riħoniro, mazaġa ze 'ane, ani'e mene Zuh'i'a Boro tahi'a, rae zamariro.

²⁷ Reħano Banabasi'a Saulo zamahanadu, apostolo azaġa vaġe tutune onamiro, ebu Saulo'a Damaseko ibiġano Zuh'i'a Boro horonirotē'e zu, Zuh'i'a Boro'a ġorenirotē'e zu, Damaseko neġano Iesu niġano inare haramirotē'e, me'odo ziniro.

²⁸ E'e enogano, Saulo ani apostolo azaġa teite Ierusalema neġano re'ore'e oname onainu, zu Zuh'i'a Boro niġano inare haraminu.

²⁹ Ebu Saulo ani Iuda azaġa, Giriki ġoe'ano ġoere'ete'e teite ta'iro titiro, ebu ze Saulo ma'uma ibiġa vaġiro.

30 Rehano Zuh'i'a Boro mone azağani'a e'e ederirotene, Kaisarea neğā tutune ovoiro, ebu Taso neğano tuğuniro.

31 Ebu Iudea haba'a, Galilea haba'a zu Samaria haba'a nidu'a zamağano ekalesia azağani'e unihō manoğa madu inarinu, zu Zuh'i'a Boro gubaninu. Ebu Vine Zağoga zuni danaze'ena'a nabudize'a ġeharu onaminu.

Petero'a Ainea fainiro

32 U Petero ani haba 'ahoga 'ahoga onaminute'ea, ne niğā Lida Zuh'i'a Boro mone azağā ġiazi' onamiro.

33 Ebu vaze 'ahoga, niğā Ainea hidiro. Ani'e ahi'a mene haganinu, ebu muri fu'o zu uğidu fare (8) baze da'o radiunu.

34 Ebu Petero'a nina'a, "Ainea, Iesu Keriso'a fai'e'ohe. İguno'i, ebu evaneğō hego'i!" Ebu ani zogone iğuniro.

35 Ebu Lida neğā zu Saroni haba'a azağā nidu'a, ane'a edau ragavoga horonirotene, zamaze ġihunadu Zuh'i'a Boro mazao firo.

Petero'a Tabita runeono'o ġaboniro

36 U Iopa neğano'e roğae 'ahoga, niğā Tabita'a radiunu. Ani'e Zuh'i'a Boro mone roğaeğā 'ahoga. Tabita'e Heberu ġoe'a, u Giriki ġoe'anoe Doreka*. Ani'e iğaiğā hağai manoğa hağaido, zu ġauze o'o'a azağā danazido.

37 Petero'a Lida neğano radiunute'e zamağano Tabita ani uginadu rudaro. E'ano'o ani viro hanadu hitaga neğano bazune tiro.

38 U Lida neğā'e Iopa neğā uhiğano. E'ano'o Zuh'i'a boro tahi'a tahi'a'a Petero'e Iopa neğano radiu'ete'e igirotene, vaze aheu ane vağē tuğuziro. Ebu ze Petero uminiro raena'a, "Ğa emeğe teite ġarihe aro'i!"

39 Ebu Petero ani zeğe teite onamiro. Ebu feurirotene, hitaga neğā tutune itiro. E'ea ġozoba nidu'a Petero edau varahiro, ebu niau'ena'a dabuaze zu nahune 'ue'ete'e koutiğā ihoniro. A'e Doreka'a ġabogano turino zinirote'e.

40 Ebu Petero ani zeğe nidu'a tuğuze buziro, ebu obenağā hina tuğadu, Badi'a mazao kuraro. Ebu rune roğaeğā moneni ġianadu niro, raena'a, "Tabita, iğuno'i!" Ebu ani ubumağā ra'aro, ebu Petero horonadu, iğune ehoriro.

41 Petero'a Tabita 'evo'ano madu mae ġihine ohoniro. Ebu Zuh'i'a Boro mazao fie'ete'e azağā zu ġozoba nidu'a huze diuğiro. Ebu Tabita'a ġabodate'e ihoziro.

42 E'e hariğā'e Iopa neğā azağā nidu'a igiro, ebu vaze ġehağani'a Zuh'i'a Boro mazao firo.

---

* 9:36 E'e huga'e "dia".

⁴³ Ebu Petero ani Iopa neğano mada nu radiunu. Ani'e vaze 'ahoga, niğā Simona teite radiunu. Ani gau'e boromakau ogağā ġuhadu faininu.

10

Korunelio'a Petero huniro

¹ Vaze 'ahoga niğā Korunelio'a Kaisarea neğano radiunu. Ani'e Itali uti azağā rae huze'ete'e ibito ziniro.*

² Ani zu ane neo radiu'ete'e azağā nidu'a'e Badi'a zamare'ete'e zu gubane'ete'e azağā. Ani'e Iuda azağā, tohe'a fereze'ete'e azağā borofe danazido, ebu iğaiğā Badi'a mazao kuraudo.

³ Ğorava 'ahogano mada ugidi (3 koroko) zamağano, iğunu'ete'e teigiro. E'e zamağano Badi'a tuğure viga'a ane mazao furera' ovaroga faifaine horoniro. Ebu tuğure viga'a, "Korunelio!" rae huniro.

⁴ Korunelio ani ġigarone'ena'a, ġiane runiro. Ebu ġadimaro, raena'a, "Zuh'i'a Boro, ġa nouge'ohe?"

Aneru'a naenaenina'a, "Ğa kuru zu ġahugone'e Badi'a'a horonadu, zamare radiu'ohe.

⁵ Izidi 'ada vaze nu Iopa neğano tuğuzo'i, vaze 'ahoga niğā Simona zamahanoga veize. Niğā 'ahoga'e Petero rae hune'ohe.

⁶ Ani'e vaze 'ahoga, niğā Simona, e'e neo radiu'ohe. Simona'e boromakau ogağā ġuhadu faine'ete'e vazega. Ani ne'e davara genağano."

⁷ Ani ġorenirote'e aneruga 'ai bariotene, Korunelio ani, ane tuğure vazega aheu zu ane uti vazega 'ahoga ane tuğure hağae'ete'e huze onairo. Uti vazega a'a'e Badi'a zamare'ete'e vazega.

⁸ Korunelio ani, ane mazao furerarote'e nidu'a ihoziro, ebu Iopa neğano tuğuziro.

Petero'a Korunelio ne onamiro

⁹ Ze oname iraradu madai mone reirotene, Korunelio'a tuğuzirote'e azağā'e Iopa neğā hanitiro. E'e zamağano Petero ani, kuranoga rae ne binuga sebağā itiro.†

¹⁰ Ebu kurau'enogano vininiro 'ahine, ogatihi reiro. Ebu vaze'a ogomu 'ize ruhine'ete'e zamağano, Petero ani iğunu'ete'e teigiro.

¹¹ E'e zamağano adure'a bohatanoga horoniro, ebu dabua rafağā boro bagağā heuğani'e ariğā ġazağano obonadu raha none ovve dabane'enoga horoniro.

---

* **10:1** Ani uti azağā mağā tiba (100) ibito ziniro. † **10:9** Zeğe ne'e binu'e funu o'o'a, rehano raha hina sebağā hağaido.

¹² E'e ragano'e odağā ġazaġa maniġa nunu nidu'a, dare'ete'e avazo heuġa nunu, zu adure niniġa nunu ġehaġa horoniro.

¹³ Ebu ago 'ahoga igiro, raena'a, "Petero, iġuno'i! E'e manadu ano'i!"

¹⁴ Reħano Petero'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, a mene hune zu idaġa. E'e Iuda azaġa goro ġoe'a zamaġano mene deheġa ga sau'a rae hune'ete'e bonariġa'e mene au onaido."

¹⁵ Bare hena ago igiro, raena'a, "Badi'a'a dehenate'e bonariġa'e mene deheġa rae ago ro'i!"

¹⁶ E'e haġaiġani'e ġae uġidu fureraro. E'e ġarugano dabua rafaġa'e zogone adure ġoha bare itiro.

¹⁷ Petero'a horonirote'e huga'e nagini rae zamare 'ada'adinute'e zamaġano, Korunelio'a tuġuzirote'e azaġani'e Simona ne vaġe'ena'a, ibihetaġano edaro.

¹⁸ Ze huau ġadimu'ena'a, "Vaze niġa Simona, niġa 'ahoga Petero rae hune'ete'e, ani 'ahama radiu'e hehe?"

¹⁹ Petero ani, horonirote'e huga'e nagini rae 'ize zamare radiu'enogano, Vine Zaġoġani'a Petero niro, raena'a, "Giano'i, Simona! Vaze uġidu'a ġa vaġe'ohe.

²⁰ Iġunadu ne zamaġa diuġi' ovoro'i! Ago zamare 'ada'ado'i, reħano zeġe teite onamo'i, mazaġa eġe'a tuġuzeha."

²¹ Petero ani ovoadu, vaze uġidu ziro, raena'a, "Zae'a vaġe'ete'e vazęga'e eġe. Za nougadu onaeha?"

²² Zeġe'a naenaenina'a, "Eme'e vaze 'ahoga, niġa Korunelio, ane'a tuġufadu onaeha. Ani'e Itali uti azaġa ibito zini'ete'e vazęga. Ani vaze duduġa zu Badi'a gubane'ete'e vazęga. Iuda azaġa nidu'a ani nigune'ohe. Ebu tuġure viga zaġoġani'a Korunelio niro, raena'a, 'Vaze 'ahoga niġa Petero, ani ġae ne zamahu aro'i, ane'a nouge reite'e igifine.'"

²³ E'ano'o Petero ani vaze uġidu ne zamaġano mae zouzadu, e'ea baziro.

Irarirotene, Petero'e zeġe teite iġuniro. Ebu Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaġa nu zuni Iopa neġanono'o ane teite onamiro.

²⁴ Ebu oname ohereranadu, bare irarirotene, ġorava moneo Kaisarea neġano feuriro. U Korunelio ani, nabuga zu ane vaze manoġa manoġa huze nu'ozadu, guhiu radiunu.

²⁵ Petero'a Korunelio neo diuġirotene, Korunelio ani Petero teite hidadu, Petero odağā babaġano ġuġure'ena'a matu'o haro.

²⁶ Reħano Petero'e "Korunelio, iġuno'i!" raena'a, ani mae ġiħiniro, ebu raena'a, "Eġe zu vaze tauġi."

²⁷ Petero ani Korunelio teite ġoere'ena'a ne zamaġa diuġiro, ebu vaze ġehaġani'a nu'oranoga horoziro.

²⁸ Ebu Petero'a ziro, raena'a, "Za Iuda azaġa goro edeġa. Eme'e Iuda mene azaġa teite mene unihe'ohe. Rehano Badi'a'a ihina'a, 'Vaze 'ahoga hune'ena'a, mene deheġa ga sau'a rae mene re'uma.'

²⁹ E'ano'o ġae'a ġoere tuġuratene, mene hezaha rehano, onaeha. E'ano'o e ġadimu'ohe. Nouga 'ahine huheha?"

³⁰ Korunelio'a naenaenina'a, "Mada ġazaġa modate'ea, ġorava mone mada uġidu zamaġano (3 koroko) e'e nehe zamaġano kuraunu. E'e zamaġano vaze 'ahogani'a eġe zamao tabara edaro. Ani dabua'e vazavazahoga.

³¹ Ebu ane'a raena'a, 'Badi'a'e ġae kuru iginu zu ġahugoneġo horoninu.

³² 'Ougadu vaze nu Iopa neġano tuġuzo'i, ebu vaze 'ahoga, niġa Simona zamahano'i! Niġa 'ahoga'e Petero. Ani'e vaze 'ahoga, niġa Simona, ane neo radiu'ohe. Simona'e boromakau ogaġa ġuhadu faine'ete'e vazēga. Ani ne'e davar genaġano.'

³³ E'ano'o e ġarihe fase ġae veize ġoere tuġureha, ebu ġae'a onaata'a'e manoġa tauġi. E'ano'o emeġe nidu'a izidi Badi'a zama 'adao nu'oraneha, Zuhija Boro'a ġanirote'e ġoe'a nidu'a egoga veize."

Iuda mene azaġa Badi'a hari manoġa igiro

³⁴ Ebu Petero ani ġoere ġadaheniro, raena'a, "E izidi hubehune edereha. Badi'a'e Iuda azaġa da'o mene mae ġihize'e rehano, vaze nidu'a hune mae ġihize'ohe.

³⁵ Haba'a haba'a nidu'a zamaġano Badi'a gubane'ete'e zu haġai duduġa haġae'ete'e azaġa'e Badi'a'a mae ġihize'ohe.

³⁶ Zae edeġa, Badi'a'a Isaraela azaġa mazao hari manoġa tuġuriota'a'e. A'e Iesu Keriso-ono'o zama roġeġa me'uma hariġa. Ani'e vaze nidu'a Zuhija Boro.

³⁷ Za edeġa, ibite Ioane Babatiso'a harame'ena'a, 'Babatiso mo'i!' reiro, zu e'e enogano Galilea haba'anono'o onamo Iudea haba'a nidu'a zamaġano, nagini'a furerarota'a'e.

³⁸ Ebu Badi'a'a Iesu, Nazareta neġa vazēga, Vine Zaġoġa zu gigi'a haro. Ebu ani ragave'ena'a, gau manoġa haġao zinido, zu vine sau'ani'a ragano reirote'e azaġa nidu'a faizido, mazaġa Badi'a'e ane teite radiunu.

³⁹ Iesu'a 'ouge Iudea haba'a nidu'a zamaġano, zu Ierusalema neġano haġaidote'e haġaiġa nidu'a, eme horoniro. Ebu ani'e satauroneadu mau runiro.

⁴⁰ Rehano ani'e Badi'a'a mada uġidu zamaġano bare ġaboniro. Ebu vaze'a Iesu horonoga veize, Badi'a'a zeġe mazao fureno ziniro.

⁴¹ Vaze nidu'a'e mene horoniro rehano, a'e emege zu Badi'a'a ohotirote'e azağani'a da'o. Ebu ane'a runeono'o bare ġabode iğunirote'e enogano eme'e ane teite ogau tiburaro.

⁴² Ebu Iesu'a tuğufiro, vazevaze mazao haramoga. 'Iesu'e, ġabone zu rune azağa kotazoga veize Badi'a'a ohonirote'e rae fureno'i!' reiro.

⁴³ Ebu peroveta azağa nidu'a'a hariğā 'ahige rae furene'ohe. Iesu Keriso mazao fiine, e'e azağa nidu'a Iesu niono'o Badi'a'a zeğe sau'a ağıtu modi'uma."

Badi'a'a Iuda mene azağa Vine Zaġoġa ziniro

⁴⁴ Petero'a 'ize ġoere e'e harame radiunute'ea, ġoere igi radiunute'e azağa nidu'a mazao Vine Zaġoġani'a ovairo.

⁴⁵ U e'e zamağano Iuda azağa, Iesu mazao fie'ete'e'a Petero teite onaadu ehore radiunu. Ze'e ahiri rana iğuri haġairote'e azağa. Zeğe'a, Iuda mene azağa mazao zuni Badi'a'a Vine Zaġoġa ovoe be'unadu, iriva'ozoga horonirotene, zuguzagaro,

⁴⁶ mazağa Iuda mene azağani'a ġoere 'ahoga 'ahoga hina ġoere'enoga zu Badi'a nigune'enoga igiro 'ahine.[‡]

E'e horonirotene, Petero'a raena'a,

⁴⁷ "Badi'a'a zeğe mazao zuni Vine Zaġoġa tuğuneha, emege mazao tuğunirote'e teige. E'ano'o eğe'a zamar'e'tene, 'adi duğuru'e iğu'a o'o'a rehano bapatizo mouga idağā."

⁴⁸ E'ano'o Petero'a Korunelio duğuru ziro, raena'a, "Iesu Keriso niğano bapatizo mo'i!" Ebu e'e enogano zeğe'a Petero uminiro, zeğe teite mada nu radoga veize.

11

Petero'a Ierusalema ekalesia azağa mazao Badi'a'a Iuda mene azağa veize nagini haġairote'e rae fureniro

¹ Iudea haba'a nidu'a zamağano, apostolo azağa zu Zuhi'a Boro mone azağani'a, Iuda mene azağa zuni Badi'a ġoere mae ġihinirote'e igiro.

² E'ano'o Petero'a Ierusalema neğā itirotene, ahirize iğurizeta azağa Iesu mazao fie'ete'e'a Petero roniro,

³ raena'a, "Ğa'e Iuda mene azağa ne onamadu, zeğe teite ogau tiburaro. Ze'e ahirize rana iğuri o'o'a azağa."

⁴ Ebu Petero ani nagini'a furerarote'e nidu'a doğo'ani rae fureno ziniro, raena'a,

[‡] **10:46** Iuda azağa ze 'ane ahiri rana iğuri o'o'a azağa'e Badi'a'a mene mae ġihizi'uma rae zamariro. Iuda azağa'e ahirize rana iğurizeta, u Iuda mene azağa'e iğurize o'o'a.

⁵ "E'e Iopa neğano radadu, kurau'egano, iğunu'ete'e teigiro, ebu dabua rafağa boro heuğā ariğā ġazağano obonadu adureono'o ovoe dabaniro, ebu eğe uhiğano re' ovairote'e horoniro.

⁶ Eğe'a faine ġianirotene, rahao odağā ġazağā manığa nunu, agire manığa, dare'ete'e avazoğā heuğā zu adure niniğā nunu ġehağā horoniro. A'e emeğe, Iuda azağani'a mene au'ete'e bonariğā.

⁷ Ebu ago 'ahoga igiro, raena'a, 'Petero, iğuno'i! Manadu ano'i!'

⁸ Ebu eğe'a raena'a, 'Zuhi'a Boro, a mene hune zu idağā! E'e Iuda azağā goro ġoe'a zamağano mene deheğā ga sau'a ra'e hune'ete'e bonariğā eğe hebeo mene au onaido.'

⁹ Rehano ago 'ahogani'a adureono'o bare naenaehiro, raena'a, 'Badi'a'a dehenate'e bonariğā'e ufirae ago ro'i!'

¹⁰ E'e hağaiğani'e ġae uğidu fureraro. E'e ġarugano bone dabua rafağā zu e'e rana tirote'e ġauğā nidu'a adure ġoha bare mae itiro.

¹¹ 'Ougirote'e zamağano Kaisarea neğanono'o tuğuzirote'e vazeğā uğidu'a eğe'a radirote'e neğano feuri' onairo.

¹² Ebu Vine Zağogani'a ihina'a, 'Zeğe teite onamo'i! Ze'e Iuda mene azağā rehano, ago zamare 'ada'ado'i!' Ebu Zuhi'a Boro mone azağā fu'o zu tiba fare (6) 'ada'a ġatihena'a, Kaisarea neğā ovoiro. Ebu eme'e eğe veize ġoere tuğurirote'e vazeğā neo feuradu diuğiro.

¹³ Ebu e'e vazegani'a ane neo tuğure viga'a nouge nouge furerarote'e hariğā rae furenofiro. Aneru'a 'ahige rae niro, raena'a, 'Iopa neğano vaze nu tuğuzo'i, ebu vaze 'ahoga niğā Simona zambahano'i! Niğā 'ahoga'e Petero.

¹⁴ Ani'e hari 'ahoga rae fureno zini'uma, ebu ġae zu ġae neo radiu'ete'e azağā nidu'a'e e'e egadu ġabone hidi'uma.'

¹⁵ Ebu eğe'a ġoere ġadahirotene, Vine Zağogani'a zeğe väğe ovairo, ibite emeğe väğe ovairote'e teige.

¹⁶ E'e horonirotene, e Iesu'a ifirote'e ġoe'a zamariro, raena'a, 'Ioane Babatiso'e vu hina bapatizoziro, u za'e Vine Zağogā hina bapatizozi'uma.'

¹⁷ Ebu emeğe'a Zuhi'a Iesu Keriso mazao firote'e madağano Badi'a'a ġahunone rifirote'e teige, Iuda mene azağā zuni ġahunone ziniro. E'ano'o e'e Badi'a hağai 'uoga mene hune idağā."

¹⁸ Zeğe'a e'e igirotene, mene bare ġoeriyo, rehano Badi'a nigure'ena'a, 'ahige reiro, raena'a, "Tena, Iuda mene azağā zuni Badi'a'a zamazadu, ġabone tuğutuğu mouga veize zamaze sau'anono'o ġihuziro."

Antioka ekalesia

¹⁹ U Stefano marote'e madağanono'o Iesu mazao fie'ete'e azağa mazao agire'a fureraro. E'ano'o ze'e Ierusalema neğanono'o feranadu, Poinikia haba'a, Kupro umuğa, zu Suria haba'ano Antioka neğə onamiro. Ze'e Iuda azağa mazao da'o hari manoğa harame'ena'a feraro.

²⁰ Rehano Kupro zu Kurene azağa nu'a Antioka neğə onamadu, Giriki azağa mazao zuni Zuhı'a Boro Iesu hariğa haramiro.

²¹ Ebu Badi'a gigi'ani'a zeğe ranao radiunu 'ahine, vaze ġehaġani'a haramoze mae ġihinadu Iesu mazao firo, ebu Zuhı'a Boro mone reiro.

²² E'e hariğa Ierusalema ekalesia azağani'a igiro. Ebu vaze 'ahoga niğə Banabasi tuğune onamiro, Antioka neğə.

²³ Ani Antioka neğano feuriotene, Badi'a'a ġahunone manoğa zenate'e horonadu, matu'e rudaro. Ebu zeğe nidu'a inaraziro, raena'a, "Zamaze nidu'a hanadu Zuhı'a Boro mazao fie gigaru rado'i!"

²⁴ Mazağa Banabasi'e vaze manoğa zu Vine Zaġoġani'a ane mazao iri'aviro, zu Zuhı'a Boro mazao hubehune fie'ete'e vazeğə. 'Ougadu vaze ġehaġa bagaġani'a Zuhı'a Boro moneo reiro.

²⁵ E'ebu'u Banabasi ani, Saulo vaġgoga radu Taso neğə onamiro.

²⁶ Ebu Saulo horonirotene, zamahanadu Antioka neğə bare onamiro. Ebu ze'e muri tiba e'e ekalesiağa azağa teite nu'oranadu, vaze ġehaġa bagaġa ihozido. Ebu Antioka neğanobu'u, Zuhı'a Boro tahi'a tahi'a'e, "Kristeni" rae huze ġadaheziro.

²⁷ 'Ouginute'e zamaġano, peroveta azağa nu'a Ierusalema neğanono'o Antioka neğə ovairo.

²⁸ E'e zamaġano vaze 'ahoga niğə Agabo'a, nu'onu'o zamaġano iğuniro. Ebu Vine Zaġoġani'a ibito hanadu 'ahige rae fureniro, raena'a, "Haba nidu'a zamaġano zahara boro'a furera'uma." Ebu zahara boro'e, Klaudio'a Roma zuhi'aġa reirote'e madağano fureraro.

²⁹ E'ano'o Antioka neğano Zuhı'a Boro tahi'a tahi'a'e, ane ane inarao moni nu'onadu, Iudea haba'ano Zuhı'a Boro mone azağa veize tuğuri'uma reiro.

³⁰ Ze nu'one hauġirotene, Banabasi zu Saulo 'evoreo ri'inadu, Ierusalema ekalesia boroboro veize odohe itiro.

¹ 'Ouge haḡairote'e zamaḡano, kini Heroda Agripa'a* tuḡuzadu, Ierusalem ekalesia azaḡa nu sausauzoga rae oboze tiro.

² Ebu ane'a tuḡuzadu, Ioane negoḡa, niḡa Iakobo, diribi hina mau runiro.

³ 'Ougirote'e moneo Iuda azaḡani'a matu'oga horonirotene, Petero zuni obone tiro. 'Adi'e Mene Mini'ete'e 'Uvahuḡa Au'ete'e Muiḡa madaḡano 'ougiro.

⁴ Petero obone teadu ġu'ano ohoniro, ebu uti azaḡa 'evorao tiro. Utı azaḡa, Petero gadinirote'e nidu'a'e gaubanana fu'o zu tiba fare (16), ebu vaze ġazaḡa ġazaḡani'a mada 'aune 'aune gadine gauido. Heroda ani ura'e, Iğine Mode'ete'e Muiḡa ġaruganobu'u mae bunadu, hunio kotani'uma reiro.

⁵ E'ano'o Petero'e ġu'ano ohone modiro. U ekalesia azaḡani'e ane veize Badi'a mazao inare kuraunu.

Aneru'a Petero ġu'a neġanono'o mae buniro

⁶ Irarine, Heroda'a Petero kotani'uma reirote'e ohe'ano, Petero'e auri adiriġa aheu hina batunadu uti azaḡa aheu bo'ağano baze radiunu, ebu uti azaḡa aheu 'ahoga'e ġu'a neġa ibihetaḡano edau radiro.

⁷ E'e zamaḡano Zuhi'a Boro tuġure viga'a tabara fureraro, ebu ġu'a neġa zamaḡa'e agararo. Aneru ani, Petero rebeġa moneo fa'ofa'onadu evaniro, ebu raena'a, "Garihe iġuno'i!" 'Ouge reirotene, auri adiriġani'a 'evo'anono'o butau buaro.

⁸ Ebu tuġure viga'a nina'a, "Kiba'iġo rinedo'i, ebu tamakaġo haġao'i!" Ebu ani 'ougiro. Aneru'a bare nina'a, "Ogoto dabuaġa vidanadu, eġe hegote aro'i!"

⁹ Petero ani, tuġure viga hegote buaro, reħano e'e zamaḡano tuġure viga'a haġairot'a'e, mene huga rae zamarinu. Ani 'ane iġunu'ete'e teige'ohe rae zamarinu.

¹⁰ Ze'e, uti azaḡani'a ġiane edau'ete'e haba'a aheu vitiniro, ebu enona auri ibihetaḡano feuri' onairotene, e'e ibihetaġa zuni ane'a bohataro. Ebu e'eano'o buau onamiro. Ebu ibio mene faġa oname'enogano, tuġure viga'a tabara muhiniro.

¹¹ E'eabu'u Petero ani, zamaġa bohataro, ebu raena'a, "E izidi edereha. 'Adi'e huga. Zuhi'a Boro'a tuġure viga tuġuneha, ebu Heroda 'evoraono'o zu Iuda azaḡani'a togahirote'e haġaiġa sau'anono'o mae vaġiheha."

¹² E'uge ederirotene, Petero ani Ioane vi'a, niḡa Maria ne onamiro. Ioane niḡa 'ahoga'e Mareko. Vaze ġehaġa'e ane neo nu'oranadu kurau radiunu.

---

* **12:1** Heroda Agripa-'e Heroda I ga 'Herod the great' rae hune'ete'e, ane aġi. Heroda I-'e Mataio 2:1 zamaḡano.

¹³ Petero'a enone ibihetağano toketokerirotene, tuğure roğaeğa, niğā Roda'a ġianoga rae onamiro.

¹⁴ Ani Petero ago irağā igirotene, matu'e rudanadu, ibiheta'e vava'oga mene zamariro, rehano ne bare dure diuğiro, ebu ziro, raena'a, "Petero'a ibihetao edau'ohe."

¹⁵ Rehano zeğe'a nina'a, "Ğa baborana gaogi." "A hube rehi!" rae te'ote'arotene, zeğe'a raena'a, "A'e Petero ane tuğure viga'a gaogi." reiro.

¹⁶ Rehano Petero ani, bare bare toketokeriro. Ebu zeğe'a iğunadu, ibiheta vava'irotene, Petero horoniro, ebu zaguzagau rudaro.

¹⁷ Petero ani, 'evore hina garare'ena'a, "Ago harao'i!" reiro, ebu Zuh'i'a Boro'a nouge nouge ġu'a neğanono'o mae bunirote'e me'odo ziniro. Ebu ziro, raena'a, "Nagini'a fureranata'a'e, Iakobo zu Zuh'i'a Boro mone azağā ihozo'i!" Ebu ani'e haba 'ahoga onamiro.

¹⁸ Irarirotene, ġu'a neğā gadine'ete'e azağani'a "Petero'e nougeha?" rae harae iğuniro.

¹⁹ Heroda Agripa ani, uti azağā tuğuzadu Petero faifaine vağıro. Ebu mene horonirotene, Petero gadinirote'e azağā ġadiğadiziro. Ebu gadi azağā'e zimi ruzoga veize tuğuziro. Ebu Heroda ani, Iudea haba'anono'o iğunadu, Kaisarea neğā ovoiro, ebu e'ea mada nu radiro.

Heroda Agripa'a rudaro

²⁰ Heroda Agripa'e Turo zu Sidono neğā azağā mazao mağune radiu onainu. Rehano Turo zu Sidono neğā azağā'e tiburanadu, Heroda ġiani' onamiro. Ze'e Heroda tuğure vazēga boro, niğā Balasto teite vazetadu, Heroda teite unihō manoğa mouga rae umidiro, mazağā ze'e Heroda'a ġiane'ete'e haba'anono'o ogomuze iğaiğā meido 'ahine.

²¹ Heroda ġiani'uma madağā meirotene, ani kini dabuağā hağaadu kini ehorō haba'ano ehoriro. Ebu hunio nu'orarote'e azağā mazao haramiro.

²² E'e igirotene, e'e azağani'a ġihau bagağā ġoeriro, raena'a, "'Adi'e badi'a'a ġoere'ohe, mene vaze'a."

²³ 'Ougirotene, Zuh'i'a Boro tuğure viga'a zogone Heroda runediro, mazağā ani'e vazevaze'a ane niginirotene, ani ane'a bare niginiro, u Badi'a huga'e mene niginiro. Ebu idi'a ahi'a anadu rudaro.

²⁴ U Badi'a ġoere'e bororu onaminu, ebu vaze ġehağani'a egadu mae ġihiniro.

²⁵ Banabasi zu Saulo'e ekalesia azağā moni zini' onamirote'e gağā haugirotene, Ierusalem neğanono'o bariro. Tah'i'a 'ahoga niğā Ioane zu zamahu Antioka neğā ovoiro. Ani niğā 'ahoga'e Mareko.

13

Hari manoğa harame ragavoga veize Banabasi zu Saulo meiro

¹ Antioka ekalesiağa zamağano'e peroveta azağa zu ihole azağa 'e'e. Nize'e Banabasi, Simeona, niğā 'ahoga'e Niğera, ebu Kurene vazeğā, niğā Lukio, Manaena, ani'e Kini Heroda Antipasi teite tibano bororarote'e vazeğā, ebu Saulo.

² Mada 'ahogano ze ogomu moneo zağozagē'ena'a Zuh'i'a Boro mazao kurau radiunu. E'e zamağano Vine Zağogani'a ziro, raena'a, "E Banabasi zu Saulo'e eğe gau veize meirobobo, eğe veize avo ohozo'i!"

³ E'ano'o ze zağozagiro zu kurarote'e enogano, 'evoreze Banabasi zu Saulo rana teadu kuraro, ebu tuğuze onamiro.

Paulo'a ibite harame ragavirote'e

Kupro 'umuğano haramiro

⁴ Paulo zu Banabasi ze'e, Vine Zağogani'a tuğuze'ena'a, Seleukia toğatogağā ovoiro, ebu e'eano'o ġası hina Kupro 'umuğā ruhau fariro.

⁵ Ebu Salami neğano feurirotene, Iuda azağa kuru neğā neğā diuğadu Badi'a ġoere haramiro. Ioane, niğā 'ahoga'e Mareko zuni e'ea, zeğe danazoga veize ġatiziro.

⁶ Ze e'e 'umuğā nidu'a ne 'ahoga 'ahoga onamo Pafo neğano feuriro. Ebu Iuda vazeğā 'ahoga hidiro. Ani'e nabone zu ġuriro peroveta vazēga, niğā Bari-Iesu*.

⁷ Ani e'e 'umuğā gavanağā teite vazetite radiunu. Gavana vazeğā niğā 'ahoga'e Seregio Paulo. Ani vadiga manoğa, faifairu zamare'ete'e vazēga. Ani Badi'a ġoere igihi reiro. E'ano'o vaze tuğunadu, Banabasi zu Saulo ane ne huze onairo.

⁸ Rehanu nabone vazēga e'e, niğā 'ahoga'e Eluma. A'e Giriki ġoe'a. Ġoere e'e huga'e nabone. Ane'a zeğe ġoere 'ue'ena'a ta'iro ziniro. Ebu gavana'a Iesu mazao mene fioga veize ġunuğununiro.

⁹ U Saulo, niğā 'ahoga'e Paulo, ani Vine Zağogani'a iriva'onadu, Eluma ġiane runiro, ebu raena'a,

¹⁰ "Ğa'e Satani ubuga. Hağai duduğā nidu'a agireni'ete'e vazēga. Ġuriro zu so'oso'o hağaiğani'a ġae zama iri'avonoga. Ebu Zuh'i'a Boro ibi duduğā ġunuğunune'ete'e hağaiğā mene mode'ohe.

¹¹ Ğiano'il! Zuh'i'a Boro gigi'a'a ġae rana raha. Ğa'e ubumağō'a kura'uma, ebu mada nu agağā horonoga mene idara'uma."

Ebu ġoze zu uzabo'a ubumağā zogone 'uiro, ebu tufatufe'ena'a 'evo'ano abinoga veize vaze vağıro.

---

* **13:6** Bari-Iesu, ġoere e'e huga'e Iesu ubuga.

¹² Ebu gavana vazeğ'a'e furerarote'e hağaiğā horonirotene, Iesu mazao firo. Zu Zuh'i'a Boro hağai ederadu, zaguzagaro.

Paulo'a Pisidia haba'ano Antioka neğano haramiro

¹³ Paulo zu ane teite onamirote'e azağ'a'e Pafo neğanono'o iğunadu, Pamufulia haba'ano Perega neğā ġasi hina ruhau onamiro. E'eabu'u Ioane ani, Paulo duğuru muhizadu, Ierusalema neğā bare onamiro.

¹⁴ Ze'e Perega neğanono'o onamo, Pisidia haba'ano Antioka neğano feuriro. Ebu Bana Madağā madağano, Paulo zu Banabasi'a Iuda azağ'a kuru neğā diuğadu ehoriro.

¹⁵ Ebu goro ġoe'a zu peroveta azağ'a ġoere me'odirote'e enogano, Iuda azağ'a kuru neğā ġiane'ete'e azağani'a, Paulo duğuru veize ġoere tuğuriro. "Negofe duğuru, za emeğe veize inara ġoe'a e'e ro'idene, haramine idağ'a hehe?"

¹⁶ Paulo ani iğunadu 'evo'a mae ġihiniro, zeğ'e'a ġoe'a ego hanoga veize. Ebu ġoe'a ġadaheniro, raena'a, "Israela azağ'a, zu Iuda mene azağ'a Badi'a gubane'ete'e, ego'i!"

¹⁷ Israela azağ'a Badi'a'a, ağife duğuru meiro, ebu zeğ'e'a Izipi haba'ano radiunute'ea, Badi'a'a danaze'ena'a ġehararo zu inariro. Ebu Badi'a'a ane gigi'a boro hina Izipi haba'anonoo tutuze buziro.

¹⁸ Ebu muri ġae ġazağ'a gaubanana (40) haba boha'ano onamirote'e zamağano, ze'e Badi'a ġoere mene ego haunu rehano, Badi'a'a mene muhiziro.

¹⁹ Kanana haba'ano haba fu'o zu aheu fare (7) azağ'a'e, Badi'a'a zimi hauğadu, habaze'e Israela azağ'a ziniro.

²⁰ Muri mağ'a ġazağ'a zu ġae fu'o gaubanana (450) zamağano, 'ouge hağainu.

E'ebu'u Badi'a ani, Israela azağ'a bo'ağanono'o Israela azağ'a ibito zini'uma azağ'a tiba tiba ohoze onaminu. 'Ouge hağae onamo peroveta vazeğ'a Samuela'a fureraro.

²¹ E'ebu'u Israela azağ'a'e, kini 'ahogani'a ibito zenoga uratiro. E'ano'o Badi'a'a Saulo ohoniro. Ani'e Kisa ubuga, Beniamini iduhu vazeğ'a. Ani, muri ġae ġazağ'a gaubanana (40) Israela azağ'a ibito ziniro.

²² Rehano Badi'a ani, Saulo'e kini gauğanono'o mae väginadu, Davida madu kini iğu'anoo ohoniro. Ani'e Badi'a'a raena'a, 'Iese ubuga Davida'e, eğe zama'a urato hau'ete'e vazeğ'a. Ani'e eğe'a urate'ete'e gauğ'a nidu'a hağai'uma.' reiro.

²³ Badi'a ani, ibite rae tirote'e ibiğano, Davida marig-anono'o vaze ġabozi'uma vazəğ'a fureno ziniro, ebu ani Israela azağ'a mazao tuğuniro. Niğ'a'e Iesu.

²⁴ Ani 'izema onaogano, Ioane Babatiso'a Isaraela azaāga nidu'a mazao haramiro, raena'a, "Sau'anono'o ġihuradu, bapatizo mo'i!" reiro.

²⁵ Ioane'a ane gau hauġe'enogano 'ahige reiro, raena'a, 'Zae'a zamare'etene, e'e iniu? E'e mene Keriso. E'e vazęga'e ariga onae'ohe. E'e ane tuġure vaseġa radu, tamakaġa miniġa fuhi'o hanoga zu mene idaġa. Ani ni'e eġe ni vitinoga.'

²⁶ Ebu hena Paulo'a 'aune ġoere'ena'a, "Nego nabudi, Aberahamo iduhu mariga azaāga, ebu Iuda mene azaāga, Badi'a gubane'ete'e! Emeġe veize, Badi'a ani, vaze ġabozu'uma ġoe'a tuġuriro.

²⁷ Ierusalema azaāga zu zeġe ibito zini'ete'e azaāga, ze'e Iesu'e Keriso rae mene zamarinu, zu Bana Madaġa Madaġa nidu'a, peroveta azaāga ġoere me'odidote'e, e'e huga'e mene ederinu. Reħano zeġe'a Iesu kotanadu runeo tuġunirotene, e'e ġoe'a haġae huniro.

²⁸ Ze'e Iesu runeo tuġunite'e mazaġa mene horoniro reħano, satauroneadu rudanoga veize Pirato uminiro.

²⁹ Ebu buka zaġogħano tirote'e ġoe'a nidu'a ane mazao haġae hauġirotene, satauroono'o mae bunadu, idu za-maġħano tiro.

³⁰ Reħano Badi'a'a runeono'o bare ġaboniro.

³¹ Ebu Iesu ani ibite Galilea haba'anono'o ane teite Ierusalema neġa itirote'e azaāga mazao mada ġehaġa za-maġħano fureraudo. Ebu ze izidi 'ize Isaraela azaāga mazao e'e hariġa me'ode furene'ohe.

³² Eme izidi, 'ada hari manoġa rae furene'ohe: Badi'a'a amahi vouġafe mazao rae tirote'e ġoe'a'e,

³³ vouġafe mariga emeġe mazao ane'a haġae huneha. E'e haġaiġa'e Iesu runeono'o bare ġaboniro. 'Adi'e Salamo aheuġa (second) zamaġħano Iesu hariġa tirote'e'a hudaneha, raena'a, 'Ga'e eġe Ubude. Izidi e'e, ġa Mogo raha.' (Salamo 2:7)

³⁴ Badi'a'a Iesu runeono'o bare ġaboniro, zu ahi'a'e mene ruhura'uma reirote'e haġaiġa'e buka zaġogħano 'ahige touga.

Badi'a'a raena'a,

'E'e, Davida mazao zini'uma rae tirote'e
ġahugoneġa manoġa zae zini'uma.

E'e ġahugoneġa'e zaġoġa,

zu e'e ġoe'a'e hudau huni'uma.' (Isaia 55:3)

³⁵ Ebu Salamo 'ahogħo zuni 'ahige tiro.

Davida'a Badi'a nina'a,

'Ga'e, ġae Vaze Zaġoġa ahi'ani'a
ruhuranoga veize

iduo mene modi'uma.' (Salamo 16:10)

³⁶ Čoere 'adi'e Davida hariča mene tiro, mazača Davida ani'e, ane radone madačano Badi'a ura gauča hačae hačirotene, rudaro. Ebu ane zuni voučača idu haba'ano čuriro, ebu ahi'a'e ruhuraro.

³⁷ U Badi'a'a runeono'o bare čabonirote'e vazeča'e 'ahi'a mene ruhuraro.

³⁸ E'ano'o nego nabudi, 'adi edero'i! Eme'e, Badi'a'a zae hačai sau'a ačutu modi'uma čoe'a'e, Iesu'a nagini hačaočiro'eano'o zae mazao harame'ohe.

³⁹ Mose goro čoe'a hačae'ete'eano'o, za Badi'a'a za ane ubumao duduča rouga mene idararo, mazača vaze hačai'e sau'a da'o 'ahine. Rehano vaze hačaiča sau'a e'e nidu'a'e, iniu'a Iesu mazao fine, Iesu'a nagini hačaočiro'eano'o Badi'a'a ačutu modadu, e'e sau'ačanono'o mae vačizi'uma.

⁴⁰ E'ano'o peroveta azačani'a reirote'e hačaiča zae mazao mene fureranoga veize čiano'i!

⁴¹ 'Ahige touga, raena'a,

'Čiano'i!

Za'e, Badi'a čoere he'ehe'ene
čoere'ete'e azača,
zaguzagano'i, ebu rudano'i!
Mazača e'e, zae radone madačano
hačai 'ahoga furenčuma.

Vaze'a, nagini'a furera'uma rae,
zae ihozine zuni,
"Uguča hačaiča'e
mene furera'uma." radu,
e'e čoe'a mene mae čihini'uma."

(Habakuku 1:5)

⁴² Paulo ani Banabasine, Iuda azača kuru nečanono'o buau'enogano, e'ea kurarote'e azačani'a umiziro, zeče moča Madača Začočano zuni čoere e'e 'aune bare haramoga.

⁴³ Vaze 'ai rururu čouriročene, Iuda azača, zu Iuda mene azača, Badi'a mone čihurirote'e čehačani'a Paulo zu Banabasi hegötiro, ebu Paulo zu Banabasi'a iradučuziro, raena'a, "Badi'a čahunoneča manoča zamačano fie gigaru onamo'i!"

⁴⁴ Bana Madača Madača bare meiročene, ne e'e azača'e nariga nidu'a Zuh'i'a Boro čoere egoga veize nu'oraro.

⁴⁵ Rehano Iuda azačani'a, vaze čehačani'a nu'orarote'e horoniročene, ze ahiahi meiro, ebu čoere sau'a hina, Paulo'a haramirote'e čoe'a 'ue'ena'a ta'iro haro.

⁴⁶ Paulo zu Banabasi'e čoere figare'ena'a, "Eme, ibite zae Iuda azača veize Badi'a čoere rae furenaha. Rehano izidi za'e Badi'a čoere hezaho hanadu, zae'a zae bare čabone

tūgutuğu mene me'uma azağā rae raha. E'ano'o eme izidiono'o Iuda mene azağā veize harame oname'e'uma.

⁴⁷ Mazağā Zuh'i'a Boro'a eme 'ahige rae ifiro.

'E, Iuda mene azağā mazao
ege ġoere rae furenite'e agağā
rouga veize ġa oho'iro,
ħae'a haba nidu'a zamağano
Zuh'i'a Boro'a vaze ġabozzi'uma
hariġa ihozoga veize.' (Isaia 49:6)

⁴⁸ Iuda mene azağani'a e'e igirotene, ze'e matu'iro, ebu Zuh'i'a Boro ġoere niginiro. Ebu ġabone tūgutuğu mouga veize, Badi'a'a ohotirote'e azağā'e nidu'a ane ġoere mae ġihiniro.

⁴⁹ Ebu Zuh'i'a Boro ġoere'e e'e haba'a nidu'a zamağano ġehararo.

⁵⁰ Rehano Iuda azağā'e, Iuda roğae nize boro azağā Badi'a gubane'ete'e zu e'e neğā ibito zini'ete'e azağā tutuzadu, Paulo zu Banabasi sausauzoga rae haraharaziro. Ebu e'e haba'anono'o hegoze vaġiziro.

⁵¹ E'ano'o ze, e'e moneo ġoeri'uma heuġa, odaze hu'uruġa fode rurunadu, Ikonio neğā onamiro.

⁵² Ebu Zuh'i'a Boro tahi'a tahi'a'e matu'e rudaro, zu Vine Zaġoġani'a iri'avoziro.

14

Paulo zu Banabasi'a Ikonio neğano haramiro

¹ Paulo ani Banabasine Ikonio neğano onamirotene, īgaiġa haġae'ete'e teige Iuda azağā kuru neğano diuġiro, ebu e'ea faifairu haramadu, Iuda azağā zu Giriki azağā ġehaġa bagaġani'a Iesu mazao firo.

² Rehano Iuda azağā, Iesu mazao mene firote'e'a, Iuda mene azağā zama ġunuġununiro. Ebu Paulo duġuru agirezouga veize Iuda mene azağā zama aro.

³ Paulo zu Banabasi'e e'ea faġa hune radadu, Zuh'i'a Boro veize inare haramiro. Ebu Zuh'i'a Boro'a ġahunofi'uma hariġa'e ġoe'a huga reifine, Zuh'i'a Boro'a apostolo azağā 'evore hina ane tahi gigi'a haġaiġa zu zaguzaga'uma haġaiġa haġao ziniro.

⁴ Rehano e'e neğā azağani'e rovotadu, nu'e Iuda azağā mone reiro, u nu'e apostolo azağā mone reiro.

⁵ Ebu Iuda mene azağā nu zu Iuda azağā nu'a zeġe ne ibito zini'ete'e azağā teite tiburanadu, hadi hina apostolo azağā zimi sausauzoga veize, neneġaniro.

6 Rehano Paulo zu Banabasi'e e'e hariā igirotene, e'e neğā modadu Lukaonia haba'a ferau onamiro. Ebu Lusitera zu Derebe neğano zu e'e uhiā uhiā haba'ano

7 hari manoğā harame onaminu.

Paulo zu Banabasi'a Lusitera neğano odağā sau'a vazeğā fainiro

8 U Lusitera neğano odağā sau'a vazeğā 'ahogani'a ehore radiunu. Ani'e 'ouge fureniro, ebu mene hune zu edau onaminu.

9 Ani Paulo'a haramirote'e igi radiro. Ebu Paulo'a ġiane runirotene, ani Badi'a mazao fie'e 'ahine, Badi'a'a odağā faini'uma rae zamariro.

10 Ebu Paulo'a ġihau ġorene'ena'a, "Iğune edano'i!" rae niro. Ebu ani zogone rafate iğunadu edau ragaviro.

11 Ebu vaze ġuġuvağani'a, Paulo'a haġairote'e haġaiġa horonirotene, ze Lukaonia ġoe'ano huaro, raena'a, "Badi'a'a vaze radu emeġe vaġe ovaeha."

12 Ebu Banabasi'e Dio reiro, u Paulo'e Hereme reiro, mazaġa Paulo ani iġaiġa haramido 'ahine.*

13 Dio dibu'o neğā'e Lusitera neğā enogano. E'ea dibu'o hau'ete'e vazeğani'a, vaze ġuġuvaġa teite boromakau nu zu ġeġene haġairote'e kakaġa Lusitera neğā ibihetaġa odohe onairo. Ebu apostolo azaġa dibu'o zinihi reiro.

14 Rehano Banabasi ani Paulone, ne azaġani'a nagini haġaihi ra'ete'e igirotene, mene haġai'uma haġaiġa radu zamaze adudanadu, dabuaze zigiro. Ebu vaze ġuġuvaġa ġunuġano dure diuġe'ena'a, huau ġoeriro, raena'a,

15 "Nego nabudi, za nougadu 'uguġa haġaiġa haġae'ohe? Emeġe zuni vaze tauġi, zae teite idaġa. Eme zae mazao hari manoğā haramifine onaeha, zae'a huga o'o'a haġaiġa e'e modadu, hubbehune radiu'ete'e Badi'aġa vaġe onaifine. Ani'e adure, raha zu davara haġairo, ebu e'ea radiu'ete'e ġaġuġa nidu'a haġairo.

16 Amahi madaġano bone, haba'a haba'a azaġa nidu'a zeġe zeġe edeġa haġaiġa haġainutene, Badi'a'a ġiaze modinu.

17 Rehano vaze'a Badi'a zamarifine ane'a haġai manoğā manoğā fureninu. Zae veize adureono'o irugu tuġuninu, ogomu madaġa madaġa fureninu, ebu ogomu boro zininu, zu matu'u hina zamaze iri'avoninu."

18 Ze 'ouge reiro rehano, ne e'e azaġa'e boromakau manadu, ġahuno zinihi radu te'ote'aro. Rehano ġonagano e'e haġaiġa 'uoga idararo.

---

* 14:12 Dio zu Hereme'e Giriki azaġa badi'a. Hereme'e hari odohe dure'ete'e badi'aġa.

¹⁹ E'e ġarugano Iuda azaġa nu'a Antioka zu Ikonio neġanono'o onaadu, e'e neġa azaġa zama aro. E'ano'o ze'e Paulo hadi hina maro, ebu ze 'ane ani rudaneha radu, ne enogano ahase buniro.

²⁰ Rehano Zuh'i'a Boro tahi'a tahi'a a gabaġeġene edau'enogano, ani iġunadu, e'e neġa bare diuġiro. Irarirotene, Paulo ani Banabasi teite Derebe neġa onamiro.

Suria haba'a Antioka neġa bariro

²¹ Paulo ani Banabasine Derebe neġano hari manoġa haramiro, ebu Zuh'i'a Boro tahi'a tahi'a a e'e neġano ġehararo. E'e enogano ze Lusitera, Ikonio neġa zu Pisidia haba'a Antioka neġa bare onamiro.

²² Ze e'ea Zuh'i'a Boro tahi'a tahi'a inara ziniro, ebu "Iesu mazao fie gigarano'i!" rae inaraziro. Ebu 'ahige reiro. "Eme aduga ġehaġa hidi'udu'u, Badi'a a zuhi'af'i ete'e zamaġa diuġi'uma."

²³ Paulo ani Banabasine, neġaneġa ekalesiaġano Iesu mazao fie'ete'e azaġa ibito zenoga veize vaze nu oħoziro. Ebu ogomu moneo zaġozaġe'ena'a zeġe veize kuraro. Ebu zeġe'a fie'ete'e Zuh'i'aġa Boro 'evorao tiro.

²⁴ Ebu Pisidia haba'a vitau onamadu Pamufulia haba'a bare onamiro.

²⁵ Ebu Perega neġano Badi'a ġoere haramirotene, Atalia neġa ovoiro.

²⁶ Ebu Atalia neġanono'o ġasi hina bare ruhau onamo, Suria haba'a Antioka neġano feuriro.

U zeġe ragavo, hari manoġa harame'eta'a'e Antioka neġanono'o ġadaheniro. Antioka ekalesia azaġa'e, tuġuzirote'e zamaġano, Badi'a ġahunone manoġani'a Paulo zu Banabasi rana rouga radu, Badi'a 'evorao teadu tuġuziyo.

Ebu anianine e'e gauġa haġae hauġadu izidu'u 'ada bare'ete'e.

²⁷ Zeġe'a Antioka neġano feurirotene, ekalesia azaġa nu'oziro. Ebu Badi'a a zeġe gauono'o haġaidote'e nidu'a rae fureniro, ebu Iuda mene azaġa zuni Iesu mazao fii'uma ibiġa Badi'a a bohanirote'e hariġa me'odo ziniro.

²⁸ Ebu ze, Zuh'i'a Boro tahi'a tahi'a teite mada ġehaġa e'ea radiunu.

15

Ierusalem neġano Iuda mene azaġa Zuh'i'a Boro mone ġihurirote'e ġo'aziro

¹ E'e zamaġano, vaze nu'a Iuda haba'anono'o Antioka neġa ovoiro, ebu Iuda mene azaġa Zuh'i'a Boro mone

reirote'e ihoziro, raena'a, "Mose'a ibite ağıfe ihoze'ena'a, ahiri rana iğuri hağao'i reiro. E'ano'o za'e iğuri mene hağaine, ġabone mene hidu'uma."

² Paulo ani Banabasine e'e ġoe'a igirotene, 'uguña hağaiġa mene hağai'uma radu, zeġe teite ta'iro titiro. E'ano'o Antioka ekalesia azaġani'a Paulo zu Banabasi madu, nabudize nu teite Ierusalema neğano tuğuzi'uma reiro, zeġe'a apostolo azaġa zu ekalesia vaze boroboro teite e'e ġoe'a ġo'anoga veize.

³ E'ano'o Antioka ekalesia azaġani'a Paulo duġuru Ierusalema neğano tuğuziro. Ebu zeġe'a Poinikia zu Samaria haba'a vitau onaminutene, nouge nouge Iuda mene azaġani'a Zuhi'a Boro mone ġihurirote'e hariġa neğaneğano me'odo ziniro. Ebu Zuhi'a Boro mone azaġa nidu'a, e'e hariġa igirotene, matu'e rudaro.

⁴ Zeġe'a Ierusalema neğano feurirotene, Ierusalema ekalesia azaġa, apostolo azaġa zu ekalesia vaze boroboro'a matu'o ziniro. Ebu Badi'a'a zeġe gauono'o hağairote'e ġaġa nidu'a, Paulo duġuru'a me'odo ziniro.

⁵ Reħano Farisea azaġa, Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaġa nu'a iğunadu, 'ahige reiro. "Iuda mene azaġa zuni aħirize rana Badi'a mone ra'ete'e iğu'a hağai'uma, ebu Mose goro ġoe'ano tirote'e hağaiġa zuni hağai'uma."

⁶ E'ano'o apostolo azaġa zu ekalesia vaze boroboro'a ġoere fainifine nu'oraro.

⁷ Ze faġa ġo'anirote'e enogano, Petero'a iğunadu ziro, raena'a, "Nego nabudi, zae nidu'a edeġa, ibite zae bo'ağanono'o Badi'a'a eġe tuğuhilo, Iuda mene azaġani'a hari manoġa egadu Zuhi'a Boro mazao fioga veize.

⁸ Badi'a'e vaze zama edere'ete'e Badi'aġa. E'e Badi'aġani'a Iuda mene azaġa mazao zuni Vine Zaġoġa tuğuniro, emeġe mazao tuğunirote'e teige. Badi'a ani 'ouge'ena'a, Iuda mene azaġa zuni mae zouzi'uma rae ihofiro.

⁹ Badi'a ubumao'e Iuda mene azaġa zu eme'e mene nunu, mazaġa zeġe'a Zuhi'a Boro mazao firote'eano'o, zeġe zama Badi'a'a deheniro.

¹⁰ Zae'a ra'eta'a'e, emeġe zu vouġafe'a haġaoga mene idararote'e hağaiġa. Reħano za nougadu, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a e'e, hağai aduga zinihi ra'ohe. Za 'ouge'ena'a Badi'a tu'ine nurħi ra'ohe.

¹¹ Mene! Eme 'ahige hubehune zamare'ohe. Zuhi'a Boro Iesu'a ġahunofi'ete'eano'o eme ġabofeha. Iuda mene azaġa zuni Badi'a'a e'e ibiġano ġabozeha."

¹² Petero ġoere igirotene, e'ea radirote'e azaġa nidu'a mene ġoeriro. Ebu Paulo ani Banabasine, Badi'a'a

zeġe gauono'o Iuda mene azaġa bo'aġano ane tahi gigi'a haġaiġa zu zaguzaga'uma haġaiġa haġaidote'e fairu me'odo zinirote'e zamaġano, e'ea radirote'e azaġani'e abite radiro.

¹³ Zeġe'a ġoere hauġirotene, vaze boro 'ahoga, Iakobo'a iġunadu ġoeriro, raena'a, "Nego nabudi, eġe ġoere ego'i!"

¹⁴ Badi'a'a nouge nouge Iuda mene azaġa zamaradu, Badi'a mone reifine zeġe bo'aġanono'o ġadaheġano vaze nu zamazirote'e hariġa, Petero'a rae fureneha.

¹⁵ Peroveta azaġa zuni 'ouge rae tiro, raena'a,

¹⁶ 'Zuhi'a Boro'a 'ahige ra'ohe.

E'e enogano, e'e bare onai'uma.

Ebu Davida'a zuhi'azirote'e neġa fahanoga'e,

eġe'a bare ogora'uma.

Ane ġahutu neġa'e

bare ogoru ġehani'uma.

Ebu bare izifi'uma.

¹⁷ Haba 'ahoga 'ahoga zamaġano

radiu'ete'e azaġani'a

Zuhi'a Boro vaġifine.

Ebu Iuda mene azaġa bo'aġano

eġe mone ra'ete'e azaġani'a

Zuhi'a Boro vaġifine.

E'e haġaiġa fureni'uma

Zuhi'aġa Boro'a 'ouge ra'ohe.

¹⁸ A'e Zuhi'a Boro'a

amahi rae furenirote'e ġoe'a.' (Amosi 9:11-12)

¹⁹ E'ano'o eġe'a zamare'etene, haġai aduga'e, Iuda mene azaġa bo'aġanono'o Badi'a mone ġihure'ete'e azaġa, mene zini'uma,

²⁰ reħano zeġe veize so'ao mirihadu, 'ahige ġoere tuġuri'uma. Ze, ġuriro badi'aġa mazao ti'ete'e ogomuġa'e mene a'uma, ebu vaze 'ahoga'e ane teite mene hahurate'e vazeġa teite ibi mene ve'onijuma, ebu 'unuġano harine runate'e maniġa zu ru'e mene a'uma.

²¹ Mazaġa Mose goro ġoe'a'e amahiono'o neġaneġano Iuda azaġa kuru neġano Bana Madaġa Madaġano me'ode harame onaido."

Ierusalema ekalesia azaġani'a Iuda mene azaġa, Zuhi'a Boro mone ra'ete'e veize so'a tuġuriro

²² E'ano'o apostolo azaġa zu ekalesia vaze boroboro'a ekalesia azaġa nidu'a teite ġo'anadu, zeġe vaze nu me'uma reiro, Paulo zu Banabasi teite Antioka neġano tuġuzoga veize. Ze vaze 'ahoga, niġa Iuda, niġa 'ahoga'e Barasaba, zu vaze 'ahoga, niġa Silasi meiro. Anianine'e Zuhi'a Boro mone azaġa ibito zini'ete'e azaġa.

²³ Ze so'ao 'ahige mirihadu tuğuriro, raena'a,

"Eme, zae negoze, apostolo azağa, ekalesia vaze boroboro, zu ekalesia azağani'a, Iuda mene azağa Iesu mazao fie'ete'e, Antioka neğano zu Suria zu Kilikia haba'ano radiu'ete'e mazao matu'u ġoe'a tuğure'ohe.

²⁴ Eme hari 'ahoga igiro. Vaze nu'a emeğe mazaono'o amadu, ġoere nunu hina zamaze mae ġunuğununiro, ebu zamaze'a adudarote'e igiro. Rehano ze'e emeğe'a mene tuğuziro.

²⁵ E'ano'o emeğe nidu'a ġo'ane idanadu, vaze nu maha, ebu negofe manoğa Banabasi zu Paulo teite zae vağe tuğuzi'uma ra'ohe.

²⁶ Banabasi zu Paulo'e emeğe Zuh'i'a Boro Iesu Keriso veize zeğe ġabone ahetirote'e azağa.

²⁷ E'ano'o eme Iuda zu Silasi tuğuze'ohe, emeğe'a so'ao mirihate'e ġoe'a, zeğe'a hebe hina zu rae furenoga veize.

²⁸ Vine Zaġogani'a ibitofeadu, emeğe'a ġo'anate'e ġoe'a'e 'ahi'e'e. Eme'e goro haġaiġa nunu haġao'i radu, aduga mene zini'uma. Rehano zae'a haġai'uma haġaiġa'e 'ahi da'o.

²⁹ Ĝuriro badi'aġa veize teate'e maniġa mene a'uma, ebu ru zu 'unuġano harine runate'e maniġa mene a'uma, ebu vaze 'ahoga'e ane teite mene hahurate'e vazęga teite ibi mene ve'oni'uma. Za haġai 'uguġa mene haġaine, za'e haġaize'a manohuda'uma. E'e da'o. Zae nidu'a bazo'i!"

³⁰ E'ano'o zeğe ġazaġa'e tuğuzadu, Antioka neğā onamiro, ebu Antioka ekalesia azağa nidu'a nu'ozadu, so'a ziniro.

³¹ Ebu zeğe'a me'odirotene, ze iraduguzi'ete'e ġoe'a egadu matu'iro.

³² Iuda ani Silasine'e peroveta azağa. Ze Zuh'i'a Boro mone azaġa mazao iradugu ġoe'a borofe haramadu, inara ziniro.

³³ Ze mada nu e'ea radirote'e enogano, Antioka neğano Zuh'i'a Boro mone azaġa'e zama roġeġa veize zeğe rana kuranaladu bare tuğuziro. Ebu ze Ierusalema neğā bare onamiro, zeğe tuğuzirote'e azaġa vağe. [

³⁴ U Silasi'e mene bari'uma radu e'ea radiro.]

³⁵ Paulo zu Banabasi'e Antioka neğano radadu, vaze ġehaġa teite Zuh'i'a Boro ġoere ihoziro, zu haramo ziniro.

Paulo ani Banabasine rovotiro

³⁶ Mada nu enogano, Paulo'a Banabasi niro, raena'a, "Aro, emeğe'a ibite Zuh'i'a Boro ġoere haramirote'e neğanēga nidu'a bare onamihi, ebu e'ea Zuh'i'a Boro mone azağani'a nouge radiu'ete'e ġiazihi."

³⁷ Banabasi ani ura'e tahi'a 'ahoga, niğā Ioane, niğā 'ahoga'e Mareko, ani zuni zamahatihi reiro.

³⁸ Rehano Paulo ani, Mareko zamahanoga'e mene manoğa rae zamariro, mazağā Mareko'e ibite Pamufulia haba'anono'o muhize baradu, zeğe teite mene gaue onamiro.

³⁹ Paulo zu Banabasi'e ǵoereze'a rira' onamirotene, ze rovotadu, avoavo onamiro. Banabasi'e Mareko zamahanadu, Kupro 'umuğā ruhau onamiro.

⁴⁰ U Paulo'e Silasi zamaharo, ebu Zuhi'a Boro mone azağani'a Zuhi'a Boro ǵahunone manoğani'a zeğe rana rouga veize, ze ani 'evoreo teadu iğuniro.

⁴¹ Ze'e Suria zu Kilikia haba'a onamadu, e'ea radiu'ete'e ekalesiaga azağā inaraziro.

Paulo'a haba fağano harame ragavirote'e aheuğā

16

Timoteo'a Paulo ǵatine onamiro

¹ E'e enogano Paulo ani, Derebe neğā onamiro, ebu hena Lusitera neğā onamiro. E'ea Zuhi'a Boro tahi'a 'ahoga, niğā Timoteo'a radiunu. Ani vi'a'e Iuda roğaeğā. Zuhi'a Boro mazao fiinu, rehano moga'e Giriki vazęğā.

² Zuhi'a Boro mone azağā, Lusitera neğā zu Ikonio neğano radiu'ete'e'a, raena'a, "Timoteo'e vaze manoğā." reiro.

³ Ebu Paulo ani ura'e, Timoteo'a zeğe teite onamoga uratiro. Rehano Iuda azağā e'e haba'ano radiu'ete'e, ze edeğā Timoteo moga'e Giriki vazęğā. E'ano'o Paulo'a Timoteo ahi'a rana iğuri hağairo, hena iğite Iuda azağani'a ǵoeri'uma reiro.

⁴ Ebu ze neğaneğā ragave oname'ena'a, Ierusalema neğano apostolo azağā zu vaze boroboro'a ǵoere idanirote'e ǵoe'a ihozido, zeğe e'e hağaiğano radoga veize.

⁵ E'ano'o eklesia azağā'e Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e moneo inarido, ebu mada nidu'a Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azağani'a ǵeharu onaminu.

⁶ Paulo zu ane hegotirote'e azağā, ze Ferigia zu Galatia haba'ano onamiro, mazağā Vine Zaǵoğani'a Asia haba'ano haramoga garariro.

⁷ Ze Musia haba'a diuğihu ra'ete'ea feurirotene, ze ura Bitunia haba'a onamihi reiro, rehano Iesu Vine Zaǵoğani'a gararo ziniro.

⁸ E'ano'o ze Musia haba'a zogoradu, Toroa neğā ovoiro.

⁹ E'e ohe'ano Paulo ani iğunaro. Makedonia vazega 'ahogani'a edanadu umine'enogano horoniro, raena'a, "Makedonia haba'a fare onaadu, emege danafo'i!"

¹⁰ Paulo'a iğuna e'e horonirotene, eme, e'ea hari manoğa haramoga veize Badi'a'a tuğufe'ohe rae zamaradu, Makedonia haba'a onamoga veize ġarihe ruhibiro.

Lidia'a Zuh'i'a Boro mazao firo

¹¹ Eme Toroa neğanono'o ġası hina, roğoroğe Samotarake 'umuşa ruhau onamiro, ebu irarirotene, Neapoli toğatoğaga ruhau onamiro.

¹² E'eano'o Filipi neğə onamiro. Filipi neğə'e Makedonia haba'a zamağano ne boro zu Roma azağā ne. Eme mada nu e'ea radiunu.

¹³ Fura madağano, eme Filipi neğə ġabi'a enoga buanadu vu onamiro. Eme 'ane, Iuda azağani'a e'ea nu'oranadu kurau'e gaogi, rae zamariro. Ebu e'ea ehoradu, nu'ora' onairote'e roğaeğə roğaeğə ġoreziro.

¹⁴ Paulo ġoere abito haunute'e roğaeğə 'ahoga'e niğā Lidia. Ani'e Tuatira neğə roğaeğə, ebu dabua kanağā serone'ete'e gauga boro hağaido, zu Badi'a kurano haudote'e roğaeğə. Zuh'i'a Boro'a zamağā bohano haro. E'ano'o ani Paulo ġoere egadu mae ġihiniro.

¹⁵ Ebu Lidia zu ane neo radiu'ete'e azağā bapati-zozirotene, ane'a umifiro, raena'a, "Za, e'e hube hune Zuh'i'a Boro mazao fie'ohe rae zamaro'idene, eğə ne onaadu e'ea rado'i!" Ebu ani 'ouge te'ote'anadu, ane ne zamafe onamiro.

Paulo ani Silasi ne Filipi ġu'a neğano ohoziro

¹⁶ Mada 'ahogano eme kuru haba'a oname'enogano, tuğure roğae tahi'ağā hidiro. Ani'e vine sau'ani'a ane zamao radiunu. E'ano'o ani'e zama moneo nagini'a fureratite'e rae furenido. Ani'e 'ouge hağae'ena'a ane boro azağā veize moni boro hağaido.

¹⁷ Ani'e, Paulo zu emege hegote'ena'a, ġihau ġoere iğuniro. "Ahi duğuru'e Niğā Hitaga Hune Badi'ağā tuğure azağā! Ze'e Badi'a'a nouge nouge za ġabozite'e ibiğā rae fureno zini'ohe."

¹⁸ Ani mada ġehağā 'ouge da'o hağae onaminutene, Paulo ani e'e egoga fuğoniro. E'ano'o tehadu roğae tahi'ağā zamao radiu'ete'e vineğā sau'a e'e niro. "Iesu Keriso niğano, eğə'a ġa'ohe. Roğae tahi'ağā e'e mazaono'o buano'i!" Ġoere e'e ariğano vine sau'ani'a roğae tahi'ağā mazaono'o buaro.

¹⁹ Tuğure roğae tahi'ağā e'e boro azağā'e ederiyo, ani zeğe veize moni mene hağai'uma. E'ano'o ze Paulo zu Silasi

obozte teadu, ne hunio ahase onamiro, gavamani azağani'a kotazoga veize.

²⁰⁻²¹ Ze Roma gavamani azağā vağē tutuze onamadu ziro, raena'a, "Adi duğuru'e Iuda azağā. Ze'e hağai nunu vaze ihozadu, emeğe ne azağā zama ġunuğunune'ohe. Zeğē'a ihoze'eta'a'e, Roma azağani'a mae ġihinoga zu hağaoğa'e gorō."

²² Ebu vaze ġuġuvaġa zuni Paulo zu Silasi agirezi'ete'e azağā teite 'augiro. Ebu gavamani azağani'a zeğē tahi'a tahi'a tuğuzadu, "Dabuaze zigi vaġinadu somori hina bouzo'i!" reiro.

²³ Ze bouze sausauzirote'e enogano, ġuano ohoziro, ebu ġu'a neğā gadine'ete'e vazēga'e e'e ġoe'a egadu, ġu'a neğā zamaġa huneo ohoziro, ebu ire aduga ho'ogano odaze veonadu 'ufune modiro.

²⁴ Ohere nemanemao Paulo ani Silasine'e kuraunu, zu bada ma'ena'a Badi'a nigininu, ebu ġu'a azağā'e abito zininu.

²⁵ E'e zamağano haba'a tabara ġihau hagariro. E'ano'o ġu'a neğā ohonirote'e haba'a zuni hagariro. Ebu ġu'a neğā ibihetaġa nidu'a tabara bohataro, ebu ġu'a azağā 'ufuzirote'e auriġa nidu'a butau ġouriro.

²⁶ ²⁷ Ġu'a neğā gadine'ete'e vazēgani'a evatadu, ġu'a neğā ibihetaġa bohatanoga horonirotene, kariġa hizi madu, ane'a bare ġounihi reiro, mazaġa ani 'ane ġu'a azağā nidu'a feraneħa, rae zamariro.

²⁸ Rehano Paulo'a ġihau ġoere iġune'ena'a, "Ago 'ougo'i! Emeğe nidu'a 'ada." reiro.

²⁹ Ġu'a neğā gadine'ete'e vazēga'e ġurizabu raena'a ihure huġane madu ġu'a neğā dure diuġiro. Ebu rereru'ena'a, Paulo zu Silasi zamao ġuġuriro.

³⁰ Ebu ani ġu'a neğanono'o mae buzadu ġadiziro, raena'a, "Vaze boroboro, e nagini hağaine ġabone hidi'uma?"

³¹ Zeğē'a naenaenina'a, "Zuh'i'a Boro Iesu mazao fio'i! 'Ougine, ġae zu ġae neo radiu'ete'e azağani'e ġabone hidi'uma." reiro.

³² Ebu ġu'a neğā gadine'ete'e vazēga zu neğano radiu'ete'e azağā nidu'a mazao Zuh'i'a Boro ġoere rae fureno ziniro.

³³ Ebu 'ize ohere rehano, ġu'a gadine'ete'e vazēgani'a anianine tutuze onamadu bouzirote'e īġu'a vuzu'o ziniro. Ebu ane zu neğano radiu'ete'e azağā nidu'a zogone baptizo meiro.

³⁴ Ebu ġu'a neġa gadine'ete'e vazeġani'a ane ne tutuze onamadu ogomu ziniro. Ani'e neġa azaġa nidu'a teite matu'u boro haġairo, mazaġa ze'e Badi'a mazao firo 'ahine.

³⁵ E'e irarirotene, gavamani azaġani'a zeġe gau azaġa tuġuziro, ġu'a neġa gadine'ete'e vazeġa nouga veize, raena'a, "E'e azaġa tuġuze buzo'i!"

³⁶ Ebu ġu'a neġa gadine'ete'e vazeġani'a Paulo niro. "Gavamani azaġani'a ġoere tuġureha, zae tuġuze buzoga veize. E'ano'o izidi 'ada zama roġeġano onamo'i!"

³⁷ Reħano Paulo'a gavamani gau azaġa ziro, raena'a, "Eme'e Roma mone azaġa. Ze kota zu mene oħofa reħano, hunio boufadu ġu'an oħofeha. Ebu izidi ze, hena, sifu tuġufe bufihi ra'oħe. Mene 'ougi'uma! Zeġe hune'a onaadu, tutufe bufi'uma."

³⁸ Gavamani gau azaġani'a gavamani azaġa vaġe onamadu ziro. "Paulo zu Silasi'e Roma mone azaġa." reirotene, ze rihau rudaro.

³⁹ E'ano'o gavamani azaġa'e zeġe vaġe onamadu umiziro, zeġe mazao nagini sau'a haġairote'e rae modoga. Ebu gavamani azaġani'a zamaze buzadu umiziro. "Filipi neġa mode iġuno'i!"

⁴⁰ Ebu anianine ġu'anono'o buarotene, Lidia ne onamiro. E'ea Zuhija Boro mone azaġa hidadu, inara ġoe'a ziro, ebu Filipi neġanono'o iġuniro.

17

Paulo Tesalonika neġano

¹ Paulo zu Silasi ze Amefipoli zu Apolonia neġa vitau onamadu, Tesalonika neġano feuriro. E'e neġano'e Iuda azaġa kuru neġa 'e'e.

² Paulo ani iġaiġa haġae'ete'e teige, Bana Madaġa madaġano Iuda azaġa kuru neġa diuġadu, buka zaġoġa me'ode'ena'a Iuda azaġa teite ġo'aniro. 'Ouge'ena'a Bana Madaġa madaġa uġidu meiro.

³ Ani'e buka zaġoġanono'o ġoere 'ahoga 'ahoga me'ode'ena'a, Keriso'e zaharani'uma ebu runeono'o bare ġabodi'uma rae tirote'e, faifairu ihoziro. Ebu 'ahige reiro, "Eġe'a rae furene'ete'e vazeġa, niġa'e Iesu, ane huga'e Keriso."

⁴ Ebu Iuda azaġa nu'e zamaze'a bohatanadu Paulo ġoere mae ġihiniro, ebu Paulo zu Silasi teite 'auġiro, ebu Giriki azaġa ġehaġa Badi'a gubane'ete'e, zu e'e neġano nize boro roġaeġa ġehaġa zuni 'auġiro.

⁵ Reħano Iuda azaġa nu'e e'e horonirotene, Paulo zu Silasi mazao ahiahi meiro. E'ano'o ġonore azaġa maketi haba'anu rau tauġe'ete'e, mae nu'ozadu, Tesalonika neġa zamaġano

utitihi radu harae ġuzuhiro. Ebu Iasoni ne haonadu Paulo zu Silasi vaġiro, vaze ġuġuvaġa mazao mae buzoga veize.

⁶ Ze mene horozirotene, Iasoni zu Zuh'i'a Boro mone azaġa nu ahasise buzadu, kanisoro azaġa zamao ohoziro, ebu ġihau ġoeriro, raena'a, "Paulo zu Silasi'e haba nidu'a zamaġano vaze mae ġunuġunuze onaeha. Ebu ze emeġe ne zuni diuġeha.

⁷ Ebu Iasoni'a ane neo mae zouziro. Ze'e Roma zuhi'aġa goro ġoe'a vari'e'ohe, mazaġa ze'e kini 'ahoga 'e'e ra'ohe. Niġa'e Iesu."

⁸ E'ea nu'orarote'e azaġa zu kanisoro azaġani'a e'e igirotene, zamaze'a adudu ġouriro.

⁹ Rehano ze'e Iasoni duġuru mazaono'o mae buzite'e moniġa madu, tuġuze onamiro.

Paulo Berea neġano

¹⁰ E'e ohe'anu, Zuh'i'a Boro mone azaġani'a Paulo zu Silasi zogone tuġuzadu Berea neġa onamiro. Berea neġano feuriotene, Iuda azaġa kuru neġa diuġiro.

¹¹ Berea azaġa'e zamaze mene riġa, Tesalonika azaġa mene heuġa. E'ano'o Paulo'a harame'ete'e ġoe'a faifairu igiro, zu ane haramo ġoe'a'e huga ga mene radu, mada nidu'a buka zaġoġa me'ode udahido.

¹² Ebu Iuda azaġa ġehaġani'a Zuh'i'a Boro mazao firo, zuni Giriki roġaeġa zu Giriki oħozeġa nize boroboro ġehaġani'a Zuh'i'a Boro mone reiro.

¹³ Rehano Iuda azaġa Tesalonika neġano radiu'ete'e'a, Paulo'a Berea neġano zuni Badi'a ġoere haramirote'e igirotene, zeġe zuni Berea neġa onamadu, Berea azaġa so'oze tutuzadu, nu'oze harairo.

¹⁴ E'ano'o Zuh'i'a Boro mone azaġa'e Paulo da'o zogone tuġune davara haba'a onamiro. U Silasi zu Timoteo'e Berea neġano radiro.

¹⁵ Paulo ġatinirote'e azaġa'e Paulo Atena neġa tutune onamiro. Ebu Paulo'a zeġe mazao Silasi zu Timoteo veize ġoere tuġuriro, raena'a, "Eġe vaġe ġarihe aro'i!" reiro. Ebu ze ġoere odohe, Berea neġa bare onamiro.

Paulo Atena neġano

¹⁶ Paulo'a Atena neġano Silasi zu Timoteo guhize radirote'ea, ġuriro badi'aġa ġehaġa e'ea horonirotene, zamaġani'a adudaro.

¹⁷ E'ano'o ani Iuda azaġa kuru neġa diuġadu, Iuda azaġa, zu Giriki azaġa Badi'a gubane'ete'e teite, Iesu Keriso ġo'anido, zuni mada nidu'a ne huni maketi haba'ano iniu iniu'a onairete'e teite ġo'anido.

¹⁸ Ebu edeġa azaġa nu, Epikuro ga Sitoa rae huze'ete'e teite hidadu, ġoere 'u'ue titiro. Ebu Paulo'a Iesu hariġa zu Iesu'a rudanadu bare ġabodirote'e rae furenirotene, vaze nu'a 'ahige reiro, raena'a, "Ġoe'a fu'a vazeġa 'adi nagini reihi ra'ohe?" Ebu hena, nu'a raena'a, "Badi'a 'ahoga nu rae furene'e gaogi." reiro.

¹⁹ Ebu ze Paulo tutunadu Areopago maġano kanisoro azaġa nu'onu'o haba'a onamiro. Ebu zeġe'a nina'a, "Ġae'a rae furene'ete'e ihoreġa iziga 'adi'e nagini, eme ura ederihi ra'ohe,

²⁰ mazaġa emeġe teġao ibite mene hune zu igirote'e hariġa 'ahoga rae furene'ohe. E'ano'o ani huga'e nagini, eme ura ederihi ra'ohe."

²¹ Mazaġa Atena azaġa, zu haba 'ahoga 'ahoga azaġa e'ea radiu'ete'e haġai'e 'ahiguġa. Zeġe nidu'a, zeġe radiu tauġe'ena'a, ihore iziga ġoeroga zu egoga da'o uratiro.

²² Ebu Paulo'a Areopago kanisoro azaġa zamao edanadu ġoeriro, raena'a, "Atena azaġa, e za horozatene, 'ahige zamareha. Za'e badi'a ġehaġa kurano hau'ete'e azaġa.

²³ Mazaġa eġe'a zae neo ragavatene, zae'a kurano hau'ete'e ġauġa ġehaġa horoneha. E'e zamaġano dibu'o fataġano ġoere 'ahoga mirihoga horoneha, raena'a, "EME AĞU'A BADI'AĞA VEIZE". Za aġu'a badi'aġa mazao krua'ohe. E'ano'o eġe'a Badi'a a'e iniu rae furenihhi ra'ohe.

²⁴ Badi'a ani, haba zu e'e zamaġano radiu'ete'e ġauġa nidu'a haġairo. Ani'e Zuhi'a Boro, adure zu raha zuhi'ani'ohe. 'Ahine dibu'o neġa zamaġano mene radiu'ohe. A'e vaze'a 'evore hina ogorarote'e neġa.

²⁵ Ane huga'e ġabone, ġabone iriga zu ġau nidu'a vaze nidu'a zini'ete'e Badi'aġa. E'ano'o ane mazao'e ferene'ete'e ġauġa o'o'a. Vaze'a ane veize ġau 'ahoga mene haġao ha'uma.

²⁶ Badi'a ani, vaze tibuhuga haġaadu, aniono'o haba 'ahoga 'ahoga azaġa nidu'a haġairo, vaze'a haba nidu'a zamaġano radoga veize. Ebu zeġe'a radi'uma madaġa rae tiro, zu radi'uma haba'a ġonaneġa haġairo.

²⁷ Badi'a'a 'ougirota'a'e, vaze'a Badi'a vaġoga veize, ebu inare vaġadu Badi'a hidoga veize. Reħano huga'e ani'e emeġe nidu'a mazaono'o mene faġa.

²⁸ Mazaġa eme ane ġabone zamaġano ġabode oname'ohe, ebu hagare'ohe, ebu radiu'ohe. Zae bo'aġano bada garahe'ete'e vazeġa 'ahogani'a 'ahige tirote'e teige, raena'a, "Emeġe zuni ane mariga."

²⁹ Eme Badi'a ene 'ahine, Badi'a huga'e golo (gold) ga siliva (silver) ga hadi hina vaze'a zamaradu haġae'ete'e

ḡauḡa teite idaḡa rae mene zamari'uma.

³⁰ Ibite bone, vaze aḡu'a 'ahine, 'uguḡa haḡaiḡa haḡaidote'ea, Badi'a ani ḡiaze modido. Rehano izidi'e haba nidu'a zamaḡano radiu'ete'e azaḡa nidu'a ane'a zi'ohe. 'Zamaze ḡihuno'i!"

³¹ Mazaḡa ani'e haba nidu'a zamaḡano radiu'ete'e azaḡa ibi duduḡano kotazite'e madaḡa rae tiro. Ebu kota ibito ha'uma vazeḡa zuni ohoniro. E'e vazeḡa'e ani'a runeono'o bare ḡaboniro. 'Ouge'ena'a, Iesu'e hube hune vaze nidu'a kotazi'uma rae fureniro."

³² Paulo 'ize ḡoere onamihi ra'enogano, Atena azaḡani'e, rune vazeḡani'a bare ḡabodirote'e ḡoe'a igirotene, vaze nu'e Paulo eḡofo haro. U vaze nu'e 'ahige reiro, raena'a, "E'e hariḡa'e nougine vesu'u bare igi'uma."

³³ Paulo'e e'e igirotene, ḡoe'a nema'o 'uadu, kanisoro azaḡa mode iğuniro.

³⁴ Rehano vaze nu'e Paulo teite 'auḡadu, Zuh'i'a Boro mazao firo. E'e zamaḡano'e, Areopago kanisoro vazeḡa 'ahoga, niḡa Dionusio, zu roḡae 'ahoga, niḡa Damari, ebu vaze ḡehaḡa zuni.

18

Paulo Korinto neḡano

¹ E'e enogano, Paulo ani Atena neḡa modadu, Korinto neḡa onamiro.

² E'ea Iuda vazeḡa 'ahoga, niḡa Akula hidiro. Ani'e Ponto haba'a vazeḡa. Itali haba'anono'o inuga Priskila teite Korinto neḡa onaadu, mada nu da'o radiro, mazaḡa Roma zuhi'aḡa, niḡa Klaudio'a, "Iuda azaḡa'e nidu'a Roma neḡanono'o vaḡino'i!" rae ziro 'ahine. Ebu Paulo ani, ze ḡiazi' onamiro.

³ Paulo zu zeḡe moni gauḡa'e tiba: taruha ogone'ete'e faraīga rafaḡa 'aune turinido. E'ano'o Paulo'e zeḡe teite radadu gauido.

⁴ Ebu ani'e Bana Madaḡa madaḡa nidu'a, Iuda azaḡa kuru neḡano haramido, ebu Iuda zu Giriki azaḡani'a Zuh'i'a Boro mazao fioga veize inare ḡoerido.

⁵ Silasi zu Timoteo'a Makedonia haba'anono'o onairotene, Paulo ani, mada nidu'a haramo moneo da'o gaue hunido, ebu Iuda azaḡa mazao "Iesu'e Keriso." rae doḡo'ani furenido.

⁶ Rehano ze Paulo haramo 'ue ḡoerinu, zu ḡoere sau'a hina roninutene, ani'e dabuaḡa zu'izu'inadu ziro, raena'a, "Za ire roga diuḡo'idene, a'e zae sau'a u'ano ro'i! E'e

aduga'e ege mazao o'o'a. E izidiono'o'e onamadu, Iuda mene azaaga mazao harami'uma."

⁷ Ebu ani, Iuda azaaga kuru nega modadu, vaze niiga Titio Iusito, ani ne onamiro. Ani'e Badi'a kurano haudote'e vasega. Ani ne'e Iuda azaaga kuru nega genagano.

⁸ Iuda azaaga kuru nega ibitohau'ete'e vasega'e niiga Krisipo. Ani zu negano radiudote'e azaaga nidu'a Zuhia Boro mazao firo. Korinto nega azaaga gehaga zuni Paulo haramo egadu, Zuhia Boro mazao firo ebu bapatizo meiro.

⁹ Ohere 'ahogano, Zuhia Boro'a i gunao Paulo niro. "Ago rihano'i! Rehano 'ize harame onamo'i! Hebe'o ago 'ue rado'i!"

¹⁰ Mazaga e'e gae teite radiu'ohe. Vaze 'ahogani'a zuni sausau'oga veize mene agato gani'uma, mazaga ne 'adao'e ege none re'uma azaaga gehaga."

¹¹ E'ano'o Paulo'e Korinto negano muri tiba zu bato fu'o tiba fare (6) radadu, Badi'a goere ihozido.

¹² Vaze 'ahoga, niiga Galio, ani'a Akaia haba'a gavanaaga reirote'ea, Iuda azaagani'a tiburanadu, Paulo obone tiro, ebu kota haba'a tutune onamiro.

¹³ Ebu raena'a, "Vaze 'adi'e, vazevaze'a Badi'a mazao kuranoga veize, zamaze au'ohe. Badi'a 'ahoga mazao kurau'eta'a'e, Roma azaaga goro."

¹⁴ Ebu Paulo'a goerihi ra'enogano, Galio'a Iuda azaaga ziro, raena'a, "Ego'i! Iuda azaaga! Vaze 'ahogani'a goro vari'ifo, ga haigai sau'a boro haigafone, ege'a goereze ego zinifo.

¹⁵ Rehano za'e Iuda azaaga mone goe'a ga niiga ga goroga nunu moneo ta'irotite go'ano'idene, zae da'o go'ane faino'i! E'e 'uguuga kotaaga mene haigai'uma."

¹⁶ Ebu Galio'a kota haba'anono'o tuuguze buziro.

¹⁷ Ebu zege nidu'a, Iuda azaaga kuru nega ibitohau'ete'e vasega, niiga Sositene obone teadu, kota haba'a 'usigano bouniro. U Galio'e giane re'ore'iro.

Paulo'a Korinto neganono'o Antioka nega bare onamiro

¹⁸ Paulo'a Korinto negano 'ize mada gehaga radirote'e enogano, Zuhia Boro mone azaaga muhizadu, Suria haba'a ruhau onamiro. Priskila zu Akula'a gatine onamiro. Paulo'e 'ize 'izema ruhanogano, Kenekrea togatoaga'gano iguuga vari'iro, mazaga ani ibite Badi'a mazao kuranadu, goere rinede tirote'e zamaaga radiunu 'ahine.

¹⁹ Ze Efeso negano feurirotene, Priskila zu Akula'e e'ea ohoze modiro, u ani'e Iuda azaaga kuru nega diugadu, Iuda azaaga teite hari manoaga go'aniro.

²⁰ Ze'e Paulo'a zege teite e'ea faaga radoga uminiro rehano, ani mene mae gihiniro.

²¹ Rehano ani muhize īgune'ena'a, 'ahige reiro. "Badi'a'a uratine, zae vağe bare onai'uma." Ebu ani Efeso neğanono'o ruhau onamiro.

²² Paulo'a Kaisarea neğano feurirotene, Ierusalem neğā onamadu, ekalesia azağā teite hidō titiro, ebu bare Antioka neğā onamiro.

Paulo'a haba fağano harame ragavirote'e uğiduğa

²³ Paulo ani, mada mene īgehağā Antioka neğano radirote'e enogano, e'eano'o īgunadu, Galatia zu Ferigia haba'ano neğā 'ahoga 'ahoga onamiro. Ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a nidu'a inaraziro.

²⁴ U Iuda vazēga 'ahoga, niğā Apolo, ani Efeso neğā onairo. Ani'e Alesandria neğā vazēga. Ani faifairu īgoere'ete'e vazēga zu buka zağōğā zuni faine ederoga.

²⁵ Zu Zuhi'a Boro ibi fairu ederirote'e vazēga, ebu zama nidu'a hanadu inare īgoerido zu Iesu hariğā hugano da'o ihozido. Rehano Ioane'a bapatizozirote'e da'o edeğā.

²⁶ Apolo ani Iuda azağā kuru neğano mene riħau'ena'a īgoeriro. Rehano Priskila zu Akula'a īgoe'a igirotene, neze tutune onamadu, Badi'a ibi huga faifairu ihoniro.

²⁷ Ebu Apolo'a Akaia haba'a onamihi reirotene, Zuhi'a Boro mone azağani'a inara īgoe'a haro. Ebu Akaia haba'ano Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a veize so'a mirihe tuğuriro, zeğe ani'a onamite'ea mae īghinoga. Apolo'a e'ea feurirotene, Badi'a'a īgħunnone manoğā zenadu, Zuhi'a Boro mazao fiidote'e azağā borofe iħoze danazinu.

²⁸ Mazağā ani'a buka zağōğanono'o "Iesu'e Keriso" rae iħoze'ena'a, Iuda azağā teite hunio īħau īgo'anadu buziro.

19

Paulo Efeso neğano

¹ Apolo'a Korinto neğano radiunute'e madağano, Paulo ani mağħa haba'a tihitihine onamadu, Efeso neğano feuriro. E'ea Zuhi'a Boro tahi'a nu hidadu,

² īgħażiż, raena'a, "Za, Iesu mazao firote'e zamağano, Vine Zaġoġani'a zae vağe ovairo hehe?"

Ze naenaenina'a, "Mene! Eme, Vine Zaġoġa ra'ete'e zuni mene igiro."

³ E'ano'o Paulo'a īgħażiżena'a, "Za nagi bapatizo meiro?" reirotene, ze'a naenaenina'a, "Ioane bapatizo meiro." reiro.

⁴ Paulo'a raena'a, "Ioane'a bapatizozirota'a'e, zae'a zamaze īghunadu, haġai sau'a modoga. Ebu ani zina'a, 'Eġe īgaruna onaite'e vazēga mazao fio'i! A'e Iesu.' rae reiro."

⁵ Ze āgoere e'e igirotene, Zuh'i'a Boro Iesu niāgano bapatizo meiro.

⁶ Ebu Paulo'a 'evo'a zeēga rana tirotene, Vine Zaāgōgani'a zeēga vaēge ovairo, ebu ze ago 'ahoga 'ahogano āgoeriro, ebu Badi'a'a ihozirote'e āgoe'a rae fureniro.

⁷ E'e zamaāgano'e, ohoze gaubanana zu aheu fare (12) heūgani'a radiro.

⁸ Ebu Paulo ani, Iuda azaāga kuru neēga diuāgadu, e'ea bato uāgidu inare haramido. Ebu Badi'a'a zuhi'azite'e āgoe'a Iuda azaāga teite īihau āgo'aniro, zeēga zuni Iesu mazao fioga veize.

⁹ Rehano Iuda azaāga nu'e, tegā riranadu, Paulo āgoere hezaho haro, ebu vaze īehaāga ubumao Zuh'i'a Boro ibi sausaune āgoeriro. E'ano'o Paulo'e Iuda azaāga kuru neēga mode buanadu, Zuh'i'a Boro tahi'a tahi'a zamaze onamiro. Ebu vaze 'ahoga niāg Turanu, ane'a ihoze'ete'e neēga onamadu, mada nidu'a e'ea āgo'ane ihozido.

¹⁰ 'Ouge haāgae onamoo, muri aheu meiro. E'ano'o Iuda azaāga zu Giriki azaāga Asia haba'ano radiu'ete'e'a nidu'a, Zuh'i'a Boro āgoere igiro.

Sikeva ubuga duāguru'a vine sau'a hegone bune nuriro

¹¹ Badi'a ani, Paulo gauono'o gigi'a haāgaiā īgaiā mene horone'ete'e haāgaido.

¹² Vaze nu'e, Paulo'a odohe raudote'e mukoāga zu vidau gauidote'e dabuaāga afa'a madu, ugi azaāga ranao tidotene, ugize'a manorido, zu vine sau'ani'a buaudo.

¹³ U Iuda azaāga nu haba 'ahoga 'ahogano ragave'ena'a, vaze mazaono'o vine sau'a hegoze buze'ete'e'a, ze Zuh'i'a Boro Iesu ni rae nuriro. Ze vine sau'a zinu, raena'a, "Iesu ni, Paulo'a rae harame'ete'e, e'e niāgano āg'ohe. Vaze mazaono'o buano'i!" rae reiro.

¹⁴ Dibu'o hau'ete'e boro 'ahoga, niāg Sikeva, ane ubuga fu'o zu aheu fare (7) zuni e'uge haāgairo.

¹⁵ 'Ougirotene, vine sau'ani'a naenaezina'a, 'ahige reiro. "Iesu ēge edeāga, zu Paulo ēge edeāga, u za'e iniu?"

¹⁶ 'Ouge radu e'e vineāga sau'ani'a radiu'ete'e vazēgani'a, zeēga rana rafatiro, ebu ani inara'e zeēga teite mene idāga 'ahine, zeēga nidu'a raharahaziro. E'ano'o tahi'a tahi'a'e firina zu ahirize ruau'ena'a, neono'o ferau buaro.

¹⁷ Efeso neāgano Iuda azaāga zu Giriki azaāgani'a e'e hariāga igirotene, zeēga nidu'a īgīgaroziro, ebu Zuh'i'a Boro Iesu ni nigune īghiniro.

¹⁸ Ebu Zuh'i'a Boro mazao firote'e azaāga īehaāgani'a onaadu, aneane haāgai sau'a rae fureniro.

¹⁹ Nabone azaāga īehaāgani'a zeēga murava bukaāga odohe onaadu, vaze nidu'a ubumao hufi haoniro. Hufi haonirote'e

bukağa naeġa nidu'a me'ode nu'onirotene, siliva moniġa 50,000 reiro.

²⁰ 'Ouge'ena'a, Zuh'i'a Boro ġoere'e gigi'eita bororu onamiro zu inare onamiro.

Efeso neġano hara boro'a fureraro

²¹ Efeso neġano 'uguġani'a furerarote'e ġarugano, Vine Zaġogani'a Paulo ibito hanadu, ani Makedonia zu Akaia haba'a onami'udu'u, Ierusalema neġa onami'uma rae zamariro, ebu raena'a, "Ierusalema neġa onamite'e ġarugano, Roma neġa zu onami'uma." reiro.

²² E'ano'o Paulo'e, ane dana vazēga aheu, Timoteo zu Erasto Makedonia haba'ano ibite tuġuziro, u ani'e mada nu Asia haba'ano radiunu.

²³ E'e madaġa heuġano, Efeso neġano aduga boro'a Zuh'i'a Boro Ibi mae ġihine'ete'e azaġa moneo fureraro.

²⁴ E'e haġaiga'e 'ahige fureraro. E'ea vaze 'ahoga, niġa Demetrio'a radiunu. U Efeso roġae badi'aġa niġa'e Atemisi*. Demetrio'e, siliva hina e'e badi'aġa dibu'o neġa kobefe idane haġae'ete'e gauġa odohe durido, ebu tahi'a ġehaġani'a ane 'u'uġano gauadu, moni boro meido.

²⁵ Demetrio'e, ane gau azaġa zu ane gau heuġa haġae'ete'e azaġa nu'ozadu ziro, raena'a, "Nego, zae edeġa, eme'e gau 'adi haġaadu moni boro ma'ohe.

²⁶ Za, Efeso neġano zu Asia haba'a nidu'a zamaġano Paulo'a vaze ġehaġa zamaze anadu, tutuze ve'ozirote'e horoniro, zu igiro. Ani raena'a, "Evore hina haġae'ete'e badi'aġa'e mene badi'a.' ra'ohe.

²⁷ Nougine eme gau niġani'a sauta'uma, zuni Atemisi, roġae badi'aġa boro, ane dibu'o neġa zuni vaze'a huga o'o'a re'uma. Zu roġae badi'aġa, ani niġa ġihi'a ra'ete'e'a daugħi'uma. Asia haba'a zu haba 'ahoga 'ahogano vaze nidu'a'a kurano hau'e reħano, 'ougi'uma."

²⁸ Nu'orarote'e azaġani'a e'e igirotene, maġune rudaro ebu houna'ena'a, "Efeso azaġa roġae badi'aġa, Atemisi'e niġa boro bagaġa!" reiro.

²⁹ Ebu Efeso neġa azaġa nidu'a'a houna'adu harae ġuzuhe huniro. Ebu Makedonia haba'anono'o Paulo ġatine onairote'e azaġa, Gaio zu Aristako, ze oboze teadu, ahase'ena'a, zeġe nidu'a Efeso nu'onu'o haba'a idaġa dure diuġiro.

³⁰ Paulo ani, vaze ġuġuvaġa ġorezih radu zeġe ġunuġano diuġihi reiro reħano, Zuh'i'a Boro tahi'a duġuru'a gararriro.

---

* **19:24** E'e badi'aġa'e huga ġehaġa haġai'uma badi'aġa rae zamariro.

³¹ Zuni Asia haba'a gavamanio gaue'ete'e azaāga nu'e Paulo vaze. Zege zuni umide ġoere tuğurena'a, "Nu'onu'o haba'a ago diuğ'o'i!" reiro.

³² Ebu Efeso nu'onu'o haba'ano'e, vaze ġuġuvaġa nidu'a harae ġuzuhido. Ze ġoere 'ahoga 'ahoga rae houna'ido, rehano e'e zamaġano vaze ġehaġa'e aġu'a, nagini u'ano diuġirota'a'e.

³³ Iuda azaāga nu'a, vaze 'ahoga, niġa Alesana, ani vaze ġuġuvaġa zamao duine moneneadu, nougi'uma rae ihoniro. Ane'a e'ea edarotene, hara'a zuhutanoga veize 'evo'a ġihiniro, ebu vaze ġuġuvaġa ġorezihi reiro.

³⁴ Rehano Alesana'e Iuda vazeġa. Vaze ġuġuvaġani'a e'e ederirotene, ze nidu'a ago tibano huau'ena'a, "Efeso azaāga roġae badi'aġa Atemisi'e niġa boro bagaġa!" reiro. Ġoere tiba e'e da'o barebare rae harae onamo, mada aheu (2 hours) meiro.

³⁵ Ne gavamaniga veize seketeri gauġa haġae'ete'e vazeġa 'ahogani'a vaze ġuġuvaġa hara garariro, ebu zege nidu'a sifu radirotene, ani zina'a, "Efeso azaāga, vaze nidu'a edeġa, Efeso neġa'e roġae badi'aġa boro Atemisi dibu'o neġa taufe radiu'ohe, zuni Atemisi iraġa hadiġa adureono'o ovairote'e zu taufe'ohe.

³⁶ E'ebano'o Efeso azaġani'a 'ouge'eta'a'e, haġai hugahuga. E'ano'o za ago harao'i! Ġurizabuo ġau 'ahoga ago haġae tauğ'o'i!

³⁷ Za vaze aheu 'adi zamaze onaa rehano, ze emeġe kuru neġano ġau 'ahoga mene ġonotaneha, zu emeġe roġae badi'aġa niġa mene sausaune ġoereha.

³⁸ Demetrio zu ane gau tiba azaāga'e vaze 'ahoga 'utihi reine'e, kota onamine manoġa. Kota'e boħa'a, zu e'ea gavana azaġani'a radiu'e 'ahine, e'e haba'ano ġoere aduga ane mazao ri'inine manoġa.

³⁹ Ga zae mazao ġoere 'ahoga e'e reine, Efeso gavamani gorōgano ne azaġani'a nu'oru'ete'e zamaġano ġo'anine manoġa.

⁴⁰ Eme'e, izidi 'ada harae ġuzuhate'e haġaiġa u'ano, nougħi'e gavamani azagħani'a emeġe rana aduga ti'uma. Eme'a haraata'a'e mazaġa o'o'a 'ahine, eme'e emeġe moneo ġoeroga mene idara'uma.

⁴¹ Ani 'ouge ġoeradu, vaze ġuġuvaġa tuğuze ġouriro.

20

Paulo'a Makedonia zu Giriki haba'a onamiro

¹ Efeso neġano harae ġunuġunirote'e'a hauġirotene, Paulo ani Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a huze nu'ozadu, inara

ḡoe'a ziro, ebu "E'e radihi!" radu, Makedonia haba'a onamiro.

² Ani e'e haba'ano oname'ena'a, Zuh'i'a Boro mone azaḡa inara ḡoe'a ḡehaḡa ziniro. E'ebu'u Giriki haba'ano feuriro.

³ E'ea feuriotene, bato uḡidu radiro. E'e enogano Suria haba'a ḡasi hina onamihi reirotene, Iuda azaḡani'a Paulo matihi radu neneḡani'ete'e igiro 'ahine, ani zamaradu, "Makedonia mone onamadu bari'uma." rae reiro.

⁴ U ane teite oname'eta'a'e, Berea neḡa vazega, niḡa Sapatero, ani'e Puro ubuga, ebu Tesalonika neḡa azaḡa'e nize Aristako zu Sekundo, ebu Derebe neḡa vazega'e niḡa Gaio, ebuni Timoteo, ebu Asia haba'a azaḡa'e nize Tukiko zu Torofimo.

⁵ Ze'e ibite iğunadu, Toroa neḡano guhifiro.

⁶ U eme'e Beredi Mene Menoga Au'ete'e Muiḡa haḡairote'e enogano, Filipi neḡanono'o ḡasio ruhau onamiro, ebu mada fu'o (5) ruhau onamadu, Toroa neḡano guhife'ete'e azaḡa teite 'auḡiro, ebu e'ea mada fu'o zu aheu fare (7) radiro.

⁷ Satadei ḡorava uḡano, eme Zuh'i'a Boro zamare'ete'e ogomuḡa au tiburanoga veize nu'oraro. E'e zamaḡano Paulo'a harame onamoo, ohere nemanema reiro. Mazaḡa irarine, muhize iğuni'uma 'ahine.

⁸ Eme hitaga neḡano nu'oru radiro. E'e zamaḡano'e ihure ḡehaḡa agane tiro.

⁹ U ohoze tahi'aḡa 'ahoga, niḡa Iutiko'a marama rana ehore radiunu. Paulo'a harame 'au'aune onamirotene, ani baze rudaro. Baze rudarote'e zamaḡano, ane huga ne hitaga uḡiduḡanono'o uitadu, rahao bua' ovoiro, ebu zeġe'a mae ḡihinirotene, rusanoga horoniro.

¹⁰ Rehano Paulo'a ovoradu ane rana ḡuḡuriro, ebu afunadu 'ahige reiro. "Ago zamaro'il! Ani ḡaboga!"

¹¹ Ebu Paulo ani hitaga neḡa bare itadu, Zuh'i'a Boro zamare'ete'e berediga zeġe teite au tiburaro, ebu goere onamo, irarirotene, iğuniyo.

¹² Nu'onu'o azaḡa'e ohoze tahi'aḡa ḡabodate'e zamahu onamiro, ebu matu'u boro haḡairo.

Paulo'a Toroa neḡanono'o Mileto neḡa onamiro

¹³ Paulo ani Aso neḡa u'a gabao onamiro. U eme'e ani'a efadu, ḡasi hina ibite e'e neḡa onamiro, ebu eme ani e'eabu'u ḡasio mae ufi'uma reiro.

¹⁴ Ebu Paulo'a Aso neḡano emeġe teite 'auḡirotene, ḡasio ofadu, Mitulene neḡa ruhau onamiro.

¹⁵ E'eano'o bare ruhau onamo, irarirotene, Kiosi 'umuḡa uhiḡano vitaro. Ebu ruhau onamo, moḡa madaḡano Samosi

'umuğano feuriro. Ebu e'e moğanobu'u Mileto neğano feuriro.

¹⁶ 'Ouge ruhau onamirota'a'e, Paulo'e Asia haba'ano mada'a hauğoga mene uratadu, Efeso neğ'a'e ruhau vitini'uma reiro. Ani ura'e, Pentekosi madağa 'izema mougano, Ierusalema neğano feuroga radu ġarihe ġarihiro.

¹⁷ Rehano Mileto neğano feurirotene, Paulo'a Efeso eklesia vaze boroboro veize ġoere tuğuriro, ane vaġe onaoga raduni.

¹⁸ Ze onairotene, Paulo'a ġoreziro, raena'a, "Zae huga edeġa, eġe'a Asia haba'a diuġirote'e madağa ġadaheğanono'o onao izidi, mada nidu'a, zae teite nouge nouge radiunuta'a'e.

¹⁹ E Zuh'i'a Boro tuğure haġaidote'e zamaġano, vaġute'ena'a zu nihe vuġa sone'ena'a gauido. Zu Iuda azaġa nu'a uġuhħihi radu, eġe mazao haġai sau'a sau'a haġaido rehano, rinede gauido.

²⁰ Ebu danazi'uma ġoe'a nidu'a rae furenido, zu hunio ga ane ane neo ihoze ragavido.

²¹ Ebu Iuda azaġa zu Iuda mene azaġa mazao hari tiba hina da'o harame hunido, raena'a, 'Haġai sau'a modadu Badi'a vaġe onamo'i, ebu Zuh'i'a Boro Iesu mazao fio'i!'

²² Ebu ġiano'i! Vine Zaġoġani'a tuğutuğuhadu, Ierusalema neğā oname'ohe. Rehano e aġu'a, de'ea nagini'a eġe mazao furera'uma.

²³ Eġe'a ragave'ete'e neğaneğano Vine Zaġoġani'a dehene ihi'eta'a'e, 'E'e ġu'ano oħohi'uma, ebu aduga hidu'uma.'

²⁴ E'e 'ouge ġabonehe modine zuni idaġa rehano, Zuh'i'a Boro Iesu'a inirote'e ibiġa oname hauġine, zu gauġa haġae hauġine manoġa. A'e Badi'a'a manoġa vaze ġahuno zini'uma hariġa manoġa rae furene'ete'e.

²⁵ E zae bo'aġano Badi'a'a vaze zuhi'azi'uma hariġa harame ragavido. Ġiano'i! Izidi e edeġa, zae nidu'a irahe mene bare horoni'uma.

²⁶ E'ano'o eġe'a izidi 'ada rae furene'ohe. Zae'a ġabone ibiġa daunine zuni, e mene debahi'uma,

²⁷ mazaġa Badi'a'a zae'a haġaoga urate'ete'e ġoe'a nidu'a rae fureno ziniro.

²⁸ E'ano'o ġae ġae'a ġae bare dugu'e'eno'i, zu eklesia azaġa nidu'a duguze'eno'i! Ze'e Vine Zaġoġani'a 'evorezeo tiro, zae'a ġiaze'enoga radu. Ebu mamoe narine'ete'e teige, Badi'a eklesia azaġa narizo'i! Ze'e Badi'a'a ubuga ru hina meirote'e azaġa.

²⁹ E edeġa eġe'a muhizite'e enogano, ġuriro haramo vazeġa 'ahoga 'ahogani'a agire ġuniġa teige zae bo'aġano diuġi'uma, ebu ġaboneze manoġa sausaune huni'uma.

30 Zuni zae bo'ağanono'o vaze nu'a iğunadu, huga ġoe'a ve'one ihozi'uma, ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a zamaze a'uma, zeġe hegötoga veize.

31 E'ano'o dugu'e'eno'i! Eġe'a muri uġidu zamaġano madai zu ohere nidu'a nihe vuġa sone'ena'a, zae zae ihozidote'e zamare'eno'i!

32 E izidi za'e Badi'a 'evorao ti'ohe, zu Badi'a ġahunone manoġa ġoe'a zae mazao mode'ohe, danazoga veize. Ebu e'e ġoe'ani'a ibito zini'uma, ebu za'e Badi'a'a inahe meirote'e azaġa nidu'a teite ġahugoneġa manoġa me'uma.

33 E, zae teite radiunute'e madaġano, monize zu dabuaze veize mene kanaudo.

34 Zae huga edeġa, e 'evorehe aheu 'adi hina gauadu, eġe zu eġe teite rau'ete'e azaġa veize nagini'a ferefete'e hoitido.

35 Ebu ġabonehe nidu'a zamaġano, inare gauadu ġau'a fereze'ete'e azaġa danazido, zae'a ġiane imanoga. Zu Zuhi'a Boro Iesu Ane Hugani'a 'ahige reiro, 'Gau vaze mazao ġahuge'ete'e haġaiġa'e vaze mazaono'o ma'ete'e haġaiġa vitinoga. Ġahuge'ete'e vazeġa'e Badi'a'a manoġa boro ha'uma.' Za e'e ġoe'a zamare'eno'i!"

36 Paulo ani ġoere hauġirotene, obenaġa hina tuġadu zeġe nidu'a teite Badi'a mazao kuraro.

37-38 Ebu ze nidu'a nianadu, 'unuġano ahaini'ena'a fura'iniro. Ze zamaze are rudaro, mazaġa Paulo'a zina'a, "Za'e irahe mene bare horoni'uma." reiro 'ahine. Ebu Paulo ġatine ġasio ohoni' onamiro.

21

Paulo'a Ierusalema neġa onamiro

1 Eme, Efeso ekalesia boroboro teite uhiu hauġirotene, ġasio tiradu Koso 'umuġa roġoroġe onamiro. Ebu baze irarirotene, Rodo 'umuġa ruhau onamiro, ebu hena Asia haba'ano Patara neġa ruhau onamiro.

2 Ebu e'ea, Foinike haba'a onami'uma ġasiġa horonirotene, e'e ġasiġano tiradu iğuniro.

3 Ebu onamo Kupro 'umuġa haninirotene, eda'e mon-eono'o ruhau vitanadu, Suria haba'a u'a ruhau onamiro. Ebu Turo neġano hebetiro, mazaġa ġasi'e e'ea tohe ru-runijuma 'ahine.

4 U eme Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a vaġadu, fura tiba zeġe teite radiro. Ebu e'e azaġa, Vine Zaġoġani'a ihozadu, Paulo bare bare garariro, raena'a, "Ierusalema neġa ago ito'i!"

5 Reħano iğuni'uma madaġa meirotene, bare 'aune onamiro. E'ano'o Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'e inudeze zu

enezeta, ġatife ne ġutu'aġano tuġufi' ovoiro. Ebu e'ea emeġe nidu'a hesao obenafe hina tuġadu kuraro.

⁶ Eme zeġe teite uhiu hauġirotene, ġasio tiriro. U ze'e bare ne onamiro.

⁷ Eme Turo neġanono'o 'aune ruhau onamo, Tolemaia neġano hebetiro. A'e emeġe ruhu ġonaga. Ebu e'ea Zuhi'a Boro mone azaġa teite matu'otite ġoeradu mada tiba zeġe teite radiro.

⁸ Irarirotene, eme odao onamo, Kaisarea neġano feuriro. Ebu hari manoġa harame'ete'e vazęga 'ahoga, niġa Firifo neo radi' onamiro. Ani'e Ierusalema ekalesia azaġani'a vazə fu'o zu aheu fare (7) inahe meirote'e vazęga 'ahoga.

⁹ Ani aboġa nogobaġa ġazaġa (4). Ze Badi'a'a ġoere zenadu rae furenido.

¹⁰ Eme Kaisarea neġano mada ġehaġa 'ai radirotene, Iuda haba'anono'o peroveta vazęga 'ahoga niġa Agabo'a feuri' ovairo.

¹¹ Ani emeġe vaġe onaadu, Paulo kiba'i ga bereta meiro, ebu e'e hina ane'a bare 'evo'a zu odaġa ogoranadu, 'ahige reiro. "Vine Zaġoġani'a 'ahige ra'ohe. 'Kiba'i 'adi vazęga'e, Iuda azaġa Ierusalema neġano radiu'ete'e'a 'ahige ogoru ti'uma, ebu Iuda mene azaġa 'evorao ri'ini'uma.'

¹² E'e igirotene, eme, Paulo teite raudote'e azaġa zu e'ea radirote'e azaġani'a "Ierusalema neġa ago ito'i!" rae Paulo uminiro.

¹³ Reħano Paulo'a raena'a, "Za nougadu niau'ena'a, e zama zorene'ohe? Zuhi'a Boro Iesu niġa u'ano Ierusalema neġano ġu'ano ohohoga idaġa, zu rudanoga zuni idaġa. E zamahe haneha."

¹⁴ Eme ani gararo ġizirotene, e'ea modiro, reħano 'Zuhi'a Boro mazao mode'ohe!' rae reiro.

¹⁵ 'Ouge mada nu radirote'e enogano eme, Paulo zu ane teite rau'ete'e azaġa, toħefe ruhinadu, Ierusalema neġa itiro.

¹⁶ Kaisarea neġanono'o Zuhi'a Boro tahi'a nu zu eme teite itiro, ebu Ierusalema neġano Nasona neo radifine tutufe onamiro. Ani Kupro vazęga, zu amahi Zuhi'a Boro tahi'a rae onairo.

Paulo'a Iakobo ġiani' onamiro

¹⁷ Eme Ierusalema neġano feuri' itirotene, Zuhi'a Boro mone azaġani'a matu'e'ena'a mae ġihifiro.

¹⁸ Irarirotene, Paulo zu emeġe nidu'a'e Iakobo ġiani' onamiro. Ierusalema ekalesia azaġa boroboro nidu'a zuni e'ea.

¹⁹ Paulo ani zeġe teite hide ġoretite hauġirote'e enogano, ane gau zamaġano Badi'a'a Iuda mene azaġa mazao haġairote'e haġaiġa nidu'a fairu doġo'ani rae fureno ziniro.

²⁰ Ze e'e igirotene, Badi'a niguniro. Ebu Paulo nina'a, "Nego! Ģae edeğä, Iuda azağ'a e ġehağä bagağani'a 'ai Iesu ni mae ġihineha, ebu zeğe nidu'a Mose goro ġoe'a zu mae ġihine hune'ohe.

²¹ Ze hariğō 'ahige igiro. Iuda azağ'a nu'e Iuda mene azağ'a bo'ağano radiu'ohe. Ģa'e zeğe mazao 'ahige haramiro. 'Mose goro ġoe'a e modo'i! Ebu eneze gurağ'a gurağ'a ahiri rana iğuri ago hağao'i! Zu Iuda azağ'a ibi'a hağaiğ'a nidu'a modo'i!"

²² Eme nougine manoğ'a? Ze ġa'a onaata'a'e ederi'uma.

²³ E'ano'o ġa'e emeğe'a ġeite'e hağaiğ'a hağao'i! Emeğe bo'ağano Badi'a ubumao ġoere riğ'a rae teadu gore modirote'e ohozega ġazağ'a 'ada.

²⁴ 'Ahı duğuru Dibu'o Neğə zamaze onamadu, Badi'a ubumao dehera'uma hağaiğ'a zeğe teite hağao'i! Zu vadinize 'ohanite'e naeğ'a ġae'a feino zeno'i! 'Ougine, vaze nidu'a ederi'uma, hariğō igirota'a'e mene huga, rehano ġa Mose goro ġoe'a ibiğano oname'ete'e horoni'uma.

²⁵ U Iuda mene azağ'a Iesu mazao fie'eta'a'e, eme, zeğe'a hağai'uma hağaiğ'a so'ao mirihadu tuğuro ziniro, raena'a, 'Ğuriro badi'ağ'a mazao ġahuno hanate'e ogomuğ'a ago ano'i! Zuni 'unuğano harine runedate'e maniğ'a zu ru'e ago ano'i! Ebu vaze 'ahoga ane teite mene hahurate'e vazeğ'a teite ibi ago ve'ono'i!"

²⁶ Irarirotene, Paulo ani vaze ġazağ'a zamazadu dehera'uma hağaiğ'a zeğe teite hağairo. Ebu dibu'o neğə diuğadu, zeğe'a Badi'a ubumao dehera'uma hağaiğ'a hauğ'i'uma madağ'a, zu zeğe tiba tiba veize nani'a Badi'a dibu'o hatite'e rae fureniro.

Paulo obone tiro

²⁷ Badi'a ubumao dehera'uma hağaiğ'a hağae'ete'e furığa 'ai nariga hauğirote'e madağano, Iuda azağ'a Asia haba'anono'o onairote'e'a, Dibu'o Neğano Paulo horoniro. Ze vaze ġuğuvağ'a nidu'a tutuze harae iğunadu, Paulo obone tiro.

²⁸ Ebu ġihau ġoere'ena'a, "Isaraela azağ'a, danafo'i! Vaze 'adi'e haba'a haba'ano vazevaze ihoze'ena'a 'ahige ra'ohe. 'Isaraela azağ'a hağao ago onamo'i, zu Mose goro ġoe'a modo'i!" Ebu Dibu'o Neğə rae sausaune'ohe. Zu emeğe Dibu'o Neğano Giriki azağ'a tutuze zouzadu, haba zağog'a 'adi sausaune'ohe."

²⁹ Ze 'ouge reirota'a'e, ibite Efeso vazeğ'a Torofimo'e Paulo teite Ierusalem neğano raunute'e horoniro. Ebu ze 'ane Dibu'o Neğə zamağano tutune zouniro rae zamariro.

³⁰ Ebu Ierusalem ne azağ'a nidu'a harae ġunuğuniro, ebu vaze nidu'a dudu'ohadu, Paulo obone teadu, Dibu'o

Nēganono'o ahase buniro. Ebu ibihetaḡa nidu'a 'ai zogone hararo.

³¹ Nariga mau rune'ete'e zamaḡano, hariḡani'a Roma uti vazeḡa boro mazao bua' onamiro, raena'a, "Ierusalema ne nidu'a hara'a iri'aveha."

³² Ebu ani zogone uti azaḡa ibito zini'ete'e zu uti azaḡa zamazadu vaze ḡuḡuvaḡa u'a dure ovoiro. Harairote'e azaḡani'a uti vazeḡa boro tahi'aḡeta onaoga horoziotene, Paulo 'ai mene bouniro.

³³ Uti vazeḡa boro'a aradu Paulo obone tiro, ebu tahi'aḡa tuḡuzadu auri adiriḡa aheu hina batuniro. Ebu ḡadimu'ena'a, "Adi iniu? Ani nagini haḡaeha?" reiro.

³⁴ Ebu vazevaze'a ḡuḡuva ḡunuḡano ane ane edeḡano ḡoere iḡuniro. Uti vazeḡa boro ani, hara boro 'ahine, nagini u'anu 'ouge'eta'a'e ederoga mene idararo. E'ano'o tahi'aḡa zina'a, "Vaze 'adi uti azaḡa radone neḡa tutune onamo'i!" reiro.

³⁵ Ze tutune onamoo, ne ḡora'aḡano reiro, vaze ḡuḡuvaḡani'a naenaeono'o bounihi reiro 'ahine, ani 'ai herate ġihiniro.

³⁶ Mazaḡa vaze ḡuḡuvaḡani'a ani hegote harae'ena'a, "Mau runo'i! Mau runo'i!" reiro.

Paulo'a vaze ḡuḡuvaḡa mazao ḡoeriro

³⁷ Paulo ani, uti azaḡa radone neḡano nariga tutune zounihi ra'enogano, ani'a uti vazeḡa boro uminiro, raena'a, "E ḡoere nu ġeine idaḡa hehe?" Ebu uti vazeḡa boro'a zaḡuzaḡau'ena'a, "Ahi ġa Giriki ḡoe'a edeḡa hehe?" rae ḡadimaro.

³⁸ "Ga'e, Izipi vazeḡa ibite Roma gavamani teite utitihi radu, gorugoru azaḡa maḡa boro ḡazaḡa (4000) haba boha'a tutuze onamirote'e vazeḡa hehe?"

³⁹ Ebu Paulo'a naenaenina'a, "Mene, e'e Iuda vazeḡa. Nehe niġa Taso, Kilikia haba'a zamaḡano ne boro. E vaze ḡuḡuvaḡa 'adi ḡorezoga rae umi'e'ohe."

⁴⁰ Ebu uti vazeḡa boro'a ḡoe'a mae ġihiniro, Paulo ani ḡora'ao edanadu, vaze'a mene haraoga rae 'evo'a mae ġihiniro. Ebu hara'a dauġe hunirotene, Paulo'a Heberu* ḡoe'ano ḡoreziro.

22

¹ Paulo'a raena'a, 'ahige reiro. "Nego nabudi, eġe'a izidi 'aha eġe moneo zae mazao ḡoere'ete'e ego'i!"

² Ani'a Heberu ḡoe'ano zeġe mazao ḡoerirote'e igirotene, ze sifu hune radiro. Ebu ani raena'a,

---

* **21:40** Heberu ḡoe'a'e Iuda azaḡani'a ḡoere'ete'e ḡoe'a niġa.

³ "E'e Iuda vasega. Kilikia haba'ano Taso negano fureraro, ebu Ierusalema negano bororaro. Ebu Gamaliela 'u'uñano diuñadu, vouñafe goro ñoe'a riña huneo iñohido, ebu Badi'a veize inarido, izidi zae'a hañae'ete'e teige.

⁴ Ebu Zuhí'a Boro ibi azaña sausauzido. Nu'e zimi ruzido. Ohoze zu roñae batuzadu, ñu'a negano ohozido.

⁵ Dibu'o hau'ete'e gihi'aña zu Iuda kanisoro azaña zuni eñe'a 'ada ra'eta'a'e hube rae re'uma. Mazaña ze Iuda azaña Damaseko negano radiu'ete'e veize miriho ñoe'a tiro. Miriho ñoe'a e'e eñe'a madu Damaseko nega onamiro, e'ea Zuhí'a Boro ibio oname'ete'e azaña oboze teadu, Ierusalema nega tutuze onaadu, aduga zenoga veize.

⁶ Damaseko nega haniti' onamirotene, madai nemañano, eñe rana agaña bagañani'a adureono'o tabara agara' ovairo.

⁷ E'e rahao higau bauradu, ago 'ahoga igiro, raena'a, 'Saulo, Saulo! Ña nougadu eñe sausauhe'ohe?'

⁸ E ñadinena'a, 'Zuhí'a Boro, ña iniu?' reiro. Ane'a naenaehina'a, 'E'e Iesu, Nazareta nega vasega.' rae reiro. 'Gae'a sausauhe'ete'e vasega.'

⁹ U ñatihe onamirote'e azaña'e agaña horoniro rehano, ñorehirota'a'e mene igiro.

¹⁰ Ebu eñe'a raena'a, 'Zuhí'a Boro, e nagini hañaine manoña?' Ani'a raena'a, 'Iñunadu, Damaseko nega onamo'i! E'ea eñe'a ñanirote'e gauña nidu'a iho'i'uma.'

¹¹ Ebu e'e, agaña boro'a ubumahe 'uilo 'ahine, ehamanoga mene idararo. E'ano'o ñatihe'ete'e azañani'a tutuhe, abihe'ena'a Damaseko nega onamiro.

¹² E'ea vase 'ahoga, niña Anania'a radiudo. Ani'e goro ñoe'a ibiñano da'o onamido, ebu Iuda azaña Damaseko negano radiu'ete'e'a nidu'a, ani'e vase manoña tauñi reiro.

¹³ Ani onaadu, eñe genañano edaro, ebu raena'a, 'Saulo, nego! Bare fairu ehamano'i!' E'ebu'u zogone Anania horonoga idararo.

¹⁴ Ebu Anania'a raena'a, 'Vouñafe Badi'a'a ña mae avo tiro, ane zama ederoga veize, zu Iesu, Vaze duduña horonoga veize, ebu ani hebeono'o agoña egoga veize.

¹⁵ Mazaña Zuhí'a Boro veize ña'a horonirote'e zu igirote'e gauña vase nidu'a mazao rae fureni'uma.

¹⁶ E'ano'o ña ago zamare 'ada'ado'i? Iñuno'i! Iesu Keriso niñano kuranaldu bapatizo mo'i, ebu hañaiño sau'a vuzu'e modo'i!'

¹⁷ Ierusalema nega bare erirote'e enogano, dibu'o negano kurarote'e zamañano, iñunu'ete'e teigiro.

¹⁸ Ebu Zuhí'a Boro'a ñorehoga horoniro. Ani raena'a, 'Gariho'i! Ierusalema neganono'o zogone iñuno'i! Mazaña

ḡae'a eğe hari rae furene'eta'a'e, Ierusalema azağani'a mene mae ġihini'uma'

¹⁹ Rehano eğe'a raena'a, 'Zuh'i'a Boro, eğe'a Iuda azağā kuru neğā nidu'a onamadu, ḡae mazao fie'ete'e azağā madu ġu'a neğano ohozido zu bouzidota'a'e, zeğe edeğā.

²⁰ Ebu ḡae hari rae furenidote'e vazeğā, Stefano mau runirote'e zamağano, eğe zu zeğe teite zamahe tibunadu, e'ea edau radiro. Ebu Stefano mau runirote'e azağā'e dabuaze fui'e tiro. E'e dabuağā'e eğe'a taufe radiro.'

²¹ Rehano Zuh'i'a Boro'a ihina'a, 'Onamo'i! Mazağā eğe'a Iuda mene azağā, haba fağano radiu'ete'e mazao tuğ'u'i'uma.' "

²² Vaze ġuġuvağani'e igi onao, Paulo'a ġoere e'e reirote'e igirotene, ze harae iğuniro, raena'a, "'Uguğā vazeğā'e mau runo'i! Ani'e ġabode radoga mene idağā."

²³ Ze dabuaze feune ġihine'ena'a zu raha mae feune'ena'a harae ġunuğuniro.

Paulo'e Roma mone vazeğā

²⁴ Roma uti vazeğā boro'a uti azağā zeadu, Paulo'e uti azağā radone neğano mae zouniro. Ebu hariğā rae furenoga veize "Masino'i!" rae ziro. Ani'e nougadu vaze ġuġuvağani'a ane mazao mağune harae'ete'e ederihi reiro.

²⁵ Utı azağani'a Paulo masinoga rae, 'evo'a hutube 'eine utirotene, Paulo'a uti azağā ibito zini'ete'e vazeğā e'ea edau'ete'e nina'a, 'ahige reiro. "E'e Roma mone vazeğā rehano, kota'o ize mene ohohogano masihihi ra'ohe. A'e Roma goroğano idağā hehe?"

²⁶ Ibito zini'ete'e vazeğā e'e igirotene, uti vazeğā boro vağe onamadu niro, raena'a, "Vaze 'adi'e Roma mone vazeğā. Ga nougi'uma?"

²⁷ Utı vazeğā boro'a Paulo vağe onamadu ġadiniro, raena'a, "Eho'i! Ga Roma mone vazeğā hehe?" Paulo'a "O'e" rae reiro.

²⁸ Ebu uti vazeğā boro'a raena'a, "E'e Roma mone rouga veize moni boro modiro." Paulo'a naenaenina'a, "E'e furerarote'eano'o onao izidi, Roma mone vazeğā."

²⁹ E'ano'o Paulo masinadu ġadimu vağħihi reirote'e azağani'e, ane mazaono'o zogone ie vaġiniro. Ebu uti vazeğā boro ani, Paulo'e Roma mone ra'ete'e igirotene, ġiġaroniro, mazağā Roma mone vazeğā obone tiro 'ahine.

Paulo'a kanisoro azağā nu'onu'o zamağano ġoeriro

³⁰ Irariotene, uti vazeğā boro ani, Iuda azağā'e nougadu Paulo mazao mağunirote'e huga ederihi reiro. E'ano'o Paulo'e adiri mae butiro, ebu dibu'o hau'ete'e boroboro zu

kanisoro azaāga nidu'a nu'oziro. Ebu Paulo tutune onaadu, zege zamao mae ohoniro.

23

¹ Paulo ani kanisoro azaāga giaze hune'ena'a, 'ahige reiro. "Nego nabudi, e'e Badi'a ubumao zamahe duduāga hanadu, nagini nagana haāgae onainu."

² E'e igirotene, dibu'ao hau'ete'e gihi'āga, niāga Anani'a'a Paulo babaāgano edau'ete'e azaāga zina'a, "Hebe 'ue fa'ono'i!" reiro.

³ 'Ouge reirotene, Paulo'a nina'a, "Āga, sau'āgo 'u'uru touga raduni feni 'uruāga hina fenine'ete'e biriāga heuāga! Badi'a'a fa'o'i'uma. Āga e'ea ehoradu, goro īoe'a ibiāgano aduga ini'uma ra'ohe. Rehano īa'e goro īoe'a vari'e'ena'a, 'Paulo fa'ono'i!' ra'ohe."

⁴ Paulo uhiāgano edaunute'e azaāgani'a, Paulo nina'a 'ahige reiro. "Dibu'o hau'ete'e gihi'āga'e Badi'a'a ohoniro rehano, īoere sau'a hina ni sausaune'e hehe?"

⁵ Paulo'a naenaenina'a, "Nego nabudi, e aāgu'a, ani'e dibu'o hau'ete'e gihi'āga. E ve'oreha, mazaāga buka zaāgōgano 'ahige touga. 'Zae zuhi'azi'ete'e vazēga'e īoere sau'a ago no'i!"

⁶ Ebu Paulo ani, Sadukea zu Farisea azaāgani'a nu'onu'o zamaāgano radiu'ete'e horozirotene, zege bo'aāgano īoere īiharo, raena'a, "Nego nabudi, e'e Farisea vazēga, zu Farisea vazēga ubuga. E'e, rune vazēgani'a bare īabodite'e zamare guhine'ete'e u'ano kota 'ada edau'ohe."

⁷ 'Ouge reirotene, Farisea azaāga zu Sadukea azaāgani'a ta'iro titiro, ebu nu'onu'o azaāga nidu'a naenae edaro.

⁸ Sadukea azaāga'e 'ahige rae ra'ohe. Rune vazēga'e mene bare īabodi'uma, zu vaze'e viga o'o'a, ebu tuāture viga zuni o'o'a ra'ohe. U Farisea azaāga'e e'e nidu'a mae īihine'ohe.

⁹ Ebu hara'a ufeta hune bororaro. E'e zamaāgano, goro īoe'a ihoze'ete'e azaāga nu'e Farisea azaāga. Zege'a edanadu, riāga ta'iriro, raena'a, "Vaze 'adi mazao'e sau'a 'ahoga o'o'a. Nougine, vine 'ahoga ga tuāture viga 'ahogani'a īoreniro gaogi."

¹⁰ Ta'iroze'a ufeta bororarotene, Paulo'e Iuda azaāgani'a hutube oname onaido. E'ano'o uti vazēga boro ani, Paulo sausauni'uma rae rihanadu, uti azaāga zina'a, "Ovoradu, nu'onu'o azaāga mazaono'o Paulo riāga mae vaāgino'i, ebu uti azaāga radone neāgano bare mae zouno'i!" reiro.

¹¹ E'e ohe'ano, Zuh'i'a Boro'a Paulo uhiāgano edanadu niro, raena'a, "Inare rado'i! Āgæ'a Ierusalema neāgano ege hari rae furenirote'e teige, Roma neāgano zuni rae furen'i'uma"

Iuda azaāga nu'a Paulo matihi rae neneğaniro

¹² Irariotene, Iuda azaāga nu'a nu'oranadu, Paulo matihi rae sifu neneğaniro, ebu Paulo ma'udu'u ogā'uma ga gagī'uma raena'a, ġoere riġa gore ti modiro.

¹³ 'Ouge gore ti modirote'e azaāga'e, ġae ġazaāga gaubanana (40) vitinoga.

¹⁴ Ze dibu'o hau'ete'e boroboro zu vaze boroboro vaġe onaadu ziro, raena'a, "Eme ġoere riġa 'ahige gore ti modeha. Mene ogā'uma onamo Paulo ma'udu'u.

¹⁵ E'ano'o za zu kanisoro azaāga'e uti vazeġa boro uminine idaġa hehe, zae mazao Paulo bare tuġunoga? Za so'e faifairu bare ġadini'uma ro'i! 'Ougine ani 'ize 'izema feurogano ibio ma'uma."

¹⁶ Rehano Paulo ezeġa ubugani'a Paulo ganato hau'ete'e hariġa igiro. E'ano'o Roma uti azaāga radone neġa onamadu Paulo niro.

¹⁷ E'ano'o Paulo'a uti azaāga ibito zini'ete'e vazeġa 'ahoga hune onaadu niro, raena'a, "Tahi'a 'adi, uti vazeġa boro vaġe tutune onamine idaġa hehe? Ani hari 'ahoga rae fureno hatihi ra'ohe."

¹⁸ E'ano'o tahī'a e'e uti vazeġa boro vaġe tutune onamiro.

Uti azaāga ibito zini'ete'e'a, boro nina'a, "Ġu'ano radiu'ete'e vazeġa, Paulo'a huhe onamadu umideha. 'Tahi'a 'adi uti vazeġa boro vaġe tutune onamo'i!" raha. Mazaga ani'e hari 'ahoga rae fureno ġanihi ra'ohe."

¹⁹ Utı vazeġa boro'a tahī'a e'e genaġa abine onamadu ġadiniro, raena'a, "Ġa nagini ihihi ra'ohe?"

²⁰ Ani'a nina'a, "Iuda azaġani'a ġoere idanadu, oħoġore Paulo'e Kanisoro azaāga mazao tutune onamoga rae umi'i'uma ra'ohe. Ze'e so'e Paulo faifairu bare ġadinihi re'uma.

²¹ E'ano'o ġoereze ago ego'i. Mazaga ġae ġazaāga gaubanana (40) vitinoga azaġani'a ibio ganate radi'uma. Ze'e ġoere riġa 'ahige gore ti modeha. Ze mene ogā'uma ga mene gagī'uma onamo Paulo ma'uma. Izidi 'adi zamaġano, ze'e ġa ġoere guhine'ohe."

²² Utı vazeġa boro'a nina'a, "Ġa'a iħohi' arate'e moneo, vaze 'ahoga ago no'i!" Ebu tuġune onamiro.

Paulo Kaisarea neġano tuġuniro

²³ Ebu uti vazeġa boro'a uti azaāga ibito zini'ete'e vazeġa aheu huze onaadu ziro, raena'a, 'Uti azaāga maġa aheu (200) huze nu'ozo'i, ebu veine hina utite'ete'e azaāga maġa aheu (200) zu hosi ranaono'o utite'ete'e azaāga ġae fu'o zu aheu fare gaubanana (70) huze nu'ozo'i! Ebu izidi ohere 9 koroko zamaġano iġunadu, Kaisarea neġa ovoro'i!

²⁴ Paulo veize hosi nu mo'i, ebu gavana vazeğä Feliki vağe fairu tutune onamo'i!"

²⁵ Utı vazeğä boro ani, gavana vazeğä veize miriho ġoe'a tiro, raena'a,

²⁶ 'Eğe Klaudia Lusia'a, ġihi'a vazeğä manoğä, gavana vazeğä Feliki mazao manoğä tauği ra'ohe.

²⁷ Vaze 'ahi'e Iuda azağani'a obone teadu matihi reiro, rehano eğe'a utı azağa nu teite onamadu, Iuda azağa mazaono'o mae vağiniro, mazağa ani Roma mone vazeğä rae reirote'e igiro 'ahine.

²⁸ Ebu e'e nagini u'ano Iuda azağani'a mağunirote'e ederihi radu, Kanisoro azağa nu'onu'o zamao vaze 'ahi ohoniro.

²⁹ Ebu eğe'a ederirot'a'e, ani'a Iuda azağa goro ġoe'a vari'irote'e u'ano mağuniro. 'Uguğha gaiga'e ġu'ano mene ohoni'uma, zu runeo mene tuğuni'uma ġauğä.

³⁰ E izidi Iuda azağani'a ani matihi rae neneğanirote'e ega 'ahine, ġae vağe zogone tuğune'ohe. Ebu Iuda azağa zuni zeha, zeğe zu ġae vağe ovamadu, ġae zamao ani'a hağairote'e hağaiğa rae furenoga veize."

³¹ E'ano'o e'e ohe'ano utı azağa ze, zirote'e idunağano, Paulo tutune ovoadu, Antipatri neğano onamiro.

³² Iraririotene, hosi ranaono'o utite'ete'e azağani'a da'o Paulo tutune Kaisarea neğä ovoiro. U utı azağa odao onamirota'a'e, Ierusalema neğä bare itiro.

³³ Utı azağa hosi ranaono'o utite'ete'e'a Kaisarea neğano feurirotene, gavana vazeğä Feliki miriho ġoe'a haro, ebu Paulo ani 'evorao tiro.

³⁴ Ebu gavana vazeğani'a miriho e'e me'odiro, ebu Paulo ġadiniro, raena'a, "Ğa no'e vazeğä?" Paulo'a, "Kilikia haba'a" reirotene,

³⁵ gavana vazeğani'a raena'a, "Ğae 'utirote'e azağani'a feuri'udu'u, ġae'a nagini hağainute'e ġoe'a igi'uma." reiro. Ebu utı azağa zina'a, "Paulo'e Kini Heroda*" ne, ane ġabogano ogorarote'e neğano ġu'a gadize'ete'e azağa 'evorao to'i!" reiro.

24

Feliki'a Paulo kotaniro

¹ Mada fu'o enogano, dibu'o hau'ete'e ġihi'ağä, niğä Anania'a, vaze boroboro nu zu Roma goroğä edeğä vazeğä, niğä Teretulo teite Kaisarea neğä ovairo. Ebu ze gavana vazeğä mazao Paulo hağai rae fureniro.

² Paulo hune zounirotene, Teretulo'a gavana vazeğä mazao 'ute'ena'a hağaiğa rae fureniro, raena'a,

---

* **23:35** Heroda 'adi'e 'Herod the Great'. Mataio 2:1-22, Luka 1:5

"Feliki, ġihi'a hune vazēga, ġae u'ano eme unihō manoġa faġa maha, zu ġae edeġa u'ano habafe zamaġano'e ġauġani'a manoreha.

³ Eme ġae haġai manoġa nidu'a u'ano matu'e rudau'ohe.

⁴ Reħano madaġo'a haugite'e veize eġe ġoere tahiġa ge egoga umi'e'ohe.

⁵ Vaze 'adi'e emeġe'a ġiġane'etene, haġai sau'a haġaadu, haba nidu'a zamaġano Iuda azaġa tutuzadu harae ġunuġune'ohe, zu Nazareta rae huze'ete'e azaġa ibito zini'ohe.

⁶ Ebu Badi'a dibu'o neġa zuni sausaunihi reiro. E'ano'o eme obone tiro. [Ebu eme Iuda azaġa goro ġoe'a hina kotanoga uratiro.

⁷ Reħano uti vazeġa boro, Lusia'a onaadu emeġe 'evoraono'o riġa mae vaġiniro,

⁸ ebu ani 'ute'ete'e azaġa zina'a, 'Feliki vaġe onamo'i!' reiro.] Ġae ġatana'a ane ġadinine, emeġe'a ġae mazao 'utata'a'e nidu'a ġoere huga rae zamari'uma."

⁹ Iuda azaġa zuni Teretulo ġoere atone'ena'a "Ani'a ġoerata'a'e ġoere huga" rae reiro.

¹⁰ Ebu gavana vazeġani'e Paulo'a ġoeroga veize vadini hina ta'oro harotene, Paulo'a ġoere iġuniro, raena'a,

"E edeġa, ġa muri ġehaġa Iuda azaġa kotazinuta'a'e. E'ebano'o e'e matu'uheta, ġae ubumao eġe none ġoe'a rae furene'ohe.

¹¹ E, mada gaubanana zu aheu fare (12) onamirote'ea, Badi'a kurano hanoga veize Ierusalema neġa itiro. Ġae'a ġadimu vaġine, e'e hariġa zogone ederi'uma.

¹² E'e dibu'o neġa zamaġano vaze teite mene ta'iro titido, ga Iuda azaġa kuru neġa zamaġano ga Ierusalema neġa zamaġano vaze ġuġuvaġa mene tutuze harae tauġitauġido. E zeġe ubumao 'uguġa haġaiġa mene haġaido.

¹³ Zu zeġe'a izidi rae furenate'e haġaiġa horonirote'e vazeġa o'o'a. E'ano'o ġoereze mae ġiġinoga mene idaġa.

¹⁴ Reħano e 'adi rae furene'ohe. E ibi 'ahoga, zeġe'a ve'oġa ra'ete'e ibiġano emeġe vouġa Badi'a kurano hau'ohe, ebu Mose goro ġoe'a zu peroveta azaġani'a tirote'e ġoe'a nidu'a mae ġiġine'ohe.

¹⁵ Ebu ze'e, vaze manoġa zu sau'a nidu'ani'a ru-neono'o bare ġabodi'uma ra'ete'e madaġa zamare'ena'a, guhine'ohe. Ebu eġe zuni e'e guhine'ohe.

¹⁶ E'ano'o iġaiġa Badi'a zu vaze ubumao zamahe'e de-heġano radoga veize haġai manoġa haġae hune'ohe.

¹⁷ E muri nu haba 'ahoga 'ahogano radiunute'e enogano, bare Ierusalema neğā itiro, Iuda azağā danaze moni zenoga veize, zu Badi'a dibu'o hanoga veize.

¹⁸ E dehehe'ete'e hağaiğā hauğadu dibu'o neğano dibu'o hau radiu'enogano, Iuda azağāni'a horohiro. E'e zamağano eğe uhiğano'e vaze ğuguvağani o'o'a zu harae tauğitaugoga zu o'o'a.

¹⁹ E'e zamağano Iuda azağā Asia haba'anono'o onairota'a zuni e'ea radiro. Eğe'a hağai sau'a hağairo rae reifone, zeğe'a onaadu ğae mazao e'e rae furenifo.

²⁰ Ga Iuda kanisoro azağā nu'onu'o zamao mae oho-hadu ğadihirote'e zamağano, nagi hağai sau'a eğe mazao horonirote'e, Iuda azağā 'ada'a rae furenine manoğā.

²¹ Eğe mazao'e ğoere 'adi da'o. Eğe'a zeğe bo'ağano edaunute'e zamağano ğihau ğoeriro, raena'a, 'E, vaze'e runeono'o bare ğabodi'uma ra'ete'e ğoe'a mae ğihine'ete'e u'ano kotahe'ohe.' reiro."

²² Feliki ani, e'e ibiğā moneo fairu ederoga 'ahine, kotağā 'uadu, 'ahige rae ğoeriro. "Uti vazeğā boro, Lusia'a ovai'udu'u, ğoere ğonaga rae furen'i'uma."

²³ Ebu Feliki'a uti azağā ibito zini'ete'e vazeğā nina'a, "Paulo'e ğu'a gadize'ete'e azağā 'evorao to'i, rehano ibi-hetağā'e ago 'ufuno'i, zu vaze'a dananoga ago gararo'i!" reiro.

²⁴ Mada nu ğarugano, Feliki ani inugeita onairo. Inuga niğā Dunisila. Ani'e Iuda roğaeğā. Ze uti azağā zeadu, Paulo zamahu onairo. Ebu Keriso Iesu mazao fie'ete'e hariğā Paulo mazaono'o igiro.

²⁵ Paulo'a hağai duduğā, zu zama rinede'ete'e, zu mada ğonagano Badi'a'a vaze kotazi'uma hariğā rae furenirotene, Feliki ani ğigaronadu niro, raena'a, "Ai e'e da'o. Onamo'i! Mada manoğā horonine, bare huğadi'uma." reiro.

²⁶ Feliki'a 'ougirota'a'e, Paulo'a moni nu zuni hanoga rae zamariro. E'ano'o ğae ğehağā Paulo hune onaadu, ane teite ğoerido.

²⁷ Muri aheu meirotene, Porokio Festo'a Feliki iğu'a meiro. Rehano Feliki ani, Iuda azağā zama'a manoroga veize Paulo'e ğu'anoo modiro.

25

Paulo'e Roma zuhi'ağani'a kotanoga reiro

¹ Festo ani, gavana vazeğā rouga radu Kaisarea neğano feuradu, mada ugidi meirotene, Ierusalema neğā itiro.

² E'ea dibu'o hau'ete'e boroboro zu Iuda azağā ibito zini'ete'e azağani'a onaadu, ani mazao Paulo 'ute'ete'e ġoe'a rae fureniro. Ebu uminiro, raena'a,

³ "Eme ura hağafine idağā hehe, Paulo Ierusalema neğā bare tutune eroga veize?" Ze ura ibio ganatadu, Paulo matihi rae neneğaniro.

⁴ Rehano Festo'a naenaezina'a, "Paulo ani Kaisarea neğano obone ti radiu'ohe, ebu eğe zuni nariga e'e bare ovoe'ohe.

⁵ Zae vaze boroboro nu zuni eğe teite ovao'i! Ebu Paulo'a hağai sau'a hağairo ro'idene, e'ea e'e hariğā rae fureno'i!"

⁶ Festo ani, Ierusalema neğano mada fu'o zu uğidu fare (8) ga gaubanana (10) bare radiunutene, Kaisarea neğā ovoiro. Irarirotene, Festo'e kota haba'ano ehoriro. Ebu Utı azağā zeardu, Paulo zamahu zouniro.

⁷ Paulo'a diuğirotene, Ierusalema neğanono'o ovairote'e azağani'a ğegemağe edanadu, Paulo 'ute'ete'e ġoe'a aduga ġehağā ri'iniro. Rehano Paulo'a 'ouge hağaga horonirote'e vazeğā o'o'a. E'ano'o e'e hariğani'e huga rae rougani'e mene idararo.

⁸ Ebu Paulo'a ane mone ġoe'a rae fureniro, raena'a, "E'e Iuda azağā goro ġoe'a mene vari'iro, zu dibu'o neğā sausaune'ete'e hağaiğā mene hağairo, zu Roma goro ġoe'a mene vari'iro."

⁹ Ebu Festo'e, Iuda azağā zama'a manoroga veize, Paulo ġadiniro, raena'a, "Ğa'e Ierusalema neğā itadu, kota 'adi'e eğe'a e'ea kota'oga urate'e hehe?"

¹⁰ Paulo'a naenaenina'a, "E'e Roma azağā kotao edau'ohe. E'ano'o Roma azağā kotao kotahine manoğā. Ğa'e hubehune edeğā, e'ea Iuda azağā mazao hağai sau'a mene hağaidota'a'e.

¹¹ Eğe hağai sau'a u'ano uğuhı'uma ro'idene, e'e rуданога idağā. Rehano Iuda azağā 'ada'a rae furene'ete'e ġoe'a'e mene huga ro'idene, vaze 'ahogani'a uğuhoga veize zeğe 'evorao ri'ihoga'e mene idağā. E'e Roma zuhi'ağani'a kotahoga urate'ohe."

¹² Festo ani, ane'a danane'ete'e azağā ġadizirote'e enogano, Paulo 'ahige niro. "Ğa'e Roma zuhi'ağani'a kota'oga urateha. E'ano'o ğa'e Roma zuhi'ağā vağe onami'uma."

Festo'a kini Agripa teite ġo'aniro

¹³ Mada nu enogano, Kini Agripa zu ezeğā, niğā Berenike'a Kaisarea neğā onairo, matu'u ġoe'a Festo hanoga veize.

¹⁴ Ze Festo teite mada ġehaġa radiunu 'ahine, Festo'a Paulo hariġa Agripa me'odo haro, raena'a, "Feliki'a 'adama vaze 'ahoga ġu'ano ohone modiro." reiro.

¹⁵ "Eġe'a Ierusalema neġa itirotene, dibu'o hau'ete'e boroboro zu Iuda azaġa boroboro'a onaadu Paulo 'utiro, ebu eġe'a kota ġonaga ġoe'a ro'i rae umidiro, runeo tuġunoga veize.

¹⁶ E'ano'o e 'ahige rae ziro. 'Roma goroġa'e 'ahiguġa. Kota zamaġano'e vaze 'ahoga 'utine, vaze a'a'e ge 'ute'ete'e azaġa zamao edanadu ane mone ġoe'a rae furenadu, zeġe 'evorao ri'ini'uma.'

¹⁷ E'ano'o zeġe'a eġe teite Kaisarea neġa ovairotene, madaġa mene fanediro. Rehano irarirotene, e kota haba'ano ehoriro. Ebu uti azaġa zeadu e'e vazēga zamahu zouniro.

¹⁸ Ane 'utirote'e azaġani'a ġoe'a rae furenirotene, eġe'a zamarirote'e haġaiġa sau'a nu'e mene rae fureniro.

¹⁹ Rehano ze'e, zeġe Badi'a mazao fie'ete'e haġaiġa moneo, zu vaze 'ahoga, niġa Iesu, ani rudaro rehano 'ize ġaboga rae, Paulo'a ra'ete'e hariġa rae fureniro.

²⁰ E'e aġu'a e nouge nouge ġoeri'uma'e. E'ano'o Paulo ġadiniro, ani urate'e ga, Ierusalema neġa itadu e'ea kotanoga.

²¹ Rehano Paulo ura'e Kaisarea neġano radadu Roma zuhi'aġani'a kotanoga uratiro. E'ano'o uti azaġa zina'a, 'Paulo'e ġu'ano ohone rado'i! Onamoo madaġa meine, Roma zuhi'aġa mazao tuġuni'uma' reiro."

²² Ebu Agripa'a Festo nina'a, "Eġe ġatana zuni ane ġoere igihi." reirotene, Festo'a nina'a, "Ga oħoġoru'u igi'uma." reiro.

Paulo'a Kini Agripa zamao ane mone ġoe'a rae fureniro

²³ Irarirotene, Agripa ani Berenike-ne, dabua manoġa rohorohogeita haġaġadu, nu'onu'o neġa diuġiro. Ebu uti azaġa boroboro zu Kaisarea neġa azaġa boroboro zuni diuġiro. Ebu Festo'a uti azaġa zeadu Paulo zamahu zouniro.

²⁴ Ebu Festo'a raena'a, "Kini Agripa zu 'ahi onaate'e azaġa nidu'a, vazēga 'adi'e'e. Ierusalema neġano zu Kaisarea neġano Iuda azaġani'a raena'a, 'Gbode radoga mene idaġa.' rae tatare'ete'e vazēga.

²⁵ E'a ani ġoere abitirotene, runeo tuġuni'uma haġaiġa mene horoniro. Rehano ani ura'e, Roma zuhi'aġani'a kotanoga uratiro 'ahine, Roma zuhi'aġa mazao tuġuni'uma ra'ohe.

²⁶ Rehano e'e Roma zuhi'ağā veize nouge rae mirihi'uma? Mazağā ani, hağai sau'a 'ahoga mene hağairo. E'ano'o Kini Agripa ġae hune zamao zuni zae nidu'a zamao tutune on-aeħha, zae'a Paulo ġadinadu eğe'a mirihite'e ġoe'a ederoga veize.

²⁷ Mazağā eğe'a zamare'etene, ġu'a vazeğā Roma zuhi'ağā mazao tuğune'ete'e zamağano, 'ute'ete'e ġoe'a mene mirihoga'e mene idağa."

26

¹ Ebu Agripa'a Paulo niro, raena'a, "Ğae moneo ġoero'i!" E'ano'o Paulo ani 'evo'a mae ġihinadu, ġoere iğuniro.

² "Kini Agripa, e'e izidi matu'e'ohe, mazağā e Iuda azağani'a ġoere aduga nidu'a eğe rana ri'ine'ete'e u'ano, eğe noneo ġoere'e 'ahine.

³ Ğae edeğā, Iuda azağā hağai zuni zeğe'a ta'irotite'ete'e ġoe'a. E'ano'o e umi'e'ohe. Eğe ġoere 'adi fairu igi onamo'i ġonaga!

⁴ Iuda azağā zeğe nidu'a edeğā, eğe'a kobe'anono'o nouge radiunuta'a'e, Iuda azağā bo'ağano ebu Ierusalema neğano.

⁵ Ze, ġabonehe ġadaheğanono'o edeğā 'ahine, ze'a uratine e'e Farisea vazeğā rae re'uma zu idağa. Farisea azağā'e Iuda azağā goro ġoe'a faifaine hağae'ete'e azağā.

⁶ Ebu izidi e'e, Badi'a'a emeğe vouğā mazao rae tirote'e ġoe'ani'a hudanoga guhine'ete'e u'ano kotahe'ohe.

⁷ Emeğe iduhu gaubanana zu aheu fare'e (12), e'e ġoe'ani'a hudanoga radu guhine'ohe. Ze ohere zu madai Badi'a tuğure inare hağae'ohe. Kini vazeğā! E'e, e'e ġoe'a guhine'ete'e u'ano, Iuda azağani'a eğe rana ġoere aduga ri'ine'ohe.

⁸ Za nu'e nouga'ahi Badi'a'a rune azağā bare ġabozı'uma ra'ete'e ġoe'a mene mae ġihine'ohe?

⁹ Eğe zuni ibite 'ahige zamariro. Nazareta neğā vazeğā, Iesu niğā 'u'uoga veize inare gauine manoğā rae zamariro.

¹⁰ E 'uguğā hağaiğā Ierusalema neğano hağairo. Ebu Dibu'o hau'ete'e boroboro niğano, Zuhi'a Boro mone azağā ġehağā ġu'ano ohoziro, zu zimi ruzihi reirotene, e'e ġoe'a mae ġihiniro.

¹¹ Ebu Iuda azağā kuru neğā nidu'a diuğadu, 'Bouzo'i!' reiro. Ebu bouze'ena'a, 'Iesu niğā sausaune ġoero'i!' rae tatariro. Zuni e mağune rudaro 'ahine, haba fağano neğā 'ahoga 'ahoga onamadu, Zuhi'a Boro mone azağā vağadu sausauziro.

¹² Mada 'ahogano e'e 'ougihi radu, dibu'o hau'ete'e boroboro niğano zu ġoereze odohadu, Damaseko neğā onamiro.

¹³ Kini vaseğā! Madai nemağano e'e ibiğano on-amirote'ea, e adureono'o agağā boro'a agaranoga horoniro. E'e agağā'e mada agağā vitinoga. Eğe zu eğe teite on-amirote'e azağā agafi' ovairo.

¹⁴ Ebu emeğe nidu'a rahao higau bauriro, ebu Iuda ġoe'ano ihi'ete'e agoğā 'ahoga igiro, raena'a, 'Saulo! Saulo! Ča nougadu eğe sausauhe'ohe? Ča ire meiga meiga futune'ohe. A'e ġae'a ġae bare sausau'e'ohe.'

¹⁵ Ebu eğe'a ġadinena'a, 'Zuhi'a Boro, ġa iniu?' reiro. Zuhi'a Boro'a naenaehina'a, 'E'e Iesu, ġae'a sausauhe'ete'e vaseğā.

¹⁶ Iğunadu edano'i! Eğe'a ġae mazao fureranata'a'e, eğe tuğure vaseğano oho'ifine, zu horohate'e hariğā vaze mazao me'odo zinifine, zu eğe'a iho'ite'e ġoe'a rae furenoga veize.

¹⁷ E'e Iuda azağā zu Iuda mene azağani'a sausau'ihī reite'e zamağanono'o mae vağ'i'uma. Ebu zeğe mazao bare tuğ'u'i'uma,

¹⁸ ubumaze ra'anadu uzaboono'o agağā moneo mae ġihuzoga veize, zu Satani 'u'uğanono'o mae vağızadu Badi'a mone rouga veize. 'Ougine, sau'aze eğe'a rae modi'uma, zu ze'e eğe mazao fiadu, Zuhi'a Boro veize avo reirote'e azağā teite 'aug'i'uma.

¹⁹ E'ano'o kini Agripa, e'e adureono'o fureranadu iħohi-rote'e ibiğano da'o dure'ohe.

²⁰ E ibite Damaseko neğā azağā mazao, ebu Ierusalema neğā zu Iudea haba'a nidu'a zamağano radiu'ete'e azağā mazao, ebu Iuda mene azağā mazao zuni haramiro, raena'a, 'Zamaze ġihunadu, Badi'a vağe aro'i! Ebu hağai manoğa hağena'a, zamaze ġihunate'e fureno'i!'

²¹ Eğe'a 'ougirote'e u'ano, Iuda azağani'a dibu'o neğano obohe tiro, ebu uğuhe ruhihi reiro.

²² Rehano Badi'a'a danahe onaoo izidi, e 'ada edau'ohe, ebu vaze zuhu'anono'o boro ġonaga zeğe nidu'a mazao hari tiba hina rae furene'ohe. E'e ġoe'a'e peroveta azağā zu Mose'a vesu'u nagini'a furera'uma reirote'e ġoe'a da'o.

²³ E'e ġoe'a'e, Keriso ani zaharani'uma, ebu ibite ru-neono'o bare ġabodi'uma, ebu ane'a Iuda azağā zu Iuda mene azağā mazao ġabone hidi'uma agağā haramoğa harami'uma."

²⁴ Paulo'e 'ouge rae'enogano, Festo'a ġoere ġihau'ena'a, "Paulo! Ča baboraneha. Ča ufeta mirihirote'e'a mae babo'eha." rae reiro.

²⁵ Rehano Paulo'a naenaenina'a, "Čihi'a vazēga Festo, e'e mene baboraneha. Eğe'a ra'ete'e ġoe'a'e ġoere huga zu eda'eğā.

²⁶ Kini Agripa ani, 'adi haḡaiḡa nidu'a edeḡa 'ahine, e'e mene rihau'ena'a huga ni'ohe. Mazaḡa e edeḡa kini Agripa'e haḡai 'adi nidu'a igi hauḡiro, mazaḡa e'e haḡaiḡa'e guni'ano mene fureraro.

²⁷ Kini Agripa, ġa peroveta azaḡa ġoere mae ġihine'e hehe? E edeḡa, ġa mae ġihine'ohe."

²⁸ Ebu Agripa'a Paulo nina'a, "Ğa mada futu'ano ġoere tahiḡa rae furenadu, eġe'a Kristenio tiro'i ra'e rehano, a'e mene idaḡa."

²⁹ Paulo'a naenaenina'a, "Mada futu'a ga faġa'e ago zamaro'i! Mazaḡa e Badi'a mazao 'ahige kurau'ohe, ġae zu 'ada igi'ete'e azaḡa nidu'a eġe teigoga, rehano ġu'ano ohohe'eta'a'e ahīga."

³⁰ Ebu kini Agripa, gavana vazeḡa Festo, zu Berenike ebu e'ea ehorinute'e azaḡa nidu'a iġune edaro.

³¹ Ze nu'onu'o neġanono'o buau'ena'a ġoretitiro, raena'a, "Vaze 'adi'e runeo tuġuni'uma ga ġu'ano ohoni'uma haḡaiḡa sau'a mene haḡairo."

³² Ebu Agripa'a Festo niro, raena'a, "Roma zuhi'aġani'a kotanoga mene uratifone, vaze 'adi'e ġu'anono'o mae bunifo."

27

Paulo Roma neġa ġasi hina tutune onamiro

¹ Eme Itali haba'a ona'uma madaḡa meirotene, Paulo zu ġu'a azaḡa nu'e uti vazeḡa 'ahoga, niġa Julio 'evorao ri'iziro. Ani'e Roma zuhi'aġa uti azaḡa ibito zini'ete'e vazeḡa 'ahoga.

² Ebu eme'e Adaramateno ne ġasiġano tiriro. Ġasi a'a'e Asia haba'a toġatoġaġano tue tue ona'uma ġasiġa. Eme e'e hina ruhau onamiro. Ebu Makedonia haba'ano Tesalonika neġa vazeḡa 'ahoga, niġa Aristako zuni emeġe teite onamiro.

³ Irarirotene, Sidono neġano feuriro. Julio ani Paulo faifaine'ena'a, tuġuniro, Paulo ane edeḡa azaḡa vaġadu, nagini'a ferene'ete'e hanoga veize.

⁴ Ebu e'eano'o hena bare ruhanadu, Kupro 'umuġa genaġano 'afe ruhau onamiro, mazaḡa zavara'e emeġe haohaofe onainu.

⁵ Ebu Kilikia zu Pamufulia haba'a davaraġa boha'ano ruhau onamo, Lukia haba'ano Mura neġano hebetiro.

⁶ Ebu e'e haba'ano uti azaḡa ibito zini'ete'e vazeġani'a Itali onamihi ra'ete'e ġasiġa horoniro. A'e Alesandria neġa ġasiġa. Eme e'e ġasiġano tutufe tiriro.

⁷ Ebu mada ġehaġa te'ote'au'ena'a negane ruhau onamo, Kenido davaraġa boha'ano feuriro. Zavara'e 'ize haohaofe onainu 'ahine, e'e moneo ruhau onamoga mene idararo.

E'ano'o eme Salomone musuga naenaeğä onamadu, Kerete 'umuğano 'afe ruhau onamiro.

⁸ Ebu te'ote'au'ena'a zavara haone, e'e 'umuğä genağä uni ruhau onamo, "Toğatoğä Manoğä" rae hune'ete'e toğatoğagano hebetiro. A'e Lasea neğä uhiğano.

⁹ 'Ouge'ena'a, mada ğehağä foure hauğiro 'ahine, ğasio ruhau onamoga'e riğä zu ğigarroğä. Mazağä Iuda azağani'a iğaiğä ogomu moneo zağozıği'uma madağä vitaro. E'e huga'e zavara madağani'a feuriro, ebu ruha'uma batogä 'ai hauğiro. E'ano'o Paulo'a iraduguziro,

¹⁰ raena'a, "Zae nidu'a! Eğe'a ğiane'etene, eme ruhau onamine sau'a hidi'uma, ğasi zu tohefe nidu'a'e davarao hunuhuni'uma, ebu ğabonefe zuni sauta'uma."

¹¹ Rehano uti azağä ibito zini'ete'e vazega'e Paulo ġoere mene mae ğihinadu, ğasi mirune'ete'e vazega zu ğasi vazega ġoere da'o mae ğihiniro.

¹² Zeğe'a ra'eta'a'e, hebetate'e haba'a'e zavara zu nahune madağano'e mene manoğä. E'ano'o vaze nidu'a'e e'e haba'anono'o ruhau buanadu Foinike toğatoğagä onamihi reiro. Ebu e'e toğatoğaganobu'u zavara zu nahune madağä me'uma reiro. Foinike toğatoğagä'e Kerete 'umuğano ğasi'a hebete'ete'e toğatoğagä 'ahoga, mada'a zubure'ete'e mone zamaini'ohe.

Zavara boro'a davarao feuriro

¹³ Ebu zavara 'ai kauri moneono'o tahitahe onainute'ea, ze 'ane mada manoğani'a onaeha reiro. E'ano'o ğasi hanigağä hutube zounadu, Kerete 'umuğä genağä da'o uni ruhau onamiro.

¹⁴ Mene fağä onamirote'ea, zavara boro bagağä 'ai 'umu raganono'o gudau ovairo. A'e niğä "Iurakulon*" rae hune'ete'e zavaraga boro.

¹⁵ Ebu ğasio ragati' aradu, zavara roğoroğe onamoga mene idağä 'ahine, zavara da'o magananiro.

¹⁶ Ebu Kauda 'umuğä kome'a genağä 'afe diuğirotu'u, ğasi kome'a ğaruna ahasinute'e riğä hutube zouniro.

¹⁷ Ebu ohoze ohoze'a ğasi ahase zounirotene, mini hina ğasi boroo tatuhe ogoru tiro. Ebu hena nougine gasi'a ruhau onamadu, Afrika haba'a heta'ağano, niğä'e Surutiso rameru'uti'uma rae riharo. E'ano'o ğasi faraiğä zuni hutube bunadu zavara maganani ruhau oname tauğiro.

¹⁸ Rehano zavara'e 'ize ufeta boro. E'ano'o irarirotene, ğasio gaue'ete'e azağani'a ğasi ufinoga rae, odohe'ete'e toheğä davarao mae mae modiro.

---

* **27:14** E'e ğoe'a huga'e northeast moneono'o onae'ete'e zavaraga boro.

¹⁹ Ebu bare iraradu, mada uğiduğa meirotene, ġasio odohe gaue'ete'e toheğä zuni mae madiro.

²⁰ Eme mada ġehağä mada zu buzuva mene horoniro, zu zavara'e ufeta hune sautu radiunu. E'ano'o emeğe nidu'a mene ġabodi'uma rae zamariro.

²¹ Ze mada ġehağä oganoga mene idararotene, Paulo'a zamazeo iğune edanadu ziro, raena'a, "Zae nidu'a! Eğe ġoere mae ġihinadu, Kerete 'umuğanono'o mene ruhau buafone, 'ahige aduga mene hidifo, zu toheze mene mae mae modifo.

²² Rehano e izidi 'ada zi'ete'e. Inaro'i! Mazağä vazeni 'ahoga mene daugı'uma, u hube ġasi'a da'o sauta'uma.

²³ Zuhı'a Boro, eğe'a kurano hau'ete'e zu tuğureğä hağae'ete'e Badi'ağä, ani tuğure viga'a ohoğore ohere eğe uhıgano edanadu

²⁴ ġoreheha, raena'a, 'Paulo! Ago rihano'i! Ğa'e Roma zuhi'ağä zamao 'ize eda'uma. Zu Badi'a manoğä'e ġae teite u'ano, ġae teite idağä ruhau'ete'e azağä nidu'a'e Badi'a'a ġabozı'uma.'

²⁵ E'ano'o zae nidu'a, inaro'i! E, Badi'a tuğure viga'a ehate'e ġoe'a nidu'a huda'uma rae, ani mazao fie'ohe.

²⁶ Rehano eme'e zavara'a hudi onamadu 'umu 'ahoga heta'ağano ġasi'a ehori'uma."

Ğasi'a fahau ġuzuhiro

²⁷ Ohere gaubanana zu ġazağä fare (14) meirote'ea zuni, Adaria Davarağano zavara'a 'ize hudi vaevaefinu. Ebu e'e ohe'a nemanemağano ġasio gaue'ete'e azağani'e gaba ruhau hanite'ete'e ederiro.

²⁸ E'ano'o ze davara hoe'a idanirotene, mita ġae ġazağä gaubanana (40) heuğä. Ebu tahiğä guhianadu bare idanirotene, mita ġae uğidu gaubanana (30) da'o.

²⁹ 'Ougadu ze ġiğaroze ruziro, mazağä hena ġasi'a vatava rana rameru'uti'uma reiro. E'ano'o ze ġasi hanigağä ġazağä (4) ġasi ariğä ġuzuono'o mae davara feuniro, ebu ġaiğai iraroga veize guhiu radiro.

³⁰ E'e zamağano ġasio gaue'ete'e azağä'e feranoga radu, so'e ġasi hanigağä ovoe bune'ohe rae, ġasi kobe'a fui'adu zazo'anono'o ovoe buniro.

³¹ Rehano Paulo'a uti azağä ibito zini'ete'e vazeğä tahi'ağeta ziro, raena'a, "Ğasio gaue'ete'e azağani'a ġasi 'adaono'o vağinine, za'e mene ġabodi'uma."

³² E'ano'o uti azağani'a ġasi kobe'a ovoe dabanate'e miniğä 'ai tene re'adu, ruhune modiro.

³³ Ebu irara 'ai hanitirotene, Paulo'a zeğe nidu'a ogomu anoga rae umiziro, raena'a, "Za mada gaubanana zu ġazağä

fare (14), zamaze adudu'ena'a guhiu onaeha. Ebu ogomuni 'ahoga zu mene aneha.

³⁴ E'ano'o e umize'ohe. Izidi za ogomu nu ano'i! A'e ahirize'a inaradu ġabone hidoga veize. Eġe'a zi'ohe. Zae vadiono'o igu tibani zuni mene daugī'uma."

³⁵ Paulo ani 'ouge rae zirotene, 'uvahu madu vaze nidu'a ubumao Badi'a mazao ite matu'o haro. Ebu vahegadu aro.

³⁶ 'Ougadu zeġe nidu'a inaradu, ogomu mae aro.

³⁷ Ĝasi e'e zamaġano bone emeġe nidu'a 276-'a radiro.

³⁸ Zeġe nidu'a ogomu au idararotene, ĝasi'a ufiranoga veize ogomu nidu'a davara mae mae modiro.

Ĝasi'a Melita 'umuġano fahau ġuzuhiro

³⁹ Ohereda'o mada'a agaru feurirotene, ze no'e haba'ano ruhaunuta'a'e aġu'a. Rehano ze'e haba guniġa hesaġeta moneni horoniro. E'ano'o ze idaraune, e'e hesaġa ranao ġasi odohe tiri'uma reiro.

⁴⁰ Ebu ze ġasi hanigaġa davara zamaġano tene ri'i modiro, ebu tari ogoru tirote'e miniġa fui'iro. Ebu zavara veize farai hutube ġihinadu, hesa mone tarine onamiro.

⁴¹ Rehano ġasi'e heta'ano tutuhanadu, zazo'a ġoha'e e'ea teadu mene hune zu hagariro. Ebu avaġa ġuzu'e sa'u boroboro'a kafene vahegadu faharo.

⁴² Ebu uti azaġani'a ġutarote'e azaġa'e zimi hauġi'uma rae togaziro, mazaġa hena ze'a ġemabe onamadu ferau ġouri'uma.

⁴³ Rehano uti azaġa ibito zini'ete'e vazēga'e Paulo ġabonihi reiro 'ahine, uti azaġa garariro. Ebu tuġuzena'a, "Ĝema edeġa azaġa'e ibite rafatadu ġemabe onamo'i, ebu gabao tiro'i!" reiro.

⁴⁴ "U ġema aġu'a azaġa'e, ġasi ireġa rugaruga hina kame ġemabe onamo'i!" reiro. 'Ouge haġae'ena'a zeġe nidu'a gabao ġemabe tiradu ġabode ġouriro.

28

Paulo'e Melita 'umuġano

¹ Emeġe nidu'a ġaboga gabao tiriotene, eme ederiro, a'e Melita 'umuġa.

² 'Umu e'e neġa azaġa'e emeġe faifafe rufiro. Irugu'e ru'aunu zu nahune'e biaudo 'ahine, ze mae ġihife'ena'a, ire rabibofiro.

³ U Paulo ani ire sinuġa ġura'e madu ire roga rana mae ti'enogano, zarama ire gigi'ani'a madu ire sinuġanono'o veore buaro, ebu Paulo 'ai 'evo'ano vihone giganiro.

⁴ Ebu 'umu e'e azağani'a mohe e'e Paulo 'evoreo ġiruġiranoga horonirotene, ze raorao'uhina'a, "Vaze 'adi'e hezo'e gorugoru vazēga gaogi." rae reiro. "Ani davarao mene hunuhuna rehano, e'e naeġa hau'ete'e badi'aga'e ane'a ġabode radoga mene urateha."

⁵ Rehano Paulo'e mohe ire roga rana itine modiro, ebu sau'ani 'ahoga ane mazao mene fureraro.

⁶ Vaze ze 'ane, Paulo'e ahi'ani'a mini'uma ga zogone higau bauradu ruda'uma rae ġiane radiro. Ze faġa hune 'ouge ġiane radiunu rehano, ġauni 'ahoga ani mazao mene furerarotene, ze henā nufe zamarena'a, "Ani'e badi'a 'ahoga gaogi." reiro.

⁷ U 'umu e'e zuhi'aga, niġa Pobelio, ani haba'e hani'ano. Ani eme mae ġihife'ena'a, neġano tutufe zoufadu mada uġidu faifaifinu.

⁸ U Pobelio moga'e ugiġa, evaneo baze radiunu. Ani ahiri'e gigi'a bagaġa zu ru sororido. E'ano'o Paulo'a diuġe ġianadu rana kuraro, ebu 'evo'a rana tirotene, 'ai manoriro.

⁹ 'Uguġani'a furerarotene, ugi azaġa 'umu be'a radiunute'e azaġa nidu'a, Paulo vaġe onaadu ane'a faizido.

¹⁰ Ebu vaze nidu'a'a, nigufe'ena'a faifaife rufido. Ebu e'e 'umuġanono'o ruhau vaġinihi reirotene, ze feref'e te'e toheġa ġehaġa rifiro.

Paulo'a Roma neġano feuriro

¹¹ Eme bato uġidu e'e 'umuġano radirote'e enogano, ġasi 'ahogano tiradu e'e haba'a mode iġuniro. E'e ġasiga'e nahune madaġani'a hauġgħa veize, Melita 'umuġano guhiu radiro. A'e Alesandria ne ġasiga, niġa "Tahi'a Ato'a". Izipu haba'anono'o onairo.

¹² Eme ruhau onamoo, Surakusa neġano hebetadu, mada uġidu e'ea radiro.

¹³ E'eano'o hena onamo Regio neġano hebetiro. Ebu mada tiba radirotene, ġasi ġaruga moneono'o zavara'a onairo 'ahine, eme ruhau onamadu, mada aheuġano Puteoli toġatogoġaġano feuriro. A'e emeġe ruhu ġonaga.

¹⁴ Ebu e'ea Zuhija Boro mone azaġa nu hidirotene, ze umifena'a, "Emeġe teite fura tiba rado'i!" reiro. E'ano'o e'ea fura tiba radiro. Ebu e'e ġaruganobu'u eme'e, zavara boro u'ano sasiro rehano, ragavofe'e ġonabadu, Roma haba'anono feuriro.

¹⁵ Roma neġano Zuhija Boro mone azaġa'e emeġe'a hanite'ete'e hariġa igiro 'ahine, haofe onaadu, vaze nu'e Apia-foru maketiġano, nu'e Taveni Uġidu rae hune'ete'e i'udi neġano hidu titiro. Paulo ani, horozirotene, Badi'a matu'o haro, ebu zamaġani'a inariro.

Paulo'a Roma neğano haramiro

¹⁶ Eme Roma neğano feurirotene, Paulo'e tuğunadu ane da'o ne 'ahogano radiro. Ebu uti vazeğä tibani'a da'o taufinu.

¹⁷ Ebu mada uğidu meirotene, Paulo'a Iuda azağä ibito zini'ete'e azağä boroboro ane neo huze nu'oziro. Ebu zeğe'a nu'ora' onairotene, Paulo'a ziro, raena'a, "Nego nabudi, e emeğe nabudi mene sausauziro, zu vouğafe hağai mene he'ehe'eniro. Rehano Iuda azağani'a Ierusalema neğano obohe teadu, Roma azağä 'evorao ri'iheha.

¹⁸ Roma azağani'a ġadihirotene, ze ura tuğuhe buhihi reiro, mazağä runeo tuğuhı'uma hağaiğä sau'a mene horoniro.

¹⁹ Rehano Iuda azağani'a mene uratirotene, e'e ibi 'ahoga o'o'a radu, Roma zuhi'ağani'a kotahoga veize umidiro. U e'e aduga 'ahoga nabudihe rana touga veize mene onaeha.

²⁰ E'ano'o e za ġiazoga zu ġorezoga veize huze onaeha, mazağä Isaraela azağani'a guhine onainute'e vazeğä u'ano, e'e ġu'a neğano 'ada radiu'ete'e."

²¹ Ebu ze naenaenina'a, "Iudea haba'anono'o ġa moneo so'ani 'ahoga mene noneni tuğuriro. Zu vazenı 'ahoga Iudea haba'anono'o feuri' ariotene, ġa moneo sau'ani 'ahoga mene rae fureniro.

²² Rehano eme ġa'a nouge reihi ra'ete'e igihi ra'ohe. Mazağä eme edeğä, haba nidu'a zamağano vaze nidu'a ġae mone ra'ete'e azağä he'ehe'eze'ohe."

²³ Ebu ze Paulo teite bare nu'oranoga rae mada 'ahoga rae tiro. E'e madağä meirotene, Iuda azağä'e ġehağä bagağani'a onaadu, bare ane radone haba'ano nu'oraro. Paulo'e oherebauono'o onamo ġorava Badi'a'a zuhi'afi'uma ġoe'a rae fureno ziniro. Ebu zeğe'a Iesu mae ġihinoga rae, Mose goro ġoe'a zu Peroveta azağä buka zamağanono'o Iesu hariğä haramiro.

²⁴ Vaze nu'e Paulo ġoere mae ġihiniro, u nu'e mene.

²⁵ Ebu ze zeğe bo'ağano zamaze mene tiba. Ebu Paulo'a 'ahige zirote'e enogano, ze neon'o buau ġouriro. Paulo'e zeğe'a 'izema buanogano 'ahige ziro, raena'a, "Vine Zaġogani'a peroveta vazeğä Isaia-ono'o vouğaze zirota'a'e ġoere huga, raena'a,

²⁶ 'Onamadu Iuda azağä 'ahige zo'i!

Ğae egoga igi huni'uma,
rehano mene ederi'uma.

Ğae horonoga horone huni'uma,
rehano mene zamari'uma.

²⁷ Mazağä 'adi duğuru zama'e tuğä zu teğaze'e 'uhuğä,
ebu ubumaze zuni kuruğä.

A'e ubumaze hina mene horonifine,
 zu teğaze hina mene igifine,
 ebu zamaze hina
 mene zamare horonifine.
 'Ougadu mene ġihure baradu,
 eğ'a mene faizoga veize.'

²⁸ E'ano'o zae ederoga veize ġoere 'adi zi'ohe. Badi'a'a
 ġabone hidi'uma ġoe'a tuğure'eta'a'e, Iuda mene azaġa
 veize tuğureha, ebu ze mae ġihini'uma."

[
²⁹ Paulo ani 'ouge rae ġoreze hauġirotene, Iuda azaġa 'ai
 oname ġouriro ebu zeğe'a zeğe bare riġa ta'iro titiro.]

³⁰ Muri aheu, ani 'ize ġu'a zamaġano reħano, ane'a naeġa
 haġae'ete'e neġano radiunu, ebu iniu ane vaġe onaidotene,
 nidu'a mae ġihizido.

³¹ Paulo'e mene rihau'ena'a Badi'a'a zuhi'azi'uma ġoe'a
 haramo zinido, zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso hari ihozido. Ebu
 vaze 'ahogani'a zuni mene gararo haro.

Filipi Ekalesia Azaāga Mazao Paulo'a Mirihiro

¹ Ege Paulo zu Timoteo'a fefa 'adi mirihe'ohe. Eme'e Keriso Iesu veize gae'ete'e azaāga. Ebu fefa 'adi'e Filipi neñano Keriso Iesu mone ra'ete'e azaāga nidu'a, zu ibito zini'ete'e azaāga*, zu diakono azaāga veize tuğure'ohe.

² Ibite gezo 'ahige reihi: Badi'a emege Mama zu Zuh'i'a Boro Iesu Keriso'a manoğa zu zama roğeğä zini'eno'i!

Paulo'a Filipi neñano ekalesia azaāga u'ano Badi'a mazao manoğa tauğı ra'ohe zu zamare'ohe

³ Ege'a zae zamare'ete'e madağano bone, iğaiığa ege Badi'a mazao manoğa tauğı ra'ohe.

⁴ Ege'a zae nidu'a veize kurau'etene, iğaiığa matu'uheta kurau'ohe.

⁵ Mazaāga zae'a hari manoğa ǵadahe mae ǵihinirote'e madağanono'o onao izidi, ege'a hari manoğa haramoga veize danahe onainu.

⁶ E'e hube hune 'ahige rae zamare'ohe. Badi'a ani, zae bo'ağano gau manoğa fureniro, 'ouge hağae onamo, Keriso Iesu'a bare onai'uma madağan me'uma. E'e madağano zae zamaao furenirote'e gauğä manoğa hağae hauği'uma.

⁷ Za'e ege zamaao iğaiığa radiu'ohe. E'ano'o ege'a zae nidu'a mazao 'ahige zamare'eta'a'e manoğa. Mazaāga zae nidu'a, Badi'a'a inirote'e gauğä ege'a hağaoğa veize danahe onainu. E ǵu'a neñano'o 'ada radiu'ete'e zamağano zuni, kotaq hari manoğa birirote'e madağano zuni, ebu hunio hari manoğa'e mene tugahe harame inarinute'e madağano zuni danahiro.

⁸ Keriso Iesu'a zae zamare'ete'e teige, e zae nidu'a zamare'ohe. Ege'a 'ouge rata'a'e, Badi'a ane edeğä, e huga ǵoere'ohe.

⁹ Ebu e zae veize 'ahige rae kurau'ohe: zae'a Badi'a faifaine ederoga zu nagini'e duduğä ga ve'ogä horone ederoga, ebu 'ouge hağae'ena'a, zae'a zae bare zamarotite'ete'e hağaiğani'a bororu onamoga.

¹⁰ Ebu e zae veize 'ahige rae kurau'ohe: Zae radone zamğano nagini'e manoğa ederoga, zu zamaze dehenoga, zu hağai sau'a mene hunezuni hağaoğa, ebu 'ouge hağae onamo, Keriso'a bare onai'uma madağan.

¹¹ Ebu Iesu Keriso'a danazadu zae ǵabone'e duduğä da'o re'uma. Ege'a 'ahige kuranata'a'e, vaze'a zae hağai manoğa

---

* 1:1 ga bisofu

horonadu, Badi'a ġubane'ena'a zu niġa mae iġihinoga veize.

Paulo'a ġu'a neġano radiu'ete'eano'o hari manoġani'a bororu onamiro

¹² Nego nabudi, e ura, za 'adi edero'i! Aduga ġehaġa eġe mazao fureru'ete'ano'o, hari manoġani'a bororu onamiro.

¹³ Ebu eġe'a Keriso u'ano ġu'ano radiu'eta'a'e, Roma zuhi'aġa ne enoga taufe edau'ete'e azaġa, zu vaze nunu ġehaġani'a edere ġouriro.

¹⁴ Zuhija Boro mone ra'ete'e azaġa'e, eġe'a ġu'ano radiu'ena'a, edau gigaru'ete'e u'ano, Zuhija Boro mazao fie gigaranadu, mene rihau'ena'a, Badi'a ġoere inare harame'ohe.

¹⁵ Vaze nu'a Keriso hariġa harame'eta'a'e, ze eġe gau u'ano 'ahi'ahi ma'ohe, zu vitihiji ra'e'ohe. Rehano vaze nu'e eġe danahiji radu, hari manoġa harame hunihi radu, zama manoġa hina harame'ohe.

¹⁶ Zama manoġa hina harame'ete'e azaġa'e, hari manoġa biroga veize, Badi'a'a e ġu'ano mae zouhirote'e, ederadu, zeġe zamarone eġe mazao teadu harame'ohe.

¹⁷ Rehano 'ouge 'ahi'ahi ma'ete'e azaġa'e nize boro reiħi radu Keriso hariġa harame'ohe. Ze harame'eta'a'e, zamaze'e mene deheġa. Ze 'ouge'ena'a, eġe'a ġu'ano aduga hide'ete'e'a bororanoga veize rae, zamare tauġe'ohe.

¹⁸ A nagini veize? Zeġe'a harame'eta'a'e, zamaze'e duduġa ga mene, ago zamaro'i! Ġoere boro'e Keriso hariġa harame'ete'e.

¹⁹ Ebu e e'e u'ano matu'e'ohe. Ebu e zama mone zuni matu'e ona'uma, mazaġa e edeġa, zae'a eġe veize kurau'ete'eano'o, zu Iesu Keriso Vine Zaġogani'a danahe'ete'eano'o, e'e Badi'a'a ġu'anono'o mae buhi'uma.

Paulo ġabone'e Keriso teite

²⁰ E'e 'ahige zamare'ena'a hube hune guhiu radiu'ohe: Eġe mazao nagini'a fureraune zu, e'e mene mazaġarohi'uma. U e'e iġaiġa inare ġoere'ete'e teige, izidi zuni inare ġoeri'uma. Ebu e ġabode radine, ga rudaune, eġe haġai nidu'a'ono'o vaze nu'a Keriso nighunoga urate'ohe.

²¹ Mazaġa eġe mazao'e, ġabode radiu'eta'a'e, Keriso teite radiu'ohe. Ebu rudaune'e, manoġa hune hidu'uma.

²² Rehano eġe'a ġabode radine, eġe gau u'ano vaze ġehaġani'a Badi'a ġoere egadu, ġabone hidu'uma. E'ano'o e aġu'a, no'e ibiġano onamine manoġa.

²³ E zamahe aheu nemaġano. E ura'e raha 'adi modadu, Keriso teite radihi. 'Ougine manoġa tauġi.

²⁴ Rehano e zae veize raha 'adao ġabode radine, manoġa. 'Ougine zae danazoga idaġa.

²⁵ E hube hune 'ougine manoġa rae zamare'ohe. E edeġa, e'e ġabode radadu, zae nidu'a teite radi'uma. Ebu zae'a Keriso mazao fie'ete'e'a bororanoga veize, zu zae'a fie'ete'e'a, matu'uze'a bororanoga veize danazi'uma.

²⁶ 'Ougadu eġe'a bare amine, za'e eġe u'ano Keriso Iesu nigune'ena'a, matu'e ruda'uma.

Badi'a mone ra'ete'e azaġa'e ġahunoneġa manoġa hid'i'uma

²⁷ Goere boro tiba'e, 'ahige reihi: Za, Keriso hari manoġa mae ġihine'ete'e vazęga ra'ete'e haġaiġano da'o onamo'i! 'Ougine, eġe'a ġiazi' amine, ga haba faġanono'o harize igine zuni, e ederi'uma; Za'a zamaze tibunadu edau gigaru'ete'e, zu zamaze tibano neadu hari manoġa aġiro hau'ete'e azaġa'ono'o hari manoġa inare biretite'ete'e.

²⁸ Ebu aduga zini'ete'e azaġa mene rihoze'ete'e, zu zae'a inare ġoere'ete'e eġe ederi'uma. Zae'a mene rihau'ete'e haġaiġa, aduga zini'ete'e azaġa'e Badi'a'a ruizi'uma, u za'e ġabone hid'i'uma. 'Uguġa nidu'a Badi'a mazao'no'o furera'uma.

²⁹ Za'e Keriso mazao fie'ete'e ġahunoneġa manoġa da'o Badi'a'a mene zeneha, rehano Keriso u'ano aduga hide'ete'e ġahunoneġa manoġa zuni zeneha.

³⁰ Eġe'a hidirote'e adugaġa zae'a horonirote'e heuġa, zae'a e'e adugaġa hide'ohe. Ebu eġe'a ize e'e adugaġa hide'ete'e izidi zae'a igi'ohe.

2

Za'e zamaze tibunadu, zae'a bare nize mae ovoro'i

¹ Za Keriso teite tibuzate'eano'o inare'ohe? Keriso'a zae zamarate'eano'o za manoġahe? Za Vine Zaġoġa teite radiu'ena'a, ane teite matu'e tiburu'e'hehe? Za vaze mazao manore'e'hehe, zu vetuġazi'e'hehe?

² Za 'ouge rado'idene, zamaze'e zamare ġiriġiro'i! Zamaroni tiba hina zamaro tito'i! Zamaze tibunadu gauo'i! Za'e 'ouge haġae'ena'a, eġe matu'u borofe huno'i!

³ Ago inaho'i! Nize boro reihi ra'ete'e zu zae'a bare niguzoga rae, ġau 'ahoga ago haġao'i! Rehano zae'a bare nize mae ovoradu, vaze zamare ġihizo'i, u za'e ze 'u'uġano rae zamaro'i!

⁴ Zae zae'a manoġa hidoga veize da'o ago zamaro'i, rehano vaze'a manoġa hidoga veize zuni zamaro'i!

⁵ Za'e, radoneze zamaġano haġaize zu zamaroneze'e Keriso Iesu'a haġaidote'e teige haġao'i!

⁶ Ibite bone Keriso ane huga, Badi'a teite idaǵa rehano, Badi'a teite idaru'ete'e niǵa boro mene obone gi-ganiro.

⁷ Ebu niǵa boro modadu, vaze raena'a, tuǵure vazeǵa teigiro.

⁸ Ebu ani vazeo reirotene, ane'a ane bare mae ovoiro.

Ebu Badi'a ǵoere mene vari'ohaudo. Ane'a ruda'uma ibiǵa rehano onaminu.

Ebu vaze haǵaiǵa sau'a boro teige, satauroniro ebu rudaro.

⁹ E'ano'o Badi'a'a ani mae ǵihine hitana huneo ohoniro, ebu ni ǵihi'a haro.

E'e niǵa'e ni 'ahoga 'ahoga nidu'a vitinoga.

¹⁰ Badi'a'a 'ougirota'a'e, adureo radiu'ete'e, zu rahao radiu'ete'e, zu raha 'u'uǵano radiu'ete'e nidu'a'a Iesu matu'o hau'ena'a, ǵuguroga veize.

¹¹ Ebu ǵugurate'e nidu'a'a 'ahige rae furenoga veize: Iesu Keriso'e Zuhia Boro.

Ze 'ouge haǵae'ena'a, Badi'a emeǵe Mama ni mae ǵihi'uma.

Ćabone hidi'uma ibiǵano inare onamo'i

¹² E'ano'o vazehe manoǵa nidu'a, zae'a Badi'a ǵoere ibiǵano iǵaiǵa onamidote'e teige, rihau rudau'ena'a, ǵabone hidi'uma ibiǵano inare onamo'i! U mene eǵe'a zae teite radiu'ete'e zamaǵano da'o, rehano izidi eǵe o'o'ano zuni borofe inare gauo'i!

¹³ Mazaǵa zae'a Badi'a ura haǵaiǵa haǵaoga veize Badi'a'a zae zamao gaue'ena'a inarazi'ohe, zae'a uratadu e'e haǵae'ohe.

¹⁴ Gau nidu'a zamaǵano ago ǵoere'ena'a zu ta'iro tite'ena'a, haǵao'i!

¹⁵ 'Ougine za'e vaze duduǵa tauǵi re'uma, zu vaze'a mene debaze ǵoeri'uma. Ebu izidi ega, haǵai ve'ōga azaǵa ǵunuǵano, sau'ani 'ahoga mene haǵaadu, Badi'a ubuga ubuga teiǵe, radifo. Za'e, e'e ǵunuǵano buzuva'a adureo agaru'ete'e teige agarano'i!

¹⁶ Ebu ǵabone tuǵutuǵu hidi'uma ǵoe'a vaze veize rae fureno'i! 'Ougine, e'e, Keriso'a bare ovai'uma madaǵano, eǵe'a zae bo'ágano gau aduga haǵaidota'a'e hugeita raena'a, zae u'ano matu'e ruda'uma.

¹⁷ Ebu zae'a Keriso mazao fie'ete'e u'ano aduga hide'ohe rehano, zae'a Zuhia Boro veize gauine, eǵe'a zae u'ano rudaune e matu'e'ohe. Zu e ura zae nidu'a teite matu'e tiburatihi.

¹⁸ E'ano'o zae zuni eǵe teite matu'e tiburatihi.

Paulo'a Filipi azağā u'a Timoteo tuğuni'uma

¹⁹ Zuh'i'a Boro Iesu'a uratine, e zae vağe Timoteo ariga tuğune ame'ohe. 'Ougadu ane'a baradu, zae hari me'odonine eğe zuni matu'i'uma.

²⁰ Ze'a faine radiu'e ga mene rae Timoteo'e hube hune zamare'ohe. 'Adama ani heuğā zae zamare'ete'e e'e vazeğā 'ahoga o'o'a.

²¹ Mazağā vaze ġehağā'e Iesu Keriso'a urate'ete'e ġauğā mene zamaradu, zeğe hune'a urate'ete'e ġauğā zamare borofe'ohe.

²² U za edeğā, Timoteo'e hağai manoğano Badi'a gau hağae'ohe, mazağā ani hari manoğā haramoga veize eğe teite faifaine gaue onainu. Ani'e ubugani'a mogā danane'ete'e teige eğe teite gaue onainu.

²³ E'ano'o 'adao eğe mazao nagini'a fureratite'e ederi'udu'u, Timoteo zae vağe tuğuni'uma.

²⁴ Ebu eğe zuni zae vağe ariga ami'uma ra'ohe. E'e ibığa'e Zuh'i'a Boro'a hağaponi'uma rae hube hune zamare'ohe.

Paulo'a Epafroditō Filipi azağā vağe tuğuni'uma ra'ohe

²⁵ U Efaforodito, ani eğe nego. Ani eğe teite gaue'ohe, zu uti azağā teige eğe teite hari manoğā bire'ohe. Ani'e zae'a eğe u'a tuğuniro. E'ano'o ani onaadu e ġau nunu mene idarū'etene ani'a danahinu. Rehano izidi Efaforodito'e zae vağe bare tuğunine manoğā ra'ohe.

²⁶ Mazağā ani zae nidu'a ġiazihi radu zamare hune'ohe. Zae'a ani ibite uginirote'e egadu, zamaze'a adudaro. Ane'a za 'ougirote'e igirotene, ani zamağā mene idararo.

²⁷ Ani'e hube hune ugi boro'a madu nariga rudaro. Rehano Badi'a'a vetuğaneadu fainiro. 'Ougadu e'e, aduga zamağano, aduga hena mene bare ragatiro. Badi'a ani Epafroditō da'o mene vetuğaniro rehano, eğe zuni vetuğahiro.

²⁸ E'ano'o e ura, ani'e ġarihe zae vağe tuğune amihi ra'ohe. 'Ougine, za ani teite hidadu matu'i'uma, zu eğe zama'a adudu'ete'e'a ufira'uma.

²⁹ E'ano'o Zuh'i'a Boro ibio, matu'o hau rune'ena'a, mae ġihino'i! Za ani heuğā vazeğā nigunine manoğā!

³⁰ Mazağā Keriso gau u'ano ani nariga rudaro. Ani'a zae'a danahifote'e gauğā hağaadu, nariga rudaro.

3

Radone zamağano hağai boro'e Keriso edere'ete'e

¹ Nego nabudi, e 'ahige bare reihi: Za Zuh'i'a Boro teite tiburanate'e u'ano matu'o'i! Eğe'a ibite iraduguzirote'e

ḡoe'a, bare bare to zinihi ra'ohe. A'e eğe mazao mene gau boro, zu a'e zae'a mene ve'oroga veize.

² Badi'a ağu'a zu haḡai sau'a haḡae'ete'e azaḡa veize ġiano'i! Ze'e Iuda azaḡa. Iuda azaḡa'e zae so'oze'ena'a, ahiri rana iġuri haḡaine, Badi'a mone re'uma ra'ohe. Rehano ze'e four ahiri ru'i tauġe'ohe. A'e huga o'o'a.

³ U eme'e hube hune Badi'a mone ra'ete'e azaḡa. Eme'e Badi'a Vine Zaġoġani'a ibitofeadu Badi'a mazao kurau'ohe. Eme Keriso Iesu nigune'ohe, e'ano'o ahiri rana iġuri haḡae'ete'e. Zu Badi'a ubuġa rouga radu zeġe edegano gauete'e azaḡa eme'a mene zamare borofe'ohe. A'e huga o'o'a haġaiġa.

⁴ Rehano vaze 'ahogani'a ani'e vaze nagiga ra'ete'e moneo Badi'a'a mae ġihini'uma ra'ete'e borofe zamarine, eğe zuni eğe moneo borofe hune rouga idaġa.

U vaze 'ahogani'a ahiri gauġa ġehaġa haḡae'ohe rae zamarine, a'e eğe'a vitinoga.

⁵ E'e fureranadu mada fu'o zu uġidu fare meirotene, ahirihe rana iġuri haġairo. E'e Isaraela vazęga, Beniamini iduhu vazęga, ebu Heberu mariga huga huga. Iuda goro ḡoe'a moneo'e Farisea vazęga, goro ḡoe'a faifaine haġaido.

⁶ Badi'a veize inare'ete'e moneo'e ekalesia azaḡa eğe'a zamahe nidu'a hina sausauzido. Iuda azaḡa goro ḡoe'a faifairu haġaadu, duduġa ra'ete'e moneo'e, mene ve'oniro.

⁷ Eğe'a ahi ḡauga'e manoġa tauġi zu ḡau boro bagaġa rae zamarinu. Rehano Keriso'a eğe veize rудароте'e ederirotene, 'uguġa haġaiġa'e huga o'o'a haġaiġa rae zamarinu, mazaġa e'e Keriso ederihi reinu.

⁸ Ebu e 'ize bare reihi. Ibite Badi'a'a matu'oga veize rae zamare haġaidote'e haġai'a nidu'a'e huga o'o'a ra'ohe. U Keriso Iesu, eğe Zuh'a Boro, ani'e inihu edere'eta'a'e, manoġa boro bagaġa. E'e, Keriso u'ano haġaihe amahiġa nidu'a modiro. Ebu 'uguġa haġaiġa'e busi rae zamare'ohe, e'e Keriso mone reifine,

⁹ zu ane teite tiburafine. E'e izidi eğe inarao goro ḡoe'a haġaadu, Badi'a ubumao duduġa rae, mene ra'ohe, rehano Keriso mazao fie'ete'eano'o Badi'a ubumao duduġa rae ra'ohe. A'e Badi'a ane'a 'ouge ra'ohe, mazaġa eğe'a Keriso mazao fie'ete'e u'ano.

¹⁰ E ura'e Keriso faifairu ederihi, zu ani'a runeono'o bare ġabodirote'e gigi'aġa ederihi, zu ane zaharanirote'e teige eğe zuni zahararatihi, zu ane'a rудароте'e teige eğe zuni haġai sau'a moneono'o rудau vaġinihi.

¹¹ 'Ougadu e nougħihi reine zuni, eğe'a Keriso teite ru-neono'o bare ġabode iġunadu, e'e ġaboneġa hina onamihi ra'ohe.

Zamamone oname hohono'i

¹² E'e, 'uguā haḡaiḡa nidu'a haḡae hauḡeha rae, mene ra'ohe, zu e'e Keriso teiḡe duduḡa hune rae mene ra'ohe. Rehano e'e haḡaiḡa haḡae hunihi rae ize inare'ohe, mazaḡa, e'e Keriso hune teiḡoga veize, Keriso Iesu'a eḡe meiro.

¹³ Nego nabudi, e'e Keriso teiḡe huneha rae mene zamare'ohe. Rehano e'e, ġau tiba 'adi haḡae hunihi ra'ohe: E'e, ġaruni moneo haḡairote'e ġauḡa nidu'a mene zamare'ohe. Rehano zama mone ġauḡa da'o zamare'ohe. A'e Keriso ederadu, ane teigoga veize inare gaue'ohe.

¹⁴ E'e Keriso hune teiḡoga veize inare oname'ohe zu ḡonagano Badi'a'a naeḡa ini'uma. E'e naeḡa'e Badi'a'a huhe'ete'e zu adure zamahe iti'uma, mazaḡa Keriso'a eḡe veize gau haḡairo.

¹⁵ E'ano'o emeḡe nidu'a Badi'a mazao fiadu zamarone manoḡa meirote'e azaḡa'e, 'ahige zamari'uma. Ebu haḡai nu zamaḡano zae'a nufe zamarine, a'e zuni Badi'a'a zamazeo doḡo'ani fureno zini'uma.

¹⁶ Rehano ġoere boro'e emeḡe iniuiniu'e Badi'a'a ihofirote'e idunaḡano haḡae onami'uma.

¹⁷ Nego nabudi, eḡe teiḡo'i zu emeḡe'a ihozirote'e haḡaiḡano radiu'ete'e azaḡa faine ġiane'ena'a zeḡe zuni tuhuzo'i.

¹⁸ Mazaḡa vaze ġehaḡani'a agire teiḡe Keriso agireni'ohe. E'e ibite 'uguā azaḡa haḡai 'ai ġae ġehaḡa me'odo ziniro rehano izidi zeḡe haḡai zamaradu nihe vuḡani'a onae'ena'a bare ra'ohe.

¹⁹ Ze'e ḡonagano rudaune, irerogao diuḡi'uma. Ze'e ahirize'a urate'ete'e haḡaiḡa da'o haḡae radiu'ohe. Ebu mazagaro haḡaiḡa haḡae'e rehano, a'e zeḡe'a bare ite'ohe, zeḡe'a zamare'ete'e ġauḡa nidu'a'e raha 'adi ġauḡa.

²⁰ Rehano emeḡe radone haba'a'e adureo. Ebu Zuhia Boro Iesu Keriso eme ġabofi'uma vazeḡa, e'ano'o ovaite'e guhine radiu'e'uma.

²¹ Ani ġau nidua'a zuhi'ani'et'e inaraḡa obone'ohe. Ani'a bare ovaite'e madaḡano, e'e inaraḡa hina ahirife ruhura'umate'e ani'a mae nufadu, ahi'a iziḡa manoḡa heuḡa rifi'uma.

4

¹ E'ano'o nego nabudi, Zuhi'a Boro mazao fiadu edau gigarano'il! E'e za zamare ruda'u'ohe zu giasihi ra'ohe. Ebu za'e eḡe matu'ohi'ohe, zu eḡe'a niguze'ete'e azaḡa.

Inara Ġoe'a

² Euodia zu Sintike, e za umize'ohe, za'e Zuhi'a Boro moneo reirote'e azaḡa bobo zamaze tibuno'i.

³ E ēge teite gau tibano gau'e hune'ete'e vazēga, īga'a rogāe aheu e'e danazite'e e ēge'a umie'ohe. Ze'e hari manoġa haramoga veize e ēge teite inare gauido. Ze'e Kelemenito zu e ēge teite gauidote'e azaġa nunu teite gauido. Ebu ze ēge nidu'a ni'e Badi'a'a ġabone bukaġano mirihiro.

⁴ E bare bare 'ahige ra'ohe: Mada nidu'a Zuhī'a Boro'a zae veize haġairote'e zamaradu matu'o'i!

⁵ Vaze mazao rogeru rado'i, vaze nidu'a'a za'e rogeġa rae horozoga. Za 'adi zamaro'i! Zuhī'a Boro'e 'ariga bare onae'ohe.

⁶ Ĝau ni 'ahoga moneo zamaze 'ago adudano'i! Rehano nagini'a furerano'idene, e'e ġauġa nidu'a'e Badi'a mazao umido'i! Ebu za kurano'idene iġaiġa Badi'a Mazao manoġa tauġi ro'i!

⁷ Ebu Badi'a'a zama rogeġa zini'uma, e'ano'o zamaze'e mene aduda'uma zu mene riha'uma, mazaġa za'e Keriso Iesu teite tiburaro 'ahine. Zama rogeġa a'a'e boro bagaġa zu hoe'aġa, vaze'a zamaroga zu mene idaġa.

⁸ Nego nabudi, ġoere ġonagano 'ahige reihi! Haġai 'ahiguġa zamare onamo'i! Huga ġoere'ete'e haġaiġa, gubatite'ete'e haġaiġa, haġai duduġa, zama deheġa haġaiġa, vaze'a matui'uma haġaiġa manoġa zu vaze'a rae ġihini'uma haġaiġa manoġa. Nagi haġai manoġa tauġi ga vaze'a nigni'uma haġaiġa manoġa horono'idene e'e zamare'eno'i!

⁹ Zae'a e ēge mazaono'o ederiote'e, zu meirote'e, zu igirote'e ġoe'a nidu'a, zu e ēge haġaio horonirote'e haġaiġa nidu'a, zae radone zamaġano haġao'i! Ebu zama rogeġa rife'ete'e Badi'aġani'a zae teite radiu'e'uma.

Filipi azaġani'a Paulo danane'ena'a ġau tuġuriro

¹⁰ E'e Zuhī'a Boro mazao matu'e rudau'ohe, mazaġa faga hune radate'e enogano, za bare e ēge zamaradu e ēge ferehidote'e ġauġa tuġurodo. E edeġa, za hube uratinu rehano, danahe'ete'e ibiġa mene hidiro.

¹¹ E ġau nu'a ferehe'ete'e u'ano, 'ouge mene ra'ohe. Mazaġa e ēge mazao nagini'a fureraune, a'e ġau'a ferehe'e ga mene, rehano e edereha zamahe'e idaġa da'o.

¹² E edeġa, ġau o'o'a zamaġano radiu'ete'e radoneġa, ga ġau ġehaġa zamaġano radiu'ete'e radoneġa. Radone nagiga zamaġano zuni, e'e matu'e radoga ederiyo, ogomu ġehaġa ga o'o'a, ġau ġehaġa ga o'o'a.

¹³ E'e, radone nagigano zu ġau nidu'a haġaoga idaġa, mazaġa Keriso'a inaraġa ini'e 'ahine.

¹⁴ Rehano e 'ada aduga hide'ete'ea, zae'a danahe'eta'a'e manoġa tauġi.

¹⁵ Filipi azaǵa, za edeǵa, zae'a hari manoǵa ǵadaheǵano igirote'e madaǵano bone, e, zae haba Makedoniaono'o iǵunirotene, zae Filipi ekalesia azaǵani'a da'o ǵau nu ini'ena'a danahiro, u neǵa 'ahoga 'ahoga ekalesiaǵa azaǵa'e mene 'ougiro.

¹⁶ Eǵe'a Tesalonika neǵano radiunute'e zamaǵano zuni, e ǵau'a ferehinutene, za eǵe veize bare bare ǵau tuǵurido.

¹⁷ E'e zae'a ǵau nu bare tuǵuronoga veize 'ahige mene ra'ohe. Rehano zae'a danahe onamadu, Badi'a'a naeǵa zinite'e'a bororanoga urate'ohe.

¹⁸ E'e ferehe'ete'e ǵauǵa nidu'a 'ada. A'e boro bagaǵa. Zae'a eǵe veize tuǵurirote'e ǵauǵa, Epaforodito'a odohe onairotene, ǵauhe'a ǵehararo. Zae'a tuǵurirote'e ǵauǵa'e Badi'a ǵahunohau'ete'e hohoǵa manoǵa heuǵa. A'e Badi'a'a mae ǵihine'ohe, zu matu'e'ohe.

¹⁹ Eǵe Badi'a'a, ane ǵauǵa ǵehaǵa bagaǵaono'o, Keriso Iesu u'ano borofe zini'uma, ǵauze'a fereze'ete'e madaǵano.

²⁰ Emeǵe Badi'a, emeǵe Mama nigune'eno'i, onamo tuǵutuǵu! Hube hube hune 'ougo'i!

Paulo'a Filipi kuru azaǵa veize uhiu tuǵure'ohe

²¹ Iesu Keriso mazao fie'ete'e azaǵa nidu'a veize uhiu tuǵure'ohe. Zuhı'a Boro mone ra'ete'e azaǵa eǵe teite 'ada radiu'ete'e a uhiu tuǵure'ohe.

²² Adao Badi'a veize ra'ete'e azaǵa nidu'a'a zae veize uhiu tuǵure'ohe. Roma zuhi'aǵa* neo Badi'a mone ra'ete'e azaǵa zuni uhiu tuǵure'ohe.

²³ Zuhi'a Boro Iesu Keriso ǵahunone manoǵani'a zae vine teite radiu'eno'i!

---

* 4:22 Niga, Kaisara

Kolose Ekalesia Azaġa Mazao Paulo'a Mirihiro

¹ Eġe Paulo'a emeġe nabudi Timoteo teite fefa 'adi mirihe'ohe. E'e Badi'a'a madu, Keriso Iesu veize apostolo gauġano ohohiro.

² Fefa 'adi'e Kolose neġano radiu'ete'e Badi'a mone ra'ete'e zu Keriso gauo hubehune gaue'ete'e azaġa veize mirihe'ohe. Badi'a, emeġe mama'a manohuga zu zama roġeġa zeno'i!

Paulo'a manoġa tauġi ra'ohe zu kurau'ohe

³ Eme zae veize iġaiġa kurau'etene, Badi'a, emeġe Zuhi'a Boro Iesu Keriso Moga mazao manoġa tauġi ra'ohe.

⁴ Mazaga zae'a Keriso Iesu mazao fie'ete'e zu Badi'a mone ra'ete'e azaġa nidu'a zamaradu danaz'ete'e igiro 'ahine.

⁵ Zae'a 'ouge'eta'a'e Badi'a'a zae veize e'e naeġa adureo ruhinirote'e mae ġihini'uma 'ahine. Za'e hari manoġa ġoe'a huga ġadaheġano igirote'ano'o, Badi'a'a e'e naeġa ruhine tiro. Ebu izidi zuni za'e e'e zamare'ohe.

⁶ E'e hariġa manoġani'a zae mazao feuriro. Za'e Keriso mazao fie'ete'e azaġa sau'aze Badi'a'a rae mode'ete'e hariġa huga igiro. E'e madaġanono'o onao izidi, zae'a ġaboneze ġihune'ete'e teige, haba nidu'a zamaġano hari manoġani'a vaze zamao gauadu, ġaboneze ġihune'ohe, ebu hari manoġa mae ġihine'ete'e azaġani'a ġeharu'ohe.

⁷ Za'e Epafara'a hari manoġa ihoziro. Ani'e emeġe teite gaue'ete'e zu emeġe zamarone. Ani'e Keriso veize iġaiġa gaue'ena'a emeġe danafe'ohe.

⁸ Ebu ani'e zae'a vaze zamaradu danaze'ete'e me'odofiro. vaze danazoga veize, vine Zaġoġani'a inaraġa ziniro.

⁹ E'ano'o, emeġe'a zae hari 'ouge igirote'e madaġanono'o onao izidi, eme'e hubehune zae veize iġaiġa kurau'ohe, ebu Badi'a ahiġe umine'ohe; Vine Zaġoġa hina ani'a zama huhuzaġa zu edeġa zenadu Badi'a'a ura'ete'e gauġa zae'a hugahune ederi'uma.

¹⁰ Eme 'ahige kurau'ohe; Zae'a Zuhi'a Boro ibio ani gubane'ena'a, zu Badi'a ubuġa reifine zae'a nagini haġae'ete'ea Badi'a'a za'e manoġa reifine, zu zae'a haġai manoġa nidu'a faifaine haġaifine, zu Badi'a borofe edere onamifine.

¹¹ Ebu eme ahiġe kurau'ohe; Badi'a gigi'a inaraġa ġonaga 'o'o'a hina zae'a inarifine, ebu e'e inaraġa hina zae'a mene

ḡarihe maḡunifine, zu adugani'a onaite'ea, zae'a edau gigarafine, ebu zae zamao matu'u'a iri'avoga.

¹² Ebu eme hena ahiġe kurau'ohe; Zae'a Badi'a, emeġe Mama mazao manoġa tauġi rouga. Badi'a ani, ane mone ra'ete'e azaġani'a Badi'a haba agaġa zamaġano radiu'ena'a me'uma manohugaġa, zae zuni zeġe teite meifine, ibitoziniro.

¹³ A'e Badi'a'a uzaboono'o emeġe mae vaġifiro, ebu ane ubuga zamaroneġani'a zuhi'ani'ete'e zamaġano ohofiro.

¹⁴ Ebu Badi'a ani Keriso ru hina emeġe ġabofiro, ebu emeġe sau'a nidu'a rae modiro.

Keriso'e hitaga hune

¹⁵ Eme Badi'a'e horonoga mene idaġa, reħano Iesu Keriso'e Badi'a iraġa furene'ohe. Iesu Keriso'e, ġau nidu'a ize izema fureranogano Badi'a teite radiunu, ebu ġau nidu'a'e ani 'u'uġano.

¹⁶ Mazāġa Kerisono'o Badi'a ġau nidu'a haġairo, adure zu rahao radiu'ete'e ġauġa, horone'ete'e zu horonoga mene idaġa ġauġa haġairo. Badi'a'a vine zuhi'aġa, tuġure viga inaraġa ebu ġau inaraġa nidu'a Kerisono'o zu Keriso veize haġairo.

¹⁷ Keriso'e ġau nidu'a ize izema fureranogano ani'e 'e'e radiunu, ebu ani'a ġau nidu'a radiu oname'ete'e zu ġau nidu'a gau tiburu'ete'e haġairo.

¹⁸ Keriso ani ekalesia vadiga, ebu ekalesia'e ani ahiri. Ĝadaheġano'e ġau nidu'a ani mazaono'o fureraro, ebu ani'e runeono'o ġabodi'uma azaġa bo'aġano ane'a ibite ġabodiro. A'e ġau nidu'a ane'a zuhi'anoga veize.

¹⁹ Mazāġa Badi'a ani'e ane urao Keriso zamaġano radi'uma reiro. Ebu e'ano'o Keriso'a Badi'a haġai furene-huni'uma.

²⁰ Ebu Badi'a'a ane urao vaze zu ġau nidu'a Keriso teite bare tibuni'uma reiro. Ebu Badi'a zu ġau nidu'a bo'aġano zama roġeġa veize Keriso'a satauroo ruġa sonirote'eano'o, adure zu rahao radiu'ete'e ġauġa nidu'a, ibite'e Badi'a mazao fararo reħano, Keriso teite bare tibuziro.

²¹ Za'e ibitebone Badi'a mazaono'o fararo, ebu za'e haġai sau'a haġaidote'e u'ano, za zama'e agireġa radu, Badi'a mazaono'o fararo.

²² Reħano Keriso'a ane ahirio satauroo rudarote'e u'ano, izidi za'e Badi'a'a ane teite bare tibuziro, za'e ane zamao oħozadu, ane ubumao za'e duduġa, ebu toragani o'o'a reifine. Vaze'a Badi'a zamao za'e ve'oreha rae mene re'uma.

²³ Zae'a hubehune Badi'a mazao fie oname'ena'a edau gigaraune, zu hari manoġa zamaġano, ġabone manoġa me'uma reirote'e ġoe'a zae'a obone giganine, za'e Badi'a

ubumao duduğā re'uma. E'e hariğā manoğā'e haba nidu'a zamağano harame onaeha. Ebu eğe, Paulo'e Badi'a'a hari manoğā harame'ete'e gauğano ohohiro.

Paulo'a Ekalesia Veize Gauiro

²⁴ Izidi 'ada e'e, zae mazao hari manoğā haramirote'e u'ano aduga hide'ete'e moneo matu'e'ohe. Ebu Keriso'a aduga hidirote'e teiğe, eğe zuni eğe ahiri hina e'e aduğaga hide'ete'e mene rihone'ohe. E'e hağaiğā'e Keriso ahiri'e ekalesia azağā veize.

²⁵ E'e Badi'a'a ekalesia azağā tuğure gauğano ohohiro. A'e zae mazao, Badi'a ane ġoere ihozoga veize

²⁶ U'uru radiu'ete'e ġauğā 'a'a'e amahi hune azağā mazao Badi'a'a mene rae fureniro, rehano izidi ane mone ra'ete'e azağā mazao fureniro'ohe.

²⁷ Badi'a ani, ibite mene rae furenirote'e u'uru radirote'e ġauğā manoğā 'a'a'e, Iuda mene azağā bo'ağano Badi'a inahe meirote'e azağā mazao rae furenı'uma reiro. E'e u'uru radiro'ete'e ġauğā'e Keriso. Ani'e zae zamao radiu'ohe, e'ano'o Badi'a'e manoğā hune u'ano zae zuni manoğā hune re'uma.

²⁸ Ebu eme'e edeğafe nidu'a hina iraduguzena'a, zu ihoze'ena'a, vaze nidu'a mazao Keriso hariğā harame'ohe, mazağā emeğe ura'e emeğe'a danazadu vaze nidu'a'a Badi'a zama faifairu edere'ena'a, ane ibio da'o oname'ena'a duduğā vazeğā radu, Keriso ane zamao ohozi'uma.

²⁹ 'Ouge hağae'ete'e veize eğe zamao inare gau'eta'e Keriso gigi'ağā hina inare gau'e'ohe.

2

¹ Eğe'a 'adi ra'eta'a'e, e ura za edero'i! Eğe'a zae, zu Laodikea neğā azağā, ebu ize mene horohate'e azağā nidu'a danazoga veize inare'ohe.

² E ura ze'a inaratitoga zu zamarotite'ena'a tiburanoga. Ebu e ura ze'a Badi'a u'uru ġauğā edere hunoga. U'uru ġauğā a'e Keriso.

³ Ebu Keriso mazao bu'u Badi'a'a u'uru tidote'e zamaroneğā boro bagağā ederi'uma.

⁴ Eğe'a 'adi ra'eta'a'e, vaze'a zamaguhi ġoe'a hina mene so'ozifine.

⁵ Ğiano'i! E'e zae teite mene radiu'e rehano, eğe zama'e zae mazao radiu'ohe. E'ano'o zae'a hağai manoğano radiu'ete'e zu zae'a Keriso mazao fie gigaru'ete'e ederadu, matu'e'ohe.

Keriso Mazao e Gabone Iziga

⁶ E'ano'o Keriso Iesu'e Zuhı'a Boro radu za'e mae ġihiniro 'ahine, ani teite tiburu radiu'eno'i!

⁷ Ebu ire taigani'a rahao kame gigaru'ete'e teige, Keriso mazao kame gigaranadu, ane zamare'ena'a farau onamo'i! Ebu Epafara'a Badi'a ġoere ihozidote'e teige obone gigano'i! Ebu Badi'a mazao īgaiġa manoġa tauġi ro'i!

⁸ Vaze ġoere faine ġiano'i! Hena, zeġe'a tutuze ve'ozi'uma. Ze'e Badi'a edeġa zu vaze'a nouge nouge radiu'ete'e edeġa nidu'a raha adi ibiġano ihozi'uma. Zeġe ġoere'e huga 'o'o'a zu ġuriro ġoe'a. Ġoere a'e Kerisoono'o mene onae'ohe, rehano amahi azaġa edeġanono'o zu haba 'adi vineġanono'o.

⁹ Ĝiano'i! Mazāġa Badi'a ġabone zu haġai nidu'a'e Keriso zamaġano iri'ave radiu'ohe. Keriso'e vaze reirotene ani'e ize Badi'a, e'ano'o za'e Keriso zamaġano Badi'a haġai nidu'a horone'ohe.

¹⁰ Ebu za'e Keriso teite tibuziro zu ani mazaono'o haġai 'adi nidu'a meiro. Vine sau'a zuhi'aġa, zuhi'a nidu'a zu ġau nidu'a'e Keriso 'u'uġano radiu'ohe.

¹¹ Iuda azaġa'e, Badi'a mone ra'etene, vaze 'evore hina ahiri ogaga vari'e modadu īġuri haġae'ohe. E'e teige za'e, Keriso mone reirotene, Keriso'a zamaroneze sau'a zu ġaboneze sau'a vari'e mode'ena'a, zamazeo īġuri haġairo.

¹² E'e huga'e, zae'a Badi'a ni mae ġihinadu bapatizo meirote'e zamaġano, Keriso teite ġuriro, ebu Keriso ane teite bare ġabode īġuniro. Mazāġa Badi'a'a Keriso ru-neono'o bare ġabonirote'e gigi'aġa mazao zae'a firo 'ahine.

¹³ Ebu ibite vineze'e rуданога zu Badi'a mazaono'o faraunu. U e'e madaġano'e, zae ġabone sau'a'e ize mene vari'e modiro. Rehano 'ouge ize haġairote'ea, Badi'a'a za'e Keriso teite bare ġaboziro. Ebu emeġe sau'a nidu'a rae modiro.

¹⁴ Ebu Badi'a'e Emeġe haġai sau'a u'ano emeġe 'ute'ete'e Iuda azaġa goro ġoe'a'e nidu'a madu, Keriso teite satauroniro. 'Ouge haġae'ena'a, Badi'a'e goro ġoe'a nidu'a 'uiro.

¹⁵ Ebu 'ouge haġae'ena'a, Badi'a'a vine sau'a zuhi'aġa zu zuhu'a inaraze mae buno ziniro. Mazāġa goro ġoe'a 'uiro 'ahine, Satani'a e'e ġoe'a hina emeġe 'utoga mene idaġa. Ebu Keriso satauronirote'e zamaġano, vine nidu'a Keriso'a ro'aze hauġirote'e, Badi'a'a hunio fureniro.

¹⁶ Eano'o, zae'a aue'ete'e zu gage'ete'e moneo ga muri muiġa, bato iziġa muiġa zu Iuda azaġa Bana Madaġa u'ano, vaze 'ahogani'a zae ve'oġa rae zoitene gararozeno'i!

¹⁷ Mene! Iuda azaġa goro ġoe'a zu muiġa 'uġuġa'e Badi'a'a rae tirote'e ġauġa manoġa emeġe rifuma vineġa isoġa. Rehano izidi ġau manoġa a'e fureraneha. E'e ġauġa huga'e Keriso.

¹⁸ Ģurire'ena'a nize mae ovoe'ete'e zu tuğure viga mazao kurau'ete'e azağa ġoere ago ego'i! Ze'e za tutuze ve'ozihira'ohe. Ze'e tuğure viga horoneha ra'ena'a, nize mae ite'ena'a ġoeri'uma, rehano ze zama'e mene Badi'a mazaono'o, ebu ze 'ane ze'e nize boro azağa re'uma.

¹⁹ Ze'e Keriso mene hegote'ohe. Keriso ani ekalesia vadiga, ekalesia azağa'e ane ahi'a. A'u'a zu viniga hina tibuzetene ahiri nidu'a gigaze'ohe. Ebu Badi'a'a ekalesia ibitozini'ena'a inari'uma.

²⁰ Za'e Keriso teite rudau'etene, raha 'adi vineğä zuhi'ağäono'o mae buze'ohe. Rehano za'e nougadu ize raha azağa hağao radiu'ete'e teige zeğe ġoere igi'ohe?

²¹ Ze 'ahige ra'ohe, "Ago obone to'i! Ago au nuro'i! Ago obone nuro'i!"

²² 'Ahiguğä goro ġoe'a'e vaze mazaono'o onae'ohe. E'e goro ġoe'a'e mene fağaa hağae'ohe zu dauğe'ohe.

²³ Goro ġoe'a 'uguğä'e edeğä boro ġoe'a irağä, rehano huga'e o'o'a. Ze'a kuru veize zeğe bare inahirote'e ġauğä'e vaze maza'ono'o zu ze'e ġurire'ena'a nize ufeta mae ovoi'uma, ga ahirize sausaune'eta'e Badi'a matuo hafine. Rehano goro ġoe'a 'uguğä'e gigi'ağä o'o'a 'ahine, zamarone sau'a mae vağini'uma moneo mene danaze'ohe.

3

Ğabone izigano radiu'ete'e

¹ Goro ġoe'a 'uguğä'e gigi'ağä o'o'a. E'ano'o ġabone ġauğä adureo radiu'ete'e da'o zamare borofe'ena'a vağ'o'i! Mazağä za'e Keriso teite ġabozadu, ġabone iziga meiro. Ebu Keriso ani adureo Badi'a eda'e moneo inarağeta radiu'ohe.

² E'ano'o adure ġauğä da'o zamaro'i! U raha 'adi ġauğä'e ago zamaro'i!

³ Mazağä za'e ibi'a hağaiğä sau'a modiro, ebu za'e Badi'a 'evore zamağano Keriso teite tiburu radiu'ohe. Badi'a ağu'a azağä'e e'e ederoga mene idağä.

⁴ Keriso'e ġabone iziga zini'ete'e vazeğä. Keriso ane'a bare onai'uma madağano, zae zuni ani teite agağä manoğano eda'uma.

⁵ E'ano'o za'e ahiri'a urate'ete'e hağaiğä nidu'a mae mode hauğ'o'i! A'e ubuma ġezo, zamarone toraga, ahiri u'ute'ete'e zamare borofe'ete'e, ġau mae burega urate'ete'e. Ebu ġau ġehağä ago urate rudano'i, mazağä 'uguğä vazeğä'e ire emoga* mazao kurau'ete'e heuğä.

---

* 3:5 Ire hina vaze hağadu Badi'a teiğe ane mazao kurau'ohe.

⁶ E'e guğā hağaiğā u'ano Badi'a'e zamağā ġugine runadu, e'e naeğā zini'uma.

⁷ Zae zuni ibite 'uguğā hağaiğā hağae'ete'e azağā teite tiburu radiudo, ebu 'uguğā hağaiğā hağaido.

⁸ Rehano izidi za'e, mağunu, zama ġugi, vaze sausaune'ete'e, vaze ni sausaune ġoere'ete'e, 'uguğā hağaiğā nidu'a modo'i! Ebu ufire ġoea zae hebeono'o ago ro'i!

⁹ Ebu vaze teite ago ġurirotito'i, mazağā za'e sau'a hağaioga urate'ete'e zamaroneğā zu ibite raha 'ada hağairote'e hağaiğā modiro,

¹⁰ ebu vaze iziga reiro. Badi'a ani, ane'a vaze hağairote'e irağā idunağano, zae izife'ohe, zae'a Badi'a faifairu eder-ifine.

¹¹ Badi'a'a ġabone iziga rifirote'e moneo, eme'e 'ahige mene re'uma: Giriki azağā ga Iuda azağā, ahi'rio iğuri hağairote'e azağā ga iğuri mene hağairote'e azağā, guni'a azağā ga Sikute azağā[†], ġu'a teige gau'ete'e azağā ga boha'a azağā. 'Ouge eme'e emeğe'a bare avoavo mene rae re'uma. Rehano emeğe nidu'a Keriso mone ra'ete'e da'o zamare borofi'uma. Keriso'e emeğe nidu'a zamao radiu'ohe.

¹² E'ano'o Badi'a'a ane mone ra'ete'e azağā zu ane'a zamare borofe'ete'e azağā, za'e, Badi'a'a ane veize meiro 'ahine, vaze vetuğazeadu danazo'i! Hağai manoğā vaze mazao hağao'i! Ğae'a ġae bare niğō mae ovoro'i! Roğeru rado'i! Ago ġarihe mağuno'i!

¹³ Vaze'a zae mazao hağai sau'a hağao'idene, ago mağuno'i, ebu Zuhi'a boro'a zae sau'a rae modirote'e teige zeğe sau'a zuni rae modo'i!

¹⁴ Ebu hağai manoğā 'adi nidu'a ro'anoga ġauğā'e zamarone. Za'e vaze teite zamarotito'i! Zamarotitine, zae nidu'a tibura onai'uma.

¹⁵ Badi'a'a za'e Keriso ahiri radu uniho manoğano radifine huze nu'oziro. E'ano'o Keriso zama roğegani'a zae zama ibitozeno'i! Ebu iğaiğā Badi'a mazao manoğā tauğī ro'i!

¹⁶ Keriso ġoere hina zamaze iri'va'ono'i! Faifairu zamarena'a ihotito'i ebu iradugutito'i! Zae zamao Badi'a mazao manoğā tauğī radu, Salamo badağā, kuru badağā zu Vine Zağogani'a zini'ete'e badağā mo'i!

¹⁷ Ebu nagini ġoero'idene, ga nagini hağao'idene, Zuhi'a Boro Iesu niğano ġau nidu'a hağao'i! Ebu ane niğano Badi'a, emeğe Mama mazao manoğā tauğī ro'i!

Goro ġoe'a Keriso mone ra'ete'e azağā veize ra'ohe

[†] **3:11** Sikute haba'ano radiuete'e guni'a azağā

¹⁸ Roğae, ohozeze ġoere ego'i, mazaġa 'ougine, Zuh'i'a Boro moneo ra'ete'e roğaeġani'a haġai'uma haġaiġa haġae'ohe.

¹⁹ Ohoze, inudeze zamaro'i, ebu ago sausau zo'i!

²⁰ Tahi'a kome'a kome'a, za'e iġaiġa vi'u mogo ġoere nidu'a ego'i, mazaġa za'e 'ouge haġaine, Zuh'i'a Boro'e matu'l'uma.

²¹ Nanu, mama, tahi'aze zamaze ago adufo'i! 'Ougine, zamaze'a vetuġara'uma zu inaraze'a ovoi'uma.

²² Tuġure azaġa, ġu'a teige gau'ete'e azaġa, zae gau nidu'a zamaġano, zuhi'aze tuġureze ego zeno'i! Ze'e raha 'ada da'o zuhi'azi'e rehano, ego zeno'i! Ebu zuhi'aze'a horozadu matu'oga veize radu ago zamare gauo'i! Rehano, Zuh'i'a Boro rihone'ena'a zae zuhi'a veize hube hune gauo'i!

²³ Ebu nagini gauġa zae zuhi'a veize haġao'idene, zamaze nidu'a hanadu Zuh'i'a Boro veize gaue'ete'e teige haġao'i! Za'e vaze veize da'o mene gaue'e rehano, Zuh'i'a Boro veize borofe gaue'ohe.

²⁴ Mazaġa ġiano'i! Za edeġa, Badi'a mone ra'ete'e azaġa zini'uma reirote'e ġauġa'e, zae'a gaue'ete'e naeġa haġae'ohe radu, Zuh'i'a Boro'a zini'uma. E'ano'o zae'a 'ouge zae zuhi'a veize haġae'eta'a'e, Zuh'i'a Boro Keriso veize gaue'ohe.

²⁵ Ĝiano'i! Badi'a'e nize boro ga nize zuhu'a rehano, vaze'a haġai sau'a haġaetene, e'e naeġa zini'uma.

4

¹ Zuh'i'a azaġa, zae tuġure azaġa'e haġai duduġano da'o zuhi'azo'i, ebu vaze nu da'o ago faizo'i, rehano nidu'a faizo'i! Mazaġa za mene 'ougine, zae Zuh'i'a, adureo radiu'ete'e'a, haġaize ġianadu e'e naeġa zini'uma.

Inara Ġoea Kuru moneo

² Za'e iġaiġa kurau'eno'i! Zamaze'e ra'ane'ena'a bohanadu, Badi'a mazao manoġa tauġi ra'ena'a kurano'i!

³ Ebu emeġe veize zuni kurano'i, emeġe'a Badi'a ġoere harami'uma ibiġa ane'a haġaifine. 'Ougine, Keriso hariġa Badi'a'a ane zamao ibite obonetirote'e emeġe'a harame furen'i'uma. E'e Keriso hariġa harame'ete'e u'ano ġu'anohohiro 'ahine, za 'ouge umize'ohe.

⁴ Ebu Badi'a'a gau 'adi inirote'e idunaġano Keriso hariġa eġe'a doġo'ani rae furenifine kurano'i!

⁵ Mada manoġa hid'o'idene Keriso aġu'a azaġa danazoga veize faine zamare haġao'i!

⁶ Ebu zege teite goero'idene, igaiiga goere iniga hina namize gorezo'i! 'Ougine za ze teite goretitine faine naenaezi'uma.

Gonaga Goea

⁷⁻⁸ E'e zae u'a Tukiko tuğune'ohe. Ani'e emege nego zu emege zamarone. Ebu anie ekalesia azağa faifairu danaze'ete'e vazega, zu Zuh'i'a Boro tuğure hağae'ena'a ege teite gaue'ohe. Ani'e 'adama ege'a nouge nouge radiu'ete'e edemazi'uma, zae'a e'e ederadu inarifine.

⁹ Onesimo zuni ani teite tuğune ami'uma. Ani'e emege nego zu emege zamarone. Ebu ani'e hubehune Badi'a zamare'ohe, zuni ani'e zae nabudi 'ahoga. Ze'e emege'a nouge nouge radiu'ete'e nidu'a edemazi'uma.

¹⁰ Ege teite ġu'ano radiu'ete'e vazega 'ahoga, niġa Arisitako'a zae veize uhiu tuğure'ohe. Banabasi nabuga, Mareko zuni uhiu tuğure'ohe. Ane'a ami'uma ġoe'a ege'a ibite tuğuriro. E'ano'o ani amo'idene, faine mae ġihino'i!

¹¹ Vaze 'ahoga niġa Iesu, ane zuni uhiu tuğure'ohe. Niġa 'ahoga'e Iusto rae hune'ohe. Badi'a'a vaze zama ibito zenoga veize ege teite gaue'ete'e azağa bo'aġano zeġe uġidu ahi da'o'e Iuda azağa. Ze igaiiga ege danahe'etene zamahe'a matue'ohe.

¹² Zae nabudi 'ahoga, Epafara, ani'e Keriso Iesu tuğure vazega. Ani zuni uhiu tuğure'ohe. Ani zae veize kurau'etene, igaiiga inare kurau'ohe, Badi'a'a zae mazao urate'ete'e ġauġa nidu'a edere hauġadu, edau gigaranoga veize.

¹³ E'a ani horoninutene, ani'e hubehune zae ebu Laodikea zu Hierapoli neġa azaġa veize inare haġue'ohe.

¹⁴ Emege nego zu emege zamorone, doketa vazega niġa Luka ebu Dema'a uhiu tuğure'ohe.

¹⁵ Izidi ege'a uhiu tuğure'ete'e ġoe'a Laodikea neġano Badi'a mone ra'ete'e azaġa zeno'i ebu roġae 'ahoga, niġa Numufa zu ane neo kurau'ete'e azaġa veize zuni zeno'i.

¹⁶ Fefa 'adi vaze 'ahogani'a zae mazao me'ode hauġo'idene, hena, Laodikea ekalesiaġa veize tuğuro'i, zeġe kuru neġano me'ode furenoga. Ebu za'e, hena, Laodikea ekalesia veize ege'a tuğurirote'e fefaqä madu me'odo'i!

¹⁷ Ebu Arekipo nina'a, "Zuh'i'a Boro'a harote'e gauġa hağae hauġo'i!", rae no'ii!

¹⁸ Ege Paulo'a uhiu ġoe'a 'adi ege 'evore hina mirine'ohe. Ege'a Keriso hari manoġa u'ano ġu'ano radiu'ete'e zamaro'i, ebu kurano'i! Badi'a manohugani'a zae teite radiu'eno'i!

Tesalonika Ekalesia Azaāga Mazao Paulo'a Ibi'a Mirihiro

¹ Ege, Paulo zu Silasi ebu Timoteo'a Tesalonika haba'a ekalesiaāga azaāga veize fefa 'adi mirihe'ohe. Za'e Badi'a emeēge Mama zu Zuh'i'a Boro Iesu Keriso moneo ra'ete'e azaāga. Eme 'ahige rae zihi: Badi'a'a manoāga zu zama rogeēga zini'eno'il!

Tesalonika ekalesiaāga azaāgani'a Badi'a mazao firote'e haāgaiāga

² Emeēge kuru zamaāgano, zae veize kurau'etene, eme zae u'ano Badi'a mazao iāgaiāga manoāga tauāgi ra'ohe.

³ Mazāga emeēge'a, Badi'a emeēge Mama mazao kurau'etene, iāgaiāga zae zamare'ena'a, 'ahige ra'ohe: Za'e Badi'a mazao fie'ena'a, gau'e'ohe. Ebu zae zamarone vaze mazao'e boro 'ahine, za'e zege veize gau boro haāgæ'e'ohe. Ebu Zuh'i'a Boro Iesu Keriso'a hube hune bare onai'uma ra'ete'e ġoe'a mae obene gigane'ohe.

⁴ Nego nabudi, Badi'a zamarone azaāga, eme edeāga, za 'ai Badi'a'a ohotiro.

⁵ Emeēge'a hari manoāga haramo zinirotene, mene ġoere isoāga hina rehano, inaraāgeita haramido. E'e zamaāgano Vine Zaāgōgani'a zae mazao gauadu, emeēge'a haramidota'a'e hube hune huga rae ihozido. Zu zae zuni edeāga emeēge'a zae teite radiunute'e zamaāgano, nouge nouge zae danazinuta'e. Zae'a emeēge radoneo horonidotene, hari manoāga'e mene ġuriro hariāga reido.

⁶ Za'e hari manoāga mae ġihinirotene, aduga boro hidiro. Rehano, Vine Zaāgōgani'a matu'u hina iri'avoziro 'ahine, za matu'uzeta hari manoāga mae ġihine onainu. Za'a 'ouginuta'a'e, emeēge haāgai zuni Zuh'i'a Boro haāgai haāgaiāgo onainu.

⁷ E'ano'o Makedonia zu Akaia haba'ano radiu'ete'e ekalesiaāga azaāgani'a zae'a haāgæ'e'te'e haāgaiāga hariāga egaduni, zae haāgaiō haāgæ onami'uma ra'ohe.

⁸ Mazāga Zuh'i'a Boro hari manoāgani'a zae mazaono'o bororanadu, mene Makedonia zu Akaia haba'ano da'o rehano, haba 'ahoga 'ahoga zamaāgano zuni bororu onaeha. Ebu zae'a Badi'a mazao fie'ete'e hariāga vaze nidu'a igi haugeha. E'ano'o eme'e zae hari'e mene bare re'uma.

⁹ Mazāga vaze nidu'a edeāga, ze'e, emeēge'a Tesalonika haba'ano hari manoāga haramadu, zae'a mae ġihinirote'e, e'e hariāga me'odofi'ohe. Ebu zae'a nouge nouge ġuriro

badi'ağā higone modadu, hube hune radiu'ete'e Badi'ağā da'o zae Zuh'i'a Boro radu, tuğureğā hağae'ete'e, e'e hariğā zuni me'odofi'ohe.

¹⁰ Ebu za'e Theovaite'e guhine'ohe, rae me'odofi'ohe. A'e Iesu, Badi'a'a runeono'o bare ġabonirote'e vazēga, zuni mada ġonagano hağai sau'a u'ano Badi'a'a aduga zini'uma madağano, ani eme ġabof'i'uma vazēga.

2

Paulo'a Tesalonika neğano hağairote'e hağaiğā rae fureniro

¹ Nego nabudi, za edeğā, emeğe'a Tesalonika neğano 'i'udirota'a'e, mene tauğē amiro. Mazağā zae ġehağā hune'a e'ea hari manoğā mae ġihiniro.

² Za edeğā, emeğe'a zae ne 'izema amogano, Filipi neğano vaze'a ifi sausaufiro, zuni rae aduga rifiro. Rehano Tesalonika neğā amirotene, emeğe Badi'a'a inarafeadu, agire bo'ağano, rehano Badi'a hari manoğā inare haramiro.

³ Mazağā emeğe'a haramirota'a'e, zae tutuze ve'ozifine ga, hağai sau'a zae mazao hağaifine zu zae so'ozifine mene haramiro.

⁴ Rehano eme'e hari manoğā harame'ohe, mazağā Badi'a'a eme 'ai manoğā radu, hari manoğā harami'uma gauğano ohofiro 'ahine. E'ano'o emeğe'a harame'etene, mene vaze'a matu'oga, rehano Badi'a'a matu'i'uma ibiğano harame'ohe. Badi'a ani emeğe zama faifaine ġiane'ete'e vazēga.

⁵ Zae edeğā, emeğe'a ġorezinuta'e mene zamaze anoga radu, ga zae mazao ġau mouga radu mene so'e ġorezinu. Badi'a huga ani eme hağai edeğā.

⁶ Zuni eme'e, mene zae'a ga vaze 'ahoga 'ahogani'a nife mae ġihinoga radu gauido,

⁷ eme'e Keriso'a tuğuire'e apostoloğā azağā 'ahine, nife boro azağā rouga zuni idağā. Rehano eme'e, roğ'a'e'a ubuga duğuru faifaize'ete'e teige, zae bo'ağano roğeru radiunu.

⁸ Eme zae zamare borofiro 'ahine, matu'ufeta Badi'a hari manoğā haramo zinirotene, ġabonefe nidu'a hina zae danazoga veize ġau nidu'a hağao ziniro. Mazağā emeğe zamarone zae mazao'e boro bagağā.

⁹ Nego nabudi, za hubehune edeğā, emeğe'a zae mazao Badi'a hari manoğā haraminute'e zamağano, emeğe'a inare hune gauinuta'a'e. Eme'e zae'a emeğe u'ano hadize mene modifine, madai zu ohere nidu'a gauido.

¹⁰ Hubehune za'e hağaiife horoniro, ebu Badi'a ane zuni edeğā. Za'e, Badi'a mazao fie'ete'e azağā teite, emeğe'a

radiunute'e madağano, hağai'e, Badi'a'a matu'i'uma hağaiğa zu duduğa ebu mene ve'oğa hağaiğa hağainu.

¹¹⁻¹² Zae edeğä, ohoze'a ubuga duğuru ihoze'ete'e teige, eme zae zae'a fie gigaru onamogaradu danazinu, zu inara zinido, ebu iraduguzido, Badi'a'a matu'i'uma hağaiğano radiu onamifine. Mazağä za Badi'a'a huze'ohe, ane'a zae faifaine zuhi'azi'uma.

¹³ Zuni eme zae u'ano iğaiğa Badi'a mazao manoğa tauğä ra'ohe, mazağä za ağuń mazağano emeğe'a Badi'a hari manoğa haramo zinirota'a'e mene vaze ġoere, rehano Badi'a ġoere rae radu zae'a mae ġihiniro. A'e hube Badi'a ġoere. Ebu e'e ġoe'ani'e, zae, Badi'a ġoere mae ġihine'ete'e azağä, zamao gau'e'ohe.

¹⁴ E'ano'o, nego nabudi, za'e Iudea haba'a zamağano Keriso Iesu niğano radiu'ete'e ekalesiağä azağani'a hağaidote'e teige hağairo. Zeğe'a Iuda azağä mazaono'o aduga hididote'e teige, zae zuni haba tiba azağä mazaono'o aduga hidido.

¹⁵ Zuhi'a Boro Iesu ebu peroveta azağä runedirota'a'e, Iuda azağani'a, ebu emeğe hegofe bufirota'a zuni Iuda azağani'a. Ze'e Badi'a'a mene matu'i'uma hağaiğa hağae'ohe. Ze'e vaze nidu'a agire.

¹⁶ Iuda azağä'e, mene Iuda azağä mazao hari manoğa haramoga mene uratadu, eme garare'ohe. Hena, ze'a ġabone hidi'uma radu. De'uge'ena'a, zeğe hağai sau'a ragate ragate ti'ohe. E'ano'o Badi'a'a mağuno zenadu, naeğä hağäoga ra'ohe.

Paulo ani Tesalonika neğä azağä ġiazoga uratiro

¹⁷ Nego nabudi, Tesalonika neğano Iuda azağani'a aduga boro furerarote'e u'ano, za'e munemune azağä teiğe emeğe'a muhize iğuniro, onao izidi mada nu vitineha (A'e ahirio'e mene ġiaze'e rehano, zamafe'e zae zamare'ohe). Ebu zae ġiazoga urate rudaunu 'ahine, zae vağe bare amoga radu ibi vağe onainu.

¹⁸ O'e, eme zae vağe amihi reiro. Hubehune eğe, Paulo'a bare bare ibiğä vağıro rehano, Satani'a hağai nunuo'n'o'u'iro.

¹⁹ Eme ura'e bare ġiazihi ra'ohe. Mazağä emeğe'a zamare'etene, za'e hubehune Badi'a mazao fie gigaru'e'uma, onamo emeğe Zuhi'a Boro Iesu'a bare onaite'e madağano ane zamao eda'uma. Ebu e'e madağano eme'e zae'a naeğä meite'e u'ano niguzi'uma, ebu zae u'ano matu'i'uma.

²⁰ Hubehune eme za'e niguze'ohe, ebu zae u'ano matu'e'ohe.

3

1-2 Eme 'ouge guhiu onamoga mene idararotene, eme raena'a, Timoteo'e zae vağe tuğune ami'uma, ebu eme'e emeğe da'o Atena neğano radi'uma reiro. Timoteo'e, emeğe nego, emeğe teite Badi'a gau hağae'ohe, ebu Keriso hari manoğa harame'ohe. E'ano'o eme Timoteo tuğuniro, ani'e zae'a Badi'a mazao fie gigaranoga veize danaziuma.

3 'Ougine zae'a aduga hidine, zamaze'e mene hagari'uma. Mazağā zae zae'e edeğā, Keriso mazao fie'ete'e azağani'e aduga hidi'uma.

4 Eme zae teite radiudote'e zamağano, emeğe nidu'a nariga aduga hide'ohe rae, bare bare iraduguzido. ebu zae edeğā, e'e hağaiğani'e zae mazao fureraro.

5 E'ano'o e'a guhiu onamoga mene idararotene, zae'a nouge nouge Keriso mazao fie'ete'e ederoga veize Timoteo tuğuniro. Mazağā e'a riharota'a'e, Satani'a ibi nunuo so'ozadu zae'a Keriso mazao fie'ete'e'a dağī'uma reiro. 'Ougine, emeğe'a zae veize gaue onairota'a'e, huga o'o'a re'uma.

Timoteo'a Tesalonika azağā hariğā manoğa odohonairo

6 Rehano Timoteo ani izidi zae mazaono'o bare onaeha, ebu zae hari manoğa odohe onaeha, raena'a, za'e Badi'a mazao ize fie'ohe, zuni Badi'a zu vaze zamare'ohe. Ebu za'e iğaiğā eme zamare'ohe, ebu emeğe'a giaze hunihi ra'ete'e teige, zae zuni giafe hunihi ra'ohe.

7 E'ano'o nego nabudi, eme'e 'ahama aduga boro hide'e rehano, za'e ize Keriso mazao fie'ohe rae egatene, zamafe inaraneha.

8 Ebu izidi emeğe'a matu'ufeta radiu'ohe, mazağā za'e Zuhı'a Boro mazao edau gigaru'e 'ahine.

9 Mazağā zae'a Keriso mazao ize fie'ete'e hağaiğani'a matu'ofi'ohe, eme kurau'etene, zae u'ano Badi'a mazao nouge nouge manoğa tauğī re'uma?

10 Mada nidu'a ohere nidu'a, zamafe nidu'a hina kurau'ohe, emeğe zae teite bare hidoga, zu bare ihozoga, zae Keriso mazao arane fie gigarafine.

11 'Ougadu eme 'ahige kurau'ohe: Badi'a, emeğe Mama'a, zu emeğe Zuhı'a Boro Iesu'a, emeğe'a zae vağe amite'e ibığa mae bohanifine!

12 Ebu Zuhı'a Boro'a zae zamarone borofadu, vaze nidu'a zamaroga, zuni zae zamarotitoga, emeğe'a zae zamare'ete'e teige.

13 Ebu eme 'adige kurau'ohe: Keriso'a zamaze inare radoga, Badi'a emeğe Mama zamao hağāize deheğā reifine, zu sau'a moneo mene debazifine, a'e Zuhı'a Boro Iesu'a ane moneo ra'ete'e azağā teite bare onaite'e madağano.

4

Badi'a'a matu'i'uma radoneğā

¹⁻² E'ano'o nego nabudi,eme Badi'a'a matu'i'uma radoneğā ibiğā ihozido. Ebu izidi za'e e'e radoneğano radiu'ohe. Rehano eme Zuh'i'a Boro Iesu niğano rinede umize'ohe. Mazağā Zuh'i'a Boro Iesu'a rifirote'e ġoe'a emeğe'a ihozidota'a'e zae edeğā, za e'e ibiğano da'o radiu oname'eno'i!

³ Badi'a ani ura'e, zae'a zaǵozaǵoga urate'ohe, mazağā za'e Badi'a'a mae avo tiro 'ahine. Za'e daro haǵaiǵaono'o vaginoi!

⁴ Ebu ohoze ohoze, za'e zaǵozaǵe zu gubane ibiğano 'ahirize tuǵane'ena'a, duguno'i!

⁵ U ubuma gezo radoneğano ago rado'i! A'e Badi'a aǵu'a azaǵa haǵai.

⁶ E'e haǵaiǵa sau'a'e negoǵo nabugo mazao ago haǵao'i! Inuga teite ago daroo'i! Mazağā 'uguǵa haǵaiǵa haǵae'ete'e vazeğā'e Zuh'i'a Boro'a e'e naeǵa ha'uma. 'Adi'e emeğe'a ibiteo 'oma irina riǵa zi edemazidote'e ġoe'a.

⁷ Badi'a'a emeğe zamafirota'a'e, daro haǵaiǵa mene haǵaifine, rehano zaǵozaǵo radoneğano radifine.

⁸ E'ano'o iradugu ġoe'a 'adi mene mae ǵihini'uma vazeğā'e, mene vaze iradugu ġoe'a mae ǵihine'ohe. Rehano, Badi'a, ani ane Vine Zaǵoǵa tuǵuno zenadu, danaze'e rehano, iradugu ġoe'a rae mode'ohe.

⁹ U nego nabudi teite zamarotite'ete'e moneo'e, za 'ai Badi'a'a ihozadu, zamarotite'ohe. E'ano'o mene miriho zini'uma.

¹⁰ Hubehune za'e Makedonia haba'a nidu'a zamaǵano Iesu mone ra'ete'e azaǵa nidu'a zamare'ohe. Rehano nego nabudi, eme bare umizih! Bare bare 'ouge'eno'i!

¹¹ Ebu 'adi'e, emeğe'a zae teite radiunute'e madaǵano, ihozidote'e ġoe'a rehano, bare zi'ohe. Zamaze rinede'ena'a, imuimu'ushi radiu'eno'i! Ebu evoreze hina zae zae gau da'o zamare haǵae'eno'i! Vaze ago dudize'eno'i!

¹² 'Ougine, Iesu mone mene ra'ete'e azaǵani'a zae radone horonadu, gubazi'uma. Zuni zae inarao gaue'eno'i, zae'a ogomu, dabua, radone ġauǵa nidu'a meifine! 'Ougine, za'e vaze 'ahogani'a mene ferezi'uma.

Zuh'i'a Boro Iesu'a bare onai'uma hariǵā

¹³ Nego nabudi, eme ura'e zae'a ederoga, Iesu ni mae ǵihine'ete'e azaǵani'a rudarote'e mazao nagini'a furera'uma'e. Badi'a aǵu'a azaǵa ruda'uma teige, za'e zamaze ago vetuǵa rano'i! Ze 'ane rune vazeğā'e mene bare ǵabodi'uma ra'ohe.

¹⁴ Eme, ġoere 'adi'e huga ra'ohe. Iesu ani rudoaro, ebu bare ġabodiro. E'ano'o Iesu ni mae ġihinadu, rудароте'e азаға'e, Iesu'a bare ovai'uma madağano, Badi'a'a Iesu teite bare zamazi'uma.

¹⁵ Emegē'a 'ada zi'ete'e ġoe'a'e, Zuhi'a Boro Iesu'a reirote'e ġoe'a. Eme, ize ġaboga radiu'ete'e азаға'e ize radiu onamo, Zuhi'a Boro'a bare ovaine'e, rудароте'e азаға'e ibite ġabozi'uma. E'e enoganobu'u emege zamafi'uma.

¹⁶ Zuhi'a Boro ane'a rune азаға iğunoi raena'a ġihau huaune, tuğure viga ġihi'ani'a hua'uma, ebu kibi hodoga igi'uma. E'e zamāgano, Zuhi'a Boro ane'a adureono'o ovai'uma. Ebu Keriso mazao fiadu rудароте'e азағани'a gezo ġabode iğuni'uma.

¹⁷ E'e enogano,eme, ize ġaboga radiu'ete'e азаға'e, Badi'a'a zeġe teite idaġa mae ġihifi'uma, ebu magube zamaġa diuġi'uma, adureo Zuhi'a Boro teite hidoga veize. Ebu eme'e Zuhi'a Boro teite radiu tuğutuġu radi'uma.

¹⁸ Za'e, eġe'a 'ada teate'e ġoe'a hina zae bare inaratito'i!

5

¹ Nego nabudi, Zuhi'a Boro Iesu'a bare onai'uma madağā'e 'ahama mene miriho zini'uma,

² mazaġa za edeġa tauġi, Zuhi'a Boro'a bare onai'uma madağā'e. Gonore'a ohere onaite'e teige onai'uma, ebu vaze nidu'a zaguzaga'uma.

³ Vaze vaze'a raena'a, "Eme unaho manoġa maha, ebu aduga 'ahoga o'o'a." rae re'ore'e'ete'e zamāgano, sau'a boro'a tabatabaze feuradu, zaguzaguzi'uma. A'e roġae ahi'etani'a ene furenoga radu, gigi'ani'a tabatabane feuruhu'ete'e teige furera'uma. Ebu ze'e e'e aduġa boro'a fureru'ete'e mode feranoga mene idaġa.

⁴ Rehano nego nabudi, za'e mene uzaboo radiu'ete'e азаға. E'ano'o Iesu'a bare ovaine, ġonore'a zuguzaguze'ete'e teige, mene zuguzaguzi'uma.

⁵ Za'e nidu'a madai zu agaġa zamāgano radiu'ete'e азаға. Emeta'e ohere zu uzabo zamāgano mene radiu'ete'e азаға.

⁶ E'ano'o Iesu'e mene bare onai'uma rae zamare'ete'e азаға teige, mene re'ore'e radi'uma! Ebu tohutohe radi'uma, zu haġaife da'o faifaine duguni'uma.

⁷ Mazaġa re'ore'e radiu'ete'e азаға'e uzabo zamāgano re'ore'e'ohe, ebu gage baboru'ete'e азаға'e uzabo zamāgano gage baboru'ohe.

⁸ Rehano eme'e madai agaġano radiu'e 'ahine, haġaife da'o faifaine duguni'uma. E'e haġaiġa'e eme 'ahige haġai'uma: Badi'a mazao fi'uma, ebu Badi'a zu vaze zamari'uma. A'e uti vazeġani'a ahiri biriġa hina ahi'a

'ue'ete'e heuḡa. Ebu eme Iesu'a bare onaadu ġabof'i'uma rae zamare gigaru'e'uma. A'e uti vazeğani'a utio vadini biriḡa hina vadiga 'ue'ete'e heuḡa.

⁹ Mazaḡa Badi'a'a emeğe me'ofirot'a'a'e, mene mağunofeadu, emeğe sau'a naeḡa rififine, rehano Zuh'i'a Boro Iesu Keriso tuğunadu, emeğe sau'a naeḡa mae vaḡinadu, ġabofifine.

¹⁰ Ane'a onaite'e madaḡano, eme'e ruga ga ġaboga rehano, ane teite ġabone tuğutuḡu radoga veize, ani emeğe veize rudaro.

¹¹ E'ano'o zae zae'a eğe ġoere 'adi hina inaratito'i, ebu Badi'a mazao fie gigarafine danatito'i! E'e haḡaiḡa'e zae'a haḡae onaeha. Zae'a 'ouge da'o haḡae'eno'i!

Badi'a'a matu'i'uma haḡaiḡa ġonagano ihoziro

¹² Nego nabudi, eme umize'ohe. Zae bo'aḡano, Zuh'i'a Boro ibi moneo gau boro haḡai'ena'a ibitozini'ete'e ebu iraduguze'ete'e azaḡa gubazo'i!

¹³ Zeğe'a zae veize gaue'ete'e haḡaiḡa u'ano zamaze nidu'a hina gubazo'i, ebu zamarone boro zeğe mazao to'i! Zae zae nidu'a unihō manoḡa zamaḡano rado'i!

¹⁴ Nego nabudi, eme umize'ohe. Gauoga mene urate'ete'e tubuḡa azaḡa'e zeğe hadi gauḡa veize iraduguzo'i! Zamaḡa rereḡa azaḡa'e inarazo'i! Zoreḡa azaḡa'e danazo'i! Vaze nidu'a mazao zamaze rinedo'i!

¹⁵ 'Ahogani'a 'ahoga mazao sau'a haḡao'idene, sausaunate'e vazeḡa nina'a, e'e naeḡa ago haḡao'i, rae no'i! Rehano iḡaiḡa nabugota zuni vaze nidu'a mazao haḡai manoḡa da'o haḡae'eno'i!

¹⁶⁻¹⁸ Za'e Keriso moneo radiu'ete'e azaḡa, e'ano'o Badi'a'a zae mazaono'o urate'ete'e haḡaiḡa'e ahi'e; Mada nidu'a matu'e radiu'eno'i! Iḡaiḡa kurau'eno'i! Nagini'a furerano'idene, sau'a manoḡa rehano, Badi'a mazao manoḡa tauḡi ro'i!

¹⁹ Vine Zaḡoḡani'a zae mazao gaue'ete'e ibiḡa ago 'uo'i!

²⁰ Vine Zaḡoḡani'a zini'ete'e ġoe'a'e huga 'o'o'a radu ago re'ore'one modo'i!

²¹ 'Uguḡa ġoe'a ego'idene, faine ġiano'i! Ebu manoḡa ġauḡa'e mo'i,

²² u sau'a ġauḡa'e ago mo'i!

Ğonaga ġoe'a

²³ Eme 'ahige kuratihi: Zama roğeḡa rife'ete'e Badi'aḡa, ane'a ane teige deheze hune'ena'a matuozińi'uma, ebu zae'a haḡai sau'a mene haḡaoga veize, Badi'a'a vineze zu ahirize danane'eno'i! Onamo, Zuh'i'a Boro Iesu Keriso'a bare onai'uma.

²⁴ Zae me'ofirote'e Badi'aāga, ani āgoere'e hugeita. E'ano'o
ane'a haāgao zini'uma.

²⁵ Nego nabudi, emeēge veize kurau'eno'i!

²⁶ Ebu za'e, nego nabudi nidu'a teite zama manoāga teite
mae īhiteto'i!

²⁷ Zuhi'a Boro niāgano zi'ohe. Fefa 'adi'e nego nabudi
nidu'a veize me'odo'i, zeēge egoga veize!

²⁸ Emeēge Zuhi'a Boro Iesu Keriso ane manoāgani'a zae
mazao radiu'eno'i!

Tesalonika Ekalesia Azaāga Mazao Paulo'a Vesu Mirihiro

¹ Ege, Paulo zu Silasi ebu Timoteo'a Tesalonika neāga ekalesiaāga azaāga veize fefa 'adi mirihe'ohe. Za'e, Badi'a emeēge Mama zu Zuh'i'a Boro Iesu Keriso moneo ra'ete'e azaāga.

² Eme 'ahige rae zih'i: Badi'a emeēge Mama zu Zuh'i'a Boro Iesu Keriso'a manoāga zu zama rogeāga zini'eno'i!

Iesu Keriso'a bare onai'uma, ebu ane ane haāgai naeāga zini'uma

³ Nego nabudi, eme zae u'ano iāgaiāga Badi'a mazao manoāga taugi ra'ohe. Eme 'ouge haāgae'eta'a'e manoāga. Mazaāga za'a Badi'a mazao fie'eta'a'e bororu oname'ohe, ebu za'a zamarotite'eta'a zuni bororu'ohe.

⁴ E'ano'o neāga neāgano Badi'a mazao fie'ete'e ekalesiaāga azaāga mazao, harize me'ode'ena'a niguze'ohe. Zae'a, Badi'a mazao fie'ete'e u'ano, vaze'a agirezi'ete'e, zu aduga boro zamaāgano, rehano za'e zamaze oboneteadu Badi'a mazao fie gigaru'ohe, rae zi'ohe.

⁵ 'Uguāga haāgaiāni'a zae mazao fureru'eta'a'e, Badi'a'a mada āgonagano ane ane haāgai naeāga idane zini'uma. Ebu Badi'a'a ibitofiete'e haba'a diuāgoga'e idāga rae re'uma veize, za'e aduga madaāgano 'ouge edau gigaraunu.

⁶ Badi'a'a haāgae'ete'e haāgaiāga'e nidu'a duduāga. E'ano'o zae sausaue'ete'e azaāga'e Badi'a'a e'e naeāga zini'uma,

⁷ u zae, aduga hide'ete'e azaāga'e, Badi'a'a ahiri ohene'ete'e manoāga zini'uma, ebu emeēge zuni rifi'uma. E'e haāgaiāga'e, Zuh'i'a Boro Iesu'a inara anerūga āgehāga teite zu ire roga duhuāga teite adureono'o furera'uma madaāgano, Badi'a'a haāgai'uma.

⁸ Badi'a ni mae āghinoga mene urate'ete'e azaāga zu, emeēge Zuh'i'a Boro Iesu hari manoāga igi mode'ete'e azaāga'e, Badi'a'a e'e sau'āga naeāga zini'uma.

⁹ E'e naeāga'e radiu tuğutuğu gigi'āga zini'uma. Ze'e Zuh'i'a Boro radone haba'anono'o enozi'uma, zuni ane inarāga boro bagaāgono'o mae vaāgizi'uma.

¹⁰ E'e haāgaiāga'e Zuh'i'a Boro'a bare onai'uma madaāgano furera'uma. Ebu Badi'a mone ra'ete'e azaāgani'a Zuh'i'a Boro nighuni'uma, ebu Iesu ni mae āghinirote'e azaāga'e ane agaāga horonadu zaguzaga'uma. Za'e emeēge'a Iesu hariāga me'odo zinirote'e mae āghiniro 'ahine, zae zuni zeēte teite e'ea radiu'ena'a Zuh'i'a Boro horoni'uma.

¹¹ E'ano'o eme e'e zamaradu, zae veize iğaiğā kurau'ohe, Badi'a ani 'ahige rae rouga veize: Za'e ane ibio radiu'eta'a'e idağā ra reifine. Ebu ane'a inarağā zenadu, zae'a hağai manoğā nidu'a hağaihi ra'ete'e, zu Badi'a mazao fie'ete'e u'ano hağai manoğā nidu'a hağao'i!

¹² Emeğe'a 'ouge kurau'eta'a'e, emeğe Badi'a zu Zuh'i'a Boro Iesu Keriso'a manoğā zini'ete'e u'ano, vaze vaze'a zae hağai manoğā horonadu, emeğe Zuh'i'a Boro Iesu nighunifine, zu zae hağai u'ano zae zuni Iesu'a niguzifine.

2

Zuh'i'a Boro 'izema onaogano, vaze sau'a hune'a furera'uma

¹ Nego nabudi, emeğe Zuh'i'a Boro Iesu'a bare onaite'e zu emeğe nu'ofadu Iesu teite hidi'uma moneo 'ahige zi'ohe:

² Zuh'i'a Boro'a onai'uma madağā 'ai feureha reite'e ġoe'a ego'idene, zamaze ago koukouro'i zu ago aduno'i! Vaze 'ahogani'a Vine Zaġoġani'a e'e ġoe'a'e rae inare reite'e ga, vaze'a haramirote'e ga, emeğe'a tuġurirote'e fefäga zamağano touga rae reite'e zuni ago ego'i!

³ Za'e e'eguğa ġuriroğā ġoe'a'e ago hune zu ego'i! Mazağā Zuh'i'a Boro Iesu'a ize 'izema onaogano, ibite ize vaze ġehağani'a Badi'a ağıreni'uma, ebu Badi'a goro ġoe'a rae mode'ete'e vazeğā sau'a huneğani'a furera'uma. Ani'e ġonagano Badi'a'a ire rogao mae feuni'uma.

⁴ Ani'e Badi'a huga, ebu vaze'a Badi'a teiġe kurau'ete'e ġauğā nidu'a agireni'uma, ebu Badi'a zu ġau nidu'a vitinadu, ane'a ane mae hitanani'uma. Ebu ani'e Badi'a Neo diuġe ehori'uma, ebu ane'a ane bare 'E'e Badi'a huga' rae re'uma.

⁵ Zae edeğā, ġoere 'adi'e eġe'a zae teite radiudote'e madağano zido.

⁶ Zuni zae edeğā, izidi ağıre vazeğani'a furera'uma ibiğā nagini'a 'ue'eta'a'e. Badi'a'a ġoitorirote'e madağanobu'u, ani'a furera'uma.

⁷ Badi'a goro ġoe'a ağırohau'ete'e zamaroneğā sau'ani'a vaze vaze zamao sifu gaue'ohe, reħano hunio'e mene fufurima'uma. Mazağā ağıre vazeğani'a gaui'uma ibiğā'e vaze 'ahogani'a 'ue radi'uma, ağıre vazeğā 'ue radiueta'a'e vazeğā'e Badi'a'a mae vaġini'udu'u,

⁸ ani'a furera'uma. Ani'e madağā meine, Zuh'i'a Boro Iesu'a ġoe'a inarağā hina sausaune runi'uma, ebu Iesu'a onaite'e agaġaġa boro hina sausaune runi'uma.

⁹ Ağıre vazeğā'e Satani'a gaui'uma ibiğano gaue onai'uma. Satani'a gigi'aġa hanadu ani'e hağai nu badeğā,

tahi zu zaguzaga'uma hağaiğā ebu hağai nunu nidu'a ġuriro moneo hağai'uma.

¹⁰ Ebu ağıre vaseğā sau'a hağaiğā nunu nidu'a hina rune ibiğano radiu'ete'e azağā so'ozi'uma. Ze'e Badi'a hari manoğā, ġoere huga mae ġihinifone, Badi'a'a ġabozifo rehano, ze'e mae ġihinoga mene uratiro. E'ano'o ze mazao'e rune ibiğano onamoga da'o.

¹¹ Ze'e Badi'a hari manoğā mene mae ġihiniro ahine, Badi'a'a zeğe zama mae ġunuğununi'uma, ebu ze 'ane ġuriro ġoe'a'e huga radu mae ġihini'uma.

¹² Ze'e ġoere huga, hari manoğā mene mae ġihiniro, ebu hağai sau'a sau'a matu'uğā hağairo. E'ano'o Badi'a'a 'aheğe ġorezi'uma, "Za'e sau'a hağā ahine, aduga hid'i'uma."

¹³ Nego nabudi, Zuh'i'a Boro zamarone azağā, eme iğaiğā zae u'ano Badi'a mazao manoğā tauğī ra'ohe. Mazağā za 'ai ġabozoga veize irina 'oma Badi'a'a inahe meiro. A'e Vine Zaġoġani'a Badi'a veize avo ohoziro'ete'e gauğā u'ano, zu zae'a Badi'a hari manoğā mae ġihine'ete'e u'ano.

¹⁴ Badi'a ani, zae ġabodoga rae zamaziro, ebu emeğe'a hari manoğā haramoziniro. A'e zae zuni Zuh'i'a Boro Iesu Keriso agağā manoğā zamağano radifine.

¹⁵ E'ano'o nego nabudi, za'e edau gigaranadu, emeğe'a hebe hina zirote'e ga fefao mirihirote'e ihoreğā ġoe'a zamare radiu'eno'i!

¹⁶⁻¹⁷ Eme 'ahige kuratih: Emeğe Zuh'i'a Boro Iesu Keriso zuni Badi'a emeğe Mama'a zamaze rinedo'i, ebu hağai manoğā hağait'e ea, zu ġoere manoğā reite'e moneo inarazo'i! Badi'a ani emeğe zamariro, ebu ane manoğā u'ano inara rifi onamo tuğutuğū. Keriso'a emeğe u'ano rудароте'e ano'o, Badi'a'a radiu tuğutuğū ġauğā rifoga veize ġoitoriro. Ebu eme'a hubehune radiu tuğutuğū ġauğā zamare'ete'e hidoga veize, ani'a danafe'ohe.

3

Paulo zu ane teite gaue'ete'e azağā veize kurano'i

¹ Nego nabudi, ġoere 'ahoga'e 'ahiguğā: Emeğe veize kurano'i, zae'a hari manoğā mae ġihinirote'e teige, Zuh'i'a Boro hari manoğani'a ġarihe rovotifine!

² Ebu eme aduga rifi'ete'e azağā sau'a huneğā mazao'ono'o Badi'a'a eme biroga veize kurano'i, mazağā mene vaze nidu'a'e Badi'a mazao fie'ohe!

³ Rehano Zuh'i'a Boro ani'e ġoitoroneğā mene vari'e'e ahine, ani'a inarazi'uma ebu sau'ani'a za mene meifine duguzi'uma.

⁴ Eme hubehune 'ahige rae zamare'ohe: Zuh'i'a Boro'a danazi'uma 'ahine, emege'a haramo zini'ete'e hāgaīgano zae'a hāgae'ete'e hāgaīga'e hāgae onami'uma ra'ohe.

⁵ Ebueme 'ahige kuratihi: Zuh'i'a Boro'a zamaze ibito hanadu, Badi'a'a nouge nouge zae zamare borofo'e ete'e ederoga. Zu Keriso'a rahao 'ada aduga boro zamāgano rinede onaminute'e zae'a ederoga, ebu zae zuni e'e hāgaīgano onamoga.

Tubūga azāga iraduguziro

⁶ Nego nabudi, Zuh'i'a Boro Iesu Keriso nīgano eme 'ahige zihī: Iesu moneo ra'e rehano, tubūga azāga, zu emege'a ihozidote'e hāgaīgano mene radiu'ete'e azāga mazaono'o vagino'i!

⁷ Zae edēga, emege'a hāgae'ete'e teige zae zuni hāgaine manōga. Emege'a zae teite radiunute'e madāgano eme mene tuboga horofinu.

⁸ Eme vaze ogomu naēga mene hāgadu mene mae autaūginu. Ebu za mazao aduga 'ahoga mene zehoga veize, eme madai zu ohere gau boro hāgaido.

⁹ Eme'e apostolo azāga 'ahine, zae mazao ogomu mae taūgoga idāga rehano, emege'a gauadu ogomu hidido. Emege'a gau āihau hāgae'ete'e zae'a emege hāgai horonadu, zae zuni 'ouge hāgaifine.

¹⁰ Emege'a zae teite radiunute'e madāgano zina'a, 'Iniu vaze gauoga mene urato'idene, ogomu ago hano'i!' rae zido.

¹¹ Eme'a za hari igi'etene, za nu'e tubūga ra'ohe. Ze'e mene gauadu, vaze da'o dudize'ohe.

¹² 'Ugūga azāga'e, emege'a Zuh'i'a Boro Iesu Keriso nīgano zi'ohe. Za'e imuimu'uhi rado'i, ebu ogomu hidoga veize gauo'i!

¹³ Ebu nego nabudi, za'e hāgai manōga hāgae'ete'e moneo ago fūgozo'i!

¹⁴ Iniu vaze'a emege'a fefao 'ada teate'e āgo'e a rae modo'idene, e'e vazegani'a nagini hāgae'ete'e ekalesia azāga ihozoi! Ane teite ago za'uо'i, ani mazagaronoga veize.

¹⁵ Rehano ani agire vazēga rae ago no'i, rehano negoze iradugune'ete'e teige iradugono'i!

ĀGonaga āgo'e'a

¹⁶ Zama rōgēga rifi'uma Zuh'i'a Boro, ane'a īgaīga zae radone nidu'a zamāgano ane zama rōgēga zini'eno'i! Ebu Zuh'i'a Boro'e zae nidu'a teite radiu'eno'i!

¹⁷ ĀGonaga 'adi āgo'e'a'e ēge, Paulo'a ēge 'evore hina uhiu āgo'e'a mirihe'ohe. A'e ēge'a hubehune tūgureha rae ederifine, e 'ahige mirihe'ohe.

18 Emeğe Zuhı'a Boro Iesu Keriso manoğani'a zae nidu'a
mazao radiu'eno'i!